

Galig. K d
M. TULLII CICERONIS
ACADEMICA.

RECENSUIT;
VARIORUM NOTIS
SUAS IMMISCUIT,
ET
HADR. TURNEBI
PETRIQUE FABRI
COMMENTARIOS

ADJUNXIT
JOANNES DAVISIUS
COLL. REGIN. CANTAB. Praefes.

EDITIO SECUNDA Emendata, NOTIS
Auctior & INDICE Rerum Locupletiori.

CANTABRIGIAE,

Sumptibus CORNELII CROWNFIELD Celeberrimae
Academiae Typographi. MDCCXXXVI.

Prostant apud JAC. JOAN. & PAUL. KNAPTON;
JOAN. CROWNFIELD; & C. HOGUEL Bibliopolas
LONDINENSES.

17

LECTORI

S.

LIBRI, quos nunc edo, vulgo quidem dicuntur Academicae Quaestiones: inscriptionem vero mutavi, cum auctoritate Nonii, Marciani Capellae, aliorumque veterum, tum MSS-torum Balliolensis & Regii fide nixus. Sed, quo nomine veniant, parum refert; illud in primis videndum, ut emendati & ad tuos usus accommodati prodeant: quod equidem pro virili facere sum conatus.

HUNC in finem Petri Victorii, Joach. Camerarii, Pauli Manucii, Dionysii Lambini & Fulv. Ursini notas integras verbis Tullianis subiectas habes. Licet autem simul junctae non antea prodierint, tamen separatim aliquoties editae sunt; ideoque de iis plura dicere non est necessum.

P R Æ F A T I O.

Francisci Guyeti *stricturas* ex ora editionis Gruterianae, quae servatur in Bibliotheca Jesuitarum Parisinorum, descripsit, dum Lutetiae degebat, vir doctissimus Joannes Walkerus, suumque Apographum, prout solet, amicissime mecum communicavit. Omnes tamen ejus notulas non vulgavi, cum nonnullae ex Turnebo vel Fabro essent contractae; aliae vero Latina verba Graecis reddita tantum repraesentarent, adeoque nullum tibi commodum ferre possent. Reliquae summa fide sunt editae; quarum tamen pleraque pars mihi non probatur, licet paucae quaedam sint quibus calculum lubens adjicio.

IN meis animadversionibus vel receptam lectionem contra *παράδοξους* adserui, vel historias & dogmata Philosophica paucis enodavi, vel praestantium virorum conjecturas rationibus confirmavi, vel denique meas emendationes, quae magno satis numero sunt, proposui. Eae partim ingenio, partim Codicibus debentur: & ad primum quidem Academicum tribus, ad Lucillum vero novem MSSis usus sum, quorum syllabus hanc excipit praefationem. In hoc autem opere feliciter, an secus, sim versatus, aliorum sit judicium.

SEQUITUR in Academicum primum Hadr. Turnebi Commentarius, ex Hieronymi Commelini editione A. D. MDXCVII. expressus. Sed cum posthumus sit ille foetus, non tam bene formatus est ac si eum scriptor ipse limavisset; licet alioqui multa sint, quae nomini Turnebiano maculam non adspergent.

PRO-

P R Æ F A T I O.

PROXIMUM locum tenent Petri Fabri *Observationes in utrumque librum Academicum, correctius editae, quam fuerant Parisiis A. D. MDCXI. Discipulus erat Turnebi & in eo Magistri similis, quod & doctissimus fuerit, & Librariorum σφάλματα tueri vulgatamque lectionem quovis modo explicare, quam conjecturis emendare, perquam saepe maluerit.*

CUM vero ¹ viri quidam eruditi cum illo, qui *Agonistica pluresque Philogicos & Juridicos libros scripsit, hunc nostrum Petrum Fabrum confuderint; eos paucis confutare non erit alienum.*

ET noster quidem Arvernus fuit, ille vero ² Tolosae natus: noster ³ Collegii Rupellensis praefecturam nactus, ibi linguam docuit Hebraicam ac in pulvere Scholastico consenuit; at ille Reip. negotiis admotus est, tandemque ⁴ Senatus Tolosani Praeses evasit: noster ⁵ Commentarios suos junctim edidit A. D. MDCXI, & ⁶ circa A. D. MDCXV. mortuus est octogenario major; at ille ⁷ fatis concessit A. D. MDC. sexagesimum annum vix egressus. Illius denique Petri Fabri celebres sunt *Agonistica, Semestrium, alique multi libri; at diligens ille librorum rimator Paulus Colomesius testatus est se* ⁸ *nihil à nostro editum*

¹ Teisserius in addit. ad elogia Thuanæa Tom. II. pag. 310. edit. Traject. 1696. Hoffmannus in Lexico voce *Faber* &c.

² Videfis elog. Sammarthani apud Teisserium pag. 310.

³ Adi P. Colomesii Galliam Orient. pag. 148.

⁴ Thuanus Hist. lib. CXXIII. in fine.

⁵ Vide Præfat. ejus notis ad lib. I. Acad. præfixam.

⁶ Colomesius Gall. Orient. p. 148.

⁷ Thuanus Hist. lib. CXXIII. in fine.

⁸ Gall. Orient. pag. 148.

PRÆFATIO.

vidisse præter Commentarios in libros Academicos Ciceronis & Orationem pro Caecina. Nec sane mentitus est in eo quod hosce Commentarios se vidisse dixerit; nam *κεναι λίσαι* suorum Literariorum caput nonum ex Fabri notis in Acad. I, 13. desumpsit, ut conferenti liquebit.

AGMEN claudunt addenda, quorum pars major & melior Amico debetur, cui Schedas hæc legenda, dederam, postquam Typis fuerant excusæ. Ut ille suum nomen edi vetuit, sic ego conjecturas ejus debitæ præconiis non ornabo: nec opus est; nam se ipsæ, nisi multum fallor, tibi satis commendabunt. Vale.

Cantabrigiæ a. d. xi. Februarii

A. D. MDCCXXV.

SYLLA-

SYLLABUS MSSorum quos adhibui
ad ACADEMICUM primum.

PARIS. denotat MStum in Bibliotheca Luparenfi.
BALIOL. MStum Collegii Balliolensis, quod est
Oxonii.

Eliens. Collationem Codicis MSti factam in exem-
plari editionis *Stephanica* A. D. MDXXXVIII. in
Folio.

Ad ACADEMICUM secundum.

Parif. 1. significat MStum in Bibliotheca Luparenfi
n. 2064.

Parif. 2. MStum in eadem Bibliotheca n. 1444.

Parif. 3. MStum Domini *de la Mare* n. 18. Mutilus
videtur; nam collatio non ultra cap. XXII. progre-
ditur.

Parif. 4. varias lectiones veteris Codicis adscriptas mar-
ginibus editionis *Stephanicæ* A. D. MDXLIH. in
Octavo.

Parif. 5. eum MStum qui Primum Academicum ex-
hibuit.

Horum Parisiensium ἀντιβολὰς debemus amicitiae viri
doctissimi *Joannis Walkeri*, cui multas eo nomine
gratias agimus.

Baliol. indicat MStum Collegii Balliolensis.

Reg. MStum Bibliothecæ Regiæ, quæ Londini est.

Cantab. MStum Bibliothecæ Cantabrigiensis.

Eliens. Varias lectiones ex duobus MSSis excerptas &
adlitas oræ editionis *Stephanicæ* A. D. MDXXXVIII.
in Folio.

ERRATA

ERRATA

Relecto Operæ, vix ulla occurrebant, quæ Lectorem
morari possent. Hæc autem, si velis, corrigas.

In TEXTU.

- P**AG. 58. l. 9. *Acedemiam* l. *Academiam*.
65. 5. *opera*; l. *opera*,
67. 6. *Alevandrum* l. *Alexandrum*.
127. 12. *fic* l. *fic*.
144. 9. *fin* l. *fin*.

Atque etiam in aliis nonnullis locis *f* pro *f* & *u. v.* Cor-
rectoris effugit oculos.

265. 7. *qaæstus* l. *quæstus*.

In NOTIS.

Pag. 25. col. 2. lin. 25. *conguere* l. *congruere*.

68. 2. 6. *Craſis* l. *Gracis*.

125. 2. 11. *proſficere* l. *proficere*.

146. 1. 8. *reſpidit* l. *reſpicit*.

219. 1. 5. *ΦHOPAN* l. *ΦΘOPAN*.

220. 1. 2. *ſolidiaque* l. *ſolidaque*.

226. 2. 16. *Anaxogora* l. *Anaxagorâ*.

231. 2. 6. *evrdit* l. *evadit*.

256. 1. 6. *Dialitico* l. *Dialectico*.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLA

AD

VARRONEM.

CICERO VARRONI

S. D.

ETSI munus flagitare, quamvis quis ostenderit, ne populus quidem solet, nisi concitatus: tamen ego expectatione promissi tui moveor, ut admoneam te, non ut flagitem. Misi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecundos: nosti enim profecto os adolescentioris Academiae. Ex ea igitur media excitatos misi; qui, ¹metuo, ne te forte flagitent: ego autem mandavi,

¹ Metuo, ne te forte flagitent: ego autem mandavi, ut
[Qui rem flagitat, vehementius, & ut debitum, po-
stulat. Servius ad Æn. II, 124.
Flagitat, invidiose poscit. Vide-
fis A. Popmam de Differ. Verb.
lib. II. pag. 124. & Fr. Hoto-
mannum

davi, ut rogarent. Exspectabam omnino jamdiu, meque sustinebam, ne ad te prius ipse quid scriberem, quam aliquid accepissem, ut possem te remunerari quam simillimo munere. ¹ Sed cum tu tardius faceres, id est, ut ego interpretor, diligentius; teneri non potui, quin conjunctionem studiorum amorisque nostri, quo possem literarum genere, declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano, cum esset una Pomponius: tibi dedi ² partes Antiochias, quas à te probari intellexisse mihi videbar; mihi sumpsi Philonis. Puto fore, ut, cum legeris, mirere id nos locutos esse inter nos, quod numquam locuti sumus: sed ³ nostri morem dialogorum. Posthaec autem, mi Varro, quam plurima, si videbitur, & de nobis inter nos. Sero fortasse: sed superiorum temporum, fortuna reipublicae, causam sustineat: ⁴ haec ipsi praestare debemus. Atque utinam quietis temporum

mannum ad Ciceronem pro Quintio cap. 3. Davies.

¹ Sed cum tu tardius] Lego, quod cum tu &c. Davies.

² Partes Antiochinas] Sic habent nostri libri veteres: atque ita jampridem emendavit Petr. Victorius, Florentinus. Hæc Epistola autem exstat etiam in libris Epistolarum ad Familiares, & locata est lib. ix. Epist. 8. LAMBINUS.

Ib. Partes Antiachias] Antiochianas nonnulli. Vulgg. Antiochinas, quod quidem satis Latine dicitur. Adi Velleium Pa-

terculum lib. II. cap. 39. At MS. Stewech. dat Antiochias, & ita legit Gulielmus; quam formam quum passim Tullius adhibeat, representandam censui. Vide lib. II. Acad. cap. 22. & lib. XIII. ad Attic. Epp. 12, 16, 19, 25. Davies.

³ Nosti morem Dialogorum] Dialogi philosophici, non erant sermones inter eos, quibus assignati sunt, revera habiti; sed, pro libitu Scriptoris, interlocutoribus id adfingebatur, quod non omnino παρὰ τὸ πρέπον videretur, ut loquitur noster ad Attic.

temporibus, atque aliquo, si non bono, at saltem certo statu civitatis, haec inter nos studia exercere possemus! quamquam tum quidem vel aliae quaequam rationes, honestas nobis & curas & actiones darent. Nunc autem quid est, sine his cur vivere velimus? mihi vero cum his ipsis vix; his autem detractis ne vix quidem. Sed haec coram & saepius. Migrationem & emptionem ⁵ feliciter evenire volo, tuumque in ea re consilium probo. Cura ut valeas.

Attic. XIII, 16. Hinc pro *Albini* mente cap. I. Dialogus est λόγος ἐξ ἐρωτησεως καὶ ἀποκρίσεως συσκέμενος, ὅτε πνεῦμα πλεονικῶν καὶ φιλοσόφων πραγμάτων μετὰ τῆς ΠΡΕΠΟΥΣΗΣ ΗΘΟΠΟΙΪΑΣ τῶν παλαιωμένων ἀνθρώπων καὶ κατὰ τὴν λέξιν κατασκευῆς. Eadem ferè definitio legitur apud *Diogenem Laërtium* III, 48. Hac de causâ Platonem διαλόγου πεπλακέναι operosa probatione non indigebat; quum id ejus palam fieret instituto. Adi sis *Athenaeum* lib. V. pag. 216, seqq. & lib. XI. pag. 505, 507. *Davies*.

⁴ Hæc ipsi præstare debemus] V. C. J. F. Gronovius legit

hanc, & ad causam refert. Longè vero melior est recepta lectio, MSSorum omnium fide suffulta. Eodem redit ac si dixisset: Hæc tempora nobis sunt imputanda; nec, si aliter quam par est ea collocemus, in alios culpa transferri, sed in nosmet ipsos recipi debet. *Idem*.

⁵ Feliciter evenire volo] Legendum tibi feliciter evenire volo. LAMBINUS.

Ib. Feliciter evenire volo] Ad ditamento *Lambiniano* nihil est opus; cum passim subintelligantur hujusmodi pronomina. Et cui, quæso, nisi Varroni, emta domus & ad illam migratio feliciter evenire potuit? *Davies*.

M. TULLII CICERONIS
ACADEMICORUM

LIBER PRIMUS

AD

M. TERENTIIUM VARRONEM.

I **I**N Cumano nuper cum mecum Atticus
noster esset; nuntiatum est nobis à M.
Varrone, venisse eum Roma pridie vespe-
ri, &, nisi de via fessus esset, continuo ad
nos venturum fuisse. Quod cum audissemus;
nullam moram interponendam putavimus, quin
videremus hominem, nobiscum & studiis eis-
dem

1 *In Cumano &c.*] Post pri-
mam editionem nostram, præter
Codices eos, quibus tum usi su-
mus, Memmianos; cum alios
præterea nacti sumus, tum u-

num sane quam fidum atque
integrum, quem nobis utendum
dedit *Claudius Puteanus*. LAM-
BINUS.

2 *Atque*

dem & vetustate amicitiae conjunctum. Itaque confestim ad eum ire perreximus; paullumque cum ejus villa abessemus, ipsum ad nos venientem vidimus: ² atque illum complexi, ut mos amicorum est, satis eum longo intervallo ad suam villam reduximus. Hic pauca primo, ³ atque ea, percunctantibus nobis ⁴ ecquid forte

² *Atque illum complexi, ut mos amicorum est, satis eum longo intervallo ad suam villam reduximus.]* Varronis villa paulum aberant. Idcirco spatium temporis, vel quod in salutando consumpserant, vel ex quo se viserant, intelligitur. Hoc malim; quare lego, *Atque illum complexi, ut mos amicorum est* SE VISENTIUM longo intervallo, ad suam villam reduximus. Ut ad Atticum I, 4. *Nos longo intervallo viseris.* Noster Tusc. lib. I. init. *Studia longo intervallo intermissa revocavi.* Ac in Bruto cap. XII. *Res privatae longo intervallo judiciis repeterentur.* Vide & pro Archia cap. IV. Hac certè receptâ conjecturâ, nihil est quod Glossam olere possit; eaque vero non est absumilis. *Davies.*

Ib. Ut mos amicorum est] Hæc olent Glossam seu annotationem; quare forsitan sunt delenda, ut aliena. Verumtamen delere ausi non sumus, partem quia in nostris Codicibus reperimus, partim quia posse ferri videntur. *Lambinus.*

Ib. Ut mos amicorum est] Hæc

pro adulterinis habet *Lambinus*; pro genuinis *Faber & Gruterus*. Placet posterior opinio. *Guietus.*

³ *Atque ea, percunctantibus nobis]* Immisi virgulam post ea, jubente sensu. *Davies.*

⁴ *Et si quid forte Roma novi]* Mallem sic, *ecquid forte Roma novi.* Notum loquendi genus. *P. Manutius.*

Ib. Ecquid forte Roma novi] Sic diserte MS. *Eliens.* sic olim conjecerat *Paullus Manucius*, & sic ediderat *Lambinus*. Vulgo, *Et si quid forte Roma novi.* At hoc ferri non potest; ista enim ratione prorsus supervacanea fit vox prima. Olim nempe duplex fuit lectio, cum in nonnullis Codd. ferretur *Et quid vel ecquid*; in aliis vero, *si quid forte Roma novi.* Nos igitur optimum Librum sequi non dubitavimus. *Suetonius Nerone* cap. XLVIII. *Ecquid in urbe novi de Nerone?* Possis etiam, *si quid forte Roma novi.* Et *Atticus* &c. ut copulæ tantum sedes mutetur. Ac hoc placet. Vide *Vechnerum Hellen.* lib. II. c. 3. p. 268. *Davies.*

forte Roma novi. ¹ Atticus, Omitte ista, quae nec percunctari neque audire sine molestia possumus, quaeso, inquit; & quare potius, ecquid ipse novi: silent enim diutius Musae Varronis, quam solebant; nec tamen istum cessare, sed celare quae scribat, existimo. Minume vero, inquit ille: ² intemperantis enim arbitror esse, scribere quod occultari velit: sed habeo opus magnum in manibus, ³ quod jam pridem ⁴ ad hunc eum ipsum (me autem dicebat) quaedam institui, quae & sunt magna fane, & limantur à me politius. Et ego, Ista quidem, inquam, Varro, jam diu exspectans, non audeo tamen flagitare: audivi enim è Libone nostro, cujus nosti studium, (nihil enim ejusmodi celare possumus) non te ea intermittere, sed accuratius tractare, nec de manibus umquam deponere.

Illud

¹ *Atticus, omitte &c]* Puto legendum, libris omnibus invitis, *Atticus* autem, *omitte ista*, &c. *Lambinus.*

² *Intemperantis enim arbitror esse, scribere quod occultari velit]* *Hieronymus* in *Rufinum* lib. I. col. 349. *Olim pueri legimus*, Intemperantis esse arbitror scribere quicquam quod occultari velis. Hunc locum *Ciceronis* in animo habuit *Presbyter Stridonensis*, & forsan ex eo reponendum velis. Certè *Cl. Walkerus* ex conjecturâ sic emendavit. *Davies.*

³ *Quod jam pridem ad hunc eum ipsum]* Libri nostri veteres habent *quae jam pridem* &c. Ego

vulgatam lectionem retineo. *Lambinus.*

Ib. *Quod jam pridem]* Sollicitanda non est hæc lectio, si suis nitatur MSSis. Sed cum Codices, quantum constat, omnes exhibeant, *quae jam pridem*; scripsit, ut opinor, *Cicero*, quia *jam pridem*. Ad sensum verò quod attinet, nihil interest utro legamus modo. *Davies.*

⁴ *Ad hunc eum ipsum]* *Eum* delendum censent *Guietus* & *Walkerus.*

⁵ *Id studium totaque ea res longe ceteris & studiis & artibus antecedit]* Cum doctissimo Amico legerim, *rebus antecedit*: aliter enim sententia recte non pro-

Illud autem mihi ⁿante hoc tempus numquam in mentem venit à te requirere: sed nunc, posteaquam sum ingressus res eas, quas tecum simul didici, mandare monumentis, philosophiamque veterem illam à Socrate ortam Latinis literis inlustrare; quaero, quid sit, cur, cum multa scribas, genus hoc praetermittas, praesertim cum & ipse in eo excellas, & id studium totaque ea res longe ceteris & studiis ^{ur} & ²artibus antecedit. Tum ille, Rem à me saepe deliberatam & multum agitatam requiris. Itaque ⁷non haesitans, respondebo: sed ea dicam, quae mihi sunt in promptu; quod ista ipsa de re multum, ut dixi, & diu cogitavi. Nam cum philosophiam viderem diligentissime Graecis literis explicatam, existimaui, si qui de nostris ejus studio tenerentur, si essent

procedit. *Davies.*

6 *Artibus* antecedit] Ita nostri: nonnulli tamen Codices *antecellat*; si *Lambino* fides, qui sic edendum curavit. Hoc si sit, nihil tamen erat mutandum, quod *Pet.* etiam *Faber* animadvertit. *Plautus Pseudol.* Act. I. Sc. V, 118. *Virtute regi Agathocli* antecesseris. Noster in *Verrem* lib. IV. cap. 62. *Et auctoritate, & aetate, & ut mihi visum est, usu rerum* antecedeat. *Corn. Nepos* in *Epaminonda* cap. 2. *Doctrinis tanto* antecessit *condiscipulos*. Non aliter locuti sunt optimi quique Scriptores. *Idem.*

7 *Non haesitans*] Ego *rem* multum reponendum existimo: re

spondet enim *non* multum *haesitans rem à me saepe deliberatam & multum agitatam requiris*. Id est, quòd *rem à me multum agitatam requiris*, ego non multum haesitans respondebo, Omissa autem fuit vox *multum* hìc, propter viciniam praecedentis. *Guietus.* Ibid. At verò qui *rem* apud se *multum agitavit*, is de eà potest *non omnino haesitans* respondere. Quocircà temerè fecit *Guietus*, qui *multum* illud revocare voluit. Id certè nesciunt MSS*ti Lambin. Pall. Babilol. Paris.* & editiones *Ascensii Victorii*que. Ac meritò quidem. *Idem.*

essent Graecis doctrinis eruditi, Graeca potius quam nostra lecturos: sin à Graecorum artibus & disciplinis abhorrent, ne haec quidem curaturos, quae sine eruditione Graeca ¹ intelligi non possunt. Itaque ea nolui scribere, quae nec indocti intellegere possent, nec docti legere curarent. ² Vides autem eadem ipse: didicisti enim non posse nos ³ Amasanii aut Rabirii similes esse; qui, nulla arte adhibita, de rebus ante oculos positis vulgari sermone disputant: nihil definiunt, nihil partiuntur, ⁴ nihil apta interrogatione concludunt, nullam denique artem

¹ *Intelligi non possunt*] Libri veteres habent *non possent*. Lambinus. *Ibid.* Sic certè *Parisi.* At *Baliol.* editique vulgatam lectionem retinent. *Davies.*

² *Vides autem eadem ipse: didicisti enim &c.*] Sic habent libri & MSSi & vulgati. Sed quid, si dicamus legendum, *Didicisti autem eadem ipse. Vides enim non posse nos &c.* Judicet Lector; ego nihil affirmo. *Lambin.*

Ibid. *Vides autem eadem ipse: didicisti enim non posse nos*] Hunc locum vitiatum esse vidèrunt Eruditi; quapropter cum variis conjecturis redintegrare sunt conati. Has apud eos videas licet. Mihi quidem rescribendum videtur, *Vides autem (eadem enim ipse didicisti) non posse nos &c.* Nam *Tullius* in eadem philosophia fuit enutritus ac *Varro*. Hinc fit ut eum adloquens cap. 1. aiât, *posteaquam sum ingressus res eas, quas tecum simul didici, mandare monumentis.* *Davies.*

³ *Amasanii*] Quidam libri MSSi habent *Amasini*. *Lambinus.*

⁴ *Nihil apta interrogatione concludunt*] *Amicus noster* sic legit, *Nihil apta argumentatione concludunt.* Ita de *Finibus* V, 4. *Ut multa non modo probabilis argumentatione concluderent.* Ita passim *argumentum conclusum, argumenti conclusio.* Interrogatio, inquit, numquam quicquam concludit. *Davies.*

⁵ *Nos autem praeceptis Dialecticorum & Oratorum etiam*] Ita legendum ex libro *MSto*, cum in vulgatis desit vox *etiam*, quæ alioqui necessaria videtur. *Ursinus.*

⁶ *Et oratorum, quoniam &c.*] Duo ex nostris libris vett. habent, *& oratorum etiam, quoniam &c.* *Lambinus.*

⁷ *Utramque vim, virtutem esse nostri putant*] Sic rectè *Gruteriani* nostrique *Codices*; nam malè nonnulli dedèrunt *vim unam*

tem esse nec dicendi nec differendi putant.
 5 Nos autem praeceptis dialecticorum, 6 & oratorum etiam, (quoniam 7 utramque vim virtutem esse nostri putant) sic parentes ut legibus, 8 verbis, quamquam novis, cogimur uti: quae docti (ut dixi) 9 à Graecis petere mallent, indocti ne à nobis quidem accipiunt; ut frustra omnis suscipiatur labor. Jam vero physica, 10 si Epicurum, id est, si Democritum probarem, possem scribere ita plane ut Amasianus: quid est enim magnum, 11 cum causas rerum efficientium sustuleris, de corpuseulorum

nam esse. Scientias quidem virtutes esse post Academicos docuerunt Stoici: Quintilianus Inst. Orat. lib. II. cap. 20. hanc rem fuse tractat. Vide & cap. 15. Ciceronem de Orat. lib. I. cap. 18. lib. III. cap. 18. de Fin. lib. III. capp. 21, 22. denique Laertium VII. 46. Davies.

8 Verbis quamquam novis cogimur uti] Si deleatur vox quamquam, longè planior sit, ut mihi quidem videtur, sententia. Malim tamen in locum quamquam substitui aliquando. Lambinus.

Ibid. Quandoque hic legit Nic. Gruchius, teste Fabro. Faber quam pro quamquam; quæ correctio placet. Guetus.

Ibid. Verbis quamquam novis] Media vox Lambino, Gruchio, Fabroque non placuit; quam ob causam suas singuli conjecturas afferunt. Mihi rescribendum videtur verbis non-

numquam novis. Davies.

9 A Graecis petere mallent, indocti ne à nobis quidem accipiunt] Legendum puto, à Graecis petere mallent, indocti ne à nobis quidem accipient. Infra cap. 3. Aut enim Græca legere mallent, qui erunt eruditi, aut ne hac quidem, qui illa nesciunt. Idem.

10 Si Epicurum, id est, si Democritum probarem] Ita loquitur, quod Epicurus in philosophia naturali Democritum ferè sequitur ducem. Noster Fin. lib. IV. cap. 5. Equidem etiam Epicurum in physicis quidem Democritum puto. Idem lib. I. cap. 6. Epicurus in Physicis, quibus maximè gloriatur, totus est alienus. Democrito adiecit (foran accedit) perpauca mutans &c. Vide & lib. I. N. D. cap. 26. Idem.

11 Cum causas rerum efficientium &c.] Sic omnes quidem habent libri & vulgati & MSSi. Sed

pusculorum (¹ ita enim appellat atomos) concursione fortuita loqui? ² Nostra tu physica nosti, ³ quae cum contineantur ⁴ ex effectione, & ex materia ea, quam fingit & format effectio; ⁵ adhibenda enim geometria est: ⁶ quoniam quibusnam quisquam enuntiare verbis,

Sed videtur legendum, *cum causas rerum efficientes* &c. sic enim saepius loquitur; ut libro de Fato, in Topicis, in Timæo seu de Universo, & alibi. Quin malim legi, *cum causas efficientes* &c. deleta voce rerum. Lambinus.

Ibid. *Cum causas rerum efficientium*] Frustrà, nisi me fallit animus, hanc lectionem tuetur Petr. Faber. Exemplà certè quæ congeffit, omninò sunt ab hac phrasi aliena. Lambini verò conjectura *causas efficientes* reponentis Guieto placet. Receptæ tamen lectioni propior est illa Lambini emendatio, pro quâ reponit *causas rerum efficientes*. Ac ita rescripserim; vel potius *cum causas rerum efficiendi sustuleris*, quod idem valet ac causas effectiōis rerum. Noster de Fin. lib. I. cap. 18. *Quarum* (voluptatum) *potiendi spe inflammati*, multos labores magnosque susceperant. Similium *φρῆσις* exempla multa dedimus ad lib. II. Acad. cap. 41. De re ipsa vide lib. I. Fin. cap. 6. Davies.

¹ Ita enim appellat Atomos] Deest verbum *Atomos* in MSto; & rectè, ut videtur. URSIN. Ibid. *Atomos* retinent omnes nostri: nec est cur ea vox de-

leatur. Davies.

² *Nostra tu Physica* &c.] Sic ex Pall. & Aldin. libris legendum videtur, *Nostra tu Physica nosti; quæ cum contineantur ex effectione & ex materia eâ quam fingit & format effectio, adhibenda etiam Geometria est*; quam jam quibusnam quisquam enuntiare verbis aut quem ad intelligendum poterit adducere hac ipsa de vitâ & moribus, de expetendis fugiendisque rebus? Id est, quem è vulgo Geometria illa obscura & difficilis poterit adducere ad intelligendum hæc ipsa de vitâ & moribus &c. Liber Pal. habet, *quæ cum contineantur*; Aldinus, *adhibenda etiam*. Tò quam jam pro quoniam Faber substituit. *Ἐπεὶ*. Guietus.

³ *Quæ cum contineantur*] Sic rectè Pal. quart. & Paris. Vulgò deest vox media. Davies.

⁴ *Ex effectione*] Causa efficiente. Guietus.

⁵ *Adhibenda enim ea materia est* &c.] Locus est admodum corruptus, ad quem tamen emendandum aliquantum nos libri veteres adjuvērunt; in quorum nonnullis scriptum est *materia pro geometria*. Omninò vox *Geometria* nihil hic loci habet.

bis, aut quem ad intelligendum poterit adducere haec ipsa ⁷ de vita & moribus, & de expendendis fugiendisque rebus? illi enim simpliciter pecudis & hominis idem bonum esse censent: ⁸ apud nostros enim, non ignoras, quae sit & quanta subtilitas. Sive enim Zenonem sequare;

habet. Cetera, quæ perverso ordine erant collocata, eâdem operâ & in suum locum restituta & perpurgata sunt. LAMBINUS. *Ibid.* Nimirum vir ille doctus totum locum sic ediderat, effectio: (*adhibenda enim ea materia est:*) *hæc ipsa de vita & moribus, de expendendis fugiendisque rebus. Illi simpliciter pecudis & hominis idem bonum esse censent: apud nostros autem non ignoras, quæ sit & quanta subtilitas: quam quibusnam quisquam queat enuntiare verbis? aut quem ad intelligendum poterit adducere? Sive enim Zenonem &c.* Sed nimis audacem se præstitit Lambinus; nec ignem ferrumque debemus adhibere, cum leniora remedia reperiri queant, ut statim videbimus. *Davies.*

Ibid. *Adhibenda enim Geometria est]* Libentius legerem *adhibenda* etiam *Geometria est:* nam sæpe scripti libri etiam habent, ubi impressi enim. Et quod sequitur *quoniam quibusnam*, satis patet & mendosum esse, & rectè corrigi, si legatur jam pro *quoniam*. P. Manucius.

Ibid. *Adhibenda enim Geometria est]* *Aldus Nepos* Patris sui conjecturam secutus edidit

etiam, contrà quam dant Codices. Ipse vel deleverim illud enim, vel legerim *adhibenda* quidem *Geometria est* Nempè cum Θεός secundum Platonem *ἡμετέραν* ut operum divinorum ratio reddi queat, *adhibenda est Geometria. Davies.*

Ibid. *Adhibenda enim geometria est]* Amicus noster, sententia, ut putabat, suadente, *adhibenda* vis oratoria est. Sic loquitur infra cap. IX. Huic (dialecticæ) oratoria vis dicendi adhibebatur. *Idem.*

6 Quoniam quibusnam quisquam] Mira quidem ratio cur in physicis *adhibenda* sit *Geometria*, quod ea, quæ de vita & moribus tradunt Academici, difficulter enuntiare queant Latine. Repono *Quinetiam* quibusnam quisquam enuntiare verbis &c. Ita rectè procedit oratio. *Idem.*

7 De vita & moribus, & de expendendis] Vulgo de vita & moribus, de expendendis. Nos MStos Baliol. & Paris. sequimur. *Idem.*

8 Apud nostros enim non ignoras] Legendum apud nostros autem non ignoras; ut ipse loci sensus aperte docet. Quin & *Guietus* ita lectum voluit. *Idem.*

sequare; magnum est efficere, ut quis intellegat, quid sit ¹ illud verum, & simplex bonum, quod non possit ab honestate sejungi: (quod bonum quale sit, ² negat omnino Epicurus sine voluptatibus sensum moventibus nec suspicari) ³ sive Academiam veterem persequamur, quam nos, ut scis, probamus; quam erit illa acute explicanda nobis? quam argute, quam obscure etiam contra Stoicos differendum? Totum igitur illud philosophiae studium mihi quidem ipse fumo * & ad vitae constantiam, ⁵ quantam possum,

¹ *Illud verum & simplex bonum*] Doctiss. Walkerus rectè mavult illud unum & simplex bonum. Eo quidem modo sæpè loquitur Cicero. Vide sis infra cap. XI. Davies.

² *Negat omnino Epicurus sine voluptatibus*] Lego negat omnino Epicurus se sine voluptatibus &c. Ac ita ferè Lambinus edidit. Si quis vulgatæ tamen adhæret lectioni, non intercedam; cum pronomen reciprocum possit, quod interdum fit, subaudiri. Idem.

³ *Sive Academiam veterem*] Vulgò si vero. Sed necessaria prorsus est hæc Turnebi conjectura, quam Lambinus etiam secutus est; nisi suprà legere mallet, si enim Zenonem sequare. Tum demum servari possit hoc in loco vulgata scribendi ratio. Pari modo certe peccatur in Recogn. Clementis lib. I. cap. 5. ubi legitur, Sive enim, inquit, evocanti Mago non obediat

anima; tu posthæc — desperabilius vires — Si verò & aliquid ibi videre tibi visus fueris &c. Reponas oportet ex MSSis, Si enim, inquit, evocanti Mago &c. Idem.

⁴ *Et ad vitæ constantiam*] Libri vulgati habent, & ad vitæ consuetudinem & constantiam. Nos libros veteres secuti, vocem consuetudinem delevimus. Lambinus.

Ibid. *Et ad vitæ constantiam*] Nonnulli veteres editi, & ad vitæ consuetudinem & constantiam. Licet autem voces illas additicias tueatur Petr. Faber; eæ tamen omninò sunt insulsæ, nec à nostris, Victorianis, Lambinianis, Gruterianisve Codicibus agnoscuntur. Davies.

⁵ *Quantam possum*] Malim quantum possum; prout edidit Turnebus, approbante Gulielmo. Idem.

⁶ *Ut apud Platonem est*] In Timæo pag. 533. ed. Lugd. Adi

sum, & ad delectationem animi: nec ullum arbitror ⁶ ut apud Platonem est, majus aut melius à Dîs datum munus homini. Sed meos amicos in quibus est studium, in Graeciam mitto, ⁷ id est, ad Graecos ire jubeo, ⁸ ut ea à fontibus potius hauriant, ⁹ quam rivulos consecretentur. Quae autem nemo adhuc docuerat, nec erat unde studiosi scire possent; ea, quantum potui, (nihil enim magno opere meorum miror) feci ut essent nota nostris: à Graecis enim peti non poterant, ac post ¹⁰ L. Aelii nostri occasum

Adi *Ciceronem* Tusc. I, 26. Imitatus est hanc *Platonis* sententiam *Demophilus*. Δῶρον, inquit, ἄλλο μᾶλλον ἀρετῆς ὅτι ἐστὶ παρὰ θεῶν λαβεῖν. In *Senten.* pag. 691. ed. Galean. *Idem*.

⁷ *Id est, ad Graecos ire jubeo*] Possit aliquis suspicari, hæc verba esse ex declaratione superiorum verborum nata, & in contextum *Ciceronis* translata. Ego quidem ita esse arbitror. LAMBINUS. *Ib.* Ego vero non item. Vide *Pet Fabrum*; quem *Guietus* etiam secutus est. *Idem*.

⁸ *Ut ea à fontibus potius hauriant*] Fortè ut ea è fontibus. Lambin.

⁹ *Quam rivulos consecretentur*] *Pal.* quart. & *Paris.* exhibent, rivulos quàm secentur. Davies.

¹⁰ *Lalii nostri*] Librarii cum in describendo non perciperent quid sibi antiquæ notæ vellent, eas vel immutabant vel cum sequenti voce conjungebant; ut

hoc loco scripserant *Lalii nostri*, cum *L. Aelii nostri* vera & incorrupta sit lectio: quod & veterum librorum auctoritate & historiæ fide comprobatur. Est enim hic *L. Aelius Stilo*, cognomento *Præconinus*; quia orationes scripsit, quas alii dicerent: à quo *M. Varro* rerum antiquarum scientiam cum accepisset, eam ipse auxit & illustrioribus litteris explicavit. *Cicero* de claris Orat. De Legg. lib. II. *Varro*, *Festus*, *Plinius* lib. IX. c. 35. lib. XXXIII. cap. 1. & *Gellius* lib. I. cap. 18. lib. XII. cap. 4. lib. XVI. cap. 8. & *Suetonius* de claris Grammaticis. Mendose autem in *Varrone* lib. IV. *C. Aelius Stilo* legitur; errore fortasse nato ex prænominе alterius *Aelii*, cui Gallo cognomen fuit. In *Gellio* quoque *Lalii* pro *L. Aeli* mendose legitur. *P. Manucius*.

Ibid. Lalii nostri] Ita ferme omnes libri, prænominе cum nomine

- casum ne à Latinis quidem. ¹ Et tamen in illis veteribus nostris, quae, ² Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, multa admixta ex intima philosophia, multa dicta dialectice: ³ quae quo facilius minus docti intellexerent, jucunditate quadam ad legendum invitati; ⁴ in laudationibus, in iis ipsis ⁵ antiquitatum prooemiis ⁶ philosophiae scribere voluimus, si modo consecuti sumus.
- 3 Tum ego, Sunt, inquam, ista, Varro: nam nos

nomine confuso. *L. enim Aelii* vera lectio, ut ex Bruto colligi potest: ibi enim hæc Cicero de *L. Aelio*. [Cap. LVI.] *Fuit is omnino vir egregius & eques Romanus in primis honestus, idemque eruditissimus & Græcis literis & Latinis: antiquitatisque nostræ & in inventis rebus & in ætatis, scriptorumque veterum literatæ peritus. Quam scientiam Varro noster acceptam ab illo auctamque per sese, vir ingenio præstans omnique doctrinâ, pluribus & illustrioribus literis explicavit.* Camerarius.

Ibid. L. Aelii] De eo vide *L. Carrionis Ant. Lect.* lib. 1. cap. 8.

¹ Et tamen in illis veteribus nostris, quæ Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus] Videtur legendum quas pro quæ, ut ad Varronis Satiras referatur, quas inscripsit Menippeas. *Ursinus. Ibid.* Contra fidem Codicum nihil quicquam mutarim; nam quæ locum suum tueri possit,

si modo subintelligas *scriptis, opusculis*, vel aliud ejusdem generis nomen. *Davies.*

² Menippum] Gellius lib. XIII. cap. 39. *Probus* in *Virgilii* Eclog. VI, 40. & *Macrobius* lib. I. capp. 7, 11. Et lib. II. cap. 7. *Varro*, inquit, in illa lepidissima satyra Menippea, quæ inscribitur, NESCIS QUID VESPER VEHA. Et *Charissus* lib. I. Vide apud *Laertium* Menippi vitam; cujus libri multo risu referti. *P. Manuc.*

³ Quæ quo facilius — philosophiæ scribere voluimus] Hic locus *Is. Cesaubono* mutilus videtur. Quapropter de *Satir. Poësi* lib. II. cap. II. pag. 189 eum sic exprimit: quæ quo facilius minus docti intellexerent, jucunditate quadam ad legendum invitati, in laudationibus, in ipsis antiquitatum prooemiis . . . philosophiæ scribere voluimus. Lacunam tamen haud agnosco; nec, ut arbitror, quicquam est corruptum, si modo cum viris doctis reponamus,

nos in nostra urbe peregrinantes errantesque, tamquam hospites, tui libri ⁷ quasi domum deduxerunt, ut possemus aliquando, qui & ubi essemus, agnoscere. Tu aetatem patriae, tu descriptiones temporum, tu sacrorum jura, tu sacerdotum; ⁸ tu domesticam, tu bellicam disciplinam; tu sedem regionum, locorum; tu omnium divinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas, aperuisti: ¹ pluri-

namus, philosophicè scribere volumus; & ita quidem edidère Paullus Manutius ejusque filius Aldus. Davies.

4 In laudationibus] Λόγος, ut videtur, ἐπιτάφιος intelligit; hi enim laudationes passim vocantur. Seneca Epist. CII. Præterea aliud laus est, aliud laudatio. Hæc & vocem exigit. Itaque nemo dicit laudem funebrem, sed laudationem: cujus officium oratione constat. Vide sis Hieronymum Epitaph. Nepot. pag. 20. Livium lib. II. cap. 61. & Car. Langium ad Ciceronem de Senect. cap. IV. Idem.

5 Antiquitatum] Quadraginta & uno libris constabant. De iis vide Augustinum C. D. lib. VI. c. 3. Idem.

6 Philosophicè scribere volumus] Philosophiam habet vetus liber pro philosophicè. Urfinus.

7 Quasi domum deduxerunt] Forte reduxerunt. Lambin.

Ibid. Turnebus edidit reduxe-

runt, & ita legitur apud Augustinum C. D. VI, 2. Davies.

8 Tu domesticam, tu bellicam disciplinam] Adducitur hic locus ab Augustino C. D. lib. VI. cap. 2. at ejus Codices publicam disciplinam repræsentant. Utravis lectio ferri queat: nam domestica & bellica non minus ac publica sæpius opponuntur. Noster de Offic. lib. I. cap. 22. Quamquam hæc quidem res non solum ex domestica est ratione, sed attinget etiam bellicam; quoniam vi manuque confecta est. Vide sis & in Bruto cap. XIII. Sed cum in libris rerum humanarum de bello & pace egisset; quod patet ex Agellii I, 25. cum item in libris de vita P. R. res ad militarem non minus quam civilem disciplinam spectantes tractavisset, ut ex fragmentis liquet; cum etiam plures libros de rebus urbanis conscripisset: Tullianorum librorum scripturam magis probo. Idem.

¹ plurimumque poëtis nostris, ² omninoque Latinis & ³ literis luminis & verbis adtulisti: atque ipse varium & elegans omni fere numero poëma fecisti: philosophiamque multis locis inchoasti, ad inpellendum fatis, ⁴ ad edocendum parum. Causam autem probabilem tu quidem adfers: aut enim Graeca legere malent, qui erunt eruditi; aut ne haec quidem, qui illa nesciunt. ⁵ Sed da mihi nunc, satisne probas? Immo vero & haec, qui ista non poterunt, & qui Graeca poterunt, non contemnent sua. Quid enim causae est, cur poëtas Latinos Graecis literis eruditi legant; philosophos non legant? ⁶ An [quia] delectat Ennius, Pacuvius, Accius,

¹ *Plurimumque Poëtis nostris]* Erratum crediderim à Librario, qui *verbis* pro *rebus* per incuriam scripserit. Adjuvat autem opinionem nostram ipse Cicero, auctam à Varrone linguam Romanam copiâ rerum potius, quam verborum, alio loco ostendens. Tu vero, inquit infra cap. VII. Varro, bene etiam meriturus mihi videris de tuis civibus, si eos non modo copia rerum auxeris, ut effecisti, sed etiam verborum. P. Manucius.

Ibid. Plurimumque Poëtis nostris] Pal. Paris. & Baliol. dant plurimum quidem à Poëtis nostris: at Ascensius & Victorius edidère plurimum quidem & Poëtis nostris. Omnino legerim plurimumque idem & Poëtis nostris; ac eadem conjectura Grutero venit in mentem. Hic tamen lectionem à Poëtis non damnat, licet ea prorsus infructuosa sit. Davies.

² Omninoque Latinis & literis luminis attulisti, & verbis] Distinguuntur à litteris verba; quod mihi non probatur. Nam cum Latinas litteras, aut Latinam linguam nominamus, verba simul intelligi constat, vel potius ipsa tantum verba.

³ Et literis luminis & verbis adtulisti] Vulgo & literis luminis attulisti & verbis. Ordinem nos, fide Codicum freti, mutavimus. Cum Manucio tamen legerim rebus adtulisti; non verbis, ut habent MSSi. Vide lib. III. de Fin. cap. 12. Amicus vero noster verbis retinendum putat: nam intellegit, inquit, Varronis libros de LIN-

Accius, multi alii, ⁷ qui non verba sed vim Graecorum expresserunt poetarum? Quanto magis philosophi delectabunt: si, ut illi Aeschylum, Sophoclem, Euripidem; sic hi Platonem imitentur, Aristotelem, Theophrastum? Oratores quidem laudari video, si qui è nostris Hyperidem sint, aut Demosthenem imitati. Ego autem (dicam enim ut res est) dum me ambitio, dum honores, dum causae, dum reipublicae non solum cura, sed quaedam etiam procuratio multis officiis implicatum & constriatum tenebat, haec inclusa habebam; &, ne obsolescerent, renovabam, cum licebat, legendo. Nunc vero & fortunae ⁸ gravissimo percussus

GUA LATINA ad ipsum Ciceronem. Recte ergo, ait, *Latinis verbis*. Davies.

4 *Ad docendum parum*.] Quidam libri MSSi habent *ad edocendum parum*. Lambin.

5 *Sed eam mihi nunc &c.*] Sic hunc locum emendavit Turnebus, in libris vulgatis & MSSi corruptum, in quibus legitur *sed da mihi &c.* Lambinus.

Ibid. *Sed date mihi nunc; satisne probas?*] Libentius, si veteres libri adjuvarent, legerem, *sed ea mihi nunc non satis probas*. Urfinus.

Ibid. *Sed da mihi nunc; satisne probas?*] Frustra Turnebus & Lambinus voluere, *sed eam mihi nunc satisne probas?* ut Petr. etiam Faber monuit. Quin & frustra fuit F. Urfinus, qui coniecit, *sed ea mihi nunc non satis probas*. Huic certe

verbo *dicendi* vim competere multis exemplis probavit Nonius in *dare*. Claudianus Rapt. Prof. III, 335.

— *Illic posuisse cruentam Aegida, captivamque pater post praelia pradam*

Advexisse DATUR —

quod valet, *narratur, traditur, dicitur*. Ne vero dissimulem, lubens scripserim, *sed da mihi nunc, satisne probas?* ut ultima vox ad causam referretur. Dav.

6 *An quia delectat Ennius*] Lego, *an delectat Ennius*; deieci secunda voce, quam nescit editio Ascensiana. Idem.

7 *Qui non verba, sed &c.*] Qui sententiam Poetarum Graecorum interpretantur; ut Ennius in Medea, Accius in Phoenissis. Lambinus. Vide Turnebi commentarium.

8 *Gravissimo percussus vulnere*]

fus vulnere, & administratione reipublicae liberatus, doloris medicinam a philosophia peto, & otii oblectationem hanc, honestissimam judico: aut enim huic aetati hoc maxime aptum est; aut iis rebus, si quas dignas laude gessimus, hoc in primis consentaneum; aut etiam ad nostros cives erudiendos nihil utilius; aut, si haec ita non sunt, nihil aliud video, quod agere possimus. Brutus quidem noster, excellens omni genere laudis, sic philosophiam Latinis literis persequitur, 'nihil ut iisdem de rebus Graecia desideret; & eandem quidem sententiam sequitur, quam tu: nam Aristum Athenis audivit aliquamdiu, cujus tu fratrem Antiochum: quamobrem da, quaeso, te huic
4 etiam generi literarum. Tum ille, istuc quidem

nere] In nonnullis libris *per-*
cussus legitur, quod *Gueto* placet. *Adi Petrum Fabrum.*

1 *Nihil ut iisdem de rebus*
Græcia desideret] Variis modis hunc locum fatigarunt Eruditi. Nam *Turnebus* reposuit à *Græcia desideres.* *Aldus Nepos* edidit, *Græcia desideres.* *Grutero* denique placuit, *Græcia desideret.* Vide num præstet ea conjectura quæ mihi nuper incidit, *nihil ut iisdem de rebus Græcia* desideretur. Hoc idem valet ac *Græci desiderentur.* Sic in illo *Horatiano*, lib. I. Epist.

11, 7.

Græcia Barbaria lento confusa
duello,

Græcia Græcos denotat: ut &

in hisce Tullianis,

Nos grave certamen belli clademque canemus,

Græcia quam Trojæ divini numine vexit.

Exstant lib. V. Fin. cap. 18.

Vide & *Chalcidium* in *Platonis* *Timæum* §. cxxx1. *Davies,*

2 *Relictam à te veterem jam*
&c.] *Academiam* scilicet, quam sequebaris, cum *Antiochum* audiebas. *Lambinus.*

Ibid. Relictam à te veterem jam, inquit] *Academiam* subintelligendam censuit *Lambinus*: at *Amicus Ciceronem* scripisse judicat, *Relictam à te veterem Academiam, inquit.* *Davies.*

3 *Negaret in libris]* *Ascens. negarat,*

dem considerabo, nec vero sine te. Sed de te ipso quid est, inquit, quod audio? Quanam, inquam, de re? ² Relictam à te veterem jam, inquit; tractari autem novam. Quid? ergo, inquam, Antiocho id magis licuerit, nostro familiari, remigrare in domum veterem è nova, quam nobis in novam è vetere? certe enim recentissima quaeque, sunt conrecta & emendata maxume: quamquam Antiochi magister Philo, magnus vir, ut tu existimas ipse, ³ negaret in libris, (quod coram etiam ex ipso audiebamus) duas Academias esse; erroremque eorum, qui ita putarunt, coarguit. Est, inquit, ut dicis: sed ignorare te non arbitror, ⁴ quae contra Philonis Antiochus scripserit. ⁵ Immo vero & istam, & totam veterem Academiam,

negarat. Alii negarit. Lege negat, vel negavit, in libris: sequitur enim; erroremque eorum, qui ita putarunt, COARGUIT. Idem.

4 *Quae contra Philonem Antiochus scripserit*] De Antiocho Ascalonita, qui veteris Academiae jam pæne desertæ patrocinium suscepit. *Plutarchus* in vita *Luculli* (pagg. 519, 520.) sic scribit: Ἰδιον δὲ (Ἀρχαῖον) τῆς Ἀκαδημίας ἐξ ἀρχῆς ἔρωτες καὶ ζῆλον ἔχεν, οὐ δὲ νέας λεγομένης (καὶ περ ἀνθρώπων τίτε τῶν Καρνεάδων λόγοις διὰ Φίλωνος) ἀλλὰ δὲ παλαιᾶς, πῶτον ἀνδρῶν καὶ δεινὸν εἰπεῖν τίτε παλαιᾶν ἔχουσαν τὸν Ἀσκαλωνίτην Ἀντίοχον ἔσθ' c. Pro istam est ista in veteribus libris:

quam scripturam agnoscit vir doctissimus in suo etiam libro. *Ursinus.*

Ibid. Quae contra Philonis Antiochus scripserit] Sic *Gruterus* ex suis Codicibus edidit, ac ita dant *Elies.* & *Baliol.* Nimirum *discipulus* videbatur intelligendus. At, si *Servio* fides ad *Æn.* I, 45. hac figura utimur circa patres & maritos tantum. (Addere saltem debuit *Dominos*: nam *servus* interdum subauditur.) Quocirca malim quae contra *Philonem Antiochus* scripserit, ut *Ascensius*, *Victorius*, & alii dederunt. *Davies.*

5 *Immo vero & istam*] Lego ista; nempe quae contra *Philonem* disputarat *Antiochus*. Et

demiam, ¹ aqua absumptam diu, renovari à te, nisi molestum est, velim: & simul adfidamus, inquam, si videtur. Sane istud quidem, inquit; sum enim admodum infirmus: sed videamus, idemne Attico placeat fieri à me, quod te velle video. Mihi vero, ille: quid est enim quod malim, quam ex Antiocho jam pridem audita recordari; & simul videre, satisne ea commode dici possint Latine?

² Quae cum essent dicta, in conspectu confedimus

ita dant, *Ursino* teste, libri veteres. *Davies*.

¹ *A qua absum tam diu*] Libri veteres habent *aqua absumtam jamdiu*; & probant docti quidam, ut sit tralatio ab aedificiis eluvione & vi aquarum ablatis. Sed vulgata lectio non est rejicienda, à *qua absum tamdiu*. *Lambinus*.

Ibid. *Aqua absumtam diu*] Mendosam hanc esse lectionem nemo non videt: nam cur aqua dicatur absumta Academia potius quam aëre, nulla ratio est. Videndum ergo annon scripserit *Cicero*, *LONGA absumtam die*, hoc est antiquitate veluti neglectam; metaphora ab aedificio ducta, quod *longa dies* absumit, etiamsi aliud nihil accedit. *Clericus*.

Ibid. *Aqua absumtam diu*] *Eliens.* & *Baliol.* dant *assumptam*: sed hæc lectio nihil prodest. Ut mihi videtur, haud male reposuerunt viri docti *a qua absum tamdiu*. Cum tamen *Lambinus* auctor sit in nonnullis

esse MSSis *aqua absumtam jamdiu*; malim *a qua absum jamdiu*: nec aliud quærendum censeo. *Davies*.

² *Qua cum essent dicta*] Vulgo sunt. *Baliol.* & *Victor. sint*. Nos vero lectionem secuti sumus eam, quam suppeditarunt *Ascens.* & *Turneb.* Quod autem notarat *Gulielmius*, ejecta voce penultima, versum fore veteris forsitan alicujus Poëtæ; id vero prorsus est improbabile. *Idem*.

³ *Socrates mihi videtur*] Vide quæ diximus ad *Tuscul.* l. III. c. 4. *Idem*.

⁴ *Et ab ipsa natura involutis*] *Et ipsa natura*, sine *ab*, videtur legendum; & ita est in *MSto.* *Ursinus*. Vide *Petr. Fabrum*.

⁵ *Calestia autem vel procul esse à nostra cognitione censet*] Est à *MSto.* *Baliol.* nam vulgo perperam legitur *censeret*. Ad hanc tamen lectionem proxime possis accedere, si cum *Cl. Walkero* legas *censere*, nimirum videtur,

mus omnes. Tum Varro ita exorsus est: ³ Socrates mihi videtur, id quod constat inter omnes, primus à rebus occultis ⁴ & ab ipsa natura involutis, in quibus omnes ante eum philosophi occupati fuerunt, avocavisse philosophiam, & ad vitam communem adduxisse; ut de virtutibus & vitiis, omninoque de bonis rebus & malis quaereret: ⁵ caelestia autem vel procul esse à nostra cognitione censet, vel, si maxime cognita essent, ⁶ nihil tamen ad bene vivendum. Hic in omnibus

videtur. Amicus autem noster retinet *conferet*, ut paulo ante habetur *quareret*. De re ipsa sic *Xenophon* Memor. lib. I. cap. I, 11. Socrates non disputabat ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶ Σοφιστῶν κῆρυξ ἔφυ, καὶ πῶς ἀνάγκαις ἕκαστοι γίνονται τῶ οὐρανόθεν. ἀλλὰ καὶ τὰς φρονησέοντας τὰ τοιαῦτα μαθαίνοντας ἀπεδείκνυε. Hæc laudant *Cyrellus* in *Julian*. lib. V. pag. 180. & *Theodoretus* Therap. IV. pag. 60. apud quos, ut equidem puto, male scribitur ὅπως ὁ καλούμενος ὑπὸ τῶ Σοφιστῶν κῆρυξ. ³ EXEI. Idem Memor. lib. IV. cap. VII, 6. Ὅλως δὲ τῶ οὐρανόθεν, ἢ ἕκαστοι ὁ Θεὸς μηχανᾶται, φρονησὴν γίνεσθαι ἀπέτρεπεν· οὐτε γὰρ εὐεστὰ ἀνθρώποις αὐτὰ ἐνόμιζεν εἶναι &c. Iterum *Theodoreti* Codices corrupte dant Ὅλως δὲ καὶ τῶ οὐρανόθεν ΕΚΑΣΤΑ, ἃ ὁ Θεὸς μηχανᾶται φρονησὴν ΕΙΝΑΙ ΤΟΥΤΩΝ ἀπέτρεπεν. *Minucius Felix* Octav. cap. XIII. Socratis, quoties de caelestibus rogabatur, nota respon-

sio est. Quod supra nos, nihil ad nos. Hoc ejus effatum immerito prorsus exagitat *Lactantius* Div. Inst. lib. III. cap. 29. & in *Epit.* cap. 37. *Davies*.

6 *Nihil tamen ad bene vivendum conferre*] Conducere. Id est, Socrates censēbat Astrologiam inutilem esse ad bene & ex virtute vivendum. *Lambinus*.

Ibid. *Nihil tamen ad bene vivendum*] Expressi quod erat in *Pal.* utroque, tanto quidem promptius, quod sic quoque *Victorius* edidisset. Alii enim, voce adjecta *conferre*, cujus nulla littera in libris superioribus. Et recte: tale enim quid belle subintelligitur. *GRUTER*. Verissime *Gruterus*. Nam talia sunt in *Somnio Scipionis*, *Nihil ad nostrum genus*. Lib. I. Fin. cap. XI. *Nihil ad Epicurum*. Lib. I. *Tusc.* cap. XXIX. *Nihil ad id, de quo agimus*. Lib. II. *Orat.* cap. 6. *Sed nihil*

bus fere sermonibus, qui ab iis, qui illum audierunt, ' perscripti varie, copiose sunt, ita disputat, ut nihil adfirmet ipse, refellat alios: ² nihil se scire dicat, nisi id ipsum: eoque praestare ceteris, quod illi quae nesciant scire se putent; ipse, se nihil scire, id unum sciat: ob eamque rem se arbitrari ab Apolline ³ omnium ⁴ sapientissimum esse dictum, quod haec esset ⁵ una omnis sapientia, non arbitrari sese scire quod nesciat. Quae cum diceret constanter, & in ea

nihil ad Persum. Lib. III. Orat. cap. 18. Nihil ad hoc tempus. Jac. Gronovius.

¹ Perscripti varie, copiose sunt] Pertinet ad Latinam linguam non ignorari, copulam de industria nonnumquam à Cicerone praetermitti; ne quis eam hic putet desiderari. Nam lib. XIII. Fam. Epist. 24. ad Sulpicium, Peto, inquit, à te, ut cum etiam tuis officiis, liberalitate complectare. Et Epist. 28. ad eundem: ut ipse iudices homini te gratissimo, jucundissimo benigne fecisse. Et lib. IV. ad Attic. Epist. 3. De cujus constantia, virtute verissime littera. P. Manucius.

² Nihil se scire dicat — sapientissimum esse dictum] Themistius Orat. XIII. pag. 161. Σωκράτης — οὐτε μέγα οὔτε μικρὸν μάθημα ἐπίσταται ἀμελόμεν πλὴν τὸ το αὐτὸ μένον, τὸ μηδὲ εἰδέναι, ἃ μὴ ἔδει. (sic enim rescribi debet hie locus) καὶ ὥς, lege καὶ αὐτὸς, ἐπὶ παντὶ τῇ

ὁμολογίᾳ τῆ ἀμαθίας, σφόδρα ἀνηξῶς εἰσέμιζεν ὑπὸ τῆ Πυθίᾳ θεῆᾳ, καὶ σφάπτει τῶν ἄλλων. Lucianus in Hermotione Tom. I. p. 542. Idem tradiderunt alii plures, qui sua debent Platonis Apol. pag. 360. ed. Lugd. Vide nos ad Minucii Felicis cap. XIII. Davies.

³ Omnium sapientissimum] Forasan hominum sapientissimum, ἀνδρῶν σφώτατον. Idem.

⁴ Sapientissimum esse dictum] Fortasse legendum esse judicatam. LAMBIN. Ibid. Cur ita conjecerit Lambinus, equidem nescio. Id scio, non esse quod MSSorum lectio mutetur. Nam Apollo de Socrate dixit,

Ἀνδρῶν αἰπάντων Σωκράτης σφώτατος.

Loca veterum congeffit Aeg. Menagius ad Laertii II, 37. quibus adde Themistium Orat. XXIII. pag. 296. Quin & Aristides Tom. III. p. 36. σφώτατον εἶναι Σωκράτη τὴν Πυθίαν

EIPH.

ea sententia permaneret; omnis ejus oratio
 6 tum in virtute laudanda, & in hominibus
 omnibus ad virtutis studium cohortandis con-
 sumebatur, 7 ut ex Socraticorum libris, maxu-
 meque Platonis, intellegi potest. Platonis au-
 tem auctoritate, qui varius & multiplex &
 copiosus fuit, una & consentiens duobus vo-
 cabulis philosophiae forma instituta est, A-
 cademicorum & Peripateticorum: qui re-
 bus

EIPHKENAI diserte testatus est.
Idem.

5 Una omnis sapientia] Du-
 bium mihi non videtur, quin
 cum Lambino reponendum sit,
 una hominis sapientia. Plato
 in Apol. pag. 361. Κινδυνεύει —
 Θεός — ἐν τῷ χρησμῷ τέττα τοῦτο
 λέγειν, ὅτι ἡ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ σοφία
 ολίγου πινός ἀξία ἐστὶ καὶ οὐδένος —
 ὥσπερ ἂν εἴποι ὅτι ἔτῃ ὑμῶν,
 ὡς ΑΝΘΡΩΠΟΙ, σφάταις ἐστὶν,
 ὅτι ὥσπερ Σωκράτης ἔγνωκεν, ὅτι
 οὐδένος ἀξίος ἐστὶ τῇ ἀληθείᾳ πρὸς
 σοφίαν. Vide sis & Cl. Cleri-
 cum Silv. Phil. cap. III. p.
 196. *Idem.*

6 Tum in virtute laudanda
 & in omnibus hominibus] Duo
 Pall. Paris. & Baliol. exhibent
 tam; unde Gruterus emendat
 tamen in virtute laudanda. Lam-
 binus reponit, tum in virtute
 laudanda, tum in omnibus ho-
 minibus. Quamvis autem, prout
 arbitror, in vulgata lectione tu-
 enda frustra sit Pet. Faber;
 tamen alio modo res videtur

aggredienda. Mihi vero placet
 tantum in virtute laudanda,
 quod olim monuimus ad Epit.
 Laëtantii cap. 37. *Idem.*

7 Ut è Socraticorum libris
 maximeque Platonis, intellegi
 potest] Non equidem capio, qui
 hoc ex Platonis maxime libris
 possit intelligi, cum apud eum
 Socrates Physica & Musica &
 Geometrica differat. Jamdieu le-
 gendum dixi, maximeque Xe-
 nophontis intelligi potest: nam
 Xenophon negat Socratem de cali-
 atque natura causis rationibusque
 unquam disputavisse, ac ne disci-
 plinas quidem ceteras, quæ με-
 θησκῶνται Græci appellant, quæ ad
 bene beateque vivendum non per-
 gerent, aut attigisse, aut com-
 probasse. Verba sunt Agellii
 XIV, 3. Sextus Empiricus advs.
 Mathem. lib. VII. §. 8, 9.
 Τοῦ δὲ ἡθικῶν μὲν ἐπιμελεῖτο
 Σωκράτης κατὰ γὰρ τὰς ἄλλας αἰ-
 τῶν γινώσκουσιν. εἶγε ὁ Ξενοφῶν ἐν
 τοῖς ἀπομνημονεύμασι (lib. I. cap.
 I, 11.) ῥητῶς φησὶν ἀπαρτεῖσθαι
 αὐτὸν

bus congruentes, nominibus differebant. ¹ Nam cum ² Speusippum sororis filium Plato philosophiae quasi heredem reliquisset; ³ duos autem praestantissimos studio atque doctrina, Xenocratem Chalcedonium & Aristotelem Stagiritem; qui erant cum Aristotele, ⁴ Peripatetici dicti sunt, quia disputabant inambulantes in Lycio: illi autem, qui Platonis instituto in Academia, quod est alterum gymnasium, coetus

αὐτὸν τὸ φυσικόν, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν καθεστηκός. — Ὁ μὲν γὰρ Πλάτων πάντος μέρους φιλοσοφίας αὐτῷ μεταδίδωσι. Vide sis & Laertium II, 45. ac Origenem Phil. Ios. cap. XVIII. Idem.

¹ Nam cum Speusippum sororis filium Plato philosophiae quasi heredem reliquisset; duos autem praestantissimos studio atque doctrina Xenocratem & Aristotelem] Si diligentius attendamus, manca & imperfecta videtur oratio: nam illud duos autem non habet quo referatur. Itaque Petrus Ciacconus conjectura ductus, ut mihi videtur, optima, existimat legendum, philosophia ex asse heredem reliquisset; secundos autem praestantissimos &c. Notum est eum ex Cicerone ipso, tum ex Ictis omnibus, qui sint secundi heredes. Et cum ita esset scriptum ^{1108.} autem, imperitus Librarius pro secundos fecit duos. Posset etiam defendi vox quasi; ut dicat Speusippum primum quasi heredem relictum: secundos autem Xenocratem & Aristotelem &c. Ursinus.

² Speusippum — philosophia quasi heredem reliquisset] Urfini Ciacconique conjecturam recte confutavit Pet. Faber, quem vide. Certe cum Speusippus Platonis in Schola fuerit successor eum philosophiae Platonicae quasi heredem dici non insolens est locutio. Sic Terebinthus haereseus Scythianae κληρονόμος vocatur Cyrillo Catech. VI. §. 23. Lactantius Div. Inst. lib. III. cap. XVII, 23. Democritus eruditus hereditatem stultitia reliquit Epicuro. Augustinus contra Acad. lib. III. cap. 10. Interque ipsum (Democritum) heredemque ejus Epicurum concordia manere nequiverit. Tatianus Orat. ad Graecos cap. V. Γελῶ καὶ τὴν Φερεκύδου γρασολογίαν καὶ τοῦ Πυθαγόρου τὴν περὶ τὸ δόγμα ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΝ. Et cap. XLII. Ὁ δὲ Ἀειπαίτης, τοῦ Φερεκύδου δόγματος ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΣ ἐστίν. Adi sis & Platonem de Rep. lib. I. pag. 16. ed. Cantabr. Novatianum de Trin. cap. 23. ac Synesium Dione pag. 54. C. Davies.

³ Duos autem praestantissimos studio]

coetus erant & sermones habere soliti, è loci vocabulo nomen habuerunt. Sed utrique Platonis ubertate completi, certam quandam disciplinae formulam conposuerunt, & eam quidem plenam ac refertam: ⁵ illam autem Socraticam dubitationem de omnibus rebus, & nulla adfirmatione adhibita consuetudinem differendi reliquerunt. ⁶ Ita facta est [differendi] quod minime Socrates probabat, ars quaedam philo-

studio] Pall. Babil. Paris. Afcenf. & Turneb. habent præstantissimo. Sed præplacet recepta lectio. Nisi tamen fallor, Cicero scripsit *discipulos autem præstantissimos studio*, non duos. Hoc mendum, sicut alia plurima, ex compendiaria scribendi ratione natum videtur. *Idem.*

4 *Peripatetici dicti sunt, quia disputabant inambulantes in Lyceo*] Sic etiam Origenes Philos. cap. XX. pagg. 141, 142. Οἱ δὲ inquit, ἀπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ἀπὸ τοῦ ἔργου· ἐπεὶ γὰρ ἀεὶ πατοῦντες ἐν τῷ Λυκείῳ ἐξήτουν διὰ τοῦτο Περὶπατητικοὶ ἐκλήθησαν. Et hæc receptior, ut & verior, est sententia. Alii tamen eos hoc nomen à loco fortitos esse censent; cum quibus facit *Æg. Menagius ad Laertii V, 2. Idem.*

5 *Illam autem Socraticam dubitationem de omnibus rebus, & nulla affirmatione adhibita consuetudinem differendi reliquerunt*] Petrus Ciacconus putat duas voces abundare, sicque legendum esse, *illam autem Socraticam de omnibus rebus nulla af-*

firmatione adhibita consuetudinem differendi reliquerunt. *URSINUS. Ibid.* Omnes libri veteres stant à vulgata lectione; nec eam deferendam esse res ipsa demonstrat. Igitur facta tecta conservetur. *Idem.*

6 *Ita facta est differendi, quod minime Socrates probabat, ars quaedam*] Hic quoque verbum *differendi* videtur abundare. Ait enim philosophiam factam esse artem; quæ ars de rebus certis & notis tractare solet, cum *Socrates* de singulis tanquam de incertis disputans eam artem esse negaret. *Ursinus.*

Ibid. Ita facta est differendi — ars quaedam philosophiæ] Cum *Lambino* & *Ursino*, deleta voce *differendi* prorsus legerim, *ita facta est — ars quaedam philosophia*. Nisi quod sequentibus congruere videatur ut potius reponamus, *Ita facta est — ars quaedam in philosophia & rerum ordo* &c. Hoc εἰς τέχνην φιλοσοφίαν ἀγαγείν dixit *Origenes* Philos. cap. xx. pag. 136. Vult autem eos, ut nunc loquimur,

philosophiae, & rerum ordo, & descriptio disciplinae. Quae quidem erat primo duobus, ut dixi, nominibus una: nihil enim inter Peripateticos & illam veterem Academiam differbat. Abundantia quadam ingenii praestabat, ut mihi videtur quidem, Aristoteles: sed idem fons erat utrisque, & eadem rerum expetendarum fugiendarumque partitio. Sed quid ago? inquit: aut sumne sanus, qui haec vos doceo? nam etsi non ¹ sus Minervam, ut aiunt;

5 tamen inepte, quisquis Minervam docet. Tum Atticus, Tu vero, inquit, perge, Varro: valde enim amo nostra atque nostros; meque ista delectant, cum Latine dicuntur, & isto modo. Quid me, inquam, putas, qui philosophiam jam ² professus sim populo nostro exhibiturum? Pergamus igitur, inquit, quoniam placet. ³ Fuit ergo jam accepta à Platone philosophandi

quimur. Systemata philosophiae discipulis suis tradidisse. Licet enim *Plato* de rebus physicis & dialecticis, aequae ac moralibus, egerit; id tamen ordine non adhibito praestitit, nec ei fuit in animo simul integram tradere disciplinam. Vide sis inter alios *Apuleium* de Habit. Doctr. Plat. lib. I. pag. 569, 570. & *Augustinum* contra Acad. III, 17. ac de C. D. VIII, 4. praecipue vero *Sextum Empiricum* advs. Mathem. lib. VII. §. 16. *Davies*.

¹ *Sus Minervam*] Imperitus peritissimum. Hoc adagio saepius utuntur noster & *Hierony-*

mus. Vide & *Censorinum* de D. N. cap. 1. De eo fuse differit *Erasmus* Prov. pag. 13. *Idem*.

² *Professus sim populo nostro exhibiturum*] Forte *me populo nostro exhibiturum*. Lambin.

³ *Fuit ergo jam accepta à Platone philosophandi ratio triplex*] *Petrus Ciacconus* expungit vocem *accepta* tanquam supervacaneam. *Ursinus*. Ibid. Temere deletur vox, quam cuncti Codices agnoscunt, si modo sensui non repugnat. Id quod hac in re nullo modo dici potest. Audiamus *Themistium* Orat. XXVI. p. 318. Πλάτων πρῶτον μὲν

Iosophandi ratio triplex: una, de vita & moribus: altera, de natura & rebus occultis: tertia, de differendo, & 4 quid verum & quid falsum; quid rectum in oratione pravumve; quid consentiens, quid repugnet, judicando. Ac primam illam partem, bene vivendi, à natura petebant, eique parendum esse dicebant; neque ulla alia in re, nisi in natura, quaerendum esse illud summum bonum, quo omnia referrentur. Constituebantque, extremum esse rerum expetendarum & finem bonorum, 5 adeptum esse omnia è natura, & animo, & corpore, & vita. Corporis autem alia ponebant esse in toto, alia in partibus: valitudinem, vires, pulchritudinem, in toto: in partibus autem, sensus integros, & praestantiam aliquam partium singularum: ut in pedibus, celeritatem; vim, in manibus; claritatem, in voce;

μὲν σποράδην οἰκοῦσαν φιλοσοφίαν
ζητάκιτε καὶ συνήγαγεν, ὥσπερ ὁ Θε-
σεύς τὰς Ἀθήνας· τῶς δὲ τεχνῇ
διεσπάσθη, μᾶλλον δὲ τέτραχα·
ἔ· χαεῖς μὲν ἦσαν Ἰταλιώτιδες
Μούσαι· χαεῖς δὲ αἱ Σικελικαὶ
χαεῖς δὲ ὁ χορὸς τῶν Ἰάδων —
Ταῦτα μὲν ἐν ἅπαντι ἐξηρμυσε
πρῶτον &c. Ne cunctos scrip-
tores, qui similia tradiderunt,
enumerem; vide sis nostrum
de Fin. IV, 2. Eusebium Præp.
Evang. XI, 2, 3. *Alcinoum*
Doct. Plat. cap. 3. *Origenem*
Philos. cap. XIX denique *La-*
ertium III, 56. *Davies*.

4 *Quid verum & quid fal-*
sum] *Lambino* placet aut quid

falsum; eique renititur *Pet. Faber*. Ego sane nec huic nec illi do fidem: nam mihi legendum videtur, *quid verum sit, quid falsum*. Tum demum sat erit commoda MSSorum lectio, qui paullo post omnes exhibent *quid consentiens, quid repugnet*. Alioquin enim rescribas oportet *repugnans*; quemadmodum *Manucius, Turnebus, & Lambinus* edidere. *Idem*.

5 *Adeptum esse omnia è natura*] Secundum naturam. Noter de Fin lib. V. cap. 17. *Hunc statum corporis per se ipsum expetit, qui est maxime è natura*. Sic & alibi. *Idem*.

voce; ¹ in lingua etiam ² explanatam vocum inpressionem. Animi autem, quae essent ³ ad comprehendendam [ingeniis] virtutem idonea: eaque ab iis in naturam & mores dividebantur, Naturae celeritatem ad discendum & memoriam dabant: quorum utrumque, mentis esset proprium & ingenii. Morum autem putabant studia esse & quasi consuetudinem, quam partim exercitationis assiduitate, partim ratione formabant; in quibus erat philosophia ipsa: in qua quod inchoatum est neque absolutum, pro-

¹ *In lingua etiam explanatam vocum inpressionem*] Mo-
neo studiosos, ut consulant ve-
teres libros: nam mihi placeret
magis *expressionem*; licet *im-*
pressionem aliqua omnino sen-
tentia non careat. *P. Manucius.*

² *Explanatam vocum im-*
pressionem] *Pal.* primus, *Eliens.*
& *Baliol.* dant *expressionem*;
quod *Manucio* placuit. At mi-
hi, simul ac *Grutero*, magis ar-
ridet recepta lectio; quæ *Parif.*
& aliis nititur MSSis, ac *κα-*
ταφωρίαν omnino vitat. *Da-*
vies.

³ *Ad comprehendendam inge-*
nii virtutem] Fateor me nescire
quid sibi velit *ingenii virtutem*:
& interdum vel abundare *in-*
genii, vel corruptum esse, cre-
didi. *P. Manucius.*

Ibid. In quibusdam libris
MSSis legitur *ad comprehen-*
dendam ingenii virtutem &c.
Nam qui docilitate & memo-
ria præstant, ingeniosi dicun-

tur, facileque comprehendunt
ea, quæ sunt ad bene vivendum
idonea. *Lambin.*

Ibid. *Ad comprehendendam in-*
geniis virtutem] Pro *inveren-*
dam ingeniiis. Alii *ingenii* le-
gunt. Utrumque adulterinum
Faber putat. *Guetus.*

Ibid. Sive cum veteribus edi-
tis legas *ingenii virtutem*, sive
cum *Lambino Gruteroque* malis
ad comprehendendam ingeniiis vir-
tutem; menti *Ciceronis* adver-
satur vox penultima. Nam vir-
tutes proprie dictæ, non solum
ingeniis comprehendenda, sed mul-
to magis vita sunt exprimendæ.
Quod si *virtutes ingenii* pro
docilitate & memoria positas
arbitreris; hæ non à moribus
sed à natura pendent, adeoque
in naturam & mores dividi
nequeunt. Non igitur mihi
dubium videtur, quin nomen
id sit à Librariis additum; qua-
propter à me cingitur uncinis.
Hoc olim suspicati sunt etiam
Paul-

progressio quaedam ad virtutem adpellatur; quod autem absolutum, id est virtus, ⁴ quasi perfectio naturae, omniumque rerum, quas in animis ponunt, una res optima. Ergo haec animorum. Vitae autem (id enim erat tertium) adjuncta esse dicebant, quae ad virtutis usum valerent. Jam virtus ⁵ animi bonis & corporis cernitur in quibusdam, quae non tam naturae, quam beatæ vitæ adjuncta sunt. Hominem esse censebant, quasi ⁶ partem quandam civitatis, & universi generis humani, eumque esse

Paullus Manucius & Petr. Faber. Observandum tamen hunc absurde se gessisse, cum reponi posse censuerit ad comprehendendam animi virtutem. Quis enim diceret, *Animi autem* (bona ponebant ea) *quæ essent ad comprehendendam ANIMI virtutem idonea?* Nemo certe, nisi bardus. De re ipsa vide *Ciceronem* Fin. lib. V. cap. 13. *Davies.*

⁴ *Quasi perfectio]* *Hippodamus* Pythagoreus: *Ἀ γὰρ ἀετὰ τὰς ἐκάστου φύσεως ἔ ἀκρότης, ἔ τελειότης ἐντὶ. Τὸ quasi* mediocritatis causa usurpat, ut *Aristoteles* τὸ ἴσως. *Guietus.*

⁵ *Animi bonis & corporis]* *Tò bonis* hic superfluum videtur, & à quibusdam omittitur. Sed quid hic dicat *Cicero*, parum liquet. Sequentia certe cum istis cohærere non videntur. *Guietus.* Ibid. Hasce voces, *animi bonis & corporis*, ex margine profectas, adeoque delendas esse censet doctissimus *Wal-*

kerus. Hunc vero locum pristinae sanitati restituisse videtur *Amicus* noster; cui placet, *Jam virtus*, præterquam *animi bonis & corporis*, cernitur in quibusdam quæ non tam naturæ quam beatissimæ vitæ adjuncta sunt. Nam omnis illa antiqua philosophia sensit in una virtute esse positam beatam vitam; nec tamen beatissimam, nisi adjungerentur etiam corporis & cetera, quæ supra dicti sunt, ad virtutis usum idonea; quod testatur noster infra cap. VI. *Davies.*

⁶ *Partem quandam civitatis & universi generis humani]* Cum *J. Fr. Gronovio* non facio, qui lib. III. *Observ.* cap. 6. conjunctionem copulativam delet, legitque partem quandam civitatis universi generis humani. *Homini* enim duas χεῖρας memorat noster: quarum una est, quatenus est membrum civitatis alicujus, altera quatenus partem facit generis humani.

Maxi-

esse conjunctum cum hominibus ¹ humana quadam societate. Ac de summo quidem atque naturali bono sic agunt: cetera autem pertinere ad id putant, ² aut ad augendum, aut ad tuendum; ut divitias, ut opes, ut gloriam, ut gratiam. Ita tripartita ab iis inducitur ratio bonorum. Atque haec illa sunt tria genera quae putant plerique Peripateticos dicere. Illud quidem non falso; est enim haec partitiō illorum: illud imprudenter, si alios esse Academicos, qui tum adpellarentur, alios Peripateticos arbitrantur. Communis haec ratio, & utrisque hic bonorum finis videbatur, adipiscenda quae essent prima in natura, quaeque ipsa per sese expetenda, aut omnia, aut maxuma.

Maximus Tyrius Diff. XLI.

Ἐπὶ ὁ ἀρχὸν ΠΟΛΕΩΣ ΜΕΡΟΣ, καὶ οἱ ἀρχόμενοι παραπλησίως. Naturalem vero omnium hominum conjunctionem passim memorant scriptores; ē quibus vide nostrum de Fin. lib. III. cap. 19, 20. lib. V. c. 23. Offic. lib. I. cap. 16. de Amic. cap. 5. denique de Legg. lib. I. capp. 10, 23. Arrianus Epict. lib. II. cap. xv. pag. 210.

Ἀνευ πάσης αἰτίας ἐξαγείς ἡμῶν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ ζῆν φίλον καὶ συνῆθ, καὶ αὐτῆς πολιτείας πολίτην. Ἐπὶ μεγάλῃς Ἐπὶ μικραῖς. Plura congescit Lipsius Phys. Stoic. lib. II. Diff. 7. Hinc se κοσμοπολίτης multi nominabant. Adi quae diximus ad Tusc. lib. V. cap. 37. Davies.

¹ Humana quadam societate]

Putat J. Fr. Gronovius Obserr. III, 6. vix esse quin Tullius scripserit *communi quadam societate*. At à MSSis equidem standum reor. *Humana societas* est ea, quae cum humano genere, qua sumus homines, nobis intercedit. At Amicus non ster corrigit MUNDANA quadam societate. Ita Cicero Tusc. V, 37. Socrates cum rogaretur, cur *jatem se esse diceret?* MUNDA- NUM, inquit: totius enim mundi se incolam ἔσ civem arbitrabatur. Græci in hac narratione dicunt ΚΟΣΜΙΟΝ. Idem.

² Aut augendum aut tuendum] Sic reposui ex Codice Memmiano. Sententia autem plana est. Cetera, inquit, pertinent ad id bonum aut amplificandum atque augendum, aut tuen-

ea sunt autem maxuma, quae in ipso animo atque in ipsa virtute versantur. Itaque omnis illa antiqua philosophia sensit in una virtute esse positam beatam vitam; nec tamen beatissimam, * nisi adjungerentur etiam corporis, & cetera, quae supra dicta sunt, ad virtutis usum idonea. Ex hac descriptione, agendi quoque aliquid in vita & officii ipsius initium reperiebatur: quod erat in conservatione earum rerum, quas natura praescriberet. Hinc gignebatur fuga desidia, voluptatumque contemptio: ex quo laborum dolorumque susceptio multorum, magnorum recti honestique causa, & earum rerum quae erant congruentes cum descriptione naturae. 5 Unde & amicitia existebat,

tuendum ac retinendum. *Agendum*, quod est in vulgatis, ferri non potest. *Lambinus*.

Ibid. *Aut ad augendum aut ad tuendum*] *Cl. Walkerus* legit *aut adipiscendum aut tuendum*. Editi nonnulli *aut ad agendum*; quam lectionem nollem probarent *Petr. Faber* & *Fr. Guetus*. Nam, praeterquam quod *Tullius* hoc modo causam ~~propterea~~ non eloqueretur; divitiarum reliquaque quae memorat noster, haud sunt bona naturalia, seu vitam beatam non constituunt, sed eam ornant & ex beata faciunt beatissimam. Id certe statuerunt Academici Peripateticique, ut infra cap. VI. testatur *Cicero*. Vide & *Tusc.* lib. V. capp. 8, 13. ac *Fin.* lib. IV. cap. 6. & lib. V. cap. 24.

Porro *Baliol. Paris. & Eliens.* non *tuendum* sed, *tenendum* repraesentant. Vel haec vel ill. lectio probari queat. *Davies*.

3 *Quae essent prima in natura*] Sic recentiores editi; nam *Baliol. Paris. Ascens. Victor. & Turneb.* dant *quae essent in prima natura*. Lege *quae essent prima natura*. Sic *Fin.* lib. II. cap. xi. *Ut ea, quae prima data* (Lege cum MS. *Eliens. dicta*) *sunt natura*. Et alibi passim. *Idem*.

4 *Nisi adjungerentur etiam corporis, & cetera*] Sic *Lambinus* edidit, & sic disertè MS. *Paris.* Vulgo *adjungerentur & corporis*. *Idem*.

5 *Unde & amicitia*] Sic *Eliens. Paris. Baliol.* & veteres editi. Vulgo deest vox media. *Idem*.

1 *Haec*

sistebat, & iustitia, atque aequitas: ¹ haecque & voluptatibus & multis vitae commodis anteponebantur. Haec quidem fuit apud eos morum institutio, & ² ejus partis, quam primam **7** posui, ³ forma atque descriptio. De natura autem (id enim sequebatur) ita dicebant, ut eam dividerent in res duas; ut altera esset efficiens, altera autem quasi huic se praebens, ⁴ ea quae efficeretur aliquid. In eo quod efficeret, ⁵ vim esse censebant: in eo autem, quod

¹ *Haecque & voluptatibus & multis vitae commodis anteponebantur*] Non tam abjecte de virtutibus sentiebant Platonis & Aristotelis discipuli, ut eas multis tantum vitae commodis anteponerent. Cicero Tusc. lib. V. capp. 17, 18. *Quo loco quaero, quam vim habeat libra illa Critolai* (is erat Peripateticus) *qui cum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis & externa; tantum propendere illam animi lancem putet, ut terram & maria deprimat. Quid ergo hinc prohibet, aut etiam Xenocraten illum, gravissimum philosophorum, exaggerantem tanto opere virtutem, extenuantem cetera & abjicientem, in virtute non beatam modo vitam sed etiam beatissimam ponere?* Apuleius de Habit. Doctr. Platon. lib. II. pag. 621. *Nec frustra est, quod Virtus fortunatissimos potest facere; cum absque hac ex aliis prosperis non possit felicitas inveniri. Legas igitur velim, haecque & volupta-*

tibus & cunctis vitae commodis anteponebantur. Vide sis *Andronicum Rhodium* in Paraphr. Ethic. Nicom. lib. I. cap. 14. *Origenem* Philos. cap. xix. pag. 123, 124. ac cap. xx. p. 139. denique nostrum de Fin. lib. II cap. 21. lib. IV. capp. 18, 26. ac lib. V. capp. 21, 24, 30, 31. & Offic. III, 4, 8. Davies.

² *Ejus partis, quam primam posui*] Sic omnino legendum, quod etiam Cl. Walkerus observavit. Respicit enim noster ad illa cap. 5. Fuit ergo jam accepta à Platone philosophandi ratio triplex: una de vita & moribus; altera de natura & rebus occultis; tertia de differendo. — Ac primam illam PARTEM bene vivendi à natura petebant &c. Vulgo ejus ARTIS, quam primam posui. Sed ei vocis nullus est locus, licet illam retineant libri tam calamo quam typis descripti. Idem.

³ *Forma*] Delineatio, Exemplar. *Quietus.*

quod efficeretur, materiam quandam: in utroque tamen utrumque: neque enim materiam ipsam cohaerere potuisse, si nulla vi contineretur, neque vim sine aliqua materia. ⁹ Nihil est enim, quod non ⁷ alicubi esse cogatur. Sed quod ex utroque; id jam corpus, ⁸ & quasi qualitatem quandam nominabant: dabit enim profecto, ut in rebus inusitatis, quod Graeci ipsi faciunt à quibus haec jam diu tractantur;

¹ utamur

4 *Ea quæ efficeretur aliquid*] Turnebus & Lambinus *ex qua*. Placet Gruteri lectio, *ea quæ*. Achilles Tatius in *Aratum* (cap. 3.) Ζητών ὁ Κίπριος ἔρχην εἶναι λέγει τῶ ὅλων Θεὸν καὶ ὕλῃ Θεὸν μὲν τὸ ποιῶν, ὕλῃ δὲ τὸ ποιούμενον. GUIETUS. Ibid. Absurda quidem non est Turnebi conjectura, pro qua reponit *ex qua efficeretur aliquid*. Malim vero *et quæ efficeretur aliquid*; quod vulgatæ lectioni propius est. Sic paulo post: *In eo quod efficeretur*, (censebant esse) *materiam quandam*. Et cap. XI. *Aut quod efficeret aliquid, aut quod efficeretur*. DAVIES.

5 *Vim esse censebant*] Pariter Stoici; qui, sicut auctor est Lactantius Div. Inst. lib. VII. cap. 3. *naturam in duas partes dividunt: unam quæ efficiat; alteram, quæ se ad faciendum tractabilem præbeat. In illa prima esse vim sentiendi; (Lego censent;) in hac materiam; nec alterum sine altero esse posse. Vis autem hæc, animus est*

mundi, quem notissimis versibus descripsit Maro Æn. VI, 724, seqq. Vide *nos* infra cap. 8. & Minucium Felicem Octav. cap. XIX. præcipue vero Alcinoium de Doctr. Platon. cap. XIV. Idem.

6 *Nihil est enim, quod non alicubi esse cogatur*] Hoc totum mihi videtur alienum, non Ciceronis. LAMBIN. Absque causa fontica, quemadmodum monuit Pet. Faber. Eum vide. DAVIES.

7 *Alicubi esse*] Platoni & Platonici materia locus est. Vide Timæum Platonis. GUIETUS.

8 *Et qualitatem nominabant*] Libri quidam veteres habent, *et quasi qualitatem quandam nominabant*. LAMBIN.

Ibid. *Et quasi qualitatem quandam nominabant*] Delenda vox *quasi*, auctoribus antiquis Codicibus. URSINUS. Ibid. Voculam *quasi* præ se ferunt *Eliens. Baliol. Ascens. & Victor.* nec eam Tullio reor abjudicandam; nam, quod viderunt etiam P. Faber

¹ utamur verbis interdum inauditis. Nos vero, inquit Atticus: quin etiam Graecis licebit utare, cum voles; si te Latina forte deficient. ² Bene sane facis: sed enitar, ut Latine loquar, nisi in hujuscemodi verbis, ut philosophiam, aut rhetoricam, aut physicam, aut dialecticam adpellem, quibus, ut aliis multis, consuetudo jam utitur pro Latinis. Qualitates igitur adpellavi, quas *ποιστηλας* Graeci vocant: quod ipsum apud Graecos non est vulgi verbum, sed philosophorum; atque id in multis. ³ Dialecticorum vero verba nulla sunt publica: suis uruntur. Et id quidem commune omnium fere est artium: aut enim nova sunt rerum novarum facienda nomina, aut ex aliis transferenda. Quod si Graeci faciunt, qui in iis rebus tot jam saecula versantur; quanto id magis nobis concedendum est, qui haec nunc primum tra-

ctare

Faber & Fr. Guietus, usum verbi Latinis auribus tunc novi mollire conatus est. *Davies*.

¹ *Utamur verbis interdum inauditis*] *Eliens. & Ascens. non auditis.* Ex interpretatione tamen, nisi fallor, nata est ea lectio. Eandem vero rem agit noster etiam lib. III. Fin. capp. 2, 4. *Idem.*

² *Bene sane facis*] Forte, *bene sane mecum agis.* *LAMBIN.* Ibid. *Je t'en remercie.* Sic lib. III. de Fin. cap. 4. Cato; *Bene facis, quod me adjuvas.* Apud *Comicos passim. Guietus.*

³ *Dialecticorum quoque ver-*

ba nulla sunt publica] In quibusdam libris MSSis legitur, *Dialecticorum vero verba nulla sunt publica; utuntur suis.* *Lambinus.*

⁴ *Ut effecisti*] *Lambinus fecisti.* Placet. *GUIETUS.* Ibid. Malim *ut perfecisti.* Vide lib. II. Fin. cap. 21. & *Arnobium* lib. II. p. 78. lin. ult. & lib. III. pag. 152 *Amicus noster, ut & fecisti.* *Davies.*

⁵ *Itaque aer (utimur enim pro Latino) & ignis & aqua*] Ita legendum ex MSS. *Ursinus.*

Ibid. *Itaque aer — & ignis*] Vulgo *itaque aer quoque — ignis.*

etare conamur? Tu vero, inquam, Varro, bene etiam meriturus mihi videris de tuis civibus, si eos non modo copia rerum auxeris, ⁴ ut effecisti, sed etiam verborum. Audebimus ergo, ⁸ inquit, novis verbis uti, te auctore, si necesse erit. Earum igitur qualitatum sunt aliae principes, aliae ex iis ortae. Principes sunt uniusmodi & simplices: ex iis autem ortae, variae sunt & quasi multiformes. ⁵ Itaque aer (utimur enim pro Latino) & ignis, & aqua & terra, ⁶ prima sunt: ex iis autem ortae, ⁷ animantium formae, earumque rerum quae gignuntur è terra. Ergo ⁸ illa initia, &, ut è Graeco vertam, elementa dicuntur: è quibus aer & ignis, movendi vim habent & efficiendi; reliquae partes, accipiendi & quasi patiendi: aquam dico, & terram. ⁹ Quintum genus, è quo essent astra mentesque, singulare, eorum-

nis. Sed ut, probante *Gueto*, voculam proflus supervacaneam ex *MSto Urfin.* delevi: sic alteram aequè necessariam ex eodem & *Elensf.* supplevi. *Davies.*

6 Prima sunt] Malim cum *Cl. Walkero* reponere *prima sunt*, ut ea vox ad qualitates referatur. *Idem.*

7 Animantium formae] Id est, species. *Guictus.*

8 Illa initia &, ut è Graeco vertam, elementa] Ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα. Licet enim has voces distinguant nonnulli, quod patet ex *Laërtio VII*, 134. (quem exscripsit *Suidas* in ἀρχῇ *Plu-*

tarcho *Plac. Philos. I*, 2. *Cyrillo* in *Julian. lib II* p 50 *C. Ne-mesio* *Nat. Hom. cap. V. pag. 113.* aliisque; tamen eae passim confunduntur. *Origenes* *Philos. cap VI* de *Anaximandro*: οὗτοι μὲν ΑΡΧΗΝ καὶ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ εἶρακε ἢ ἔντων τὸ ἀπειρον. πρότερον τὸ ἄννοον καλέουσιν τῆς ΑΡΧΗΣ. Sic etiam *Laërtius* *lib. II. cap. 1.* Vide & *Sextum Empiricum* *Pyrrh. Hypot. lib. III. cap. iv. §. 37.* *Aristotelem* *Metaphys. lib II. cap. 3.* & *Simplicium* in *Phys. lib. I. fol. 6.* *Davies.*

9 Quintum genus, ex quo essent astra mentesque, singulare, eorumque

eorumque quattuor, quae supra dixi, dissimile Aristoteles quiddam esse rebatur. ¹ Sed subjectam putant omnibus sine ulla specie, atque carentem omni illa qualitate (faciamus enim tractando usitatus hoc verbum & tritius) materiam

rumque *quattuor quae supra dixi dissimile*] Sic recte *Pall. Paris. & Baliol.* ut *Guietus* etiam vidit. Nam veteres editi dant *astra mentesque singulares, eorum quattuor dissimile. Laertius* V, 32. Aristoteles censuit *ἐναι παρὰ τὰ τεσσαρα σιχῆα καὶ ἄλλο τέμπλον, ἐξ ὧ τὰ αἰθέρια συνίσταναι.* *Cicero* *Tusc.* I, 10. *Aristoteles* — *quintam quandam naturam esse censet à qua sit mens.* Vide *sis* & lib. IV. de *Fin.* cap. 5. Obiter liceat *Origenem* *Philos.* cap. xx. pag. 139, uno & altero mendo liberare. Sic igitur ille: Ὁ ὑποτίθεται ἕναι *META* τῶν ἄλλων τεσσάρων — λεπτότερον οὐκ πνεῦμα. Lege ὁ (videlicet *πέμπλον* *σῶμα*) ὑποτίθεται ἕναι *MEN* τῶν ἄλλων τεσσάρων — λεπτότερον, οὐκ πνεῦμα. Plura suppeditabit *J. B. Cotelerius* ad *Clementis* *Recogn.* lib. VIII. cap. 15. quibus adde *Cyrillum* in *Julian.* lib. II. p. 48. & *Nemesium* de *Nat. Hom.* cap. v. p. 126. Attamen licet hanc sententiam *Aristoteli* propriam faciant, ut vidimus, noster & alii; nihilominus eandem foverunt *Academici* veteres: nam *Xenocrates* & superiores expertem corporis animam esse dixerunt, ut ait infra cap. XII. Quare non du-

bito quin *Amicus, Aristotelis* nomine deleto, locum sic legendum esse recte statuerit, *Quintum genus — dissimile quiddam esse* rebantur. Sed *subjectam* putabant &c. Omnino vide *Simplicium* in *Aristotelis* *Phys.* lib. VIII. pag. 268. A. *Dav.*

¹ Sed *subjectam* putant omnibus] Putat ex *Palatinis* apud *Gruterum* lego, ut ad *Aristotelem* referatur. *Guietus.* Ibid. *Pall.* putat, ac cum iis faciunt *Paris. & Baliol.* Non male fortassis, inquit *Gruterus* & *Guietus.* Sed alia mihi fiat in animo sententia; cum non solum *Aristoteles* ejusque discipuli, sed etiam *Platonici* *Stoicique*, materiam quandam ἀπειρον καὶ ἀνείδιον posuerint. De his vide *Lipsum* *Phys. Stoic.* lib. II. *Dissert.* 2. de *Platonici* vero *Alcinoum* *Doctr. Platon.* cap. VIII. *Origenem* *Philos.* cap. XIX. pag. 111. & *ἐξ* ἐσχῶ § LXI. p. 152. ed. *Lond.* *Chalcidius* in *Timæum* §. 306. *Apuleium* de *Habit. Doctr. Plat.* lib. I. pag. 572. denique *Dio-genem* *Laertium* III, 69, 76. *Idem.*

² Ex qua omnia expressa atque efficta sint] Efficta malui quam effecta: nam & in *Lucullo*, quamvis alia de re, *Vissura,*

teriam quandam, ² ex qua omnia expressa atque efficta sint: (³ quae tota omnia accipere possit, ⁴ omnibusque modis mutari atque ex omni parte) ⁵ eoque etiam interire, non in nihilum, sed in suas partes, quae infinite secari

sum, inquit, impressum effectumque ex eo unde esset. Et ibidem: Impressum & signatum & effectum. In oratione autem pro Amerino cap. xvi. Ut effectos, inquit, nostros mores in aliis personis expressamque imaginem nostra vite quotidianae videremus. Scriptor etiam Rhet. ad Herennium lib. IV. Expri- mere & effingere verbis formam corporis. P. Manucius.

Ibid. Ex qua omnia expressa atque efficta sunt] Sic censet legendum Adr. Turnebus: & recte: cum vulgati libri habeant effecta. Lambinus.

Ibid. Ex qua omnia expressa atque efficta sunt] Vulgo effecta sunt: sed cum certa videatur Turnebi, Manucii Lambinique conjectura, quibus adsentiuntur etiam Menagius ad Laertii III, 69. & Guetus; non erat cur vitiosa lectio Ciceronem diutius macularet. Davies.

3 Quae tota omnia] Aemarus Ranconetus quae sola omnia ex conjectura. An sic legendum? Quae totam omnia accipere possint, omnibusque modis mutare: id est, quae omnia composita totam materiam accipere possint. Placet. To eoque omnia interire optime quadret in composita; quod de materia non nisi im-

proprie dici poterat. Guetus.

Ibid. Quae tota omnia accipere possit, omnibusque modis mutari] Vulgo possint, omnibusque modis mutare. Siquidem vero haec de materia prima dicantur, quae πανδεχης est omniumque rerum receptaculum, ut loquitur Chalcidius in Timaeum §. 306. ex Eliensi nostro possit recepimus; & haud aliter jamdudum ediderant Manucius ac Lambinus. At mutari nobis suppeditavit Urfini Codex, quem sequendum duximus: licet enim me non fugiat, Latinos in patiendi significatu mutare dixisse, quod & Graeco μεταλλάειν contigit; tamen hoc modo non exigua restaret ἀμφιβολία, quam scriptor perspicuitatis studiosissimus omnino vitat. Vide lib. II. Acad. cap. 37. Davies.

Ibid. Quae tota omnia accipere possit] Amicus rescribendum putabat, quae tot formas accipere possit. Forfan autem Tullius dedit, quae formas omnis accipere possit. Certe materiam διχομεναι πᾶσιν μορφαῖς dixit Timaeus Locrus pag. 533. B. Idem.

4 Omnibusque modis mutare] Mutari habet liber antiquus; fortasse melius. Urfin.

5 Eoque etiam interire] Nempe

cari ac dividi possint; ¹ cum sit nihil omnino in rerum natura minimum, quod dividi nequeat: quae autem moveantur, omnia intervallis moveri; quae intervalla item infinite dividi possint. Et cum ita moveatur ² illa vis, quam qualitatem esse diximus, & cum sic ultro citroque versetur; & materiam ipsam totam penitus commutari putant, & ³ illa effici quae adpellant ⁴ qualia, ⁵ è quibus in omni natura cohaerente & continuata cum omnibus suis partibus effectum esse mundum: extra quem nulla pars materiae sit, nullumque corpus.

pe ea quæ genita sunt. Itaque velim sic legi, *eoque etiam omnia interire &c.* Lambin.

Ibid. *Eoque etiam interire]* Cum hæc ad ea, quæ facta sunt, cuncta referantur; Lambinus rescribendum conjecit *eoque etiam omnia interire*: sed minima quidem mutatione reposerim *eaque etiam interire*. Prorsus, ut opinor, falsus est Petr. Faber, qui hæc de materia ipsa censuit accipienda: nam materia prima mortis & interitus expers sit oportet: *fit autem conversio juxta sylvam, non ipsa sylva perpetiente mutationem, sed earum, quæ sunt in eadem & continentur ab ea, qualitatum.* Quippe si ipsa mutabitur, in aliud quiddam convertatur necesse est, ac desinet esse sylva, quod ratione certe caret. Verba sunt Chalcidii in Timæum §. 307. Vide sis cum alibi, tum §. 299, 313. Rem

luculenter explicat etiam Origines Philof. cap. XIX. p. 111, seqq. Davies.

1 Cum sit nihil omnino in rerum natura minimum &c.] Nam physici non est, credere aliquid est minimum. Lambin.

2 Illa vis] Id est, forma. Plato: *Σείειν μὲν τὰ ἐκείνων αὐτῶν κινουμένων δ' αὖ πάλιν ἐκείνα σείειν τὴν ὕλην* scilicet Guetus.

3 Illa effici quæ appellant qualia] Vulgo *ita effici.* Nos vero lectionem damus quam sua præstat elegantia, simul ac MStus Baliol. nec aliter Asensius & Victorius ediderunt. Plutarchus de Repugn. Stoic. p. 1054. A. *Πανταχοῦ τὴν ὕλην ἄγρον ἐξ ἑαυτῆς καὶ ἀκίνητον ὑποκείμενόν ταις ποιότησιν ἀπφαίνουσι, τὰς δὲ ποιότητας πνεύματα — οἷς ἂν ἰσχυρίωνται μέρεσι τῆς ὕλης εἰδδπεῖν ἡλιστα καὶ ἀηρατίζειν.* Davies.

4 Qualia] *Τὰ ποῖα*, vel *πρωτογενή*, id est, corpora constantia

pus. Partes autem esse mundi, omnia, quae in-
sint in eo, quae natura sentiente teneantur;
in qua ratio perfecta insit, quae sit eadem sem-
piterna: (nihil enim valentius esse, à quo in-
tereat) quam vim animum esse dicunt mundi,
eandemque esse mentem sapientiamque per-
fectam; quem deum adpellant, ⁶ omniumque
rerum, quae sunt ei subjectae, quasi pruden-
tiam quandam, procurantem caelestia maxime,
deinde in terris ea, quae pertinent ad homi-
nes: ⁷ quam interdum, necessitatem adpel-
lant; ⁸ quia nihil aliter possit, atque ab ea
consti-

stantia ex materia & forma.
vel à forma finita & determi-
nata. *Guietus.*

5 *E quibus in omni]* Forte
deleta voce penultima scriben-
dum è quibus, omni natura co-
herente & continuata, cum om-
nibus suis &c. *Davies.*

6 *Omniumque rerum — quasi*
prudentiam quandam] Editi non-
nulli *providentiam quandam*;
contra quandam jubent Codi-
ces, aut postulat res ipsa. Ci-
cero N. D. II, 22. *Talis igitur*
mens mundi cum sit, ob eamque
causam vel prudentia vel pro-
videntia appellari recte possit;
Græce enim πρῶτα dicitur &c.
Rursus ejusdem libri cap. 31.
Efficitur omnia regi divina men-
te atque prudentia. Sic enim
nos edidimus optimos libros
secuti; cum in vulgatis sit *pro-*
videntia. Similiter apud *Petro-*
nium Satir. cap. XVIII. reponas
oportet adjuvatueros nos divinam

prudentiam; sic enim exhibent
MSSSti, non *providentiam.* Vide
sis *Nonium* in *prudentia.* *Da-*
vies.

7 *Quam interdum eandem ne-*
cessitatem appellant] Vulgo præ-
termittunt eandem; quam vo-
cem ex *Baliol. Paris. Ascens.*
& *Victor.* revocavimus. *Idem.*

8 *Quia nihil aliter possit, at-*
que ab ea constitutum sit, ire]
Vulgo atque ab ea constitutum
sit, inter. Quare *Lambinus,*
probante *Bruto,* dedit *quia ni-*
hil aliter esse possit, atque ab
ea constitutum sit, interdum quasi
fatalem. Nec aliter *Guietus.*
Sed multo meliores sunt *Tur-*
*nebi Manucii*que conjectura, quo-
rum hic rescribit fieri, illi vero
evenire. Nobis autem legen-
dum videbatur *ire,* cum MStus
iter exhibeat, eaque minima sit
mutatio. *Seneca Epist. V. Spem*
metus sequitur; nec miror ista
sic ire. Sic *iter natura* dixit
noster

constitutum sit ¹ ire; quasi fatalem & inmutabilem continuationem ordinis sempiterni: ² nonnumquam quidem eandem fortunam; quod efficiat ³ multa improvisa nec opinata nobis propter obscuritatem ignorantiamque causarum. Tertia deinde philosophiae pars, quae erat ⁴ in ratione & in disserendo, sic tractabatur ab utrisque: ⁵ quamquam oriretur à sensibus, tamen non esse iudicium veritatis in sensibus. Mentem volebant rerum esse iudicem: solam censebant idoneam, cui crederetur; quia sola cerneret id, quod semper esset, simplex, & uniusmodi, & tale, quale

noster de Fin. lib. IV. cap. 14. & rerum vias Flaccus Argon. III, 17. Idem Seneca Consol. ad Marciam cap. XX. EUNT vi sua fata, nec adjiunt quicquam, nec ex promisso semel demunt. Ac de Brev. vitae cap. cap. JV. Quis ista, sicuti disponis, ire patietur? Amicus vero, nonnihil recedens à Lambini conjectura, legit, Quia nihil aliter esse possit, atque ab ea constitutum sit: ITEM quasi Fatalem &c. De re ipsa vide Plutarchum de Plac. Philos. I, 27, 28, 29. & Alcinoium Doctr. Platon. cap. xxvi. Davies.

¹ Inter quasi fatalem & immutabilem continuationem ordinis sempiterni] Melius & apertius iter quasi fatale. Sic habet scriptus liber. Mihi tamen placeret Fieri quasi fatalem &c. Tota sententia perpendatur: nostra fortasse non repudiabitur opinio. P. Manucius.

² Nonnumquam quidem eandem fortunam, quod efficiat multa improvisa hæc nec opinata nobis] Quidam libri veteres habent Interdum quidem eandem fortunam, quod efficiat multa improvisa & nec opinata nobis &c. Lambinus.

³ Multa improvisa nec opinata] Vulgo multo improvisa hæc nec opinata, unde Lambinus placuit, multa improvisa & nec opinata. Nec contemnenda est ea ratio, praesertim si libris veteribus nitatur. Cum tamen in Manuciorum editionibus hæc non compareat, eas hic exprimendas censui; nec aliter representant Lactantii Codices, qui Div. Inst. lib. III. cap. 29. hunc locum laudat. Davies.

⁴ In ratione] Forte in oratione. Lambinus.

⁵ Quamquam oriretur] Forte quamquam iudicium oriretur à sensibus.

in- quale esset. ⁶ Hanc illi ideam adpellabant,
er- jam à Platone ita nominatam : nos recte spe-
tu- ciem possumus dicere. Sensus autem omnes,
nec hebetes & tardos esse arbitrabantur, nec per-
io- cipere ullo modo res eas, quae subjectae sen-
so- sibus viderentur ; ⁷ quae essent aut ita parvae,
se- ut sub sensum cadere non possent ; aut ita mo-
n- biles & concitatae, ut nihil umquam unum
u- esset constans ; ⁸ ne idem quidem, quia conti-
nt- nenter laberentur, & fluerent omnia. ⁹ Itaque
m, hanc omnem partem rerum, opinabilem ad-
od- pellabant. Scientiam autem nusquam esse cen-
e, sebant, ¹⁰ nisi in animi motionibus atque ra-
le tionibus :

sensibus. Idem.

⁶ Hanc illi Ideam appella-
bant] Audiamus Senecam Epist.
LVIII. *Quid sit Idea, id est
quid Platoni esse videatur, audi.
Idea est eorum quae natura sunt
exemplar aeternum. Adjiciam de-
finitioni interpretationem, quo
tibi res apertior fiat. Volo ima-
ginem tuam facere. Exemplar
picturae te habeo, ex quo capit
aliquem habitum mens, quem operi
suo imponat. Ita illa quae me
docet & instruit facies, à qua
petitur imitatio, Idea est &c.*
Plura non addam, cum hac de
re fuisse dixerim ad Tusc. Dis-
put. lib. I. cap. 24. Davies.

⁷ Quae essent] Cum Grutero
legerim quia essent &c. Idem.

⁸ Ne idem quidem quia con-
tinenter laberentur] Baliol. ha-
bet eidem quidem laberentur con-
tinentur. Unde commodum re-
poni queat ; & idem, quia con-
tinenter laberentur &c. quae est

Cl. Walkeri conjectura. Chal-
cidius in Platonis Timæum pag.
424. ed. Meurs. *Ut constans ali-
quid & semper idem &c. Idem.*

⁹ Itaque hanc omnem partem
rerum opinabilem appellabant]
Hunc locum affert Nonius in opi-
nabile, & ex nostro corrigendus
est : nam in editione Dionys.
Gothofredi lego, Cicero Acad.
lib. I. Itaque hanc omnem artem
rerum opinabilem appellabat.
Augustinus contra Acad. lib.
III. cap. XI. *Sunt qui ista
omnia quae corporis sensu accipit
animus, opinionem posse gignere
constentur, scientiam vero ne-
gant. Quam tamen volunt in-
telligentia contineri, remotamque
à sensibus in mente vivere.*
Vide sis & Alcinoium Doctr.
Plat. cap. IV. ac Aristotelem
Metaphys. lib. I. cap. 6. nec
non lib. XII. cap. 4. Idem.

¹⁰ Nisi in animi notionibus]
Sic habet Codex unus vetus.

Alii

tionibus: qua de causa definitiones rerum probabant, & has ad omnia, de quibus disceptabatur, adhibebant. Verborum etiam explicatio probabatur, ¹ id est, qua de causa quaeque essent ita nominata; quam etymologiam adpellabant. ² Post argumentis, ³ & quasi rerum notis ducibus, utebantur ad probandum & ad concludendum id, quod explanari volebant; ⁴ in qua tradebatur omnis disciplina dialecticae, id est, orationis ratione conclusae. Huic quasi

ex

Alii motionibus, quod non rejicit *Adr. Turnebus*, & interpretatur *agitationibus*. Nam in cogitando, inquit, *Platoni animus movetur*. Ego tamen magis probo *motionibus*, quemadmodum edendum curavi. Neque ille improbat. *Lambin.*

Ibid. Nisi in animi motionibus] Id est animi agitationibus; nam in cogitando animus movetur. Hinc Latinis τὸ νοεῖν dictum est cogitare, νόησις cogitatio: id est, coagitare, coagitatio. *Quietus.*

¹ Qua de causa quaeque essent] Libri veteres habent, id est, qua de causa quaeque essent. Quam scripturam non puto rejiciendam. *Lambin.* Sic post *Victorium Gruterum*que nos edidimus. *Davies.*

² Post argumentis & quasi rerum notis ducibus utebantur ad probandum & ad concludendum id quod explanari volebant] *Amicus* corripbat, quasi rerum notis. Quippe, inquit, argumenta & Syllogismi sunt quasi nodi ac vincula, quibus con-

clusio connectitur. *Cicero Somn. Scip. cap. 5. Qui numerus (Septenarius) rerum omnium fere nodus est.* Et in *Oratore cap. 66. In his singulis versibus quasi nodi apparent continuationis, quos in ambitu conjungimus.* *Idem.*

³ Et quasi rerum notis utebantur] Nonnulli libri veteres habent, & quasi rerum notis ducibus utebantur. Ego nihil muto. *Lambin.*

Ibid. Et quasi rerum notis ducibus] Ultima vox in nonnullis Codd. deest; at eam agnoscunt plures MSSi. *Legerim & rerum notis, quasi ducibus utebantur &c.* Sic de *Fin. l. III. c. 15. Ut (divitiarum) quasi ducibus sint ad voluptatem &c.* *Rerum notas* pariter etiam dixere noster *Fin. lib. V. cap. 25. & Seneca Nat. Quaest. lib. I. cap. 1.* Ea voce tamen omissa, *Cl. Walkerus* legit, post argumentis, quasi rerum notis utebantur. *Davies.*

⁴ In qua] Non est quo pronomem femininum referatur.

Forfan

ex altera parte, ⁵ oratoria vis dicendi adhibebatur, explicatrix orationis perpetuae ad persuadendum accommodatae. ⁶ Haec erat illis prima à Platone tradita: ⁷ cujus quas acceperim disputationes, si vultis, exponam. Nos vero volumus, inquam, ut pro Attico etiam respondeam. Et recte, inquit, respondes: praeclare enim explicatur Peripateticorum & Academiae veteris auctoritas. ⁸ Aristoteles primus species, ¹⁰ quas paullo ante dixi, labefactavit: quas mirifice

Forſan reſcribendum *ibique*.
Idem.

5 *Oratoria vis dicendi*] Ultimam vocem tanquam Gloſſe. ma ſuſtulit *Hadr. Turnebus*. Ei quidem renititur *Petr. Faber*; nec tamen exempla, quæ protulit doctiſſimus ille vir, rem videntur conficere. Tentemus igitur an à nobis adduci poſſint aptiora. *Cicero* in *Bruto* cap. LXXV. *Ad hanc elegantiam verborum Latinorum — adjungit illa oratoria ornamenta* DICENDI. Sic *oratoriam eloquentiam* dixit auctor de cauſis *Corr. Eloqu. capp. 6, 8*. Quod ad rem noſtram cumprimis facit: nam cum *eloquentia* fit *vis dicendi*; perinde eſt ſive *oratoriam vim dicendi*, ſive *oratoriam eloquentiam* dicas. Nihil igitur hoc in loco delendum arbitror. *Idem*.

6 *Hæc erat illis prima à Platone tradita*] Nihil eſt ad quod hæc referantur; niſi forſan intelligatur *ratio*, quod *Turnebus* voluit. Sed hoc durum eſt, nec in ullo ſcriptore tol-

randum. Quid mihi venerit in mentem paucis exponam. Lego igitur, *hæc erat philoſophia* (vel ſi mavis *diſciplina*) à *Platone tradita*. Nam cum tres philoſophiæ *Platoniciæ* partes breviter tetigerat *Varro*; hujusmodi verba merito poterat adjungere. *Idem*.

7 *Cujus quas acceperim* diſputationes] Per *diſputationes* *Turnebus* intelligit ea quæ in diſputationem vocata ſunt, ſeu de quibus fuit contentio. Sed ei voci talem vim competere non crediderim. Verum tamen illa quidem *Tullii* mens eſt, ut forſan verba mendo quodam laborarent. Lego *cujus quas acceperim* MUTATIONES vel IMMUTATIONES. Sic cap. XI. *Hæc non tam rebus quam vocabulis commutaverat*. Et cap. XII. *Plurima autem in illa tertia philoſophia parte* MUTAVIT. Vide & lib. II. cap. 6. *Idem*.

8 *Ariſtoteles primus ſpecies — labefactavit*] Hoc agit *Stagiritæ* *Metaphyſ. lib. XII. capp. 4, 5*. Quin & ſpecies hæc

fice Plato erat amplexatus; ut in his quiddam divinum esse diceret. Theophrastus autem, vir & ¹ oratione suavis, ² & ita moratus ut prae se probitatem quandam & ingenuitatem ferat, vehementius etiam fregit quodam modo auctoritatem veteris disciplinae: spoliavit enim virtutem suo decore, inbecillamque reddidit; quod negavit in ea sola positum esse, beate vivere. Nam Strato, ejus auditor, quamquam fuit acris ingenio, tamen ab ea disciplina omnino semovendus est: qui cum maxime necessariam partem philosophiae, quae posita est in virtute & in moribus, reliquisset, totumque se ad investigationem naturae contulisset, in ea ipsa plurimum diffedit à suis. Speusippus autem & Xeno-

nocrates,

πρεσβυτα vocavit Analyt. Poster. lib. I. cap. 19. Τρεπίσματα vero, docente Philopono, καλῶνται τὰ θεωρητικὰ τῶν κινήσεων, ἀπὸ ἀνθρώπων ἀδελφῶν δοκιμασίας, ἵνα κεν τὸ ἀπληρῶς τῶν χορδῶν. Huc respicit Origenes in Celsum lib. II. pag. 67. cum tradit Ἀριστέλης Πλάτωνος πρετίσματα τὰς ἰδίας ἀνομασίας. Ibi vide Gul. Spenserum. Zacharias Scholasticus Disp. pag. 520. Καὶ ὁ Ἐπίτασις ἰδίαν, πρετίσματα γὰρ ἐστίν, ἐμεινήμεν πρὸς τὴν Σταγειρίτην ῥητήν. Vide sis & Ethic. Nicom. lib. I. cap. 6. & Eudem. lib. I. cap. 8. Davies.

¹ Oratione suavis] Quintilianus Inst. Orat. X, 1. p. 636. In Theophrasto tam est eloquendi nitor ille divinis, ut

ex eo nomen quoque traxisse dicatur. Et sanè Tyrtaeus, quod verum fuit nomen, in Theophrastum mutabatur. Vide Suidam, Diogenem Laertium, Strabonem &c. Idem.

² Et ita moderatus] Libri duo MSSi habent ὅς ita moratus, unde quidam legendum putant, ὅς vita ita moratus. Ego scripturam antiquam sine ulla additione probō: neque tamen vulgatam damno. Lam.

³ Diligenter ea, quae à superioribus acceperant, tuebantur] Duo libri veteres habent, diligenter eis, quae à superioribus acceperant, utebantur. Ego nihil muto. Idem.

Ibid. Diligenter eis, quae à superioribus acceperant, utebantur] Editi veteres ea — tuebantur,

nocrates, qui primi Platonis rationem auctoritatemque susceperant; & post hos Polemo, & Crates, unaque Crantor, in Academia congregati, ³ diligenter eis, quae à superioribus acceperant, utebantur. Jam Polemonem audiverant assidue Zeno & ⁴ Arcefilas. ⁵ Sed Zeno cum Arcefilam anteiret aetate, valdeque subtiliter differeret, & ⁶ peracute moveretur; contrigere conatus est disciplinam. Eam quoque, si videtur, correctionem explicabo, sicut solebat Antiochus. Mihi vero, inquam, videtur: quod vides idem significare Pomponium. Zeno igitur 11 nullo modo is erat, qui, ut Theophrastus, ⁷ nervos virtutis incideret: sed contra, qui omnia, quae ad beatam vitam pertinerent, in una

bantur, quod *Lambinus, Faber & Guietus* probant. At cum receptam lectionem servant *Pall. & Paris.* non est cur ab ea recedatur. Sic τῆς μέγας οὐν τοῖς δογμασιν Ἀριστοτέλης ΚΑΤΑΧΡΩΜΕΝΟΥΣ dixit *Tatianus* Orat. de Græc. cap. 14. *Davies.*

4 *Arcefilas* — *Arcefilam anteiret*] *Baliol. Arcefilaus* — *Arcefilaum anteiret.* Et hicce quidem philosophus Græcis Ἀρκεσίλαος vocatur. Quin & *Arcefilaum philosophum* nominat *Agellius* N. A. III, 5. Sic & *Seneca* de Tranquill. cap. 15. & de Benef. II, 10, 21. ac *Arnobius* lib. II, p. 50. Alteram tamen rationem *Cicero, Augustinus* & alii potius amabant. *Idem.*

5 *Sed Zeno cum valde subtiliter differeret, & peracute moveretur*] Amicus corripbat, subtiliter definiret & peracute partiretur. Definire enim, inquit, & Partiri præcipua Zenonis laus. Ea verba passim junguntur. Supra cap. 2. *Nihil definiunt, nihil partiuntur.* Et lib. II. cap. 14. *Definitiones enim & partitiones &c. Idem.*

6 *Peracute moveretur*] Acutissimi esset ingenii. Noster de Legg lib. II. cap. 18. *Qui modo ingenio possit moveri.* Similiter homines ingenii tardioris iis, qui acute moventur, opponit *Augustinus* ad *Marcellinum* Epist. V. pag. 10. Vide lib. 1. de Orat. cap. 25. *Idem.*

7 *Nervos virtutis incideret*] *Vulgo*

una virtute poneret, nec quicquam aliud numeraret in bonis; idque adpellaret honestum, quod esset simplex quoddam, & solum, & unum bonum. Cetera autem etsi nec bona nec mala essent; tamen alia secundum naturam dicebat, alia naturae esse contraria: iis ipsis alia interjecta & media numerabat. Quae autem secundum naturam essent, ea sumenda, & quadam aestimatione dignanda docebat; contraque contraria: neutra autem in mediis relin-

Vulgo incidit: quo modo si scripisset Cicero; postea dicendum fuit, qui omnia in una virtute POSUERIT. Nos itaque veterem Codicem, quem Lambinus memorat, exprimentum censuimus. De re ipsa vide Ciceronem de Fin. v, 5. 26. & Tusc. lib. v. cap. 9 Davies.

1 Rejēcta autem quae minoris] Attende sis orationis seriem. Quae secundum naturam sunt, ea sumenda. Ex sumendis alia pluris sunt aestimanda, minoris alia. Quae pluris, praeposita; quae minoris, rejecta. Ergo, si Diis placet, rejecta sunt sumenda; quod prorsus repugnat. Quin & haec rejecta (qualia sunt dolor, morbus & similia) non κατὰ φύσιν sed παρὰ φύσιν dicebant Stoici. Vide Stobaeum Eclog. Ethic. lib. II. p. 173. & Ciceronem Tusc. II, 7. Quae cum ita sint, hunc locum vel vitiosum vel mutilum putat Just. Lipsius Manud. ad Phil. Stoic. lib. II. Diss. 23. Nec

aliter sane fieri potest. Certe rejecta, sive ἀποπροηγμένα, nulla aestimatione digna esse & πολλὰ ἔχει ἀπαξίαν statuerunt. Vide Tullium de Fin. lib. III. capp. 15, 16. & Stobaeum Eclog. Ethic. pag. 173. Auctore quidem Sexto Pyrrhon. Hypot. lib. III. c. xxiv. §. 191. tradunt Stoici esse ἀποπροηγμένα μὲν τὰ ἰκανὴν ἀξίαν ἔχοντα ἀξυρίαν, πλεονὲς ἀποπροηγμένα δὲ τὰ μὴ ἰκανὴν ἔχοντα ἀξίαν, ut nostro favere videatur. At ibi legerim τὰ ἰκανὴν ἔχοντα ἈΠΑΞΙΑΝ. Sic certe loquitur advf. Mathem lib. XI. 62. Quid igitur? Lego sed quae essent media, ex iis alia pluris &c. Noster de Fin lib. IV. cap. 25. Media illa, inquit Zeno, inter quae nihil interest, tamen ejusmodi sunt, ut eorum alia eligenda sint, alia rejicienda, alia omnino negligenda &c. Vide sis & lib. V. cap. 30. Davies.

2 Media locabat quaedam] Vel ultima vox prorsus est delenda, quod Cl. Walkerus voluit;

relinquebat: in quibus ponebat nihil omnino esse momenti. Sed quae essent sumenda, ex iis alia pluris esse aestimanda, alia minoris: quae pluris, ea praeposita adpellabat; ¹ rejecta autem, quae minoris. Atque ut haec non tam rebus quam vocabulis conmutaverat; sic, inter recte factum atque peccatum, officium & contra officium ² media locabat quaedam: recte facta sola in bonis actionibus ponens; prave, id est, peccata, in malis: ³ officia autem & servata,

luit; vel ejus loco quidem reponendum. *Idem.*

3 *Officia autem & servata praetermissaque media putabant*] Ornamenti causa & iterari notum est: inferri autem quae post &, quod hic Cicero facit, minus tritum est in consuetudine Latinae linguae. Itaque, ne mendosus locus putetur, exempla subjungam. Lib. IV. de Fin. *Omne animal ipsum sibi commendatum, ut se & salvum in suo genere incolumemque vellet.* Et lib. V. cap. 22. *Quis est qui non intelligat & eos qui fecerunt, dignitatis splendore ductos, immemores fuisse utilitatum suarum, nosque, cum ea laudemus, nulla alia re, nisi honestate, duci.* Simile etiam illud lib. de Fin. *Ex quo intelligitur, nec intemperantiam per se fugiendam esse, temperantiamque expetendam, non quia voluptates fugiat, sed quia majores consequatur.* Et illud *Salustii in Jugurtha: Hac atque alia majores vestri faciendo, seque & Remp. celebraverunt.* P.

MANUCIUS. *Ib.* Vide sis & *Ciceronem* lib. II. N. D. c. 28. quem locum laudat etiam *Lactantius* Div. Inst. I, 17. Igitur *Lambinus* immerito copulam & delendam censuit. *Idem.*

Ibid. *Officia autem & servata praetermissaque MEDIA putabat*] Recte facta, κατὰ ἀρετὴν vocabant Stoici; officia vero, κατὰ δίκην, eaque & μέτριον esse contendebant. Audi nostrum de Fin. lib. III. cap. 17. *Sed cum quod honestum sit, id solum bonum esse dicamus; consentaneum tamen est fungi officio, cum id officium nec in bonis ponamus nec in malis. Est enim aliquid in his rebus probabile, & quidem ita ut ejus ratio reddi possit.* — *Est autem officium, quod ita factum est, ut ejus facti probabilis ratio reddi possit.* Ex quo intelligitur, officium medium quoddam esse, quod neque in bonis ponatur neque in contrariis &c. Vide & cap. XVIII. & *Offic.* lib. III. cap. 3. Ex his autem patet, quam graviter

vata, praetermissaque, ¹ media putabat, ut dixi. Cumque superiores non omnem virtutem in ratione esse dicerent, sed quasdam virtutes natura aut more perfectas; hic omnes in ratione ponebat: ² cumque illi ea genera virtutum, quae supra dixi, sejungi posse arbitrarentur; hic nec id ullo modo fieri posse differebat: nec virtutis usum modo, ut superiores, sed ipsum habitum per se esse praeclarum; nec tamen virtutem cuiquam adesse, quin ea semper uteretur. ³ Cumque perturbationem animi illi ex homine non tollerent, ⁴ naturaque & condolefcere,

graviter errarit J. G. Grævius, qui ad Offic. lib. I. cap. 3. vult *medium* officium hoc, quod praestatur à bonis viris, vocari, quia *medius* Latinis est mediocris. Stobaeus Ecl. Ethic. lib. II. pag. 174. τῶν ἡ κατηγόρων τὰ μὲν εἶναι φασὶ (Stoici) τέλει, ἀ δὲ ἡ κατορθώματα λέγεται κατορθώματα δ' εἶναι τὰ κατ' ἀρετὴν εὐεργήματα (sic lege, non τὸ κατ' ἀρετὴν εὐεργήματα) οἷον τὸ φορνεῖν, τὸ δικαιοπραγεῖν. ὅτι εἶναι ἡ κατορθώματα τὰ μὴ ἔσως ἔχοντα, ἀ δὲ οὐδὲ τέλει κατέχοντα ἀποσαγορεύουσιν ἀλλὰ ΜΕΣΑ, οἷον τὸ γαμῆν, τὸ διαλέγεσθαι, τὰ τέλει (lege ὅτι τὰ τέλει ὁμοία ἔσθαι). His adjungas licet Plutarchum de Repugn. Stoic. pagg. 1037, 1038. & Clementem Alexandrinum, germanum fere Stoicum, Strom. lib. VI. pag. 796. Davies.

¹ Media putabat, ut dixi]

Malim legi, *media ponebat* &c. Quod autem supra libri veteres habent *officia autem & servata praetermissaque*; puto copulationem ἔσθαι esse delendam: quod si retineatur, legendum ἔσθαι *praetermissa*, non *praetermissaque*. LAMBINUS. Ibid. Hæc omnia deleri praetermittique debuerunt; cum sana sit Codicum lectio. Davies.

² Cumque illi ea genera virtutum — sejungi posse arbitrarentur] Hoc κατὰ τὰς φυσικὰς, non item κατὰ τὰς ἡθικὰς ἀρετὰς, accidere possit testatur Aristotelis Ethic. Nicom. lib. VI. cap. 13. Is tamen teste Laertio V, 31. τὰς ἀρετὰς ἔφη μὴ ἀντακολουθεῖν. At Plato & Academici veteres ἀντακολουθεῖν τὰς ἀρετὰς ἀλλήλαις statuerunt, si modo verax est Origenes Philof. cap. XIX. p. 127. Vide & Ciceronem de Fin. lib. V. cap.

lescere, & concupiscere, & extimescere, & efferrī laetitia dicerent, sed ea contraherent, ⁵ in angustumque deducerent; hic omnibus his quasi morbis voluit carere sapientem. Cumque eas perturbationes antiqui naturales esse dicerent & rationis expertes, aliaque in parte animi cupiditatem, ⁶ alia rationem conlocarent; ne his quidem adsentiebatur: nam & perturbationes, voluntarias esse putabat, ⁷ opinionisque iudicio suscipi, & omnium perturbationum arbitrabatur esse matrem, inmoderatam quandam intemperantiam. Haec fere de moribus.

De

cap. 23. Et sanē cui virtus aliqua contingat, omnes inesse, quæ verba sunt Plinii Paneg. cap. LIX multi posuerunt. Vide nos ad Tusc. II, 13. Idem.

3 Cumque perturbationem animi illi ex homine non tollerent — sed ea contraherent] Verax prorsus est Cl. Walkerius qui reponit, cumque perturbationes animi illi ex homine non tollerent — sed eas contraherent &c. Veteres nempe περὶ τῶν ἀνθρώπων probabant: Zenon ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων inducebat. Idem.

4 Naturaque & condolere] Lego naturaque eum condolere, hominem scilicet. Videbis Aristotelem cum alibi, tum de Rep. III, 15. & Ciceronem Tusc. IV, 17, 18, 19. Idem.

5 In angustumque deducerent] Lego adducerent: sic enim potius Cicero loqui solet. In Partitionibus: Rationum & firma-

mentorum contentio adducit in angustum disputationem. Idem pro Quintio: Qui hunc in summas angustias adductum putaret &c. LAMBIN. Ibid. A libris scriptis non recesserim: ut enim deducere ad Regem, in controversiam, similiaque, non minus Latine dici possint ac adducere; nihil est cur in angustum deducere repudiemus. Arnobius lib. III. p. 153. In periculum deducatur religionis ipsius susceptio. Vide Iustinum xxxviii, 9. & Plinium H. N. lib. xxv. §. 14. Davies.

6 Alia rationem collocarent] Cum Lambino legerim in alia rationem collocarent. Prima vox ab ultima littera vocis præcedentis absorpta fuit. Idem.

7 Opinionisque iudicio suscipi] Nonnulli opinionisque. Male. Vide lib. III. Fin. cap. 10. Idem.

D

i Et

12 De naturis autem sic sentiebat, primum, ¹ ut in quatuor initiis rerum illis quintam hanc naturam, ex qua superiores sensus & mentem effici rebantur, non adhiberet: statuebat enim ² ignem esse ipsam naturam, quae quidque gigneret, & mentem atque sensus. Discrepabat etiam ab iisdem, quod nullo modo arbitrabatur quicquam ³ effici posse ab ea, quae expers esset corporis; cuius generis Xenocrates & superiores etiam animum esse dixerunt: nec vero, aut quod efficeret aliquid, ⁴ aut quod efficeretur, posse esse non corpus. Plurima autem in illa tertia philosophiae parte mutavit: in qua primum de sensibus ipsis quaedam dixit nova; ⁵ quos junctos esse censuit à quadam quasi impulsione oblata extrinsecus, quam ille *παντα-*

σια,

¹ *Ut in quatuor initiis rerum]* Zeno quatuor tantum elementa ponebat; quintam autem naturam non agnoscebat: cælum enim igneum esse putabat. LAMBIN. *Ibid.* Delenda in præpositio, quæ recte abest à veteri libro. *Ursinus.*

Ibid. *Ut in quatuor initiis rerum illis quintam hanc naturam — non adhiberet]* *Ursini* liber non agnoscit in; uti nec editio *Ascensiana*. Et recte quidem abest illa præpositio. Lege vero ut quatuor initiis rerum illis quintam hanc naturam — non ADDERET. De quinta illa natura vide supra cap. VIII. *Davies.*

² *Ignem]* Communem, elementarem. *Guietus.*

³ *Effici posse ab ea]* Nisi forte repetenda sit *ἐπὶ τῇ φύσιν* natura; legerim à re ea. *Davies.*

⁴ *Aut quod efficeret]* *Lucretius:*

Nam facere & fungi sine corpore nulla potest res.

Guietus.

⁵ *Quos junctos]* Lege *inuultos esse censuit*. Idem de *Harusp.* Resp. *Odium animis hominum inuultum*. (Locus, ad quem respexit *Guietus*, exstat in *Orat.* pro *Domo* cap. 34. ubi habet *inuultum nefariis mentibus bonorum odium*.) Idem de *Orat.* [II, 45.] *Nisi omnes motus — in ipso oratore impressi esse atque inuultu videbuntur.* *Guietus.*

Ibid. *Quos junctos esse censuit à quadam quasi impulsione]*

Impor-

οία, nos visum adpellemus licet; & teneamus hoc verbum quidem; erit enim utendum in reliquo sermone saepius. Sed ad haec, quae visa sunt & quasi accepta sensibus, ⁶ adfensionem adjungit animorum; quam esse vult in nobis positam & voluntariam. Visis uon omnibus adjugebat fidem, sed iis solum, quae propriam quandam haberent declarationem earum rerum, quae viderentur: id autem visum cum ipsum per se cerneretur, ⁷ comprehensibile. ⁸ Feretis haec? Nos vero, inquit: quonam enim modo καταληπτόν diceres? Sed, cum acceptum jam & adprobatum esset, comprehensionem adpellabat, ⁹ similem iis rebus, quae manu prenderentur: ¹⁰ ex quo etiam nomen hoc

Importunam prorsus vocem junctos esse puto, nec tamen ullo modo mihi probanda videtur *Guieti* conjectura. Legendum fortasse, quos punctos, νογόντες, vel quos iktos, τυπέντες, esse censuit à quadam quasi impulsione. *Sextus Empiricus* *Pyrrhon.* *Hyp.* lib. II. c. 7. Λίγουσι δὲ φαιτασίαν εἶναι ΤΥΠΩΣΙΝ ἐν ἡμερῶν. Et lib. III. c. 5. Αἱ μὲν αἰσθητοὶ κατὰ ἐπίεσιν καὶ ΝΥΣΙΝ ἀνταναγκάζοντες διανοῆς τὴν αἰσθητῶν. Vide & lib. VII. *advf. Mathem.* §. 228 ac nostrum *Acad.* II, 16, 20. *Davies.*

⁶ *Adfensionem* adjungit animorum, quam esse vult in nobis positam] Ut eadem tempora ferentur, legas oportet, *adfensio-*

nem adjunxit animorum quam esse voluit &c. *Idem.*

⁷ *Comprehensibile*] *Gr.* *comprehendibile*, ut *credibile*, *vendibile* apud eundem auctorem. *Gruterus* *comprehendibile* seu *comprehendibile* ex libris vett. affert. *Guietus.*

⁸ *Feretis* haec?] Reponendum puto, *feretis hoc?* nempe *comprehensibile*, quod finxerat. *Davies.*

⁹ *Similem iis rebus*] Id est, similem comprehensioni earum rerum quae manu comprehenduntur. *Guietus.*

¹⁰ *Ex quo etiam nomen hoc* duxerat, cum eo verbo ante nemo tali in re usus esset] *Emendavi*, ut puto, hunc locum, rectiusque, quam in omnibus libris

hoc duxerat, cum eo verbo ¹ antea nemo tali in re usus esset; plurimisque idem novis verbis (nova enim dicebat) usus est: quod autem erat sensu comprehensum, id ipsum sensum adpellabat: & si ita erat comprehensum, ut convelli ratione non posset, scientiam; sin aliter, inscientiam nominabat: ex qua existeret etiam opinio, quae esset inbecilla, & cum falso incognitoque communis. Sed ² inter scientiam & inscientiam, comprehensionem illam, quam dixi, conlocabat, eamque neque in rectis neque in pravis numerabat, sed soli credendum esse dicebat; è quo sensibus etiam fidem tribuebat, quod, ut supra dixi, comprehensio facta

sen-

libris legebatur, distinxī. Erat autem sic: Ex quo etiam nomen hoc duxerat: at cum eo verbo antea nemo usus esset, plurimisque idem &c. Utrum autem conjectura nostra probari debeat, alii videant. P. MANUCIUS. Ibid. Nomen hoc duxerat, cum eo verbo antea nemo tali in re usus esset: plurimisque &c.] Sic restitui à libris MSSis adjutus: & sic censeo esse legendum, non, ut in libris vulgatis legitur, nomen hoc duxerat: at cum eo verbo antea nemo tali in re usus esset &c. Lambin.

¹ Antea nemo] Sic Paris. & Baliol. Vulgo ante. Davies.

² Inter scientiam & inscientiam, comprehensionem illam quam dixi collocabat &c.] Sextus Empiricus advf. Mathem. lib. VII. §. 151. Τέτατον γὰρ ἐ-

νά φαπιν ἐκείνοι (οἱ Στωικοὶ) τὰ συζυγοῦντα ἀλλήλοις, ἐπιστήμῳ ἢ δόξαν ἢ τὴν ἐν μεθεξῆς τέτῳ πταγμῶν κατὰληψιν. Ὡν ἐπιστήμῳ μὲν εἶναι τὴν ἀσφαλῆ ἢ βεβαίαν καὶ ἀμετάθετον ὑπὸ λόγου κατὰληψιν. δόξαν ὅ τὴν ἀδυνάτην ψευδῆ συγκατάδεσιν κατὰληψιν ὅ τὴν μετὰ τῶν ἡπὶ καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάδεσιν κατὰληψιν. δὲ φαντασία κατὰ τῆς ἐτύχου ἢ ἀληθείας καὶ πιαύτης οἷα ὅσα ἂν γένετο ψευδῆς ἔσται. Vide & §. 248, seqq. Idem.

³ Quodque natura quasi normam scientiae] Eam censet excidisse Petr. Faber. Ipse legem quamque natura quasi normam &c. Idem.

⁴ Unde postea notionis rerum in animis imprimerentur] Forte unde etiam notionis rerum animis imprimerentur. LAMBIN.

Præpo-

sensibus & vera esse illi & fidelis videbatur : non quod omnia, quae essent in re, comprehenderet ; sed quia nihil, quod cadere in eam posset, relinqueret, ³ quodque natura quasi normam scientiae & principium sui dedisset, ⁴ unde postea notiones rerum in animis inprimerentur : è quibus non principia solum, sed ⁵ latiores quaedam ad ⁶ rationem inveniendam viae reperiuntur. Errorem autem, & temeritatem, & ignorantiam, & opinionem, & suspicionem, & uno nomine omnia, quae essent aliena firmæ & constantis adfensionis, à virtute sapientiaeque ⁷ removebat. Atque ⁸ in iis fere commutatio consistit omnis dissensio-
que

Præpositionem nimis incogitanter expunxit Lambinus, ut etiam *Petr. Faber* monuit. Sic certe locutus est noster in *Lucullo* c. xi. Vide sis etiam quæ notavimus ad ejusdem libri c. 18. *Idem*.

⁵ *Latiores quaedam ad rationem inveniendam viae reperiuntur*] Patet sententia, nec muto quidquam. Consuetudo tamen linguæ Latinæ postulare videtur *aperiuntur*. *P. MANUCIUS*. *Ibid.* Legendum fortasse est *viae aperiuntur*. Verum tamen nihil mutare ausim sine librorum veterum auctoritate ; cum præsertim hæc lectio nihil habeat vitii. *Lambinus*.

⁶ *Ad rationem inveniendam viae reperiuntur*] Ultimam vocem vel Librarii scholion esse, vel pro ea legendum *reperiuntur* censet *Gruterus*. *Manu-*

cio Lambinoque placet, *viae aperiuntur*. Ego sane rescripserim, *viae aperirentur*. *Velleius Paterculus* lib. II. cap. 1. *Potentia Romanorum prior Scipio* viam aperuerat, *luxuria posterior aperuit*. *Tertullianus* de *Hab. Mulier.* lib. II. c. 2. *Tentationibus* viam aperire non debemus. *Livius* VI, 35. *Sibi metipsi* viam ad ceteros honores aperirent. VII, 22. *Ad Dictaturam* aperuisset viam. *Seneca* *Epist.* XC. pag. 411. *Illo ducit, illo vias aperit*. Ut jure mireris *Petri Fabri*, viri ceteroquin laudatissimi, perviciam. Certe *vias ad rationem INVENIENDAM REPERTAS* *Tullius*, ut opinor, haud diceret. *Davies*.

⁷ *Removebat*] *Zeno* scilicet. *Lambinus*.

⁸ *In iis fere commutatio* con-

13 que Zenonis à superioribus. ¹ Quae cum dixisset: Et breviter sane, minimeque obscure exposita est, inquam, à te, Varro, & veteris Academiae ratio, & Stoicorum: verum esse autem arbitror, ut Antiocho, nostro familiari, placebat, correctionem veteris Academiae potius, quam aliquam novam disciplinam putandam. Tunc Varro, ² Tuae sunt nunc partes, inquit, qui ³ ab antiquorum ratione [nunc] desciscis,

fistit omnis] MS. *Parif.* exhibet in eis fere commutatio constitit omnis, probente Cl. *Walkera.* Et constitit quidem legitur in *Ascensu*, *Victorii Manuciorum*que libris editis *Davies.*

¹ Quae cum dixisset: Et breviter sane] Quidam libri MSSi habent quae cum dixisset: Breviter sane &c. *Lambin.*

Ibid. Quae cum dixisset: Et breviter sane &c.] Lege, Quae cum dixisset: Breviter sane &c. Illud & à quibusdam MSSis abesse testatur *Lambinus*, & delendum esse jure merito statuit *Amicus*. Natum videlicet est ex ultimis prioris verbi literis. *Davies.*

² Tuae sunt nunc partes, inquit, qui ab antiquorum ratione nunc desciscis] Particula nunc vel in priore vel in posteriore loco videtur delenda. Immo cum *Manucius* Codicem memoret, in quo legebatur ab antiquorum ratione desciscis, voculam plane supervacaneam cinximus uncinis. *Idem.*

³ Ab antiquorum ratione nunc

desciscis] Abest nunc ab antiquo libro: nec sane quidquam affert ad sententiam. *P. Manucius.*

Ibid. Qui ab antiquorum ratione nunc desciscis] Pro qui liber MSSus habet quam; unde conjecturam facio scribendum esse quoniam. *Ursinus.*

⁴ Et quae de causa discidium factum sit] Sic est legendum, & ita scriptum est in tribus antiquis Codicibus. *Discidium* autem à discindo natum; significatque divulsionem & destructionem, *χωρισμός*. De quo nos alibi. *Lambin.*

⁵ Discidium factum sit] *Petro Fabro* rescribendum videtur *diffidium*; mihi non item: nam cum MSSis *Lambinianis* faciunt *Eliens. Parif. & Baliol.* De *discidii diffidii*que differentia vide *J. F. Gronovium* ad *Livii* xxv, 18. *Davies.*

⁶ *Arcefilas* sibi omne certamen instituit, non pertinacia &c.] Pronomen sibi non est in *Baliol.* sed excidisse videtur Librarii negligentia. Ceterum de *Arcefila* non tam benigna fuit omnium

sciscis, & ea, quae ab Arcefila novata sunt, probas, docere, quod * & qua de causa † dis-
 cidium factum sit; ut videamus, satisne ista
 sit iusta defectio. Tum ego, Cum Zenone,
 inquam, ut accepimus, † Arcefilas sibi omne
 certamen instituit, non pertinacia, aut studio
 vincendi, ut mihi quidem videtur, sed earum
 rerum obscuritate, quae ad confessionem igno-
 rationis adduxerant Socratem, † & veluti aman-
 tes

omnium sententia. Nam *Arcefila calumnia* dicitur Acad. II, 5. Iterum cap. vi. *Arcefilas Zenoni, ut putatur, obtrectans — conatus est clarissimis rebus tenebras obducere.* Hinc calumniandi impudentia *Arcefilam non mediocriter infamatum* tradit *Augustinus* contra Acad. lib. III. cap. 17. Vide & *Lactantium* Div. Inst. lib. III. cap. vi, 7. *Idem.*

7 Et veluti amantes *Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedoclem*] Et librorum veterum auctoritate, confirmante etiam historia, corrigendum puto &, multo jam ante *Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedoclem* &c. *Ursinus.*

Ibid. Et veluti amantes *Socratem*] Gr. *velut jam ante.* Sic *Muretus* & alii. Tà & & tanquam subditiua rejicienda: reliquæ omnes literæ veram & genuinam efficiunt sententiam. *Guierus.* *Ibid.* Locus est corruptus nam non amore Socratis sed *obscuritate rerum Democritus, Empedocles, & Anax-*

agoras ad ignorantiae confessionem sunt adducti. Quapropter viri docti reponunt & *velut jam ante Socratem.* Sed illud *velut* hic importunum est, ac omnino legendum &, *jam ante Socratem, Democritum &c.* prius enim ii quam Socrates hunc philosophandi modum sequebantur. Olim videlicet in hoc loco varia fuit lectio, nonnullique Codices, & *jam ante,* reliqui, *ut jam ante* præferebant. Annis autem volventibus, hæc scripturæ diversitas, ad oram libri vel inter lineas notata, in orationis invasit seriem; unde factum & *vel ut jam ante Socratem:* tandem vero vocabulis male conjunctis literaque perperam repetita & *veluti amantes Socratem.* Hæc origo mendii, quod homines doctos habuit exercitos. *Muretus* quidem Var. Lect. IX, 14. reponit *adduxerant Socratem, velut jam ante Socratem.* Sed commodior videtur ea, quam insistimus, via: quamque prior iniit vir ille doctus xv, 16.

tes Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedoclem, omnes paene veteres: qui ¹ nihil cognosci, nihil percipi, ² nihil scire posse dixerunt; angustos sensus, inbecillos animos, brevissima curricula vitae, & (ut Democritus) in profundo veritatem esse demersam; opinionibus & institutis omnia teneri; ³ nihil veritati relinqui: ⁴ deinceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt. Itaque Arcesilas negabat esse quic-

& ad Taciti Annal. I, 16. Addit autem Muretus *Democritum, Anaxagoram, Empedoclem* ante, ut opinatur, mortuos fuisse quam avia Socratis nasceretur. Quod omnino falsum: nam Democritus unico duntaxat anno natus est ante Socratem, eique fuit superstes. Anaxagoras autem XI. tantum annos major fuit quam Socrates. Nec Empedocles eum longe videtur aetate praecessisse, siquidem insignis fuerit A. P. J. 4270. cum Socrates inter vivos esse coeperit ejusdem Periodi A. 4245. Hic est accuratissimi Chronologi D. Petavii calculus. Posita tamen majore quam revera fuit, intercapedine temporum, Petr. Faber receptam lectionem tuetur, quia dixit Cicero ad Attic. II, 16. *Tanta controversia est Dicæarcho familiari tuo cum Theophrasto amico meo: licet Dicæarchus & Theophrastus longius aberant ab aetate Ciceronis & Attici, quam Physici illi ab aetate Socratis.* At res ea ratione parum pro-

cedit; licet enim posterior priorem jamdiu fato functum amare dici possit; contra tamen non ullo modo queat intelligi. Sic Ovidius Art. Amand. II, 109.

Sis licet antiquo Nireus ADAMATUS Homero:

quem locum male sollicitat *Tau. Faber* lib. I. Ep. 54. Pariter enim *Plato* de Rep. lib. I. pag. 22. Ὅμηρος τὸ τοῦ Ὀδυσσεὺς πρὸς μνηστῆρας πᾶσι πρὸς Αὐτίλῳκοι ΑΓΑΠᾶ τε καὶ Φιλίᾳ &c. *Aeneas Gaza* in Theophr. pag. 402. Ε. Ἀττικὸς ὁ τοῦ Πλάτωνος ΕΡΑΣΤΗΣ, τὰ τῶν ΕΡΩΜΕΝΩ δικοῦνται διεξιόν. Vide & *Synesium* Encom. Calvit. pag. 68. C. Rogat autem *Petr. Faber*, cur Apollo Socratem sapientissimum Græciæ dixerit, quod is profiteatur se nihil scire; siquidem veteres idem antea dixerant. Hoc nimirum constanter dicebat Socrates & in ea sententia permanebat; cum omnes isti nimis etiam quadam affirmant, plusque profiteantur se scire quam sciant. Vide Acad. II, 6.

quicquam, quod sciri posset; ne illud quidem ipsum, quod Socrates sibi reliquisset. ⁵ Sic omnia latere censebat in occulto, neque esse quicquam, quod cerni aut intellegi possit: quibus de causis nihil oportere neque profiteri, neque adfirmare quemquam, ⁶ neque adfensione adprobare; ⁷ cohibereque semper & ab omni lapsu continere temeritatem: quae tum esset insignis, cum aut falsa, aut incognita res adproba-

II, 6. & *Sextum Empiricum* Pyrrhon. Hypot. lib. I. cap. 30. Davies.

1 *Nihil cognosci — circumfusa esse*] Vide *Petr. Fabrum*. Adifis & *Lactantium* Div. Inst. III, 28, 30. *Idem*.

2 *Nihil scire posse* dixerunt] Aut hic dixerunt, aut in extrema periodo videtur otiosum esse: quorsum enim iteretur? Nec vero quidquam affirmo; sed ut ad diligentiam lector excitetur, quidquid mendosum suspicor, libenter indico. *P. Manucius*. *Ibid*. Neutro in loco dixerunt expunxerim. Nam simili modo dicebant iterat nositer infra lib. II. cap. 44. Quod si minus elegans videatur; levi cuidam negligentiae, quam summi scriptores non semper cavent, imputetur. Davies.

3 *Nihil veritati relinqui*] Forte *nihil veritati* loci relinqui. LAMBIN. Vide *P. Fabrum*.

4 Deinceps omnia tenebris circumfusa esse dixerunt] Ami-

cus, ultima voce deleta, rescribit, DENIQUE omnia tenebris circumfusa esse. *Idem*.

5 *Sic omnia latere censebat*] Sic edidit *J. M. Brutus*, & ita legendum vidit *Petr. Faber*. Vulgo censebant. Absurde: nam de solo loquitur Arcefila. Vide sis *Sextum Empiricum* Pyrr. Hypot. lib. I. cap. xxxiii. §. 132. *Lactantium* Div. Inst. lib. III. capp. 4, 5. & *Eusebium* Præp. Evang. xiv, 6. Davies.

6 *Neque assensione approbare*] Sic legendum, non, ut est in libris vulgatis, *assertione*. Item infra non longe *assensionem*, non *assertionem*. Nam *assertio* sic accepta, vox barbara est. *Lambin*.

Ibid. Assensione approbare] Sic nos cum *Stephano Lambino*, *Guieto*que legimus. Vulgo *assertione*; quam vocem in affirmationis significatu nec *Cicero* nec alius ejusdem ætatis scriptor adhiberet. Vide *Chr. Cellarium* Cur. Poster. p. 105. Davies.

7 *Cohibereque semper &c.*] Appro-

probaretur: neque hoc quicquam esse turpius quam cognitioni & perceptioni ¹ adfensionem adprobationemque praecurrere. Huic rationi quod erat consentaneum, faciebat, ² ut contra omnium sententias ³ dies jam plerosque deduceret: ut, cum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum invenirentur, facilius ab utraque parte ⁴ adfensio sustineretur. ⁵ Hanc Acedemiam novam adpellant; quae mihi vetus videtur, si quidem Platonem ex illa vetere numeramus: ⁶ cujus in libris nihil adfirmatur, & in utramque partem multa differuntur; de omnibus quaeritur, nihil certi dicitur. Sed tamen illa, quam exposui, vetus;

haec,

Approbationem & assensionem tollebat Arcefilas, quam ponebat Zeno; contrariamque inducebat retentionem, quam *ισοχνη* appellabat. *Lambin.*

¹ Assensionem *approbationemque praecurrere*] Vulgo dant *assensionem*. Perperam: ut iidem viri docti monuerunt. *Davies.*

² *Ut contra omnium sententias dies jam plerosque deducet*] *Valerius Flaccus* Argon. I, 274.

Sol ruit & totum Minyis latentibus unda

Deduxere diem.

Eadem sane loquendi ratio, sed diversus omnino sensus. Hanc tamen lectionem tuetur *J. Fr. Gronovius* ad *Seneca* de Tranquill. cap. 3. Sed concessio quod *deducere dies* idem denotet ac absumere vel conterere; tamen

hiat oratio. At intelligendum censet *differendo*. Quasi vocem sensui necessariam praetermittere soleat nitidissimus ille *Tullius*! Certe nulla est barbaries, quam defendere nequeat haec inachina. *Gruteriani* nostrique libri representant, *dies jam pleros deducet*. Unde facili conjectura legi possit, *dies jam plerosque diceret*, uti quidem edidit *Lambinus*. Haud dubium videtur quin haec ratio receptae scripturae sit praefenda: ne tamen quid dissimulem, vel hoc modo locus videtur parum fanus. Quid enim sibi vult *τὸ dies jam plerosque*? Forasan reponendum *ut contra omnium sententias dies etiam totos diceret*. De hoc autem loco nihil *πῶς* affirmem. Probabilis autem videri queat *Amici* ratio, qui legit,

haec, nova nominetur: quae usque ad Carneadem perducta, qui quartus ab Arcefila fuit, in eadem Arcefilae ratione permanfit. Carneades autem nullius philosophiae partis ignarus, & ut cognovi ex iis qui illum audierant, maximeque ex Epicureo Zenone, qui cum ab eo plurimum dissentiret, unum tamen praeter ceteros mirabatur, incredibili quadam fuit facultate. * * * *

Ex quatuor Academicis libris ad Varronem missis haec tantum primi pars salva est: reliquae tres toti periere.

legit, ut contra omnium sententias diebus alternis diceret. Porro de Arcefilae more videas licet lib. III. de Orat. cap. 18, 21. Fin. lib. II. cap. 1. & lib. V. cap. 4. *Idem.*

3 *Dies jam plerosque deduceret*] *Horas ducere* dixit *Virgilius* *Æn.* VI, 539. & hic fortasse duceret scriptum *Cicero* reliquit. Quod etsi ita videtur, assensum tamen, Academicorum more, sustineo. *P. Manucius.*

4 *Assensio sustineretur*] *Vulgo assertio.* Pessime: ut *Lambino* aillique animadversum. *Davies.*

5 *Hanc Academiam novam appellant*] *Vulgo appellabant.* At nos MSS *Stos Eliens.* *Baliol.* & *Paris.* jure sequimur. *Quin* & *Ascensius*, & *Victorius* ita dede-

runt. *Idem.*

6 *Cujus in libris nihil affirmatur*] Attamen οἱ μὲν φασὶν αὐτὸν δογματίζειν, οἱ δ' οὐ, teste *Laërtio* III, 51. *Idem* tradit *Sextus Empiricus* *Pyrrhon.* *Hypot.* lib. I. c. xxxiii. §. 221. Is tamen §. 225. οὐ γὰρ εἰρημίων πρόδηλον εἶναι censet, ὅτι καὶ πρὸς πίων ἐπαπορεῖ *Πλάτων*, ἀλλ' ἐπεὶ ἐν ποσὶ φαίνεται ἢ πρὸς ὑπάρξεως ἀποφαίνόμενος πραγμαμάτων ἀδύλων, ἢ περὶ κρίσεων ἀδύλων κατὰ πίσιν, οὐκ ἂν εἴη Σκιπτιός. Vide & lib. II. *Acad.* cap. 5. *Augustinum* contra *Acad.* III, 17. ac *Diogenem* III, 52. Hoc idem statuunt *Alcinoüs*, *Apuleius*, *Origenes*, aliique omnes, qui hominis δόγματι memoriae prodiderunt. *Idem.*

M. TULLII

M. TULLII CICERONIS
 LUCULLUS
 SIVE
 ACADEMICORUM
 LIBER SECUNDUS.

² **M**AGNUM ingenium L. Luculli, magnumque optumarum artium studium, tum omnis liberalis, & digna homine nobili ab eo percepta

¹ *Lucullus, sive Academicorum liber secundus*] Hunc indicem libro præfiximus, cum vulgo detur *Academicarum Questionum liber Secundus, seu potius, ut eum numerat Nonius, IV, qui inscribitur Lucullus.* Absurde: nam Academicorum

librorum duæ fuerunt *indores*. Prior duobus libris fuit comprehensa, quos *Catulum* vocavit *Tullius & Lucillum*: adeo ut *Lucullus* hicce, si modo Prologum demas, fuerit editionis primæ liber secundus. Postea mutato consilio hæc Academi-

ea refinxit scriptor, & ex duobus quatuor libros fecit, quos ad Varronem misit. Ex his primi tantum pars jam superest; licet *Nonius* eos legerat integros, ut ex fragmentis liquebit. Rem totam luculenter narrat *Cicero* lib. XIII. Epist. ad Atticum. Vide sis Epp. 16, 19, &c. *Davies*.

2 *Magnus ingenium L. Luculli*] Subtiliter & eleganter disputatum est à disertis & eloquente viro in Epistola quadam sua, quomodo inscribendi sint libri *Ciceronis*, in quibus quæstiones Academicæ explicantur. Quid autem ille postea de eo statuerit, omnes scire arbitror. Ego tamen non studio concertandi ductus, neque quo ab aliquo libenter dissentiam, sed veri inveniendi cupiditate incensus, non veritus sum ab illius judicio leviter declinare. Itaque librum, quem ipsæ primæ editionis secundum appellavit, *Lucillum* vocandum censui: me autem hoc non temere fecisse nunc conabor ostendere. Primo non solum omnes MSSi Codices pro me sunt, sed etiam multi impressi, in quibus *Lucillus* hic liber nominatur: eorum autem magni apud me ponderis semper auctoritas fuit, non contemnendis præsertim rationibus comprobata. Præterea *Cicero* ipse testatur se librum scripsisse *Lucillum* appellatum cujus proœmium laudes ipsius contineret. Qui locus eum, cum studiose plures Epistolarum libros ob

hoc evolvisset, præterit: nam si ab ipso animadversus esset, perspicue vidisset hoc legitimum esse hujus libri nomen, nec ei opus fuisset primam & secundam editionem excogitare. Hæc enim *Ciceronis* verba sunt lib. XIII. ad Atticum Epist. 32. *Torquatus Roma est: jussi ut tibi daretur. Catulum & Lucillum ut opinor, antea: his libris nova proœmia sunt addita, quibus eorum uterque laudatur.* Quomodo autem vir aliquis magnificentius laudari possit, quam *Lucillus* his paucis paginis, existimare non possum. Quod vero *Catulum & Lucillum* dicit, ambos hos libros conjungens, *Catulumque* ante *Lucillum* collocans; cognoscitur ex multis locis in hoc libro, quem *Lucillum* debere appellari affirmamus, hunc posteriorem sermonem fuisse: alium autem, qui hunc præcederet, priore die à *Catulo* in sua villa esse habitum, quem item *Cicero* literis mandavit, & *Catulum*, ut opinor, appellavit. Interit tamen ille, & graviore fortunæ conditione usus est, quam germanus suus frater. Inscriptis autem multis libros *Ciceronem*, more *Platonis* & omnium fere veterum nomine eorum qui in libris illis disputabant, compertum omnes habere puto: nam omni ratione, qua potuit, semper amicos sibi homines necessariosque celebrare & illustrare non destitit. Quin & à mortuis etiam laudatis viris, nec Romanis modo sed etiam Gre-

cis,

cepta ¹ doctrina, quibus temporibus florere in
foro maxume potuit, ² caruit omnino rebus
urba-

cis, eos quandoque nominavit: nam Ciceronem testem citatum in *Protagorâ* meminisse me legisse. Plutarchus autem in vita Luculli apertius adhuc manifestiusque totam hanc rem docet: narrat enim eum valde vetere Academia delectatum esse, summaque diligentia amicum sibi familiaremque fecisse Antiochum illum Aſcalonitam, qui valde scriptis Ciceronis celebratur: quem tunc ea ratio & disciplina acerrimum defenſorem & patronum habuerit, & à quo instructus Lucullus, *Ciceronis* ceterorumque Philonis auditorum in disputationibus impetus sustinebat. Philo enim novæ Academiae amore tenebatur, quæ tunc maxime ejus ingenio florebat. Ciceronem etiam pulcherrimum librum idem scripsisse tradit, qui has disputationes complecteretur: in quo induxerit Lucullum suscipientem defensionem κατὰ λόγους (quam ipse perceptionem aut cognitionem vocat) quum sibi contrarias partes imposuisset: nomenque illi *Luculli* esse apertissime declarat. Esse autem hunc, de quo disputamus, librum quem *Plutarchus* intelligit, dubitari non potest, nisi ab eo qui eum non legerit: multis enim & perspicuis argumentis id manifestum est. *Quintiliani* quoque testimonium non mediocriter hanc rem confirmat, cujus

in libro III. cap. 6. hæc sunt verba: *Et M. Tullius non dubitavit aliquos suos libros jam editos aliis postea scriptis ipsi damnare, sicut Catulum atque Lucullum, & hos ipsos, de quibus modo sum locutus Artis Rhetoricæ.* Speravit autem se Cicero duos hos posse extinguere & abolere. Quare cum illos antea Catuli & Luculli nomine inscripsisset, posteaque ad Varronem transulisset, inquit, *Catulo & Lucullo alibi reponemus.* (Lib. XIII. ad Attic. Epist. 12.) Videbatur enim sibi, illis injuriam fecisse, cum id quod jam eis tribuerat, quodque eorum quasi jure factum erat, eripuisset. Quamvis enim alii quoque in illis nobilissimi homines inducerentur, ut ipse de Hortensio testatur: hi tamen duo præcipue in hoc novo *Ciceronis* consilio damnari faciebant, quibus desponsi & consecrati libri ipsi erant, & à quibus denominabantur. Sed aut difficultate illos abolendi victus est Cicero, aut non incommode quoque eos in vita posse versari cogitavit: quare nihil necesse fuit novos libros scribere quibus Catulum & Lucullum compensaret, sed illos potius concinnavit ac, quibus rebus potuit, expolivit: nam nova illis procemia adtexuit, quibus eorum uterque, ut ipse inquit, laudaretur. Voluisse

urbanis. ³ Ut enim admodum adulescens,
cum fratre, pari pietate & industria praedito,
¹ pater-

uisse autem primo Ciceronem duos illos libros, quos non probabat, tollere, nemini dubium esse potest: nam ipse ad Atticum sic scripsit, *Tu illam jacuram feres equo animo, quod illa, qua habes de Academicis, frustra descripta sunt.* (Lib. xiii. ad Attic. Epist. 13.) Cum ipsemet tamen, non multo post mutato consilio, eosdem illos novis tantum procemiis auctos describendos dare non dubitaverit: quod manifestum sit ipsius verbis quæ supra adduximus. Hæc omnis mea est de hac re opinio. Magna autem laude, meo iudicio, dignus est, quicumque ille fuit, qui tam erudite & belle de his libris in Epistola sua disputavit: is enim primus studio & diligentia sua ordinem & tempora illorum aperuit atque explicavit; cum antea omnes in turpi ejus rei ignorance versarentur. Quod si tria trium locupletissimorum testium dicta notasset quæ à me recitata sunt, quæque perspicue docent quod in ejus disputatione desiderari poterat, omnem sane hujus rei veritatem luculenter indagasset. *Victorius,*

¹ *Doctrina, quibus]* Hic aliquid desiderari *Guieto* videtur: mihi non item. *Davies.*

² *Caruit omnino rebus urbanis]* Sic Paris. 1, 4. sic etiam *Ascensianus*, aliique veteres editi; & ita repositum voluit *Guietus*.

Rectissime: nam, post adolescentiam in opera forense positam, tota florens ætas peregrinata absuit ab oculis & fori & curiæ, sicut paullo post loquitur Cicero. Vulgo caruit omnino rebus humanis. Quod plane falsum: acto enim triumpho in urbem reversus est; nec obiit mortem, nisi postquam senex fuit motæ mentis luxuriæque perditissimæ. Vide *Plutarchum* in Lucullo pagg. 518, 520. in *Apothegm.* pag. 204. & in libro *an seni sit Resp. gerenda* pag. 792. Adis & *Athenæum* lib. VI. pag. 274. F. ac *Velleium Paterculum* lib. II. cap. xxxiii, 4. Licet itaque plerique MSSi lectionem dent, quam primus invexit *Gruterus*: eorum tamen auctoritas non est flocci facienda, cum rebus ipsis repugnet & ab iis confutetur. *Idem.*

³ *Ut enim admodum adulescens]* Ita Paris. 1. 2. 4. *Baliol.* & *Cantab.* simul ac veteres impressi. Vulgo *ut enim urbanus, admodum adulescens.* Sed, priore loco recte constituto, stare non potest hæc scriptura; quam tamen è nostris exhibent Paris. 3, 5. *Reg.* & *Elens.* Nimirum cum nonnulli Codices verba superiora sic repræsentarent, *caruit omnino rebus humanis*; adnotabatur varia lectio, quæ fuit *urbanis.* Deinceps, ea voce loco non suo posita, propter

¹ paternas inimicitias magna cum gloria est persecutus; in Asiam quaestor profectus, ibi per multos annos admirabili quadam laude provinciae praefuit: deinde ² absens factus aedilis, continuo praetor: (licebat enim celerius ³ legis praemio) post in Africam: inde ad consulatum: quem ita gessit, ut diligentiam admirarentur omnes, ingenium agnoscerent. Post ad Mithridaticum bellum missus à senatu, non modo

σύναξις evasit urbanus. Hæc origo mendæ; quæ non animadversa Gruterum & ejus assecclas graviter hallucinari coëgit. Davies.

1 Paternas inimicitias] Paris. 5. patruas, quod innuit patrias. Sed reliqui Codices non adducunt. Ceterum Luculli pater εὐλω κλοπῆς, accusatore Servilio Augure. Hic à Lucullo perculatus infimulabatur; at incolumis evasit. Vide Plutarchum Lucullo p. 491. Idem.

2 Absens factus aedilis, continuo Prætor; licebat enim celerius legis præmio] Aedilitatem prætura biennio post consequabatur, quod sæpe jam, & opinor, primi olim docuimus. Lucullus autem, Sullanarum partium adjutor, cum aedilis fuisset, continuo Prætor factus est beneficio legis, ut opinor, à Sulla Dictatore latæ, ut iis, qui partes ejus in civili bello secuti essent, honores ante tempus capere liceret. Nam apud Appianum lib. I. scriptum est, lege Sullæ cautum, ne quis,

omissa Prætura, consul fieri posset. Quod Cicero etiam significat XI. in Antonium, his verbis: Vopiscus ex aedilitate consulatum petit: solvatur legibus. Verisimile autem additum in ea lege de magistratuum intervallo, sed exceptos esse eos, quorum opera in bello usus esset: itaque præmium legis hic appellat Cicero. Quod autem ait licebat; non ideo abrogatam postea legem Sullæ significat, (nam eam valere locus ex XI. Philippica proxime recitatus indicat) sed neminem jam uti ejus legis beneficio: cum ii, qui pro Sulla contra Marium pugnaverant, aut honores, ipso vivente Sulla, jam cepissent, aut vita excessissent, aut certe ita senes essent, ut de petenda aedilitate aut prætura minime jam cogitarent. P. Manucius.

3 Legis præmio] Intelligere videtur legem Corneliam; quæ licebat iis qui Sullæ partes essent secuti, magistratus ante tempus capere. Vide Paullum Merulam de Legg. Roman.

modu opinionem vicit omnium, quae de virtute ejus erat, sed etiam gloriam superiorum. 4 Idque eo fuit mirabilius; quod ab eo laus imperatoria 5 non admodum expectabatur, qui adulescentiam in forenſi opera; quaesturae diuturnum tempus, Murena bellum in Ponto gerente, 6 in Asiae pace consumpſerat. Sed incredibilis quaedam ingenii magnitudo 7 non desideravit 8 indocilem usus disciplinam. Itaque cum

cap. XXIV. §. 36. Davies.

4 Idque eo fuit mirabilius] Eo non legitur Paris. 2. 5. & forſan ablegari debet, cum statim ſequatur ab eo. Idem.

5 Non admodum expectabatur] Sic Cantab. & Reg. pro varia lectione; nec incongrua est ea lectio. Alioqui cum quinque MSSi Paris. Baliol. Eliens. Pall. & omnes fere codices repræſentent spectabatur; commode reponi poſſit sperabatur. Hoc enim ſenſu spectari non dicitur, ut mea fert opinio; licet Gruterus alii- que nonnulli contrarium ſtatuunt. Vide Thomam Munckerum ad Hygini Poët. Astron. lib. I. cap. 6. & Frid. Lindenbergium ad Ammiani Marcellini lib. XIV. cap. 7. Idem.

6 In Asiae pace] Pal. pr. Gryphii, Paris. 5. Reg. & Cantab. dant Asia. Et ſic Victorius edidit. S. Victoris liber, Paris. 2. 3. 4. in Asiam pace. Unde reſcribi commodum queat, in Asia in pace. Sed nec incommoda videtur recepta lectio,

quam Pal. ſec. Paris. 1. Eliens. & Baliol. exhibent. Idem.

7 Non desideravit indocilem usus disciplinam] Si recta ſcriptura eſt; disciplinam usus indocilem interpretor disciplinam usus quæ doceri non poſſeſt: quæque nullis præceptionibus tradi poſſeſt: μάθων ἰπποειδῶς ἀνιδανῶν. Et videtur dixiſſe disciplinam usus pro usu, vel poſtius pro longa exercitatione & conſuetudine artis alicujus; ex qua quis ſit uſu peritus. In quibuſdam libris vulgatis impreſſum eſt, indocilem militiæ disciplinam. Lambinus.

8 Indocilem usus disciplinam] Paris. 4. in docili, quod nihil eſt. Indocilis eſt, qui non docetur. Propertius lib. I. El. II, 12.

Et ſciat indociles currere lymphas vias.

Ovidius Faſt. III, 119.

Ergo animi indociles & ad huc ratione carentes.

Indocilis autem dicitur usus disciplina, quia quod docetur, opponitur experientiæ. Apuleius de

cum totum iter & navigationem consumpsisset partim in percunctando à peritis, partim in rebus gestis legendis; ¹ in Asiam factus imperator venit, cum esset Roma profectus rei militatis rudis. Habuit enim divinam quandam memoriam rerum; verborum majorem Hortensius. Sed, quo plus in negotiis gerendis res quam verba profunt, hoc erat memoria illa praestantior: quam fuisse in Themistocle, quem facile Graeciae principem ponimus, singularem ferunt. Qui quidem etiam pollicenti cuidam se artem ei memoriae, quae tum primum proferebatur, traditurum. respondisse dicitur, ² *oblivisci se malle discere*: credo, quod haerebant in memoria quaecunque audierat vel viderat. Tali ingenio praeditus Lucullus adjunxerat etiam illam, quam Themistocles

spreve-

de Habit. Doctr. Platon. lib. II. p. 606. *Iustitiam — artem vivendi ac disciplinam putat, & nunc DOCELEM esse, nunc USU & EXPERIENDO provenire.* Qui locus etiam Petri Fabri diligentiam non fugit. Hinc, pro mente Ptolemæi Peripatetici, *ὅτι ἔχρην ἐμπειρίαν εἰσηκέναι τὴν Γραμματικὴν αὐτῇ μὲν γὰρ ἡ ἐμπειρία τελειὴ τίς ἐστι καὶ ἐργάτης, ἀπὸ τοῦ τε καὶ ἄλλο- γου, ἐν ψιλλῇ παρατηρεῖται καὶ συγγυμναστικῇ κειμένη· ἡ δὲ Γραμματικὴ, τέχνη καθέστηκεν.* Verba sunt Sexti Emperici lib. I. advf. Mathem. cap. III. §. 60, 61. *Indocilis igitur ἀπύκνον, aut in-*

dian. in Eutrop. II, 489, Frontin. Stratag. I. cap. XI, 13. p. 57. Davies.

¹ *In Asiam factus imperator venit, cum esset Roma profectus rei militaris rudis.]* Huc respicit vetus Scholiastes ad Orat. pro lege Manilia cap. x. *Constat Lucullum usque ad tempora consulatus expertem fuisse bellorum.* Post in consulatu historiis studuisse, ut bella descripta (forasan ut bella descripta) cognosceret. Hoc in illo Dialogo, qui scribitur (lege inscribitur) Lucullus, Cicero docet. Ceterum doctiff. Walkero placet *perfectus Imperator*: à vulgata tamen lectione stant omnes Codices. Idem

² *Obliv-*

spreverat, disciplinam. Itaque, ut literis consignamus, quae monumentis mandare volumus: sic ille in animo res insculptas habebat. Tantus ergo imperator in omni genere belli fuit, proeliis, oppugnationibus, navalibus pugnis, ³ totiusque belli instrumento & adparatu, ut ⁴ ille rex post Alexandrum maximus hunc à se majorem ducem cognitum, quam quemquam eorum, ⁵ quos legisset, fateretur. In eodem tanta prudentia fuit in constituendis temperandisque civitatibus, tanta aequitas, ut hodie stet Asia Luculli institutis servandis, & quasi vestigiis persequendis. Sed, etsi magna cum utilitate reipublicae, tamen diutius quam vellem, tanta vis virtutis atque ingenii peregrinata ⁶ afuit ab oculis & fori & curiae. Quin etiam, cum victor à Mithridatico bello rever-

² Oblivisci se malle discere] Cicero Fin. lib. II. c. 32. *Themistocles quidem, cum ei Simonides, aut quis alius, artem memoria polliceretur, Oblivionis, inquit, malle.* Eandem historiam refert lib. II. de Orat. cap. 86. *Pal. vero sec. Eliens. & Ascens. dant oblivisci se malle quam discere.* Sed absurde prorsus: nec addicunt alii Codices. Eam tamen scripturam *Guietus* temere probavit. *Davies.*

³ Totiusque belli instrumento & apparatu] Ita Paris. 3. ita *Victorius*, ac uterque *Manucius* ediderunt: eamque lectionem probat *Petr. Faber*. Nec hæc sententia mihi displicet: sic

enim certe locutus est *Suetonius* in Julio cap. 37. ut & noster Fin. lib. II. c. 34. & lib. v. c. 3. Vulgo *instrumentis*. Idem..

⁴ Ille rex post Alexandrum maximus] *Mithridates. Guietus.*

⁵ Quos legisset] Liber S. *Victoris, quos legibus: unde quos legimus* extundunt *Gulielmus & Gruterus*. Absurde satis; nam de sua, non de aliena, lectione pronuntiavit *Mithridates. Davies.*

⁶ Afuit ab oculis & fori &c.] Sic habent libri veteres duo, longe omnium optimi, & sic esse legendum & nos millies jam Lectorem admonuimus &

revertisset, ¹ inimicorum calumnia triennio tardius, quam debuerat, triumphavit. Nos enim consules introduximus paene in urbem currum clarissimi viri: cujus mihi consilium & auctoritas quid tum in maxumis rebus ² profuisset, dicerem, nisi de me ipso dicendum esset: quod hoc tempore non est necesse. Itaque privabo potius illum debito testimonio, quam id cum
 2 mea laude communicem. Sed, quae populari gloria decorari in Lucullo debuerunt, ea fere sunt ³ & Graecis literis celebrata & Latinis. Nos autem ⁴ illa externa cum multis; haec interiora cum paucis ex ipso saepe cognovimus: majore enim studio Lucullus cum omni literarum generi, tum philosophiae deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec vero ineunte aetate solum; ⁵ sed & quaestor aliquot annos, & in ipso bello: in quo

alii ex auctoritate similiter veterum Codicum demonstrant.

LAMBINUS. Cum Lambino facit *Parif.* 4. & accedit fere quintus in quo affuit. Sed vide Fabrum.

1 *Inimicorum calumnia triennio tardius]* Hoc opera Memmii fiebat: is enim in Luculum παρέχοντε τὸ δῆμον, & ὡς πολλὰ νεοσφισμένην καὶ μηχανῶντι τὸ πόλεμον ἐπεισεν αὐτὸς μὴ δύναντι δριάμβον. Ἐλθόντ' δ' εἰς ἀγῶνα ἔ. Λακέρλε μέγαν, οἱ πρῶτοι καὶ δυνατώτεροι κατεμάχοντες ἐκαστὸς πρὸς Φυλαίῃς, πολλὰ δέησεν καὶ ἀπεδῆ μάλιστα ἐπεισεν τὸ δῆμον ἐπιτρέψαι δριμυθεύσας. *Plutarchi verba*

sunt in Lucullo p. 517. *Davies.*

2 *Profuisset]* Mallem *profuissent*, ut habet *Eliens.* noster. *Idem.*

3 *Et Graecis literis celebrata & Latinis]* Sic MSS. *Vulgo & Graecis literis & Latinis celebrata.* *Idem.*

4 *Illa externa]* Vett. editt dant *exteriora*, quibus suffragantur *Parif.* 1. 2. 5. *Idem.*

5 *Sed & Quæstor aliquot annos]* Vulgo *pro Quæstore*: sed eam lectionem sat, ut opinor, jugulavit *Petr. Faber.* Ac *Lambinus* prior notaverat in aliis Codd. legi, *sed & Quæstor aliquot*

quo ita magna rei militaris esse occupatio foret, ut non multum imperatori ⁶ sub ipsis pellibus otii relinquatur. Cum autem è philosophis ingenio scientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor, excellere; eum secum & quaestor habuit, & post aliquot annos, imperator: ⁷ cumque esset ea memoria, quam ante dixi; ea saepe audiendo facile cognovit, quae vel semel audita meminisse potuisset. Delectabatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat. Ac vereor interdum, ne talium personarum, cum amplificare velim, ⁸ minuam etiam gloriam. Sunt enim multi, qui omnino Graecas non ament literas: plures, qui philosophiam: ⁹ reliqui, etiamsi haec non inproben, tamen earum rerum disputationem principibus civitatis non ita ¹⁰ decoram putant.

Ego

aliquot annos. E nostris quidem solus favet Paris. 5. exhibens *sed* & quaestore *aliquot annos.* Idem.

⁶ *Sub ipsis pellibus*] Tentoria videlicet ex pellibus erant confecta. Vide *Juss. Lipsium* Mil. Rom. lib. V. Dial. 5. & *Fr. Hotomannum* ad *Casaris* lib. III. B. G. c. 29. Idem.

⁷ *Cumque esset ea memoria quam ante dixi*] Amicus reponebat, *qua ante dixi.* De hujusmodi locutionibus vide *Cl. Bentleium* ad *Horatii* lib. I. Serm. VI, 15. Idem.

⁸ *Minuam etiam gloriam*] Paris. 3. *minuam* ejus *gloriam*;

quod loco non convenit. At Paris. 1. 2. mediam vocem praetermittunt; nec, ut videtur, immerito. Idem.

⁹ *Reliqui etiamsi*] Vulgo *reliqui*; qui *etiamsi*. Sed vocem importunam recte praetermittunt *Reg. & Babil.* Alioqui legas *reliquique*: qua ratione ceterorum Codicum scripturae propius accedatur. Idem.

¹⁰ *Decoram putant*] Vulgo *putent*. Sed potior videtur ea lectio, quam nos ex *Reg. & Paris* 4. sumimus. Fieri quidem potest, ut alibi vitium sit locutum, & tum demum cum Amico nostro legas oportet,

E 3

ALIQUI,

Ego autem, cum ¹ Graecas literas M. Catonem in senectute didicisse acceperim; P. autem Africani, historiae loquantur, ² in legatione illa nobili, quam ante censuram obiit, Panaetium unum omnino comitem fuisse; ³ nec literarum Graecarum, nec philosophiae jam ullum auctorem requiro. Restat, ut iis respondeam, qui sermonibus ejusmodi nolint personas tam graves

ALIIQUI, qui etiam si non haec non improbent, tamen — decoram putent. Et hanc emendandi viam, altera repudiata, sequor. *Davies.*

¹ *Gracas literas M. Cato nem in senectute didicisse acceperim*] Sic ipse Cato apud nostrum de Senect. cap. VIII. *Ut Solonem versibus gloriantem videmus, qui se (Lego quicquid se) quotidie aliquid addiscentem senem fieri dicit; ut ego feci, qui Gracas literas senex didici.* Quintilianus XII, II. p. 759 *M. Censorius Cato — rudi saeculo literas Gracas aetate jam declinata didicit.* Hieronymus Epist. II. *Cum etiam Cato Censorius Romani generis disertissimus jam & senex Gracas literas discere nec erubuerit nec desperaverit.* Idem tradit Epist. VIII. pag. 65. Vide & Tertullianum de Pallio cap. 3. & Aurelium Victorem in Catone & *Valerium Maximum* lib. VIII. cap. VII, I. *Idem.*

² *In legatione illa nobili, quam ante censuram obiit, Panaetium unum omnino comitem fuisse*] Baliol. & Reg. à prima

manu, in religione illa nobili: *Cantab. autem legione: Duo Gruteri denique nec non Paris. I. 2 regione; quod non de nihilo putavit vir ille doctus. Immerito proflus: omnes enim istae lectiones sunt pura puta librorum somnia. Athenaei lib. VI. pag. 273. Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐπικλῆναι ἐκπρωπόμενον ὑπὸ τῷ συγκλήτου ἐπὶ τὸ κατεστραφέναι τὰς κατὰ τὴν οἰκουμένην βασιλείας, ἵνα πῶς ἀποσκήσουσι ἐν χειρὶ ὧσιν, πέντε μῆνας ἐπὶ ἡμέρας, ὡς ἰσχυρὴ Πολύβιος & Πολύβιος. Justinus lib. XXXVIII. cap. 8. Ptolemaeus Physcon obvius LEGATIS Romanorum Scipioni Africano & Sp. Mummiō, & L. Metello, qui ad inspicienda sociorum regna veniebant, procedit. Vide sis & Valerium Maximum lib. IV. cap. III, 13. ac Strabonem lib. XIV. pag. 985. Tum verò comitem ei fuisse Panaetium docet Plutarchus Apophthegm. pag. 200. & in libro cum principibus philosophia esse disputandum p. 777. Hic tamen εὐνομίαν ἐφορᾶν, non ὑφορώμεον, legas oportet. In Apophthegmatibus invicem reponatur*

graves inligari. Quasi vero clarorum virorum aut tacitos congressus esse oporteat, aut ludicros sermones, aut rerum conloquia leviorum. Etenim, * si quodam in libro vere est à nobis philosophia laudata, profecto ejus tractatio optumo atque amplissimo quoque dignissima est: nec quicquam aliud est videndum nobis, quos populus Romanus hoc in gradu conlocavit, nisi

ne

reponatur ὡς Ποσειδώνιος, cum vulgati præ se ferant ὡς Ποσειδώνιος, nam Posidonium in Africani rebus auctorem laudat, ut vidimus, Deipnosophista. Sed hæc obiter. Ceterum Scipio tam elegans liberalium studiorum omnisque doctrinae & auctor (forsan auditor) & admirator fuit, ut Polybium Patatiumque præcipientes ingenio viros domi militisque secum habuerit; quemadmodum testatur Velleius Paterculus lib. I. cap. 13. Vide sis & Ant. Bendingellum Loc. Contr. §. 15. Davies.

3 Nec literarum Græcarum nec philosophia jam ullum auctorem requiro] Amicus noster refertur fauctorem. Idem.

4 Si quodam in libro vere est à nobis Philosophia laudata] Tusculanas quæstiones aut libros de finibus intelligi censet Aldus nepos. Nihil minus: nam, ut recte statuit Guetius, suum vult Hortensium, in quo universa philosophia vituperatoribus respondet, & quanto opere & expetenda & colenda esset universa philosophia, dixerat. Vide

Tusc. II, 2. III, 3. Adi sis & l. II. de Divin. c. 1. ac lib. I. de Fin. cap. 1. Idem.

5 Nec quicquam aliud est videndum nobis] Duo veteres habent, nec quicquam aliud est enim intendendum nobis. Plane vitiose. Sed ex hac vitiosa scriptura suspicabar legendum, nec quicquam aliud est enitendum nobis. Verumtamen nihil mutandum censeo. Laminus.

Ibid. Est videndum nobis] Ita recte Baliol. Sic etiam Paris. 4. Reg. & S. Victoris liber; nisi quod illi male, est ut videndum nobis. Gryphii Codex dedit nec quidquam adest ut invidendum vel intendendum judicium nobis. Paris. 5. est ut uiuidendum vel intendendum nobis. Corruptissime. Paris. 1. 2. exhibent, est intendendum nobis. Nisi forsitan innuunt contendendum; hæc varietates procudit inscientia Librariorum, quos fugit elegans videndi potestas: hic enim cavere vel vitare denotat; ut & apud optimos scriptores. Davies.

ne quid privatis studiis de opera publica de-
trahamus. Quod si, cum ¹fungi munere de-
beamus, non modo operam nostram numquam
à populari coetu removemus, sed ne literam
quidem ullam facimus, nisi forensem; quis re-
prehendet nostrum otium, qui in eo non modo
nosmetipsos hebescere & languere nolumus,
sed etiam, ut plurimis prosumus, enitimur.
Gloriam vero non modo non minui, sed etiam
augeri arbitramur eorum, quorum ad popu-
lares inlustresque laudes, has etiam minus no-
tas minusque pervolgatas adjungimus. Sunt
etiam qui negent, in iis, qui in nostris libris
disputent, fuisse earum rerum, de quibus dispu-
tatur, scientiam. Qui mihi videntur ²non so-
lum

¹ *Fungi munere debeamus*] Paris. 1. 5. & Reg. *debeamus*:
quod sequentibus haud conve-
nit. *Lambino* placet *debemus*.
Ego causam non video cur
vulgatam lectionem deferamus.
Davies.

² *Non solum vivis*] Paris.
1. 2. 5. & *Ven.* 1471. *solum* ne-
sciunt. Ac in hujusmodi qui-
dem locutionibus ea vox crebro
subauditur, ut monuimus ad
Ciceronis lib. II. N. D. cap.
64. Igitur hoc etiam in loco
forfan est delenda. *Idem*.

³ *Contra omnes dicere, qui
scire sibi videntur, solemus*] Aca-
demici percipi nihil posse di-
cebant præter unum illud nihil
posse percipi. In hac autem
hæresi *Cicero* cum esset; non

erat cur alios à se dissentire
molestè ferret: id enim ab iis
solet fieri, qui scire sibi viden-
tur; contra quos Academici
solent dicere. Sunt qui legant,
*contra omnes dicere, quæ viden-
tur*: quos secuti non sumus.
Non enim contra omnes di-
cere, quæ videbantur, soli Aca-
demici solebant; quod commu-
ne omnium erat: sed contra
omnes qui scire videbantur;
quod proprium erat Academi-
corum, negantium quidquam
sciri & affirmari posse. P.
MANUC.

*Ibid. Contra omnes dicere, qui
sibi scire videntur, solemus*] Ita
legitur hic locus in libro MS-
to: cujus scripturam libentius
sequor, quam eam, quæ cir-
cumfertur.

de
de
am
am
re-
odo
us,
ur
am
ou-
no-
unt
ris
u-
o-
m

lum vivis, sed etiam mortuis invidere. Restat 3
unum genus reprehensorum, quibus Acade-
mia ratio non probatur. Quod gravius fer-
remus, si quisquam ullam disciplinam philo-
sophiae probaret, praeter eam, quam ipse se-
queretur. Nos autem, quoniam 3 contra om-
nes dicere, qui scire sibi videntur, solemus;
non possumus, quin alii à nobis dissentiant,
recusare. Quamquam 4 nostra quidem causa
facilior est, qui verum invenire sine ulla con-
tentione volumus: idque summa cura studio-
que conquirimus. Etsi enim omnis cognitio
multis est obstructa difficultatibus, eaque est
& in ipsis rebus obscuritas, & in judiciis no-
stris infirmitas, ut, non sine causa, 5 antiquissi-
mi

cumfertur in vulgatis. *Ursi-*
nus.

Ibid. *Contra omnes dicere, qui
scire sibi videntur*] *Pal.* sec.
contra omnes dicere, qua vi-
dentur; quod propugnat *Petr.*
Faber. Quin etiam sic edidit
Victorius. Sed receptam scrip-
turam jamdudum vindicavit
Paullus Manucius, & eam recte
retinent *Gryph.* *Ursin.* *Pal.* pr.
Eliens. *Reg. Baliol.* & *Parif.*
1. 3. Accedunt & reliqui; nisi
quod *Parif.* 4. *que vel qui scire*
sibi videntur. Sic & 5. qui
praeterea nescit sibi: idque *Pa-*
ris. 2. contigit. *Cantab.* habet
contra omnes, qui scire sibi vi-
dentur, dicere qua videntur so-
lemus. Sed, ut verum fatear,
utraque lectio in eo MSto te-

mere videtur conjuncta. *Da-*
vies.

4 *Nostra quidem causa faci-*
lior est] Vulgo *facilis*; nec ali-
ter edidit *Victorius* ac exhi-
bent *Parif.* 3. & *Pall.* At reli-
qui typis excusi, simul ac MSS-
ti *Baliol.* *Reg. Cantab.* *Parif.*
1. 2. 4. 5. eam quam recepimus
praestant lectionem. *Idem.*

5 *Antiquissimi & doctissimi*] *Vulgo & doctissimi & anti-*
quissimi. Nostram vero lectio-
nem firmant non modo *Ascen-*
sus & *Victorius*, sed etiam ve-
tus Codex *Lambini*, nostrique
quatuor *Eliens.* *Reg. Baliol.* &
Cantab. simul ac *Ven.* 1471.
Possis etiam legere, & *anti-*
quissimi & doctissimi; prout ha-
bent quinque *Parisienses.* *Idem.*
1 *De-*

mi & doctissimi invenire se posse, quod cuperent, diffisi sint: tamen nec illi defecerunt; neque nos studium exquirendi ¹ defatigati relinquimus, neque nostrae disputationes quicquam aliud agunt, ² nisi ut, in utramque partem ³ dicendo, eliciant & tamquam exprimant aliquid, quod aut verum sit, aut ad id quam proxime accedat. Nec inter nos & eos, qui se scire arbitrantur, quicquam interest, nisi quod illi non dubitant, quin ea vera sint, quae defendunt; nos probabilia multa habemus, quae sequi facile, adfirmare vix possumus. Hoc autem liberiores & solutiores sumus, quod integra nobis est judicandi potestas; nec, ut omnia, quae praescripta & quasi impe-

¹ *Defatigati* relinquimus] Vulgo *relinquemus*. At meliorem scripturam suppeditarunt *Reg. & Cantab.* Davies.

² *Nisi ut in utramque partem dicendo eliciant*] Sic habent libri veteres; neque est in eis & audiendo, quod est in vulgatis. *Lambin.*

³ *Dicendo eliciant*] Vulgo *dicendo* & audiendo *eliciant*. Sed duæ illæ voces omnino sunt importunæ, & eas à veteribus libris afuisse testatur *Lambinus*. Ei non credens *Gruterus* ait; *exprimat velim nobis* *Lambinus*, *quinam sint veteres ejus libri, aut quales*. Id equidem nescio: tamen ea verba nec in *Cantab.* nec in *Reg.* nec in *Baliol.* comparere, bonæ fidei sum te-

stis. Ea negligunt etiam *Parisi* 1. 4. 5. ac *Ven.* 1471. *Davies.*

⁴ *Omnia se credere*] *Reg.* pro varia lectione dat, *omnim se credere*; quod in textum recepere *Parisi.* 2. 4. 5. *Cantab.* & sic edidit *Ascensius*. At *Baliol.* exhibet, *nam quod dicunt vel omnino omnia se credere*. Ibi male commissæ est, ut sit, utraque scriptura; licet vulgata mihi præferenda videatur. *Idem.*

⁵ *Sed, ut potuerint, potuerunt omnibus rebus auditis, cognititis etiam reliquorum sententiis.* *Judicaverunt* autem *re* *semel audita, atque ad unius se* &c.] Hunc locum multos abhinc annos sic emendandum esse

imperata sint, defendamus, necessitate ulla cogimur. Nam ceteri primum ante tenentur adstricti, quam, quid esset optimum, judicare potuerunt: deinde infirmissimo tempore aetatis aut obsecuti amico cuidam, aut una alicujus, quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis judicant, &, ad quamcunque sunt disciplinam quasi tempestate delati, ad eam, tamquam ad saxum, adhaerescunt. Nam, quod dicunt ⁴ omnia se credere ei, quem judicent fuisse sapientem; probarem, si id ipsum rudes & indocti judicare potuissent: (Statuere enim, qui sit sapiens, vel maxume videtur esse sapientis) ⁵ sed, ut potuerunt, omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, judi-

esse judicavi, maneoque in sententia. Nihil enim neque ad Ciceronis sensum accommodatius, neque scripturae receptae affinius ac similis excogitari potest. Licet tamen legere pro *judicaverunt autem re semel audita*; ubi omnes libri habent, *judicaverunt*: aut *re semel audita*; licet inquam legere, *at judicaverunt re semel audita*, ut ex *aut* faciamus *at*; &, mutato loco, transferamus in eum, in quo locari debet. Licet etiam sic, ut olim, *nunc autem judicaverunt, re semel &c.* Sed haec emendatio minus placet propter particulam *nunc*, cujus in antiqua scriptura nulum vestigium comparet. *Lambinus.*

Ibid. Judicaverunt: aut] Locutus, meo judicio, depravatus. Liber doctissimi viri Car. Sigonii *judicare aut*. Ego vellem *judicare*; ita. Sententia vero sane quam apta efficitur. Cum liceret, inquit, iis, antequam judicarent, audire omnia reliquorumque doctrinam nosse: tamen, re semel audita, ad unius se auctoritatem contulerunt. Ut igitur potuerunt, si aliorum sententias nosset, judicare quid optimum esset: ita cum eas neglexerint, seque ad unius auctoritatem contulerint, rudes & indocti judicare non possunt. Hoc eo pluribus verbis explanandum putavi, ne quis correctionem nostram posthac in dubium vocaret. *P. Manucius.*
Ibid.

judicaverunt: aut re semel audita ad unius se auctoritatem contulerunt. Sed nescio quo modo plerique errare malunt, eamque sententiam, quam adamaverunt, pugnacissime defendere, quam sine pertinacia, quid constantissime dicatur, exquirere. Quibus de rebus & ¹ alias saepe nobis multa quaesita & disputata sunt, & quondam in Hortensii villa, quae est ² ad Baulos, cum eò Catulus, & Lucullus, nosque ipsi postridie venissemus, quam apud Catulum fuissemus: quo quidem etiam maturius venimus,

Ibid. Sed, ut potuerunt, omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, judicaverunt: aut re semel audita ad unius se auctoritatem contulerunt] Locus est corruptus, quem Manucius, Lambinus & Faber suis singuli conjecturis redintegrare fategerunt. Eorum tamen conatus mihi non faciunt satis. Arguta quidem est hariolatio M. A. Mureti, qui lib. VII. Var. Lect. cap. 18. legit, sed, ut potuerint: omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, judicarunt, an, re semel audita, ad unius se auctoritatem contulerunt? Cum vero Sigonii MStus habeat judicare; libens equidem reposuerim, sed ut potuerint omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, judicare; at ii, re semel audita, ad unius se auctoritatem contulerunt. Ita nisi fallor, mens constat Ciceronis & minima sit mutatio. Nam

Gulielmum & Gruterum non moror, qui Librarios nihil hic aberrasse contendunt, & hanc fuisse Ciceronis mentem volunt; "Judicare, ait, qui sit
" sapiens, maxime sapientis est:
" quod certe ii, qui adolescentibus certam philosophiae
" sectam secuti sunt, facere
" non potuerunt. Sed quod
" potuerunt, hoc fecerunt ut
" exploratis diligenter exami-
" natisque rationibus, pro capto
" suo judicarent. Omnino praeter rem: hos enim juvenes alio prorsus modo se gessisse voluit noster; siquidem aut obsecuti amico cuidam; aut una alicujus, quem primum audierunt, oratione capti, de rebus incognitis judicarunt, ut paullo ante dixit Tullius. Multum igitur absuit ut singularum disciplinarum rationes exacte perpenderint Porro à nostra conjectura non longe recedit emendatio Cl. Walkeri, cui placet, sed ut potuerint; omnibus

mus, quod erat constitutum, ³ si ventus esset, Lucullo in Neapolitanum, mihi in Pompeianum navigare. Cum igitur pauca ⁴ in xyſto locuti eſſemus, tum eodem in ſpacio conſedimus. Hic Catulus, Eſſi heri, inquit, id, quod quaerebatur, paene explicatum eſt, ⁵ ut tota fere quaestio tractata videatur; tamen exſpecto ea, quae te pollicitus es, Luculle, ab Antiocho audita dicturum. Equidem, inquit Hortenſius, feci plus, quam vellem: ⁶ totam enim rem Lucullo integram ⁷ ſervari oportuit: & tamen fortasſe

omnibus rebus auditis, cognitiss etiam reliquorum sententiis, judicarent: at re vel at ii re &c. Auditum tamen dignus est Amicus qui à Ciceronis manu fuisse cenſet, Nedum potuerint, omnibus rebus auditis — judicare, qui re ſemel audita &c. Davies.

1 Alias ſape nobis] Ultimam vocem non agnoſcunt Reg. Cantab. Baliol. Pariſ. 1. 2. 5. & Ven. 1471. nec eam forſan poſuit Cicero. Idem.

2 Ad Baulos] De Baulis Tacitus Annal. XIV, 4. & ibi Lipſius. Vide Symmachi Epist. I, 1. Idem.

3 Si ventus eſſet] Id eſt, ut Plautus in Milite Glorioſo loquitur, ſi ventus operam daret. Lambin.

4 In Xyſto] Baliol. vix iſſo. Pariſ. 4. vix iſſo. Perperam. Xyſtus videtur locus ſubdialis, ante domum poſitus, & pro vario Dominorum ingenio variis modis ornatus, Eum nos lin-

gua vernacula courtam vocaremus. Vide ſis J. Fr. Gronovium ad Seneca de Ira lib. III. c. 18. & Aug. Buchnerum ad Plinii lib. IX. Epist. 7. Davies.

5 Ut tota fere quaestio tractata videatur] Gruterus hæc, quæ cuncti Codd. agnoſcunt, immerito ~~videtur~~ habet ſuſpecta: nam pari ratione paſſim locutus eſt Caſar. Id olim obſervabamus ad lib. I. B. G. cap. 13. Idem.

6 Totam enim rem Lucullo integram] Non temerarium putat Gruterus, quod Pall. & S. Viſtoris Codex ſervent Catullo integram. Eandem ſane lectionem repræſentant Pariſ. 5. Elienſ. Reg. Baliol. & Cantab. At ea manifeſte ridicula eſt ac dormitantibus Librariis debetur. Etiam Pariſ. 1. 3. exhibent Catullo integram: reliqui vero rectam ſcripturam fulciunt. Idem.

7 Servari oportuit] Pariſ. 1. 2.

fortasse servata est: à me enim ea, quae in promptu erant, dicta sunt; à Lucullo autem reconditiora desidero. Tum ille, Non sane, inquit, Hortensi, conturbat me expectatio tua; etsi nihil est iis, qui placere volunt, tam adversarium: sed quia non laboro, quam valde ea, quae dico, probaturus sim; eo minus conturbor. Dicam enim ¹ nec mea, nec ea, in quibus, ² si vera non fuerint, non vinci me malim, quam vincere. Sed mehercule, ut quidem nunc se causa habet, etsi hesterno sermone labefacta est, mihi tamen videtur esse verissima. Agam igitur sicut Antiochus agebat; nota enim mihi res est: nam & vacuo animo illum audiebam & magno studio, ³ eadem de re etiam saepius; ⁴ ut etiam maiorem expectationem mei faciam, quam modo fecit Hortensius. Cum ita esset exorsus, ad audiendum animos ereximus. At ille, Cum ⁵ Alexandriae quaestor, inquit, essem; fuit Antiochus

1. 2. 4. & Ven. 1471. dant *servatam*. Non male. Davies.

1 *Nec mea nec ea*] Multi Codd. duas ultimas voces nesciunt: nonnulli *nunc mea*, non *nec mea*, repraesentant. Mihi nihil videtur innovandum. *Idem*.

2 *Si non fuerint vera*] Sic restitui Codices MStos secutus; in quibus partim ita scriptum est, partim *si non fuerit veritas*, Lambin.

Ibid. *Si vera non fuerint*] Vulgo *si non fuerint*: sed hoc modo verbum deesse vidit

Lambinus; licet eum secutus sim ordinem, quem praestant Reg. & Cantab. Petr. quidem Faber & Janus Gulielmus vulgatae lectioni tuendae laudant istud in libro de Amic cap. 2. *Sunt ista, Leli*. Item illud Acad. I, 3. *Sunt, inquam, ista, Varro*. Sed alia plane est huius & illius *φύσεως* ratio. Davies.

3 *Eadem de re*] Paris. 4. *ea addere*. At 1. 2. & Ven. 1471. *ea de re*. Reliqui receptam lectionem praestant, quae videtur optima.

chus mecum: & erat jam antea Alexandriae familiaris Antiochi Heraclitus Tyrius, qui & Clitomachum multos annos & Philonem audierat, homo fane in ista philosophia, quae nunc prope dimissa revocatur, probatus & nobilis; ⁶ cum quo Antiochum saepe disputantem audiebam: ⁷ sed utrumque leviter. Et quidem isti libri duo Philonis, de quibus heri dictum a Catulo est, tum erant adlati Alexandriam, tumque primum in Antiochi manus venerant; & homo natura lenissimus (nihil enim poterat fieri illo mitius) stomachari tamen coepit. Mirabar: nec enim umquam antea videram. At ille Heracliti memoriam inplorans, quaerere ex eo, viderentur illa Philonis, aut ea num vel e Philone vel ex ullo Academico audivisset aliquando? Negabat: Philonis tamen scriptum agnoscebat: nec id quidem dubitari poterat. Nam aderant

¹ mei

optima. *Idem.*

4 *Ut etiam majorem expectationem mei faciam*] *Parif.* 4. 5. *Reg.* & *Cantab.* exhibent *ei faciam.* Eandem lectionem ex vetustissimo *Gryphiano* profert *J. M. Brutus*; & adjicit, *ut ad Antiochum referatur nomen.* Absurde prorsus: huic enim disputationi non interfuit *Antiochus*, & clare respicit noster ad id quod dixerat *Hortensius*; ut à recepta scriptura standum sit omnino. *Idem.*

5 *Cum Alexandria Quaestor,*

inquit, essem] Ita nonnulli *Codices.* Vulgo pro *Quaestore.* Perperam. Vide nos ad hujusce libri cap. 2. *Idem.*

6 *Cum quo Antiochum*] Vulgo *cum quo & Antiochum.* Sed ista conjunctio nihil habet quod hic agat: quapropter eam delevi fide *MSSorum Baliol. Reg. Cantab. & Parif.* 1. 2. 5. *Idem.*

7 *Sed utrumque leviter*] *Cl. Walkerus* reponit, *sed utrumque leniter*: ac ita dat. *MS. Regius.* *Idem.*

1. *Mei*

¹ mei familiares, docti homines, P. & C. Seliij,
² & Tetrilius Rogus; qui se illa audivisse Ro-
 mae de Philone, & ab eo ipso duos illos libros
 dicerent descripsisse. Tum & illa dixit Antio-
 chus, quae heri Catulus commemoravit à patre
 suo dicta Philoni, & alia plura: ³ nec se tenuit,
⁴ quin contra suum doctorem librum etiam e-
 deret, ⁵ qui Sosus inscribitur. Tum igitur &
 cum Heraclitum studiose audirem contra An-
 tiochum differentem, & item Antiochum con-
 tra Academicos; dedi Antiocho operam dili-
 gentius, ut causam ex eo totam cognoscerem.
 Itaque complures diès adhibito Heraclito do-
 ctisque compluribus, & in his Antiochi fratre
 Aristo, & praeterea Aristone & Dione, qui-
 bus

¹ Mei familiares, docti ho-
 mines] Vulgo mei familiares &
 docti homines. Sed copulam neg-
 ligunt *Ascensus* & *Victorius* in
 suis editionibus; eaque non
 comparet in Codice *S. Victoris*
 aut in *Baliol. Cant. Reg.* &
Parif. 1. 2. *Pal.* autem sec.
docti omnes, hancque lectionem
 probant *Gruterus* & *Guetus*:
 id quod mihi parum rectè fieri
 videtur. *Davies.*

² Et Tetrilius Rogus] MSSti
 aliquot libri habent *Tetrinius*,
 quod est nomen familiae Ro-
 manae apud *Suetonium* in Caio.
 Sed sive *Tetrinius* scribas, sive
 ut est in vulgatis, *Tetrilius*, pa-
 rum refert; dummodo *Rocus*
 pro *Rogus* retineatur, quod est
 in antiquis denariis Crepereiae

gentis cognomen. *Ursinus.*

Ibid. Tetrilius Rogus] In
Codd. plurimè est *Tretilius*,
Trecilius, vel *Cretilius*. *Lam-
 bino* recipiebatur *Tertullius Ro-
 gus*. *Ursino* & *Grutero* placebat
Tetrinius. At, cum in libro
S. Victoris extaret *Crecilius*,
Gulielmo C. Racilius aridebat.
 Nisi ridiculum videretur in hu-
 iusmodi nugis tempus terere,
 de quibus certum quiddam sta-
 tui non potest; possem *C. Re-
 ticius Rogus*; nam in *Pal.* pri-
 mo legitur *Creticius*. Vide sis
Inscriptiones Gruterianas pag.
 DCCCXLVII, 3. *Davies.*

³ Nec se tenuit, quin —
 ederet] Sic omnes *Pall.* nostri-
 que præter *Parif.* 4. *Lambinus*
 tamen ex suis Codicibus pub-
 licavit,

bus ille secundum fratrem plurimum tribuebat, multum temporis in ista una disputatione consumpsimus. Sed ea pars praetermittenda est, quae contra Philonem erat: minus enim acer est adversarius is, qui ista, quae sunt heri defensa, negat Academicos omnino dicere: etsi enim mentitur, ⁶ tamen est adversarius lenior. Ad Arcesilam Carneademque veniamus. Quae cum dixisset, sic rursus exorsus est: Primum mihi videmini, (me autem nomine appellabat) cum veteres phisicos nominatis, facere idem, quod seditiosi cives solent, cum aliquos ex antiquis claros viros proferunt, quos dicant fuisse populares, ut eorum ipsi similes esse videantur. ⁷ Repetunt à P. Valerio,

5

licavit, nec se tenuit. Quin contra suum doctorem librum etiam EDIDIT. At abrupta, prout videtur, hoc modo fit oratio. Certe non est cur receptam lectionem, tot a MSSis defensam, repudiemus; quod etiam Petr. Faber animadvertit. Idem.

4 Quin contra suum doctorem librum etiam edidit] Sic habent libri veteres atque ita legendum. Nam quin non pertinet ad verbum tenuit, quod proxime antecedit; sed per se stat & ad ea quae sequuntur refertur, hoc modo: Quinetiam contra suum doctorem &c. Lambin.

5 Qui Sosus inscribitur] Sic Eliens. Cantab. & pro varia lectione Regius. At in Pall. Babil. Paris. 1. 2. 3. 4. 5.

aliisque nonnullis SOLUS legitur. Quae scriptura sit praefenda, dicant ii, qui vel hujus vel illius mentem capiunt. Davies.

6 Tamen est adversarius lenior] Lambino placuit levior; & cum eo faciunt Eliens. ac Paris. 4. 5. Idem.

7 Repetunt jam à P. Valerio] Cum in libris veteribus scriptum reperissem, Repetunt jam P. Valerio, ego à P. Valerio reposui: quae scriptura perspicue recta est. LAMBIN.

Ibid. Repetunt jam a P. Valerio] In antiquo Codice est repetunt à P. Valerio. Et sic alibi locutus est, Repetunt ab Erechtheo [Tuscul. I, 48] Urfinus.

F

Ibid,

rio, qui, exactis regibus, primo anno consul fuit: commemorant reliquos, qui leges populares de provocationibus tulerint, cum consules essent: ¹ tum ad hos notiores, C. Flaminium, - (qui legem agrariam aliquot annis ante secundum Punicum bellum tribunus plebis tulerit, invito senatu, & postea bis consul factus fit) L. Cassium, Q. Pompeium. ² Illi quidem etiam P. Africanum referre in eundem numerum solent. ³ Duos vero sapientissimos & clarissimos fratres, P. Crassum & P. Scaevolam,

Ibid. Repetunt à P. Valerio] Vulgo, repetunt jam P. Valerium. Sed nos Urfini librum sequimur, id quod res ipsa postulat. Lucretius lib. I, 782.

Quin etiam repetunt à cælo atque ignibus ejus.

Cicero de Orat. lib. I. cap. 20 Cum repeteret usque à Corace nescio quo & Tisia. Lambinus quidem edidit, repetunt jam à P. Valerio; ac ita dant Baliol. & Cantab. Cum vero doctissimi illius viri Codices exhiberent repetunt jam P. Valerio, nec aliter sit in Paris. 2. 4. 5. Reg. & S. Victoris, legendum crediderim repetunt ii à P. Valerio. Sed parum refert, hanc an receptam à me lectionem sequaris. Davies.

¹ Tum ad hos notiores] Deleta præpositione legerim tum hos notiores; vel potius tum &, vel autem, hos notiores. Idem.

² Illi quidem etiam P. Africanum] Vulgo totus hic locus

ita distinguitur, tum ad hos notiores, C. Flaminium, qui legem agrariam — factus sit. L. Cassium, Q. Pompeium illi quidem, etiam Africanum &c. Nec aliter ipse Victorius edidit. Sed pessimam hanc interpunctionem nos ex re ipsa veteribusque libris mutavimus. Idem.

³ Sapientissimos & clarissimos fratres, P. Crassum & P. Scaevolam] Dicitio fratres olet mendum: nam Crassum & Scaevolam fratres non fuisse constat. P. Manucius.

Ibid. Duos vero sapientissimos & clarissimos FRATRES, P. Crassum & P. Scaevolam, aiunt Tib. Graccho auctores legum fuisse. Diserte Plutarchus in Gracchis p. 828. Οὐ μὴν ἐφ' αὐτῷ γε συνέθηκε τὸ νόμον (agrarium Tib. Gracchus,) τοῖς δὲ πρώτοις ἐπὶ ἀρετῇ καὶ δόξῃ τῷ πολιτῶν συμβέλοις χρησάμενος. ὦν καὶ ΚΡΑΣΣΟΣ ἦν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ ΜΟΥΚΙΟΣ ΣΚΑΙΟΓΟΛΑΣ ὁ νο-

μεδείας

volam, aiunt Ti. Graccho auctores legum fuisse; alterum quidem, * ut videmus, palam, alterum, ut suspicamur, obscurius. Addunt etiam C. Marium; & de hoc quidem nihil mentiuntur. Horum nominibus tot virorum atque tantorum expositis, eorum se institutum sequi dicunt. † Similiter vos cum perturbare, ut illi rempublicam, sic vos philosophiam bene jam constitutam velitis; Empedoclem, Anaxagoram, Democritum, ‡ Parmenidem, Xenophanem, Platonem etiam & Socratem profer-
tis.

μὴδ' ἄλλος, ὁ πατερώων τότε ἐστὶν. Nescio vero quid impulerit P. Manucium, ut hos fuisse fratres pernegaret; aut Lambinum, ut non clarissimos fratres cum MSS. tis, sed clarissimos VIROS ex conjectura daret: hos enim fratres fuisse diserte restatur Cicero in Bruto cap. xxvi. & de Orat. lib. I. capp. 32, 56. Davies.

4 Ut videmus — ut suspicamur] Hæc Glossemata videntur Grutero & nobis. Guetius.

Ibid. Ut suspicamur] Bal. Cantab. Paris. 2. 4. 5. & Ven. 1471. suspicantur: nec mihi dubium videtur, quin ita sit legendum. Davies.

5 Similiter vos] Hanc lectionem repræsentant Paris. 2. 4. & Cantab. nam Reg. à prima manu, Paris. 5. Baliol. liber S. Victoris & Pal. sec. simile vos, ac ita dedit Victorius. At Paris. 1. 3. Pal. pr. & Eliens. uterque præbent similes

vos; quo modo legerim, si locus ita distinguatur: *Similes vos. Cum perturbare* &c. nam frustra Lambinus, exturbata vovula, legit *similiter cum perturbare* &c. Idem.

6 Parmenidem, Zenonem] Vetus lectio potius *Xenophanem*: sed & hoc ipso in libro cum sermoni Luculli Cicero respondet, eosdemque veteres Physicos, quos ille nominatim exposuerat, appellat, post Parmenidem Xenophanem ponit. *Parmenides, Xenophanes minus bonis quamquam versibus, sed tamen illis versibus, increpant eorum arrogantiam quasi irati; qui, cum sciri nihil possit, audeant se scire dicere.* Præterea scimus ex Laërtio in vita Pyrrhonis, qui hanc philosophiam acerrime defensavit & novæ familiæ à se nomen imposuit, solitos ejus sectæ æmulos Xenophanem Colophonium hunc in suis numerare, cum his verbis
F 2 certi

tis. Sed neque Saturninus (ut nostrum inimicum potissimum nominem) simile quicquam habuit veterum illorum, nec Arcefilae calumnia conferenda est cum Democriti verecundia. Et tamen isti physici raro admodum, cum haerent aliquo loco, exclamant quasi mente incitati; Empedocles quidem, ut interdum mihi furere videatur; abstrusa esse omnia, ¹ nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino, quale sit, posse reperire. Majorem autem partem mihi quidem omnes isti videntur nimis etiam quaedam adfirmare, plusque ² profiteri se scire, quam sciant. ³ Quod si illi tum in novis rebus, quasi modo nascentes, haesitaverunt; nihilne tot saeculis, summis ingeniis, maxumis

certi aliquid homines scire posse negasset,

Καὶ τὸ μὲν ἐν σαφὲς ἕως ἀνὴρ
ἴδεν, ἕως πᾶς ἔσται

Εἰδώς.

Sed illi etiam Zenonem Eleatem pro se stare affirmabant; quid enim hic habere explorati potuit, cum motum sustulisset? Auditor autem fuerat Parmenidis hic Zenon. Quare si Eleatem intelligas, & non Citieum illum principem Stoicorum cuius crebra est mentio, potest etiam vulgatis lectio defendi. Cicero itidem alibi in hoc libro Zenonem Parmenidi subjungit. Ego tamen priscam scripturam sinceriores judicavi. *Victorius.*

¹ Nihil nos sentire, nihil cernere, nihil omnino quale sit posse

reperire] Respicit ad hos Empedoclis versiculos,

— Τὸ δὲ ὅλον εὐχεῖ εὐρεῖν
Οὕτως, ἕτ' ἐπιδερκία τὰδ' ἀν-
δράσιν ἕτ' ἐπακυστὰ

Οὔτε νόφ' ἀειληπία —

Ubi tamen, nisi faller, sententia postulat ut rescribatur

— Τὸ δὲ ὅλον εὐχεῖ εὐρεῖν.

Αὐτως. Οὔτ' ἐπιδερκία &c.

Αὐτως est ματαιώς, ut interpretatur *Suidas*, & in eo sensu legitur apud *Homerum*. Empedoclis locus extat apud *Sextum Empiricum* advs. *Mathem.* lib. VII. §. 123. aliosque. Vide *Jf. Casaubonum* ad *Laërtii* X, 73. *Davies.*

² Profiteri se scire] *Bal.* *Paris.* 1. 5. *Reg. Cantab.* & *Ven.* 1471. se non agnoscunt; &c. &c.

maximis studiis, explicatum putamus? Nonne, cum jam philosophorum disciplinae gravissimae constitissent, ⁴ tum ut exortus est in optima republica Ti. Gracchus, qui otium perturbaret; sic Arcefilas, qui constitutam philosophiam everteret, & in eorum auctoritate delitesceret, qui negavissent quicquam sciri aut percipi posse? Quorum è numero tollendus est & Plato & Socrates: alter, quia reliquit perfectissimam disciplinam, Peripateticos & Academicos, nominibus differentes, re congruentes; à quibus Stoici ipsi verbis magis quam sententiis dissenserunt. Socrates autem de se ipse detrahens in disputatione, plus tribuebat iis, quos volebat refellere. Ita cum ⁵ aliud diceret

& ea vox potest abesse. *Idem.*

3 Quod si illi tum in novis rebus, quasi modo nascentes, *hastaverunt*] Petrus Ciacconius putat voces quasi modo nascentes adjectas Ciceroni fuisse. *URSINUS. Ibid.* Immerito voces quasi modo nascentes ablegat Ciacconius: antiquorum enim temporum philosophos Tullius infantibus comparat, qui de rebus omnibus dubitant & hæsitant, priusquam confirmatum ab experientia sit eorum iudicium. *Davies.*

4 Tum ut exortus est in optima Rep.] Primam vocem præmittit *Lambinus*, quæ tamen nullo modo *παράλλει*. *Gruterus*, alio verborum ordine, dedit, tum exortus est ut in optima

Rep. Nos *Ascensum* & *Victorium* sequimur; quibuscum faciunt *Parif. 1. 2. 4. 5. Baliol. Reg. & Cantab.* nisi quod in illis perperam legatur *exorsus*. *Idem.*

5 Aliud diceret atque sentiret] *Cantab.* habet, aliud cognosceret atque sentiret: sic & *Reg.* à sec. manu: nam prima dat, aliud agnosceret atque sentiret: ac ita *Parif. 2. 4. 5. Baliol. & Ascens.* Vitiose tamen, *Cicero de Orat. II, 67. Urbana dissimulatio est, cum alia dicuntur ac sentias. Quintilianus Inst. Orat. IX, 2. p. 554. Tropus apertior est, & quamquam aliud dicit ac sentit, non tamen aliud simulat. Codex S. Victoris, aliud agnosceret, aliud*

ret atque sentiret, libenter ¹ uti solitus est ea dissimulatione, quam Graeci εἰσωνείαν vocant; quam ait etiam in Africano fuisse Fannius: idque propterea vitiosum in illo non putandum, quod idem fuerit in Socrate. ² Sed fuerint illa vetera, si vultis, incognita. Nihilne est igitur actum, ³ quod investigata sunt, posteaquam Arcefilas Zenoni, ut putatur, obtrectans, nihil novi reperienti, sed emendanti superiores inmutatione verborum, dum hujus defini-

aliud sentiret: quod perperam probasse videtur *Gulielmius*. Inepta tamen est suspicio *Gruteri*; qui veretur ne manus ejus erraverit, scribendamque sit, aliud diceret, aliud agnosceret. Eum certe ab hac incuria liberant nostri MSSi. *Dav.*

¹ Uti solitus est ea dissimulatione, quam Graeci εἰσωνείαν vocant: quam ait etiam in Africano fuisse Fannius] Noster de Orat. lib. III. cap. 67. In hoc genere (dissimulationis urbanæ) Fannius in *Annalibus* suis Africanum hunc *Æmilianum* dicit fuisse, & cum Græco verbo appellat εἰσων. sed, uti ferunt qui melius hæc norunt, Socratem opinor in hac ironia dissimulantiaque longe lepore & humanitate omnibus prestitisse. Vide sis & in *Bruto* capp. 85, 87. *Quintilianus* Inst. Orat. IX, 2. p. 555. Vita universa ironiam habere videtur qualis est visa Socratis: nam ideo dictus εἰσων, id est, agens imperitum, & admirator aliorum tanquam

sapientium. Ob hanc dissimulationem Socrates Zenoni Epicureo scurra dicebatur *Atticus*. Inhonestum quidem & contumeliosum est id vocabulum: *Minucius* tamen *Felix* & *Lactantius* hominem istum maledicum sunt secuti. Vide lib. I. N. D. cap. 34. *Idem.*

² Sed fuerint illa vetera, si vultis, incognita. Nihil ne est igitur actum, quod investigata sunt, posteaquam *Arcefilas Zenoni*] Vera, non vetera, dat *Parif. 4.* At *Ven. 1471.* quod investigatum est. Hunc autem locum sicco pede prætereunt interpretes; nihilo tamen minus mihi parum sanus videtur. Quæ enim sunt vetera illa? aut quorsum referas quod investigata sunt? Levi mutatione verborumque traiectione legirim, sed fuerint illa veteribus, si vultis, incognita. Investigata sunt postea. Nihilne est igitur actum, quod *Arcefilas Zenoni* &c. Sensus est commodus; licet huic conjecturæ non adeo

definitiones labefactare volt, conatus est clarissimis rebus tenebras obducere? Cujus primo non admodum probata ratio (quamquam floruit cum acumine ingenii, tum admirabili quodam lepore dicendi) proxime à Lacyde solo retenta est; ⁴ post autem confecta à Carneade, qui est quartus ab Arcefila: ⁵ audivit enim Hegesinum, qui Evandrum audierat, ⁶ Lacydi discipulum, cum Arcesilae Lacydes fuisset. Sed ipse Carneades diu tenuit; ⁷ nam nonaginta vixit

adeo faveam, quin alias sim libenter auditurus. His dudum scriptis, Cl. Walkerum reposuisse video, sed fuerint illa veteribus incognita. Nihilne est ergo actum, quod investigata sunt postea? Nam Arcefilas — obducere. Quin & Amicus noster totum locum sic constituit: Sed fuerint illa veteribus, si vultis, incognita. Nihilne est igitur actum? Quot investigata sunt, posteaquam &c. Davies.

3 Quod investigata sunt] Quot habet vetus liber, & ita mihi videtur legendum, quod facile & litera in d mutari solita sit. Inde set pro sed & alia hujusmodi multa reperiuntur. Urfinus.

4 Post autem confecta à Carneade] Vulgo confecta; nec aliter Codices, nisi quod Baliol. vocem prætermittat. At necessaria prorsus est emendatio Lambini, quam probant Faber & Clericus, quamque nos admisimus. Davies.

5 Audivit enim Egesinum]

Ita Manucius: Egesinum Lambinus. Uterque male. Est enim recta scriptura Hegesinus. Ἡγεσίω habent Græci scriptores Laertius & alii. Urfin.

Ibid. Audivit enim Hegesinum] Vulgo Egesinum. Nos asperantem literam præposuimus, cum Græce sit Ἡγεσίω. Vide Laertium IV, 60. & Suidam in Πλάτων. Id olim monuere Turnebus Advers. VII, 1. & Urfinus: sed surdis cecinerunt. Davies

6 Lacydi discipulum] Vulgo Lacydis. Nos Victorium sequimur; quod hac Genitivi forma gaudeant veteres. Adi sis Priscianum lib. VI. col. 706. aut G. J. Vossium Art. Gramm. lib. IV. cap. 9. Hanc lectionem repræsentant etiam Reg. à prima manu, & Paris. 1. 5. Idem.

7 Nam nonaginta vixit annos] Valerius Maximus lib. VIII. cap. 7. Carneades laboriosus & diuturnus sapientia miles; siquidem, nonaginta expletis annis,

vixit annos: & qui illum audierant, admodum floruerunt; è quibus industriae plurimum in Clitomacho fuit; (declarat multitudo librorum) ¹ ingenii non minus in hoc, quam ² in Charmada eloquentiae, in Melanthio Rhodio suavitatis. ³ Bene autem nosse Carneadem Stratoniceus Metrodorus putabatur. Jam Clitomacho

idem illi vivendi ac philosophandi finis fuit. At ei quinque tantum annos & octoginta tribuunt Lucianus Macrobius Tom. II. p. 473. & Laertius IV, 65. Davies.

¹ Ingenii non minus in hoc, quam] Locus per se ipse suspectus. Augent suspicionem veteres Codices, in quibus mire corruptus & depravatus est. Sic enim fere legitur, *ingenii non minus in hoc nomine inthermada, eloquentia in Melantio. I. odio suavitatis.* Quis Lynceus in his tenebris aliquid videat? Ego quidem fateor me hic nihil videre. Verumtamen, ut hominum ingenia excitemus, aliquid potius, quantumvis leve & nugatorium, quam nihil dicamus. Quid igitur si quis conjiciat ita legendum? *Ingenii non minus in Bione, in Carneade eloquentia, in Melanthio Rhodio suavitatis.* De Bione legendus Diogenes Laertius. Lambin.

Ibid. Ingenii non minus in hoc, quam in Charmada eloquentia; MSSi, teste Lambino fere dant, ingenii non minus in hoc nomine in Thermada elo-

quentia: unde vir ille doctus rescribit *ingenii non minus in Bione, in &c.* Sed hanc conjecturam bene refellit Petr. Faber. In Paris. 5. est *ingenii non minus in hoc nomine in Carneada eloquentia in Melanthio. i. odio suavitatis.* Nihil facilius, quam si reponas, ex Paris. 1. 2. *ingenii non minus in hoc HOMINE;* dummodo hoc ad eum, quem supra dixit, Clitomachum pertinere censeas. Nihilominus, ut verum fatear, de alio quodam Carneadis discipulo videtur hic agi. Quam ob causam Gulielmus voluit, *ingenii non minus in Aemone, in Charmida eloquentia.* Ast Aemone *ὁ Κάρπειος μαθητὴς* numeratum fuisse non constat. Eo quidem magistro Mentor est usus, de quo lepidam fabulam videas licet apud Eusebium Præp. Evang. lib. XIV. cap. VIII. p. 738. & apud Laertium IV, 63. Verum is *ἄπορος ἀντισφισιν.* Quid igitur? Liber S. Victoris, Paris. 4. & Reg. à prima manu repræsentant, *ingenii non minus in hac nomine, in &c.* Legerim *ingenii non minus in Aeschine, in Charmada*

cho 4 Philo vester operam multos annos dedit : Philone autem vivo, patrocinium Academiae non defuit. Sed, 5 quod nos facere nunc ag- gredimur ut contra Academicos differamus, id quidam è philosophis, & ii quidem non me- diocres, faciendum omnino non putabant ; 6 nec verum esse ullam rationem disputare cum iis, qui

da eloquentia. Æschinem dico Neapolitanum, philosophum A- cademicum, quem, licet Μελα- ντίου ῥοδίου μεθύτην prodat Dio- genes II, 64. à Carneade ta- men institutum fuisse docet *Plu- tarchus* in libro *an seni sit ge- rendo Resp.* Tom II. pag 791. Id etiam patet ex *nostro* de Orat. lib. I. cap. XI. *Davies.*

2 In Charmada eloquentia] Vulgo in Carneade. Quasi Car- neades sui fuisset discipulus ! Igitur statim vidi rescribendum in *Charmada*. Adi nos ad Tusc. lib. I. cap. 24. Quin & ita di- serte repræsentant MSS. *Parif.* 1. 2. 4. *Reg.* ac *Cantab.* & sic olim reposuit *Petr. Faber.* Hinc, ut idem vir doctissimus optime monuit, apud *Suidam* in Πλάτων non Ἀρμάδας sed Χαρμάδας legi debet ; quod ob- servare neglexit *Lud. Kusterus.* Alii porro reponunt in *Char- mida* ; præstantissimus autem *Fa- bricius* ad *Sexti Empirici* *Pyrrh.* Hypot. I, 33. in *Charmide.* Nihil interest ; siquidem non modo Χαρμίδας ac Χαρμίδης sed etiam Charmadas, hic Carnea- dis discipulus nominetur. Vide *Curium Fortunatianum Rhet.*

Schol. lib. III. p. 75. *Idem.*

3 Bene autem nosse Carnea- den Stratoniceus Metrodorus pu- tabatur] *Laetius* lib. X. (§. 9.) Πλην Μητροδώρου τῆς Στρατονικίως πρὸς Καρνεάδην ἀπαχρήσαντος, τάχα βαρυνθέντος τῆς ἀνυπερ- βλήτους αὐτοῦ χρησέτησιν. *Ursinus.*

4 Philo vester] In MSSis fere *nos* legitur ; quod revo- candum putasset *Gruterus*, nisi vulgatam scripturam pertinaci- ter retinerent editi. Sed res ipsa satis docet servandam esse receptam lectionem ; nam Lu- cullus adversus Academicos agit, à quorum partibus stabat Philo. Quin & *Baliol.* ac *Parif.* 2. pro nobis militant. *Davies.*

5 Quod nos facere nunc ag- gredimur] Vulgo *ingredimur* : quod quidem satis est commo- dum, nec à me repudiatur, nisi quod non modo MSSi *Lam- biniani*, sed etiam liber S. *Victoris*, *Parif.* 1. 2. 4. 5. *Baliol. Reg. & Cantab.* alteram præferant lectionem *Idem.*

6 Nec vero esse ullam ratio- nem] *Nec verum esse* habent præ- ter nostrum impressi omnes li- bri. Ego ex vetusto libro *Bern- nardini Massæi*, juvenis admo- dum

qui nihil probarent: Antipatrumque Stoicum, qui multus in eo fuisset, reprehendebant: nec definiri aiebant necesse esse, quid esset cognitio, aut perceptio, aut, si verbum è verbo volumus, comprehensio, quam κατάληψις illi vocant: eosque, qui persuadere vellent, esse aliquid, quod comprehendi & percipi posset, inscienter facere dicebant; propterea quod nihil esset clarius ἐναργεία, ut Graeci; perspicuitatem aut evidentiam nos, si placet, nominemus, fabricemurque, si opus erit, verba; ne hic sibi (me adpellabat jocans) hoc licere soli putet. Sed tamen orationem nullam putabant inlustriorem ipsa

dum eruditi, & ex sententia emendavi *nec vero*. Nam *verum* si legas, duæ illæ voces, *ullam rationem*, neque cum *sequenti* verbo *disputare*, neque cum præcedenti *esse* cohærebunt. P. Manucius.

Ibid. *Nec enim verum esse disputare*] Sic est legendum, non ut quidam, emendare se putantes, corruerunt *nec vero esse ullam rationem*. *Verum* autem, id est iustum, æquum: ut apud Horatium Epist. ad Mæcen. 2. lib. I.

Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est.

Et item apud M. Tullium pro Quintio: *Continuone verum fuit à Pratore postulare, ut tibi ex edicto possidere liceret?* Ne quis autem me putet pro meo jure atque imperio sic edendum curasse; ita plane nuper scriptum

reperi in duobus Codd. veteribus, in quibus tamen hæc duo inania verba, *ullam rationem*, nihilominus scripta sunt: quæ sine dubio delenda sunt ut aliena & ab eo, qui veram scripturam non intellexerat, adscripta. Olim vero testatus sum me sine ulla varietate ita scriptum reperisse in duobus aliis libris MSSis, nisi quod in eis est, ordine verborum mutato, *nec verum enim*: duarum autem illarum vocum, *ullam rationem*, nulla extant in iis libris vestigia. Neque vero cuiquam dubium esse debet, quin ab iis fuerint adjectæ, qui *vero* pro *verum* legerint. Lambin.

Ibid. *Nec verum esse ullam rationem disputare cum iis*] Male Lambinus delet *ullam rationem*. Intelligit Cicero quod vocamus systema philosophicum; & sic loquitur passim. Vide capp. 9.

ipsa evidentia reperiri posse, nec ea, quae tam clara essent, definienda censebant. Alii autem negabant se pro hac evidentia quicquam priores fuisse dicturos: sed ad ea, quae contra dicerentur, dici oportere putabant; ne qui fallerentur. Plerique tamen & definitiones ipsarum etiam evidentium rerum non improbant: & rem idoneam, de qua quaeratur, & homines dignos, quibuscum differatur, putant. Philo autem, dum nova quaedam conmovet, quod ea sustinere vix poterat quae contra Academicorum pertinaciam dicebantur, & aperte mentitur, ut est reprehensus ¹ à patre Catulo,

13. Clericus.

Ibid. *Nec verum esse ullam rationem disputare cum iis*] *Paulus Manucius* ex Codice Masæano reponit, *nec vero esse ullam rationem disputare cum iis*: Lambinus autem, deletis duabus vocibus unaque addita, legit, *nec enim verum esse disputare cum iis*. Ei favet *Parif.* 5. qui dat *nec in verum enim esse disputare cum iis*. Etiam *Parif.* 4. repræsentat *nec enim esse ullam rationem &c.* *Bal.* exhibet *nec necessarium esse ullam rationem disputare cum iis*. Reg. vero *necessarium esse ulla ratione*. Lego *nec enim verum esse ulla ratione disputare cum iis*; ac ita fere conjecit *J. M. Brutus*. *Verum est æquum*, prout ex Glossemate repræsentat editio *Ascensiana*. *Plinius* lib. VIII. Epist. 2. *Nequaquam verum arbitrabar — hos beniginitate re-*

missionis æquari. Petronius Satir. cap. XLIII. *Tamen verum, quod frunitus est quam diu vixit, cui datum est, non cui destinatum.* Quem locum non ceperunt interpretes. Apud optimos auctores passim repetitur hic loquendi modus: quare *verum pro justo frequenter poni recte notavit Priscianus* lib. XVIII. col. 1180. De re ipsa vide sis *Arrianum* Epiætet. lib. I. cap. 5. de loquendi modo *J. F. Gronovium* ad *Livii* II, 48. *Davies*.

¹ *A patre Catulo*] Video Ciceronem ita locutum, *Servilius pater, Curio pater, Quinctus pater*; sed de vivis. Itaque mihi magis placet à *patre Catuli*, ut est in antiquo libro: supra enim dixit, *qua heri Catulus commemoravit à patre suo dicta Philoni*. *P. Manucius*.

tulo, &, ut docuit Antiochus, in id ipsum se induit, quod timebat. Cum enim ita negaret quicquam esse, quod comprehendi posset (¹ id enim volumus esse ² καταληπτόν) si illud esset, ³ sicut Zeno definiret, tale visum (jam enim hoc pro παντασία verbum satis hesterno sermone trivimus) ⁴ visum igitur impressum ⁵ effectumque ex eo unde esset, quale esse non posset ex eo unde non esset; id nos à Zenone definitum rectissime dicimus: quí enim potest

¹ Id enim volumus esse καταληπτόν] Vulgo ἀκατάληπτόν. Sed omnino recipienda Turnebi conjectura, quam protulit Advers. VII, 1. Alioquin enim ipse sibi repugnaret Cicero: nam visum impressum effectumque ex eo unde esset, quale esse non posset ex eo unde non esset; pro mente Zenonis, immo ex omnium mortalium sententia, si tale modo daretur, καταληπτόν seu comprehensibile sit oportet. Davies.

² Ἀκατάληπτόν] Καταληπτόν legi vult Turnebus: nam vulgo legitur id enim volumus esse ἀκατάληπτόν. In libris veteribus autem, literis Latinis scriptum est id enim volumus esse acatalepton &c. Quamvis autem Turnebi conjectura sit probabilis, ut catalepton referatur ad illud tantum quod postremo loco à Cicerone ponitur, quod comprehendi posset; tamen antiqua & recepta lectio ferri potest, ut referatur ad illud totum, cum negaret quidquam esse, quod com-

prehendi posset &c. nam qui negat quidquam esse quod comprehendi possit, ponit acatalepton. Omnino Turnebi emendatio faciliior & planior est, quam lectio recepta. Lambinus.

Ibid. Ἀκατάληπτόν] Καταληπτόν hic lego cum Turnebo. Nam hæc verba, cum enim ita negaret quidquam esse quod comprehendi posset, idem sonant ac si diceret, cum negaret quidquam esse comprehensibile. Ergo subiiciendum fuit τὸ καταληπτόν, quod exponeret τὸ comprehensibile. Sic editio Aldi Manutii, & liber Æmari Ranconeti manu correctus. Guietus.

³ Sicut Zeno definiret] Reg. à sec. manu & Cantab. habent diffinit. Lege vel definit, vel definierat; ut vulgatæ lectioni propius accedatur. Davies.

⁴ Visum igitur impressum effectumque ex eo unde esset, quale esse non posset ex eo unde non esset] Lambinus, assentiente Fabricio, dedit visum igitur impressum effectumque ex eo quod esset, quale

potest quicquam comprehendi, ut plane confidas id perceptum cognitumque esse, quod est tale, quale vel falsum esse possit? Hoc cum infirmat tollitque Philo, iudicium tollit incogniti & cogniti: ex quo efficitur, nihil posse comprehendi: ita imprudens eo, quo minime vult, revolvitur. Quare omnis oratio contra Academiam suscipitur à nobis, ⁶ ut retineamus eam definitionem, quam Philo voluit evertere: quam nisi obtinemus, percipi nihil posse

quale esse non posset ex eo quod non esset. Favent quidem ea quæ leguntur infra cap. xxiv. Favet etiam definitio Græca *φαντασίας*, quam suppeditat Lærtius VII. 50. & ex eo Snidas in *φαντασία*. Νοῦται δὲ, inquiunt, ἡ φαντασία ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομνησχυμένη, καὶ ἀναποτυπωμένη καὶ ἐναποφωτισμένη, εἰς τὴν αὖ γίνονται ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος. Vide & Sextum Empiricum Pyrrhon. Hypot. lib. II. §. 4. & advf. Mathem. lib. VII. §. 248, 402, 426. MSSis tamen adversantibus haud quicquam mutarim; cum res eodem fere redeat, ac nostram lectionem suis in Codicibus reperit Augustinus, ut liquet ex lib. II. contra Academic. cap. 5. *Idem*.

5 *Effectumque ex eo quod esset, quale esse non posset ex eo quod non esset*] Hic locus restitutus est ex ipso Cicerone infra cap. 24. Ibi: *Quale igitur visum? Tam illum ita definivisse; ex eo quod esset, sicut esset, im-*

pressum & signatum & effectum. Sequitur paullo post: *Hic Zenonem vidisse acute, nullum esse visum quod percipi posset, si id tale esset ab eo quod est, ut ejusmodi ab eo quod non est posset esse.* Ut igitur hunc locum aliquanto obscuriorem declaremus, hoc dicebat Philo. Si Zeno recte definivit visum quod percipi possit; (sic autem definivit: Visum quod percipi possit, est quod impressum ac signatum est ex eo quod est, quale esse non potest ex eo quod non est) verum est nihil comprehendi; nihilque percipi posse. At Zeno visum definivit non recte. Aliquid igitur comprehendi potest. *Effectum* autem edendum curavimus, Manutianam editionem secuti; quamvis in omnibus libris *effectum* scriptum invenerimus. LAMBIN. Ibid. *Effectum* etiam dant omnes nostri præter unum Paris. 1. qui *effectum* bene repræsentat. Davies.

6 *Ut retineamus eam definitionem*].

- 7 posse concedimus. Ordiamur igitur a sensibus: quorum ita clara judicia & certa sunt, ut, si optio naturae nostrae detur, & ab eo Deus aliqui requirat, contentane sit suis integer incorruptisque sensibus, an postulet melius aliquid; non videam, quid quaerat amplius. Nec vero hoc loco exspectandum est, ¹dum de remo inflexo, aut de collo columbae respondeam: non enim is sum, qui, quicquid videtur, tale dicam esse quale videatur. ² Epicurus hoc viderit, & alia multa. Meo autem iudicio ita est maxuma in sensibus veritas, si & sani sunt ac valentes, & omnia removementur, quae obstant & impediunt. Itaque & lumen mutari saepe volumus, & situs earum rerum, quas intuemur; & intervalla aut contrahimus,

tionem] Eam nesciunt Paris. 1. 2. 5. nec id pronomen est orationi necessarium. Davies.

1 Dum de remo inflexo aut de collo columbae respondeam] His exemplis utebantur Academici, ut sensuum judicia falsa esse patefacerent: nam remus integer in tenui aqua fracti speciem reddit, & colorem columbarum cervix & sumit & ponit, utcumque deflectitur. Verba sunt Seneca Nat. Quaest. lib. I. capp. 3, 7. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. I. §. 119. Ἡ αὐτὴ κόπη ἐναλῶ μὲν κεχλασμένη, ἔναλῶ δὲ εὐθεία. Et §. 120. Οἱ τεράχλοι ὃ καὶ ἀεὶ σερῶν παρὰ πρὸς διαφορὰς ἐπιπλάσας διαφορὰ φαίνονται κατὰ χρῶ-

μα. Hieronymus advs. errors Joannis Hieros. p. 464. D. Carneades aliquis ab inferis excitandus, ut proferat remum in aqua fractum — columbarum colla ad singulas conversiones colorem mutantia Vide & Lucretium lib. II, 800. & lib. IV, 440. Nemesium de Nat. Hom. cap. vii. pag. 150. Synesium de Insomn. pag. 138. C. Tertullianum de Anima cap. xvii. Macrobius Saturn. lib. VII. cap. 14. denique Sam. Bochartum Hieroz. Part. II. lib. I. cap. 2. Idem.

2 Epicurus hoc viderit & alia multa] Vulgo multa alia; contra quam volunt nostri Codices. Hoc autem dicit, quod Epicu-

trahimus, aut diducimus: multaque facimus usque eo, dum aspectus ipse fidem faciat sui iudicii. Quod idem fit in vocibus, in odore, in sapore: ut nemo sit nostrum, ³ qui in sensibus sui cujusque generis iudicium requirat acrius. Adhibita vero exercitatione, & arte, [⁴ ut oculi pictura teneantur, & aures cantibus,] quis est, ⁵ quin cernat, quanta vis sit in sensibus? Quam multa vident pictores in umbris & in eminentia, quae nos non videmus? quam multa, quae nos fugiunt in cantu, exaudiunt in eo genere exercitati? qui primo inflatu tibicinis Antiopam esse aiunt aut Andromacham; cum id nos ne suspicemur quidem. Nihil necesse est de gustatu & odoratu loqui; in quibus intelligentia, etsi vitiosa, est quaedam

Epicurus sensus, veraces esse confirmarit. Vide nostrum infra cap. xxv. *Lucretium* IV, 480. & *Tertullianum* de Anima cap. xvii. De loquendi ratione consulas licet *Tb. Gatakerum* ad *Antonini* lib. V. §. 25. *Idem*.

³ *Qui non in sensibus sui cujusque generis*] Aliquot libri veteres non habent negationem post relativum *qui*. In eis enim sic legitur *qui in sensibus* &c. Ego tamen nihil muto. *LAMBIN.* Ibid. Particula *non* abest à vetere eoque optimo libro; & omnino tollenda videtur, ut sensus constet hujus loci commodus. *Urfin.*

Ibid. *Qui in sensibus sui cujusque generis iudicium requirat*

acrius] Sic MSS. *Lambin. Urfin. S. Victoris, Baliol. Reg. Paris. 1. 2. 4. 5. & Cantab.* Et recte quidem, ut viderunt etiam *F. Urfinus & Petr. Faber.* Vulgo *qui non in sensibus* &c. quod quamvis tueatur *Gruterus*, tamen auctoris menti videtur repugnare. *Davies.*

⁴ *Ut oculi pictura teneantur & aures cantibus*] Hasce voces in dubium nullus quod sciam revocavit; licet mihi prorsus additiæ videantur, cum superfluae sint sensumque non juvent: quapropter eas uncinis sepsimus. De re ipsa vide *Menagium* ad *Laertii* VII, 51. *Idem.*

⁵ *Quin cernat*] *Lambinus* edidit, *qui non cernat*, cum quo faciunt

quaedam tamen. Quid de tactu, & eo quidem, quem philosophi interiorum vocant, aut doloris, aut voluptatis? ¹ in quo Cyrenaici solo putant veri esse iudicium, ² quia sentiatur. Potestne igitur quisquam dicere, inter eum qui doleat, & inter eum qui in voluptate sit, nihil interesse? ³ aut, ita qui sentiet, non apertissime insanit? Atqui qualia sunt haec, quae sensibus percipi dicimus; talia sequuntur ea, quae non sensibus ipsis percipi dicuntur, sed quodam modo sensibus: ut haec; illud est album, hoc dulce, canorum illud, hoc bene olens, hoc asperum. Animo jam haec teneamus comprehensa, non sensibus. Ille deinceps equus est, ille canis. Cetera series deinde sequitur, ⁴ maiora nectens, ut haec, quae quasi expletam rerum comprehensionem amplectuntur, si homo est, animal est mortale, ⁵ rationis parti-

faciunt *Ascens. Reg. & Cantab.* Accedunt etiam fere *Parif. 2.* 4. in iis enim est, qui non cernit. *Parif.* autem 5. exhibet qui non servet. Corrupte. *Davies.*

¹ In quo Cyrenaici solo putant veri esse iudicium] Telle *Laertio II, 91.* Cyrenaici statuerunt τὰ πάθη κατεληγμένα, ὥς ἀφ' ὧν γίνεται. Vide & *Sextum Empiricum* *Pyrrhon. Hypot. lib. I. cap. 31.* ac *advf. Mathem. lib. VI. §. 53.* Idem *lib. VII. §. 191.* Φασὶν ἔν οἱ Κυρηναῖκοι κριτήρια εἶναι τὰ πάθη καὶ μόνον κατελαμβάνειν τὰ ἀδιά-

ψυστα τῶν χαίρων; καὶ ὃ πεποιημένον τὰ πάθη μηδὲν εἶναι κατεληγμένον καὶ ἀδιάψυστον. Hinc cum δύο πάθη ὑφίσταντο πένον καὶ ὑδρὸν, apparet Cyrenaicos in solis illis iudicium veri posuisse. Vide *Diogenem II, 86.* *Eusebium* *Præp. Evang. XIV, 19.* & nostrum *infra capp. 25, 46.* Idem.

² Quia sentiatur] *Parif. 3.* qua sentiatur. *Parif. 5.* qui assentiatur. *Ven. 147r.* qui assentiatur. Et *Guietus* quidem legit cui assentiatur. Forte vero reponendum cui assentiatur. Idem.

³ Aut ita qui sentiet, non apertissime insanit?

particeps. Quo è genere nobis notitiae rerum imprimuntur; sine quibus nec intellegi quicquam, nec quaeri aut disputari potest. Quod si essent falsae notitiae (⁶ *εἰρησῆς* notitias adpellare tu videbare) si igitur essent hae falsae, aut ejusmodi visis inpressae, qualia visa à falsis discerni non possent; quo tandem his modo uteremur? quo modo autem, quid cuique rei consentaneum esset, quid repugnaret, videremus? Memoriae quidem certe, quae non modo philosophiam, sed ⁷ omnis vitae usum omnesque artes una maxume continet, nihil omnino loci relinquitur. Quae potest enim esse memoria falsorum? aut quid quisquam meminit, quod non animo comprehendit & tenet? Ars vero quae potest esse, nisi quae non ex una, aut duabus, sed ex multis animi perceptionibus constat? ⁸ quam si subtraxeris, quâ distin-

apertissime infant] Vulgo *sensit* — *insaniat*. At vero *sensit* dant Paris. 4. Reg. & editio *Victoriana*. Totam vero nostram lectionem repræsentat Paris. 5. *Idem*.

4 *Majora nectens*, ut hæc, quæ quasi expletam rerum comprehensionem amplectuntur, si homo est &c.] Verba cum Doctiss. Walkero sic disposuerim; *majora nectens quæ quasi expletam rerum comprehensionem amplectuntur*: ut hæc, Si homo, &c. *Idem*.

5 *Rationis particeps*] Sic *Basil.* & Reg. sic *Ascensius*, *Victo-*

rius & alii repræsentarunt. Vulgo *ratione particeps*. Omnino male. Respicit autem noster ad Stoicorum definitionem, secundum quos *ἐνδεσµός ἐστι ζῶον λογικόν, διηκτόν*. Vide modo *Stobæum* Eclog. Ethic. pag. 171. *Idem*.

6 *Εἰρησῆς notitias*] Vulgo *εἰρησῆς* enim *notitias*. Sed mediam voculam delevimus, quod ea careant *Victorius* & MSSi. *Idem*.

7 *Omnis vita usum*] *Walkerus* mavult *omnem vita usum*. Et ita quidem solet *Tullius*. *Idem*.

8 *Quam si subtraxeris*] Lege *quas*,

distingues artificem ab inscio? Non enim fortuito hunc artificem dicemus esse, illum negabimus: sed cum alterum percepta & comprehensa ¹ tenere videmus, alterum non item.

² Cumque artium aliud ejusmodi genus sit, ut tantummodo animo rem cernat; aliud, ut molliatur aliquid & faciat; quo modo aut geometres cernere ea potest, quae aut nulla sunt, aut internosci à falsis non possunt; aut is, qui fidibus utitur, explere numeros & conficere versus? Quod idem in similibus quoque artibus continget, quarum omne opus est in faciendo atque agendo. Quid enim est quod arte effici possit, nisi is, qui artem tractabit, multa

quas, nempe perceptiones animi; quod etiam Cl. Walkerus vidit. Varias autem artis definitiones collegerunt Interpretes ad *Quintiliani* II, 17. *Davies*.

¹ Tenere videmus] Cum *Lambino* malim *videbimus*; nam verba, quae praecedunt, futuri sunt temporis. *Idem*.

² Cumque artium aliud ejusmodi genus sit &c] Audi *Quintilianum* *Inst. Orat. lib. II* cap. 18. *Artium alia posita in inspectione, id est, cognitione & aestimatione rerum, qualis est Astrologia, nullum exigens actum, sed ipso rei, cujus studium habet, intellectu contenta, quae θεωρητική vocatur: alia in agendo, quarum in hoc finis est, & ipso actu perficitur, nihilque post actum operis relinquit, quae πρακ-*

τική dicitur, qualis est saltatio: alia in effectu, quae operis, quod oculis subjicitur, consummationem finem accipiunt, quam ποικιλική appellamus, qualis est pictura. Hunc vero locum exscripsit *Cassiodorus* in *Rhetorices Compendio* p. 332. ed. *Pithæanae*. Vide & *Joan. Worwerium* *Polym.* cap. 3. *Idem*.

³ In quibus solis inesse etiam scientiam dicimus — itemque sapientiam] Stoici virtutes scientias & sapientias esse censebant. Vide *Stobaeum* *Eclog. Ethic.* pag. 166. seq. & *Just. Lipsium* *Manud.* lib. II. *Diff. 2. Idem*.

⁴ Quam (scientiam) nos non comprehensionem modo rerum, sed eam stabilem quoque & immutabilem esse censemus] Respicit ad definitionem Stoicorum, qui dicunt θεωρητικὴν εἶναι τὴν ἀσφαι-

multa perceperit? Maxume vero virtutum cognitio confirmat percipi & comprehendere multa posse: ³ in quibus solis inesse etiam scientiam dicimus; ⁴ quam nos non comprehensionem modo rerum, sed eam stabilem quoque & immutabilem esse censemus; itemque sapientiam, artem vivendi, quae ipsa ex sese habeat constantiam. Ea autem constantia si nihil habeat percepti & cogniti; quaero, unde nata sit, & quomodo? Quaero etiam, ille vir bonus, qui statuit ⁵ omnem cruciatum perferre, intolerabili dolore lacerari potius, ⁶ quam ut officium prodat aut fidem, ⁷ cur has sibi tam graves leges imposuerit; cum, quamobrem ita oporteret,

καὶ βεβαίαν καὶ ἀμετάβλητον ὑπὸ λόγου κατάληψιν. Diogenes Laertius VII, 47. Αὐτὴν περὶ τὴν ἐπιστήμην φασὶν ἢ κατάληψιν ἀσφαλῆ, ἢ ἔξιν ἐν φαντασιῶν ὥσπερ δέξει ἀμετάβλητον ὑπὸ λόγου. Corruptissimus autem est locus ejusdem libri §. 165. qui tamen facile potest emendari. Εἶνα δὲ, inquit, τὴν ἐπιστήμην ἔξιν ἐν φαντασιῶν ὥσπερ δέξει ἀμετάβλητον ὑπὸ λόγου. Omnino lege ἔξιν ἐν φαντασιῶν ὥσπερ δέξει ἀμετάβλητον ὑπὸ λόγου, quod interpretes non vidisse, mirum. Suidas: Ἐπιστήμη δὲ ἐστὶν ἔξιν ἐν φαντασιῶν ὥσπερ δέξει ANYΠΟΚΡΙΤΩ. Male. Rescribas oportet ἀμετάβλητος ὑπὸ λόγου. Varias etiam scientiae definitiones Stoicas refert Stobaeus Eclog. Ethic. pag. 171. In his habes εἶνα τὴν ἐπιστήμην κατέληψιν ἀσφαλῆ καὶ ἀμετάβλη-

τον ὑπὸ λόγου, & ἔξιν φαντασιῶν δεκτικὴν ἀμετάβλητον ὑπὸ λόγου. Lege ἔξιν ἐν φαντασιῶν ΠΡΟΣΔΕΨΕΙ, &c. Idem.

5 Omnem cruciatum perferre] Sic recte MSSi & veteres editi. Vulgo perferri. Absurde. Idem.

6 Quam ut officium prodat aut fidem] Sic optime Lambinus ex veteri Codice; nec aliter exhibent Paris. 2. 5. & Ven. 1471. Vulgo aut. Idem.

7 Cur has igitur sibi tam graves leges imposuerit] Non video, cur verbum igitur quidam inculcaverint: quod neque habent libri scripti, quos quidem ego viderim; & abundare sensus ostendit. P. MANUCIUS. Ibid. Attamen Paris. 2. 5. τὸ igitur agnoscunt; iidemque sibi nesciunt. Sed male. Davies.

ret, nihil haberet comprehensi, percepti, cogniti, constituti? Nullo igitur modo fieri potest, ut quisquam tanti aestimet aequitatem & fidem, ut ejus conservandae causa nullum supplicium recuset, nisi his rebus adensus sit, quae falsae esse non possunt. Ipsa vero sapientia, si se ignorabit sapientia sit necne, quo modo primum obtinebit nomen sapientiae? deinde quo modo suscipere aliquam rem, aut agere fidenter audebit, cum certi nihil erit, quod sequatur? Cum vero dubitabit, ¹ quid sit extremum & ultimum bonorum; ignorans, quo omnia referantur, quâ poterit esse sapientia? Atque etiam illud perspicuum est, constitui necesse esse initium, quod sapientia, cum quid agere incipiat, sequatur; idque initium esse naturae accommodatum: nam ² aliter adpetitio, (eam enim esse volumus ὁρμήν) qua ad agendum inpellimur, & id adpetimus quod est visum, moveri non potest. Illud autem quod movet, prius oportet videri, eique credi: quod fieri

¹ *Quid sit extremum*] Vulgo deest vox media; quam nos ex *Parisinis, Baliol. Reg. Cantab.* & veteribus editis revocavimus. *Davies.*

² *Aliter adpetitio — moveri non potest*] Nam constat fere inter omnes, id, in quo prudentia versaretur & quod assequi vellet, aptum & accommodatum naturae esse oportere, & tale, ut ipsum per se invitaret & alliceret appetitum animi, quem ὁρ-

μήν *Græci vocant.* Verba sunt *Tullii de Fin. lib. V. cap. 6. Idem.*

³ *Quid? quod, si ista vera sunt &c.]* Lege & distingo, *Quid? cum, si ista vera sunt, ratio omnis tollitur, quasi quædam lux lumenque vitæ; tamenne &c.* Eo vero proclivior erat lapsus, quod cum antiquis quom scribebatur. Vide *Marium Victorinum Orthog. col. 2459. Idem.*

⁴ *Quasi*

fieri non potest, si id, quod visum erit, discerni non poterit à falso. Quo modo autem moveri animus ad adpetendum potest, si id, quod videtur, non percipitur accommodatumne naturae sit, an alienum? Itemque, si, quid officii sui sit, non occurrit animo; nihil umquam omnino aget, ad nullam rem umquam impelletur, numquam movebitur. Quod si aliquid aliquando acturus est, necesse est id ei verum, quod occurrit, videri. ³ Quid? quod, si ista vera sunt, ratio omnis tollitur, ⁴ quasi quaedam lux lumenque vitae? tamenne in ista pravitate perstabitis? Nam quaerendi initium ratio adtulit; quae perfecit virtutem, cum esset ipsa ratio confirmata quaerendo. Quaestio autem est adpetitio cognitionis; quaestionisque finis, inventio. At nemo invenit falsa: nec ea, quae incerta permanent, inventa esse possunt: sed, cum ea, quae quasi involuta fuerunt, aperta sunt, tum inventa dicuntur. ⁵ Sic & initium quaerendi, ⁶ & exitus percipiendi & ¹ conpre-

⁴ *Quasi quaedam lux lumenque vitae*] Repone, *quasi quaedam dux lumenque vitae*; quod Amicus voluit. Sic Tusc. V, 2. O vitae philosophia dux. Pariter naturam, optimam bene vivendi DUCEM dixit de Amicitia cap. 5. Cyprianus de Lapsis p. 182. ed. Baluz. Ut nihil remanserit lucis & luminis unde divina praecepta perspicui possint. Idem.

⁵ Sic & initium quaerendi]

Lege cum Walkero nostro, sic ratio & initium &c. nam vox illa nec subintelligi, nec ex superioribus repeti commode potest. Idem.

⁶ Et exitus percipiendi] Malim exitum, quod exhibent Cantab. & Reg. pro varia lectione, Quin & Lambinus sic edidit. Ad praestantiorum tamen Codicum fidem propius accedit Amicus, dum legit, Sic & initium quaerendi, & exitus percipiendi

¹ comprehendendi tenet. Itaque argumenti conclusio, quae est Graece ἀποδείξις, ita definitur:

- ² Ratio, quae ex rebus perceptis ad id quod non percipiebatur adducit. Quod si omnia visa ejusmodi essent, qualia isti dicunt, ³ ut ea vel falsa esse possent, neque ea posset ulla notio discernere; quo modo quempiam aut conclusisse aliquid, aut invenisse diceremus? aut quae esset conclusi argumenti fides? Ipsa autem philosophia, quae rationibus progredi debet, quem habebit exitum? Sapientiae vero quid futurum est? quae neque de se ipsa dubitare debet, neque de suis decretis, quae philosophi vocant

cipiendi ἔσ' comprehendendi TENETUR. Davies.

¹ Comprehendendi tenet] Supple ratio. Supra: Nam querendi initium ratio attulit. Guetus.

² Ratio quae ex rebus perceptis &c.] Diogenes Laertius VII, 45. Stoici vocant ἀποδείξιν, λόγον διὰ τὸ μᾶλλον καταλαμβανομένων τὸ ἥπιοι κατακαυδανόμενον ΠΕΡΙ ΠΑΝΤΩΝ. Depravatae sunt voces ultimae, quas interpretes variis modis reformare tentarunt. Mihi rescribendum videtur, τὸ ἥπιοι κατακαυδανόμενον ΠΑΡΑΣΤΑΝΤΑ. Corruptus est etiam locus in eodem segmento, ubi definiunt εἶναι τὸ λόγον αὐτὸν συνημάτων ἔσ' ἐπιφορεῖς. Lego σύστημα ἔκ' λημμάτων καὶ ἐπιφορεῖς. Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. II. cap. XII. §. 135. Διότι ἐστὶ σύ-

στημα ἔκ' λημμάτων καὶ ἐπιφορεῖς.

Sed hoc obiter. Is idem paulo ante: Ἐστὶν ἕν, ὡς φασιν, ἡ ἀπόδειξις, λόγος διὰ τὸ ὁμολογουμένων λημμάτων κατὰ συναγωγὴν ἐπιφορεῖν ἀκαλύπτων ἀλλήλοις. Eadem definitio repetitur §. 143. Vide & §. 170. Davies.

³ Ut ea vel falsa esse possent] Cantab. & Reg. à secunda manu dant, ut ea vel falsa vel vera esse possent. Nec voces illae per se sunt incommodae. Cum tamen eas nesciant libri potiores, forsan huc malum pedem intulerunt. Supra cap. VI. Ut plane confidas id perceptum cognitumque esse, quod est tale quale vel falsum esse possit? Iidem Codices illic repraesentant, quale vel verum vel falsum esse possit. Haud necessario. Idem.

⁴ Sapientique satis sit, non esse

vocant *Νόμαζα*: quorum nullum sine scelere prodi poterit. Cum enim decretum proditur, lex veri, rectique proditur: quo è vitio & amicitiarum proditioes & rerum publicarum nasci solent. Non potest igitur dubitari, quin decretum nullum falsum possit esse; * sapientique satis non fit, non esse falsum, sed etiam stabile, fixum, ratum esse debeat; quod movere nulla ratio queat. Talia autem neque esse, neque videri possunt eorum ratione, qui illa visa, è quibus omnia decreta sunt nata, negant quicquam à falsis interesse. Ex hoc illud est natum, quod postulabat Hortensius,

ut

esse falsum] Ipsa indicat sententia, quod veteris libri confirmat auctoritas, legendum *sapientique satis non fit non esse falsum*: ut hoc dicatur, Sapienti satis non est non esse falsa decreta, sed stabilia quoque, fixa, rata debent esse. *P. Manucius*.

Ibid. *Sapientique satis non fit, non esse falsum &c.*] Negationis particulam, quæ inter *satis* & *fit* aberat ab omnibus libris vulgatis, restitui ex Codice Memmiano. Sic enim legitur in omnibus vulgatis *satis fit*; ubi quis non videt negationem deesse? *Lambinus*.

Ibid. *Sapientique satis non fit*] Sic *Parif. 4.* & sic *Manucius* ac *Lambinus* in uno vel altero Codice repperunt. *Eliens.* etiam secundus & *Reg.* ab emendatrice manu exhibent, *sapien-*

tique non satis fit, quod eodem reddit. Vulgo *sapientique satis fit*; eamque scripturam tuetur *Petr. Faber* & *Janus Guelmuis*. Hoc tamen non obstat, quin eam omnino rejiciendam putem: nam si *non potest dubitari quin sapienti satis fit decretum non esse falsum*; certum *Ciceroni* videtur, hoc sapienti satis esse; quod ejus menti prorsus est contrarium. Particulam igitur negantem necessario flagitat sententia. Cum tamen *Pall.* liber *S. Victoris*, *Eliens.* alter, *Reg.* à prima manu, *Parif. 1. 2. 3. Baliol. & Cantab.* dent *sapientisque satis fit*; reponendum crediderim, *nullum falsum possit esse sapientis*; neque *satis fit*. Qua de conjectura judicent harum rerum periti. *Davies*.

ut id ipsum saltem perceptum à sapiente diceretis, nihil posse percipi. ¹ Sed Antipatro hoc idem postulanti, cum diceret, ei, qui affirmaret nihil posse percipi, consentaneum esse unum tamen illud dicere percipi posse, ut alia non possent, Carneades acutius resistebat: nam tantum abesse dicebat, ² ut id consentaneum esset, ut maxime etiam repugnaret: qui enim negaret quicquam esse, quod perciperetur, eum nihil excipere: ita necesse esse, ne id ipsum quidem, quod exceptum non esset, comprehendere & percipi ullo modo posse. Antiochus ad istum locum pressius videbatur accedere: quoniam enim id haberent Academici decretum (sentitis enim jam hoc me δόγμα dicere) nihil posse percipi; non debere eos in suo decreto, sicut in ceteris rebus, fluctuare, praesertim cum in eo summa consisteret: hanc enim esse regulam totius philosophiae, constitutionem veri, falsi, cogniti, incogniti: quam rationem quoniam susciperent, docereque vellent, quae a quo-

vis

¹ Sed Antipatro hoc idem postulanti cum diceret, ei, qui affirmaret nihil posse percipi, consentaneum esse, unum tamen illud dicere percipi posse, ut alia non possent, Carneades acutius resistebat] Quid sibi velint hæc verba nemo non videt; quorum antea sententia videri poterat obscurior, cum pro ei qui affirmaret legeretur eique affirmaret. Quo ex loco unius litteræ mutatione mendum fustulimus, id-

que ex conjectura. P. Manucius.

² Ut id consentaneum esset] Paris. 2. Baliol. Reg. Cantab. & Ascens. repræsentant ut ei consentaneum esset. Fieri potest ut, utraque lectione conjuncta, legendum sit, ut id ei consentaneum esset. Sed parum refert. Davies.

³ Qui aut cognoscendi initium ignoret] Vulgo cognoscendi esse initium.

vis accipi oporteret & quae repudiari, certe hoc ipsum, ex quo omne veri falsique iudicium esset, percipere eos debuisse: etenim duo esse haec maxuma in philosophia, iudicium veri, & finem bonorum; nec sapientem posse esse, ³ qui aut cognoscendi initium ignoret, aut extremum expetendi, ut, aut unde proficiscatur, aut quo perveniendum sit, nesciat: haec autem habere dubia, neque his ita confidere, ⁴ ut moveri non possint, abhorrere à sapientia plurimum. Hoc igitur modo potius erat ab his postulandum, ut hoc unum saltem, percipi nihil posse, perceptum esse dicerent. Sed de inconstantia totius illorum sententiae, si ulla sententia cujusquam esse potest nihil adprobantis, ⁵ sicut opinor, dictum satis. Sequitur disputatio copiosa illa quidem, ¹⁰ sed paulo abstrusior; (habet enim aliquantum à phycis) ut verear, ne maiorem largiar ei, qui contra dicturus est, libertatem & licentiam. Nam quid eum facturum putem de abditis

initium. Sed *esse* delevit *Lambinus* ex conjectura; quod etiam faciendum notavit *MSti Regii* Librarius: ac abest à *Paris.* 1. Et sane manifesto *παράλ-* *xi* vox ista. *Gulielmus* tamen, ut Codicibus accederet quam proxime, legebat, *cognoscendi se-* *se initium ignoret.* Absurde; nec enim *sui cognitio* ad rem, quæ agitur, pertinet. *Idem.*

⁴ *Ut moveri non possint*] *Cl. Walkerus* legit *possit.* Recte;

si modo non ad res, sed ad personam referretur. Sed mihi secus videtur. *Idem.*

⁵ *Sicut opinor, dictum satis*] Vulgo *fit, ut opinor, dictum satis.* Sed vel sequenda est *MS-ti Cantab.* fides, quod nos fecimus; vel deleta prima vacula rescribendum, *ut opinor, dictum satis.* Et ita sane dat *Codex Regius.* *Idem.*

abditis rebus & obscuris, ¹ qui lucem eripere conetur? ² Sed disputari poterat subtiliter, quanto quasi artificio natura fabricata esset primum animal omne, deinde hominem maxime: quae vis esset in sensibus: ³ quemadmodum primo visa nos pellerent; deinde adpe- titio ab his pulsa sequeretur; tum ut sensus ad res percipiendas intenderemus. Mens enim ipsa, quae sensuum fons est, atque etiam ipsa sensus est, naturalem vim habet, quam inten- dit ad ea, quibus movetur. Itaque alia visa sic adripit, ut his statim utatur: ⁴ aliqua re- condit;

¹ *Qui lucem eripere conetur*] Sic omnes quidem habent libri. Sed *Passeratius* legendum putat, *qui lucem* in rebus clarissimis *eripere conetur*. LAMBIN. Fru- stra. Vide *Petr. Fabrum*.

² *Sed disputari poterat*] Pa- ris. 2. 5. *sed si disputari poterat*. Lege, *sed id disputari poterat*, ut etiam *Victorius* edidit. *Davies*.

³ *Quemadmodum prima visa &c.*] Legendum fortasse est *primo visa &c.* ut *primo* & deinde inter se respondeant. Omnino neque *prima visa* neque *secunda* dicuntur. Præterea ubi li- bri vulgati habent *nos pellerent*, legendum *eos pellerent*. *Eos au- tem*, videlicet sensus. *Lambin*.

Ibid. *Quemadmodum primo visa*] Vulgo *prima visa*: eam- que lectionem temere defendit *Petr. Faber*, qui solutæ ligatæ- que orationis characterem non distinxit. Certe necessaria pror-

sus est hæc *Lambini* conjectura, quam ex emendatione præse- fert *Regius* noster. *Davies*.

⁴ *Aliqua sic recondit*, è qui- bus memoria oritur] Nonnihil desideratur, & fortasse tale quip- piam, ut *postea*; ut ita legatur, *alia visa sic arripit, ut his sta- tim utatur; alia sic recondit, ut postea*, è quibus memoria ori- tur. Et dictio *postea* referatur ad verbum *utatur*. Nisi si quis ita malit legere, *alia* sibi re- condit, è quibus memoria oritur. *Sibi*, id est, ad usum suum. *P. Manucius*.

Ibid. *Aliqua sic recondit****] *Manutius* putat legendum *aliqua* sibi *recondit*: alii delent parti- culam *sic*. Ego, cum videam eam reperiri in omnibus libris, suspicor aliquid potius desiderari: verbi gratia, tale quiddam: *ut horum usum in alia tempora reseruet; vel potius tale, ut ea, cum opus sit, depromat*. *Lam- binus*.

condit; è quibus memoria oritur: cetera autem similitudinibus constituit; ex quibus efficiuntur notitiae rerum: quas Graeci cum ἐνοίας tum ἀεγλήεις vocant. Eo cum accessit ratio, argumentique conclusio, rerumque innumerabilium multitudo; tum & perceptio eorum omnium apparet, & eadem ratio perfecta his gradibus ad sapientiam pervenit. Ad rerum igitur scientiam vitaeque constantiam aptissima cum sit mens hominis; amplectitur maxime cognitionem: & istam κατάληψιν, quam, ut dixi, verbum è verbo exprimentes, comprehensionem

binus.

Ibid. *Aliqua recondit*] Vulgo aliqua sic recondit: quæ vocula varias Manucii, Lambini, Fabricae conjecturas peperit. Ego eam prorsus delendam putavi, flagitante sensu. Et in MSto quidem Regio per hanc voculam recta ducitur linea. Præterea legendum alia, non aliqua. Sic de Fin. lib. III. cap. 19. Ut enim in membris alia sunt tanquam sibi nata, ut oculi ut aures: aliqua ceterorum membrorum usum adjuvant &c. Codd. aliqua etiam. Lego alia autem ceterorum &c. Davies.

5 Similitudinibus constituit] An inductionibus, id est, ἐπαγωγαῖς? Ex singularibus similibus generalia colligit: hic olor est albus; ille etiam albus est; & alius hic albus: ergo omnis olor albus. Hæc nix alba, & hæc, & illa: ergo nix omnis alba. Hæc inductio est ex par-

tibus similibus totum quodam modo constituens; quod ἐνοία & ἀεγλήεις Stoicis, Latine notio. Vide Plutarchum de Placit. lib. IV. cap. XI. GUIETUS. Ibid. In Paris. 3. 5. Reg. & Cantab. est construit; nec aliter editio Victorii representat. Fortassis haud male. Davies.

6 Et istam Catalepsin, quam &c.] Sic habent nostri Codd. veteres, & ita sine dubio legendum: nam vulgati non habent provocabulum istam, quæ hic non est inanis. LAMB. Ibid. Istam agnoscunt etiam Paris. Pall. Baliol. Reg. Cantab. & editiones Ascensii Victorique. Davies.

7 Ut dixi] Τὸ ut dixi Glossema videtur: quid enim est quam, ut dixi, dicemus? GUIETUS. Ibid. Nimis morosus est hic & alibi passim Guietus. Vide supra cap. VI. Davies.

prehensionem dicemus, cum ¹ ipsam per se amat (nihil est enim ei ² veritatis luce dulcius tum etiam propter usum. Quocirca & sensibus utitur, & artes efficit, quasi sensus alteros, & usque eo philosophiam ipsam conroborat, ut virtutem efficiat; ex qua re una vita omnis apta sit. Ergo hi, qui negant quicquam posse comprehendi, haec ipsa eripiunt vel instrumenta vel ornamenta vitae; vel potius etiam totam vitam evertunt funditus, ipsumque animal orbant animo: ut difficile sit de temeritate eorum, perinde ut causa postulat, dicere. Nec vero satis constituere possum, quod sit eorum consilium, aut quid velint. Interdum enim, cum adhibemus ad eos orationem huiusmodi,

¹ *Ipsam per se amat*] Forte propter se amat. Lambin.

² *Veritatis luce dulcius*] *Can- tab. Reg. Bal. & Ven. 1471. dilucidius. Paris. 2. 4. 5. delucidius. Forsan delectabilius, vel jucundius, fuit à manu Cicero- nis. Davies.*

³ *Si ea quæ disputent vera non sint, tum omnia fore incerta*] Hic quoque delendam opinor particulam non, quæ abest à libro viri doctissimi, qui cum MSto diligenter fuit collatus. *Urfinus.*

Ibid. Si ea quæ disputantur] Vulgo disputentur. Sed melior est ea ratio, quam præstant *Reg. Paris. 1. 4.* alique nonnulli. Ne quid tamen dissimulem, cum *Bal. Urfin. Paris.*

2. 5. Reg. & Ven. 1471. paullo post, omissa negante particula, dent, vera sint; legendum suspicor, si ea, quæ disputatis, vera sint &c. Aut cum Paris. 4. nesciat ad eos; reponi queat si ea, quæ disputant, vera sint &c. Davies.

⁴ *Naturam accusa*] Forsan accusate. Idem.

⁵ *In profundo veritatem, ut ait Democritus, penitus abstruserit*] Respicit ad illius effatum, quo pronuntiavit *ἐν βυθῷ τῆς ἀληθείας*. Vide *Laertium lib. IX. §. 72. Lactantius Epit. cap. XL. Democritus in profundo quidam puteo demersam veritatem jacere testatur. Vide fis & Inst. Div. lib. III. cap. XXVIII, 13. & cap. XXX, 6. Idem.*

6 *Alii*

iusmodi, ³ Si ea, quae disputantur, vera non sint, tum omnia fore incerta; respondent, Quid ergo istud ad nos? Num nostra culpa est? ⁴ Naturam accusa, quae ⁵ in profundo veritatem, ut ait Democritus, penitus abstruserit. Alii autem elegantius, qui etiam queruntur, quod eos infimulemus omnia incerta dicere; quantumque intersit inter incertum, & id, quod percipi non possit, docere conantur, eaque distinguere. Cum his igitur agamus, qui haec distinguunt: illos qui omnia sic incerta dicunt, ⁷ ut stellarum numerus, par an impar sit, quasi desperatos aliquos relinquamus. Volunt enim (& hoc quidem vel maxime animadvertebam vos moveri) probabile aliquid esse

6 Alii autem elegantius, qui etiam queruntur] Qui à mala manu irrepsisse videtur Cl. Walhero.

7 Ut stellarum numerus, par an impar sit, nescitur, quasi desperatos] Sic nunc edidi; olim autem nesciatur, quomodo habent libri vulgati. Sed videtur neque nesciatur neque nescitur hic locum habere debere: nam subintelligitur, vel potius repetitur ἀπὸ κοινῶν, in artum est: hoc modo, ut stellarum numerus par an impar sit, quasi desperatos aliquos relinquamus. Hac sententia: Cum his igitur agamus, qui hanc distinguunt: illos, qui omnia sic incerta dicunt, ut, stellarum numerus par an impar sit, incer-

tum est, quasi desperatos aliquos relinquamus. Lambin.

Ibid. Par an impar sit, quasi desperatos] Vulgo par an impar sit, nesciatur, quasi desperatos. Sed antepenultimam vocem πῦλιν recte vidit Lambinus; nec eam agnoscunt liber S. Victoris, Paris. 1. 5. Baliol. Reg. Cantab. & Ven. 1471. quapropter expunximus. Cum Guieto præterea legas velim qui omnia sic incerta dicunt ut stellarum numerum, par an impar sit &c. Ceterum: eodem exemplo αὐτὸ καὶ ἀστέρων ἀριθμὸς ἢ ὡς ἂν αὐτῶν ἀριθμὸς utitur, & plus quidem vice simplici, Sextus Empiricus. Adi doctissimum Fabricium ad lib. VII. contra Mathem. §. 243. Davies.

1. Eaque

esse & quasi veri simile, ¹ eaque se uti regula
& in agenda vita, & in quaerendo ac diffi-
rendo. ² Quae ista regula est [veri & falsi
si notionem veri & falsi, propterea quod
non possunt internosci, nullam habemus? Nam
si habemus, interesse oportet, ut inter rectum
& pravum, sic inter verum & falsum: si ni-
hil interest, nulla regula est; nec potest
cui est visio veri falsique communis, ullum
habere iudicium, aut ullam omnino veritatis
notam. Nam, ³ cum dicunt, hoc se unum
tollere

¹ *Eaque se uti regula*] Hanc
lectionem tuetur *Parif. 3.* eam-
que sane non moveo. *Cantab.*
tamen dat, *eamque sicuti regu-
lam; Reg. vero, Baliol. Parif.*
*1. 2. 4. 5. & Ven. 1471. eam-
que secuti regulam.* Ex quo non
difficulter effici possit, *eamque*
se sequi *regulam.* Mihi tamen
præplacet vulgata ratio. *Idem.*

² *Qua est ista regula, si no-
tionem veri & falsi &c.*] In
libris vulgatis ita legitur *Qua
ista regula est veri & falsi, si
&c.* Ego hoc totum *veri & falsi*
tanquam à Librario errante
temere bis positum, semel hic
non suo loco, iterumque suo
loco, funditus deleui. Namque
hæc regula, quam dicit, non in-
telligitur regula veri & falsi; sed
regula, qua certum ab incerto,
cognitum ab incognito distin-
guitur, id est regula cognitionis.
Supra paullo ante operarii isti,
maffigiae plane & flagriones,
mendose ediderunt olim nos

*moveri pro vos moveri, & mo-
differendo pro differendo. Lam-
binus.*

*Ibid. Qua ista regula est veri
& falsi*] Voces *veri & falsi*
mihi simul ac *Lambino* libra-
riorum videntur adfumentae;
quapropter eas uncinis cinximus.
Delere vero noluimus, nam in
omnibus nostris extant MSS.
nisi quod *Parif. 3.* det *Qua ista
regula est veri & falsi propterea
quod ea non possint &c.*
Regula, quam dicit, est ea
Davonm seu verisimilitudinis,
qua se uti dicunt Academici.
Davies.

³ *Cum dicunt hoc se unum
tollere, ut quidquam verum possit
ita videri, ut non eodem modo
falsum etiam possit ita videri.*
Addidi *verum* ex antiquo libro,
sententia comprobante. *P. Ma-
nucius. Ibid.* Cum *Manucio* fa-
cit doctissimus *Walkerus.* Quum
tamen ea voce careant omnes
nostri,

tollere, ut quicquam possit ita videri, ⁴ ut non eodem modo falsum etiam possit videri, cetera autem concedere; faciunt pueriliter. Quo enim omnia judicantur, sublato, reliqua se negant tollere: ut, si quis quem oculis privaverit, dicat, ea, quae cerni possent, non se ei ademisse. Ut enim illa oculis modo cognoscuntur, sic reliqua visis; sed propria veri, non communi veri & falsi nota. ⁵ Quamobrem, ⁶ sive tu probabilem visionem, sive probabilem & quae non impediatur, ut Carneades volebat,

nostri, ex adnotatione natam censeo. Davies.

⁴ *Ut non eodem modo falsum etiam possit videri]* Vulgo *possit ita videri*. Sed vox media plane fuit supervacanea, eamque tanquam delendam punctis notavit Regii Codicis Librarius. Quin & eam Lambinus in sua editione praetermisit. Idem.

⁵ *Quamobrem sive tu probabilem visionem & quae non impediatur; sive improbabilem & quae impediatur, ut Carneades volebat]* Hunc locum antea mutilum ac lacerum beneficio Codicum MSSStorum sane quam feliciter restitui: nam probabilis visio & ea quae non impeditur, ejusdem sunt ordinis ac ponderis: rursus improbabilis visio & ea quae impeditur, idem valent. At, ut vulgo legitur, haec sunt confusa, & praeterea mutila. Sic enim habent omnes libri vulgati: *quamobrem sive tu probabilem visionem, sive improbabilem & quae non impediatur, ut Carneades volebat*.

lem & quae non impediatur, ut Carneades volebat. Quae lectio plane inepta & inexplicabilis est. Lambinus.

⁶ *Sive tu probabilem visionem, sive probabilem & quae non impediatur — proferes]* Vulgo *sive improbabilem & quae non impediatur*; nec aliter nostri Gruterique Codices. Quare vereor ut Lambinus beneficio MSSStorum restituerit, *sive tu probabilem visionem & quae non impediatur, sive improbabilem & quae impediatur — proferes*. Ut ut autem sit, ita se perquam feliciter reposuisse temere credidit vir ille doctus. Agitur enim de Carneadea verisimilitudinis regula: sed ad eam nihil facit *improbabilis visio* seu *φαντασία οὐ φαινόμενη ἀληθής*, quae, sicut ipse Carneades statuit, *παρεγχαυμένος ἐστὶ καὶ οὐ κερτήριον*. Huic igitur loco declarando reputes oportet, Academicos *φαντασίας πῶτα* in *πῶτα ἀπλῶς*,

lebat, five aliud quid proferes, quod sequare, ad visum illud, de quo agimus, tibi erit revertendum. In eo autem, si erit communitas cum falso, nullum erit iudicium; quia ¹ proprium in communi signo notari non potest: sin autem commune nihil erit; habeo, quod volo: id enim quaero, quod ita mihi videatur verum, ut non possit idem falsum videri. Simili in errore versantur, ² cum convicti, ac vi veritatis coacti, perspicua à perceptis volunt distinguere, & conantur ostendere, esse aliquid perspicui, ³ verum illud quidem inpresum in animo atque mente, neque tamen id percipi

ἀπλῶς, πιθανὰς καὶ ἀξιοδυνάμεις, & πιθανὰς καὶ ἀξιοδυνάμεις καὶ ἐπιπροσώπου, divisisse. Vide *Sextum Empiricum* Pyrrh. Hypot. lib. I. cap. xxxiii. §. 227, seqq. Carneades vero ἀπαιτη-
 ρῶν καὶ αὐτὸς τὴν κριτικὴν πρὸς
 τὴν ἑβρίαν διαγωγὴν καὶ πρὸς
 τὴν ἑὺδαιμονίαν προέκλινον, δι-
 νάμεναι ἀπειραγμάτιον καὶ κατ'
 αὐτὸν ἀεὶ τὰς ἀγαθὰς, ἀπο-
 λαυεῖσθαι τὴν τε πιθανὴν
 φαντασίαν, καὶ τὴν πιθα-
 νὴν ἅμα καὶ ἀπερισπα-
 στον καὶ ἀξιοδυνάμειον. Verba
 sunt ejusdem *Sexti* lib. VII.
 advs. Mathem. §. 166. & in
 sequentibus paragraphis res ipsa
 fusius explicatur. Nos igitur,
Petro Fabro praeunte, veram
 lectionem *Ciceroni* reddidimus.
 Cum tamen editio vetustissima
 1471. det sive tu probabilem
 visionem sive in probabilem re-

presentat: malim sive tu probabilem visionem; sive tu probabilem & qua non impediatur — proferes. Davies.

¹ Proprium in communi signo notari non potest] *Lambinus*, deleta praepositione, legit, proprium communi signo notari non potest. Sed renituntur MSSi, nec necessaria est illa emendatio. *Idem*.

² Cum convicti ac judicio veritatis coacti] Libri veteres non habent convicti ac, sed, his duabus vocibus sublati, simpliciter cum judicio veritatis coacti &c. *Lambinus*.

Ibid. Cum convicti ac vi veritatis coacti] *Lambiniani* MSSi, non secus ac liber *S. Victoris*, *Paris.* 1. 2. 4. 5. *Bal. Reg. Cantab. & Ven.* 1471. exhibent, cum judicio veritatis coacti; ut forsan *Cicero* scripserit, cum ditione veritatis coacti. Davies.

³ Verum

percipi ac comprehendere posse. Quo enim modo perspicue dixeris album esse aliquid, cum possit accidere, ⁴ ut id, quod nigrum sit, album esse videatur? aut quo modo ista aut perspicua dicemus, ⁵ aut impressa ⁶ subtiliter; ⁷ cum sit incertum, vere inaniterne moveatur? Ita neque color, neque corpus, nec veritas, nec argumentum, nec sensus, neque perspicuum ullum relinquitur. Ex hoc illud his usu venire solet, ut, quicquid dixerint, à quibusdam interrogentur: Ergo istuc quidem percipis? Sed qui ita interrogant, ab his inidentur: non enim urgent, ut coarguant, neminem ulla de

re

3 *Verum illud quidem impressum*] Lambinus edidit *vere illud quidem impressum*. Sed Codices stant à recepta lectione, nisi quod Paris. 4. det *verum illud* quod & *impressum*. Legerim *verum illud quidem & impressum* subtiliter in animo &c. Nam vocem *subtiliter* excidisse docent, ut opinor, sequentia. Davies.
4 *Ut id, quod nigrum sit, album esse videatur*] Pal. primus & Paris. 3. exhibent *ut id quidem nigrum sit, quod album esse videatur*. Nihilo pejus. Idem.

5 *Aut impressa*] Tò in animo hic desiderari videtur, ut sententia compleatur: nam quo referas τὸ moveatur, quod in fine periodi est, nisi ad vocabulum *animo* seu *menti*, quod negligenti Librario excidit. Sic igitur totus locus videtur resti-

tuendus, *Aut quo modo ista aut perspicua dicemus, aut in animo impressa subtiliter, cum sit incertum vere inaniterne moveatur?* GUIETUS. Ibid. Veri similis quidem videtur *Guieti* ratio. Cum tamen Paris. 2. det *aut etiam impressa* Paris. vero 5. *aut enim impressa*; minima mutatione rescribendum censuerim, *aut MENTI impressa*. Davies.

6 *Subtiliter*] Id est, κατὰ λεπτὴν, exacte, ἀκριβῶς. Impressa subtiliter animo oportet esse visa, ut sint perspicua; ex illarum sententia. *Guietus*.

7 *Cum sit incertum, vere inaniterne animus moveatur*] In vulgatis libris *animus* desiderabatur: Ego addidi, secutus, præter antiquum librum, ipsam sententiam ipsamque *Ciceronem*: qui non ita multo post, *Co-*
nantur,

H

re posse contendere, neque adseverare, sine aliqua ejus rei, quam sibi quisque placere dicit, certa & propria nota. ¹ Quid est igitur istuc vestrum probabile? Nam si, quod cuique occurrit, & primo quasi adspectu probabile videtur, id confirmatur, quid eo levius? sin ex circumspectione aliqua, & accurata consideratione, quod visum sit, id se dicent sequi; tamen exitum non habebunt. Primum quia his visis, inter quae nihil interest, aequaliter omnibus ² abrogatur fides: deinde cum dicant posse accidere sapienti, ut, cum omnia fecerit, diligentissimeque circumspexerit, existat aliquid, quod & veri simile videatur, & absit longissime à vero; ³ quo modo, si magna parte quidem (ut solent dicere) ad verum ipsum, aut quam proxime accedant, confidere sibi poterunt? Utenim

nantur, inquit, ostendere, multa posse videri esse, quae omnino nulla sunt; cum animi inaniter moventur rebus iis, quae nulla sint, ut iis, quae sint. P. Manucius.

¹ Quid est igitur istuc vestrum probabile?] Sic *Ven.* 1471. quam sequendam putavi. Vulgo quod est igitur &c. Haud ita bene. *Davies.*

² Abrogatur fides] *Parif.* 2. 4. 5. & *Ven.* 1471. erogatur fides; unde legi possit derogatur fides. Sic auctoritati cujusquam fidem derogari oportuisse dixit *Celsus Medic.* Praef. pag. 8. *Arnobius* lib. III. pag. 158. *Nec per varias distractas repugnantesque sententias fidem ip-*

sis rebus, quas struitis, derogare. *Quinctil. Inst. Orat.* IX, 3. fin. *Cum in his rebus cura verborum derogat affectibus fidem.* *Lactantius Epit.* cap. 50. *Nam si non fecerit, praeceptis suis fidem derogabit.* At cum reliqui nostri vulgatam lectionem servant, immota per me liceat maneat. *Idem.*

³ Quo modo, si magna parte quidem (ut solent dicere) ad verum ipsum aut quam proxime accedant, confidere sibi poterunt?] *Codices nostri praetermisso quomodo* (quod nec in *Gruteriano* legebatur) repraesentant, si (*Caletab. sin.*) magnam partem quidem (*Parif.* 4. omittit quidem) *solent*

nim confidant, notum his esse debbit in-
 signe veri: * quo obscurato, & oppresso, quod
 tandem verum sibi videbuntur adtingere? Quid
 autem tam absurde dici potest, quam cum ita
 loquuntur? est hoc quidem illius rei signum,
 aut argumentum, & ea re id sequor: sed fie-
 ri potest, ut id quod significatur, aut falsum
 sit, aut nihil sit omnino. Sed de perceptione
 hactenus: si quis enim ea, quae dicta sunt,
 labefactare volet; facile, etiam ⁵ absentibus
 nobis, veritas se ipsa defendet. His satis cog- 12
 nitis, quae jam explicata sunt; nunc de ad-
 sensione atque adprobatione, quam Graeci *συ-
 γκατάθεσις* vocant, pauca dicemus: non quo non
 latus locus sit; sed paullo ante iacta sunt fun-
 damenta. Nam ⁶ cum vim, quae esset in sen-
 sibus, explicabamus, simul illud aperiebatur,
 conpre-

solent dicere, ac (Bal. & Paris. 1. 2. 3. *ad*) *verum ipsum, ut* (Paris. 1. 3. *aut*) *quam proxime* accedant, *confidere sibi poterunt?* Unde, deleta *quo modo*, quod nesciunt MSSi, reposuerim, se *magnam partem quidem* (ut *solent dicere*) *ad verum ipsum* aut *quam proxime* accedere, *confidere sibi poterunt?* Cum ut pro aut scriberetur, *accedere* non recipiebat Syntaxis; quapropter à Librariis fuit mutatum. *Idem.*

4 *Quo obscurato & oppresso*] Sic nonnulli Codices; Lambino teste: nullos enim, qui hanc praeferunt lectionem, vidimus; & falsi sunt Petr. Faber & Fr. Guictus, qui Martiarum Capel-

lam ita recitare tradunt. Vulgo quo obscuro & oppresso; quod cum male se habeat, legerem obruto & oppresso, nisi librorum Lambinianorum, si qui sunt, obstaret auctoritas. Certe obrui & opprimi passim jungit Cicero. Davies.

5 Absentibus nobis] Paris. 3. *habentibus*. Forſan à Ciceronis manu fuit, *tacentibus nobis*: & ita coniecisse Walkerum nostrum postea vidi. Vide sis infra cap. 32. *Idem.*

6 Cum vim quae esset in sensibus] Baliol. Reg. Cantab. Paris. 1. 2. & liber S. Victoris vim non agnoscunt, at Paris. 5. & eam & sequentem vocem

comprehendi multa & percipi sensibus; quod fieri sine adfensione non potest. Deinde cum inter inanimum & animal hoc maxime interfit, ¹ quod inanimum nihil agit, animal agit aliquid, (nihil enim agens ne cogitari quidem potest quale sit) aut ei sensus adimendus est, ² aut ea, quae est in nostra sita potestate, ³ reddenda adfensio. At vero animus quodam modo eripitur his, quos neque sentire neque adfentiri volunt: ut enim necesse est, lancem in libra, ponderibus inpositis, deprimi; sic inanimum perspicuis cedere. Nam ⁴ quomodo non potest animal non adpetere id, quod accomodatam ad naturam adpareat: (Graeci id οἰκῆτον adpellant) sic non potest objectam rem perspicuam non adprobare. Quamquam si illa, de quibus disputatum est, vera sunt, nihil at-

tinet

praetermittit. *Pal.* autem pri-
mus, *Reg. & Cantab.* dant *qua
essent*: unde *Gruterus* legit, *cum
qua essent in sensibus*. Sed ele-
gantior est recepta lectio, quae
suis nititur MSSis. *Davies*.

¹ Quod inanimum nihil agit,
animal agit aliquid] *Parif.* 1. 2.
4. 5. *Eliens. Reg. Baliol. Can-
tab. & Ven.* 1471. simpliciter
exhibent, *quod animal agit ali-
quid*: adeo ut haec voces prae-
termittant, *inanimum nihil agit*.
Et sane videntur à Librariis
additæ, quo plenior fieret ora-
tio. Alioqui *cum inter inani-
mum & animal hoc maxime
interfit, quod animal agit ali-
quid*; inanimum nihil agere fa-

tis ostenditur. *Idem*.

² Aut ex qua est in nostra
sita potestate] *Cl. Walkerus*, ad-
dita negatione, legit *qua non
est in nostra sita potestate*; quia
paullo post noster ait *necesse
esse animum perspicuis cedere, &
non posse objectam rem perspi-
cuam non approbare*. *Davies*.

³ Reddenda assensio] Pler-
que libri veteres habent *cre-
denda assensio*, Unde suspicio
legendum *prodenda assensio*. *Pro-
denda* autem, id est, deferenda
& relinquenda. *Lambin*.

Ibid. Reddenda assensio] *Ib.*
libro *S. Victoris*, in *Parif.* 2.
4. 5. *Reg. Baliol. Cantab. &
Ven.* 1471. legitur *credenda* *assensio*.

tinet de adfensione omnino loqui; qui enim quid percipit, adfentitur statim: sed haec etiam sequuntur, nec memoriam sine adfensione posse constare, nec notitias rerum, nec artes: idque quod maxumum est, ut sit aliquid in nostra potestate, in eo, qui rei nulli adfentietur, non erit. Ubi igitur virtus, si nihil situm est in ipsis nobis? Maxume autem absurdum, vitia in ipsorum esse potestate, neque peccare quemquam, nisi adfensione; hoc idem in virtute non esse, cujus omnis constantia & firmitas ex his rebus constat, quibus adfensa est, & quas approbavit: omninoque ante videri aliquid, quam agamus, necesse est, ⁵ eique, quod visum sit, ⁶ adfentiat. Quare qui aut visum aut adfensum tollit, is omnem actionem tollit è vita. Nunc ea videamus, quae contra ab ¹³ his

sensio; unde forsan rescribi possit *cedenda assensio*. Nam quod *Lambino* placebat *prodenda assensio*; id vero perabsurdum est, mentique *Ciceronis* contrarium, uti quidem *Pet. Faber* demonstravit. Omnino tamen comoda est recepta lectio, nec ei litem ἀποτόμως moveo, cum sit à nonnullis Codicibus retenta. Vide *Servium* ad *Æn.* III, 333. *Davies*.

4 *Quo modo non potest animal ullum non adpetere id* | Notat *Gruterus* à *S. Victoris* exemplari non agnosci primam negativam, neque necessariam esse. Qua in re permultum fallitur: licet enim istam voculam ne-

sciant etiam *Paris.* 1. 2. 5. *Reg. Bal. Cantab. & Ven.* 1471. ejus opem tam vehementer flagitat oratio, ut sine ea ne sensus quidem constet. *Davies*.

5 *Eique quod visum sit adfentiat*] *Lambinus* edidit *adfentiri*; id quod postulat orationis structura, si modo sana sit aliorum verborum recepta lectio. *Cantab.* repræsentat *at ei quod visum sit assentiantur*. Hinc minima mutatione legem. *ut ei quod visum sit assentiamur*. Et ultimam vocem sic repræsentat *Paris.* 4. *Idem*.

6 *Assentiat*] *Sp. assentiamur*, *Guietus*, & *Walkerus*.

his disputari solent. Sed prius potestis totius eorum rationis quasi fundamenta cognoscere. Conponunt igitur primum artem quandam de his, quae visa dicimus; eorumque & vim & genera definiunt: in his, quale sit id, quod percipi & comprehendendi possit: ¹ totidem verbis, quot Stoici. Deinde illa exponunt duo, quae quasi contineant omnem hanc quaestionem: quae ita videantur, ² ut etiam alia eodem modo videri possint, nec in his quicquam interfit; non posse eorum alia percipi, alia non percipi: nihil interesse autem, non modo si ex omni parte ejusdem modi sint, sed etiam si discerni non possint: quibus positus, unius argumenti conclusione tota ab his causa comprehenditur. ³ Conposita ea conclusio sic est: Eorum, quae videntur, alia vera sunt, alia falsa: & quod falsum est, id percipi non potest: quod autem verum visum est, id omne tale est, ut ejusdem modi falsum etiam possit videri. Et, quae visa sunt ejusmodi, ut
in

¹ Totidem verbis quot Stoici] Stoicam φαντασίας κατανήσιον de finitionem suppeditabunt notæ nostræ ad hujusce libri cap. VI. Davies.

² Ut etiam alia eodem modo videri possint] Vulgo ut etiam alia multa eodem modo videri possint. Sed multa (quæ vox, ut incommoda non sit, parum necessaria est) haud agnoscunt nostri Codices aut Ven. 1471. Paris. vero 4. dat, ut etiam

illa alia eodem modo. Idem.

³ Conposita ea conclusio sic est] Vulgo conposita autem ea conclusio sic est. Sed voculam secundam nesciunt Paris. 5. Bal. Reg. Cantab. & Ven. 1471. quapropter eam delevimus. Idem.

⁴ Non posse accidere] Legendum credo, non potest accidere; prout Paullum Manucium & D. Lambinum edidisse video. Nostri tamen Codices haud addi-

cunt.

in iis nihil interfit, ⁴ non posse accidere, ut eorum alia percipi possint, alia non possint. Nul- lum igitur est visum, quod percipi possit. Quae autem fumunt, ut concludant id quod volunt; ex his duo sibi putant concedi: neque enim quisquam repugnat. Ea sunt haec: Quae vi- sa falsa sint, ea percipi non posse: ⁵ & alte- rum, inter quae visa nihil interfit, ex his non posse alia talia esse, ut percipi possint, alia, ut non possint. Reliqua vero ⁶ multa & varia oratione defendunt; quae sunt item duo: u- num, ⁷ eorum, quae videantur, alia vera esse, alia falsa: alterum, omne visum, quod sit à vero, tale esse, quale etiam à falso possit esse. Haec duo proposita non praetervolant, sed ita dilatant, ut non mediocrem curam adhibeant & diligentiam. Dividunt enim in partes, & eas quidem magnas: primum in sensus; de- inde in ea, quae ducuntur à sensibus & ab om- ni consuetudine, ⁸ quam obscurari volunt: tum perveniunt ad eam partem, ut ne ratione quidem

cunt. *Idem.*

⁵ *Et alterum, inter quae vi- sa]* Cum non praecesserit unum, minus opportunum videtur al- terum: quapropter eam vocem delendam censuit *Walkerus* no- ster. Et recte quidem; nisi quod malim, & iterum, inter quae visa &c. *Idem.*

⁶ *Multa & varia oratione]* Vulgo *ratione*; renitentibus re ipsa, Co licibus nostris & editis veteribus. *Idem.*

⁷ *Eorum, quae videantur, alia vera esse, alia falsa]* Sic, opi- nor, melius quam antea aliud verum esse, aliud falsum. Pro- bat antiquus liber: confirmat ipse Cicero, qui proxime supra, *Eorum, inquit, quae videntur, alia vera sunt, alia falsa.* P. MANUCIUS. Ibid. Manucio prae- ixit *Victorius*; eorumque ratio- nem firmant *Pall. Paris. 4. 5. Reg. Baliol. & Cantab.* *Idem.*

⁸ *Quam obscurari volunt]*

quidem & conjectura ulla res percipi possit. Haec autem universa concidunt etiam minutius. Ut enim de sensibus hesterno sermone vidistis, ¹ item faciunt de reliquis: in singulisque rebus, quas in minima dispertiunt, volunt efficere, his omnibus, quae visa sint, veris, adjuncta esse falsa, quae à veris nihil differant: ² ea cum talia sint, nihil posse comprehendendi. Hanc ego subtilitatem philosophia quidem dignissimam judico, sed ab eorum causa, qui ita differunt, remotissimam: definitiones enim, & partitiones, & ³ horum luminibus

Hanc lectionem pertinaciter exhibent nostri; nec tamen ex ea sensum commodum exsculpere queo. Si aliis idem contingat; legant illi mecum, *qua obscurare volunt*. Nimirum statuebant Academici, sensus reliquaue, quæ memorat Cicero, rebus percipiendis esse parum idonea. Id quibus rationibus effecerint, docebit Sextus Empiricus Pyrrhon. Hypot. lib. I. cap. 14. Davies.

¹ Item faciunt de reliquis] Paris. 5. iterum ita. Ven. 1471. Iterum ista faciunt de reliquis. Paris. 1. 2. Item ita faciunt de reliquis. Nimirum conjuncta est duplex lectio: cum enim nonnulli Codices darent item faciunt; alii, ita faciunt; diligentes Librarii nec hoc nec illud neglexerunt: & utrumvis eligas perinde est. Davies.

² Ea cum talia sint, nihil posse comprehendendi] Paris. 1. 2.

3. 5. Reg. Bal. & Ven. 1471. non posse comprehendendi; quod cur respuatur, haud equidem video. Idem.

³ Horum luminibus utens oratio] Lambino placebat harum luminibus utens oratio; quod usitatæ constructioni magis congruit. Sed vulgatam lectionem recte tuetur Petr. Faber, eamque retinent nostri Codices. Idem.

⁴ Tum similitudines dissimilitudinesque] Dissimilitudinesque non agnoscit Paris. 2. Vide sis infra cap. 32. Idem.

⁵ Illa vera & firma & certa esse, quæ putentur] Aptius ad sententiam visum est putentur, quam, ut antea, tutentur, ut dicat illa vera esse, quæ videantur. Contra sententiam Academicorum, qui nihilo magis vera illa esse quam falsa clamabant: quod proxime sequentibus verbis ostenditur. P. MANUCIUS

nibus utens oratio, ⁴ tum similitudines diffimilitudinesque, & earum tenuis & acuta distinctio, fidentium est hominum, ⁵ illa vera, & firma, & certa esse, quae tutentur; non eorum, qui clament, nihilo magis vera illa esse, quam falsa. Quid enim agant, si, cum aliquid definierint, roget eos quispiam, num illa definitio possit ⁶ in aliam rem transferri quamlibet. Si posse dixerint; ⁷ quid dicere habeant cur illa vera definitio sit? ⁸ si negaverint; fatendum sit, ⁹ quoniam illa vera definitio transferri non possit in falsum, quod ea defini-

NUCIUS. Ibid. Frustra prorsus est vir eruditus; nam, præterquam quod Codices *Manucianam* conjecturam respuunt, ostendere vult *Cicero* quam absurde se gerant hi Academici, cum personas induunt fidentium hominum illa certa esse quæ tutentur; quamvis reapse nihil, pro eorum sententia, magis verum sit quam falsum. *Davies*.

⁶ In aliam rem transferri] Sic Reg. *Baliol. Cantab. Ven.* 1471. alique veteres editi. Vulgo rem prætermittunt. *Idem*.

⁷ Quid enim dicere habeant, cur illa vera definitio sit] Alii quid enim dicere habeant? pro nec enim negare possunt. Quod mihi non plane satisfacit; quidam enim curtum in his verbis aures mex sentiunt; nec *Ciceroni* propositum id videtur magis, illam Academicorum de-

initionem transferri quamlibet in aliam rem posse, quam hoc, vel definitionem illam veram non esse, quia transferri possit in alias res; vel, si transferri non possit, id esse verum, percipique posse, quod ea definitione explicetur: quod omnino ab Academicis negatur. Videant igitur eruditi homines, an rectius hoc modo legi possit, *Quidnam dicere habeant, cur illa vera definitio sit?* P. Manucius.

Ibid. *Quid dicere habeant*] Ita MS. Reg. nec aliter ediderunt *Ascensius & Lambinus*. Vulgo legunt, *quid enim dicere habeant*; illasque voces includunt Parenthesi, Quo quidem modo turbatur & impeditur orationis cursus, *Davies*.

⁸ Si negaverint] Lege *sin negaverint*; is enim mos est *Ciceronis*. *Idem*.

⁹ Quoniam vel illa vera definitio

definitione explicetur, id percipi posse. Quod minime illi volunt. Eadem dici poterunt in omnibus partibus. Si enim dicent, ea, de quibus different, se dilucide perspicere, nec ulla communione visorum inpediri; ¹ comprehendere ea se posse fatebuntur: sin autem negabunt vera visa à falsis posse distingui, qui poterunt longius progredi? Occurreret enim, si cut occursum est: nam concludi argumentum non potest, nisi his, quae ad concludendum sumpta erunt, ita probatis, ut falsa ejusdem modi nulla possint esse: ergo si, rebus comprehensis & perceptis, ² nisa & progressa ratio hoc efficiet, nihil posse comprehendi; quid potest

fnitio transferri non possit in falsum, vel quod ea definitione explicetur] Hunc quoque locum antea corruptum & inexplicabilem nos ope veterum Codicum sane quam feliciter restituimus atque emendavimus. Sic enim habeat omnes libri vulgati, *quoniam vel illa vera definitio transferri non possit in falsum, quod ea, &c.* Quorum verborum quis sententiam explicare poterat? Nunc autem restituta particula disjunctiva *vel* ante *quod ea* &c. sententia *Ciceronis* planissima est. Hoc enim sentit; si negaverint Academici definitionem illam posse in aliam rem transferri, quam quæ definita sit; fatendum iis sit, quoniam neque illâ definitio transferri possit in falsum, neque id quod ea definitione

explicetur, id quod definitum est, percipi posse: quod ille negavit. *Lambinus.*

Ibid. Quoniam illa vera definitio transferri non possit in falsum quod ea definitione explicetur, id percipi posse] Hac, quam sequimur ratione patet, opinor, quid sibi velit *Cicero*. Vulgo, *quoniam vel illa vera definitio transferri non possit in falsum; vel quod ea definitione explicetur, id percipi posse.* Sic *Ascensius*, sic & *Lambinus* ex suis MSSis. Licet autem omnes omnino Codices hanc lectionem repræsentarent, eam tamen à *Tullii* manu non fuisse liquido jurarem; cum sensus vel nullus sit, vel parum rei congruus. Igitur siquidem *Cantab.* priorem conjunctionem disjunctivam nesciat, posteriorem *Pall.*

test reperiri, quod ipsum sibi repugnet magis ? Cumque ipsa natura accuratae orationis hoc profiteatur, se aliquid patefacturam, * quod non adparebat, &, quo id facilius adsequatur, adhibituram & sensus, & ea quae perspicua sint; qualis est istorum oratio, qui omnia non tam esse, quam videri volunt ? Maxume autem convincuntur, cum haec duo pro congruentibus sumunt, tam vehementer repugnantia: primum esse quaedam falsa visa: (quod cum volunt, declarant quaedam esse vera) deinde, inter falsa visa & vera nihil interesse. At primum sumpseras, tamquam interesset. Ita ' priori posterius, posteriori superius non jungitur. Sed

Pall. & Paris. 1. 3. 4. eorum ductu locum restituimus. At vera cum Victorio Manucioque legimus ac ita dant Paris. 1. 2. 3. in reliquis enim Codicibus illa à vero definitio. Davies.

1 *Comprehendere ea se posse fatebuntur*] Reg. & Paris. 3. *posse* nesciunt: nec videtur necessarium. *Idem.*

2 *Nisa & progressa ratio*] Cum legeretur *visa & progressa*; conjectura ducti *nisa* correximus, ut similis & apta translatio fit. Quomodo etiam locutus est Tusc. II. *Præsto*, inquit, *est ratio, quæ conniā per se & progressa longius fit perfecta virtus.* P. Manucius.

Ibid. Nisa & progressa ratio hoc efficiet] Vulgo, *visa & progressa ratio hæc efficiet.* Sed

hoc suppeditarunt Bal. Reg. Cantab. Paris. 4. 5. Ascens. & Victor. Nisa vero provenit ex optima Paulli Manucii conjectura; quam firmant Paris. 1. 3. 4. 5. Davies.

3 *Cumque ipsa natura accurata orationis &c.*] Docti quidem legi volunt *accurata rationis*; & paullo post *qualis est istorum ratio &c.* Ego nihil muto, tametsi non damnem eorum conjecturam. *Lambinus.*

4 *Quod non apparebat*] Sic recte Paris. 5. Bal. Reg. & Cantab. Adludunt etiam Paris. 1. 2. & Ven. 1471. dant enim *apparebit.* Vulgo *appareat.* Davies.

5 *Priori posterius, posteriori superius non jungitur*] *Conjunctur* quidam legunt: non recte, ut opinor, & contra *Ciceronis* senten-

Sed progrediamur longius, & ita agamus, ut nihil nobis adsentati esse videamur; quaeque ab his dicuntur, sic persequamur, ut nihil in praeteritis relinquamus. Primum igitur perspicuitas illa, quam diximus, satis magnam habet vim, ut ipsa per sese, ea, quae sint, nobis, ita ut sint, indicet. Sed tamen, ut maneamus in perspicuis firmitus & constantius, majore quadam opus est vel arte, vel diligentia, ne ab iis, quae clara sint ipsa per sese, quasi praestigiis quibusdam & captionibus depellamur. Nam qui voluit subvenire erroribus Epicurus iis, qui videntur conturbare veri cognitionem, dixitque sapientis esse, ¹ opinionem

sententiam: dixit enim *non jungitur* pro non respondet, non cohæret, non convenit. In quo, inquit, maxime convincuntur, quod duo pro congruentibus sumunt vehementer repugnantia. Omnino & in libro scripto *Bernardini Massai* legitur *conjugitur*; Sed, ut sensus ostendit corrupte *P. Manucius*.

Ibid. Posteriori superius conjugitur] Sic edidit *Gruterus*. At hæc lectio sensum facit menti *Ciceroniana* prorsus adversum: si enim *priori posteriori, posteriori superius conjugitur*; bene se habet Academicorum ratio. Hoc olim vidit *P. Manucius*; reposuitque *non jungitur*, ut tam fœdum vitium tolleretur. Emendationem, quæ sua se vi satis commendat, recipiendam putavi, cum eam di-

serte repræsentent *Parif. 1. 2. 4. 5. Baliol Reg. Cantab. & Ven. 1471. Davies*.

¹ *Opinionem à perspicuitate sejungere*] Censuit Epicurus, αἰσθήσεις, sive sensus, nunquam non veraces esse, cum perspicuitate nitantur; opiniones vero, quæ sunt nostra de visis judicia, nonnunquam veras, nonnunquam falsas statuit. *Sextus Empiricus* advf. Mathem. lib. VII. §. 103. Ἐπίκειται δὲ, διὸ ὄντων ἢ συζυγούντων ἀλλήλοις πραγμάτων, φαντασίας καὶ τῆς δόξης τέτων τὴν φαντασίαν, ἢ ἐ' ἘΝΑΡΓΕΙΑΝ καλῆ, διὰ πάντας ἀληθῶς φασὶν ὑπάρχειν. Et §. 210. Αἱ μὲν φαντασίαι διὰ ταῦτα πᾶσαι εἰσιν ἀληθεῖς· ἀλλ' αἱ δὲ μετὰ τὸν πᾶσα διαφοράν, τέτων ἢ αἱ μὲν ἦσαν ἀληθεῖς, αἱ δὲ ψευδεῖς· ἐπεὶ περ κλίσεις καθ' ἑαυτὴν ἡμῶν ἐστὶ

nem à perspicuitate sejungere; ² nihil profecit: ipsius enim opinionis errorem nullo modo sustulit. Quamobrem cum duae causae per- 15
spicuis & evidentibus rebus adversentur; auxilia totidem sunt contra comparanda. Adversatur enim primum, quod parum defigunt animos & intendunt in ea, quae perspicua sunt, ³ ut, quanta luce ea circumfusa sunt, possint agnoscere: alterum est, quod fallacibus & captiosis interrogationibus circumscripti atque decepti quidam, cum eas dissolvere non possunt desciscunt à veritate. Oportet igitur & ea, quae pro perspicuitate responderi possunt, in promptu habere, de quibus jam diximus; & esse

ἐπὶ ταῖς φαντασίαις. Ἐρίνομα δὲ
τὰ μὲν ὀρθῶς, τὰ δὲ μολυβδῶς.
ἤτοι παρὰ τὸ ὁμοειδέαι τὸ καὶ
ὁμοσύνῃν ταῖς φαντασίαις. ἢ πα-
ρὰ τὸ ἀφαίρειν τὴν τῶν αἰσθη-
τικῶν κατὰ ψεύδους τῆς ἀλόγου αἰδέσεως.
Οὐκ ἔστι δὲ δόξαν, κατὰ τὴν Ἐπίκου-
ρον, αἱ μὲν ἀληθεῖς εἰσὶν, αἱ δὲ
ψευδεῖς ἀληθεῖς μὲν, αἱ τὴν ἐπι-
μαρτυρήσειαν καὶ οὖν ἀνιμαρτυ-
ρήσειαν ἀπὸ τῆς ἐναργείας. Ψευ-
δεῖς δὲ αἱ τὴν ἀνιμαρτυρήσειαν καὶ
οὖν ἐπιμαρτυρήσειαν πρὸς τῆς ἐν-
αργείας. Ἐπὶ ὅττι ἐπιμαρτυρήσειαν μὲν,
κατάληψις δὲ ἐναργείας τοῦ τὸ
δοξαζόμενον ποιῶντος εἶναι ὁποῖόν
ποτε ἐδοξάζετο — Οὐκ ἀνιμαρ-
τυρήσειαν δὲ εἶναι, ἀκολουθία τοῦ ὑπο-
ταίνεσθαι καὶ δοξαδέναι ἀδύλον
τῷ φαινομένῳ, &c. Vide & La-
ertium lib. X. §. 31, 34. Da-
mascius.

² Nihil profecit] Vulgo se-

cit. Lambinus edidit, nihil egit.
Ven. 1471. nihil profecit. Sed
omnino vera est illa lectio,
quam suppeditarunt Pal. sec.
S. Victoris, Paris. 1. 2. 4. 5.
Baliol. Reg. & Cantab. Noster.
Tusc. II, 12. Ea patieturne te
quicquam facere nihil proficien-
tem? Luceius inter Epist. Fam-
mil. V, 14. Tu non intelliges
te querelis quotidianis nihil pro-
ficere? Vide & Lucretium II,
37. ac Justinum lib. XII. cap.
xi, 8. Idem.

³ Ut, quanta luce ea circum-
fusa sunt, possint agnoscere] Le-
go circumfusa sint. Quod au-
tem Lambinus, adjecta particula
negante, rescripserit non possint
agnoscere; in eo certe dormi-
tavit vir eruditissimus: nam li-
bros MSSos nulla necessitate
ductus sprexit & contempsit. Idem.

1 Quod

esse armatos, ut occurrere possimus interrogationibus eorum, captionesque discutere: quod deinceps facere constitui. Exponam igitur generatim argumenta eorum, ¹ quoniam ipsi etiam illa solent non confuse loqui. Primum conantur ostendere, multa posse videri esse, ² quae omnino nulla sint; cum ³ animi inaniter moveantur eodem modo rebus iis, quae nullae sint, ut iis, quae sint. Nam cum dicatis, inquiunt, visa quaedam mitti à deo, velut ea, ⁴ quae in somnis videantur, quaeque oraculis, auspiciis, extis declarentur; (haec enim aiunt

¹ *Quoniam ipsi etiam illa solent non confuse loqui*] Si displicet recepta lectio, legi possit, *quoniam ipsi etiam illi solent non confuse loqui*: uti sane dant *Parif. 5. Reg. Cantab. & Ven. 1471.* Vel fide *Parif. 2.* deleri queat *illa.* Vel reponas licet, *quae etiam illi solent non confuse loqui*: nam *Parif. 1. 4.* dant *qui etiam* (vel *¶*) *illi solent non* &c. *Davies.*

² *Quae omnino nulla sunt*] *Sint* rectius habent veteres libri. *Ursin.*

Ibid. *Quae omnino nulla sint*] *Vulgo sunt.* Sed *Ursiniani* Codices & *Parif. 4. 5.* sequendi videbantur. *Davies.*

³ *Animi inaniter moveantur eodem modo rebus iis, quae nulla sint, ut iis quae sint*] *Walkero* nostro delenda videtur vox *inaniter*: ut enim animi *inaniter* moveantur rebus iis quae nullae sint; *vere* tamen moventur iis

rebus, quae sint. Supra cap. XI. *Cum sit incertum, VERE INANITERNE moveamur.* Vide sis & cap. XVI. ac lib. I. N. D. cap. 38. Et recte quidem vir eruditus illi voci litem movet. Nescio tamen an non mutanda potius quam delenda sit: ad me enim quod attinet legerim, *animi* frequenter *moveantur* &c. *Idem.*

⁴ *Quae in somnis videantur*] Per somnos, seu dum somnos capimus. Vulgo *in somniis.* Sed eo quo edidimus modo representant *Parif. 5. Reg. Cantab. & Ven. 1471.* nec aliter editio *Lambiniana.* Omnino recte. *Virgilius* *Æn. I. 357.*

Ipsa sed in somnis inhumati venit imago
Conjugis.

Et II, 270.

In somnis ecce ante oculos
massissimus Hector
Visus adesse mihi.

Vdic

aiunt ⁵ probari Stoicis, quos contra disputant) quaerunt, quonam modo, falsa visa quae sint, ea deus efficere possit probabilia; quae autem plane proxime ad verum accedant, efficere non possit? aut, si ea quoque possit, cur illa non possit, quae perdifficiliter, ⁶ internoscantur tamen? &, si haec, cur non inter quae nihil sit omnino? Deinde, cum mens moveatur ipsa per sese, ut & ea declarant, quae cogitatione depingimus, & ea, quae ⁷ vel dormientibus vel furiosis videntur; ⁸ nonne, inquiunt, veri simile sit, sic etiam mentem moveri, ⁹ ut non

Vide & IV, 353. Quod autem Servius hoc pro eo vult dici quod est *in somniis*; id vero somnium videtur. Adi & lib. I. de Div. capp. 21, 22. Idem.

⁵ Probari Stoicis] Ita Codices & Ven 1471. Vulgo probari à Stoicis. Idem.

⁶ Internoscantur tamen] Recte, nisi fallor, post haec voces excidisse censet Amicus, aut quae ne internoscantur quidem? Nam infra cap. XVI. ait: Sic enim ascenditis — cur deinde non, ut difficiliter à vero internoscatur? deinde, ut ne internoscatur quidem? Et paulo post: Quomodo autem sumis — ut etiam difficiliter internosci possint? deinde ut ne internosci quidem? Certe Librarios, quam Ciceronem, negligentiae postulare videtur æquius. Idem.

⁷ Vel dormientibus vel furiosis] Vulgo vel furiosis vel

dormientibus: contra quam iubent Codices. Idem.

⁸ Nonne, inquiunt, veri simile sit] Hæc lectio non est a Codicibus: nam Pall. aliique fere cuncti libri dant, non inquam verisimile sit. Et sic ediderunt Ascensius & Victorius. Paris. 1. 5. si inquam. Ven. 1471. Sin quam verisimile sit. Paris. 2. nonne quamquam verisimile sit. Forſan nonne quam verisimile sit. Idem.

⁹ Ut non modo non internoscatur] Vulgo ut non modo internoscatur, omiſſa particula negante. Nec ſane novum eſt ut non modo parem vim obtineat ac non modo non; quod dudum notavimus ad Hirtii lib. VIII. B. G. cap. 33. Sed cum Victorii Codices, noſtriſque præter unum Cantabrigienſem omnes, ab altera lectione ſtarent, eam lubens recepi. Idem.

non modo non internoscat, visa vera illa sint, anne falsa, ¹ sed ut in his nihil intersit omnino? ut, si qui tremere & exalbescere vel ipsi per se, motu mentis aliquo, vel objecta terribili re extrinsecus, ² nihil esset, quâ distingueretur tremor ille, & pallor, neque quicquam interesset ³ inter intestinum & oblatum. Postremo si nulla visa sunt probabilia, quae falsa sint, alia ratio est: fin autem sunt; cur non etiam quae non facile internoscantur? ⁴ cur non ut plane nihil intersit? ⁵ praesertim cum ipsi dicatis, sapientem in furore sustinere se ab omni adsensu, quia nulla in visis distinctio adpareat. Ad has omnes visiones inanes ⁶ Antiochus quidem permulta dicebat, & erat de hac una re unius diei disputatio. Mi-

hi

¹ *Sed ut in his nihil intersit omnino]* Quidam legi malunt, *sed ut inter hac nihil &c.* Lambin.

² *Nihil ut esset qui distingueretur tremor ille & pallor, neque ut &c.]* Quidam libri vulgati sic habent *nihil interesset qui distingueretur &c.* quae lectio videtur plane mendosa. Alii sic, ut olim à me editum est, *nihil ut esset qui distingueretur tremor ille &c.* Minus corrupte; nam ne hæc quidem lectio fortasse mendo vacat: videtur enim sic potius legendum, *nihil esset, qui, seu quo, distingueretur tremor ille & pallor, neque quicquam interesset &c.* Verum tamen nihil muto: licet enim

ex his verbis consentaneam & accommodatam sententiam elicere. Lambinus.

Ibid. *Nihil esset qui distingueretur tremor ille & pallor, neque quicquam interesset inter intestinum & oblatum]* Pal. prim. & Paris. 1. 2. 3. *nihil interesset.* Vulgo *nihil ut esset* — *neque ut quicquam interesset.* Sed posteriorem particulam causalem recte prætermittit Cantab. Priorem nos ex conjectura delevimus; obstabat enim sensui. Veram lectionem vidit etiam Lambinus; sed se parum constantem præstitit. Davies.

³ *Inter impertitum & oblatum]* Veneti & alii libri *intestini*

num.

hi autem non idem faciendum puto: sed ipsa capita dicenda. Et primum quidem hoc reprehendendum, quod captiosissimo genere interrogationis utuntur: quod genus minime in philosophia probari solet. Cum aliquid minutatim & gradatim additur aut demitur, soritas hoc vocant, quia acervum efficiunt uno addito grano. Vitiosum sane, & captiosum genus. Sic enim adscenditis: Si tale visum objectum est à deo dormienti, ut probabile sit; cur non etiam ut valde veri simile? cur deinde non, ut difficiliter à vero internoscatur? deinde, ut ne internoscatur quidem? postremo ut nihil inter hoc & illud intersit? Huc si perveneris, me tibi primum quidque concedente, meum vitium fuerit: sin ipse tua sponte

num, non impertitum, habent. Sane commodiore sensu, ut videtur. Aliquibus imperatum placuit. *Camerar.*

4 Cur non ut plane nihil intersit] Legendum fortasse est cur non inter qua plane &c vel sic cur non ejusmodi ut plane nihil intersit? *Lambin.*

5 Praesertim cum ipsi dicatis] Vulgo deest vox penultima, quam nos ex *Reg. Paris. 2 3. 4. 5. & Ven. 1471.* restituimus. Quam & eam repraesentant *Afcensius & Victorius*. Nihil sane vident, qui ea condiri orationem non perspicuunt. *Davies.*

6 Antiochus quidem permulta dicebat] Vulgo Antiochus quidem & permulta dicebat: sed

nos importunam illam conjunctionem fide *Paris. 2. 5. & Ven. 1471.* ejecimus. *Idem.*

7 In philosophia] *Paris. 1. 2. 5. Bal. Reg. Cantab. & Ven. 1471. à philosophia.* Nihil muto. *Idem.*

8 Probari solet. Cum aliquid minutatim & gradatim additur aut demitur, soritas hoc vocant; quia acervum efficiunt] Vulgo probari solet, cum aliquid minutatim & gradatim additur aut demitur. Soritas hos vocant, qui acervum efficiunt. Interpunctionem plane vitiosam mutavimus, ac quia cum *Lambino* rescripsimus; uti quidem loci mens flagitat, & exhibet *Paris. 4.* Praeterea hoc non hos legi.

sponte processeris; tuum. Quis enim tibi dederit, aut omnia deum posse; aut ita facturum esse, si possit? quomodo autem fumis, ut, si quid cui simile esse possit, sequatur, ut etiam ¹ difficiliter internosci possint? ² deinde, ut ne internosci quidem? postremo, ³ ut eadem sint? ⁴ ut, si lupi canibus similes, eosdem dices ad extremum. Et quidem honestis similia sunt quaedam non honesta, & bonis non bona, & artificiosis minime artificiosa. Quid dubitamus igitur adfirmare, nihil inter haec interesse? Ne repugnantia quidem videmus? Nihil est enim, quod de suo genere in aliud genus transferri possit: at si efficeretur, ut inter visa differentium generum nihil interesset; reperirentur quae & in suo genere essent, & in alieno. Quod fieri quâ potest? Omnium deinde inanium visorum una depulsio est, sive illa cogitatione

legimus, fide nixi *Parif.* 5. & *Reg.* Refertur enim ad genus. *Baliol.* hac exhibet. *Davies*

1471. in quibus est, ut eadem sit. Vulgo ut idem sit. *Davies.*

1 Difficiliter internosci possint] Vulgo internosci difficiliter possit. Ordo verborum, quem sequor, est à Codicibus: at possint ex conjectura substituiimus. *Idem.*

2 Deinde, ut ne internoscantur quidem] Forte, cur non, ut ne &c. *Lambin.*

3 Ut eadem sint] Sic ediderunt *Ascensius* & *Victorius*. Sic etiam habent *Parif.* 1. 2. 5. & *Reg.* à prima manu. Adludunt *Bal. Cantab. & Ven.*

4 Ut, si lupi canibus similes, eosdem dices] *Lambinus* exhibuit, ut, si lupi canibus sint similes. Et sane *Reg.* à secunda manu & *Cantab.* repræsentant ut, si lupi sint canibus similes. At verbum substantivum videtur à Librariis additum, cum possit & soleat intelligi. Legerim tamen, ITA, si lupi canibus similes, eosdem dices, &c. *Idem.*

5 Simul ac se ipse commovit, atque &c.] Legendum fortassis est,

tione informantur, quod fieri solere concedimus, five in quiete, five per vinum, five per insaniam: nam ab omnibus ejusdemmodi visis perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. Quis enim, cum sibi fingit aliquid & cogitatione depingit, non, simul ac se ipse commovit atque ad se revocavit, sentit quid intersit inter perspicua & inania? Eadem ratio est somniorum. Num censes Ennium, cum in hortis cum Ser. Galba vicino suo ambulavisset, dixisse, visus sum mihi cum Galba ambulare? At, cum somniavit, ita narravit:

— ⁶ *Visus Homerus adeste poeta.*

Idemque in Epicharmo;

⁷ *Nam videbar somniare me ego esse mortuum.*

Itaque, simul ut experrecti sumus, visa illa contemnimus,

est, simul ac se ipse commonuit, atque ad sese revocavit &c. commonere enim est memoriam refricare & quasi aurem veilere: quod videtur hic quadrare. LAMBIN. *Ibid.* Huc optime quadrat recepta lectio nec emendatione vel Lambiniana vel ulla alia Codices indigent. *Idem.*

⁶ *Visus Homerus adeste Poeta]* Lucretius I, 121.

Etsi praterea tamen esse Acherusia templa

Ennius aternis exponit versibus, edens:

Unde sibi exortam semper florentis Homeri,

Commemorat speciem &c.

Vide & Somn. Scip. cap. 1. ac veterem Scholiasten ad Horatii lib. II. Ep. I, 52. *Idem.*

⁷ *Nam videbar somniare me ego &c.]* Sic legendum, vel *somniare ego me esse mortuum:* non ut vulgo, *nam videbar somniare me & ego &c.* Et paullo post sic est legendum, *Eadem est in somnis species horum & eorum.* Omissum fuerat à scriptore horum cum copula &, ut ex ipsa sententia intelligere licet. Legendum autem *in somnis*, non, ut vulgo, *in somniis.* In somnis enim &

temnimus, neque ita habemus, ut ea, quae in
 17 foro gessimus. At enim dum videntur, eadem
 est ¹ in somnis ² species ac eorum, quae vigi-
 lantes videmus. ³ Plurimum interest; sed id
 omittamus: illud enim dicimus, non eandem
 esse vim neque integritatem dormientium & vi-
 giliantium, nec mente nec sensu. Ne vino-
 lenti quidem, quae faciunt, eadem adprobati-
 one faciunt, qua sobrii: dubitant, haesitant,
 revocant se interdum, iisque, quae videntur,
 inbecillius adsentiuntur: cumque edormiverunt,
 illa visa quam levia fuerint, intellegunt. Quod
 idem contingit infanis; ut & ⁴ incipientes fu-
 rere, sentiant, & dicant, aliquid, quod non
 fit, id videri sibi: &, cum relaxentur, sentiant,
 atque illa dicant Alcmaeonis,

Sed

vigilantes inter se opponuntur; ut apud Græcos *ὄναρ* seu *κατ' ὄναρ* & *ὕναρ*. Lambin.

Ibid. *Me & ego*] Corrigere me-
 met ego &c. Sic Gulielmius.
Quietus.

Ibid. *Med ego esse mortuum*] Sic rescripti, *Lambinum* secutus. Vulgo *me & ego esse mortuum*. Inepte. *Davies*.

¹ *In somnis*] Ita recte *Cantab.* & *Reg.* nec aliter *Lambinus*. Vulgo *in somniis*. Vide supra ad cap. 15. *Idem*.

² *Species ac eorum*] Vulgo *species eorum*. Sed sensui prorsus necessaria est vox media; quam nos ea de causa reposuimus. Eadem est Cl. *Walker* *mens*, ut, hisce dudum scriptis,

intelleximus. *Idem*.

³ *Plurimum interest*] *Veneti primum interest*; idque probatur mihi: non enim sequitur alia semper ordinis particula. *Terentius*;

Primum jam de amore hoc comperit.

Virgilius *Æn.* IV, 342.

Urbem Trojanam primum dulcisque meorum

Reliquias colerem. *CAMERAR.*

Ibid. Sana est recepta lectio, quam nostri Codices præter unum *Baliol.* præstant. *Davies*.

⁴ *Incipientes furere*] *Liber Sti. Victoris incipientes furore*; ex quo Gulielmius *incipiente furore*: quæ lectio vera & genuina videtur, *QUIETUS*. *Ibid.*

Cum

Sed mihi neutiquam cor consentit cum oculorum adspectu.

At enim ipse sapiens sustinet se in furore, ne adprobet falsa pro veris. Et alias quidem saepe, si aut in sensibus ipsius est aliqua forte gravitas aut tarditas, ⁵ aut obscuriora sunt quae videntur, aut à perspicendo temporis brevitate excluditur. Quamquam totum hoc, sapientem aliquando sustinere adfensionem, contra vos est: si enim inter visa nihil interesset, aut semper sustineret, aut numquam. Sed ex hoc genere toto perspicui potest levitas orationis eorum, qui omnia cupiunt confundere. Quaerimus gravitatis, constantiae, firmitatis, sapientiae iudicium: ⁶ utimur exemplis somniantium, furiosorum, ebriorum. Illud attendimus

Cum libro S. Victoris faciunt *Parif.* 2. 4. nec procul recedit quintus, in quo legitur *inspicientes furore*. Emendationem tamen, quam ponunt *Gulielmus & Guietus*, rejiciendam puto: nam, si vera fuerat, sequi debuit, *cum relaxetur*, non *relaxentur*, ut habent omnes libri. Igitur prorsus retinenda est lectio recepta, quam praestant *Pall. Eliens. Baliol. Reg.* alique Codices. *Davies.*

5 *Aut obscuriora sunt*] Forte aut si obscuriora sunt. *Lambin.*

6 *Utimur exemplis somniantium, furiosorum, ebriorum; illud attendamus*] Longe melius hic locus legitur in libro, qui emendatus est à viro doctissimo

ex collatione MSti exemplaris; *Utimur exemplis somniantium, furiosorum, ebriorum: nec illud attendimus &c. Ursinus.*

Ibid. Furiosorum, ebriorum] Sic recte *Cantab.* à prima manu. Vulgo *ebriosorum*. Haud ita bene: quod ebriosus quis esse potest, qui nunc temporis non est ebrius. Si opus est, vide *Senecam* Epist. LXXXIII. pag. 344. & nostrum *Tusc. IV.* 12. *Davies.*

Ibid. Illud attendimus] Immo queritur *Cicero*, nos non attendere quam inconstanter loquamur; ut ex orationis contextu satis superque fit manifestum. Igitur legendum videtur, *Nec illud attendimus, ut Ursinus etiam*

dimus in hoc omni genere, quam inconstanter loquamur: non enim proferremus vino aut somno oppressos, aut mente captos, tam absurde, ut tum diceremus interesse inter vigilantium visa & sobriorum & sanorum, & eorum qui essent aliter adfecti; tum nihil interesse. Ne hoc quidem cernunt, omnia se reddere incerta, quod nolunt: (ea dico incerta, quae ἀδύλα Graeci) si enim res se ita habeant, ut nihil intersit utrum ita cui videatur, ut infano an sano; cui possit exploratum esse de sua sanitate? Quod velle efficere, ¹ non mediocris insaniae est. Similitudines vero aut geminorum, aut signorum annulis inpressorum, pueriliter consuectantur: quis enim nostrum similitudines negat esse, cum eae plurimis in rebus adpareant? Sed si satis est ad tollendam cognitionem, similia esse multa multorum; cur

eo

tiam voluit; vel *id haud attendimus*. Vel hanc vel illam commendationem postulat, nisi fallor, sententia. Nam quod *Guietus* interrogative legat, *illud attendimus* — *quam inconstanter loquamur?* id vero nihil iuvat. *Davies.*

¹ *Non mediocris insaniae est]* Sic *Reg. Cantab. Paris. 4. 5. Ven. 1471. Ascens. & Victor.* Et melius quidem, quam quod vulgo fertur, *non mediocris insaniam est.* Idem.

² *Nec sit in duobus aut pluribus nulla re differens nulla communitas]* Sic esse legendum

sententia ipsa clamat: & vero sic habent nostri libri veteres. Vult enim *Cicero*, hoc Academicos falsum contendere ac postulare. Nam haec duo falsa sunt: hoc primum, non esse suo quidque in genere tale quale est: contrarium enim verum, suo quidque in genere tale esse, quale est. Alterum deinde falsum, in duobus aut pluribus nulla re differentem esse aliquam communitatem. Paulo post legendum ut edimus, *At tibi sint & ova ovorum* &c. est enim concessio. *Lambin.*

Ibid.

eo non estis contenti, praesertim concedentibus nobis? & cur id potius contenditis, quod rerum natura non patitur, ut non suo quidque genere sit tale, quale est? ² nec sit in duobus aut pluribus nulla re differens ulla communitas? ³ ut sibi sint & ova ovorum, & apes apium simillimae. Quid pugnas igitur? aut quid tibi vis in geminis? conceditur enim similes esse, quo contentus esse potueras: tu autem vis eosdem plane esse, non similes; quod fieri nullo modo potest. Dein confugis ad physicos eos, qui maxime in Academia inridentur, à quibus ne tu quidem jam te abstinerebis: & ais ⁴ Democritum dicere, innumera- biles esse mundos, & quidem sic quosdam inter se non solum similes, sed undique perfecte & absolute ita pares, ut inter eos nihil prorsus intersit, ⁵ & eos quidem innumera- biles, itemque

Ibid. Nec sit in duobus aut pluribus nulla re differens ulla communitas] Vel cum Lambino rescribendum nulla communitas, ut diserte repraesentant *Parif.* 3. & *Ven.* 1471. vel legendum, ET sit in duobus aut pluribus nulla re differens ulla communitas: nisi forsan ulla cum *Cantab.* prorsus omittatur. *Davies.*

³ Ut sibi sint] *Gr.* At sibi sint. *Lambinus*, at tibi sint: sed ex suo omnia. *GUIETUS.* *Ibid.* Forfan, At, si vis, sint. *Davies.*

⁴ Democritum dicere, innumera- biles esse mundos] De hac De-

mocriti sententia videri possint *Æg. Menagius* ad *Laertii* IX, 44. & *Jac. Perizonius* ad *Æliani* Var. Hist. IV, 29. *Idem.*

⁵ Et eo quidem innumera- biles] Sunt qui legant eos. Ego hoc totum suspicor abundare: jacet enim otiosum est, neque ad sententiam quidquam adfert, quo perfectior esse videatur. *P. Manucius.*

Ibid. Et eos quidem innumera- biles: itemque homines] Prima vox abest à *Parif.* 4. *5. Reg. Cantab. & Ven.* 1471. qui etiam dant eo, non eos. *Codex S. Victoris* exhibet, eo-

itemque homines. Deinde postulas, ut, si mundus ita sit par alteri mundo, ut inter eos ne minimum quidem intersit, concedatur tibi, ut in hoc quoque nostro mundo aliquid ¹ alicui sic sit par, ut nihil differat, nihil intersit. Cur enim, inquires, cum ex illis individuis, unde omnia Democritus gigni adfirmat, in reliquis mundis, ² & iis quidem innumerabilibus, innumerabiles Q. Lutatii Catuli non modo possint esse, sed etiam sint, in hoc tanto mundo

18 Catulus alter non possit effici? Primum quidem me ad Democritum vocas, cui non assentior; ³ potiusque refello, propter id, quod dilucide docetur à politioribus physicis, singularum rerum singulas proprietates esse. Fac enim antiquos illos Servilios, qui gemini fuerunt, ⁴ tam similes fuisse, quam dicuntur; num censes etiam eosdem fuisse? ⁵ Non cognoscebantur foris, at domi: non ab alienis, at à suis.

⁶ An non videmus hoc usu venire, ut, quos num-

quoque. *Cantab.* autem, *item* homines. Legerim igitur eoque innumerabiles *item* homines. Sin hoc displicet, & eos quidem innumerabiles cum Manucio Glossema censuerim. *Davies.*

¹ Alicui sic sit par] Vulgo alicui par sit, omissa vocula, quam flagitat oratio, Eam nos ex *Parif.* 5. *Bal. Reg. Cantab* & *Victor.* restituiimus. *Idem.*

² Et iis quidem innumerabilibus] Sic recte *Cantab.* nam vulgo legitur, & in his quidem innumerabilibus: quod non æque

bene se habere crediderim. *Idem.*

³ Potiusque refello] Sic *Baliol. Reg. Cantab.* *Parif.* 1. 2. 4. & *Ven.* 1471. Vulgo *refellam*. Quinetiam legerim, *prorsusque refello per id* &c. *Idem.*

⁴ Tam similes fuisse, quam dicuntur] Sic edidit *Lambinus*, & ita dant *Cantab* & *Reg.* à secunda manu. Vulgo nesciunt fuisse. *Idem.*

⁵ Non cognoscebantur foris] Forte non dignoscebantur foris. Et doctissimus quidem *Walkerus* reponerat *internoscebantur*. Eodem

numquam putassemus à nobis internosci posse, eos, consuetudine adhibita, tam facile internosceremus, uti ne minumum quidem ⁷ similes viderentur? Hic, pugnes licet, non repugnabo: quin etiam concedam, illum ipsum sapientem, de quo omnis hic sermo est, cum ei res similes occurrant quas non habeat denotas, retenturum adsensum, nec umquam ulli viso adsensurum, nisi quod tale fuerit, quale falsum esse non possit. ⁸ Sed & ad ceteras res habet quandam artem, qua vera à falsis possit distinguere: & ad similitudines istas usus adhibendus est. Ut mater geminos internoscit consuetudine oculorum: sic tu internoscis, si adsueveris. Videsne, ut in proverbio sit ovorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures (salvis rebus illis) ⁹ qui gallinas alere permultas quaestus causa folerent: hi cum ovum inspexerant, quae id gallina peperisset, ¹⁰ dicere solebant. ¹¹ Neque id

Eodem sensu. *Idem.*

⁶ *An non videmus hoc usu venire*] Legendum *hoc usu venisse*; quod ostendunt sequentia. *Idem.*

⁷ *Similes viderentur*] Vulgo *similes esse viderentur*. Sed vox media non est in *Parif. 5. Bal. Reg. Cantab. aut Ven. 1471.* *Idem.*

⁸ *Sed & ad ceteras res*] Sic *Bal. Reg. & Cantab.* Vulgo particula copulans abest. *Idem.*

⁹ *Qui gallinas alere permultas — dicere solebant*] Non est

quod cum *Paullo Manucio* legas discernere solebant: hæc enim è lib. III. Academicorum laudat *Nonius* in *Gallinas* & receptam lectionem servat; quam tuentur etiam nostri Codices. De gallinariis vero Deliacis vide *Jos. Scaligerum* ad *Varronem* de R. R. lib. III. cap. 9. *Idem.*

¹⁰ *Dicere solebant*] Fortasse rectius discernere; cum sequatur *internoscere*. Sic & antiquus liber. *P. Manuctus.*

¹¹ *Neque id est contra nos*] Neque

id est contra nos: nam nobis satis est, ova illa internoscere: ¹ nihil enim magis adfentiri potest hoc illud esse, quam si inter illa omnino nihil interesset. Habeo enim regulam, ut talia visa vera judicem, qualia falsa esse non possunt: ab hac mihi non licet transversum, ut aiunt, digitum discedere, ne confundam omnia. Veri enim & falsi non modo cognitio, sed & natura tolletur, si nihil erit, quod interfit: ut etiam illud absurdum sit, quod interdum soletis dicere, ² cum visa in animis inprimantur, non vos id dicere, inter ipsas impressiones nihil interesse, sed ³ inter species & quasdam

Neque id proverbium, *tam simile aliquod alicui esse quam ovum ovo*, contra nos est: nam nobis satis est, licere res quantumvis inter se similes & geminas internosci posse, usu adhibito. *Lambin.*

Ibid. Neque id est contra nos: nam nobis satis est ova illa internoscere] Tota hæc periodus corrupta videtur. Quid, si hæc Glossemata sunt? Placet. *Guetus.* *Ibid.* Hæc non Glossemata sunt; nonnihil tamen vitata sunt. *Elens.* & *Reg.* contra vos. Lego ATQUE id est contra vos. Quo modo bene procedit oratio. *Davies.*

¹ At enim nihilo minus assentiri potes hoc illud esse &c.] Hic locus erat ante nostram editionem impeditissimus & plane inexplicabilis: nunc autem expeditissimus & ad explican-

dum facillimus. Sunt enim verba adversarii, *At enim nihilo minus* &c. id est, at enim dicces me æque posse assentiri & concedere hoc ovum esse illud, & rursus illud hoc esse, ut si inter ova illa nihil omnino interesset. Respondeo, *Non est ita: habeo enim regulam* &c. Sæpe numero autem scriptores Librarios errantes scripsisse *magis pro minus*, & contra *minus pro magis* sciunt qui tractant Codices MSStos; & hoc indicarunt quidam viri doctissimi, & Philosophi & Jcti. *LAMBINUS Ibid.* Nimirum vir ille doctus, sua sibi propria licentia, ediderat, ova illa internoscere licere. At enim nihilo minus assentiri potes hoc illud esse quam si inter illa omnino nihil interesset. Non ita est: *habeo enim regulam* &c. *Ibid.* *Nihil enim*] Scilicet, in-

quies

quasdam formas eorum. Quasi vero non specie visa judicentur! quae fidem nullam habebunt, sublata veri & falsi nota. Illud vero perabsurdum, quod dicitis probabilia vos sequi, si re nulla inpediamini: Primum quâ potestis non inpediri, cum à veris falsa non distent? Deinde quod iudicium est veri, cum sit commune falsi? Ex his illa necessario nata est *ἐκ τοῦ*, 4 id est, adfensionis retentio; in qua melius sibi constitit Arcefilas, si vera sunt quae de Carneade nonnulli existimant: si enim percipi nihil potest, quod utrique visum est, tollendus adfensus est. Quid enim est tam futile,

quies. Sic infra τὸ *inquies* subaudiendum: *excogitavit aliquid. Eadem dicit. Tò nihil enim est* Academici eludentis superiora à Lucullo allata: quasi diceret, hoc nihil est; hoc nihil contra nos facit. Lucullus autem respondet, *magis assentiri potes* &c. id est, magis asserere potes hoc illud esse, quam si inter illa omnino nihil interesset? His patet, superiora illa *neque id est* &c. Glossemata esse. GUIETUS. Frustra.

Ibid. *Nihil enim magis assentiri potest hoc illud esse*] Locus est depravatus, quem *Lambinus & Faber* parum felice, nisi fallor, successu tentarunt. *Pal. sec.* exhibet *nihil enim magis assentire per hoc illud esse*. Non invitus equidem legerim, *nihilne magis assentiri par est hoc illud non esse, quam si inter*

illa omnino nihil interesset? Haud dubito quin hæc mens sit *Tullii*; nec, ut opinor, à verbis ejus aberravi. *Davies.*

2 *Cum visa* in animis *imprimantur*] Sic *Paris* 3. nec aliter *Lambinus* edidit. Ac ita sane locutus est *noïter* lib. I. N. D. cap. 16. & lib. I. de Legg. cap. 10. Vulgo *in animos*. Vide nos ad lib. I. Acad. cap. 12. *Idem.*

3 *Inter species* & quasdam formas eorum] *Cl. Walkerus* bene reponit *quasi formas eorum*. Certe confundi solent hæc voces. Similiter apud *Augustinum* in Præf. libri de Hæres. legas oportet, *quod animo volvo ac revolve*, & quasi (non quadam) meditatione contueor. *Idem.*

4 *Id est, assentionis retentio*] Hoc puto *Ciceronis* non esse; verum ab aliquo, qui proxime ante-

le, quam quicquam adprobare non cognitum? Carneadem autem etiam heri audiebamus ¹ solitum esse delabi interdum, ut diceret, opinaturum, id est, peccaturum esse sapientem. Mihi porro non tam certum est, esse aliquid quod comprehendere possit, de quo jam nimium etiam diu disputo, quam sapientem nihil opinari, id est, numquam adsentiri rei vel falsae vel incognitae. Restat illud, quod dicunt, veri inveniri causa contra omnia dici oportere, & pro omnibus. Volo igitur videre, quid invenerint. ² Non solemus, inquit, ostendere. Quae sunt tandem ista mysteria? Aut cur celatis, quasi turpe aliquid, sententiam vestram? Ut, qui audient, inquit, ratione potius quam auctoritate ducantur. ³ Quid si utroque? num pejus est? ⁴ Unum tamen illud non celant,

antecedens verbum exponeret, esse additum P. MANUCIUS. *Ibid.* Suspicio hæc non esse verba Ciceronis, sed aliena & ex annotatione nata. Quid enim minus credibile quam Hortensio & Ciceroni obscuram fuisse futuram hujus Græcæ vocis significationem, nisi eam interpretarentur. *Lambin.*

Ibid. Id est, adfensionis re-
tentio] Hoc, tanquam Glossema, delent *Paullus Manucius* & *D. Lambinus*; quibus equidem non assentior: quippe *Cicero* Græcas voces solitus est interpretari. *Davies.*

¹ *Solitum esse delabi interdum, ut diceret*] *Lambinus* reponit,

HUC *solitum esse delabi.* Ipse legerim, *solitum esse* eo labi interdum, ut diceret &c. *Idem.*

² *Non solemus, inquit, ostendere*] *Augustinus* contra *Acad.* lib. III. cap. 20. *Cicero* ait illis (*Academicis*) *morem fuisse occultandi sententiam suam, nec eam cuiquam nisi qui secum ad senectutem usque vixissent, aperire consuevisse.* Vide & cap. 17. & lib. II. cap. 13. Attamen *Carneades* καίτοι ὑπὸ Στωϊκῆς φιλοεικίας εἰς τὸ φανερόν κενὸν, πρὸς γε τὰς ἑαυτῶν ἐπιταγὰς δι' ἀπορήτων ἀμυλόγῃ τε καὶ ἡλπίσειν εἰ ἀπφαίνετο, ἃ καὶ ἄλλοι τ' ἐπιτυχόντων. Hoc testatur *Numerius* apud *Eusebium* *Præp. Evang.*

lant, nihil esse, quod percipi possit. An in eo auctoritas nihil obest? Mihi quidem videtur vel plurimum: quis enim ista tam aperte perspicueque & perversa & falsa secutus esset, nisi tanta in Arcesila, multo etiam major in Carneade & copia rerum, & dicendi vis fuisset? ⁵ Haec Antiochus fere & Alexandriae tum, & ¹⁹ multis annis post multo etiam adseverantius in Syria, cum esset mecum, ⁶ paullo ante quam est mortuus. Sed jam confirmata causa, te, hominem amicissimum, (me autem adpellabat) & aliquot annis minorem natu, non dubitabo monere: Tune, cum tantis laudibus philosophiam extuleris, Hortensiumque nostrum dissentientem commoveris, eam philosophiam sequere, quae confundit vera cum falsis, spoliatur nos iudicio, ⁷ privat adprobatione, omnibus orbat

Evang. lib. XIV. cap. 8. *Idem.*

³ *Quid si utroque*] Sic recte *Cantab. & Reg.* à secunda manu. Vulgo *utrumque*. Perperam. Plena sententia hæc esset, *quid si utroque*, ratione nimirum & auctoritate, ducantur auditores? *Idem.*

⁴ *Unum tamen illud non celant*] S. Victoris liber, ut & *Parif. 5. Bal. Reg. Cantab. ac Ven. 1471.* dant *celamus*; ex quo, si Codicum eorum ductus sit sequendus, legendum *celamur*; ut *Gulielmus* etiam vidit. Cum tamen alii MSSi vulgatae lectionem servant, non est cur ab ea recedamus. *Idem.*

⁵ *Haec Antiochus*] Ita legen-

dum, quod recte monuit vir eruditissimus *Joan. Clericus* Art. Crit. Part. III. S. I. cap. XII, 3. & sic habent Codices universi. *Antonius* enim, quod vulgo legitur, in editionem *Lambinianam* mendo Typographico videretur irrepsisse: quod *Ælaphia* sequentium propagavit editorum. *Idem.*

⁶ *Paullo ante quam est mortuus*] Ita Codices & *Ven. 1471.* Vulgo *esset mortuus*. *Idem.*

⁷ *Privat approbatione, omnibus orbat sensibus*] Veneti ita, *privat approbatione omni, orbat sensibus*. Quod nescio quam ob rem melius rectiusque mihi videtur. *Camerarius.*

orbat sensibus? ¹ Et Cimmeriis quidem, quibus adspēctum solis five deus aliquis, five natura ademerat, five ejus loci, quem incolebant, fitus, ignes tamen aderant, quorum illis uti lumine licebat: isti autem, quos tu probas, tantis offusis tenebris, ne scintillam quidem ullam nobis ² ad adspiciendum reliquerunt: quos si sequamur, iis vinculis fimus adstricti, ut nos commovere nequeamus. Sublata enim adfensione, omnem & motum animorum & actionem rerum sustulerunt: quod non modo recte fieri, sed omnino fieri non potest. Provide etiam, ne uni tibi istam sententiam minime liceat defendere. An tu, cum res occultissimas aperueris, in lucemque protuleris, ³ juratusque dixeris ea te conperisse, (quod mihi quoque licebat, qui ex te illa cognoveram) negabis esse

rem

¹ Et Cimmeriis quidem, quibus aspectum Solis &c] Est ab Homero Odyss. Δ, 14.

— Κιμμερίων ἀνδρῶν δὴ μέτε
πίλις τε,

Ἡέρα ἔνεφέλη κεκαλυμμένοι
ἔτε περ αὐτῆς

Ἡέλιον φαιδων ἐπιδέμεν ἀκτι-
νας,

Οὐδ' ὅπως ἂν εἴχῃσι πρὸς ἑ-
ρανὸν ἀστέρωντα

Οὐδ' ὅταν ἄψ' ἐπὶ γαῖαν ἄπ' οὐρα-
νίδειν ἀπὸ τροχῶνται·

Ἀλλ' ἐπὶ νύξ' ὅλον τιτυται δει-
λοῖσι βροτοῖσι.

Silius Italicus XII, 130.

At juxta caligantes, longumque
per avum

Infernis pressus nebulis, pallente

f. b umbra

Cimmerias jacuisse domos, no-
ctemque profundam

Tartarea narrant urbis —

Adeatur & Valerius Flaccus Ar-
gon. III, 398. ne Virgilium a-

liosque memorem. Hinc in pro-
verbio feruntur Cimmeria tene-

bra; de quibus vide Des. Eras-
mum Adag. pag. CXI. Obiter

liceat Photium in Amphilochoiis
Quest. CLX. editis à Cl. Mont-

falconio Bibl. Coislin. pag. 347.
emendare. Sibylla τεταρτη, in-

quit, Ἰταλικὴν ἐν ΕΡΗΜΙᾳ τ' Ἰτα-
λίας τὴν διατελεῖν λαχούσαι. Lege

ἐν Κιμμερία τῆς Ἰταλίας. Cim-
meriam Sibyllam notam faciunt

nostra ad Epitomen Lactantii
cap.

rem ullam, quae cognosci, comprehendere, percipi possit? Vide, quaeso, etiam atque etiam, ne illarum quoque rerum pulcherrimarum à te ipso minuatur auctoritas. Quae cum dixisset ille, finem fecit. Hortensius autem vehementer admirans, (quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, * ut etiam manus saepe tolleretur: nec mirum: nam numquam arbitror contra Academiam dictum esse subtilius) me quoque, jocansne an ita sentiens, (non enim satis intellegebam) coepit hortari, ut sententia desisterem. Tum mihi Catulus, Si te, inquit, Luculli oratio flexit, quae est habita memoriter, accurate, copiose; taceo, neque te, quo minus, si tibi ita videatur, sententiam mutes, deterrendum puto. Illud vero non censuerim, ut ejus auctoritate moveare. † Tantum

cap. 5. De Cimneriis vero, quorum meminit *Homerus*, vide *Sam. Bochartum* Chanaanis lib. I. cap. XXXIII. p. 654. *Davies*.

2 Ad aspiciendum] *Parif.* 5. ad despiciendum: at *Liber S. Victoris*, *Parif.* 1. 2. 4. *Reg. Bal. Cantab. & Ven.* 1471. ad despiciendum repræsentant. Et ita legerim. Vide *Suetonium* *Neron.* cap. XIX. *Idem*.

3 Juratusque dixeris, eas te comperisse] Sic legendum, eas te comperisse, non, ut vulgo, ea te comperisse: & paullo post illas cognoveram, non illa. *Lambin.* Vide *Petr. Fabrum*.

4 Ut etiam manus saepe tolleretur] Hic est gestus, quem vi sua

tantum non exprimit admiratio. Si tamen ante testimoniis careas, quam credas veteres ita se gessisse; videas oportet *Nic. Heinsium* ad *Petronii* *Satir.* cap. XL. *Davies*.

5 Tantum enim te non modo monuit] Alii tantum enim te non monuit. Puto tamen priorem scripturam non incommode retineri posse. *Camerar.*

Ibid. Tantum enim te non monuit] *S. Victoris* *Codex*, *Parif.* 4. 5. *Eliens.* *Reg. Cantab. Babilol. Ascens. & Ven.* 1471. tantum enim te non modo monuit: unde transposita vocula rescripserim tantum enim non te modo monuit. *Davies*.

1 Idem

tum enim te non monuit, inquit adridens, ut caveres, ne quis improbus tribunus plebis, quorum vides quanta copia semper futura sit, arriperet te, & in concione quaereret, quî tibi constares, cum idem negares quidquam certi posse reperiri, ¹ idem te conperisse dixisses. ² Hoc quaeso cave ne te terreat. ³ De causa autem ipsa malim quidem te ab hoc dissentire: sin cesseris non magno opere mirabor: memini enim Antiochum ipsum, cum annos multos talia sensisset, simul ac visum fit, sententia destitisse. Haec cum dixisset Catulus:

20 me omnes intueri. Tum ego non minus commotus, quam soleo in causis majoribus, ⁴ huiusmodi quadam oratione sum exorsus: Me, Catule, oratio Luculli de ipsa re ita movit, ut docti hominis, & copiosi, & parati, & nihil praetereuntis eorum, quae pro illa causa dici possent; non tamen ⁵ ut ei responderi posse diffiderem. Auctoritas autem tanta plane me movebat, nisi tu opposuisses non minorem tuam. Adgrediar igitur, si pauca ante quasi de fama

¹ Idem te conperisse dixisses] Te conperisse conjurationem Catilinariam. Lambin.

² Hoc quaeso cave ne te terreat] In Venetis cave omissum est. Et sane elegans est locutio, cave te terreat. Ut, cave faxis te quicquam indignum. Et Cicero, cave facias. Sed & negativam particulam cum Cicero, tum alii verbo apposuerunt. Ut & Plautus, Pridie caveat ne fa-

ciat quod se pigeat postridie. Camerarius.

Ibid. Hoc quaeso cave ne te terreat] Vulgo, hoc quaeso ne te terreat. Sed vocem praetermissam nobis suppeditarunt Paris. 1. 2. 4. 5. Reg. Baliol. Cantab. Ven. 1471. & Ascens. Davies.

³ De causa autem ipsa] Ista legitur in Paris. 1. 2. 5. Haud ita bene. Idem.

⁴ Huiusmodi quadam oratione] Sic.

fama mea dixero. Ego enim, si aut ostentatione aliqua adductus, aut studio certandi, ad hanc potissimum philosophiam me adplicavi; non modo stultitiam meam, sed etiam mores & naturam condemnandam puto. Nam si in minimis rebus pertinacia reprehenditur, calumniam etiam coercetur; ego de omni statu consilioque totius vitae aut certare cum aliis pugnaciter, aut frustrari cum aliis, tum etiam me ipsum velim? Itaque, nisi ineptum putarem in tali disputatione id facere, quod, ⁶ cum de republica disceptatur, fieri interdum solet; jurarem per Jovem deosque penates, me & ardere studio veri reperiendi, & ea sentire, quae dicerem. Quam enim possum non cupere verum invenire, cum gaudeam, si simile veri quid invenerim? Sed ut hoc pulcherrimum esse judicem, vera videre: sic pro veris probare falsa turpissimum est. Nec tamen ego is sum, qui nihil umquam falsi adprobem, qui numquam adsentiar, qui nihil opiner. ⁷ Sed quaerimus de sapiente. Ego vero ipse & magnus

Sic recte *Pal. pr. Reg. & Ven.* cuti sumus, emendatio; illamque 1471. ac ita quidem ediderunt praestant *Cantab. & Reg.* pro varia lectione. *Idem.*

Ascius, Victorius & Manucius. Vulgo ex *Pal. sec. quasi. Lambinus* vero *quandam orationem* exhibet. *Idem.*

⁵ *Ut ei responderi posse dissiderem*] Vulgo *respondere*: qua ratione cum deesse quidpiam videretur; *Lambinus & Brutus* dederunt *respondere me posse*. Sed facillior est & praeior ea, quam se-

⁶ *Cum de Rep. disputatur, fieri interdum solet*] Respicere videtur ad id iuramentum, quo post sententias dictas interdum adigebantur Senatores; jurabant enim, E REP. ESSE QUOD CENSUISSENT. Vide *B. Brissonium* *Form. lib. II. pag. 226. Idem.*

⁷ *Sed quaerimus de sapiente*] *K. Au.*

nus quidem sum opinator (non enim sum sapiens) & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam parvulam Cynosuram,

Qua fidunt duce nocturna Phoenices in alto,
ut ait Aratus, eoque directius gubernant, quod eam tenent,

Quae cursu interiore, brevi convertitur orbe:
sed ad Helicen, & clarissimos Septemtriones, id est, rationes has, latiore specie, non ad tenuem elimatas. Eo fit, ut errem, & vager latius. Sed non de me, ut dixi, sed de sapiente quaeritur: visa enim ista, cum acriter mentem sensumve pepulerunt, accipio, hisque interdum etiam assentior, nec percipio tamen: nihil enim arbitror posse percipi. Non sum sapiens; itaque visis cedo, nec possum resistere. Sapientis

Augustinus contra Acad lib. III. cap. 14. Clamat Cicero se ipsum magnum esse opinatorem, sed de sapiente se querere. Quod si adhuc vos adolescentes ignotum habetis, certe in Hortensio legistis. Manifeste quidem ad hunc quem tractamus locum respicit Praesul Hipponensis, sed memoriae vitio Ciceronis Hortensium laudavit. Davies.

1 *Qua fidunt duce* — clarissimos Septentriones] It se habent Arati versus:

Τῇ δ' ἄρα Φοίνικες πίπυροι πρό-
ωσι δάλασσαι,

Ἀλλ' ἢ μὲν καὶ δαρή κ' ἐπιφρέσ-
σαι εἰσὶ μὲν

Πολλὴ φαινόμενη Ἑλίκη πρώτης
ἀπὸ νυκτός.

Ἡ δ' ἐτέρη ὀλίγη μὲν ἀπὸρ ναύ-
τησιν ἀγρίων.
Μειότερη γὰρ πάντα περιέρχεται
προφάλλῃ.

Exstant Phænom. vf. 39, seqq. Idem.

2 Hanc conclusionem Arcefilas probabat] Vulgo probat; quod male se habere docent sequentia. Nos igitur eam lectionem dedimus, quam flagitat Latini sermonis ratio, quamque præstant Paris. 1. Eliens. Reg. Bal. Cantab. & Ven. 1471. Idem.

3 Carneades nonnunquam secundum illud dabat, assentiri aliquando: ita sequebatur, etiam opinari] Cum antea in omnibus libris legeretur id assequebatur; emendavi conjectura ductus ita sequi.

pientis autem hanc censet Arcefilas vim esse maxumam, Zenoni assentiens, cavere ne capiat; ne fallatur, videre: nihil est enim ab ea cogitatione, quam habemus de gravitate sapientis, errore, levitate, temeritate dijunctius. Quid igitur loquar de firmitate sapientis? quem ²¹ quidem nihil opinari tu quoque, Luculle, concedis: quod quoniam à te probatur, (ut praepostere tecum agam, mox referam me ad ordinem) haec primum conclusio quam habeat vim, considera. Si ulli rei sapiens assentietur umquam, aliquando etiam opinabitur: numquam autem opinabitur: nulli igitur rei assentietur. ² Hanc conclusionem Arcefilas probabat: confirmabat enim & primum, & secundum. ³ Carneades nonnumquam secundum illud dabat, assentiri

sequebatur, eo confidentius quod it pro id veteres scribebant. Duo autem illa verba assentiri, opinari, loco moverem, ut alterum in alterius sedem migraret; & ita legeretur, Carneades nonnumquam secundum illud dabat, opinari aliquando: ita sequebatur, etiam assentiri. De duobus enim, quod proposuit, secundum illud erat, nunquam autem opinabitur, de quo Carneades ita sentiebat, ut interdum diceret sapientem opinari; ita sequebatur & assentiri: ut appareret Carneadem aliquem tamen assensum dare sapienti, quem Arcefilas penitus tollebat, cum uterque esset Academicus. P. Manucius.

Ibid. Carneades nonnumquam

& secundum illud dabat] Nempe hoc, at aliquando assentietur. Lambinus.

Ibid. Carneades nonnumquam secundum illud dabat assentiri aliquando; ita sequebatur etiam opinari] Petrus Faber legit Carneades nonnumquam secundum: (sc. nunquam autem opinabatur) & illud dabat, assentiri aliquando &c. Et hanc rationem probat Guetus; non ego. Quintetiam probare non possum Manucii conjecturam; qui, verbis transpositis, legebat, secundum illud dabat opinari aliquando; ita sequebatur etiam assentiri: addit enim Cicero, quod tu non vis: at Lucullus cum Stoicis & Antiocho voluit assentiri sapientem;

adsentiri aliquando: ¹ ita sequebatur etiam opinari: quod tu non vis; & recte, ut mihi videris. Sed illud primum, sapientem, si adsensurus esset, etiam opinaturum, falsum esse & Stoici dicunt, & eorum adstipulator Antiochus: posse enim eum falsa à veris, ² & quae non possint percipi ab iis quae possint, distinguere. Nobis autem primum, etiam si quid percipi possit, tamen ipsa consuetudo adsentiendi periculosa esse videtur & lubrica. Quamobrem cum tam vitiosum esse constet, ³ adsentiri quicquam aut falsum aut incognitum; ⁴ sustinenda est

tem; non item opinari. Vide supra cap. XVIII. Revera delendum est istud *secundum*; quod orationem turbat, quodque nescit Paris. 4. Davies.

¹ Ita sequebatur] Permulti Codices id assequebatur. Paris. 1. 3 assequebatur. Lege cum Manucio ita sequebatur, ut exhibent Paris. 2. 4. Idem.

² Et quae non possint percipi] Sic Ascensius & Victorius. Vulgo possunt. Idem.

³ Assentiri quidquam aut falsum aut incognitum] Vel legendum assentiri cuiquam aut falso aut incognito: vel assentiri accipiendum est *ἐνερρηπκῶς*; quod non est inusitatum. Lambin.

⁴ Sustinenda est potius omnis assensio] Expressit Græca illa, Δὲ μᾶλλον πᾶσαν συγκατάδειν ἰπέρχειν. Urfinus.

⁵ Eaque quae percipi non possunt iis quae possunt] Fuerant hoc loco omisae à scriptore quattuor voces propter verbum

possunt bis positum: à verbo enim percipi contulerat se ad secundum possunt. Lambin.

Ibid. Eaque quae percipi non possunt iis quae possunt] Lambinianam conjecturam lubens equidem sequor quae Guieto etiam placebat; & Pyrrhonius sit, qui de ea sustinere queat adsensum. Vulgo, omissa particula negante tribusque postremis vocibus, legitur, eaque quae percipi possunt. At Paris. 2. 4. Baliol. Reg. Cantab. & Ven. 1471. dant, eaque quae percipi non possunt. Iis autem quae possunt non attendere Librarii, quod vox possunt iteretur. Pari modo paullo ante dicit noster, posse enim eum falsa à veris, & quae non possint percipi, ab iis quae possint, distinguere. Ibi tamen nostri Codices ab iis quae possint praevertolant. Davies.

⁶ Ut in tam precipitem locum] Sic legendum est, non ut vulgo,

est potius omnis adsensio, ne praecipitet, si temere processerit: ita enim finitima sunt falsa veris, & eaque quae percipi non possunt iis quae possunt (si modo ea sunt quaedam: jam enim videbimus) ⁶ ut tam praecipitem in locum non debeat se sapiens committere. ⁷ Sin autem omnino nihil esse, quod percipi possit, à me sumpsero, &, ⁸ quod tu mihi das, accepero, sapientem nihil opinari; effectum illud erit, sapientem adsensu omnes cohibiturum: ut tibi videndum sit, idne malis, an aliquid opinaturum esse sapientem. Neutrum, inquires, illorum.

ut tamen in *praecipitem locum*. Atque hanc emendationem & comprobant ratio & adjuvant Codices MSSi, quamvis hoc loco corrupti: nam ex ea ipsa corrupta scriptura licet intelligere, vulgatam esse adulterinam, & elicere veram. Partim enim in iis scriptum *ca*, partim *causa*. Quis non videt ex *tam*, quod erat rectum & verum, factum esse *ca*; deinde ex *ca*, *causa*? Mihi autem eo magis hæc emendatio placet, quod *Guidoni Fabro Pibracio*, patrono regio, viro doctissimo & integerrimo, antequam ad Codicum antiquorum scripturam animum advertissem, venerat in mentem. *Lambinus*.

Ibid. Ut tam *praecipitem in locum non debeat se sapiens committere*] Sic diserte *Baliol.* nam vulgo pessime legitur, ut tamen in *praecipitem locum*. Etiam re-

poni queat ut in tam *praecipitem locum*, quod voluit *Lambinus* & repræsentant *Parif. 5. Cantab. ac Reg.* Sed concinnior est noster ordo verborum. Quamvis autem *loco se committere* passim dicant probati scriptores, non tamen damnanda est altera locutio; siquidem *se in id conclave committere* habet ipse *Cicero* pro *Roscio Amerino* cap. xxiii. Pariter in *Senatum se non committere* dixit lib. III. ad *Quintum Fratrem* Epist. 2. *Livius* IV, 27. Rem in casum ancipitis eventus committunt. Vide & VII, 26. *Davies*.

⁷ Sin autem omnino nihil esse quod percipi &c.] Nam si nihil percipi potest, non potest sapiens assentiri rei incognitæ, quin uno tempore opinetur: at sapiens non opinatur: ergo sapiens assensus omnes cohibere debet. *Lambin.*

⁸ Quod tu mihi das] Penultimam

rum. Nitamur igitur, nihil posse percipi: et-
 22 enim de eo omnis est controversia. Sed prius
 pauca cum Antiocho, qui haec ipsa, quae à me
 defenduntur, & didicit apud Philonem tam
 diu, ut constaret diutius didicisse neminem, &
 scripsit de his rebus acutissime, & idem haec
 non acrius accusavit in senectute, quam antea
 defensitaverat. Quamvis igitur fuerit acutus,
 ut fuit; tamen inconstantia levatur auctoritas.
¹ Quisnam enim iste dies inluxerit, quaero, qui
 illi ostenderit eam, quam ² multos annos esse
 negitavisset, veri & falsi notam. ³ Excogita-
 vit

timam vocem non agnoscunt
Parif. 2. 5. & abesse potest.
Davies.

¹ *Quis enim iste dies illuxerit, quaro]* Sic nunc edidi, *quis enim iste dies &c.* Nam vulgati habent, *quis, inquam, enim iste dies*: unde olim sic legendum conjeceram, *quis enim umquam dies*. Quam lectionem nunc repudio, posteaquam vidi in libris veteribus neque *inquam* neque *umquam* scriptum esse.
Lambin.

Ibid. *Quis, inquam, enim iste dies]* Secundam vocem delet *Lambinus*. Sed cum liber S. Victoris, *Baliol. Reg. Cantab. Parif. 1. 2. 4. 5. & Ven. 1471.* habeant *quisquam enim iste dies*; cum *Grætero* lubens rescripserim, *quisnam enim iste dies.*
Davies.

² *Multos annos esse negitavisset]* Vulgo *negavisset*. Sed ver-

ba frequentativa *Tullius amat*. Quod cum ita sit, librum S. Victoris, *Parif. 5. & Cantab.* sum secutus. Eodem adludunt *Parif. 2. 4.* in quibus est *cogitavisset*. Idem.

³ *Excogitavit aliquid? Eadem dicit, quæ Stoici. Poenituit eum illa sensisse?]* Interrogationis notas addidi; nam vulgo sic interpungunt, *excogitavit aliquid: eadem dicit quæ Stoici: poenituit eum illa sensisse*. Qua ratione sibi repugnat *Cicero*. Ita tamen omnes editi. Porro *Parif. 4. 5. & Reg.* dant *poenituit illa sensisse*, prætermisso pronomine.
Idem.

⁴ *Quid? eum Mnesarchi poenitebat]* *Quid enim? Mnesarchi poenitebat*. Ita est in Codice *MSto. URSIN.* Sic & *Parif. 5.*

⁵ *Quod erant qui illud gloria causa fecerunt]* Veneti illum habent

vit aliquid? Eadem dicit, quae Stoici. Poenituit eum illa sensisse? Cur non se transtulit ad alios, & maxime ad Stoicos? eorum enim erat propria ista diffensio. ⁴ Quid? eum Mnesarchi poenitebat? quid? Dardani? qui erant Athenis tum principes Stoicorum. Numquam à Philone discessit, nisi posteaquam ipse coepit, qui se audirent, habere. Unde autem subito vetus Academia revocata est? Nominis dignitatem videtur, cum à re ipsa descisceret, retinere voluisse. ⁵ Quod erant qui illum gloriae causa fecisse dicerent: ⁶ sperare enim

bent & facerent. Ego suspicor esse locum mutilatum, & legendum sic, vel similiter, Quod erant qui illum gloria causa facere dicerent. Camerarius.

Ibid. Qui illum gloria causa facere dicerent: sperare etiam] Scriptor librarius pro facere dicerent scripserat facerent, duobus verbis in unum contractis. Lambin.

Ibid. Qui illum gloria causa fecisse dicerent: sperare enim fore, ut ii, qui se sequerentur, Antiochii vocarentur] Vulgo qui illum gloria causa facerent sperare, etiam fore ut ii &c. eamque lectionem licet inficetam prorsus & ineptam tuetur Petr. Faber. Nos autem Reg. à sec. manu & Cantab. sequimur in eo, quod fecisse dicerent pro facerent, vel ut Paris. 5. Ascens. & Ven. 1471. fecerunt, ut Paris. 1. fecissent, exhibuimus. At enim pro e-

tiam est à nostra conjectura, quam, sicut puto flagitat sensus. De re ipsa sic Plutarchus in Cicer. Tom. I. p. 862. Ἐξέτατο τὸ ἦ νῆας λεγόμενης Ἀκαδημίας ὁ Ἀντίοχος ὁ τὴν Καρνεάδα σπένειν κατέλειπεν, εἴτε καμπησάμενος ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῇ γέρας καὶ τῆς αἰδέσεως, εἴτε, ὥς φασι ἱστοῖ, φιλονομία πρὶ καὶ διαφορὰ πρὸς τοὺς Κλειτομάχεα καὶ Φίλωνος συνήτερος, τὸν Στωικὸν ἐν μεταβολῇ θεωρεῖν λόγον ἐν τοῖς πλείστοις, Sic extitit Philonis auditor Antiochus, qui, ut nonnullis visum est, gloriae cupidior quam veritatis, in similitudinem adduxit Academiae utriusque sententias; id quod tradit Augustinus contra Acad. lib. II. cap. 6. Nimirum philosophorum habent disciplinae ex ipsis Vocabula, prout loquitur Terentius Eunuch. Act. II. Sc. II, 32. Davies.

⁶ Sperare enim fore] Lege sperassent enim fore &c. Idem.

enim fore, ut ii, qui se sequerentur, Antiochii vocarentur. Mihi autem magis videtur non potuisse sustinere concursum omnium philosophorum. Etenim de ceteris sunt inter illos nonnulla communia: hæc Academicorum est una sententia, quam reliquorum philosophorum nemo probet. Itaque cessit: & ⁱ ut ii qui sub nube solem non ferunt, item ille, cum aestuaret, veterum, ut Maenianorum, sic Academicorum umbram secutus est. Quoque solebat uti argumento tum cum ei placebat nihil

ⁱ *Ut enim hi qui sub nubes solem non ferunt, item ille cum aestuaret veterum ut nemorum*] Falso hoc quidem. Alii *manium*. Sed Veneta lectio vera est *Maenianorum*: Nonius enim similiter legit. *Maniana* autem, ut volunt, à *Manio* dicta, ædium projecta quædam, sub quæ quasi tecta subiri posset. Unde & *Summanium* hæc loca comprehensim dicta, & *Summanianas uxores* Martiali; quod sub his ut sub fornicibus prostibula essent. Sed quid est *sub nubes*? Ego quidem in his mendum esse facile cuivis apparere existimo: castigationem autem nondum reperio. Quæramus igitur amplius: nam quod in mentem venit, pro *sub nubes*, sæpenumero potuisse in Archetypo esse, etiam mihi petita longius conjectura visa est. *Camerarius*.

Ibid. *Qui sub nube solem non ferunt*] Vulgo *sub nubes*, contra quam iubent *Reg.* & *Cantab.*

Locus tamen vitio non vacat, quorsum enim qui sub nube solem non ferunt, umbram sequeretur; cum levetur æstus, si quando Sol nubibus contegitur. Ideo bene *Lambinus* reposuit, *qui nisi sub nube solem non ferunt*, bene etiam vir doctissimus *Joan. Clericus* rescripsit, *qui SINE NUBE solem non ferunt*. Et hoc præplacet vel ob illud *Seneca Herc. Fur. vl. 940*.

— *Phæbus obscuro meat*

SINE NUBE vultu —

Quod autem *Pet. Faber* legendum coniecit, *qui sub NOVIS solem non ferunt*, id vero non arridet: haud enim est cur Solis æstus *sub novis* in foro tabernis esset intolerabilior, quam sub *Maenianis*. Forſan tamen optime divinavit *Amicus*, *qui SUBINDE solem non ferunt*. Vide *Ciceronem* in *Bruto* cap. *LXIX.* & *Horatium* lib. *I. Od. VIII.* 4. Nec vero displicet conjectura, quæ mihi hæc scribenti venit in

nihil posse percipi, ² cum quaereret, Dionysius ille Heracleotes utrum comprehendisset certa illa nota, qua adsentiri dicitis oportere, illudne, quod multos annos tenuisset Zenonique magistro credidisset, honestum quod esset, id bonum solum esse; an quod postea defenitavisset, honesti inane nomen esse, voluptatem esse summum bonum: qui ex illius conmutata sententia docere vellet, nihil ita signari in animis nostris à vero posse, quod non eodem modo possit à falso; is curavit, quod argumentum

in mentem. Ea est, qui, solum dum est, solem non ferunt. Miles gloriosus *Plauti* sic incipit,

Curate, ut splendor meo sit clypeo clarior,

Quam Solis radii esse olim cum fudum est, solent.

Vide & Rudent. Act. I. Sc. II, 35. *Davies.*

Ibid. Item ille cum aestuaret veterum, ut *Manianorum*, sic *Academicorum* umbram secutus est] *Nonius* in *Maniana*: *Mæniana* ab inventore eorum *Manio* dicta sunt: unde & columna *Mæniana*. *Cicero* *Academ.* lib. IV. Interim ille cum æstualet veterum ut *Manianorum* sic *Academicorum* viam secutus est. Ex nostro corrigendi sunt *Marcelli* Codices. Pravam tamen illam rationem non evitavit *G. J. Vossius* in *Etymologico*; qui, simul ac *Brissonus*, *Martinius*, & Interpretes ad *Festum*, de *Manianis* plura concessit. Ad-

jiciam tamen *Asconii* verba: *Manius*, inquit, cum domum suam venderet *Catoni* & *Flacco* censoribus, ut ibi basilica edificaretur, exceperat jus sibi unius columna: super quam tectum projiceret ex provolantibus tabulatis, unde ipsi & posterius ejus spectare munus gladiatorum possent, quod etiam tum in foro dabatur. Extant ad *Divin.* in *Cæcilium* cap. xvi. De *Mænianorum* vero *Etymologia* diversus ab it veteribus *Cl. Salmasius* ad *Spartianum* p. 155. ed. *Parisi.* quem, si lubet, vide. Vide *Amm. Marcellinum* p. 542. ed. *Gron. Idem.*

² Cum quaereret, *Dionysius ille Heracleotes*] Cum quaereret, nempe *Antiochus*. Itaque post verbum quaereret debet nota distinctionis poni, quam olim omiserant operæ. *Lambinus.*

Ibid. *Dionysius ille Heracleotes*] Is *Πρωκλῆς* dictus est; quod, cum renum, vel, ut alii volunt,

gumentum ex Dionysio ipse sumpisset, ex eo
 23 ceteri fumerent. ¹ Sed cum hoc alio loco
 plura; nunc ad ea, quae à te, Luculle, dicta
 sunt. Et primum quod initio dixisti, videa-
 mus, quale sit: ² Similiter à nobis ³ de antiquis
 philosophis commemorari, ⁴ atque seditiosi so-
 lerent claros viros, sed tamen populares aliquos
 nominare. ⁵ Illi cum res non bonas tractent,
 similes bonorum videri volunt: nos autem di-
 cimus, ea nobis videri, quae vosmetipsi nobi-
 lissimis

volunt, oculorum dolorem ferre
 non posset, descendit à Stoicis
 & in Epicuri castra transit.
 Vide nos ad Tusc. II, 24.
 Davies.

¹ Sed cum hoc alio loco plu-
 ra] Vulgo sed cum hæc alio
 loco plura. Absurde: nec se-
 cunda vocula pro conjunctione,
 sed pro praepositione, numeran-
 da est. Igitur cum Codices
 darent, sed cum ex hoc alio loco
 plura; veram lectionem repræ-
 sentavi: nam paullo ante cap.
 22. dixerat, sed prius pauca
 cum Antiocho. Davies.

² Similiter à nobis &c] Lo-
 cus hic suspectus videtur. An
 sic legendum? Similiter à nobis
 de antiquis Philosophis, atque se-
 ditiosi solerent, claros viros. Illi
 cum res NOVAS tractent &c.
 In vetustissimis libris legitur res
 bonas sine negatione: ex quo
 Faber novas facit; quod placet.
 Nam ex novas primum factum
 est nobas, ex quo bonas Librarii
 fecerunt. To solerent abest à vett.
 quibusdam libris, teste Grutero

An sic legendum? Similiter à
 nobis de antiquis Philosophis com-
 memorari, atque à seditiosis cla-
 ros viros. Illi &c. Guetus,

³ De antiquis philosophis com-
 memorari] Amicus noster, anti-
 quis Physicis; ut supra cap. 5.
 Davies.

⁴ Atque seditiosi solerent cla-
 ros viros] Dictionem solerent
 non esse in Pal. secundo te-
 statur Gruterus: quapropter eam
 à Librariis fuisse temere con-
 jicit. Nam legendum solent.
 Vide supra cap. 5. Hic vero
 ferrum & ignem adhibet Gui-
 tus: sed non est audiendus.
 Idem.

⁵ Illi, cum res non bonas
 tractent] Sic Ascensius, Victorius,
 Manucius, Lambinus, & Aldus
 nepos ediderunt. Ita tamen so-
 lus, quantum constat, Paris. 4.
 Pall. certe nostrique reliqui, si-
 mul ac Ven. 1471. habent, illi
 cum res bonas tractent. Quod
 cum ita sit, Gruterus eo modo
 legi voluit. At eo iudicio pa-
 lam fecit, quam non curavit
 scrip-

lissimis philosophis placuisse conceditis. ⁶ Anaxagoras nivem nigram dixit esse. Ferres me, si ego idem dicerem? tu, ne si dubitarem quidem. At quis est hic? num sophistes? ⁷ (sic enim adpellantur ii, qui ostentationis aut quaestus causa philosophantur) maxuma fuit & gravitatis & ingenii gloria. Quid loquar de Democrito? quem cum eo conferre possumus non modo ingenii magnitudine, sed etiam animi? qui ita sit ausus ordiri; ⁸ *Haec loquor de*

scriptoris mentem. Multo melior est *Petri Fabri* conjectura, cui & post eum *Guieto* placet, illi cum res NOVAS tractent. Forſan autem *Cicero* scripsit, illi cum res MALAS tractent. Certe bona & mala nonnunquam sunt à Librariis confuſa. Ut in *Tusc. V, 19.* libri tantum non omnes dant, non populus à bono consule potius, quam ille à bono populo repulsam refert: cum à *Tullii* manu fuerit, quam ille à MALO populo repulsam refert; quod & in *Hadr. Relandi* membrana vetere legebatur. Similiter apud *Plautum* in *Cistell. Act. I. Sc. II, 23.* legerim.

Item ut alia pariunt, quae bonum quarunt sibi, licet Codices malum repraesentent. Idem.

⁶ *Anaxagoras nivem nigram dixit esse*] Noster infra cap xxxi. *Anaxagoras albam esse nivem non modo negabat, sed sibi quia sciret aquam nigram esse, unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem.*

Sextus Empiricus *Pyrrhon. Hypot. lib. I. cap. 13.* 'Ο 'Αναξαγόρας τὸ λευκὴν ἐν τῇ χεῖρὶ ἀντιτίθει, ὅτι χεῖρ ὕδαρ ἐστὶ πηλὸς γῆς τὸ δὲ ὕδαρ ἐστὶ μίλαν. καὶ ἡ χεῖρ ἄρα μίλαινα ἐστὶ. Ibi vide virum doctissimum *J. A. Fabricium*. Adi sis etiam *Lactantium* *Epit. cap. 39.* ac *Adelmanni* *Epist. ad Berengar. pag. 306. Idem.*

⁷ Sic enim appellantur ii] Sic *Paris. 1. 3. & Reg.* à prima manu, nec aliter *Ascensius* & *Victorius* ediderunt. Vulgo appellabantur, quod ex *Pall.* suis primus invexit *Gruterus*. Quin & ita dant alii Codices nonnulli. Male: tunc enim paullo post dixisset noster. qui ostentationis aut quaestus causa philosophabantur, non philosophantur; ut habent omnes libri. Ceterum de varia Σοφιστῶν notatione consulas *Lud. Cresollium* *Theatr. Rhet. lib. I. capp. 1, 2, 3. Idem.*

⁸ *Hac loquor de universis*] Principium libri *Democritei* servavit

de universis. Nihil excipit, de quo non profiteatur: quid enim esse potest extra universa? Quis hunc philosophum non anteponit Cleanthi, Chrysippo, reliquisque inferioris aetatis? qui mihi cum illo conlati, ¹ quintae classis videntur. Atque is non hoc dicit, quod nos, qui veri esse aliquid non negamus, percipi posse negamus. ² Ille verum esse plane negat: esse sensus quidem non obscuros dicit, nec tenebricosos: sic enim adpellat eos is, qui hunc maxime

vavit etiam *Sextus Empiricus* advf. *Mathem.* lib. VII. §. 265. licet id ab interpretibus non sit animadversum. Δημόκριτος δὲ, inquit, ὁ τῇ Διὶ φωνῇ παρκαζόμενος, καὶ λέγων πᾶσι δὲ πᾶσι τὸ ζυμπάντων. Rescribe καὶ λέγων, ΛΕΓΩ πᾶσι δὲ τὸ ζυμπάντων &c. Ob similitudinem, quod sæpe fit, excidit vox altera. Vide *Suidam* in πίνταθλος. *Davies.*

¹ *Quinta classis*] Id est, ultimar. Populus in Comitibus in quinque classes dividebatur. Infimi quique ex plebe in quintam classem conferebantur. *Guetius.*

² *Ille verum esse plane negat: esse sensus quidem non obscuros dicit nec tenebricosos &c.*] MS. Reg. à prima manu dat *ille verum plane negat.* Ego sane totum locum, qui plane depravatus est, ita constituo: *Ille verum plane negat esse: sensusque idem obscuros dicit & tene-*

bricosos. Sic enim appellat eos. (Nempe σκοπή fuit hac in re Demecriti verbum. Vide *Sextum Empiricum* advf. *Mathem.* lib. VII. §. 138) *Isque qui hunc maxime est admiratus, Chius Metrodorus initio libri qui est de natura: Nego, inquit, scire &c.* Hoc enim testimonium non ex Democrito petitur, quod vulgata suaderet interpunctio, sed ex Metrodoro. Aristocles apud *Eusebium* Præp. Evang. lib. XIV. cap. 19. Γράφων γὰρ τίς (ὁ Μητρόδορος) ΠΕΓΓ' ΦΥΣΕΩΣ, ΕΙΣΒΟΛΗ ἐχρήσαντο τοιαύτη. Οὐδέ τις ἡμῶν οὐδὲν οἶδεν, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο πότερον οἶδαμεν ἢ ὅτι οἶδαμεν. Pariter *Sextus Empiricus* advf. *Mathem.* lib. VII. §. 88. *Metrodorus* εἶπεν, οὐδὲν ἴσμεν, οὐδ' αὐτὸ τῆτο ἴσμεν, ὅτι οὐδὲν ἴσμεν. Vide & *Laertium* IX, 58. ac *Epiphanium* Tom. I. pag. 1088. *Davies.*

Ibid. Verum esse plane negat] In sensilibus. *Sextus Empiricus* advf. *Mathem.* lib. VII. §. 135.

maxume est admiratus, Chius Metrodorus initio libri, qui est de natura. Nego, inquit, scire nos sciamusne aliquid, an nihil sciamus: ne id ipsum quidem nescire, aut scire: nec omnino, sitne aliquid, an nihil sit. Furere tibi Empedocles videtur: at mihi dignissimum rebus iis, de quibus loquitur, sonum fundere. Num ergo is excaecat nos, aut orbat sensibus, si parum magnam vim censet in iis esse ad ea, quae sub eos subjecta sunt, judicanda?

§. 135. Δημέκειτ' δὲ, ὅπ μὲν ἀναιρέτ' τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ τίτων λέγ' μὴδὲν φαίνεσθαι κατὰ ἀλήθειαν ἀλλὰ μόνον κατὰ δόξαν· ἀληθεῖς δὲ εἰ τοῖς ἔστιν ὑπάρχουσιν τὰ ἀτόμους εἶναι καὶ κενόν· νόμῳ γάρ φησι γλυκὺν, καὶ νόμῳ πικρὸν, νόμῳ θερμὸν, νόμῳ ψυχρὸν, νόμῳ χορμὴν· ἰτεῖν δὲ ἄτομα καὶ κενόν· ἄπειρ (Leg. εἴπερ) νομίζεται μὲν εἶναι καὶ δεξάζεται καὶ αἰσθεται, εἰς ἃ κατὰ ἀλήθειαν ταῦτα. Vide & §. 136, 137. & lib. VIII. §. 184. Laertius IX, 44. Statuit Democritus ἀρχὰς εἶναι τ' ὅλων ἀτόμους καὶ κενόν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα νομίζεσθαι. Hinc §. 45. reponas oportet, λοιπὰ δὲ (non ποιητὰ δὲ) νόμιμα εἶναι, φύσιν δὲ ἄτομα καὶ κενόν. Ac ita corrigendus est etiam Hesychius Illustrius in Δημέκειτ', ubi eadem verba repetuntur. Idem.

Ibid. *Esse sensus quidem dicit &c.*] Sic iusseram olim excudi, si quidem operæ mihi obtemperare voluissent, esse sen-

sus quidem dicit, sed obscuros & tenebricosos &c. Lambin.

Ibid. *Esse sensus &c.*] Faber: *esse sensus quidem hic obscuros dicit, hic tenebricosos.* Sic enim appellat eos. Is qui hunc maxime est admiratus &c. Ego sic libenter legerem, si veterem aliquem librum auctorem haberem: Ille verum esse plane negat. *Esse sensus siquidem dicit, sed obscuros, sed tenebricosos.* Sic enim appellat eos. Plerique libri pro non habent nec; quod à sciolis pro sed potuit supponi, qui sensus obscuros & tenebricosos dici non posse existimarent. *Guietus.*

3 *Ne id ipsum quidem nescire aut scire*] Sic optime Paris 1. 2. 4. Sic & Reg. Cantab. Paris. 5. & Ven. 1471. nisi quod illi nos adjiciant. Vulgo *ne id ipsum quidem nescire aut scire*, scire nos; ubi duæ ultimæ voces sunt omnino supervacaneæ. *Davies.*

da? ¹ Parmenides, Xenophanes, minus bonis quamquam versibus, sed tamen illis versibus increpant eorum adrogantiam, quasi irati, qui, cum sciri nihil possit, audeant se scire dicere. Et ab his aiebas removendum Socratem & Platonem. Cur? ² an de ullis certius possum dicere? Vixisse cum his equidem videor: ³ ita multi sermones perscripti sunt, è quibus dubitari non possit, quin Socrati nihil sit visum sciri posse. Excepit unum tantum, scire se, nihil se scire: nihil amplius. Quid dicam de Platone? qui certe tam multis libris haec perfecutus

¹ Parmenides, Xenophanes, minus bonis quamquam versibus] *Plutarchus* de Audit. pag. 45. Α. Μιμψαίτο δ' ἂν τις — Παρμενίδης τὴν σιχοποιάν. *Sextus Empiricus* lib. VII. advt. Mathematic. §. 111. Παρμενίδης ἔρεξε τοῦ λόγου κατὰ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ αἰσθητοῦ ἔχοντος ὑπολήψεις. τὸ δ' ἐπιστημονικόν, ταῦτά τ' αἰδιώτων, ὑπέδειτο κολλημένον, ἀπὸ τῶν αἰσθησέων πίπτει. Cui rei longam Parmenidis *ῥήσιν* refert & explicat. Ejus etiam particulam videre licet apud *Laertium* IX, 22. Xenophanis versus huc facientes laudat idem *Sextus* lib. VII. §. 49. Hi sic se habent;

Καὶ τὸ μὲν ἐν σαφὲς ἔπος αἰνῶν
ἰδέν, οὐδὲ τις ἔσται

Εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε, καὶ ὅσα
λεῖγναι ἀπὲρ πάντων.

Εἰ δὲ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι
τετελισμένος εἶπαι,

Αὐτὸς ὁμῶς σὺν οἷδ', ὁ δὲ δὲ
ἐπὶ πάντι τέτυκται

Vide & §. 110. & lib. VIII. §. 326. Ultimum distichon habet & *Origenes* Philos. cap. XIV. prius autem *Plutarchus* de aud. Poet. pag. 17. Adi sis etiam *Laertium* IX, 72. *Idem*.

² An de ullis certius possum dicere] *Possumus* est in veteribus libris: melius, ut videtur, quam in vulgatis. *URSINUS*. *Ibid*. Omnes nostri stant à recepta lectione; eaque bene se habet: nam de se solo loquitur *Tullius*. *Davies*.

³ Ita multi sermones prædicti perscripti] *Prædicti* videtur temere inculcatum, & Veneti libri non habent *Camerarius*.

⁴ Videorne tibi, non, ut *Saturninus*, nominare modo illustres homines, sed etiam imitari numquam, nisi clarum, nisi nobilem?] Quid sibi velit hic numquam, satis non intelligo. *Susplicatus* ali-

secutus non esset, nisi probavisset: ironiam enim alterius, perpetuam praeferim, nulla fuit ratio persequi. ⁴ Videorne tibi, non ut Saturninus, nominare modo inlustres homines, ⁵ sed etiam imitari numquam, nisi clarum, nisi nobilem? Atqui habebam molestos vobis, sed minutos, ⁶ Stilponem, Diodorum, Alexinum; quorum sunt contorta, & aculeata quaedam sophismata: sic enim adpellantur fallaces conclusiunculae. Sed quid eos conligam, cum habeam Chrysippum, ⁷ qui fulcire putatur porticum Stoicorum? Quam multa ille contra sensus,

aliquando sum, *quemquam* legi posse; ut hoc Cicero dicat: Videorne tibi quemquam imitari nisi clarum, nisi nobilem? non ut Saturninus nominare modo illustres homines, nequaquam autem imitari. Postea magis placuit hoc modo: *Videorne tibi non ut Saturninus, nominare modo illustres homines, sed etiam imitari?* Num quem, *nisi clarum, nisi nobilem?* Quæ mihi mea tum denique placebit opinio, si veterum librorum accesserit auctoritas, aut eam hominibus eruditis non displicere cognovero. P. MANUCIUS.

Ibid. *Sed etiam imitari quemquam* &c.] Malim sic legi *sed etiam imitari non nisi clarum, nisi nobilem quemquam?* Admonendus autem est Lector, in libris MSSis non esse particulam *etiam*. Lambin.

⁶ *Sed etiam imitari numquam*] Cum de sensu constet,

de verbis non nimis anxii debemus esse. Nisi vero fallor, Cicero scriptum reliquit, *sed etiam imitari neminem, nisi clarum, nisi nobilem?* Guetus tamen Manucii conjecturam probat. Porro siue retineas siue deleas *etiam*, perinde est. Illam quidem particulam repræsentant plures MSSi; prætermittunt autem liber S. Victoris, Paris. 1. 4. 5. Reg. & Cantab. Davies.

Stilponem] Sic recte Lambinus edidit; sed imitatores non est nactus. Hoc equidem miror: cum illum, *Stilponem*, seu Στίλπωνα, vocent non modo Plutarchus, Seneca, Laertius, Suidas ac alii, sed & ipse Cicero de Fato cap. 5. Vulgo *Stilbonem* Idein.

⁷ *Qui fulcire putatur porticum Stoicorum*] Ad hunc locum respicit Lactantius Div. Inst. lib. VII. cap. xxiii, 3. Idem.

I Quam

fus, ¹ quam multa contra omnia, quae in consuetudine probantur. At dissolvit. Idem mihi quidem non videtur: sed dissolverit sane: certe tam multa non conlegisset, quae nos fallerent probabilitate magna, nisi videret his resisti non facile posse. ² Quid Cyrenaei videntur? minime contempti philosophi; qui negant esse quicquam, quod percipi possit extrinsecus: ea se sola percipere, quae tactu intimo sentiant, ut dolorem, ut voluptatem: neque se, quo quid colore, aut quo sono sit, scire, sed tantum sentire, adfici se quodammodo. Satis multa de auctoribus: quamquam ex me quaesieras, nonne putarem post illos veteres tot saeculis inve-

¹ *Quam multa contra omnia, quae in consuetudine probantur? At dissolvit. Idem mihi quidem non videtur]* Vulgo *quam multa contra omnia, quae in consuetudine probantur dissolvit*: ex quo sensus rei conveniens exculpi non potest. Distinctiones itaque commodas recepi, cumque *Paris.* 4. habeat *probantur à Dis solvit*, veram lectionem non difficulter erui. Accedit fere *Paris.* 5. repraesentans *adissolverit. Cantab.* quidem & *Reg.* à sec manu dant, *probantur* ut putat *dissolvit*. Unde fieri possit *probantur? Ut putat, dissolvit* Sed recentiores sunt ii Codices; quapropter iis temere non credidi. De re vero ipsa pari modo judicant *Plutarchus* de Repugn. Stoic. pag. 1036. C. & *nos*ter infra cap. 27. *Idem.*

Ibid. Probantur? Dissolvit idem, mihi quidem non videtur: sed dissolverit sane] Patet sententia, quae latebat antea ob interpuncta male collocata: sic enim erat in omnibus vulgatis libris: *Quam multa ille contra sensus, quam multa contra omnia, quae in consuetudine probantur, dissolvit? Idem mihi quidem non videtur.* Possunt hæc quibusdam minuta videri; mihi, & opinor, sincere iudicantibus, non videntur. Quid enim in emendando nostra laborat industria, nisi ut sententiam assequamur? Id quoquo modo succedat, laudabile est. Porro, quantum obscuris locis hæc interpungendi ratio, a superioribus neglecta dicam, an ignorata? lucem attulerit; omnes, opinor, intelligunt, quos modo

inveniri verum potuisse, tot ingeniis tantisque studiis quaerentibus. Quid inventum sit, paullo post videro, te ipso quoque iudice. Arcesilam vero non obrectandi causa cum Zenone pugnavisse, sed verum invenire voluisse, sic intelligitur. ³ Nemo umquam superiorum non modo ⁴ expresserat, sed ne dixerat quidem, posse hominem nihil opinari: nec solum posse, sed ita necesse esse sapienti. Visa est Arcesilae cum vera sententia, tum honesta & digna sapiente. Quaesivit de Zenone fortasse, quid futurum esset, si nec percipere quicquam posset sapiens, nec opinari sapientis esset. ⁵ Ille, credo, nihil opinaturum; quoniam esset quod percipi posset.

modo paullo elegantior doctrina delectat. P. Mauucius.

2 Videntur minime contemti] Tò videntur hic Glossema videtur & Grutero & mihi. Guietus.

Ibid. Videntur minime contemti philosophi] Quidam sic legi volunt, videntur mihi quidem non contemti philosophi. Alii sic, videntur tibi contemti philosophi? Quod magis placet. Lambinus.

Ibid. Quid Cyrenai videntur? minime contemti philosophi] Victorius edidit, quid Cyrenai? videntur mihi minime contemti philosophi. At pronomem illud haud agnoscunt nostri Codices, licet, seu conservetur seu abjiciatur, ciccum non interdum. Totum vero locum sic refingendum puto, Quid? Cyrenaici videntur minime contemnendi

philosophi; qui negant esse quicquam &c. De Cyrenaicorum sententia vide quæ diximus ad hujusce libri cap. VII. Davies.

3 Nemo unquam superiorum] Sic Bal. Reg. Cantab. & ita dederunt Lambinus & Aldus nepos: ac ita repositum voluit Guietus. Vulgo, nemo, inquam, superiorum: quod minus arridet. Idem.

4 Expresserat] Forſan expoſuerat. Idem.

5 Ille, credo, nihil opinaturum] Subaudi, respondit. Vulgo legitur, ille, credo, Nihil opinatur. At hoc verbis sequentibus non convenit. Quare vel ita scribendum, ut nos post *Assensum* & Lambinum dedimus; vel reponendum, ille, credo, Nihil opinabitur. Idem.

posset. Quid ergo esset id? ¹ Visum, credo, Quale igitur *visum*? Tum illum ita definivisse, *ex eo, quod esset, sicut esset, impressum* & ² *signatum* & *effictum*. Post requisitum, etiamne ³ si ejusmodi esset visum verum, ⁴ quale vel falsum. Hic Zenonem vidisse acute, nullum esse visum, quod percipi posset, si id tale esset ab eo, quod est, ut ejusmodi ab eo, quod non est, posset esse. ⁵ Recte consensit Arcefilas: ad definitionem additum: neque enim falsum percipi posse, neque verum, ⁶ si esset tale verum, quale vel falsum. Incubuit autem in eas disputationes, ut doceret, nullum tale esse visum à vero

¹ *Visum, credo*] Sic quidam legendum putant *visum* verum, *credo*. Quale igitur *visum* verum? Tum &c. in quibus esse me profiteor. Et vero hanc scripturam comprobant ea, quæ non longe sequuntur. Lambin.

Ibid. *Visum, credo*. Quale igitur *visum*? tum illum ita definivisse, *ex eo quod esset sicut esset impressum* & *signatum* & *effictum*] Vulgo *effectum*, quod cum Manucio, Lambino, Fabroque mutavimus; id quod postulat vox *ἐναπομεμαγμένη*, cui respondet. Quod vero idem Lambinus reponat, *visum* verum, *credo*. Quale igitur *visum* verum? Tum &c. in eo quidem doctum illum virum redarguit vel ipsa *φαισις*, seu *visi* definitio, quæ sic se habet: *Φαισις ἐστὶν ἢ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατὰ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη* &

ἐναποτυπωμένη, καὶ ἐναποφωτισμένη, οἷα εἶναι ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος. Exstat apud Laertium, Suidam, & Sextum Empiricum; quorum locos indicant observationes nostræ ad hujusce Luculli cap. VI. Davies.

² *Signatum* & *effictum*] Reposui *effictum*, ut persisteret in Metaphora, & cum duobus verbis imprimere & signare consentiat: quo modo item locutus est supra. *Visum*, inquit, *impressum* *effictumque ex eo unde esset*. P. Manucius.

³ Si ejusmodi *esset visum verum*] Lego si ejusdem modi *esset visum verum*. Et paullo post, ut ejusdem modi, non ejusmodi, ab eo quod non est, posset esse. Nam statim ait, ut non ejusdem modi etiam à falso posset esse Vide & supra cap. 13. ac infra cap. 26. Davies.

⁴ Quale

à vero, ut non ejusdem modi etiam à falso possit esse. ⁷ Haec est una contentio, quae adhuc permanferit. Nam illud, nulli rei adsensurum esse sapientem, nihil ad hanc controversiam pertinebat: ⁸ licebat enim nihil percipere, ⁹ & tamen opinari; quod à Carneade dicitur probatum. Equidem Clitomacho plus, quam Philoni aut Metrodoro, credens, hoc magis ab eo disputatum quam probatum puto. Sed id omittamus. ¹⁰ Illud certe, opinatione ²⁵ & perceptione sublata, sequitur omnium adsensuum retentio: ut, si ostendero nihil posse percipi, ¹¹ tu concedas numquam adsensurum esse.

4 *Quale vel falsum*] Vulgo *quale falsum*. Sed cum eo quo edidimus modo passim supra locutus sit *Tullius*, & statim sit iocuturus; voculam, suppeditarunt *Parif. 2. 4. 5. Reg. Cantab. & Ven. 1471.* non putavi negligendam. *Idem*.

5 *Recte consensit Arcefilas: ad definitionem additum*] Si distinguatur ut antea, quis intelligit? Erat enim hoc modo: *Recte consensit Arcefilas ad definitionem additum*. Hujus generis multa sunt à nobis emendata; quæ non commemoro, fatis ipsa re contentus. *P. Manucius*.

6 *Si esset tale verum, quale vel falsum*] Vulgo, *si esset tale, quale vel falsum*. Sed cum vocem non incommodam præberent *Parif. 1. 2. 4. Bal. Reg. Cantab. & Ascens. 1521.* eam

recipiendam censui. Sic etiam *Ven. 1471.* nisi quod editio illa, voce transposita, repræsentet *si esset tale, quale verum vel falsum*. *Davies*.

7 *Hæc est una contentio*] Vulgo *hæc autem est &c* Sed voculam *secundam* delevi, quod eam nesciant *Parif. 1. 2. 4. 5. Reg. & Cantab. Idem*.

8 *Licebat enim nihil percipere*] Nempe si nullam visum verum esset. *Lambin.*

9 *Et tamen opinari*] Id est, assentiri incognito & falso. *Idem*.

10 *Illud certe, opinatione &c.*] Forfan, *illud CERNE: opinatione & perceptione &c.* *Davies*.

11 *Tu concedas numquam assensurum esse*] Lego, *te concedas numquam assensurum esse*: nam sapientem longius præcessisse crediderim, quam ut *ἀπο ἡμῶν* possit repeti. *Idem*.

esse. Quid ergo est, quod percipi possit, si ne sensus quidem vera nuntiant? quos tu, Luculle, communi loco defendis. Quod ne id facere posses, idcirco heri non necessario loco contra sensus tam multa dixeram. Tu autem te negas ² infracto remo neque columbae collo

¹ Quod ne id facere posses] Malim quod ne facere posses
P. Manucius.

Ibid. Quod ne id facere posses] Manucius delet id. Lambinus autem legit, quod ne tu facere posses. Petr. Faber statuit, id ornatus causa hic adjici. Re vera quod, ut solet, περιέλας. Vide J. Fr. Gronovium ad Livii XXVII, 7. Davies.

² Infracto remo] Supra: Neque vero hoc loco expectandum est, dum de remo INFLEXO — respondeam. Unde vir amicus finis hic etiam legi voluit inflexo remo. Nihil necesse est; cum, remum fractum νόμῳ, νεκροῦ μέλῳ in hac re dicant alii scriptores. Vide quæ notavimus ad hujusce libri cap. VII. Servius ad Virgilii Eclog. II, 27. In aqua remum integrum quasi fractum videmus, quod etiam Cicero in Tusculanis plenius docet. Vel error est μνηστικῆς illius Grammatici; vel legendum in Academicis, aut potius in Lucullo, plenius docet. In Tusculanis enim hujusce rei non meminit. Certe remum in aqua vel infractum vel inflexum videri recte dixeris. Vide Augustinum contra Acad.

lib. III. cap. XI. Idem.

³ Lacerat ista causa] Hoc totum suspicor ita legendum, Maneant illa omnia, jaceant ista: causa veraces suos sensus esse dicit. Vel latrat ista causa: cum & Lucretius lib. II. dixerit

Nonne videtis

Nil aliud sibi naturam latrare &c.

P. Manucius.

Ibid. Maneant illa omnia. Lacerat iste causam &c.] Sic olim edidi: sic & nunc, quia nihil reperi melius. Iste autem, id est Epicurus per contemptum. Nam vetères Codices non multum me adjuverunt: qui sic habent, Maneant illa omnia. Lacerat ista tam veracis esse sensus dicit. Qua scriptura quid corruptius? Vulgata lectio porro conjecturam, & manum emendatoris non nimis sagacis olet. Sed quid si ex antiqua scriptura depravata hanc faciamus? Lacerat Themista causam. Veraces suos esse sensus dicit: ut per Themistam, mulierem Epicuream & philosophiæ Epicureæ peritissimam, Epicurus significetur. Themistam autem comme-

lo commoveri. Primum cur? nam & in remo sentio non esse id, quod videatur; & in columba plures videri colores, nec esse plus uno. Deinde nihilne praeterea diximus? Maneant illa omnia: lacerat ista causa; veracis suos esse sensus dicit. Igitur semper + auctorem habes,

commemorat *M. Tullius* in Orat. in Pisonem & lib. II. de Finibus: ubi tamen vulgo legitur *de Themistocle loqui?* pro *de Themista loqui?* Lambinus.

Ibid. Maneant illa omnia &c.] An sic: *Mane. Tua illa omnia lacerat ista causa: veraces suos esse sensus dicit.* Hæc sunt Luculli Ciceroni respondentis. Tò causa hic notat *le party*. Lucanus.:

Victrix causa Deis placuit, sed victa Catoni. Guetus.

Ibid. Maneant illa omnia: lacerat ista causa; veraces suos esse sensus dicit] Aliorum conjecturas refellere non aggrediar: varias tantum memorabo Codicum lectiones. Igitur Parisienses à recepta lectione non abeunt; nisi quod 1. 4. dent *vera vos*; 5. *veracis nos esse sensus dicit.* Cantab. & Reg. à secunda manu dant, *maneant illa omnia: jaceat ista causa; veraces nos (Reg. vos) esse sensus dicit.* Ascensus exhibet, *maneant illa omnia: latrat ista causa &c.* Ven. 1471. *Maneant illa omnia lacerat ista tam veracis nos esse sensus dicit: quomodo fere Lambiniani quoque*

MSSSti. *Pal.* denique secundus, *lacerat iste causa veraci &c.* Legerim, *Manent illa omnia.* BLATERAT iste tamen, & veraces suos esse sensus dicit. *Causa*, cum per compendium *ca* scribatur, facile possit *rod. ta* vel *tn* sedem capere. Sic supra cap. 21. vere legas *tam precipitem in locum*: at liber S. Victoris, Paris. 4. Lambinique Codices, *causa precipitem locum*: vulgo, *tamen in precipitem locum.* Iste pro ista datur ex *Pal.* secundo: *blaterat* autem & *lacerat* nullo negotio queunt inter se permutari. Possis etiam, *Blatero iste tamen veraces suos esse sensus dicit.* Habes nostram de vexatissimo hoc loco sententiam, quæ mihi quidem veri similior videtur, quam aliorum harialationes. Sed nos omnes nostra plerumque nimis amamus; ideoque num benignius, quam par est, judicem, Lectoris sit arbitrium. *Davies.*

4 Auctorem habes, & eum] Lege auctorem habes eum. Nam conjunctionem nesciunt Reg. Cantab. Paris. 1. 2. 4. 5. Davies.

habes, & eum, qui magno suo periculo causam agat: eo enim rem demittit Epicurus, Si unus sensus semel in vita mentitus sit, nulli umquam esse credendum. Hoc est verum esse confidere suis testibus, & inopportune insistere. Itaque Timagoras Epicureus negat sibi umquam, ¹ cum oculum torfisset, duas ex lucerna flammulas esse visas: ² opinionis enim esse mendacium, non oculorum. Quasi quaeratur, quid sit, non quid videatur! Sed hic quidem majorum similis. Tu vero, qui visa sensibus alia

¹ Cum oculum torfisset] Noster de Divin. II, 58. Quodam obtutu oculorum duo pro uno lucerna lumina. Aristoteles Eudem. lib. VII. cap. 13. Οὐκ ὁφθαλμοῖς ἰδεῖν (forsan οἶον ἢ ὁφθαλμῶ, vel ὁφθαλμοῖς, ἰδεῖν) ἢ ἄλλως παρῑδεῖν ΔΙΑΣΤΡΕΨΑΝΤΑ, ὥςτ' δύο τὸ ἐν φανῶναι. Hunc locum laudavit etiam Petr. Victorius Var. Lect. XIX, 5. Davies.

² Opinionis enim esse mendacium, non oculorum] Ita dicere solebant Epicurei. Lucretius IV, 464.

Cetera de genere hoc mirando multa videmus,

Quæ violare fidem quasi sensibus omnia quarunt.

Nequicquam: quoniam pars horum maxima fallit

Propter OPINATUS ANIMI, quos addimus ipsi,

Pro visis ut sint, quæ non sunt sensibus visa.

Vide, ne plures memorem, Sex-

tum Empiricum advs. Mathem. lib. VII. §. 203. seqq. & lib. VIII. §. 9. Idem.

³ Define, quæso, communibus locis: domi nobis ista nascuntur] Hæc, omissa tantum secunda voce, laudat Hieronymus in Pelag. lib. I. pag. 559. ed. Victor. Idem.

⁴ Si, inquis, Deus] Vulgo si quis deus. Paris. 2. si inquit Deus. At lectionem quam damus exhibent Pall. Paris. 5. Reg. & Cantab. & sic edidit Victorius. Idem.

⁵ Audiat quam nobiscum male agatur: ut enim vera videamus, quam longe videbimus? Ego Catuli Cumanam ex hoc loco regionem video, Pompeianum non cerno] Hujus loci scriptura, multo, ut mihi videtur, emendatio reperitur in libro, qui est collatus à viro doctissimo cum MSS. tis, quam quæ in vulgatis circumfertur: Audiet quam nobiscum male egerit: ut enim vera vide-

alia vera dicas esse, alia falsa; quâ ea distinguis? ³ Define, quaeso, communibus locis: domi nobis ista nascuntur. ⁴ Si, inquis, deus te interroget, sanis modo & integris sensibus num amplius quid desideras; quid respondeas? Utinam quidem roget! ⁵ audias, quam nobiscum male egerint. Ut enim vera videamus, ⁶ quam longe videbimus? ⁷ Ego Catuli Cumanum ex hoc loco video, Pompeianum non cerno: neque quicquam interjectum est, quod obstat; sed intendi longius acies non potest.

videamus, quam longe videmus?
Ego Catuli Cumanum ex hoc loco video, Pompeianum non cerno. Urfinus.

Ibid. Audias quam nobiscum male egerint] Paris. 4. 5. Pal. sec. liber S. Victoris & Reg. à prima manu audies; Pal. primus egerit. Paris. 2. 4. 5. Eliens. Reg. & Cantab. agerent. Forſan legendum, audiret quam nobiscum male ageretur. Hæc vero Glossema putat esse Gruterus, cui Guetus temere adſtipulatur. Davies.

⁶ Quam longe videbimus?] Lego quam longe viderimus? in ſignificatu potentiali. Idem.

⁷ Ego Catuli Cumanum ex hoc loco video, Pompeianum non cerno] Sic recte liber Urſini. Vulgo, Ego Catuli Cumanam ex hoc loco regionem video, Pompeianum non cerno: unde Lipſius Epiſt. Quæſt. V, 17. emendabat, Ego Catuli Cumanum ex hoc loco è regione video: quod hæc

diſputatio Baulis fuit habita, & è regione oppoſitum erat Catuli Cumanum. Nec mala quidem eſt ea conjectura; ſed præponderat antiquiſſimi Codicis fides. Paris. 1. 2. Ego Catule cum in aliquo annum ex hoc loco regionem video. At ⁴ Ego Catulle cum animi ex hoc loco terno regionem video. Quin & 5. Ego Catule cum in alio anum annum ex hoc loco cerno regionem video. Corruptiſſime. Bal. Reg. & Cantab. exhibent, Ego Catule Cumanum ex hoc loco cerno, regionem video, Pompeianum non cerno. Sed ut ii eam firmant rationem, qua Cumanum, non Cumanam, legimus, ſic duobus vocabulis ſupervacaneis ſunt onuſti. Ex hiſce tamen Codicibus omnino videtur reponendum, Ego, Luculle, Cumanum ex hoc loco video. Nam Cumanum, Ciceronis erat villa; quod patet ex lib. I. de Fin. cap. 5. Eaſdem voces à Librariis confuſas vidimus

potest. O praeclarum prospectum! Puteolos videmus: at familiarem nostrum Avianum, fortasse in porticu Neptuni ambulantiem, non videmus. At ille nescio qui, qui in scholis nominari solet, ¹ mille & octoginta stadia quod abesset, ² videbat: quaedam volucres longius. Responderem igitur audacter isti vestro deo, me plane his oculis non esse contentum. ³ Dicit me acrius videre, quam ullos pisces fortasse: qui neque videntur à nobis, & nunc quidem sub oculis sunt; neque ipsi nos suspi-
cere

vidimus ad huiusce libri cap IV. *Davies.*

¹ *Mille & octoginta stadia quod abesset videbat]* Hunc hominem, Argum fuisse censet *Al-
dus* nepos; *Gruterus* autem & *Guietus* Lynceum. Omnes falsi; quod mox patebit. Vulgo mille & octoginta stadia. At cum *Plinius* lib. VII. cap. 21. ita dicat: *Tradidit Cicero fuisse qui pervideret cxxxv. M. passuum.* Huic & nomen *M. Varro* reddidit *STRABONEM* vocatum: merito censuit *Joan. Harduinus* ex *Plinio* *Ciceronem* emendandum; scribendumque mille & octoginta stadia, quæ efficiuntur cxxxv. M. passuum. Ac ita diserte *Parif. 5. Quin & Ven 1471.* repræsentat octuaginta, quod eodem redit. *Plinio* succenturiatur *Solinus* cap. I. pag. 9. ed. *Salmas.* *Visu*, inquit, plurimum potuit *STRABO* nomine, quem perspexisse per centum xxxv. millia passuum *Varro*

significat &c. quibus familia tradunt auctores alii, licet viri nomen haud indicent. Vide sis Interpretes ad *Æliani* V. H. lib. XI. cap. 13. *Davies.*

² *Videbat: quædam volucres longius]* *Parif. 1. 2. 4. videbant videbat quædam volucres* *Parif. 5. & Baliol. videbat: videbat quædam volucres.* Lege *videbat: vident quædam volucres longius.* Idem.

³ *Dicit me acrius videre* &c.] Legendum fortasse est, *dicit me* &c. Præterea docti quidam legi volunt *acutius videre*, quod magis placet. *Lambin.*

Ibid. Dicit me] Sic recte *Vicetorius* edidit. Sic & *Gruterus* ex *Pal.* primo. *Davies.*

⁴ *Quid? talpam non desiderare lumen putas?]* Vulgo *quid talpam?* num *desiderare lumen putas?* Nos vero tam interpolationem quam lectionem *MSti Cantabrigienfis* exhibuimus; id quod loci mens omnino postulat.

cere possunt. Ergo ut illis aqua, sic nobis aer crassus offunditur. At amplius non desideramus. * Quid? talpam non desiderare lumen putas? † neque tam quereretur cum deo, quod parum longe, quam quod falsum videret. ‡ Videsne navem illam? Stare nobis videtur: at iis, qui in navi sunt, moveri hæc villa. Quære rationem, cur ita videatur: quam ut maxime inveneris, († quod haud scio, an non possis) § non tu verum testem habere, sed eum non sine causa falsum testimonium dicere ostenderis.

stulat. *Idem.*

5 *Neque tam quereretur cum Deo, quod parum longe, quam quod falsum videret*] Nisi me fallit conjectura, rescribendum, neque TAMEN tam quereretur cum Deo, quod parum longe, quam quod falsum videret. Porro noster, qui visum talpis hebetiorem dedit, meliorem se physicum præstitit, quam ii, qui nulum. Notum illud *Virgilii* Georg. I, 183.

Aut oculis capti fodere cubilia talpæ.

Sic post *Aristotelem* *Plinius* H. N. XI, 52. *Quadrupedum talpis visus non est.* *Hesychius*: Ἀσπάλαις ζῷον ἐστὲρ μυδιόν ὀψιως. *Idem* in τυφλόπερος ἀσπάλαις: Τὸ το ζῷον, inquit, σὺν ἔχει ὀφθαλμούς. Paria dabit *Suidas* in ἀσπάλαις τυφλόπερος & in τυφλόπερος ἀσπάλαις. Hoc enim proverbii loco fertur: & ita τὸ ἀσπάλαις τυφλόπερος dicitur à *Cleomede* Κυνλ, Θωρ.

lib. II. p. 240. Sed ibi legendum ἀσπάλαις nam talpa Græcis ἀσπάλαις & ἀσπάλαις dicitur. Vide *Derham*. Physico Theol. lib. IV. c. II, 4. *Idem.*

6 *Videsne navem illam? Stare nobis videtur: at iis, qui in navi sunt, moveri hæc villa*] Quamvis iis, qui navigant, terræque urbesque recedere videantur; tamen navis, quæ in cursu est, spectantibus è terra viris stare non censetur. Igitur, ut *Amicus* monuit, sic distinguas oportet: *Videsne navem illam? Stare nobis videtur, at iis qui in navi sunt moveri, hæc villa.* Res est clara. *Idem.*

7 *Quod haud scio an non possis*] *Legerim an possis* *Clericus.*

Ibid *An non*] *Gr. anne.* Tò anne pro an simplici. *Idem*: *Anne vobis trahere spolia de fœderatis licebit? de hostibus non licebit?* *Orat.* pro Corn. Balbo. *Quietus.*

8 *Non tu verum testem habere*

26 stenderis. Quid ego de navi? vidi enim à te remum contemni. Majora fortasse quaeris. Quid potest esse sole majus? quem Mathematici amplius duodeviginti partibus confirmant majorem esse quam terram. Quantulus nobis videtur? mihi quidem quasi pedalis. Epicurus autem posse putat etiam ¹ minorem esse eum quam videatur, sed non multo: ne majorem quidem multo putat esse; vel tantum esse, quan-

ebre — ostenderis] *Lambinus & Brutus* ediderunt non TE verum testem habere — ostenderis. Nec aliter legendum censet *Cl. Cicerius*. Ipse malim, non tu verum TE testem habere — ostenderis. Vel ex *Pandectis Florentinis* constat, quam crebro syllabarum duplicatarum praefermitatur una. *Davies*.

1 Minorem — vel tantum esse quantus videatur] *Noster* de *Fin.* lib. I. cap. 6. *Sol Democrito magnus videtur — huic (Epicuro) bipedalis fortasse: tantum enim esse censet, quantus videtur, vel paulo aut majorem aut minorem.* *Laertius* X, 91. τὸ δὲ μέγεθος ἥλιος — κατὰ μίντοι πρὸς ἡμᾶς τηλικούτῳ ἔστιν, ἥλικον οὔτε φαίνεται — κατὰ δὲ τὸ κατ' αὐτὸ ἦτοι μείζον τοῦ ὀρωμένῳ ἢ ἔλαττον μικρὸν ἢ τηλικούτων ὡς χ' ὁρᾶται. Vide & *Plutarchum* *Plac. Philos.* II, 21. ac ex eo *Eusebium* *P. E.* XV, 24. & *Lucretium* lib. V, 565. *Cleomedes* *Κυκλ. Θεωρ.* lib. II. pag. 190. Ἐπίκτουρ ὅτι οἱ λοιποὶ τὸ ἀπὸ τῆς αἰδέσεως τηλικούτων εἶναι

τὸν ἥλιον ἀπὸφάνετο ἥλικος φαίνεται. Ad hos respicit *Seneca* *Nat. Quaest.* lib. I. cap. 3. *Solem acies nostra sic contraxit, ut sapientes viri PEDALEM esse contenderint.* *Adi* *fis & Achillem Tatium* *Isag.* in *Arati Phaen.* nom. cap. XX. Hæc fuit etiam *Heracliti* sententia. *Davies*.

2 Ut oculi aut non multum aut nihil mentiantur] *Vulgo* ut oculi aut nihil mentiantur, aut non multum mentiantur. Et sic olim edidere *Victorius & Manutius*. At lectionem, quam recepimus, quæque multo concinnior est, tuentur *Baliol. Reg. Cantab. & Ascens.* Sic etiam *Parif.* 2. 4. 5. & *Ven.* 1471. nisi quod *Librarii* nonnihil aberrarint. *Idem*.

3 Ubi igitur illud est SEMEL? Pertinet hic locus ad illum capituli 25. *Eo enim rem dimittit Epicurus, si unus sensus semel in vita mentitus est &c.* *Lambin.*

Ibid. Ubi igitur illud est SEMEL? Deest aliquid hic. *Al-dus* reticentiam esse putat, quod non

quantus videatur: ² ut oculi aut non multum aut nihil mentiantur. ³ Ubi igitur illud est SEMEL? Sed ab hoc credulo, qui numquam sensus mentiri putat, discedamus: ⁴ qui ne nunc quidem, cum ille sol, qui tanta incitatione fertur ut celeritas ejus quanta sit ne cogitari quidem possit, tamen nobis stare videatur. Sed ut minuam controversiam; videte, quaeso, ⁵ quam in parvolis sitis. Quatuor

non placet. GUIETUS. *Ibid.* Frustra prorsus est *Guietus*: & hunc locum recte *Lambinus* intellexit. Vide lib. I. de *Fin.* cap. 7. Simili prorsus modo dixit *Fortasse id optimum: sed ubi illud*, Plus semper voluptatis Lib. II. de *Fin.* cap. 29. *Davies.*

⁴ *Qui ne nunc quidem*] Vel repetendum ἀπὸ τοῦτοῦ putat, vel adscribendum. Doctus quidam neutrum probat, sed vult deleri relativum *qui*. Ego nihil muto. *Lambin.*

Ibid. *Qui ne nunc quidem*] Et hic locus non est integer. *Guietus.*

Ibid. *Qui ne nunc quidem &c.*] *Ascensius* & *Victorius* exhibent, *qui ne nunc quidem putat*: sed ultimam vocem non agnoscunt Codices. *Gulielmus* distinguit, *qui? ne nunc quidem?* quo quid velit, vix adsecutum se testatur *Gruterus*. Ego vero adsequor; si modo scribatur, *quid? ne nunc quidem?* nempe, sensus mentiri putat. Eaque vera est ratio. *Seneca Nat. Quæst.*

lib. I. cap. 3. Solem velocissimum omnium esse scimus, nemo nostrum videt moveri: nec ire crederemus, nisi appareret *isse*. *Lucretius* IV, 396.

Solque pari ratione manere, & Luna videtur

In statione, ea quæ ferri res indicat ipsa.

Sed, uti quidem volunt *Epicurei*,

Hoc animi vitium ratio discernere debet:

Nec possunt oculi naturam noscere rerum.

Proinde animi vitium hoc oculis adfingere noli.

Vide vs. 385. *Davies.*

⁵ *Quam in parvolis sitis*] Non adjuvant nostri Codices; sanam tamen hanc esse lectionem mihi non persuadeo. *Lambinus* ex conjectura dedit *quam in parvolis sita sit*. Forte *quam parum dissentiatis*: vel *quam parvola sit*. Vel *quam parvallis sit*. *Amicus* autem legit, *quam inpares nobis sitis*. *Idem.*

tuor sunt capita, ¹ quae concludant nihil esse quod ² nosci, percipi, comprehendi possit; de quo haec tota quaestio est. E quibus primum est, esse aliquod visum falsum: secundum, non posse id percipi: tertium, inter quae visa nihil intersit, fieri non posse, ut eorum alia percipi possint, alia non possint: quartum, nullum esse visum verum à sensu perfectum, ³ cui non adpositum sit visum aliud, quod ab eo nihil intersit, quodque percipi non possit. Horum quattuor capitum secundum & tertium omnes concedunt: primum Epicurus non dat: vos, quibuscum res est, id quoque conceditis: omnis pugna de quarto est. Qui igitur P. Servilium Geminum videbat, si Quintum se videre putabat, incidebat in ejusmodi visum, quod percipi non posset: quia nulla nota verum distinguebatur à falso.

¹ *Quae concludant*] Vulgo *concludunt*. Sed nos cum *Reg. Cantab. Paris. 2 4. 5. & Ven. 1471.* facimus. Et merito quidem. *Davies.*

² *Nosci*] Forte *cognosci*. *Lambin.*

³ *Cui non appositum sit visum aliud*] *Lambinus* edidit *visum aliud falsum*. Sed frustra: nam visum illud *falsum* esse satis intelligitur ex eo quod *percipi non possit*. Vide modo cap. XXI. *Davies.*

⁴ *Quam haberet M. Cotta*] Opinor scribendum ut est in *MSto*, *quam haberet in C. Cotta.*

Fuit enim C. Aurelius Cotta bis consul cum P. Servilio Geminio anno post urbem conditam DI. & DV. *Ursinus.*

Ibid. C. Cotta qui bis cum P. Geminio consul fuit] Vulgo *M. Cotta, qui bis cum Geminio consul fuit*. At ex factis consularibus patet, *Caïum*, non *Marcum*, Aurelium Cottam cum P. Servilio Geminio consulem fuisse annis DI. & DV. U. C. Et sane C. Cotta diserte legitur in *Elieus*. Suum vero praenomen Geminio dedimus fide MSSorum *Reg. & Cantab. Davies.*

falso. Qua distinctione sublata, ⁴ quam haberet C. Cotta, qui bis cum P. Gemino consul fuit, agnoscendo ejusmodi notam, ⁶ quae falsa esse non posset? Negas tantam similitudinem in rerum natura esse. Pugnas omnino, sed cum adversario facili. Ne sit sane: videri certe potest. Fallet igitur sensum: & si una fefellerit similitudo, dubia omnia reddiderit. Sublato enim judicio illo, quo oportet agnosci; etiam si ipse erit, quem videris, ⁷ qui tibi videtur, tamen non ea nota judicabis, ⁸ qua dicis oportere, ut non possit esse ejusdemmodi falsa. Quando igitur potest tibi P. Geminus, Quintus videri; quid habes explorati, cur non possit tibi Cotta videri, qui non sit? quoniam aliquid videtur esse, quod non est. Omnia dicis sui generis esse; nihil esse idem, quod sit aliud. ⁹ Stoicum id est quidem, nec admodum credibile, nullum

⁵ *Agnoscendo ejusmodi notam*] Paris. 5. & Ven. 1471. agnoscendum ejusmodi notam. Lambinus edidit ad noscendum; uti prae se ferunt Cantab. & Reg. à secunda manu. Ipse legerim ad noscendum eum ejusmodi notam; vel potius, agnoscendo ei ejusmodi notam. Idem.

⁶ *Qua falsa esse non posset*] Vulgo *possit*. Sed Cantab. nostram lectionem dat, quam satis firmat temporum ratio. Idem.

⁷ *Qui tibi videtur*] Vulgo *videbitur*; quod haud ita bene se habet ac illa lectio, quam

nos auctoribus Baliol. Paris. 4. 5. Reg. Cantab. & Ven. 1471. exhibemus. Idem.

⁸ *Quam dicis esse oportere, ut non possit &c.*] Sic legendum est; non, ut est in libris vulgatis, *qua dicis oportere*. LAMBIN. Ibid. Sana est recepta lectio. *Qua dicis oportere*, scilicet *judicare*. Idem.

⁹ *Stoicum id est quidem*] Vulgo secundam voculam praetermittunt. Sed cum Paris. 5. Reg. à prima manu & Ven. 1471. dent, *Stoicum sed est quidem*; ducunt ad eam, quam praesentavi, lectionem. Quin & ita

nullum esse pilum omnibus rebus talem qualis sit pilus alius, nullum granum. Haec refelli possunt: sed pugnare nolo: ad id enim, quod agitur, nihil interest, omnibusne partibus visa res nihil differat, an internosci non possit, etiam si differat. Sed si hominum similitudo tanta esse non potest, ne signorum quidem? Dic mihi, Lyfippus eodem aere, eadem temperatione, ¹ eodem caelo, aqua, ceteris omnibus, ² centum Alexandros ejusdemmodi facere non posset? ³ Qua igitur notione discerneres? Quid si ⁴ in ejusdemmodi cera centum figilla hoc annulo inpressero? ecquae poterit in agnoscendo esse distinctio? An tibi erit quaerendus annularius aliqui, quoniam gallinariam invenisti De-
 27 liacum illum, ⁵ qui ova cognosceret? Sed adhibes artem advocatam etiam sensibus. Pictor videt, quae nos non videmus: &, simul inflavit

ita fere *Lambinus* edidit. *Dav.*

¹ *Eodem caelo, aqua, ceteris &c.*] Quid hic valeat *aqua* nomen, quaero. *LAMBIN.* Vide *Petr. Fabrum.*

Ibid. *Caelo, aqua*] Aqua forte æs temperabatur apud Vett. ut ferrum. *Guietus.*

² *Centum Alexandros ejusdemmodi facere non possit?*] Melius, ut est in *MSto*, *facere num possit?* *URSINUS.* *Ibid.* Commodior est vulgata lectio, quam servant omnes nostri. *Davies.*

Ibid. *Centum Alexandros ejusdemmodi facere non posset?*] Vulgo *possit.* Male: non enim

tum vivebat Lyfippus. Nos igitur *Parisi.* 5. *Reg. & Cantab.* expressimus. Sed & *Victorius* ita dederat. *Idem.*

³ *Qua igitur notione discerneres?*] Ita *Reg. Cantab.* alique Codices multi. At *Baliol. ratione.* Satis quidem commode. Nihil tamen mutandum censeo. *Idem.*

⁴ *In ejusdemmodi cera*] Vulgo *ejusmodi*, nec aliter nostri Codices. Alteram vero lectionem, quam in suis editionibus repræsentarunt *Lambinus & Brutus*, auctoris mens efflagitat. *Idem.*

vit tibicen, à perito carmen cognoscitur. Quid? hoc nonne videtur contra te valere, si sine magnis artificijs, ad quae pauci accedunt nostri quidem generis admodum, nec videre, nec ⁶ audire possumus? ⁷ Jam illa praeclara, quanto artificio esset sensus nostros, mentemque, & totam constructionem hominis fabricata natura, cur non extimescam opinandi temeritatem. Etiamne hoc adfirmare potes, Luculle, esse aliquam vim, cum prudentia & consilio scilicet, quae finxerit, vel, ut tuo verbo utar, quae fabricata sit hominem? Qualis ista fabrica est? ubi adhibita? quando? cur? quo modo? Tractantur ista ingeniose: disputantur etiam eleganter: ⁸ denique videantur sane, ne adfirmetur modo. Sed de physicis mox, & quidem ob eam causam, ne tu, qui idem me facturum paullo ante dixeris, videre ⁹ mentitus. Sed ut ad

⁵ Qui ova cognosceret] *Pal. sec. & Paris. 5. agnosceret. Forte dignosceret. Idem.*

⁶ Audire possumus?] *Paris. 4. 5. & Reg. noster possumus? Idem.*

⁷ Jam illa praeclara, quanto artificio esset sensus nostros — fabricata natura, cur non extimescam opinandi temeritatem.]

Vulgo, Jam illa praeclara, quanto artificio esset sensus nostros — fabricata natura. Cur non extimescam opinandi temeritatem?

Quae quidem interpunctio sensum nullum facit. Ita tamen etiam Lambinus, Brutus & Al-

bus nepos. Nos igitur distinctionem damus eam, quam praestat *Ven 1471.* quamque *Afcensus & Victorius* sunt secuti. *Idem.*

Ibid. Jam illa praeclara] *Amicus* reponit, Jam illa *Physica*: sic enim, inquit, paulo infra, Sed de *Physicis mox.* Non accedo. *Idem.*

⁸ Denique videantur sane] *Lego, denique* probentur sane: quod, nisi fallor, postulat sententia. *Idem.*

⁹ Mentitus. Sed ut ad ea] Repono, mentitus esse. Ut ad ea &c. *Idem.*

ad ea, quae clariora sunt, veniam; ¹ res jam universas profundam, de quibus volumina impleta sunt non à nostris solum, sed etiam à Chrysippo: de quo queri solent Stoici, dum studiose omnia conquiescit contra sensus & perspicuitatem, contraque omnem consuetudinem, contraque rationem, ipsum sibi respondentem; ² inferiorem fuisse: itaque ab eo armatum esse Carneadem. Ea sunt ejusmodi, quae à te diligentissime tractata sunt. Dormientium, & vinolentorum, & furiosorum visa inbecilliora esse dicebas, quam vigilantium, siccorum, sanorum. Quo modo? Quia cum expectatus esset Ennius, ³ non diceret se vidisse

Ho-

¹ *Res jam uni-versas profundam*] Credo rescribendum, *res jam uni-versas non profundam*; addita particula negante Davies.

² *Inferiorem fuisse*] Lambinus edidit, *seipso inferiorem fuisse*: sine causa quidem fontica; quod Petr. etiam Faber animadvertit De re ipsa vide sis hujusce libri cap. XXIV. Idem.

³ *Non diceret se vidisse Homerum*] Malim non dixerit *se vidisse Homerum*, ut diserte Cantab. Supra cap. XVI. *At cum somniavit*, (Ennius) ita narravit,

— Visus Homerus adesse Poeta.

Idem.

⁴ *Quasi quisquam neget & qui expectatus sit, eum somnare*] Plane somniat, qui sincerum illud putat *eum somnare*. Mihi

non modo placet, verum etiam necessarium videtur addi *non*; ut sit *eum non somnare*. Probat antiquus liber. P, Manucius.

⁵ *Eum somnia*] Sic liber S. Victoris, Paris. 4. 5. Reg. & Cantab. Sic etiam Ven. 1471. nisi quod illa *cum somnia*. Et hanc lectionem tuetur Petr. Faber. Ea tamen mihi videtur perquam dura, nec lenitati Ciceroniana congrua. Pall. Bal. alique Codices dant *eum somnare*. Lambinus edidit *eum somnasse* Manucius autem è veteri libro rescripsit, *eum non somnare*. Parum recte: id enim non agitur. Legerim, *quasi quisquam neget, eum qui expectatus sit & cujus furor con-sederit, putare non fuisse ea vera, quae essent sibi visa* in som-

nis

Homerum, sed visum esse: Alcmaeo autem,

Sed mihi neutiquam cor consentit —

Similia de vinolentis. + Quasi quisquam neget, & qui experrectus sit, ⁵ eum somnia; &, cujus furor confederit, putare non fuisse ea vera, quae essent sibi visa in furore. Sed non id agitur: ⁶ tum cum videantur, quo modo videntur, id quaeritur. Nisi vero Ennium non putamus ita totum illud audivisse,

O pietas animi,

si modo id somniavit, ut [si] vigilans audiret. Experrectus enim potuit ⁷ illa visa putare, ut erant, & somnia: ⁸ dormienti vero aequae ac vigilanti probabantur. Quid? Iliona somno illo,

¹ *Ma-*

nis & in furore. Hæc certe mens est Ciceronis, sed an ipsissima ejus verba sim adsecutus nescio. *Davies.*

6 Tum cum videantur, quo modo videntur, id quaeritur] *Lambinus* exhibuit, tum cum videntur, quomodo videantur, id quaeritur. Quod quidem *Latinius* est; ita tamen nulli repræsentant Codices. *Eliens. Cantab. Paris. 4. 5. & Ven. 1471* tum cum videantur, quomodo viderentur, id quaeritur. Omnino lege, tum cum videbantur, quomodo viderentur, id quaeritur. *Paulo* post scribe ut vigilans audiret. *Idem.*

7 Illa visa putare, ut erant, & somnia] Siquidem visa sunt vel vera vel falsa; fuit cum legendum censerem, illa visa falsa putare ut erant, & somnia.

Jam vero mihi venit in mentem conjectura, quæ longe videtur præferenda. Ea sic se habet: experrectus enim potuit illa visa putare, ut erant, ESSE somnia. *Idem*

8 Dormienti vero aequae ac vigilanti probantur] Probabantur est in veteribus libris, & ita hujus loci sententia requirit ut legatur. *URSIN. Ibid.* Præiverat *Lambinus*, quem secutus est *Gruterus*. Et sane probabantur est in *Paris. 4. Pal.* sec libro *S. Victoris, Baliol. Reg. & Cantab. Davies.*

Ibid. Dormienti vero aequae ac vigilanti probabantur] Si non plus probarentur illa visa dormienti quam vigilanti, etiam dormiens ea somnia fuisse censeret. Itaque rescribendum, dormienti vero aequae ac VIGILAN-

M

¹ *Mater te appello* —

² nonne illa credit filium locutum, ut expectata etiam crederet? unde enim illa?

Age adsta, mane, audi, iteradum eademmet ista mihi.

Num videtur minorem habere visis, quam vigi-
28 lantes, fidem? Quid loquar de infans? Qualis tandem fuit adfinis tuus, Catule, Tuditanus? Quisquam fanissimus tam certa putat quae videt, quam is putabat quae videbantur? Quid? ille qui,

Video, video te vivum, Ulysses, dum licet:
nonne etiam bis exclamavit se videre, cum omnino non videret? Quid? ³ Apud Euripidem Hercules, cum, ut Eurysthei filios, ita suos con-
figebat

TIS probabantur. Subintellige visa. Davies.

¹ *Mater te appello*] Ilionam sic alloqui fingitur umbra Polydori. Sed & hic & illa, liberi fuere Hecubae & Priami. Quis sit igitur, ut Polydorus Ilionam matrem dixerit? Lambinus ad Horatii lib. II. Sat. III, 60. hoc ideo putat evenisse, quod Hecuba, Iliona quoque fuit nominata. At id commentum nullis veterum testimoniis fulcitur. Verius igitur est, Ilionam à Polydoro matrem vocatam; quia Priamus & Hecuba Iliona filia sua dederunt eum educandum, quae Polydoro regi Thracum erat nupta, quem illa pro filio suo educavit. Verba sunt Hygini

Fab. 109. Eadem est Hieronymi Columna sententia ad Ennii Frag. pag. 291. Fabulam sat notam fecit Euripides in Hecuba vs. 3, seqq. Vide & Virgilium Æn. III, 49. Ab iis tamen diversus abis, quem modo dixi, Mythologus. Idem.

² Nonne illa credit] Forfan, nonne ita credit filium locutum, ut expectata etiam crederet? Idem.

³ Apud Euripidem Hercules] Herc. Furent. vs. 969, seqq. Sextus Empiricus advs. Mathem. lib. VII. §. 405. Ὁ γοῦν Ἡρακλῆς μανίαις, καὶ λαβὼν φαντασίαν ἀπὸ τῶν ἰδίων παιδῶν, ὡς Εὐρυδίου, τὴν ἀνέλεστον πρᾶξιν πεύτη τῇ φαντασίᾳ συνεψεν. ἀνέλεστον δ' ἦν τὸ τὸς τοῦ ἐχθροῦ παιδὸς ἀνελεῖν, πρ

figebat sagittis: + cum uxorem interimebat: cum conabatur etiam patrem: non perinde movebatur falsis, ut veris moveretur? Quid? Ipse Alcmaeo tuus, qui negat cor sibi cum oculis consentire, nonne ibidem incitato furore;

Unde haec flamma oritur? —

& illa deinceps,

Incède, incède: adsunt, adsunt: me, me expetunt.

Quid? cum virginis fidem inplorat,

Fer mi auxilium: pestem abige à me,

Flammiferam banc vim, quae me excruciat:

Caeruleae incinctae igni incedunt,

Circumstant cum ardentibus taedis:

num

πρὸς ἐπὶ τοῖς. Et lib. VIII. §. 67. Ὅμοια (φαντασία) ἢ κατὰ μνησὶν τοῖς Ἡρακλῆϊ ἀπὸ τῶν ἰδίων μνησὶν Εὐρυδῆος ὑποπαραστήσα. Lege ὡς Εὐρυδῆος, ut in loco prius laudato scriptor est locutus. Idem.

4 Cum uxorem interimebat: cum conabatur etiam patrem] Vide Euripidis Herc. Fur. vl. 1000, seqq. Idem.

5 Nonne ibidem incitato furore] Omnino legerim, nonne ibidem incitatus furore, scilicet dicit; quam vocem facile subintelligendam dant Cantab. & Reg. à secunda manu. Cicero de Legg. lib. II. cap. 22. C. Marii fitas reliquias apud Aenienem dissipari iussit Sulla victor, acerbior odio INCITATUS. Et

Offic. lib. I. cap. 7. Qui iniuste impetum in quempiam facit, aut IRA aut aliqua PERTURBATIONE INCITATUS. Plautus ad Ciceronem Fam. lib. X Epist. 23. Veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati. Licet autem haec conjectura vera perquam similis videatur; eam tamen cum auctoritate Codicum non sit nixa, recipere noluimus. Ammianus tamen Marcellinus XXX, 5. Solum tamen imitato petebat odio Probum p. 648. Et XXXI. 2. p. 669. Totum furori imitissimo tribuentes. Idem.

6 Incède, incède] Sic recte Gruterus ex editione Victoriana suisque Pall. Sic etiam prior dederat Ascensus, nostrique Paris.

num dubitas, quin tibi haec videre videatur?
Itemque cetera,

Intendit crinitus Apollo

' Arcum auratum luna innixus :

Diana facem jactat à laeva.

Quis magis haec crederet, si essent, quam crederet, quia videbantur? Adparet enim jam *cor cum oculis consentire*. Omnia autem haec profertur, ut illud efficiatur, quo certius nihil potest esse, inter visa vera & falsa ad animi adsensum nihil interesse. Vos autem nihil agitis, cum illa falsa vel furiosorum vel somniantium, recordatione ipsorum refellitis. Non enim id quaeritur, qualis recordatio fieri soleat eorum, ² qui experrecti sunt; aut eorum, qui furere destiterunt: sed qualis visio fuerit aut furentium aut somniantium tum cum commovebantur. Sed ab eo à sensibus. Quid est, quod ratione percipi possit? Dialecticam inventam esse dicitis, veri & falsi quasi disceptatricem & judicem. Cujus veri & falsi? & in qua re? In Geometrica, quid sit verum vel falsum; Dialecticus

ris. 2. 4. 5. Reg. & Cantab.
At Manucius, Lambinus, Brutus & Aldus nepos perperam repraesentant, *incende, incende* Davies.

¹ *Arcum auratum Luna innixus*] Sic constanter omnes Codices, & quid Lambinum impulerit, ut *genu innixus* ederet, nescio. Scio tamen istam correctionem metro non convenire.

Non felicius est Petr. Faber, qui scriptorem *Lunam* pro arcu *Lunato* dixisse contendit. Nihil aliud latet quam quod huic infano videbatur Apollo *arcum Luna innixus intendere*. Nec est quod miremur; cum portentosa esse soleant insanorum visa. *Idem.*

² *Qui experrecti sunt, aut eorum qui furere destiterunt*] Optimi

alecticus judicabit, an in literis, ³ an in musicis? At ea non novit. In philosophia igitur? Sol quantus sit, quid ad illum? quod sit summum bonum, quid habet ut queat judicare? Quid igitur judicabit? Quae conjunctio, quae disjunctio vera sit, quid ambigue dictum sit, quid sequatur quamque rem, quid repugnet? Si haec & horum similia judicat, de se ipsa judicat; plus autem pollicebatur: nam haec quidem judicare, ad ceteras res, quae sunt in philosophia multae atque magnae, non est satis. Sed quoniam tantum in ea arte ponitis, videte, ne contra vos tota nata sit: quae primo progressu ⁴ festive tradit elementa loquendi, & ambiguum intellegentiam, concludendique rationem: tum, paucis additis, venit ad soritas, lubricum sane & periculosum locum: quod tu modo dicebas esse vitiosum interrogandi genus. Quid ergo? istius vitii num no- 29
stra culpa est? Rerum natura nullam nobis dedit cognitionem finium, ut ulla in re statuere possimus, ⁵ quatenus: nec hoc in acervo tritici
solum

Optimi Codices, ut & Ven. 1471. *Ascens* ac *Victor.* habent *desisterint*. Lege igitur, qui *ex-*
perrecti sint, aut eorum qui *fu-*
rere desisterint. *Idem.*

³ An in *Musiciis*] Sic recte *Cantab.* ac ita dederunt *Ascens* & *Victorius*. Vulgo aut in *Musiciis* *Idem.*

⁴ Festive tradit] *Parif.* 1. 2. *festine.* *Idem.*

⁵ Quatenus ne hoc in acervo tritici summum] Veneti, *quatenus nec hoc in acervo tritici solum, unde nomen est* Ac esse quidem Soritis nomen factum ab acervo, qui *ωρε* est, satis constat. Cujusmodi etiam hoc sit captionum & fallaciarum magis quam argumentationum genus, vel hoc loco à *Cicerone* planum fit. Quid autem & utrum

solum, unde nomen est, ¹ sed ulla omnino in re minutatim interrogati, dives, pauper: clarus, obscurus sit: multa, pauca: magna, parva: longa, brevia: lata, angusta: quanto aut addito, aut dempto, certum quod respondeamus non habemus. At vitiosi sunt sortitae. ² Frangite igitur eos, si potestis, ne molesti sint: erunt enim, nisi cavetis. Cautum est, inquit: placet enim Chrysippo, cum gradatim interrogetur, verbi causa, tria pauca sint an multa; aliquanto prius, quam ad multa perveniat, quiescere. ³ Id est, quod ab iis dicitur *ἡσυχάζειν*.
Per

trum *summum* an *solum* esse dicam, non etiam habeo constituere. Quamvis quidem *solum* magis arridet, ita ut scriptura distinguatur: ut *nulla in re statuere possimus, quatenus. Nec hoc in acervo tritici solum* (unde nomen est) *sed nulla omnino in re &c.* Atque propemodum ita non male se habere lectio hujus loci videtur. Ut Cicero dicat, non solum de tritici acervo, à qua re isti captioni nomen redditum fuerit; sed ne ulla quidem alia de re minutatim interroganti responderi posse certum. *Camerarius.*

¹ Sed ulla omnino in re minutatim interrogati — certum quod respondeamus non habemus] Vulgo *sed nulla omnino in re minutatim interroganti — certum respondeamus non habemus.* Quo modo plane laborat sententia. *Ulla igitur pro nulla suppedi-*

tarunt editiones nonnullae veteres. *Interrogati non interroganti* dant *Elensf. Bal. Reg. & Cantab.* Duoque codices ultimi quod supplere. De re ipsa vide sis *Eustratium* in *Aristotelis Nicom.* lib. II. fol. 38. *Davies.*

² Frangite igitur eos] An *fugite.* Quidem libri *agite*, item & *angite*, apud *Gruterum.* *Guiletus.*

³ Id est, quod ab iis dicitur *ἡσυχάζειν*] In eadem re non modo *ἡσυχάζειν*, sed etiam *ἡσυχάζειν* ac *ἡσυχάζειν*, dicebant. *Sextus Empiricus* *Pyrrhon.* *Hypot.* lib. II. cap. xxii. §. 253. *Οἱ δὲ τῶν Χρύσιπποι δολωμένοι ἐν τῇ συνειδήσει τῷ Σωκράτει προσέοντο, τῷ λόγῳ, φασὶ δὲ ἵστασθαι καὶ ἑπεχεῖν, ὥα μὴ ἐκπίπτωσι ἐς ἀπορίαν.* Idem lib. VII. adv. *Mathem.* §. 416. *Ἐπὶ δὲ τοῦ Σωκράτους ἡ ἐξάτης καταληκτικὴ φαντασίας τῇ πρώτῃ ἀκαταληκτικῇ παρὰ.*

Per me vel stertas licet, inquit Carneades, non modo quiescas. ⁴ Sed quid proficit? sequitur enim qui te ex somno excitet, & eodem modo interroget, ⁵ Quo in numero conticuiisti, si ad eum numerum unum addidero, multane erunt? Progrediare rursus, quoad videbitur. Quid plura? ⁶ Hoc enim fateris, neque ultimum te paucorum, neque primum multorum respondere posse. Cujus generis error ita manat, ut non videam, quo non possit accedere. Nihil me laedit, inquit: ⁷ ego enim, ⁸ ut agitator callidus, prius quam ad finem veniam, equos

παρκαμίνης, καὶ δυσδοξίου χιθόνι
ὑπαρχόντι, φασὶν εἰ περὶ τὸν Χρύ-
σπρον, ὅτι ἐφ' ᾧ μὴ φανταπῶν
ὀλίγη τις ἔστω ἐπὶ διαφορᾷ. ΣΤΗ-
ΣΕΤΑΙ ὁ σφῶς καὶ ἩΣΤΥΧΑΣΕΙ.
Huc respicit *Persius* Satir. VI,
79. *Davies*.

⁴ Sed quid proficit] Hoc in loco pervicax est *Petr. Faber*; eum tamen multis non confutabo: nam clare patet secundam requiri personam, si modo *Tullius* impersonale verbum non posuerit. Legas igitur, *sed quid proficis?* Nihilominus cum terminationem alteram retineant omnes libri; à *Ciceronis* manu fuisse crediderim, *sed quid PROSIT?* *Idem*.

⁵ Quod in numero conticuiisti] Rectius quo in numero: nec ab hac sententia discrepat vetus liber. *P. Manucius*.

Ibid. Quo in numero conticuiisti] Ita recte legit *Manucius*.

ex vetere libro; nec aliter edit *Lambinus*. Hanc etiam correctionem firmant *Reg.* & *Can- tab.* nisi quod hic peperam, quo in numero constituisti. Vulgo quod in numero conticuiisti. Sensu, qui quidem ad rem faciat, nullo. *Davies*.

⁶ Hoc enim fateris] Forte *fateberis*. *Lambin.*

⁷ Ego enim — sustinebo] Locus hic mihi parum sanus videtur: nec tamen quicquam juvant Codices. Forſan reponendum; *Ego enim, ut agitator callidus, priusquam ad finem veniat, equos sustinebit, — sic me &c.* *Davies*.

⁸ Ut agitator callidus, priusquam &c.] Sic liber XIII. ad Atticum: *Nec est melius quidquam quam, ut Lucilius,*

Sustineat currum, ut bonus saepe agitator, equosque.

Lambin.

M 4

. 240

equos sustinebo: eoque magis, si locus is, ¹ quo ferrentur equi, praeceptus erit: sic me, inquit, ² ante sustinebo, nec diutius captiose interroganti respondebo. ³ Si habes quod liqueat, neque respondes; superbis: si non habes, ⁴ ne tu quidem percipis. Si, quia obscura; concedo: sed negas te usque ad obscura progredi: inlustribus igitur rebus insistis. Si id tantummodo, ut taceas; nihil adsequeris: quid enim ad illum, qui te captare vult, utrum tacentem inretiat te an loquentem? Sin autem usque ad novem, verbi gratia, sine dubitatione respondes pauca esse, in decimo insistis; etiam à certis & inlustrioribus cohibes adsensum. Hoc idem me in ob-
21 scuris facere non finis? Nihil igitur te contra
foritas

¹ Quo ferrentur equi] Hæc est *Eliensis* MSti lectio, quam recepi. Vulgo ferentur. *Davies*.

² Ante sustinebo, nec diutius captiose interroganti respondebo] Sic edidere *Lambinus* & alii, ac sic habet *Eliens*. At *Baliol.* & *Cantab.* repræsentant *sustineo* — respondeo. Et *sustineo* quidem legitur in *Parif.* 1. 2. 4. Respondeo autem in *Pall.* libro S. *Victoris*, & *Parif.* 5. Sed quod recepi, melius est. Vulgo, ante sustinebo, nec diutius captiose interroganti respondeo; quod quidem ferri non potest. Ita tamen *Reg. Ven.* 1471. alique Codices. *Idem*.

³ Si habes quod liqueat neque respondes; superbis] In veteri-

bus libris est *superbus*. *URSIN.* *Ibid.* Recte *Gruterus* exhibuit *superbis* ex *Pal. sec.* & editione *Victoriana*. Ac ita dat *Eliens.* *Davies*.

⁴ Ne tu quidem percipis] Vulgo *perspicias*. At cum *Baliol.* & *Reg.* haberent *perspicias*; statim legendum vidi *percipis*, quemadmodum repræsentat *Cantab.* Hoc enim verbum per totam hanc disputationem *Tullius* adhibet. Quin & ita *Victorius*, sed solus, edidit. Etiam *Parif.* 5. *percipi*. *Idem*.

⁵ Quæ nec augenti nec minuenti, quid &c] Sic necessario legendum libris omnibus reclamantibus. Sententia autem hæc est: quæ ars, inquis, quid primum

fortis ars ista adjuvat: ⁵ quae nec augenti nec minuenti quid aut primum sit aut postremum docet. Quid, quod eadem illa ars, ⁶ quasi Penelope telam retexens, tollit ad extremum superiora. Utrum ea vestra, an nostra culpa est? Nempe fundamentum dialecticae est, quicquid enuntietur (id autem ⁷ appellatur ἀξιωμα, quod est quasi effatum) aut verum esse, aut falsum. Quid igitur? haec vera, an falsa sunt? ⁸ Si te mentiri dicis, idque verum dicis; mentiri, verum dicis. Haec scilicet ⁹ inexplicabilia esse dicitis: quod est odiosius, quam illa, ¹⁰ quae nos inconprehensa & non percepta dicimus. Sed haec omitto: illud quaero; si ista 30 explicari non possunt, nec eorum ullum iudicium

mum aut postremum sit aut ei qui auget, aut ei qui minuit, non docet. *Lambin.*

Ibid. Qua nec augenti nec minuenti] Vulgo nec augendi nec minuendi: & ita Codices etiam nostri. Lambinianam tamen emendationem non negligendam putavi; quod sensus eam postulare videretur, & crebra sit in MSSis istarum literarum permutatio. *J. M. Brutus* reponendum coniecit nec augendo nec minuendo: sed insauit, ut opinor, avibus. *Davies.*

⁶ Quasi Penelope telam retexens] Vulgo Penelopa; quod ex editione *Lambini* videtur in *Gruterianam* transiisse; nam vestustiores impressi veram lectio-

nem repraesentant. *Idem.*

⁷ Appellatur ἀξιωμα] Appellant Paris. 4. 5. *Baliol.* & *Reg.* *Idem.*

⁸ Si te mentiri dicis, idque verum dicis] Ludus Sophisticus, cujus etiam meminit *Agellius* N. A. XVIII, 2. Vide sis & Scholiasten *Conquianum* ad *Horatii* lib. II. Ep. I, 47. *Idem.*

⁹ Inexplicabilia] ἄπορα. Vide *Diogenem* Laertium VII, 82. & *Agellium* V, 10. IX, 15. XIV. 2. XX, 1. *Idem.*

¹⁰ Qua nos inconprehensa] Ita quidem *Eliens.* & *Paris.* 1, 3. Sed 2. 4. 5. *Baliol.* *Reg.* *Cantab.* *Ven.* 1471. alique plures typis editi dant non comprehensa. *Idem.*

cium invenitur, ut respondere possitis, verane an falsa sint; ubi est illa definitio, ¹ effatum esse id, quod aut verum, aut falsum sit? Rebus sumptis, adjungam, ex his sequendas esse alias, alias improbandas, quae sint in genere contrario. Quo modo igitur hoc conclusum esse judicas? ² Si dicis nunc lucere, & verum dicis; lucet igitur. Probatis certe genus, & rectissime conclusum dicitis: itaque in docendo eum primum concludendi modum traditis. Aut quicquid igitur eodem modo concluditur probabitur, aut ars ista nulla est. Vide ergo, hanc conclusionem probaturusne sis, Si dicis te mentiri verumque dicis, mentiris: dicis autem te mentiri verumque dicis: mentiris igitur. Quis potes hanc non probare, cum probaveris ejusdem generis superiorem? Haec Chrysippea sunt, ne

¹ Effatum esse id] Vulgo effatum est id. Sed nos Reg. Paris. 5. & Eliens. sequimur. Nec aliter Victorius olim dedit. Davies.

² Si dicis nunc lucere, & verum dicis; lucet igitur] Paulus Manucius, D. Lambinus, J. M. Brutus, & Aldus nepos ediderunt, si dicis nunc lucere & verum dicis, lucet: dicis autem lucere, (melius dedissent, dicis autem nunc lucere) & verum dicis: lucet igitur. Licet autem vocibus istis careant Victoriani, Gruteriani, nostrique MSSi; Syllogismus tamen eas flagitat, & è multis Codicibus videntur excidisse, quod eadem verba re-

peterentur. Idem.

³ Quid ergo hac ab illa] Mallem qui. Idem.

⁴ Tribunal aliquem censere] Vulgo videant; quam lectionem representant Pal. sec. & Baliol. eamque, Victorio praeeunte, Jac. Gronovius invexit. Vult autem videant idem valere, quod parent, provideant: cujus notionis exempla dabit ipse Victorius in lib. XIV. ad Attic. Epist. 21. Addi possit & noster Tusc. lib. III. cap. 19. Adire tamen Tribunal Latiniissime dicitur; de alterius vero φέρεω usu non constat: quapropter nos Eliens. Paris. 5. Reg. Cantab. Ven. 1471. aliosque

ne ab ipso quidem dissoluta. Quid enim faceret huic conclusioni? Si lucet, lucet: lucet autem: lucet igitur. Cederet scilicet: ipsa enim ratio connexi, cum concesseris superius, cogit inferius concedere. ³ Quid ergo haec ab illa conclusione differt? Si mentiris, mentiris: mentiris autem: mentiris igitur. Hoc negas te posse nec adprobare, nec improbare. Quî igitur magis illud? Si ars, si ratio, si via, si vis denique conclusionis valet; eadem est in utroque. Sed hoc extremum eorum est: postulant, ut excipiantur haec inexplicabilia. ⁴ Tribunalum aliquem censeo adeant: à me istam exceptionem numquam inpetrabunt. Etenim cum ab Epicuro, qui ⁵ totam dialecticam & contemnit & inridet, non inpetrent, ⁶ ut verum esse concedat quod ita effabimur, *Aut vivet*

aliosque libros multos, tam manu quam typis descriptos, sequimur; & merito quidem. Idem.

⁵ Totam dialecticam & contemnit & inridet] Hoc Epicuro sæpe vitio vertit Tullius. Vide modo lib. I. Fin. cap. 7. & lib. II. cap. 6. Diogenes Laërtius lib. X. §. 31. Τὴν δὲ Διαλεκτικὴν ὡς περιέχουσαν ἀποδοκιμάζουσιν Epicurei. Hieronymus in Rufin. lib. I. pag. 500. F. Quoniam Stoici Logicam sibi vindicant, & tu hujus scientia deliramenta contemnis; in hac parte Epicureus es. Fuisse porro nonnullos qui dixerint Epicurum τὴν λογικὴν διαίτην ἐν-

βάλλειν· alios vero οἱ φασι μὴ κρηῖς αὐτοῖς τὴν λογικὴν παρεγνῆξαι, μέντω δὲ τὴν ἑ Στωϊκῶν, testatur Sextus Empiricus advf. Mathem. lib. VII. §. 14. Idem.

⁶ Ut verum esse concedat quod ita effabimur, aut vivet cras Hermachus aut non vivet] Cicero Nat. Deor. lib. I. cap. 25. A dialecticis cum traditum sit, in omnibus disjunctionibus, in quibus aut etiam aut non poneretur, alterutrum verum esse; pertinuit (Epicurus) ne, si concessum esset hujusmodi aliquid aut vivet cras aut non vivet Epicurus, alterutrum fieret necessarium: ideoque totum hoc aut etiam aut non negavit esse necessarium.

vet cras Hermachus, aut non vivet : (cum dialectici sic statuunt, omne, quod ita disjunctum sit, quasi *aut etiam, aut non*, non modo verum esse, sed etiam necessarium) ¹ vide, quam sit catus is, quem isti tardum putant. ² Si enim, inquit, alterutrum concessero necessarium esse; necesse erit, cras Hermachum aut vivere, aut non vivere: nulla autem est in natura rerum talis necessitas. Cum hoc igitur dialectici pugnent, ³ id est, Antiochus & Stoici: totam enim evertit dialecticam. Nam si è contrariis disjunctio, (contraria autem ea dico, cum alterum ait, alterum negat) si talis disjunctio falsa potest esse, nulla vera est. Mecum vero quid habent litium, qui ipsorum disciplinam sequor? Cum aliquid hujusmodi inciderat, sic ludere

cessarium. Fatum scilicet haud posuit Epicurus: Id autem, sequi censuit, si hujusmodi enuntiationes veras esse concederet. Vide sis nostrum de Fato capp. 9, 10. Davies.

¹ Vide quam sit catus is, qui &c.] Sic omnes quidem habent libri & MSSi & typis impressi. Sed iis invitis legendum arbitror, *vide, quam sit catus is* &c. Cauto enim non opponitur tardus, sed improvidus potius, aut inconsultus, aut inconsideratus. Itaque cum sequantur hæc verba, *quem isti tardum putant*; cumque M. Tullius perspicue tardum voluerit opponi nomini superiori, sive cauto sive cato: si tardus

& catus non opponuntur inter se, sed catus & tardus potius; (*catus* enim est acutus;) dico hic legendum *catus*, non *cautus*; nulla enim vox est affinium voci *cautus*, quam *catus*. Lambin.

Ibid. *Quam sit catus is*] Vulgo *cautus*. Sed nos Lambini correctionem sequimur, quam firmis rationibus munivit vir ille doctissimus; frustra que Petr. Faber, ut solet, obtrepit. Nam certe *catus* tardo melius opponitur quam *cautus*; &, cum consecutaria videt, se *catum* præstat. Davies.

² Si enim alterutrum concessero necessarium esse; necesse erit *cras Hermachum* &c.] Sic distinguimus, præeuntibus *Victorio & Aldæ*

ludere Carneades solebat: 4 Si recte conclusi, teneo: sin vitiose, minam Diogenes reddet. Ab eo enim Stoico dialecticam didicerat: haec autem merces erat dialecticorum. Sequor igitur eas vias, quas didici ab Antiocho: nec reperio, 5 quomodo judicem, *Si lucet, lucet*, verum esse, ob eam causam, quod ita didici, omne, quod ipsum ex se connexum sit, verum esse: non judicem, *Si mentiris, mentiris*, eodem modo esse connexum. Aut igitur hoc, & illud: aut nisi hoc, ne illud quidem judicabo. Sed, 31 ut omnes istos aculeos 6 & totum tortuosum genus disputandi relinquamus, ostendamusque qui simus; jam, explicata tota Carneadis sententia, 7 Antiochia ista congruent universa. Nec vero quicquam ita dicam, ut quisquam id fini-

Aldo nepote: nam *Lambinus & Gruterus* pessime dederunt, *si*, inquit, alterutrum concessero: necessarium esse necesse erit, cras *Hermachum &c. Davies.*

3 *Id est, Antiochus & Stoici*] Hæc verba Glossæmatis haud recte damnat vir doctus ad lib. I. Nat. Deor. cap. 30. Jungit autem cum Stoicis Antiochum, quod is, licet Academicum se diceret, cum iis fere faciebat. Stoici vero *κατ' ἐξοχήν Dialectici* sunt vocati. Vide *Menagium* ad *Laertii* II, 108. *Idem.*

4 *Si recte conclusi, teneo*] Sic edidit *Lambinus*. Vulgo *conclusit*, quod male se habet: licet fortean rescribendum sit, *si recte conclusi, te teneo*; ut ad-

versarium, quocum disputabat, adloquatur Carneades. *Cicero* pro *Quintio* cap. XX. *Hic te, inquit, teneo. Vide & Senecam* de *Benef. VII. Idem.*

5 *Quomodo judicem &c.*] *Lege, quomodo, cum judicem — verum esse, non judicem &c. Idem.*

6 *Et totum tortuosum genus*] Forte & hoc totum. *Lambin.*

7 *Antiochia ista*] Vulgo *Antiochi*. *Parif. 4 Antioche*. Sed nos *MStum Cantab.* sequimur; cum quo facit etiam *Reg.* nisi quod ille repræsentet *Antiochea*: quod eodem redit. *Infra* cap. 36. *Qui ista Antiochea contemnit.* Ubi nonnulli *Codices Antiochia* repræsentant. *Davies.*

gi suspicetur: à Clitomacho sumam, qui ut
que ad senectutem cum Carneade fuit, homo &
acutus, ut Poenus, & valde studiosus ac ¹ dili-
gens. Et quattuor ejus libri sunt de sustinen-
dis adfensionibus: haec autem, quae jam di-
cam, sunt sumpta de primo. Duo placet esse
Carneadi genera visorum: in uno hanc divisi-
onem alia visa esse, quae percipi possint, ² alia
quae percipi non possint: in altero autem, alia
visa esse probabilia, alia non probabilia: itaque,
quae contra sensus contraque perspicuitatem
dicantur, ea pertinere ad superiorem divisi-
onem: contra posteriorem nihil dici oportere:
quare ita placere, tale visum nullum esse, ut
perceptio consequeretur; ut autem probatio,
multa: ³ etenim contra naturam esset, si proba-
bile nihil esset, & ⁴ sequitur omnis vitae ea,
quam tu, Luculle, commemorabas, everfio. Ita-
que & sensibus probanda multa sunt: teneatur
modo

¹ Diligens. Et quattuor] Lege
diligens etiam Quattuor &c. Dav.

² Alia quae percipi non pos-
sint] Vulgo alia quae non possint:
ac ita Reg. Cantab. Ven. 1471.
editique reliqui præter Victo-
rianum: is enim lectionem no-
stram dat; ut etiam MS Baliol.
Vide Sextum Empiricum Pyr-
rhone. Hypot. lib. I cap. xxxiii.
§. 227, seqq. Idem.

³ Etenim contra naturam esset,
si probabile nihil esset, & sequi-
tur omnis vita ea — everfio]
Liber S. Victoris & Paris. 4
dant everfionem. Lege etenim

contra naturam esse si probabile
nihil esset, & sequi omnis vita
eam, quam tu, Luculle, commemo-
rabas, everfionem Sextus Em-
piricus advers. Mathem. lib. VII.
§. 30. Κατὰ ἀνάγκην ὅς ἐστι τὸ
ἀπαραγὰς φιλοσοφῶντι. μὴ ἢ
τὸ παντὶ ἀνεργητὴν ὄντι, καὶ
ἐν ταῖς κατὰ τὸ βίον πράξεσι
ἀπαλλοτρίων, ἔχειν π. κρατούσαν ἀνί-
στασιν ἀμα καὶ φύσιν, ταύτην, τὴν
φαινόμενον. Vide & §. 158, 166,
seqq. quæque nos diximus ad
lib. I. N. D. cap. 5 Idem.

⁴ Sequitur omnis vita] Forte
sequeretur enim omnis vita &c.
Lambin.

modo illud, non inesse in his quicquam tale, quale non etiam falsum, nihil ab eo differens, esse possit. Sic, quicquid acciderit specie probabile, si nihil se offeret quod sit probabilitati illi contrarium, utetur eo sapiens: ac sic omnis ratio vitae gubernabitur. Etenim is quoque, qui à vobis sapiens inducitur, multa sequitur probabilia, non comprehensa, neque percepta, neque adfensa, sed similia veri: quae nisi probet, omnis vita tollatur. Quid enim? Conscendens navem sapiens num comprehensum animo habet atque perceptum, se ex sententia navigaturum? Quì potest? Sed si jam ex hoc loco proficiscatur Puteolos stadia triginta, probabo navigio, bono gubernatore, hac tranquillitate; probabile videatur, se illuc venturum esse saluum. Hujusmodi igitur visis consilia capiet & agendi & non agendi: faciliorque erit, ut albam esse nivem probet, quam erat Anaxagoras: qui

Lambin.

5 Etenim is quoque qui à vobis sapiens inducitur] A nobis habet liber MStus; quod magis placet. *Ursinus.*

Ibid. Etenim is quoque qui à vobis sapiens inducitur] *Ursino* placet nobis, quod in ejus MS-to fuit, eandemque lectionem dant Paris. 5. & Ven. 1471. Eam quoque rationem probat *Petr. Faber*, quia Stoicorum sapiens non opinatur. Frustra quidem: quamvis enim pro Stoicorum mente sapiens non opinetur, hoc est, id verum

certumque non censet quod haud ita se habet; in vita tamen agenda necesse est, ut is, simul ac reliqui mortales, probabilitatem sequatur: nisi prorsus ἀπράκτος manserit. Vide sis infra cap. XXXIV. Hinc καὶ δὴλον, vel, ut *Sextus* lib. VII. §. 158. ipsum κατὰ δῶμα, definierunt: ὁ πραχθέν. ἑταρόν ἀπολογία 221. Ad *Stobaeum* Eclog. Ethic. lib. II. pag. 174. ut & *Laertium* VI, 107. quem descripsit *Suidas* in καὶ δὴλον. Itaque non deferenda est lectio recepta.

Davies.

1 Unde

qui id non modo ita esse negabat, sed sibi, quia sciret aquam nigram esse ¹ unde illa concreta esset, albam ipsam esse ne videri quidem. Et quaecumque res eum sic adtinget, ut sit visum illud probabile neque ulla re inpeditum, movebitur. ² Non enim est è saxo sculptus, aut e robore dolatus: habet corpus; habet animum; movetur mente; movetur sensibus; ³ ut ei multa vera videantur, neque tamen habere insignem illam, & propriam percipiendi notam: ⁴ eoque sapientem non adsentiri, quia possit ejusdem modi existere falsum aliquod, cujusmodi hoc verum. Neque nos contra sensus aliter dicimus, ac Stoici; qui multa falsa esse dicunt, longeque aliter se habere, ac sensibus

¹ Unde illa congregata esset] Veram lectionem esse prorsus credo *congelata esset*. Et mox aut *ebore dolatus*, Nonius legit è *robore dolatus*. Camerarius.

Ibid. Unde illa concreta esset] In Gruterianis nostrisque MS-tis, ut & in veteribus editis, est *congregata*, quod in *congelata* mutandum censuit Joach. Camerarius. Mihi placet ratio vulgata; sive nata sit è Codicibus, sive soli conjecturae debuerit ortum. De re ipsa vide nos hujusce libri cap. XXIII. Davies.

² Non enim est è saxo sculptus aut è robore dolatus] Aut *ebore dolatus* est in MS-to; sed non placet: dissentit enim à Græco versu, unde hæc Latina

translata sunt, ὅτι ἀπὸ σφύς ἐδ' ἀπὸ πέτρης. Ursin.

Ibid. Non enim est è saxo sculptus aut è robore dolatus] Elicens. Reg. Bal. Paris. 2. 4. 5. Cantab. Ven. 1471. Ascens. & Gruteri Codices habent aut *ebore dolatus*. Omnino male: præterquam enim quod receptam lectionem servet Nonius in *dolitum*; Cicero respicit ad illud *Homericum*,

Ὁὐ γὰρ ἀπὸ ΔΡΥΟΣ ἔστι μαλακίον. οὐδ' ἀπὸ ΠΕΓΡΗΣ. Exstat Odyss. T, 163. Vide & Themistium Orat II, pag. 35. XXII. pag. 268. Hieroclem apud Stobæum Serm. LXXXII, p. 478. Jac. Duporti Gnomol. pag. 262. Contra vero Iliad. II, 33.

fibis videantur. Hoc autem si ita sit, ut unum modo sensibus falsum videatur; praesto est, qui neget, rem ullam percipi posse sensibus. Ita, nobis tacentibus, ex uno Epicuri capite, altero vestro, perceptio & comprehensio tollitur. Quod est caput Epicuri? Si ullum sensibus visum falsum est, nihil potest percipi. Quod vestrum? Sunt falsa sensus visa. Quid sequitur? Ut taceam; conclusio ipsa loquitur nihil posse percipi. Non concedo, inquit, Epicuro. Certa igitur cum illo, qui à te totus diversus est: noli mecum, qui hoc quidem certe, falsi esse aliquid in sensibus, tibi adsentior. Quamquam nihil mihi tam mirum videtur, quam ista dici ab Antiocho quidem maxume, cui erant

¹ ea,

— Οὐκ ἄρα σὶ γὰρ πατὴρ ἦν ἰπ-
πίτα Πηλεΐδης,
οὐδὲ θεὸς μήτηρ· γλαυκὴ δὲ σε
πῆλῃ θάλασσα,
Πύρρα γ' ἠλίσσεται, ὅπῃ πῆ νεός
ἔστιν ἀπηνής.

Imitatur *Virgilius* IV, 365. pro-
ut observarunt *Agellius* XII, 1.
& *Macrobius* Saturn. lib. V. cap.
XI. Etymologus in παλαιφάτων
locutionem tradit inde natam,
quod μυθολογῆται, ὅπῃ πάλας ἀν-
δρῶν ἐν δρυῶν καὶ λίθων ἐγίνοντο.
Davies.

3 Ut ei multa vera videan-
tar, neque tamen habere] Vul-
go sic distinguunt, ut ei multa
vera videantur. Neque tamen
habere: unde factum ut *Lam-
binus* ediderit habet; quod hæc
superioribus pendere non ani-

madvertit. *Idem.*

4 Eoque sapientem non assen-
tiri] Lego eoque sapiens non
assentitur, vel, eoque sapientis
est non adsentiri: aliter enim
constructio recte procedere non
videtur. *Idem.*

5 Si ullum sensibus visum —
sunt falsa sensus visa] *Reg. Can-
tab. Paris.* 2. 4. 5. & *Ven.* 1471.
exhibent si ullum sensus visum
— sunt falsa sensus visa. Po-
sterior alioqui locus posset emen-
dandus videri, ut legeretur sunt
falsa sensibus visa. Noster su-
pra cap. XXV. Qui visa sensi-
bus alia vera dicas esse, alia
falsa. Sic

Pro visis ut sint, que non sunt
sensibus visa

dixit *Lucretius* lib. IV, 468.

N

Mihi

¹ ea, quae paullo ante dixi, notissima. Licet enim haec quivis arbitrato suo reprehendat, quod negemus rem ullam percipi posse; certe levior reprehensio est. Quod tamen dicimus esse quaedam probabilia; ² non videtur hoc satis esse vobis. Ne sit. Illa certe debemus ef- fugere, quae à te vel maxime agitata sunt: *Nihil igitur cernis? nihil audis? nihil tibi est perspicuum?* Explicavi paullo ante, Clitoma- cho auctore, quo modo ista Carneades diceret: accipe quemadmodum ³ eadem dicantur à Cli- tomacho in eo libro, quem ad C. Lucilium scripsit poetam; cum scripsisset iisdem de rebus ad L. Censorinum, eum, ⁴ qui consul cum M. Manilio fuit. Scripsit igitur his fere verbis: sunt enim mihi nota, propterea quod earum ipsarum rerum, de quibus agimus, prima insti- tutio

Mihi fane praeplacet haec ratio.
Davies.

¹ *Ea quae paulo ante dixi]* Vulgo prima vox abest; quam nos ex *Reg. Cantab. Paris.* 5. & *Ven.* 1471. revocavimus. *Idem.*

² *Non videtur hoc satis esse vobis. Ne sit. Illa certe]* *Pa- ris.* 5. *ne sic:* editio Victorii, *nec sic.* Lego *nae sic,* aut, *vel sic illa certe debemus* &c. *Idem.*

³ *Eadem dicantur à Clitoma- cho]* Vulgo *ea* dicantur. Sed nobiscum faciunt Codices, ut & *Ven.* 1471. librique ab *As- censio* & *Victorio* publicati. *Idem.*

⁴ *Qui Consul cum M. Mani-*

lio fuit] A. U. C. DCIV. ut est in fastis Consularibus; licet iis annum DCV. adsignet *Cen- sorinus* de die Nat. cap. XVII. Vide *Velleium Paterculum* lib. I. cap. 13. & *Ciceronem* in Bru- to cap. XV. *Idem.*

⁵ *Ejusmodi similitudines]* Ve- neti *diffimilitudines:* idque ve- rum videtur. *Camerarius.*

Ibid. *Ejusmodi diffimilitudines]* Passeratius legendum putat *ejus- modi similitudines.* LAMBINUS.

Ibid. *Academicis placere esse rerum ejusmodi diffimilitudines]* Scribe *similitudines,* auctoribus libris veteribus. *Ursinus.*

Ibid. *Esse rerum ejusmodi dif-*

simili-

tutio & quasi disciplina illo libro continetur. Sed scriptum est ita: Academicis placere, & esse rerum ejusmodi dissimilitudines, ut aliae probabiles videantur, aliae contra: id autem non esse satis, cur alia percipi posse dicas, alia non posse; propterea quod multa falsa probabilia sint, nihil autem falsi perceptum & cognitum possit esse. Itaque ait vehementer errare eos, qui dicant ab Academia sensus eripi, à quibus numquam dictum sit, aut colorem, aut saporem, aut sonum nullum esse: illud sit disputatum, non inesse in his propriam, quae nusquam alibi esset, veri & certi notam. Quae cum exposuisset, adjungit dupliciter dici adensus sustinere sapientem: uno modo, cum hoc intelligatur, omnino eum rei nulli adsentiri: altero, cum se à respondendo [⁶ ut aut adprobet quid aut impro-

similitudines, ut alia probabiles videantur, aliae contra] Passerius reposuit similitudines, eamque conjecturam veterum librorum auctoritate munivit Ursinus; quibus etiam Petr. Faber adensus est. Iis omnibus praevixit editio Ascensiana 1521. Sed, ut verum fatear, illa correctio minime placet; nec placeret, licet omnes Codices ei suffragarentur. Quod tamen contra sit: nam Victoriani, Lambiniani, Gruteriani, nostrique, Parisiensis, Eliensis, Baliol. Reg. & Cantab. lectionem vulgatam praeseferunt, quae recte prorsus se habet. Nam nisi rerum es-

sent dissimilitudines, non erat cur aliae probabiles viderentur, aliae contra. Certe dissimilitudo mater est discriminis; similitudo vero talem pariat *ἀπογαλματίας*, ut una res ab altera distinguere non possit; adeoque haec illa nec probabilior evadat nec improabilior. Davies.

6 Ut aut approbet quid aut improbet] Duæ primæ vocales non sunt in Pal. secundo. Quapropter, iis deletis, ut voluit Gruterus, legi possit, approbet quid an improbet. Vel si retineantur, id quod volunt alii Codices; reponi queat, num vel utrum aut approbet quid aut impro-

improbet,] sustineat, ut neque neget aliquid neque aiat. Id cum ita sit; alterum placere, ut nunquam adsentiat; alterum tenere, ut sequens probabilitatem, ubicumque haec aut occurrat aut deficiat, *aut etiam aut non* respondere possit: ¹ nec ut placeat eum, qui de omnibus rebus contineat se ab adsentiendo, moveri tamen & agere aliquid, ² reliquit ejusmodi visa, quibus ad actionem excitemur: item ea, quae interrogati in utramque partem ³ respondere possimus, sequentes tantummodo quod ita visum sit, dum sine adsensu: ⁴ neque tamen omnia ejusmodi visa approbari, sed ea quae nulla re impedirentur. Haec si vobis non probamus, sint falsa sane: invidiosa

improbet. Ne vero quid dissimulem, cunctas hasce voces Glossematis habeo suspectas; idcirco iis uncinulos circumdedi. Hoc certe modo nihil nec sententiae deest, nec orationis ornatui. Et sane duae postremae voces desunt in *Parif.* 5. tres autem in *Cantab.* Davies.

¹ *Hic, ut placeat*] Recte, ut puto, & hic repositi *hic pro nec*: & infra quoque *approbat pro approbari*. Sic etiam antiquus liber. P. Manuc.

Ibid. Nec ut placeat] Manucio Fabroque placuit, *hic ut placeat*. Lambinus autem edidit, *nam cum placeat*. Ea sane mens est auctoris; attamen malim, *Et cum placeat*; quod Codicum lectioni paulo propius accedit.

Davies.

² Reliquit ejusmodi visa] Vulgo *reliquit ejusmodi visa* approbari. Sed qua ratione postrema vox huc irreperit nescio. Eam certe non agnoscunt vel MSS. ti, vel editi veteres. *Relinquit* vero legit Aldus nepos; nos *relinqui* malimus. *Idem.*

³ Respondere possimus] Vulgo *possimus*. Nos autem *Parif.* 5. *Reg.* & *Cantab.* sequimur; quia supra dixit, *quibus ad actionem excitemur*. *Idem.*

⁴ Neque tamen omnia ejusmodi visa approbari] Manucius ex antiquo libro reponit *approbat*. *Parif.* 2. 4. 5. *Reg.* *Cantab.* & *Ven.* 1471. repraesentant, *nequeant tamen — approbari*. Mihi nihil vulgata lectione melius

vidiosa certe non sunt. Non enim lucem eripimus: sed ea, quae vos percipi comprehendi-
que, eadem nos, si modo probabilia sint, vide-
ri dicimus. Sic igitur inducto & constituto 33
probabili, & eo quidem expedito, soluto, libe-
ro, nulla re implicato, vides profecto, Luculle,
jacere jam illud tuum perspicuitatis patrocini-
um. Iisdem enim hic sapiens, de quo loquor,
oculis, quibus iste vester, caelum, terram, mare
intuebitur: iisdem sensibus reliqua, quae sub
quemque sensum cadunt, sentiet. Mare illud,
quod nunc Favonio nascente purpureum vide-
tur, idem huic nostro videbitur: nec tamen ad-
sentietur; quia nobismet ipsis modo caerule-
um

lius videtur; & ea quidem, si modo superiora recte constitui, necessaria est. *Idem.*

5 Quia nobismet ipsis modo caeruleum videbatur, mane raurum] Sic Nonius legit, *mane raurum*; ubi vulgati omnes & MSSi habent partim *mane flavum*, partim *mane atrum*. Lambin.

Ibid. Quia nobismet ipsis modo caeruleum videbatur, mane flavum] Nonnulli existimaverunt in his verbis mendum esse, quod animadvertissent apud Nonium Marcellum in dictione raurum citari Ciceronis e libro IV. Academicorum locum qui eandem penitus sententiam retinet, aliquantulum immutatis verbis, & maxime quod ibi raurum pro flavum scriptum esset.

Majorem enim fidem Nonio habendam esse censebant, qui ea parte vix depravatus esse poterat, & qui falso exemplum illud Ciceronis adposuisse existimandus non est, quam contaminatis & laceris Ciceronis exemplaribus. Nemo tamen receptam Ciceronis lectionem abolevit, quam ego quoque conservavi, quia in cunctis manu exaratis ita scriptum esse observaveram. Ut tamen hunc scrupulum, qui multis molestus fuit, coner avellere, quid sentiam de hac re exponam. Planum jam factum est, bis omnem Academicam quaestionem Ciceronem libris suis explicasse, primo duobus, iterum quatuor libris de ea confectis; in quibus tamen eadem res sen-
tentiaque

um videbatur, ¹ mane ravum; ² quodque nunc, quia à sole collucet, albescit & vibrat, diffimileque est ³ proximo ei continenti: ut, etiam si possis rationem reddere cur id eveniat, tamen non possis id verum esse, quod videbatur oculis, defendere. Unde memoria, si nihil percipimus? (sic enim quaerebas,) quod meminisse visa, nisi comprehensa non possumus. Quid? ⁴ Polyaenus, qui magnus Mathematicus fuisse dicitur, is posteaquam Epicuro adsentiens, totam Geometriam esse falsam credidit, num illa etiam,

tentiaeque tractarentur: sed in posterioribus, ut ipse refert, brevius, melius, splendidius. Potuit itaque fieri, ut, cum idem locus in ambabus editionibus tractandus esset, aliquantulum variatis verbis expositus fuerit, & ut hic locus, (qui est in *Lucullo*) de quo differimus, quemadmodum est in omnibus novis veteribusque Codicibus, ita legi debeat; & *Nonius* eum citet, qui in illis, quos ad Varonem misit, inclusus fuerit. Nam si ulla fides haberi potest *Marcelli* ipsius vulgatis exemplaribus, in IV. Academico-ram exemplum, quod ipse adducit, esse traditur. Sic puto defendi posse receptam in *Lucullo* lectionem, & testimonium *Nonii* non improbari. *Victorius*.

¹ *Mane ravum*] Vulgo *flavum*: sed adsentior viris doctis qui *ravum* ex *Nonio* rescripserunt. Nam nonnulli Codices *Lambiniani*, simul ac *Gryph.*

Reg. Paris. 1. 2. 5. *Cantab. & Ven.* 1471. dant *mane atrum*; quod eam, quam recepi, lectionem nonnihil firmat: voces enim rarioris usus in similia vocabula, quæ magis proletaria sunt, à Librariis solent reformari. *Paris.* 4. & *S. Victoris* *mane acrum*; quod ad *ravum* propius accedit. *Davies*.

² *Quodque nunc — ei continenti*] Jam supra dixerat *nunc Favonio nascente*: quare Glossemata videntur ista. *Guietus*.

Ibip. *Quodque nunc quia à sole collucet, albescit*] Ita quidem legit & *Nonius* in *ravum*, si vulgatis exemplaribus fides. At quia deerat in *Noniano Gothofredi* MSto; deest item in illo c. c. c. c. Præterea *Cantab. & Reg.* exhibent quoque *nunc*. Forasan itaque rescribendum, *quæque nunc à Sole collucet, albescit*. Certe vitiosa prorsus est recepta lectio; quæ sensum pendere facit, nec absolvit sententiam,

etiam, quae sciebat, oblitus est? Atqui, falsum quod est, id percipi non potest, ut vobismet ipsis placet. Si igitur memoria, perceptarum comprehensarumque rerum est; omnia, quae quisque meminit, habet ea comprehensa atque percepta: falsi autem comprehendi nihil potest: & omnia meminit Scyron Epicuri dogmata: vera igitur nunc illa sunt omnia. Hoc per me licet: sed tibi ⁶ aut concedendum est ita esse, quod minime vis: ⁷ aut memoriam mihi remittas oportet, ⁸ & facile esse ei locum, etiam si conpre-

tiam. *Davies.*

³ Proximo ei continenti] *Lambinus* edidit, *proximo & continenti*. Recte, prout arbitror. *Idem.*

⁴ *Polyenus, qui magnus Mathematicus fuisse dicitur*] *Cicero* Fin. lib. I. cap. 6. Si à *Polyeno familiari suo Geometriam discere maluisset Epicurus, quam illam etiam ipsum dedocere*. Fuit autem *Lampiscenus, Athenodori filius*, ut discimus ex *Laertii* X, 24. Ejus etiam meminit *Plutarchus* advf. Colotem pag. 1109. *Idem.*

⁵ Ut vobismet ipsis placet] Vulgo nobismet ipsis; quod temere defendit *Petr. Faber*: est enim *Ciceronis Antiochum & Stoicos eludentis*. Ne dubitemus igitur quin vera sit scriptura nobis recepta; quam secutus etiam est *Aldus nepos*, quam probavit *Gruterus*, quamque *Bal. Reg. & Cantab.* exhibent. *Idem.*

⁶ Aut concedendum est] Vulgo deest vox ultima, quam nos ex *Victorio & MSSis* reduimus. *Idem.*

⁷ Aut memoriam mihi remittas oportet, & facile esse ei locum] Verbum esse non video quo spectet. Quo sequor libentius antiquum librum, in quo est, & facias esse ei locum. Sic lib. IV. de Fin. Argumenti ratione conclusi caput esse faciunt ea, quae perspicua dicunt. *P. Manucius.*

⁸ Et facile esse ei locum] Et facias videtur legendum; & ita est in *MSto. Urfinus.*

Ibid. Et facile ei esse locum] *Manucius & Urfinus*, probante *Gueto*, reponunt & facias ei esse locum; quæ minime mala est, sive conjectura, sive lectio: frustra sudat enim *Petr. Faber*, qui vulgatae tuendae durissima quæque comminiscitur. At cum *Codex S. Victoris*, nostrique *Paris. 4. 5. Reg. Cantab. & Ven.*

conprehensio perceptioque nulla sit. Quid fiet artibus? Quibus? hisne, quae ipsae fatentur conjectura se plus uti, quam scientia: an his, quae tantum id, quod videtur, sequuntur, nec habent istam artem vestram, ¹ qua vera & falsa dijudicent? ² Sed illa sunt lumina duo, quae maxume causam istam continent. Primum enim negatis fieri posse ut quisquam nulli rei adsentiat. At id quidem perspicuum est: cum Panaetius, princeps prope, meo quidem iudicio; Stoicorum, ea de re dubitare se dicat, quam omnes, praeter eum, Stoici certissimam putant, vera esse ³ aruspicium, auspicia, oracula, somnia, vaticinationes, seque ab adsensu sustineat. ⁴ Quod si is potest facere de his rebus, quas illi, à quibus ipse didicit, certas

Ven. 1471 dent facere ei esse locum; non dubito quin rescribendum sit, & fateare ei esse locum. Davies.

¹ Qua vera & falsa dijudicent] Paris. quintus, *qua vera & falsa dijudicet*. Quin & qua legitur in editione Victorii; dijudicet autem in Paris. 2. Idem.

² Sed illa sunt lumina duo] Quid huc faciant lumina, vel quam causam possint continere, non adsequor. Paris. 5. *limina*. Fortean Cicero reliquit *vimina vel vincula*. Quod si displiceant hae conjecturae; legi possit, *Sed illa sunt munimina duo*. Sic *riparum munimina* dicuntur, quae fluviis continendis sunt pa-

rata. Vide Servium in Virgilio Ecl. VIII, 52. Amico placet, *Sed illa sunt COLUMINA duo*. Idem.

³ Aruspicium, *auspicia*] Sic Reg. pro varia lectione. Vulgo *aruspicum*; unde *aruspicia* conflarunt Faber & Gruterus. Credo quod reliqua pluraliter efferantur. Attamen Plinius lib. VII. § LVII. pag. 416. *Aruspicium*, inquit, *Delphus*, ignispicia *Amphiarus*, auspicia *Asium Tiresias Thebanus*. Nonnullos Codices *aruspiciam* dare monet Harduinus; eamque lectionem haud poenitendam dicit. At omnino fallitur: *aruspica* enim non artem, sed feminam, quae facit aruspiciam, signi-

certas habuerint; cur id sapiens de reliquis rebus facere non possit? An est aliquid, quod possumus vel improbare, vel adprobare possit, dubitare non possit? An tu in Soritis poteris hoc, cum voles: ille in reliquis rebus non poterit eodem modo insistere, praesertim cum possit sine adsensu ipsam veri similitudinem non impeditam sequi? Alterum est, quod negatis actionem ullius rei posse in eo esse, qui nullam rem adsensu suo conprobet: primum enim videri oportet, in quo sit etiam adsensus. Dicunt enim Stoici, sensus ipsos adsensus esse; quos quoniam appetitio consequatur, actionem sequi: tolli autem omnia, si visa tollantur. Hac de re in utramque partem & 34 dicta sunt & scripta multa; sed brevi res potest

significat. *Plautus* Mil. Glor. Act. III. Sc. I, 99.

Præcantatrici, conjectrici, hariola, atque aruspice.

Vel igitur & hic & illic *aruspice* legas; vel *aruspicium* utrobique teneas. Vide nos ad lib. I. de Divin. cap. 3. & *Epiphanius* Tom. I. pag. 1090. *Idem.*

4 *Quod si is potest facere*] Sic recte Paris. Vulgo *quod is*; vocula neglecta. *Idem.*

5 *Approbare possit*] Gr. *Possis*. *Guëtus.*

Ibid. Vel improbare vel approbare possit, dubitare non possit?] Vulgo *dubitari*. Aut igitur cum *Lambino* scribendum, *vel improbari vel approbari*

possit, dubitari non possit: aut, quæ nostra conjectura est, reponendum, *vel improbare vel approbare possit, dubitare non possit?* Eamque, cum minus abierit à MSSis, recipiendam censuimus. *Davies.*

6 *Et dicta sunt & scripta multa*] His adnectunt editi, *vide superiora*; nec ea nostri libri prætermittunt. Cum tamen istas voces è Glossa natas esse fateantur viri docti, non erat cur iis diutius contaminaretur *Cicero*. *Idem.*

Ibid. Vide superiora] Hoc inducendum, ut Glossema, crediderim. Patet, opinor, omnibus. *P. Manucius.*

test tota confici. Ego enim etsi maxumam actionem puto, repugnare visis, obistere opinionibus, adsensus lubricos sustinere; credoque Clitomacho ita scribenti, ¹ Herculi quendam laborem exanclatum à Carneade, quod, ut feram & inmanem beluam, sic ex animis nostris adsensionem, id est, opinationem & temeritatem extraxisset: tamen, ut ea pars defensionis relinquatur, quid inpediet actionem ejus, qui probabilia sequitur, nulla re inpediente? Hoc inquit, ipsum inpediet, quod statuet, ne id quidem, quod prober, posse percipi. Jam istuc te quoque inpediet in navigando, & ² in conferendo, in uxore ducenda, in liberis procreandis, plurimisque in rebus, in quibus nihil sequere praeter probabile. Et tamen illud usitatum

¹ *Herculi quendam laborem exantlatum*] Herculi positum pro *Herculis*, qua de re alibi. Profert autem hunc locum *Nonius* in verbo *exantlare*, ubi legit *exanclatum* per c, quasi a verbo *anculare*; quod quidam dicunt apud veteres valuisse *haurire*. Atqui existimo anculare significasse apud veteres ministrare, non haurire: & ita *Festus* in voce *ancilla*. Idem perspicue *antlare* docet ortum esse à Græco verbo ἀντλέειν. Nec me movet quod apud eum scriptum est *anclare* in libris vulgatis: nonnulli enim veteres habent *antlare*. Omnino *exhaurire laborem* Latini dicunt, praesertim Poetae. Ergo & *exantlare* pro-

bandum est. *Exanclare* autem etiam probō ab *anculando*: quod est ministrare, ut *exanclare laborem* idem valeat, quod perferre & tolerare. *Lambinus*. Vide nos ad *Tuscul.* I, 49.

² *In conferendo*] Id est, ἐν τῷ φουτεύειν τὸν ἀγρόν. *Xenophon* lib. I. de dictis Socratis. Οὐκ γὰρ τὸ καλῶς ἀγρὸν φουτεύειν ὁῦλον ὅς τις καρπώσεται. *Guietus*.

³ *Antipatrum* reprehensum] A Carneade. Vide supra cap. IX. Quod igitur *Paris.* 2. alique nonnulli Codd. *responsum* dent; id vero temere factum. Adis *Lactantium* Div. Inst. lib. III. cap. VI, 11, seqq. *Davies*.

⁴ *Quod ipsi Antiocho pingue* vide-

tatum & saepe repudiatum refers, non ut Antipater, sed, ut ais, pressius: nam ³ Antipatrum reprehensum, quod diceret, consentaneum esse ei, qui adfirmaret nihil posse conprehendi, id ipsum saltem dicere posse conprehendi: ⁴ quod ipsi Antiocho pingue videbatur, & sibi ipsum contrarium. Non enim potest convenienter dici nihil conprehendi posse, ⁵ si quicquam conprehendi posse dicatur. Illo modo potius putat urgendum fuisse Carneadem: Cum sapientis nullum decretum esse possit, nisi conprehensum, perceptum, cognitum; ut hoc ipsum decretum, quod sapientis esset, nihil posse percipi, fateretur esse perceptum. Proinde quasi sapiens nullum aliud decretum habeat, ⁶ & sine decretis vitam agere possit. ⁷ Sed ut illa habet probabilia

videbatur & sibi ipsum contrarium] Vulgo præmittunt ipsum, quod suppeditarunt *Parif.* 1. 2. 5. *Reg. Cantab. & Ven.* 1471. Id exhibuit etiam *Nonius* in *pingue*: licet enim editio *Gothofredi*, qua utor, det sibi ipsi contrarium; MS. C. C. C. C. habet ipsum, ac ita reponatur. *Idem.*

⁵ *Si quicquam conprehendi posse dicatur]* Vulgo si ipsum conprehendi posse dicatur. Sed lectionem, quam damus, præstant *Parif.* 1. 2. 4. 5. *Reg. & Ven.* 1471. *Idem.*

⁶ *Et sine decretis vitam agere non possit]* In Venetis negatio est omissa: id quod annotandum putavi, cum id probare-

tur, sine decretis non posse nè sapientem quidem vitam agere, id est, *ἄνευ δέκρων ζῆναι*. Quæ enim hæc vita esset? Sed in his illum etiam probabilia vult sequi *Cicero*. *Camerarius.*

Ibid. Et sine decretis vitam agere possit] *Ascensius, Paullus Manucius & Aldus* nepos ediderunt & sine decretis vitam agere non possit, ac ita MS. *Elieus. Lambinus autem* NEC sine decretis vitam agere possit. Non minus contra scriptoris mentem, quam cunctorum fere Codicum fidem: nam multa decreta, sive *δέκρωνται*, habent Academici; non tamen percepta, sed tantum probabilia. *Davies.*

⁷ *Sed ut illa habet probabilia,*

non

babilia, non percepta; sic hoc ipsum, nihil posse percipi. Nam si in hoc haberet cognitionis notam, eadem uteretur in ceteris: quam quoniam non habet, utitur probabilibus. Itaque non metuit, ne confundere omnia videatur & incerta reddere. Non enim, quemadmodum si quaesitum ex eo sit, stellarum numerus par an impar sit; item si de officio, multisque aliis de rebus, ¹ in quibus versatus exercitatusque sit, nescire se dicat: in incertis enim nihil est probabile: in quibus autem est; in his non deerit sapienti, nec quid faciat, nec quid respondeat. Ne illam quidem praetermisiisti, Luculle, reprehensionem Antiochi (nec mirum: in primis enim est nobilis) qua solebat dicere Antiochus Philonem maxime perturbatum: Cum enim sumeretur, unum, esse quaedam falsa visa; alterum, nihil ea differre à veris; non adtendere, ² superius illud ea re à se esse concessum, quod videretur esse quaedam in visis differentia: eam tolli altero, quo neget visa à falsis vera differre; nihil tam repugnare,

non percepta, sic hoc ipsum] Cantab. Reg. & Paris. 5. ille. Frustra. Lego sed ut alia habet probabilia &c. quod ut arbitror, per se fit abunde manifestum. Davies.

¹ *In quibus versatus exercitatusque sit] Sic recte dederunt Paulus Manucius & Aldus nepos; & sic habent MSS. Paris. 1. 5. Reg. & Cantab. Vulgo legitur, in quibus versatur ex-*

ercitatusque sit: nec aliter Ven. 1471. Ascensius, Victorius, Lambinus & Gruterus. Hoc tamen nullo modo ferri potest. Idem.

² *Superius illud ea re à se esse concessum] A se nesciunt Paris. 1. 2. 5. Reg. Cantab. & Ven. 1471. Vicissim Pal. sec. & Babil. non agnoscunt eà re. Legendum videtur, superius illud (nimirum esse quaedam falsa visa) à se concessum, quod videretur*

nare. Id ita esset, si nos verum omnino tolleremus. Non facimus: nam tam vera quam falsa cernimus: sed probandi species est; percipiendi signum nullum habemus. Ac mihi ³⁵videor nimis etiam nunc agere jejune: cum sit enim campus, in quo possit exsultare oratio; cur eam tantas in angustias & in Stoicorum dumeta conpellimus? Si enim mihi cum Peripatetico res esset, qui id percipi posse diceret, quod inpressum esset è vero; neque adhiberet illam magnam accessionem, quo modo inprimi non posset à falso; cum simplici homine simpliciter agerem, nec magno opere contenderem: atque etiam, si, cum ego nihil dicerem posse comprehendere, diceret ille sapientem interdum opinari, non repugnarem; praesertim ne Carneade quidem huic loco valde repugnante. Nunc quid facere possum? Quaero enim, quid sit quod comprehendere possit. ³ Respondet mihi non Aristoteles, aut Theophrastus, ne Xenocrates quidem, aut Polemo, ⁴ sed qui minor est; tale verum, quale falsum esse non possit. Nihil

deretur esse quadam &c. Idem.

³ Respondet mihi non Aristoteles aut Theophrastus, ne Xenocrates quidem aut Polemo, sed qui minor est] Amicus reponit, *Sed inquilinus.* Natus error, inquit, ex compendiosa scriptura, *mqmin, inquilin.* Inquilinum, ait, hic Zenonem vocat, ut in Tusculanis *Advenam.* Idem.

⁴ Sed nihilo minor: *Esse tale verum, quale &c.* Sic restitui,

& ita legendum; non, ut vulgo, *sed nihil miror: quod est tale &c.* Ne quis autem arguat me meo arbitratu & quasi pro imperio ita edidisse; proponam antiquam scripturam, eique meam emendationem affinem esse ostendam; deinde ratione confirmabo. Partim igitur sic habent Codices MSSi: *sed mihi minor esset tale &c.* Ex his vitiosis scripturis, quid facilius

Nihil ejusmodi invenio. ¹ Itaque incognito nimirum adfentiar, id est, opinabor? Hoc mihi & Peripatetici, & vetus Academia concedit: vos negatis, Antiochus in primis, qui me valde movet; vel quod amavi hominem, sicut ille me; ² vel quod ita judico politissimum & acutissimum omnium nostrae memoriae philosophorum. A quo primum quaero quo tandem modo sit ejus Academiae, cujus esse se profiteatur?

facilius quam facere, *sed nihilo minor: esse tale verum* &c. Sententia autem plana est. Respondet mihi non Aristoteles aut Theophrastus, nec Xenocrates quidem aut Polemo, sed nihilo minor: nempe Zeno, Stoicorum Princeps. Quid mihi respondet quærenti, quid sit id quod comprehendendi possit? *Esse tale verum* &c. Hæc hujus loci sententia est. Nam quod *Adrianus Turnebus* voluit hic *καταληπτικὸν* & *φιλοεικτικόν*, cum jam meam editionem vidisset; vellem quiesceret. Sic autem legendum censet ille, *sed mihi minores: tale verum* &c. Plane inconsiderate. Nam primum cum antecedit verbum numeri singularis *respondet*, debet subsequi nomen quoque singularis numeri. At *minores* numeri multitudinis est. Deinde Zeno vel solus, vel primus dixit, *καταληπτικόν*, hoc est, id quod comprehendendi possit, esse tale verum; quale falsum esse non possi. Itaque cum Zeno significetur, & Zeno sit princeps

Stoicorum, & idem sæpe à M. Tullio laudatus sit, & discipulorum multitudine floruerit; non dubium est, quin *minores* hic ferri non possit. Adde quod hæc & locutio, & sententia, *mibi minores*, parum concinna est. Sed judicet Lector. *Lambinus*.

Ibid. Sed mihi minor est] An, *sed his minores: tale verum* &c. Placet hæc lectio: quidam enim libri habent, *sed mihi minores*: quæ lectio placuit *Turnebo*, teste *Grutero*. *Guietus*.

Ibid. Sed qui minor est] *Vulgo sed mihi minor est*. At veram lectionem mihi præbuerunt *Cantab.* & *Reg.* pro varia lectione. *Turnebi* quidem conjecturam, quam protulit *Advers.* lib. XVI. cap. 18. satis confutavit *Lambinus*; nec tamen melius quiddam commentus est ipse, dum reponit *sed nihilo minor, esse tale verum* &c. Acutiorum multo se prællit vir eruditissimus *Joan. Clericus*; cui placet *sed* qui his *minor est*. Præponderant autem

fitetur? Ut omittam alia: Haec duo, de quibus agitur, quis umquam dixit aut veteris Academiae aut Peripateticorum, vel id solum percipi posse, quod esset verum tale, quale falsum esse non posset; vel sapientem nihil opinari? Certe nemo. Horum neutrum ante Zenonem magno opere defensum est. Ego tamen utrumque verum puto: nec dico temporis causa: sed ita plane probo. Illud ferre non possum.

ii quos dixi Codices. Cave vero putes *minorem* vocari Zenonem, habito ad ætatem respectu; quod voluerunt Hadr. Turnebus & Petr. Faber. Acuminis tantum & eruditionis rationem Tullius habuit. Lucretius lib. I, 735.

Hic tamen & supra, quos diximus inferiores

Partibus egregie multis, multoque MINORES.

Clementina Hom. XII. cap. 7. Τῶ δ' ἰσώσεως & εὐσεβείας λόγῳ ἤττονες τυχάνουσιν. Sic enim recte MS. Parisinus. Quin-tilianus Inst. Orat. VI, 4. Pudendumque dictu si plus litigantibus profunt MINORES. Eadem vocis hujusce notio passim reperitur. Vide Lactantium Div. Inst. lib. III. cap. xxiii, 1. & lib. VI. cap. xvii, 28. Davies.

1 Itaque incognito nimirum assentiar] Hunc locum in omnibus libris depravatum, sententiam Ciceronis odoratus, parva immutatione correxi; sic

enim vulgo legitur, *in cognitione assentiar*. Sic paullo post cap. 36. Tu, cum me incognito assentiri vetes, idque turpissimum esse dicas & plenissimum temeritatis &c. Et infra cap. 43. Contineo igitur me, ne incognito assentiar. Lambin.

Ibid. Itaque incognito nimirum assentiar] Egregiam Lambini conjecturam recepinus; & ad eam quasi manu ducunt liber S. Victoris, Pal. sec. & Reg. dant enim, itaque in cognitione mirum assentiar. Vulgo itaque in cognitione nimirum assentiar; quod nullum parit sensum. Davies.

2 Vel quod ita judico] Glossema videtur. GUIETUS. Ibid. Nimis suspiciosus est Guietus; nam voces hæ sensui sunt necessariae. Legatur modo, vel quod illum judico politissimum &c. Davies.

3 Sed ita plane probo] Nisi fallor, legendum, sed ista plane probo: duo nimirum illa, de quibus ante dixerat. Idem.

1 Tantum

36 possum. Tu, cum me incognito adsentiri vites, idque turpissimum esse dicas & plenissimum temeritatis; ¹ tantum tibi adroges, ut exponas disciplinam sapientiae, naturam rerum omnium evolvas, mores fingas, fines bonorum malorumque constituas, officia describas, quam vitam ingrediar definias, ² atque etiam disputandi & intelligendi iudicium dicas te & artificium traditurum; perficies, ut ego ista innumerablem complectens, nusquam labar? nihil opiner? Quae tandem ea est disciplina, ad quam me deducas, si ab hac abstraxeris? Vereor, ne subadroganter facias, si dixeris tuam. Atqui ita dicas, necesse est: neque vero tu solus, sed me ad suam quisque rapiet. Age, restitero Peripateticis, qui sibi cum oratoribus cognationem esse, qui claros viros à se instructos dicant rempublicam saepe rexisse. Sustinero Epicureos, tot meos familiares, tam bonos, tam inter se amantes viros. ³ Diodoto quid faciam Stoico? quem à puero audivi: qui mecum

¹ *Tantum tibi arroges]* Forte *tamen.* Davies.

² *Atque etiam disputandi]* Vulgo *idemque etiam disputandi.* Quod vero recepi, praestant *Parif. 2 4. 5. Reg. Cantab. & Ven 1471. Idem.*

³ *Diodoro quid faciam Stoico]* Habuisse Ciceronem secum Stoicum philosophum constat, qui & cecus fuerit & mortuus domi illius, & qui reliquerit ipsi ad centies, si locus non est me-

dus ad Atticum. Sed hunc contendit *P. Victorius* vir doctissimus, cuius nuper luculentas explicationes multorum locorum in scriptis *Ciceronianis* allatas ex Italia vidimus. Is igitur vult *Diodotum* hunc fuisse appellatum: alterum autem veterem Peripateticum auditorem Critolai *Diodorum.* Fuit & hoc vetustior *Diodorus,* qui Dialecticus & *Κεκοσμένος* cognominaretur. *Camerarius.*

mecum vivit tot annos : qui habitat apud me : quem & admiror & diligo : qui ista Antiochea contemnit. Nostra, inquires, sola vera sunt. Certe sola, si vera : plura enim vera discrepantia esse non possunt. Utrum igitur ⁴ nos impudentes, qui labi nolumus ; an illi adrogantes, qui sibi persuaserint scire se solos omnia ? Non me quidem, inquit, sed sapientem dico scire. Optume : nempe ista scire, quae sunt in tua disciplina. Hoc primum quale est, à non sapiente explicari sapientiam ? Sed discendam à nobismetipsis : de sapiente loquamur, de quo (ut saepe jam dixi) omnis haec quaestio est. In tres igitur partes ⁵ & à plerisque & à nobismetipsis distributa sapientia est. Primum ergo, si placet, quae de natura rerum sint quaesita, videamus. ⁶ Velut illud ante : Estne quisquam tanto inflatus errore, ut sibi se illa scire persuaserit ? Non quaero rationes eas quae ex conjectura pendent : quae disputationibus huc & illuc trahuntur, nullam adhibent

⁴ Nos impudentes] Paris. 4. imprudentes. Davies.

⁵ Et a plerisque & a nobismet ipsis] Malim à vobismet ipsis ; ut diserte Reg. exhibet. Idem.

⁶ Velut illud ante : Estne &c.] Libri veteres habent, velut illud à te, estne &c. Locutus suspectus. Lambinus.

Ibid. Velut illud ante] Locutus Lambino suspectus est ; & certe mendo quodam laborat.

Mecum legas, verum illud ante ; nisi melius quid inveneris. Davies.

Ibid. Velut illud ante : Estne quisquam tanto inflatus errore ut sibi se illa scire persuaserit] Amicus] legebat, Absit illud à te : Estne quisquam tanto inflatus tumore. Hoc est, inquit, Estne quisquam omnium tam superbus, nedum ut tu sis. Idem.

O

I Geometria

hibent persuadendi necessitatem. ¹ Geometrae provideant, qui se profitentur non persuadere sed cogere; ² & qui omnia vobis, quae describunt, probant. Non quaero ex his illa initia Mathematicorum; quibus non concessis, digitum progredi non possunt: Punctum esse, quod

¹ Geometra provideant] Forte Geometra hoc videant. LAMBIN. Ibid. Nihil mutarim, Codicibus laud addicentibus. Supra cap. XIX. Provide etiam, ne uni tibi istam sententiam minime liceat defendere. Quintilianus Inst. Orat. VII, 3. pag. 430. Atque providendum, ut, si sensu non pugnent; comprehensione dissentiant. Vide & pag. 433. Livium III, 49. fin. Davies.

² Et qui omnia vobis quae describunt probant] Paris. 4. nobis, & sic edidit Lambinus. Guilielmo reponendum videtur, Ecqui omnia nobis quae describunt probant. Lego cogere. Atqui omnia vobis, quae describunt, probant? Idem.

³ Extremitatem] Id est, superficiem, τὸ ἐπίπεδον. Proclus in Euclidem: Τοῖς μὲν παλαιότεροις ἡ φιλοσόφων ὅτι ἐδόκει τὸ ἐπιφανείας εἶδος πᾶσι, τὸ ἐπίπεδον, ἀλλ' ὡς ταυτὸ ἑκατέρωθεν παρελέμεθα. Guietus.

⁴ Lineamentum sine ulla latitudine carentem] Apparet subesse mendum. Massai liber lineamentum, cetera ut in impressis. Mihi sic placeret Lineam autem sine ulla latitudine

currentem. Punctum enim & linea, Mathematicorum initia sunt P. MANUCIUS. Ibid. Locus sine dubio mendosus, nec displicet Scalae emendatio, quam vulgavit Manutius. Posset etiam ita corrigi, Lineam autem Longitudinem Latitudine carentem; ut proxime accedat ad Euclidis definitionem, Γεωμετρικὸς ἀπλάτης. Urfinus.

Ibid. Lineamentum &c.] An sic, lineam autem longitudinem latitudine carentem. Sed totus locus, qui valde confusus est, sic digerendus videtur. Punctum esse &c. Lineam autem longitudinem latitudine carentem. Extremitatem & quasi librammentum in quo nulla omnium crassitudo sit. Locus sic depravatus fuisse videtur. Primum Librarius membrum, quod secundum esse debuit, tertio loco posuit, in eoque τὸ longitudinem omisit; pro quo alii, cum aliquid deesse viderent, τὸ sine ulla inepte & sine ullo iudicio supposuerunt. Guietus.

Ibid. Lineamentum longitudinem latitudine carentem] Vulgo lineamento vel lineamentum sine ulla latitudine carentem; quod cum sensu careret, Lambinus reposuit

quod magnitudinem nullam habeat: ³ Extremitatem, & quasi libramentum, in quo nulla omnino crassitudo sit: ⁴ Lineamentum longitudinem latitudine carentem. Haec cum vera esse concessero: si ⁵ adjiciam jusjurandum, sapientemne prius quam Archimedes eo inspectante

te

reposuit lineam autem longitudinem latitudine carentem. Eumque secutus est *Ursinus*. Nos tamen libris scriptis pressius adhæremus. Nam *lineamentum* *Ciceroni* valet idem quod *linea*. Sic de *Orat.* lib. I. cap. 42. In *Geometria* lineamenta, forma, intervalla, magnitudines. *Ann. Marcellinus* XX, 3. Cum in domicilio ejusdem signi tota referitur Luna sub Sole lineamentis objecta rectissimis. Vide & XXII, 15. p. 369. At abunde liquet vel hanc vel illam emendationem prorsus esse necessariam, cum *Γραμμὴ* *Geometris* sit *μῆκος ἀπλατές*. Quod autem *Paullus Manucius* rescripserit lineam autem sine ulla latitudine currentem; in eo virum illum doctum recte confutavit eruditissimus *Clericus Silv. Philol.* cap. I. pag. 154. siquidem linea non currit, sed punctum, quod motu suo lineam creat. *Sextus Empiricus* advs. *Mathem.* lib. III. §. 19. Σηγμῆς μὲν ὅς ἐστις, γραμμὴν γίνεσθαι φασί. Et iterum lib. VII. §. 99. Σηγμῆς ὅς ἐστις, γραμμὴν φαντασόμεθα, ἥτις ἐστὶ μῆκος ἀπλατές. At siquidem carentem non exhibeat *Cantab.* habeatque li-

mamentum sine latitudine; legi possit *lineamentum*, longitudinem sine latitudine. At ita definit *Martianus Capella* lib. VI. pag. 228. ut & *Frontinus* de *Agror.* Qual. pag. 31. *Varronis* definitionem suppeditabit *Agellius* N. A. lib. I. cap. 20. Porro quod noster extremitatem & quasi libramentum vocat, id nos superficiem dicimus, ἐπιφάνειαν *Græci*. Ea definitur πλάτος ἀεὶ ἀδύνατον ἀφαιρῆσαι. *Davies*.

§ Adjiciam jusjurandum] Adigere jusjurandum potius dicitur, quam adjicere; ut apud *Casarem* lib. VII. Omnibus ad jusjurandum adaectis. Sine præpositione vero ea ratione dicebatur, quomodo adigere arbitrum pro adigere ad arbitrum. Quæ figura *Cicero* usus est lib. III. de *Offic.* & in *Orat.* pro *Q. Roscio*. Reposui igitur adigam. Atque hujus generis vitium ita video manasse, ut ad multos præterea veterum libros accesserit. *P. Manucius*.

Ibid. Si adjiciamus jusjurandum] Paulo aliter in *Venetis* hic locus legitur; sed æque obscura & vacillante sententia: ut, præterquam quod depravatus

te rationes omnes descripserit eas, quibus efficitur multis partibus solem majorem esse quam terram, juraturum putas? Si fecerit; ¹ solem ipsum, quem deum censet esse, contempserit. Quod si Geometricis rationibus non est crediturus, quæ vim adferunt in docendo, vos ipsi
ut

tus esse videatur, nihil habeam dicere. *Camerarius.*

Ibid. Si *adigam jusjurandum* &c.] Sic coniecit esse legendum *Paullus Manutius*: & recte. Itaque rejecta vulgata lectione, à qua non discrepat antiqua, si *adjiciam jusjurandum*; hanc secutus sum. Paulo ante autem ubi libri vulgati & scripti manu habent *extremitatem* & quasi *libramentum*; Ego, deleta copulatione &, edendum curavi *extremitatem quasi libramentum*: & ubi vulgo legitur *Lineamentum sine ulla latitudine carentem*, reposui *Lineam autem, longitudinem latitudine carentem*. Non improbo tamen *Manutii* conjecturam, qui sic reponendum putat, *Lineam autem, sine ulla latitudine currentem*. Ut tamen libere, quod sentio, dicam, minus probatur. *Lam- binus.*

Ibid. Si *adjiciam jusjurandum, sapientemne prius quam Archimedes eo inspestante rationes omnes descripserit eas, quibus efficitur multis partibus solem majorem esse quam terram, juraturum putas?*] Totum locum descripsimus quod & multis & corruptus videatur. Et

Manucius quidem optime reposuit *adigam jusjurandum*. Quin & *Petr. Fabro* lubens accesserim, cui *postquam*, non *priusquam*, placet. Nec tamen etiam nunc æquatur malo medicina. Ipse, non autem ficiens, rescribo: si *adigam jusjurandum sapientem*, ni, *postquam Archimedes eo inspestante rationes omnes descripserit eas, quibus efficitur multis partibus Solem majorem esse quam terram*, eis credat, *juraturum putas?* Ellipticas esse solere jurandi formulas, satis notum. Voces eis credat excidisse fecit incuria Librarium: nam vel hoc vel simile quiddam orationi videtur necessarium. Adigere vero *jusjurandum sapientem* Latinissime dixeris. *Cæsar B. C. lib. I. cap. 76. Princeps in hac verba jurat ipse. Idem jusjurandum adigit Afranium.* Et lib. II. cap. 18. *Provinciam omnem in sua & Pompeii verba jusjurandum adigebat.* Sed hæc hæc tamen non ita fixa sint & certa, quin remedium lenius adhibenti plaudere liceat. Et *Amicus* quidem reponit, Si *adjiciam, Jusjurandum* concipietne quiquam, & *Archi-*

ut dicitis; nae ille longe aberit, ut argumen-
tis credat philosophorum: aut, si est creditu-
rus, quorum potissimum? Omnia physicorum
licet explicare; sed longum est: quaero ta-
men, quem sequatur. Finge aliquem nunc
fieri sapientem, nondum esse: ² quam potissi-
mum

*Archimedes eo inspectante ratio-
nes omnes descripserit eas, qui-
bus efficitur multis partibus So-
lem majorem esse quam terram?*
juraturum putas? Davies.

1 Solem ipsum, quem Deum
censet esse, contempserit] Solem
cunctis fere gentibus Deum esse
habitum, constat. Vide modo
G. J. Vossium *Idol.* lib. II.
capp. 2, seqq. At mirum pror-
sus est quod habet *Justinus*
Martyr. *Dial.* cum *Tryph.* p.
274. Τοι ἥλιον καὶ τὴν σελήνην γί-
γρασθαι τοῖς ἰδοῦσι συγκαταχρῆναι
τὸ θεῖον ὡς θεὸς προσκυνοῦν. Ac
rursus pag. 349. Τὸν μὲν ἥλιον
ὁ θεὸς ἐδιδόκει πρότερον εἰς τὸ προσ-
κυνοῦν αὐτὸν, ὡς γίγρασθαι. Eo-
dem modo *Clemens Alexandri-
nus* *Strom.* lib. VI. pag. 795.
Ἐδίδκεν δὲ (ὁ θεός) τὸ ἥλιον καὶ
τὴν σελήνην καὶ τὰ ἄστρα εἰς θρη-
σκείαν· ἃ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοῖς ἰδ-
ουσι, φησὶν ὁ νόμος· ἵνα μὴ τέ-
λειον ἄνθρωποι γινόμενοι, τελείως καὶ
διαφθαλέωσι. Vide *Eusebium*
Dem. Evang. IV, 8. Id nem-
pe collegerunt ex *Deuter.* IV,
19. & ἀδελφία fane quam stu-
penda Deum fecerunt Idolola-
triae fautorem. *Idem.*

² Quam potissimum sententiam
& disciplinam] Veneti ita, li-

quidiore, ut videtur, intellectu,
*Qua potissimum sententia melius
eligat disciplinam?* *Et si quam-
cumque &c.* *Camerarius.*

Ibid. Quam potissimum sen-
tentiam melius eligit aut disci-
plinam] Sic habent libri non-
nulli veteres, omnino melius
quam vulgati. Sed mihi tamen
ii quoque hic suspecti sunt;
nam alii habent, *quam potissi-
mum sapientem sententiam me-
lius eligit, insipiens eligit.* Quam
scripturam quis non videt esse
laceram & mutilam? nemo non
opinor. Sed licet fortassis ex
hac aliquid elicere, quod sit
probabile. Quid igitur si sic
legamus? *Quam potissimum sa-
pientiam sententiam melius eli-
get?* *Et si, quamcumque eligit,
insipiens eligit.* *Lambinus.*

Ibid. Quam potissimum sen-
tentiam melius eligit aut disci-
plinam?] Sic libri nonnulli ve-
teres quos inspexit *Lambinus*;
sic etiam *S. Victoris, Paris.*
4. *Reg. & Cantab.* Nihilomi-
nus illud melius inutile videtur
& παράλογον. Et quidem *Paris.*
1. 2. dant *quam potissimum sa-
pientem sententiam ne eligit
disciplinam.* Lego *quam potissi-
mum sententiam eligit aut disci-
plinam?*

num sententiam melius eliget aut disciplinam?
¹ etsi quamcumque eliget, insipiens eliget. Sed
 fit ingenio divino; ² quem unum à phycis po-
 tissimum probabit is? ³ nec enim plus uno po-
 terit. Non persequor quaestiones infinitas: tan-
 rum de principiis rerum, è quibus omnia con-
 stant, videamus quem probet; est enim inter
 magnos

plinam: nam *sapientem* bene
 prætermittunt alii Codices, hi
 vero *melius*. Vulgo *qua po-
 tissimum sententia melius eliget
 disciplinam*: nec aliter *Pal.* pr.
 nisi quod in eo fit *scientia* pro
sententia. Hinc tamen *Grute-
 rus*, probante *Guicto*, legit *qua
 potissimum scientia eliget me-
 lius? Disciplinam etsi quamcum-
 que eliget* &c. Harum vero ra-
 tionum nullam probō: multo
 minus eam *MSti Gryphiani* le-
 ctionem, *quam potissimum sen-
 tentiam melius eliget; insipiens
 eliget*. Licet enim eam *minime
 contemnendam* censeat *J. M.*
Brutus; nata tamen est ex eo
 quod scriba, quæ erant inter
 eandem vocem repetitam, præ-
 termiserit. *Davies*.

¹ *Etsi quamcumque eliget*] *Malim elegerit*. Sic paullo post
 cap. xxxvii. *Quamcumque ve-
 ro sententiam probaverit, eam sic
 animo comprehensam habebit*.
 Nec aliter, credo, Latine dixe-
 ris. *Idem*.

² *Quem unum è phycis po-
 tissimum probabit is*] *Cantab.*
*probabimus. Paris. 2. Reg. Ba-
 tiol. & Ven. 1471. probabitis*:
 & hinc eam, quam secutus sum,

extudi lectionem. Vulgo deest
 vox ultima. *Idem*.

³ *Nec plus uno poterit*] *Parif.*
 2. 4. *Nec ne plus uno. Lege
 nec enim plus uno poterit. Ac
 sic Victorius. Idem*.

⁴ *Consensisse primos*] Fortasse
concessisse primas. Nam *Lae-
 tius* auctor est, cum *Delphicus*
Apollo Milesiis respondisset eum
 tripodem, quem piscatores jactu
 retis invenissent, ejus esse de-
 bere, qui ceteris sapientia ex-
 celleret, *Thaleti* esse datum:
 ex quo apparet sex reliquos ei
 primas concessisse. *P. Manu-
 cius*.

*Ibid. Cui sex reliquos con-
 cessisse primas*] Sic emendavit
Paullus Manucius, cui assentior;
 nam vulgo legebatur *consensisse
 primos*. Mendose. Nostri qui-
 dem libri veteres habent *con-
 sensisse primas*: quæ scriptura,
 quamvis depravata, *Manutii* e-
 mendationem comprobant. *Lam-
 binus*.

Ibid. Concessisse primas ferunt] *Hujus loci emendatio debetur
 Joanni Scala*, qui primus pro
consensisse primos correxit *con-
 cessisse primas*; eamque correc-
 tionem *Callimachi* auctoritate confir-

magnum homines summa dissensio. Princeps 37
Thales, unus est septem cui sex reliquos concessisse primas ferunt, ex aqua dixit constare omnia. At hoc Anaximandro, populari & sodali suo, non persuasit: is enim infinitatem naturae dixit esse, ⁶ è qua omnia gignerentur. Post ejus auditor ⁷ Anaximenes, infinitum aëra; sed

confirmavit ex *Diogene Laertio*.
Ursinus.

Ibid. Concessisse primas ferunt] Vulgo concessisse primos ferunt. Præterquam vero quod hoc modo primos abundare patet; reliquos istos sapientes rebus Physicis operam dedisse nulla est memoria. Cum igitur MSSi *Lambiniani*, *Gryph. S. Victoris*, *Parif. 2. 5.* & *Reg.* à prima manu repræsentent concessisse primas; auctore *Manucio* dedi concessisse primas: nam frustra laborat *Petr. Faber*, qui concessisse primas defendit ac propullat. *Davies.*

5 Infinitatem naturæ] Recte se habere scripturam hanc dubium non est: dicit enim hoc Cicero nunc, quod Græci τοῦ στοιχείου ἀπειρον. *Camerarius.*

6 E qua omnia gignerentur] Vulgo à qua. Rationem vero, quam sequimur, præstant *Parif. 5. Bal. Reg. & Ven. 1471* alique veteres editi: ac ita *Nonius* in infinitatem. *Origenes* Philos. cap. VI. *Anaximander* ἀρχὴν ἐφ' ᾧ τὸ ὄντων φύσις πᾶσι τὰ ἀπεῖρα, ἐξ ἧς (Leg. ἐξ ἧς) γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κτίσματα. Ejus sententiam

dicent *Plutarchus* de Plac. Philos. I, 3. *Sextus Empiricus* Pyrrhon Hypot. III, 4. *Justinus* Martyr. Cohort. ad Græc. cap. 3. *Irenæus* lib. II. cap. 19. *Clemens* Recogn. lib. VIII. cap. 15. *Eusebius* Præp. Evang. I, 8. XIV, 14. *Epiphanius* Expos. Fid. Cath. §. IX. *Theodoretus* Therap. II. pag. 22. *Diogenes* Laertius lib. II. §. I. &c. *Davies.*

7 Anaximenes infinitum aëra; sed ea, qua ex eo oriuntur, definita &c.] *Plutarchus* in Στωματεύειν apud *Eusebium* Præp. Evang. lib. I cap. 8. Ἀναξίμανην δὲ φασὶ τὴν τῶν ὄλων ἀρχὴν τὴν ἈΕΡΑ εἶπέν, ὅτι τοῦτον εἶναι τὸ μὲν γένος ἀπειρον, πᾶσι δὲ αὐτὸν ποιότησιν ὡς αἰθέρα γινώσκουσιν δὲ πάντα κατὰ πᾶσι φύσιν τῆς καὶ ἀερίων &c. *Te* statur etiam *Origenes* Philos. cap. VII. αἶρα ἀπειρον ei fuisse principium ex quo omnia nata voluit. Nec aliter scripsit *Laertius* lib. II. §. 3. ut monuerunt viri docti. *Minucius Felix* cap. XIX. *Anaximenes* — aëra Deum statuit, infinitum & immensum. Vide & *Simplicium* in *Aristotelis* Phys. lib. I. fol. 6. *Nemesius* de Nat. Hom.

sed ea, quae ex eo orirentur, definita: gigni autem terram, aquam, ignem, tum ex his omnia. ¹ Anaxagoras, materiam infinitam: ² sed ex ea particulas similes inter se minutas; eas primum confusas, postea in ordinem adductas mente

pag. 130. Ἀναξίμανης δὲ αἶρα μόνον λέγων, καὶ αὐτὸς ὁμοίως παρῆται δεικνύει τὰ ἄλλα στοιχεῖα ἐκ τῆς αἰέρος ἀπτελεύτητα. Aërem vero simpliciter in enarranda Anaximenis sententia memorant alii scriptores, nisi quod *athera* dicant *Laëtantius* Div. Inst. lib. I. cap. 5. *Davies*

¹ *Anaxagoras materiam infinitam*, sed eas particulas similes inter se] *Lambinus* id est particulas &c. Melius fortasse in veteribus, sed ex ea particulas &c. *Ursinus*.

² *Sed ex ea particulas similes inter se minutas; eas primum confusas, postea in ordinem adductas à mente divina* | Ita quidem locus hicce vulgo legitur & distinguitur, nec aliter fere Codices, præterquam quod *Reg.* omittat ex ea: *Bal.* vero det similes interesse minutas. Lego sed ex ea particulas similes inter se, ET minutas eas, primum confusas &c. Particulae similes inter se sunt ex quas finxit ὁμοιομερείας, de quibus vide *Lucretium* lib. I, 830, seqq. & *Simplicium* in *Aristotelis* Phys. fol. 6. B. *Justinus* Martyr. Cohort. ad Græc. cap. III. pag. 50. Ἀναξαγόρας ὁ κλαζομένη ἀρχὰς τῶν πάντων

τὰς ὁμοιομερείας εἶναι ἔφη. Ac in eandem mentem *Plutarchus* Plac. Phil. I, 3. *Sextus Empiricus* Pyrrh. Hypot. III, 4. *Diogenes Laërtius* II, 8. *Origenes* Philos. cap. VIII. *Epiphanius* Tom. I. pag. 1086. allique quorum verba non referam. Mira tamen sunt hæc *Irenæi* lib. II. cap. 19. *Anaxagoras autem, qui ὁ Ἀθεὺς cognominatus est, dogmatizavit facta animalia, decidentibus ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῇ γῇ ἐν σπέρματι*. Scio quidem eum ab Atheniensibus impietatis fuisse damnatum, quod solem dixerit μὴ εἶναι ἀπὸ πυρρός. At ab Atheismo tantum aberat, ut is primus mentem divinam rebus ordinandis præfecerit, ideoque ὁ θεὸς fuerit appellatus. Vide sis Interpretes ad *Laërtii* II, 6. quibus addi possint *Plutarchus* de Plac. Philos. I, 7. *Origenes* Philos. cap. 8. *Stobæus* Eclog. Phys. pag. 26. & *Eusebius* Præp. Evang. XIV, 14, 16. Forfan igitur scripsit Episcopus Lugdunensis, *DIAGORAS autem, qui ὁ Ἀθεὺς cognominatus est &c.* Retine vulgatam lectionem & vide *Marcellinum* vita *Thucydidis* p. 3. init. & *Lucianum* *Timone* p. 77. Adi *Ciceronem* N. D.

mente divina. Xenophanes, paullo etiam antiquior, unum esse omnia, neque id esse mutabile, & id esse Deum, ³ neque natum usquam, & sempiternum, conglobata figura. ⁴ Parmenides, ignem, qui moveat terram, quae ab eo formetur.

N. D. I, 23. & *Laetantium* de Ira Dei cap. X. *Davies*.

3 *Neque natum usquam*] Saltem reponi debet *unquam*; quod & in vetustioribus editis visitur. At cum *Victorius* in suis repererit *neque natum usquam quicquam*; & *Reg. Paris.* 2. 4. *Ascens.* ac *Ven.* 1471. dent neque natum *unquam quicquam*; postremamque vocem *Cantab.* agnoscat; levem verborum transpositionem faciendam suspicor. Sic igitur ea collocarim, *Ἔστιν ἰδὲ θεὸς ἔστιν ἀσπέρων* id esse Deum ἔστιν sempiternum, conglobata figura; neque natum *unquam quicquam*. Certe Xenophanem dixisse, ὅτι οὐδὲν γίνεται οὐδὲ φθίρεται, testis est *Origenes* Philos. cap. XIV. *Plutarchus* in *Στρωματεῦσιν* apud *Eusebium* Præp. Evang. lib. I. cap. 8. *Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος* — ἔτε γένεσιν, ἔτε φθορᾷ ἀπολείπει· ἀλλ' εἶναι λέγει πρὸ πάντων ὁμοιον. Ejus de universo sententiam sic exponit *Theodoretus* Therap. IV. pag. 57. *Ξενοφάνης* — ἐν εἶναι τὸ πᾶν ἔφησε, σφαιροειδὲς ἔπεπερασμένον, οὐ γενητὸν ἀλλ' αἰδίον καὶ πάμπαν ἀκίνητον. Non igitur erat, cur vir doctissimus *J. A. Fabricius* ad *Sexti* *Pyrrhon.* Hypot. lib. I. cap. XXXIII. §.

225. in *Origenis* philosophumenis, illata particula negante, legeret οὐ πεπερασμένον καὶ σφαιροειδῆ. Vide quæ diximus ad lib. I. N. D. cap. XI. Adde *Stobæum* Eclog. Phys. pag. 26. & *Chalcidium* §. CCLXXIX. *Idem*.

4 *Parmenides ignem qui moveat terram, quæ ab eo formetur*] *Diogenes Laertius* lib. IX. §. 21. *Parmenides* dixit δύο τε εἶναι στοιχεῖα, πῦρ καὶ γῆν, καὶ τὸ μὲν δημιουργοῦ τάξιν ἔχειν, τὴν δὲ ὅλης. Ubi vide quæ notarunt *Menagius* & *Kuhnus*. *Theodoretus* Therap. IV. pag. 57. Αἶτιον δὲ τῷ ὅλῳ, οὐ τὴν γῆν μένον — ἀλλὰ καὶ τὸ πῦρ εἰσέκειν οὐτῷ, nempe *Parmenides*. At *Clemens* *Recogn.* VIII, 15. *Parmenides terram*, principium ponit; & quidem ὀλίγον, nam τὸ δημιουργικὸν prætermittit iste scriptor. *Epiphanius* autem *Tom.* I. pag. 1087. *Παρμενίδης*, inquit, ὁ τῷ Πύρῳ, καὶ αὐτὸς τὸ ΑΠΕΙΡΟΝ ἔλεγεν ἀρχὴν τῷ πάντων. Forte rescribendum τὸ ΠΥΡ. Nam *Parmenidi* τὸ πᾶν fuit ἐν καὶ πεπερασμένον ut testatur *Simplicius* in *Aristotelis* Phys. lib. I. fol. 7. Vide & fol. 6. ac *Chalcidium* in *Timæum*. §. 279. Errasse tamen *Epiphanium* potius

formetur. ¹ Leucippus, plenum & inane. Democritus huic in hoc similis, uberior in ceteris. Empedocles, haec pervolgata & nota quattuor. Heraclitus, ignem. ² Melissus, hoc quod

potius crediderim. *Hermias* quidem in *Irris. Gentil. Philos. cap. VI.* ἀπειρον memorat, cum *Parmenidis* opinionem περί τῆς ἀρχῆς recenset: sed hujus & *Melissi* sententiam miscuit ac confudit scriptor iste. *Davies.*

¹ *Leucippus plenum & inane. Democritus huic in hoc similis]* Hoc satis notum sit ex *Clementis* *Protrept. pag. 57.* *Stobaeo* *Eclog. Phys. pag. 27.* *Origene* *Philos. capp. 12, 13.* aliisque plurimis. Nonnihil vero lapsus est *Theodoretus*, qui *Therap. IV. pag. 57.* Δημόκριτος, inquit, τὴν ὁ κενὸν καὶ τὸ πᾶν ΠΡΩΤΟΣ ἐπεσῆρα διζῶ. id enim ante fecerat magister ejus *Leucippus.* *Irenaeus lib. II. cap. 19.* UMBRAM autem & vacuum ipsorum à *Democrito* & *Epicuro* sumentes sibi met ipsis aptaverunt, cum illi primum multum sermonem fecerint de vacuo & de ATOMIS. Omnino legendum, PLEROMA autem & vacuum ipsorum à *Democrito* & *Epicuro* sumentes &c. Id ex sequentibus constat: ait enim, hi esse quidem illa, quae sunt intra PLEROMA, vocant, quemadmodum illi ATOMOS: non esse autem haec, quae sunt extra Pleroma, quemadmodum illi vacuum. Eodem enim redit siue πλῆρες dicas siue πᾶν siue ἄπειρον &

ἀλταίρετον. Vide *Simplicium* in *Aristotelis Phys. fol. 7.* Mirarer tam crassum mendum *Grabii Massuetique* oculos potuisse fugere, nisi plura similia restarent emendanda. Eorum tamen meritis nihil detractum volo. *Idem.*

² *Melissus hoc, quod esset infinitum & immutabile, & fuisse semper, & fore]* De *Empedoclis* & *Heracliti* sententia non est cur dicam; cum hunc, ignem, illum vero ignem, aquam, aërem, terram pro principiis habuisse consentiant omnes. Vide modo *Justinum* *Martyrem Cohort. capp. 3, 4.* & *Clementem* *Protrept. pag. 55.* At quoad *Melissi* sententiam tam à nostro quam à vero diversus abit *Eriphanius* *Tom. I. pag. 1087.* Μέλισος, inquit, ὁ τοῦ Ἰθαγενέως, Σάμιος τὸ γένος, ἐν τῷ πᾶν ἴσθαι εἶναι, μηδὲν δὲ βέβαιον ὑπάρχειν τῇ φύσει, ἀλλὰ πάντα εἶναι φθαρτὰ ἐν δυνάμει. Cum tamen ille τὸ πᾶν fecerit ἀπειρον καὶ ἀναλλοιωτον, teste *Laertio* *IX, 24.* ubi vide *Menagium.* Ad das haec *Chalcidii* §. 279. Unum omnia esse censentes immobile, sine ortu & sine interitu, ut *Xenophanes*, *Melissus*, *Parmenides.* Sed *Parmenides* quidem unum perfectum omne & definitum pronuntiat: *Melissus* autem

infi-

quod esset infinitum & inmutabile, & fuisse semper, & fore. ³ Plato ex materia in se omnia recipiente mundum esse factum censet à deo sempiternum. Pythagorei ⁴ ex numeris &

infinitum & indeterminatum. I-tem illud *Aristotelis* de Cælo lib. III. cap. 1. Οἱ μὲν, inquit, ὡπὼν ἀνέλκον ὅλως ΓΕ'ΝΕΣΙΝ καὶ ΦΗΟΡΑ'Ν· ἔθεν γὰρ ἔτε γίνεσθαι, φασιν, ἔτε φθίρεσθαι τὸ ὄντων, ἀλλὰ μὴ οὐκ εἶναι ἡμῶν, οἷον οἱ ΠΕ' ΜΕΛΙΣΣΟΝ τε καὶ Παρμενίδην. Sed & ipsa Melissi verba, quibus res liquida sit, servavit *Simplicius* in *Aristotelis* Phys. fol. 9. A. B. *Davies*.

³ Plato ex materia in se omnia recipiente &c.] *Theophrastus* apud *Simplicium* in Phys. lib. I. fol. 6. B. Plato δύο τὰς ἀρχὰς βέλεται ποιεῖν, τὸ μὲν ὑποκείμενον ὡς ὕλην, ὃ πρῶτον φασκεύει ΠΑΝΔΕΧΕ'Σ· τὸ δὲ ὡς αἶποι καὶ κινή, ὃ πρῶτον τῇ τοῦ θεοῦ καὶ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ δυνάμει. Vulgo tamen tria principia Platoni tribuuntur, ἡ ὕλη, καὶ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ παράδειγμα, quod & εἶδος & ἰδέαν vocant. Vide sis e. g. *Alcinoum* Doctr. Plat. capp. 8, 9, 10. *Justinum* Martyrem Cohort. cap. 6. *Stobæum* Eclog. Phys. pag. 28. & *Origenem* Philos. cap. XIX. At ad partes iterum vocandus est *Epiphanius*; cui *Tom. I.* pag. 1088. Plato dixisse traditur τὸ κόσμον γινεσθαι καὶ ΦΘΑΡΤΟ'Ν ὑπάρχειν, cum is eum ἀφάρτων censuerit. Ad sis lib. I. N. D. cap. 8. *Lactertium* III, 72. & *Plutarchum*

Plac. Philos. I, 5. Attamen is ipse lib. II. cap. 4. hæc habet: Πλάτων γενετὴν ὑπὸ θεῶν καὶ ἡσμοῖν· ἔ ΦΘΑΡΤΟ'Ν μὲν, ὅσον ἐπὶ τῇ φύσει — οὐ μὴν φθαρσέμερόν γε αἰωνία καὶ σωσθῆναι θεοῦ. Quæ leviolem sane reddunt *Epiphani* errorem. Vide nos ad *Minutii* Felicis cap. xxxiv. p. 167, 168. quibus adde *Justinum* M. Dial. cum Tryphone p. 223 C. ed *Parisi*. & *Cyrlum* in *Julian*. lib. VII. p. 250. B. *Idem*.

⁴ Ex numeris & Mathematicorum initiis] *Plutarchus* de *Plac. Philos. I, 3.* Pythagoras dixit ἀρχὰς τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰς συμμετρίαις τὰς ἐν ταῖς ἀσ καὶ ἀρμονίαις καλεῖται τὰ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων συνδέεται, σοφία, καλὸν δὲ γεωμετρικά. Quæ verba tantum non repetit *Justinus* Martyr Cohort. ad Græcos cap. IV. Eadem habet etiam *Stobæus* Eclog. Phys. pag. 27. *Clemens* Recogn. lib. VIII. cap. 15. *Pythagoras* elementa principiorum NUMEROS esse dicit. Idem videre est apud *Sextum* *Empiricum* Pyrrh. Hypot. lib. III. capp. 4, 18. *Arnobium* lib. II. pag. 60. *Simplicium* in *Aristotelis* Phys. lib. I. fol. 6 B. aliosque plurimos. Initia vero Mathematicorum, quæ memorat noster, puncta sunt & lineæ:

& Mathematicorum initiis proficisci volunt omnia. Ex his eliget vester sapiens unum aliquem, credo, quem sequatur: ceteri, tot viri & tanti, repudiati ab eo condemnatique discedent. Quamcumque vero sententiam probaverit, eam sic animo comprehensam habebit, ut ea quae sensibus; nec magis adprobabit nunc lucere, quam, quoniam Stoicus est, hunc mundum esse sapientem, habere mentem, quae & se & ipsum fabricata sit, & omnia moderetur, moveat, regat. ¹ Erit ei persuasum etiam, solem, lunam, stellas omnes, terram, mare, deos esse, quod quaedam animalis intellegentia ² per omnia ea permeet & transeat: fore tamen aliquando, ut omnis hic mundus ardore deflagret.

38 Sint ista vera: (vides enim jam me fateri aliquid esse veri) comprehendi ea tamen & percipi nego.

lineæ: ex his enim planæ solidæque nascuntur figuræ, quæ pro Pythagoræ mente solidorum corporum sunt parentes. Anonymus in vita Pythagoræ apud Photium Cod. ccxlix. col. 1316. Ὅτι τὴν μονάδα πάντων ἀρχὴν ἔλεγον Πυθαγόρειοι ἐπὶ τὸ μὲν σημειῖν ἀρχὴν ἔλεγον γράμμῃς τὴν δὲ, ἐπιπέδῳ τὸ δὲ, τοῦ τελεῖν διασωτῶ ἥπι σώματι. Τοῦ δὲ σημείου θεωρεῖται ἡ μονάς, ὥστε ἀρχὴ τῶν σωμάτων ἡ μονάς, ὥστε τὰ σώματα πάντα ἐκ τῆς μονάδος γίνονται. Vide sis & Laertium VIII, 25. Davies.

¹ Erit ei persuasum etiam] Vulgo erit persuasum etiam. At Ven. 1471. & Ascens. dant erit enim persuasum etiam. Un-

de legendum erit ei persuasum etiam; prout edidit Lambinus, ac diserte representant Paris. 5. Reg. & Cantab. Idem.

² Per omnia permeet & transeat] Nostri libri veteres habent plane, per omnia permanet & transeat, quæ scriptura non est rejicienda: sed nec hæc, quam secuti sumus damanda. Lambinus.

Ibid. Permeet & transeat] Paris. 1. 2. 5. Reg. & Cantab. dant permanet & transeat. Nec id male. Davies.

³ Flumen orationis aureum fundens Aristoteles] Ammianus Marcellinus lib. XXVII. cap. 4. Stagira, ubi Aristotelen, ut Tullius

nego. Cum enim tuus iste Stoicus sapiens syl-
labatim tibi ista dixerit; ³ veniet flumen oratio-
nis aureum fundens Aristoteles, qui illum desi-
pere dicat: neque enim ortum esse umquam
mundum, ⁴ quod nulla fuerit novo consilio ini-
to tam praeclari operis inceptio: & ita esse eum
undique aptum, ut nulla vis tantos queat mo-
tus mutationemque moliri, ⁵ nulla senectus
diuturnitate temporum existere, ut hic ornatus
umquam dilapsus occidat. Tibi hoc repudiare,
illud autem superius sicut caput & famam
tuam defendere, necesse erit. Mihi, ⁶ ne ut
dubitem quidem, relinquatur? Ut omittam le-
vitatem temere adsentientium; ⁷ quanti libertas
ista aestimanda est, non mihi necesse esse, quod
tibi est? Cur deus, omnia nostri causa cum
faceret, (⁸ sic enim vultis) tantam vim natri-
cum

*lius ait, fundentem aureum flu-
men, accepimus natum. Ad hunc
locum respicit; quod notare
debuerunt illius scriptoris Edi-
tores. Eandem Metaphoram
adhibent alii scriptores. Quin-
til. Inst. Orat. IX, 4. p. 601.
Ducta velut prono decurrentis
orationis flumine. Vide nos
ad Minucii Felicis Octav. cap.
XVI. Idem.*

*4 Quod nulla fuerit, novo
consilio inito] Sic legendum,
non, ut est in libris vulgatis,
initio. LAMBIN. Sic ediderat
Victorius.*

*5 Nulla senectus diuturnitate
temporum existeret] Recte Wal-
kerus noster efficere legit, non
existere. Præterea reposuerim,*

*nulla senectus diuturnitasve tem-
porum efficere. Davies.*

*6 Ne ut dubitem relinqua-
tur?] Pp. relinquetur sine inter-
rogationis nota. Manutius &
Lambinus relinquetur; sed in-
terrogative: quod non placet.
Guietus.*

*7 Quanti libertas ista esti-
manda est] Videtur rectius esse
in MSto ipsa pro ista. URSIN.
Ibid. Paris. 4. 5. Eliens. &
Cantab. cum MSto Ursin. fa-
ciunt & ipsa repræsentant. Vel
hæc vel illa lectio stare po-
test. Davies.*

*8 Sic enim vultis -- fece-
rit] Laudat Nonius in natrices.
Idem.*

i. Cur

cum viperarumque fecerit? ¹ cur mortifera tam multa [perniciosa] terra marique disperferit? Negatis haec tam polite tamque subtiliter effici potuisse sine divina aliqua solertia: cujus quidem vos majestatem deducitis usque ad apium formicarumque perfectionem; ut etiam inter deos ² Myrmecides aliquis, minutorum opusculorum fabricator, fuisse videatur. ³ Negas sine deo posse quicquam. Ecce tibi è transverso Lampfacenus Strato, qui det isti deo immunitatem magni quidem muneris: (sed cum facer-

¹ Cur mortifera tam multa pernicioſa terra marique diſperſerit] Lambinus edidit *mortifera tam multa*, tam multa pernicioſa. At vero cum pernicioſa non compareat in *Cantab.* noſtro, illud tanquam *Gloſſema cinximus uncinis*. Cum tamen *Lactantius* Div. Inſt. lib. VII. cap. IV, 11. Hæc ita laudet, *cur tam multa PESTIFERA terra marique diſperſerit*; forſan & mortifera & pernicioſa ſunt vocis illius interpretationes, veramque lectionem nobis ſervavit ſcriptor elegantiffimus. De re ipſa vide ſis *Euſebium* Præp. Evang. lib. VIII. cap. XIV. pag. 387. *Davies*.

² Myrmecides aliquis, minutorum] De Myrmecide ſic *Varro* lib. VI. de L. L. Etenim facilis obſcura opera Myrmecidis ex ebore oculi videant, ſi extrinſecus nigras ſetas admoveant. *Plinius* lib. VII. cap. 21. *Callicrates* ex ebore formicas & alia tam

parva fecit animalia, ut partes earum à ceteris cerni non poſſent. Myrmecides quidam in eodem genere inclaruit: à quo quadrigam ex eadem materia, quam muſca integeret alis, fabricatam, & navem, quam apicula pinnis abſconderet. Idem lib. XXXVI. cap. 5. Sunt & in parvis marioris famam conſecuti Myrmecides, cujus quadrigam cum agitatore cooperuit alis muſca; & *Callicrates*, cujus formicarum pedes atque alia membra pervidere non eſt. *Galenus* περὶ τῶν εἰς τὰς τέχνας. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὑμῶν, & πάντων πίνοντων μινώσων, ὅτι μὴδὲν τέτων ἐστὶ τέχνη, οἷον τὸ πιπεύειν, καὶ βαδίζειν ἐπὶ χοίρων ἀπλῶν, ἐν κυκλῷ τε ἀεὶ διέσθαι μὴ σκοτέμενον, καὶ πινόντων πινόντων, οἷα τὰ μυρμηκίδων & Ἀδωναις καὶ Καλλικράτης τοῦ Λακταϊμοῦς. Id eſt: Ac de aliis quidem valde conſido vos ſic exiſtimare, nihil horum artem eſſe, exempli cauſa petauriſtarum more pernici-

sacerdotes deorum vacationem habeant, quanto est aequius habere ipsos deos?) negat opera deorum se uti ad fabricandum mundum. ⁴ Quaecunque sint, docet omnia effecta esse natura: nec ut ille, qui asperis, & levibus, & hamatis, ⁵ uncinatisque corporibus concreta haec esse dicat, interjecto inani. Somnia censet haec esse Democriti, ⁶ non docentis, sed optantis. Ipse autem singulas mundi partes persequens, quicquid aut sit aut fiat, naturalibus fieri aut factum esse docet ponderibus & motibus.

pernici saltu movere & quasi in aëre volare & in funibus tenuibus ambulare, & in orbem circumagi sine vertigine capitis, & talia opera facere, qualia Myrmecidis Atheniensis, & Calli-cratis Lacedaemonii fuerunt. Laminus.

Ibid. Myrmecides aliquis] De hoc opifice veterum loca collegerunt Hadr. Junius Anim. lib. VI. cap. 4. & Interpretes ad Aeliani Var. Hist. lib. I. cap. 17. Davies.

3 Negas sine Deo posse quicquam] Imperfecta, sicut arbitrator est sententia. Lego negas sine Deo posse quicquam ESSE. Ecce tibi &c. Illa vox videtur excidisse, quod tanta sit ei cum sequente similitudo. Idem.

4 Quaecunque sint, docet omnia effecta esse natura] Plutarchus advf. Colotem pag. 1115. Στράτων ἢ κέσμων αὐτὸν ἢ ζῶον εἶναι φησὶ, τὸ δὲ κατὰ φύσιν ἐπεὶ κατὰ τύχην ἀρχὴν γὰρ ἐν.

διδόναι τὸ αὐτίματον, εἴτε οὕτω πρᾶνείας ἢ φυσικῶν παθῶν ἕκαστον. Epiphanius Tom. I. pag. 1090. Στρατωνίων ἐν Λαμψάκῃ (Legendum Petavio Στράτων ἐν Λαμψάκῃ) τὴν θερμὴν οὐσίαν ἔλεγον αἰτίαν πάντων ὑπάρχειν· ἀπειροὶ δὲ ἔλεγον εἶναι τὰ μέρη τοῦ κέσμου, καὶ πᾶν ζῶον ἔλεγον οὐ δεικτικὸν εἶναι. Forte ἔ πᾶν ζῶον ΖΩΗΣ ἔλεγον οὐ ΔΕΚΤΙΚΟΝ εἶναι. Alios locos huc spectantes indicavimus ad lib. I. N. D. cap. 13. Vide & Cudworthi Syst. Intell. cap. III. §. 4, seqq. Davies.

5 Uncinatisque corporibus concreta] Corpusculis concreta legit Nonius in uncinatum. Adi Ciceronem Nat. Deor. lib. I. cap. 24. & Lactantium de Ira Dei cap. 10. Idem.

6 Non docentis sed optantis] Frustra prorsus est Fr. Guietus, qui legit, non docentis, sed optantis. Cicero Tusc. lib. II. cap. 12. Optare hos quidem est, non docere. Ibi nos plura. Idem.

tibus. ¹ Næ ille & deum opere magno liberat, & me timore. Quis enim potest (cum existimet à deo se curari) non & dies & noctes divinum numen horrere? &, si quid adversi acciderit, (quod cui non accidit?) extimescere, ne id jure evenerit? Nec Stratonem tamen adfentior, nec vero tibi: modo hoc, modo illud probabilius videtur. Latent ista omnia, Luculle, ² crassis occultata & circumfusa tenebris,

¹ Næ ille & Deum] Vulgo sic ille & Deum. Verum quum Paris. 2. 4. 5. Reg. & Cantab. dent ne ille & Deum; rectam lectionem non difficulter erui Davies.

² Crassis occultata & circumfusa tenebris] Versus est Heroicus. Non tamen eum veteris alicujus Poëtæ esse censeo; è Ciceronis enim nec opinantis calamo videtur effluxisse. Sed & hoc à Rhetoribus notatum video. Martianus Capella lib. V. p. 168. Versus heroicos — Cicerò non evitet, cum dicit — in Academicis: Latent ista omnia, Varro, Magnis obscurata & circumfusa tenebris. Variarum quidem lectionum rationem non habeo, cum fieri possit ut ipse Tullius harum mutationum sit auctor; siquidem duas horum librorum fecit editiones. Idem.

³ Aperuerunt ut viderentur] Ita quidem Gruteriani nostrique Codices. Lego, quemadmodum Quietus etiam voluit, ut viderent. Manucius, Lam-

binus, alii, dederant, ut ea viderent. Intruso contra MSSorum fidem pronomine. Idem.

⁴ Nec eo tamen aiunt Empirici notiora &c.] Sic legendum, non ut habent omnes libri vulgasti, Empiricis. Nam & sententia, ut ita legatur, postulat, & libri veteres ita plane scriptum habent. Empirici, inquit, quamvis medici corpora aperuerint, ut viderent singularum parium situs &c. negant tamen ea idcirco esse notiora; quin &c. Empirici autem sunt ii, qui artem negligunt, usum tantum consecuti sunt, & usu tantum valent. LAMBINUS.

Ibid. Nec eo tamen aiunt Empirici notiora esse illa, quia &c.] Videtur legendum Empirici sine littera s, & ita interpungendum, Nec eo tamen aiunt Empirici notiora esse illa, quia &c. Hoc autem Empiricorum argumentum, quo corporum dissectionem supervacaneam & vanam esse conabantur ostendere, ponitur à Galeno multis in locis, & à Corn. Celso in proœmio, cuius

bris, ut nulla acies humani ingenii tanta sit, quae penetrare in caelum, terram intrare possit. Corpora nostra non novimus: qui sint situs partium; quam vim quaeque pars habeat, ignoramus. Itaque medici ipsi, quorum intererat ea nosse, ³ aperuerunt ut viderentur: ⁴ nec eo tamen aiunt ⁵ Empirici notiora esse illa; quia possit fieri ⁶ ut patefacta & detecta mutantur. Sed ecquid nos eodem modo rerum naturas

eius verba sunt hæc: *Nam colorem, lavorem, mollitiem, duri-
tiem, similiaque omnia, non esse
italia inciso corpore, qualia intr-
gro fuerint. Tum quia, corpo-
ribus inviolatis, hac tamen me-
tu, dolore, inedia, cruditate, las-
situdine, & mille aliis mediocri-
bus affectibus, saepe mutantur.*
Unde multo magis verisimile in-
teriora, quibus major mollities,
& lux ipsa nova est, sub gra-
vissimis vulneribus & ipsa tru-
cidatione mutari. Neque quic-
quam esse stultius, quam quale
quid vivo homine est, tale ex-
istimare esse moriente, imo jam
mortuo. Urfinus.

5 Empirici notiora] Ita pri-
mus emendavit Turnebus Advers.
lib. XVI. cap. 18. cum vulgo
darent Empiricis notiora. Ejus
correctionem firmat res ipsa,
nostrique Paris. 2. Reg. Can-
tab. Eliens. & Ven. 1471. I-
dem facit & Paris. 5. licet in
eo corrupte legatur Epicurici.
Præter Celsum Medic. Præf.
pag. XI. cujus verba quædam
adduxit Urfinus, sic Galenus de

sectis Tom. I. pag. 12. ed.
Basil. τῶν Ἑυπεικλῶν μὴ εὐ-
έλκειν π τὴν ἀνατομὴν συγχωρέν-
των μὴτ' εἰς εὐρίσκοιτο, ἀναγ-
καῖον εἰς τὴν τέχνῃ εἶναι τοῦτο·
ἀλλὰ μὴτε ἑοδειξεν ὑπάρχειν τὸ
παράπαν, μὴδ' ἔπειρον ἐξ ἑτέρου δό-
νασθ' γνωσθῆναι· πάντα γὰρ δεικ-
τ' ἐξ ἑαυτῶν γώσσει, μὴδ' εἶναι
π σημεῖον ἀδύλου φύσει πράγμα-
τος &c. Tertullianus de Anima
cap. X. Herophilus ille, Medi-
cus aut Lanius, (Lege Medicus
an Lanius?) qui sexcentos ex-
secuit ut naturam scrutaretur,
qui hominem odiit ut nosset, ne-
scio an omnia interna ejus li-
quido explorarit, ipsa morte mu-
tante qua vixerant, & morte
non simplici, sed ipsa inter ar-
tificia exsectionis errante. Hoc
de venis docet Aristoteles Hist.
Anim. lib. III. cap. 2. Da-
vies.

6 Ut patefacta & detecta
mutentur] Nihil, ut opinor,
hac lectione clarius reique quæ
agitur accommodatius. Quin &
vel hanc ob causam placere
queat, quod Apostolus Hebr.

naturas perfecare, aperire, dividere possumus, ut videamus, terra penitusne defixa sit & quasi radicibus suis haereat, ¹ an media pendeat? ² Habitari ait Xenophanes in luna, eamque esse terram multarum urbium & montium. Por- tenta videntur. Sed tamen nec ille, qui di- xit, jurare posset ita se rem habere, ³ neque e- go. Nonne etiam dicitis, esse è regione no- bis,

IV, 13. hinc ducta metaphora dixerit πάντε ΓΥΜΝΑ' καὶ π- τραχλίσμ'α, omnia nuda & a- perta, τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. πρὸς δὲ ἡμῶν ὁ λόγος. Tacitus de Mor. Germ. cap. xxii. Ergo detecta & nuda omnium mens postera die retrahatur. Claudianus Bell. Get. vi. 260.

Utque manus utero virides pa- tuere resecto.

Ubi non esse puto cur sine scriptis reponatur resecto, quod voluit Nic. Heinsius. Quia ta- men liber S. Victoris habet *dejecta*, ita reponit Gruterus & receptam vocem pronuntiat in- eptissimam. At Gulielmus *dis- jecta* mavult. Mihi quidem u- terque videtur egregie falsus, licet *dejecta* repræsentent etiam Paris. 2. 4. 5. Reg. & Ven. 1471. Nam, siue *dejecta* legas siue *disjecta*, sensus exsurgit pa- rum commodus. *Quietus* etiam *dejecta* legit absque causa fon- tica. Pariter apud auctorem de caussis Corr. Eloq. cap. XXVI. in MSSis est *dejectus* licet *detectus* legi debeat, ut rectè monuérunt eruditi. Dav.

¹ An media pendeat] Paris. 1. 2. 5. Reg. & Cantab. ha- bent medio. Librarii voluerunt an in medio pendeat Sed ele- gantior est recepta lectio. I- dem.

² Habitari ait Xenophanes in Luna] Lactantius Div. In- stit. lib. III. cap. XXIII, 12. Xenophanes dixit intra cona- vum Luna sinum esse aliam ter- ram, & ibi aliud genus homi- num simili modo vivere, quo nos in hac terra vivimus. Idem tradit in Epitomes cap. xxxix. Eadem fuit Anaxagoræ & De- mocriti sententia; quod præ- ter eos quos laudavit Menagius ad Laertii II, 8. tradunt Plu- tarchus de Plac. Philos. lib. II. cap. 25. & ex eo Eusebius Præp. Evang. lib. XV. cap. 26. Stobæus Eclog. Phys. pag. 59. & Theodorétus Therap. IV. pag. 59. Idem.

³ Neque ego. Nonne etiam dicitis &c.] Aliquid aperte de- est, quod rectè vidit Joan. Clericus: idcirco doctissimus il- le vir supplevit neque ego non habere. Nonne etiam dicitis &c. Balis.

bis, 4 è contraria parte terrae, 5 qui adversis
 vestigiis stent contra nostra vestigia, quos An-
 tipodas vocatis? Cur mihi magis succensetis,
 qui ista non aspernor, quam eis, qui, cum au-
 diunt, desipere vos arbitrantur? 6 Hicetas Sy-
 racosius, ut ait Theophrastus, caelum, solem,
 lunam, stellas, supera denique omnia, stare cen-
 set; neque, praeter terram, rem ullam in mun-
 do

Baliol. habet neque ego. Non enim etiam dicitis. Sed nihil auxilii fert ille Codex. At Nonius in è regione locum sic laudat, ut Cicero scriptum reliquit. Cicero, inquit, Acad. lib. IV. Nec ego, non ita vos etiam dicitis esse è regione nobis in contraria parte terra, qui averfis (ex MSto C. C. C. C. legē adversis) vestigiis stent nostra contra vestigia Bene se res habet, si modo distinguas, neque ego non ita. Vos etiam dicitis esse è regione nobis in contraria parte terra &c. Idem.

4 E contraria parte terra] Videntur hæc alienâ, non Ciceronis. Lambinus.

Ibid. E contraria] Gr. in contraria. Sic Nonius. Guictus.

5 Qui adversis vestigiis stent contra nostra vestigia] Diogenes in Pythagora: Εἶναι μὲ καὶ Ἀντίποδας, καὶ τὰ ἡμῶν καὶ τὰ, ἐκείνοις ἄνω. Ursius.

6 Nicetas Syracosius] Hicetas legendum putat Otfavianus Ferrarius, singularis & doctrinæ & probitatis homo, ex Diogene

in Philolai Crotonienfis vita qui ait Hicetam Syracusium primum sensisse, terram in orbem circumferri. Plutarchus quoque lib. III. περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις cap. 9. Ἰκρίτῳ nominat; sed mendose: priore nominis syllaba, per errorem Librarii, mendose scripta. Eusebius lib. XV. Præp. Evang. cap. 55. Plutarchi locum ferè totum mutans, Ἰκρίτῳ dicit: qui est emendandus. Potest autem dici & Hicetas, quomodo apud Diogenem, & Hicetes, quomodo apud Plutarchum: ex Doricæ linguæ usu. P. Manucius.

Ibid. Hicetas Syracosius] Paris. 1. 2. 4. Hæc & Syracosius. At 5. & Ven. 1471. Hic & asyracosius. Reg. autem, Hiceta Syracosius. Leg. Hicetas Syracosius, ut diserte Cantab. Vulgo Nicetas Syracosius. Sed Hicetam pro Niceta reponendum dudum viderunt Turnebus Advers. XVI, 18. Muretus Var. Lect. XI, 14. & alii. Vide Diogenem Laertium lib. VIII. §. 85. Davies.

do moveri: quae cum circum axem se summa celeritate convertat & torqueat, ¹ eadem effici omnia, quasi stante terra caelum moveretur. ² Atque hoc etiam Platonem in Timaeo dicere quidem arbitrantur, sed paullo obscurius. Quid tu, Epicure? Loquere. Putas solem esse tantulum? ³ Ego ne vobis quidem tantum. Sed & vos ab illo inridemini; & ipsi illum vicissim eluditis. Liber igitur à tali inrisione Socrates,

¹ *Eadem effici omnia, quasi stante terra caelum moveretur*] Legendum *qua si*, ut optime monuit amicus. Sic Tusc. I, 24. *Eodem perveniat*, quo si Geometrica didicisset: ubi plures Codd. quasi pariter exhibent. Davies.

² *Atque hoc etiam Platonem in Timaeo dicere quidam arbitrantur*] Respicit noster ad illa Platonis in Timaeo pag. 530. E. ubi ait γῆν δὲ, τροφὸν μὲν κρητιστα, εἰλουμένην δὲ περὶ τὴν διὰ πάντας πόλιν τεταμένην. Vide sis & Aristotelem de Caelo lib. II. cap. 13. Plutarchus Quaest. Platon. pag. 1006. Ποτεροι οὐτως εἰπείναι (Πλάτωνι) τὴν γῆν, ὥσπερ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τὰς πέντε πλανήτας, — Ἐἴδει τὴν γῆν ἰλουμένην περὶ τὴν διὰ πάντων πόλιν πεταγμένην (Lege πεταγμένην) μὴ μεμηχανησῶς συνεχόμενης καὶ μένουσιν, ἀλλὰ σπερμαίνουσιν καὶ ἀνελεμίνουσιν νεῖν; — Θεόφραστους δὲ καὶ Ἀριστοτέλιν τὴν Πλάτωνι προσετιρω γινόμενα μεταμελεῖν ὡς οὐ συνεσχηκέναι ἀπεδόναι τῇ γῇ τὴν μίσαν χάριν τῶν πάντων. Adeas

licet eundem in Numa pag. 67. & Chalcidium in Timaeum §. CXXI. Idem.

³ *Egone? ne bis quidem tantum*] Verba sunt Epicuri; quorum hæc sententia est: Ego solem majorem quidem esse posse, quam videatur, puto; sed non multo: ne bis majorem quidem, id est, ne altero quidem tanto majorem esse arbitror: tantum abest, ut amplius duodeviginti partibus majorem, quam terram, esse putem, ut Mathematici confirmant. Sic fere supra: *Epicurus autem posse putat etiam minorem esse eum quam videatur, sed non multo: ne majorem quidem multo putat esse, vel tantum esse, quantus videatur*. Mendosi autem sunt hoc loco libri omnes, qui habent, *Egone vobis tantum &c.* Lambin.

Ibid. *Egone vobis &c.*] An sic, *Egone? vix quidem tantum*. Id est, vix tantum esse puto, quantum esse dixi. Verba sunt Epicuri respondentis. Quietus.

Ibid. *Ego ne vobis quidem tantum*]

crates, liber Aristo Chius, qui nihil istorum sciri putat posse. Sed redeo ad animum & corpus. Satisne tandem ea nota sunt nobis, quae nervorum natura sit, quae venarum? Tenemusne quid sit animus? ubi sit? denique, + sitne, an, ut Dicaearcho visum est, ne sit quidem ullus? si est; 5 tresne partes habeat, ut Platoni placuit, rationis, irae, cupiditatis: an simplex unusque sit? 6 si unus & simplex; utrum sit

tantum] Lambinus rescribendum conjecit *egone*? Ne bis quidem *tantum*: Petrus autem Faber minore mutatione legit, *egone*? Nobis quidem *tantum*; quod Epicurus dixit κατὰ μὲν τὸ πρὸς ἙΜΑΣ̄ τηλικῶτος εἶναι ἥλιον ἡλικος φαίνεται. Vide nos ad cap. xxvi. Reg. & liber S. Victoris & Paris. 5. exhibent *Egone*? Vos quidem *tantum*. Sic & Paris. 2. 4. ac Ven. 1471. nisi quod illi perperam nos repræsentent. Nec enim videtur philosophus iste suam posuisse sententiam, sed Stoicos, quod adeo vegrandem Soli magnitudinem tribuebant, irrississe. Quam ob causam ea mihi præplacet lectio. Davies.

4 Sitne an, ut Dicaearcho visum est, ne sit quidem ullus] Vulgo sitne AUT — ne sit quidem ullus; quod ob Latinitatem, præeunte Lambino, mutavimus. Sextus Empiricus Pyrrh. Hypot. lib. II. cap. V, 31. Οἱ μὲν μὴ εἶναι τὴν ψυχὴν ἔφασαν, ὥς εἰ περὶ τὸν Μεσσηνιον Δικαίαρχον. Et lib. VII. advf. Ma-

them. §. 349. Οἱ μὲν μηδὲν φασὶν εἶναι αὐτὴν (ἰάνοιαι) παρὰ τὸ πῶς ἔχον σῶμα κατὰ πρὸς Δικαίαρχον. Is scilicet animum ἀρμοσίαν ἢ ποσάρον συχρίων, ἐ quibus corpus constat, esse censuit. Vide Plutarchum Plac. Philos. IV, 2. & Stobæum Eclog. Phys. p. 93, 108. Adeas etiam Tertullianum de Anima cap. XV. Ciceronem Tusc. lib. I. capp. 10, 11, 18. & Atticum apud Eusebium Præp. Evang. lib. XV. cap. IX. pag. 810. Idem.

5 Tresne partes habeat, ut Platoni placuit] Justinus Martyr. Cohort. ad Græcos cap. VII. pag. 57. Πλάτων μὲν ὅτι τριμερὴς αὐτὴν (ψυχὴν) εἶναι φησὶ καὶ τὸ μὲν, λογικὸν αὐτῆς, τὸ δὲ, θυμικὸν, τὸ δὲ, ἐπιθυμητικὸν εἶναι λέγει. Res est decantatissima. Vide Plutarchum Plac. Philos. lib. IV. cap. 4. Tertullianum de Anima cap. XVI. Eusebium Præp. Evang. lib. XV. cap. 60. ac Ciceronem Tusc. lib. I. cap. 10. ubi nos plura. Idem.

6 Si unus & simplex] Vulgo si

fit ignis, an anima, an sanguis, ¹ an, ut Xenocrates, mens nullo corpore? quod intellegi, quale fit, vix potest: &, quicquid est, mortale fit an aeternum? nam ² utramque in partem
 40 multa dicuntur. Horum aliquid vestro sapienti certum videtur; nostro, ne quid maxime quidem probabile fit, occurrit: ita sunt in plerisque contrariarum rationum paria momenta. Sin agis verecundius, & me accusas, non quod tuis rationibus non adsentiar, sed quod nullis; vincam animum, cuique adsentiar deligam. Quem potissimum? Quem? Democritum? semper enim (ut scitis) studiosus nobilitatis fui. Urguebor jam omnium vestrum convicio. Tune aut inane quicquam putes esse, cum ita completa & conferta sint omnia, ³ ut & quod move-

si simplex, duabus vocibus omis-
 sis; quas pariter nesciunt *Victo-*
rius, *Manucius*, *Lambinus*, *Bru-*
tus & *Aldus* nepos. Eas tamen
 recepi, iubentibus *Parif.* 1. 2.
Reg. Cantab. Ven. 1471. &
Afensiana 1521. Sic & *Eliens.*
 nisi quod illa det, *si unum &*
simplex. *Parif.* autem 5. paulo
 plenius & *si unus & simplex*
fit. *Davies.*

1 *An ut Xenocrati &c.]* Re-
 pete ἀπὸ τοῦτο placet. Mendose
 autem hic operæ olim *Xeno-*
cratis ediderant pro *Xenocrati*.
 Mendose item habent libri vul-
 gati *Xenocrates*. LAMBIN. Vide
Petr. Fabrum.

Ibid. *An, at Xenocrates, mens*
nullo corpore] Animus pro mente

Xenocratis erat ἀνθρώπος ἰαυτὸν
 νοῦν. Sed ἀνθρώπος ἀντὶ τοῦ νοῦ
 posuit. Itaque nihil refert, num
numerus an *mens* dicatur animus.
 Hoc à nobis fusius probatur ad
 lib. I. *Tusc.* cap. X. pag. 18.
Davies.

2 *Utramque in partem mul-*
ta dicuntur] Sic legendum con-
 jecit *Lambinus*, & ita repræsen-
 tant *Pal.* primus & *Cantab.*
 Nec aliter *Reg.* præterquam
 quod alio ordine det *in utram-*
que partem. Vulgo *utraqe in*
parte; quo modo loqui *Tullius*
 non solet. *Idem.*

3 *Ut & quodcumque moveatur*
corpus, ea aliud cedat] Legen-
 dum fortasse est, *ut & qua-*
cumque quodque moveatur corpus
 ca

movebitur corporum cedat, &, qua quidque cesserit, aliud illico subsequatur? aut atomos ullas, è quibus quicquid efficiatur, illarum sit dissimillimum? aut sine aliqua mente rem ullam effici posse praeclaram? &, cum in uno mundo ornatus hic tam sit mirabilis, innumerabiles, supra, infra, dextra, sinistra, ante, post, alios dissimiles, alios ejusdemmodi mundos esse? &, * ut nos nunc sumus ad Baulos, Puteolosque videmus; sic innumerabiles paribus in locis esse, eisdem nominibus, honoribus, rebus gestis, ingeniis, formis, aetatibus, eisdem de rebus disputantes? &, si nunc, aut si etiam dormientes aliquid animo videre videamur, imagines extrinsecus in animos nostros per corpus intrumpere? Tu vero ista ne asciveris, neve fueris

commen-

ea aliud cedat, & qua quodque cesserit, ea aliud illico subsequatur? vel, & qua quidquam moveatur corporum &c. Mendose autem hic operæ olim ediderant *moveatur corpus, & aliud cedat &c.* delenda enim est copula *&*, vel ex *&* faciendum *ea*: & pro quocumque, supra non longe, legendum *quacumque*: quod malo, ut dixi. *Lambinus.*

Ibid. Quod movebitur corporum] To corporum Glossema videtur. Guietus.

Ibid. Ut & quod movebitur corporum cedat] Sic nostri Codices, excepto quod voculam secundam præmittant. Locutus tamen parum sincerus vi-

detur; suasque conjecturas dicent Lambinus & Faber. Ipse quidem emendarim, ut ei quod movebitur corpori cedatur. Mutatio sane nimia non est, & sensus evrdit rei congruus. Davies.

4 Ut nos nunc sumus ad Baulos Puteolosque videmus] Sic ediderunt Ascensius, Lambinus, & Aldus nepos, ac ita Guietus scribendum censuit; quibus eo fidem dedimus, quod de re præsentē veraque Cicero loquatur. Cantab. perperam habet, ut nos nunc simul Baulos Puteolosque videmus. Vulgo, ut nos nunc sumus (alii sumus) ad Baulos, Puteolosque videamus. Idem.

commenticiis rebus adensus. Nihil sentire est melius, quam tam prava sentire. ¹ Non ergo id agitur, ut aliquid adsensu meo conprobem:

² quæ tu vide ne impudenter etiam postules, non solum adroganter; præsertim cum ista tua mihi ne probabilia quidem videantur. Nec enim divinationem, quam probatis, ullam esse arbitror: fatumque illud etiam, quo omnia contineri dicitis, contemno: ne exaedificatum quidem hunc mundum divino consilio existi-

4¹ mo. ³ Atque haud scio, an ita sit. Sed cur rapior in invidiam? Licetne per vos nescire quod

¹ Non ergo id agitur &c.] An sic legendum? Nunc ergo id agitur, ut aliquid assensu meo conprobem. An cum interrogationis nota? Placet alterutrum. Tò nunc omnino pro non scribendum videtur. *Guietus.*

² Quæ tu vide] Lego quod tu vide: & ita videtur ipsa constructio postulare. *Davies.*

³ Atque haud scio] Forfan atqui. *Idem.*

⁴ Cum iis non licet] Vulgo mihi cum iis non licebit. At pronomen illud nesciunt nostri Codices & editio *Viatoriana*. Alterius vero mutationis auctores fuere *Paris.* 1. 2. 4. 5. *Reg. & Ven.* 1471. *Davies.*

⁵ Ita cogimur] Vulgo itaque: contra quam *MSS*ti volunt, ut & editio *Viatoriana*. *Idem.*

⁶ Solis autem magnitudo (*ipse enim hic radiatus me intueri videtur*) admonet] *Lambinus*, locum mancum censens, edidit,

Solis autem magnitudo quam obscura est! *ipse enim hic radiatus me intueri videtur*, & admonet &c. Sed nimis audaces istiusmodi sunt interpolationes. Ego tamen ipse vulgatam lectionem sanam non puto. Quæ enim connexio est inter *Solis magnitudinem* & ejus *radios*? Reponendum videtur *Solis autem CLARITUDO* (*ipse enim hic radiatus me intueri videtur*) admonet, &c. Tum demum recte cohærent sententiæ. *Idem.*

⁷ Vos vero hujus magnitudinem &c.] Confusus locus & corruptus; qui, ordine verborum mutato & levi correctione adhibita, restitui fortasse posset: quo ex ordine & correctione locus recitetur; ut studiosi saltem hanc mihi gratiam habeant, quod, quicquid senserim, libere dixerim. Legerem igitur sic: *Vos vero hujus magnitudinem*

quod nescio? An Stoicis ipsis inter se disceptare, * cum iis non licet? Zenoni, & reliquis fere Stoicis aether videtur summus deus, mente praeditus, qua omnia regantur. Cleanthes, qui quasi majorum est gentium Stoicus, Zenonis auditor, Solem dominari & rerum potiri putat. ⁵ Ita cogimur dissensione sapientum dominum nostrum ignorare: quippe qui nesciamus, Soli an Aetheri serviamus. ⁶ Solis autem magnitudo (ipse enim hic radiatus me intueri videtur) admonet, ut crebro faciam mentionem sui. ⁷ Vos ergo hujus magnitudi-

nem

tudinem quasi decempeda permensi refertis. Hic ego me, quasi malis Architectis, mensura vestra nego credere. Dubium est, uter nostrum sit, leviter ut dicam, verecundior. Hanc conjecturam etiam valde probeam, tamen meum illud teneo, ut sine scriptis libris nihil affirmem. P. Manutius.

Ibid. Quasi decempeda permensi refertis &c.] Manutii conjecturam, quæ mihi ita certa videtur, ut pro vera scriptura, corruptis exemplaribus, habenda sit, sequi non dubitavi; paucis quibusdam exceptis, in quibus ab ea non ita longe discessi, præsertim cum hic nihil fere præter ordinem immutetur. Ego tamen putarim hæc verba, quasi malis Architectis, quæ sunt in omnibus libris, non esse Ciceronis, sed aliunde in contextum orationis illata: aut sic legendum, quasi mali sitis

Architecti. Quamquam, quomodo ego edidi, quasi malis Architectis, apte cohæret cum provocabulo vobis, sine quo stare non potest. Præterea ex voce ergo facio ego; ut à voce dubium proficiscatur principium novæ orationis. Lambinus. Ediderat vir ille doctus: quasi decempeda permensi refertis. Huic me mensura vestra, & vobis, quasi malis Architectis, nego ego credere. Dubium est &c.

Ibid. Vos vero hujus magnitudinem] Magis placet ut est in libris MSSis, vos ergo ejus magnitudinem. Ursinus.

Ibid. Vos ergo hujus magnitudinem quasi decempeda (hinc enim me quasi malis Architectis mensura vestra nego hoc) permensi refertis. Ergo credere dubium est] Locus est vexatissimus, quem vel hoc vel simili modo restituendum censuerim: Vos ergo hujus magnitudinem qua-

fi

nem quasi decempeda (hinc enim me quasi malis architectis mensurae vestrae nego hoc) permenſi refertis. Ergo credere dubium est, uter nostrum sit, ¹ leniter ut dicam, verecundior? Nec tamen istas quaestiones physicorum exterminandas puto: est enim animorum ingeniorumque naturale quoddam quasi pabulum consideratio contemplatioque naturae. ² Erigimur; altiores fieri videmur; humana despiciamus; cogitantesque supera atque caelestia, haec nostra, ut * exigua & minuma, contemnimus. Indagatio ipsa rerum tum maxumarum, tum etiam

ſi decempeda permenſi refertis: ego huic me quaſi mali Architecti menſura nego accredere. Dubium eſt, uter noſtrum ſit — verecundior? Harum nunc emendationum particulatim ratio eſt reddenda. Et tranſpoſitionem quidem cum Manueio Lambinoque, quibus accedit Guietus, lubentes agnoſcimus. Ea videtur inde facta, quod Librarius in Codice, ex quo noſtri manarunt omnes, vocabula permenſi refertis ego ſuo loco praetermiſerat. Hoc cum ſero nimis animadvertiſſet; eis ſedem proruſ alienam reddidit: lituris autem librum non dehoneſtavit, ne viliori pretio venderetur. Huic, non hinc, exhibent Elienſ. Pariſ. 5. Cantab. Ven. 1471. ac Aſcenſ. Quin & enim neſciunt Bal. & editio Viſtoriana. Reliquas mutationes feci, ſola conjectura ductus. Ex tamen non videntur nimiae: nam veſtra

(quod delemus, quodque ura, linea ſuperjacente, ſcribebatur) ex ultimis menſura literis facile naſci potuit. At quaſi malis architectis menſura nego hoc credere pro quaſi mali architecti menſura nego accredere leviter dormitantes exarent. Davies.

¹ Leniter ut dicam] Vulgo leviter, & ita Codices praefereunt. Sed emendationem noſtram res ipſa flagitat. Idem.

² Erigimur, elatiores fieri videmur] Melius fortaſſe, altiores fieri videmur, ut habet Codex unus vetus. Lambinus.

Ibid. Altiores fieri videmur] Vulgo latiores; unde Latiores reponit J. M. Brutus: nonnulli libri elatiores; quam lectionem probant Petr. Faber & Fr. Guietus. Sed ſi vel latiores vel elatiores ſcripſerat Cicero, non nos ita fieri videri, ſed eſſe dixiſſet. Altiores autem veram eſſe lectionem ſatis probent

iam occultissimarum, habet oblectationem: 4 si vero aliquid occurreret, quod veri simile videatur; humanissima completur animus voluptate. Quæret igitur hæc & vester sapiens & hic noster: sed vester, ut adsentiat, credat, adfirmet: noster, ut vereatur temere opinari; praeclareque agi secum putet, si in ejusmodi rebus, veri simile quod sit, invenerit. Veniamus nunc ad bonorum malorumque notionem. Sed paullulum ante dicendum est. 6 Non mihi videntur considerare, cum physica ista valde adfirmant, earum etiam rerum auctoritatem, 7 si quæ inlustriores

bent illa nostri de Fin. II, 16. *Tanta vis, inquit, inerat in verbis propter earum rerum, quæ significabantur his verbis, dignitatem, ut ALTIOR fieres, ut interdum insisteres &c. Quin & ita Lambinus ex suo Codice vidit rescribendum. Vide Valerium Flaccum Argon. II, 547. Davies.*

3 *Exigua & minima*] Noster de Fin. lib. V. cap. 26. *Ea nos mala dicimus sed exigua & porro minima.* Arnobius lib. II. p. 67. *Quibus mali simus & pessimi.* A. Marcellinus XIV, 6. *Exigua hæc spernentem & minima.* Tertullianus de Cultu Fem. II, 6. *Mali ac pessimi sibi auspicantur flammeo capite.* Non igitur erat cûr Lambinus ederet *minuta.* Idem.

4 *Si vero aliquid occurreret*] Paris. 5. *occurrit.* Nec id male se habet, nec vulgatum. Idem.

5 *Humanissima completur animus voluptate*] Amicus malebat *divinissima*; ut Lucretius III, 28.

His tibi me rebus quedam divina voluptas

Percipit.

Quin & Corn. Severus in *Ætæa* vl. 249.

— *Divina est animi ac jucunda voluptas.*

Dubito tamen an non ea voluptas dici possit *humanissima*, quæ hominem maxime decet, eoque sit dignissima. Idem.

6 *Non mihi videntur considerare, cum physica ista valde adfirmant*] Vulgo *physici.* Sed melius dubio procul editi nonnulli *physica ista* repræsentant: eosque sumus secuti. Non enim omnes Physici divinationem probabant, cornicumve cantum quiddam denotare censebant: his vero nugis Stoici fuerunt addictissimi. Idem.

7 *Si quæ inlustriores videantur*]

lustriores videantur, amittere. Non enim magis adfentiuntur, nec adprobant lucere nunc, quam, cum cornix cecinerit, tum eam aut jubere aliquid, aut vetare: nec magis adfirmabunt, ¹ signum ullum, si erunt mensi, sex pedum esse, quam solem, quem metiri non possunt, plus quam duodeviginti partibus majorem esse quam terram. Ex quo illa conclusio nascitur: Si, sol quantus sit, percipi non potest; qui ceteras res eodem modo, quo magnitudinem solis, adprobat, is eas res non percipit: magnitudo autem solis percipi non potest: ² qui igitur id adprobat, quasi percipiat, nullam rem percipit.

zur] Nonnulli Codd. & Ven. 1471. sicque; Paris. 5. sitque. Lege earum etiam rerum auctoritatem se, qua illustriores videantur amittere. Omnino certe deest pronomen reciprocum. Idcirco paulo ante Lambinus ediderat considerare se, cum physica ista &c. Davies.

¹ Signum ullum] Vulgo illud: contra quam jubent Eliens. Reg. Cantab. Paris. 4. 5. & Ven. 1471. Idem.

² Qui igitur id approbat] Vulgo deest vox penultima; quam suppeditarunt Paris. 2. 4. 5. Reg. Cantab. ac editiones Victorii & Lambini. Ejus loco illud habent Paris. 1. Ascens. & Ven. 1471. quod eodem redit. Idem.

³ Omnium rerum una est definitio comprehendendi] Idem valet ac si dixerat omnium re-

rum comprehensionis una est definitio. Sic Cicero Philipp. V. cap. 3. Agitur utrum M. Antonio facultas detur agrorum suis latronibus condonandi. Et de Invent. lib. II. cap. 2. Ex majore enim copia nobis quam illi fuit exemplorum eligendi potestas. Agellius lib. V. cap. 10. Euathlus adolescens dives eloquentia discenda causarumque orandi cupiens erat. Ne vero Librarios erroris arguas, sic Lucretius V, 1224.

Poenarum grave sit solvendi tempus adactum.

Et Terentius Heaut. Prolog. vs. 29.

Novarum qui spectandi faciunt copiam.

Ac Plautus Captiv. Act. IV. Sc. II, 72.

Nominandi istorum tibi erit magis quam edundi copia.

Ejusdem

ipit. Responderint, posse percipi, quantus sol
 it: non repugnabo, dummodo eodem pacto
 eetera percipi comprehendique dicant. Nec e-
 nim possunt dicere, aliud alio magis minusve
 comprehendendi: quoniam omnium rerum una
 est definitio comprehendendi. Sed quod coepe- 42
 ram: Quid habemus in rebus bonis & malis
 explorati? Nempe fines constituendi sunt, ad
 quos & bonorum & malorum summa refera-
 tur. Qua de re est igitur inter summos viros
 major dissensio? Et omitto illa, quae relictæ
 jam videntur, & Herillum, qui in cognitione
 & scientia summum bonum ponit. Qui cum
 Zenonis

Ejusdem locutionis plura da-
 bunt exempla *Fr. Sanctius* Min.
 lib. III. cap. 8. *G. J. Vossius*
 de Construct. cap. LIII. & *J.*
Fr. Gronovius ad *Agellii* IV,
 15. Vide nos ad lib. II. de
 Fin. c. 92. *Idem*.

4 *Eryllum*, qui in cognitione
 &c.] Facit & alibi hujus phi-
 losophi mentionem, cujus &
 explosam sententiam dicit. Ni-
 hil enim explicare videbatur:
 quippe qui ne esse quidem cer-
 tum finem ullum interdum do-
 cere vellet, sed tempore mutari,
 quemadmodum nunc de hoc
 ære Alexandri statua fieri, mox
 alterius similitudo exprimi pos-
 set. Scribendum autem puto
Erylum, ut *Hedylum* & *Cratylum*.
 Patria fuit Carthaginienfis, au-
 ditor Zenonis. Sed paulo post
Megarici & *Eretrieus*, id est
Μεγαρεύς, legendum, non *Me-*

gari neque *Eretrias*. Camera-
 rius.

Ibid. Et *Herillum*] Primam
 voculam nescit *Parif.* 4. *Lego*
ut Herillum: quod sententia
 videtur postulare; hic enim in-
 ter illos fuit, quorum jampri-
 dem explosa sententia est; ut lo-
 quitur noster lib. I. *Offic.* cap.
 2. Vide & *Tuscul.* V, 30. &
Fin. lib. II. cap. 13. ac lib.
 V. cap. 8. Quod autem *Ery-*
lum legendum censet *Joach. Ca-*
merarius, id ceteris viri meri-
 tis facile condonamus: Herillus
 enim ἀπὸ τῆς Ἡρακλῆος ducitur &
 nomen est diminutivum. Ἡρακλῆς,
 parvus Hercules. *Valesius*
 ad *Eusebii H. E.* V, 22. *Da-*
vies.

5 *Qui cum Zenonis auditor*
esset] Zenonem intellige, non
 Eleaten, sed Cittieum; qui pa-
 tet fuit Stoicorum. *Idem*.

1 *Quam*

Zenonis auditor esset, vides quantum ab eo diffenserit, & ¹ quam non multum à Platone Megarici, quorum fuit nobilis disciplina: cuius, ut scriptum video, princeps Xenophanes, quem modo nominavi; deinde eum secuti, Parmenides & Zeno. Itaque ab his ² Eleatici philosophi nominabantur. Post Euclides, Socratis discipulus, Megareus: à quo iidem illi Megarici dicti, qui id bonum solum esse dicebant, quod esset unum, & simile, & idem semper. Hi quoque multa à Platone. A Menedemo autem, ³ quod is Eretria fuit, Eretriaci adpellati: quorum omne bonum in mente positum, & mentis acie, qua verum cerne-

retur.

¹ *Quam non multum à Platone Megarici: quorum fuit nobilis disciplina*] *Bal. & Ascens.* exhibent *Megari quorum.* *Parif.* 2. 4. 5. *Reg. Cantab. & Ven.* 1471. *Megaricorum.* Igitur locum sic legas & distinguas velim: *quam non multum à Platone.* *Megaricorum fuit nobilis disciplina* &c. *Clemens* Alexandrinus *Strom.* lib. II pag. 499. *Πλάτων τὴν εὐδαιμονίαν, τὸ πλείονα ἀγαθὸν καὶ πληρώσειν λέγει· ὅτι δὲ βίον ἰσολογεῖται, καὶ σύμφωνον αὐτὴν ἀπικαλεῖ καὶ εὖ· ὅτι τὸ κατ' ἀρετὴν τελειώσεται· τῷ δὲ ἐν ἐπιστήμῃ τὸ ἀγαθοῦ ἡδίστα καὶ ἐν ἰσομοιώσει τῷ αὐτῷ τὸ θεῖον ἰμοίωσιν ἀπεφανερῶν· ὁ δὲ δικαίον καὶ ὅσον μετὰ φρονήσεως εἶναι.* Cum igitur Plato summum bonum ponat in

in scientia & cognitione; non multum certe dissentit *Herillus* à Platone. Quin & Socrates Platonis magister dixit ὅτι μέντοι ἀγαθὸν εἶναι τὴν ἐπιστήμην, ut tradit *Laërtius* II, 31. Idemque λόγος τὰς ἀρετὰς αἰτοῦ εἶναι ἐπιστήμης, ὅτι εἶναι πύργου. Auctor est *Aristoteles* lib. VI. *Nicom.* cap. 13. *Davies.*

² *Eleatici philosophi*] Sic recte *MS. Eliens.* & ita correxerat *Victorius* Var. Lect. lib. X. cap. 17. Elea enim Parmenidis & Zenonis hujus erat patria; quod vel ex *Laërtio* manifestum. A *Reg.* tamen *Bal. Cantab.* cunctis *Parisiensibus* & tribus *Gruterianis* asseruntur *Eretriaci philosophi.* Sed hoc prorsus absurdum: nam *Eretriaci*, quod paulo post dicit noster, ab Eretria, Menedemi loco natalicio, sunt

retur. * Illi similia, sed, opinor, explicata uberius & ornatius. Hos si contemnimus, & jam abjectos putamus; illos certe minus despicere debemus; Aristonem, qui, cum Zenonis fuisset auditor, re probavit ea, quae ille verbis, nihil esse bonum nisi virtutem, neque malum nisi quod virtuti esset contrarium: in mediis ea momenta, quae Zenon voluit, nulla esse censuit. Huic summum bonum est, in his rebus neutram in partem moveri, quae ἀδιαφορία ab ipso dicitur: 'Pyrrho autem, ea ne sentire quidem sapientem, quae ἀπάθεια nominatur. Has igitur tot sententias ut omittamus; haec nunc videamus, quae diu multum-

sunt nominati. *Idem.*

3 Quod is Eretriâ fuit] Vulgo Eretrias; quod cum Latine dici non videretur, Eretricus vel Eretrius D. Lambino, Petro Fabro, Franciscoque Guieto placebat. Nos vero lectionem recepimus, quam praestant Paris. 3. Reg. à prima manu & Ven. 1471. Nec immerito. *Plautus* Afin. Aët. II. Sc. IV, 92. *Peniphanes* Rhodo mercator *Dives*. *Idem* Cistell. Aët. I. Sc. III, 42. *Adolescens hic est* Sicyni: ei vivit pater. Et *Menæchm.* Prol. vs. 17. *Mercator quidam fuit* Syracusis senex. Ac *Mil. Glorios.* Aët. II. Sc. I, 22. *Is amabat meretricem* matre *Athenis Atticis*. Denique *Merc.* Aët. V. Sc. II, 99. *Video ibi hospitem* Zacyntho. *Cesar* lib. I. Bell. Civ. cap. 24. *Reduci-*

tur ad eum deprehensus ex itinere Cn. Magius Cremona; quod idem valet ac Cremonensis. Et lib. III. cap. 71. *Duosus* his unius diei praeliis *Cesar* desideravit — C. Felginatem Placentia; A. Gravius Puteolis; M. Socrati-virum Capua. Quin & *Cantab.* repraesentat ex Eretria. Hoc etiam probum est; sed emendatricem manum redolet. *Idem.*

4 Illi similia] Vulgo illis similia. Repugnant vero nostri Codices, in quibus omnibus legitur illi, vel ulli, similia. *Idem.*

5 Pyrrho autem] Lege *Pyrrhoni autem*: nempe summum bonum est. *Idem.*

6 Quae ἀπάθεια nominatur] Sic scriptum est in uno Codice Memmiano: nisi quis putet legi

multumque defensa sunt. Alii ¹ voluptatem finem esse bonorum voluerunt. Quorum princeps Aristippus, qui Socratem audierat; unde Cyrenaici: post Epicurus; cuius est disciplina nunc notior; ² nec tamen cum Cyrenaicis de ipsa voluptate consentiens. ³ Voluptatem & honestatem ⁴ finem esse bonorum Callipho censuit: vacare omni molestia, Hieronymus: hoc idem cum honestate, Diodorus. Ambo hi Peripatetici. Honestè autem vivere, fruentem rebus iis, quas primas homini natura conciliet, & vetus Academia censuit (ut indicant scripta Polemonis, quem Antiochus probat maxime)

legi debere potius, *quæ πᾶσι nominantur*. Omnino alterutro modo legendum est, æque bona sententia. Nam si *quæ πᾶσι nominantur* legamus, ita verba erunt explicanda, sapientem ea, quæ πᾶσι nominantur, ne sentire quidem: si *quæ ἀπ᾿ αὐτῶν nominatur*, sic; sapientem ea, quæ sunt media, ne sentire quidem; quæ ἀπ᾿ αὐτῶν nominatur. *Lambin.*

Ibid. Quæ ἀπ᾿ αὐτῶν nominatur] Sic optime Paris. 2. Reg. a secunda manu & Cantab. nec aliter ediderunt *Ascenſius & Victorius*: ac ita rescriptis *Guetus*. Vulgo *quæ ἀπ᾿ αὐτῶν nominantur*. Absurde quidem; quod *Lambinus & Faber* etiam videntur. Adi nos ad Tusc. lib. V. cap. 30. *Davies*.

¹ Voluptatem finem esse bonorum voluerunt] Vulgo deest

vox penultima; quam nos ex Paris. 1. 2. 4. 5. & Reg. adsumimus. *Idem*.

² Nec tamen cum Cyrenaicis de ipsa voluptate consentiens] Parum quidem sibi congruit Epicurus, quod ei passim exprobat Cicero. Gargettius tamen philosophus stantem voluptatem, Aristippus autem morientem in summi boni sede collocabat. Hoc est, is indolentiam seu doloris vacuitatem maximis laudibus extulit; hic suaves corporis motus, qui communi voluptatis nomine censentur. Si tamen alijs fides sit adhibenda, Epicurus animi voluptatem, corporis Aristippus finem bonorum itatuit. Vide *Quintilianum Inst. Orat. XII, 2. p. 730. Laetantium Div. Inst. lib. III. cap. 7 & Epit. cap. 33. ac Laetantium lib. X. §. 131. Idem.*

³ Volupt-

xume) & ⁶ Aristoteles: ejusque amici ⁷ nunc proxime videntur accedere. Introducebat etiam ⁸ Carneades, non quo probaret, sed ⁹ ut opponeret Stoicis, summum bonum esse frui his rebus, quas primas natura conciliavisset. ¹⁰ Honestum autem, quod ducatur à conciliatione naturae, Zeno statuit finem esse bonorum: qui inventor & princeps Stoicorum fuit. Jam illud perspicuum est, omnibus his finibus ⁴³ bonorum, quos exposui, malorum fines esse contrarios. Ad vos nunc refero, quem sequar: modo ne quis illud tam ineruditum absurdumque respondeat, Quemlibet, modo aliquid.

³ Voluptatem & honestatem] Vulgo voluptatem autem & honestatem. Secundam vero voculam nesciunt Bal. Reg. Cantab. Paris. 4 5. & Ven. 1471. Idem.

⁴ Finem esse bonorum Callicho censuit] Vulgo finem esse Callicho censuit. Vocem bonorum adjecimus fide Codicum Paris. 2. 4. 5. Reg. Cantab. & Ven. 1471. Idem.

⁵ Et Aristoteles ejusque amici nunc proxime videntur accedere] Amicus legebat, ejusque amici huc proxime. Hoc est, ejus sequaces. Sic pro Murena cap. 29. Zeno, cujus inventorum amici Stoici nominantur. Vide J. Fr. Gronovium ad Livii I, 18. Idem.

⁶ Aristoteles ejusque amici nunc proxime videntur accedere] Scribe hic pro nunc: ita enim ex Co-

dicibus MSSis correxit in suo libro vir doctissimus Joannes Scala. Urfinus.

⁷ Nunc proxime] Urfini Codices, quos probat Faber, exhibent huc proxime. Si libri tales usquam extiterunt, eos equidem non sequerer; nam nunc dicit, ne Peripatetici temporis illius, quo vivebat Tullius, à magistro suo deservisse viderentur. Davies.

⁸ Carneades] Vide lib. II. de Fin. cap. 11, 12, 13. & lib. V. cap. 7. Idem.

⁹ Ut opponeret Stoicis] Paris. ut se opponeret Stoicis. Puto, non male. Vide Fin. II, 13. Idem.

¹⁰ Honestum autem quod ducatur] Paris. 2. 4. 5. & Ven. 1471 honesta autem videre quod ducatur. Vult Librarii, honeste autem vivere, quod ducatur.

liquem. Nihil potest dici inconsideratius. Cupio sequi Stoicos. ¹ Licetne (omitto per Aristotelem, meo iudicio in philosophia prope singularem) per ipsum Antiochum, qui appellabatur Academicus: ² erat quidem, si per pauca mutavisset, ³ germanissimus Stoicus. Erit igitur res jam in discrimine. Nam aut Stoicus constituatur sapiens, aut veteris Academiae: utrumque non potest: est enim inter eos non de terminis, sed de tota possessione contentio.

Nam

tur &c. quomodo diserte repræsentat MS. Regius. Et ita reponendum. Vide lib. II. de Fin. cap. XI. lib. III. capp. 6, 7, 8, 9. ac lib. IV. capp. 11, 16. Davies.

¹ *Licetne (omitto per Aristotelem, meo iudicio in philosophia prope singularem) per ipsum Antiochum?* Vulgo licetne? *Omitto per ipsum Aristotelem, meo iudicio in philosophia prope singularem: per ipsum Antiochum, &c. Sed ipsum, quod delevimus, omittunt Paris. 4. 5. Reg. Cantab. & Ven. 1471. At nos ex ingenio distinctionem mutavimus: id quod res ipsa postulabat: nam sententiam veterum Academicorum hac in parte probabat Antiochus, eique erant, præter honestatem, multa bona; cum Stoicis præterea nihil in bonis esset. Vide cap. 44. & Tusc. lib. V. cap. 8. Interrogatio igitur in se vim continet negativam. Idem.*

² *Erat quidem (Antiochus) si per pauca mutavisset, Germa-*

nissimus Stoicus] De eodem infra cap. XLV. *Sed ille vester est plane, ut supra dixi, Stoicus per pauca balbutiens. Unde Amicus hic malebat, nisi per paucis mutavisset: ut nutare perinde sit ac balbutire. De Divinat. I, 3. Reliqui omnes præter Epicurum balbutientem de natura Deorum. De N. D. I, 43. Democritus nutare videtur in natura Deorum. Idem.*

³ *Germanissimus Stoicis]* *Gravissimus Stoicus* aliqui. Sed *germanissimus Stoicus* verum est: id est, γνήσιος ἐν τοῖς μάλιστα, Camerarius.

Ibid. Germanissimus Stoicus] *Germanissimus* est verus, purus putus, genuinus. Vulgo *germanissimus Stoicis*; & ita Gruteriani alique multi Codices. Alteram vero lectionem res ipsa flagitat; firmant *Paris. 4. 5.* probarunt *Camerarius & Fabricius*, ac dederunt in suis editionibus *Manucius & Lambinus.* Antiochus nempe τὴν Στωϊκὴν μὲν ἡθικήν εἰς τὴν Ἀκαδημαίαν, au-

ctore

Nam omnis ratio vitae definitione summi boni continetur: de qua qui dissident, de omni vitae ratione dissident. Non potest igitur uterque sapiens esse, quoniam tanto opere dissentiunt, sed alter. * Si Polemonéus, peccat Stoicus, rei falsae assentiens; vos quidem nihil dicitis à sapiente tam alienum esse: sin vera sunt Zenonis, eadem in veteres Academicos Peripateticosque dicenda. ' Hic igitur neutri assentiens, si numquam, uter est prudentior?

Quid?

Stoico Sexto P. H. I, 33. Et Antiochum sane Cicero in pluribus fuisse Stoicum quam veterem Academicum vult videri, ut ait Augustinus C. D. XIX, 3. Davies.

4 Si Polemonéus, peccat Stoicus, rei falsa assentiens; vos quidem nihil dicitis à sapiente tam alienum esse] Bal. Ascens. & Victor. habent num quidem nihil dicitis. Utraque lectione conjuncta, commodaque distinctione posita; rescripserim, si Polemonéus, (subintelligendum sapiens est) peccat Stoicus rei falsa assentiens: nam vos quidem nihil dicitis à sapiente tam alienum esse. Sic plana fit sententia. Polemonéus est ὁ Πόλεμων, ut Guetus monuit. Idem.

5 Hic igitur neutri assentiens: si numquam, uter est prudentior] Sensum non video, neque videt quisquam, ut opinor, tam obscuro in loco: obscuritatis autem causa, depravatio est; quam iudicio meo tollet, qui

ita leget: Hic igitur neutri assentietis: sin utrique, uter est prudentior? Quorum verborum non absurda sententia est: dicit enim hoc: In hac controversia neutri assentietis, id est, neque Stoicum neque Academicum dicetis esse sapientem: sin utrumque; uter est prudentior? Assentietis autem refero ad illud supra positum, ad vos nunc refero. Utrique videtur esse necessarium propter insequens verbum uter. Sed hæc qui & acumine & iudicio præstant, dijudicabunt. P. Manucius.

Ibid. Si numquam, uter sit sapiens, apparebit; nonne utroque est prudentior?] Multa hic erant à scriptore Librario preperante atque aliud agente pretermissa: quæ ego ex sensu Ciceronis & sententia hujus loci restitui, non sine ope Codicum MSSorum. Lambin.

Ibid. Hic igitur neutri &c.] Corrigo Hic igitur neutri assentietis. Sin unquam; uter est prudentior? Quidam vet. libri habent

Quid? cum ipse Antiochus dissentit quibusdam in rebus ab his quos amat Stoicis, ¹ nonne indicat non esse illa probanda sapienti? Placet Stoicis, omnia peccata esse paria: at hoc Antiocho vehementissime displicet. Liceat tandem mihi considerare, utram sententiam sequar. ² Praecide, inquit: statue aliquando quidlibet. ³ Quid? quae dicuntur quidem, & acuta mihi videntur in utramque partem & paria; non-

ne

habent assentientes, ex quo assentietis facimus. Manutius ex assentiens itidem fecit assentietis. Guietus.

Ibid. Hic igitur neutri adsentiens, si nunquam, uter est prudentior] Locus est corruptissimus, eumque variis conjecturis tentarunt Manucius, Lambinus, Faber & Guietus. Iis utinam felicius esse possem; sed hæreo dubius, animique pendeo, nec emendatio, quam præstiterim, succurrit. Pal. sec. neutri assentientes. Reg. Cantab. Paris. 2. & Ven. 1471. interest prudentior. Ex his vero diversitatibus nihil, quod mihi satis ipsi facit, elicio. Attamen legendum suspicor, Hic igitur neutri adsentiens, si usquam, utroque est prudentior. Non magna quidem fit mutatio, sensusque commodus videtur. Amicus autem reponit, Hic igitur neutri adsentiens, si quicquam interest, prudentior. Ut dicat Cicero, sapiens novæ Academiæ neutri sapienti nec Polemoneo nec Stoico adsentiens, si quicquam

inter tres interest, certe prudentior. Davies.

¹ Nonne indicat, non posse illa probabilia esse sapienti? Offendebat antea, cum legerem illa probanda. Sustuli mendum ex antiquo libro. P. MANUCIUS.

Ibid. Non esse illa probanda sapienti? Vel sic legendum, quomodo jam olim edidimus; vel sic, non posse illa probata esse sapienti? vel sic, non posse illa probabilia esse sapienti? Omnino primam lectionem, quam jam olim secutus sum, reliquis duabus antepono. Vulgata autem lectio, non posse illa probanda esse sapienti, ferri non potest. Lambin.

Ibid. Non esse illa probanda sapienti] Vulgo non posse illa probanda esse sapienti; quod mira sane pertinacia defendit Pet. Faber: nam posse ibi παρὶς αὐτῶν vident ii, qui Latine sciunt. Nos igitur Lambinum sequimur. Dormitans nempe Librarius non posse scripserat; erroremque post animadvertens, oræ Codicis esse adleverat. Tandem, veluti fit,

utraq

ne caveam, ne scelus faciam? * Scelus enim dicebas esse, Luculle, dogma prodere. Conteneo igitur me, ne incognito adsentiar; quod mihi tecum est dogma commune. Ecce multo major etiam dissensio. Zeno in una virtute positam beatam vitam putat. Quid Antiochus? Etiam, inquit, beatam, sed non beatissimam. Deus ille, qui nihil censuit deesse virtuti: homuncio hic, qui multa putat praeter virtutem homini

utraque lectio verbis *Tullianis* est illata. Hinc *Cantab.* exhibet non posse esse illa probanda sapienti; cum in reliquis libris alius sit ordo vocabulorum. *Davies*

2 *Præcide, inquit*] Hanc vocem *Jac. Gronovius* habet suspectam; ejusque loco reponit *decide*. Immerito. Noster de *Senect.* cap. XVI. *Brevi præcidam.* Vide & lib. VIII. ad *Attic. Epist.* 4. & lib. X. Ep. 16. *Idem.*

3 *Quid? quæ dicuntur &c.]* Editio *Ascensii*, *Quid qualibet dicuntur, quod & acuta mihi videntur in utramque partem, & paria?* An sic, *Quid, quod quæ dicuntur, & acuta mihi videntur in utramque partem, & paria?* Nonne caveam &c. Supra: *Quid quod si ista vera &c. & sexcenta similia.* Sed fortasse sic legendum fuerit: *Quid, quæ dicuntur, quod & acuta mihi videntur in utramque partem, & paria?* Quæ *Ascensii* lectio est pura puta, si rō libet sustuleris, ut ex aliis li-

bris scriptis & excusis tollendum est. Et forte transpositio ista rō quod sine gratia non est. *Guietus.*

Ibid. Quidlibet. Quid? quæ dicuntur quidem, & acuta mihi videntur.] *Parif.* 2. 5. exhibent *quidlibet. Qualibet dicuntur, quæ & acuta &c.* *Pal. sec. & Cantab.* dant *quidlibet: quæque dicuntur quæ & acuta.* *Reg. autem quidlibet. Quæcunque dicuntur quæ & acuta mihi videntur.* Scripsit ut opinor *Cicero, statue aliquando quidlibet. Quid? cum quæ dicuntur quidem, & acuta mihi videntur in utramque partem & paria; nonne caveam ne scelus faciam?* Hoc sane modo lenius procedit oratio: nam *Guieti* conjecturæ, ut mitissime dicam, non sunt bonæ. Non tamen inelegans est *Amici* emendatio, qui legit, *Quid? cum dicantur & acuta, ut mihi videtur, in utramque partem & paria; nonne &c.* *Davies.*

4 *Scelus enim dicebas esse, Luculle, dogma prodere]* Respicit ad hujusce

homini partim cara esse, partim etiam necessaria. Sed ille vereor ne virtuti plus tribuat quam natura patiatur, ¹ praesertim Theophrasto multa diserte copioseque dicente. Et hic metuo, ne vix sibi constet; qui cum dicat esse quaedam & corporis & fortunae mala, tamen eum, qui in his omnibus sit, beatum fore censet, si sapiens sit. Distrahor: cum hoc mihi probabilius, tum illud videtur: & tamen, nisi alterutrum sit, virtutem jacere plane puto. Verum in his discrepant. ² Quid? illa, in quibus consentiunt, num pro veris probare possumus? sapientis animum numquam nec cupiditate moveri, nec laetitia efferri. Age, haec probabilia fane sint: num etiam illa? numquam timere, numquam dolere. ³ Sapiensne non timeat? nec, si patria deleatur, non doleat? ⁴ Durum: sed Zenoni necessarium; cui, praeter

hujusce libri cap. IX. *Davies.*

¹ *Praesertim Theophrasto multa diserte copioseque dicente*] Quid hoc ad rem? nisi semet Zenonis sententiae Theophrastus opposuerit. *Lambinus* edidit, *praesertim Theophrasto multa contra diserte copioseque dicente*, & ita legendum credo. Possis etiam *praesertim Theophrasto multa diserte copioseque* OPPONENTE. Scilicet elegantissimus ille philosophus in libro *de vita beata* statuerat, *verbera, tormenta, cruciatus, patriae eversiones, exilia, orbitates, magnam vim habere ad male misereque vivendum.*

Vide *Ciceronem* Tuscul. lib. V. cap. 5. *Idem.*

² *Quid? illa, in quibus consentiunt, num pro veris probare possumus?*] Vulgo quid illud? in quibus consentiunt; nec aliter omnes nostri. Sed hoc cum parum commode dici videretur; statim incidit ista, quam dedi, correctio. Eam tamen in suis editionibus occupant *Ascensius, Lambinus, Aldus* nepos, & vir doctus ad oram editionis *Stephanicae* 1543. *Idem.*

³ *Sapiensne non timeat? nec, si patria deleatur, non doleat?*] *Ven.* 1471. *Sapiens ne non timeat*

praeter honestum, nihil est in bonis: tibi vero, Antioche, minime, cui praeter honestatem multa bona, praeter turpitudinem multa mala videntur: quae & venientia metuat sapiens necesse est, & venisse doleat. Sed quae-ro, quando ista fuerint ab Academia vetere decreta, ut animum sapientis commoveri & conturbari negarent? Mediocritates illi probabant, & in omni permotione naturalem volebant esse quendam modum. Legimus omnes Crantoris, veteris Academici, de luctu: est enim non magnus, verum aureolus, &, ut Tuberoni Panaetius praecipit, ad verbum ediscendus libellus. Atque illi quidem etiam utiliter à natura dicebant permotiones istas animis nostris datas: metum cavendi causa: misericordiam aegritudinemque, clementiae: ipsam iracundiam, fortitudinis quasi cotem esse dicebant. Recte se-cusne

meat neque si patria deleatur non dolere neque si deleta sit. Reg. vero, *Parif.* 2. 4. 5. & *Cantab.* exhibent *sapiensne non timeat? nec, si patria deleatur, non doleat, nec si deleta sit?* Hinc non difficulter emergit praecleara sane correctio: nam prorsus est legendum, *sapiensne non timeat ne patria deleatur? nec doleat, si deleta sit?* Nam quod paulo post ait noster, *mala & venientia METUAT sapiens necesse est & venisse DOLEAT.* Vide sis *Valerium Flac-cum* I, 327. *Idem.*

4 Durum: sed Zenoni neces-

sarium] Primam vocem praetermittunt *Parif.* 2. 4. & *Ven.* 1471. Vulgo legitur *satis durum.* At illud *satis* haud agnoscunt *Parif.* 5. *Reg. & Cantab.* quapropter expunximus, vel ob id *Horatianum,*

Durum: sed levius fit patientia

Quicquid corrigere est nefas.

Extat lib. I. Od. XXIV, 19. *Davies.*

5 *Iracundiam, fortitudinis quasi cotem esse*] Inapte nonnulli libri *comitem* representant. Vide quae diximus ad *Tusc.* IV, 19. *Idem.*

Q4

1 Sed

cusne, alias viderimus: atrocitas quidem ista tua quo modo in veterem Academiam intruperit, nescio. Illa vero ferre non possum; non quo mihi displiceant: (sunt enim Socratica, pleraque mirabilia Stoicorum, quae *παράδοξα* nominantur) ¹ sed ubi Xenocrates, ubi Aristoteles ista tetigit? hos enim quasi eosdem esse vultis. Illi umquam dicerent, sapientes solos reges, solos divites, solos formosos? omnia, quae ubique essent, sapientis esse? neminem consulem, praetorem, imperatorem, nescio an ne quinquevirum quidem quemquam, nisi sapientem? postremo, solum civem, solum liberum? insipientes omnes, peregrinos, exsules, servos, ² furiosos denique? scripta Lycurgi, Solonis, duodecim tabulas nostras, non esse leges? ³ ne urbes denique, aut civitates, nisi quae essent

¹ *Sed ubi Socrates, ubi Aristoteles ista tetigit?*] Nullo modo Socrates legi potest; adversatur enim ei, quod supra dixit: *Non quod mihi displiceant: sunt enim Socratica pleraque.* Nihil autem Socratem scriptum reliquisse quis nescit? Quare cum antiquis libris *Xenocrates* legendum est: hi enim duo Platonicae disciplinae vicarii extiterunt. Academici ab hoc, ab Aristotele Peripatetici cognominati sunt. Aperit adhuc magis hoc, quod inquit, *Hos enim quasi eosdem esse vultis*: nam illos, ex eodem fonte ortos, leviter inter se dissentientes,

multi idem re sentire exillimabant. *Cicero* in hoc libro de Platone loquens: *Alter, quia reliquit perfectissimam disciplinam, Peripateticos & Academicos, nominibus differente, re congruentes.* *Victorius.*

² *Furiosos denique?* scripta Lycurgi — non esse leges?] *Vulgo furiosos? denique scripta Lycurgi — non esse leges?* Ex re ipsa nos interpunctionem mutavimus; nostramque distinctionem *Paris. 5. Reg. & Cantab.* agnoscunt. *Davies.*

³ *Ne urbes denique?*] Moneo Lectorem, nequid mutet, dissentien-

essent sapientium? Haec tibi, Luculle, si es ad-
 sensus Antiocho familiari tuo, tam sunt de-
 fendenda, quam moenia: mihi autem, bono
 modo: tantum, quantum videbitur. Legi a-45
 pud Clitomachum, cum Carneades & Stoicus
 Diogenes ad senatum in Capitolio starent, A.
 Albinum, (qui tum, P. Scipione & M. Mar-
 cello coss. praetor esset) eum, qui cum avo tuo,
 Luculle, consul fuit, doctum fane hominem,
 ut indicat ipsius historia scripta Graece, jocan-
 tem dixisse Carneadi: Ego tibi Carneade, prae-
 tor esse non videor, quia sapiens non sum; *nec
 haec urbs, nec in ea civitas. Tum ille, Huic
 Stoico non videris. Aristoteles aut Xenocra-
 tes, quos Antiochus sequi volebat, non dubita-
 vissset, quin & praetor ille esset, & Roma urbs,
 & eam civitas incolet; † sed ille vester est
 1 plane,

sentientibus antiquis libris: me-
 am opinionem ponderari dili-
 genter cupio. Mihi rectius vi-
 detur, *ne urbes quidem*. Hoc
 aliis item si videbitur, retine-
 bo sententiam meam; sin mi-
 nus, abjiciam non invitus. P.
 Manucius.

4 *Nec hac urbs &c.*] Liber
 Pal. 2. apud Gruterum *ne hac
 urbs, ne civitas*. An, *ne hac
 urbs, nec in ea civitas*? Quid
 si lectio Palatini recta est; *ne
 hac urbs, ne civitas*: & rō in
 ea Glossēma est, quod à quo-
 piam sciolo intrusum est prop-
 ter sequentiā illa, & *eam civi-*

tas incolet. Viderint acutio-
 tiores. Brevioribus, dum recta
 sint, favendum. GUIETUS.

Ibid. Inepta est *Pal.* secundi
 lectio; nec à vulgatā receden-
 dum, quam multi Codices me-
 rito servant. Nisi forte, cum
 Paris. 5. det *nam urbs*, malis
non urbs. Sed perinde est. *Da-
 vies.*

5 *Sed ill' vester*] Vulgo *ns-
 ter*. Sed emendationem no-
 stram plane flagitat auctoris
 mens: Antiochus enim intel-
 ligitur, quem Lucullus seque-
 batur. *Idem.*

1 *Plane*

¹ plane, ut supra dixi, Stoicus perpauca balbutiens. ² Vos autem mihi veremini, ne labar ad opinionem, & aliquid adsciscam & comprobem incognitum: quod minime vultis. Quid consilii datis? Testatur saepe Chrysippus, tres solas esse sententias, quae defendi possint, de finibus bonorum: circumcidit & amputat multitudinem: aut enim honestatem esse finem, aut voluptatem, aut utrumque. Nam qui summum bonum dicant id esse, si vacemus omni molestia, eos invidiosum nomen voluptatis fugere, sed in vicinitate versari: quod facere eos etiam, qui illud idem cum honestate conjungerent: nec multo secus eos, qui ad honesta-

¹ *Plane, ut supra dixi, Stoicus perpauca balbutiens*] Nonius in *balbutire*: Cicero Academicorum libro IV. *Plane ut supra dictus (Lege dixi) Stoicus perpauca balbutiens*. Hinc etiam patet *Lambinum* male correxisse *Stoica perpauca*. Sane multum aberat, ut *Antiochus Stoica perpauca* defenderet; Stoicos enim in plerisque sequebatur. Adeo ut fuisset, si *perpauca mutavisset, germanissimus Stoicus*. Vide supra cap. XLIII. *Davies*.

² *Vos autem mihi veremini*] Legendum videtur, *vos autem mihi vereri videmini*. Verumtamen nihil mutare ausim: nam *mibi veremini* sic potest explicari; mihi timetis, hoc est, mea causa & pro me & in

rem meam timetis, ne scilicet labar &c. quomodo boni scriptores loquuntur interdum. *Lambinus*.

Ibid. Vos autem mihi veremini, ne labar ad opinionem & aliquid &c.] Licet *alicui vereri* satis sit Latinum, tamen concinnior erit oratio si, mutatis interpunctionibus, legas, ut *Amicus* legendum censet, *Vos autem, qui veremini ne labar ad opinionem, & aliquid adsciscam & comprobem incognitum, quod minime vultis, quid consilii datis?* Et *opinationem* quidem, non *opinionem*, flagitat loci sensus. *Davies*.

³ *Ita tres relinquit sententias*] Vulgo *reliquit*. Nos Latinitate Codicumque *Parisi. 5. Bal. & Reg.* fide nixi veram lectionem

honestatem prima naturae commoda adju-
 rent. ³ Ita tres relinquit sententias, quas pu-
 tet probabiliter posse defendi. Sit sane ita;
 quamquam à Polemonis, & Peripateticorum,
 & Antiochi finibus non facile divellor, neque
 quicquam habeo adhuc probabilius: ⁴ verum-
 tamen video, quam suaviter voluptas sensibus
 nostris blandiatur. ⁵ Labor eo ut assentiar Epi-
 curo aut Aristippo. Revocat virtus; vel po-
 tius reprehendit manu: pecudum illos motus
 esse dicit, ⁶ hominem jungit deo. Possum esse
 medius: ut, quoniam Aristippus, quasi animum
 nullum habeamus, corpus solum tuetur; Zeno,
 quasi corporis sumus expertes, animum solum
 con-

lectionem restituimus. *Idem.*

⁴ *Verumtamen video* &c.] An-
 fic: *Verumtamen* cum *video*
quam suaviter &c. *labor eo*,
ut assentiar. *Ἐπίχρῳ*. S. Victo-
 ris Codex *labore*: ex quo *la-*
bor eo cum Grutero legendum
 puto. Ex *labor eo* imperiti
 Librarii partim *labore*, partim
labore fecerunt. *Quietus*.

⁵ *Labor ut assentiar Epicuro*]
 Vulgati libri *labore* omnes ha-
 bebant: quod verbum ut de-
 pravatum esse crederem, fecit
 id quod sequitur, *revocat vir-*
tus, vel potius reprehendit ma-
nu: nam sine dubio *revocat*
 & *reprehendit manu* quippiam
 requirunt, quod in translatione
 respondeat: quale videtur esse
 verbum *labor*; quod ego &
 Metaphoram & sensum secutus

reposui pro *labore*. P. Ma-
 nucius.

Ibid. Labor eo ut assentiar]
 Vulgo deest vox secunda. At
 cum *Pall. Bal. Cant.* & vete-
 res impressi dent, *labore, ut*
assentiar; liber autem S. Victo-
 ris, *Paris*. 1. 2. 4. 5. & *Reg.*
 exhibeant *labore ut assentiar*;
 recte Gruterus & Quietus eo,
 quo nos edidimus, modo re-
 ponendum coniecere. *Davies*.

⁶ *Hominem jungit Deo*] Sic
 & typis impressi & calamo
 scripti. At omnino rescriben-
 dum, *hominem JUNGI Deo*.
 Est enim *ἀνθρωπονομία* Virtutis,
 cujus hæc fingitur dictio. Sen-
 sus est, voluptatem corpoream
 rem esse belluinam, adeoque
 prorsus indignam, quæ sit ho-
 minis finis; siquidem Dei nos
 cognat-

conplectitur: ¹ ut Calliphontem sequar; cuius quidem sententiam Carneades ita studiose defensitabat, ut eam probare etiam videretur; quamquam Clitomachus adfirmabat, numquam se intellegere potuisse, quid Carneadi probaretur. ² Sed, si ipsum velim sequi, nonne ³ ipsa veritas, & gravis & recta ratio mihi obversetur? Tu, cum honestas in voluptate contemnenda consistat, honestatem cum voluptate, 46 tamquam hominem cum belua, copulabis? Unum igitur par, quod depugnet, reliquum est, voluptas cum honestate, de quo Chrysippo fuit, quantum ego sentio, non magna contentio.

Alterum

cognitione tenemur. De hac re passim philosophi. Vide modo nostrum de Legg. lib. I. cap. 7, seqq. *Davies.*

¹ *Ut Calliphontem sequar*] Abundare ut, qui totum ambitum verborum attendet, statim intelliget: &, ut dicam quod sentio, suspicor ipsum ita scripsisse *Ciceronem* rem potius quam verba spectantem: idem enim alibi quoque vitium deprehendi. Ut lib. III. de Fin. *Ne illud quidem est consentaneum, ut, si, cum tria genera bonorum sint, qua sententia est Peripateticorum, eo beatior quisque sit, quo sit corporis aut externis bonis plenior, ut hoc idem approbandum sit nobis.* Et lib. I. Ep. 1. ad Quintum fratrem, *Ut te ante compares; cum jam dixerit ut si hoc plane &c. P. Manucius.*

Ibid. Ut Calliphontem sequar] Videtur delenda particula ut hoc loco, ut inanis & otiosa: nam supra posita semel est suo loco, ibi, ut, *quoniam Aristippus &c.* Verumtamen non sum eam delere ausus: nam saepe Latini scriptores tales particulas bis ponunt, cum ea, quae semel posita est, longius distat. Idque saepenumero apud *Plautum* animadverti & notavi. *Lambinus.*

Ibid. Ut Calliphontem sequar] *Gruterus* fide *Pal.* tertii reposit, aut *Calliphontem sequar.* Sed is hac ratione sententiam prorsus corrumpit: nihil enim est, quod conjunctioni disjunctivae respondeat. *Guietus* ut vel aut pro *Glossmate* numerat. Omnino tamen vera est *Manucii Lambinique* ratio. At quod eorum posterior *Calliphontem* re-

scribit;

Alterum si sequare, multa ruunt, & maxime
 communitas cum hominum genere, caritas, a-
 micitia, iustitia, reliquae virtutes, quarum esse
 nulla potest, * nisi erit gratuita: nam quae vo-
 luptate, quasi mercede aliqua, ad officium in-
 pellitur, ea non est virtus, sed fallax imitatio
 simulatioque virtutis. Audi contra illos, qui
 nomen honestatis à se ne intellegi quidem
 dicant, nisi forte quod gloriosum sit in volgus,
 id honestum velimus dicere: fontem omnium
 bonorum in corpore esse: hanc normam, hanc
 regulam, hanc praescriptionem esse naturae; à
 qua qui aberravisset, eum numquam, quid in vi-
 ta

scribit; id contra fidem Co-
 dicum non est faciendum: nam
 ut *Antiphontem & Antiphonem*
 dixit *Tullius*, sic etiam *Calli-
 phontem & Calliphonem* dicere
 potuit. Ultima tamen ratio
 placet *Charisio* Inst. Gramm.
 lib. I. coll. 48, 49, 94. *Da-
 vies.*

2 *Sed si ipsum velim sequi*
 Vulgo *sed si ipsum finem ve-
 lim sequi*: unde *Lambinus* re-
 scribendum conjecit, *sed si ip-
 sius finem velim sequi*. Sed
Parif. 5. *finem* omittit, eam-
 que praestat lectionem, quam
 nos merito sequimur. Quin
 & *finem* *Guietus* ex conjectura
 delendum statuerat. *Idem.*

3 *Ipsa veritas*] Vulgo *ipsa*
severitas; & ita *Manucius*, *Lam-
 binus*, *Brutus*, & *Aldus* nepos.
 At res ipsa nostram lectionem
 firmat; quam repraesentant *As-*

census & Victorius. Quin sic
 exhibent *Parif.* 4. *Reg. Cantab.*
 & *Ven.* 1471. *Idem.*

4 *Nisi erit gratuita*] Hoc
 opponit *Epicuro*, qui virtutes
δία τὴν ἡδονὴν censuit *αἰσθητάς*.
 Vide *Menagium* ad *Laertii* X,
 138. *Idem.*

5 *Nomen honestatis à se ne*
intelligi quidem] *Epicureos* in-
 telligit. *Cicero* *Tuscul.* lib. V.
 cap. 26. *Epicurus* *hac nostra*,
honesti, turpia, inridet; dicit-
que nos in vocibus occupatos,
inanes sonos fundere; neque quic-
quam ad nos pertinere, nisi quod
aut leve aut asperum in cor-
pore sentiatur. Hinc ejus dis-
 cipuli omne, quod honestum nos
 & laudabile esse dicimus, id
 cassum quiddam & inani vocis
 sono decoratum esse dicunt, ut
 ait ejusdem libri cap. xli.
Idem.

ta sequeretur, habiturum. Nihil igitur me putatis, haec & alia innumerabilia cum audiam, moveri? Tam moveor, quam tu, Luculle: neque me minus hominem quam te putaveris. Tantum interest, quod tu, cum es conmotus, adquiescis, adsentiris, adprobas; verum illud, certum, comprehensum, perceptum, ratum, firmum, ¹ fixum fuisse vis; deque eo nulla ratione neque pelli neque moveri potes: ego nihil ejusmodi esse arbitror, cui si adsensus sim, ² non adsentiar saepe falso; quoniam vera à falsis nullo discrimine separantur, praesertim cum judicia ista dialecticae, nulla sint. Venio enim jam ad tertiam partem philosophiae. Aliud judicium Protagorae est, ³ qui putet id cuique verum esse, quod cuique videatur: aliud Cyrenaicorum, qui praeter ⁴ permotiones intimas nihil putant esse judicii: aliud Epicuri, qui omne

¹ *Fixum fuisse vis*] Recte Paris. quintus *fixum vis*, praetermissa voce supervacanea. *Davies*.

² *Non adsentiar saepe falso*] Vulgo *falso*. Nos eam lectionem damus quam suppeditavit *Reg.* & ita *Lambinus* edidit. Aliter certe loqui *Cicero* non solet. *Idem*.

³ *Qui putet id cuique verum esse quod cuique videatur*] Hæc erant Protagoræ verba: ἡρώτων χρημάτων μέτρον ἀνθρώπου. ὃ μὲν ὄντων ὡς ἐστὶν. ὃ δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ ἐστὶν. Ea referunt scriptores plurimi. Vide *Menagium*

ad *Laertii* IX, 51. & *Fabricium* ad *Sextum Empiricum* *Pyrrh.* Hypot. lib. I. cap. xxxii. §. 216. Porro legendum *qui putat*, non *qui putet*, ut ostendunt sequentia quæ modum habent *indicativum*. *Idem*.

⁴ *Permotiones intimas*] Dolorum & voluptatem. Huc spectantia veterum loca congestimus ad hujusce libri cap. vii. *Idem*.

⁵ *Vester Antiochus*] Vulgo *nos*; contra quam res ipsa postulabat. Vide nos ad cap. xlv. *Idem*.

⁶ *A Chrysippo pedem nusquam*]

omne iudicium in sensibus, & in rerum noti-
tiis, & in voluptate constituit. Plato autem
omne iudicium veritatis, veritatemque ipsam,
abductam ab opinionibus & à sensibus, cogita-
tionis ipsius & mentis esse voluit. Numquid
horum probat ⁵ vester Antiochus? Ille vero
ne majorum quidem suorum. Ubi enim aut
Xenocratem sequitur, cujus libri sunt de ratio-
ne loquendi multi, & multum probati? aut ip-
sum Aristotelem, quo profecto nihil est acuti-
us, nihil politius? ⁶ à Chrysippo pedem nus-
quam. Quî ergo Academici adpellamur? an ⁴⁷
abutimur gloria nominis? Aut cur cogimur
eos sequi, qui inter se dissident? In hoc ipso,
quod in elementis dialectici docent, quo mo-
do judicare oporteat, verum falsumne sit, si
quid ita connexum est, ut hoc, *Si dies est,*
lucet, quanta contentio est? ⁷ Aliter Diodoro,
aliter

quam] Vulgo *numquam*. Sed
adverbium loci, non *temporis*,
superius adhibuit noster; dum
querit ubi *Xenocraten sequitur*?
Igitur ejusdem modi vocabulo
Tullius hic usus est. Et ita
sane *Reg.* pro varia lectione.
Idem.

⁷ Aliter Diodoro, aliter Phi-
loni, Chrysippo aliter placet]
Vulgo *aliter Diodoto*. Sane
nulli non notus est *Diodotus*
Stoicus, Ciceroni per familiaris;
quod in causa, credo, fuit cur
illum huc intulerint *Lambinus*
& *Gruterus*. Sed *Diodorus* is
intelligendus est qui *Κρόνος* ap-

pellabatur; ut ex sequentibus
patebit. Quinetiam *Philonem*,
Antiocho magistrum, non vult
Cicero, sed *Diodori Croni* dis-
cipulum, contra cujus *ἀπὸ συ-
μμεσίων* libros scripsit *Chrysi-*
p^{us}: ut testatur *Laertius VII*,
191. Idem §. 16. Ζήνων ἐπι-
μελῶς καὶ πρὸς Φίλωνα τὸ Δια-
λεκτικὸν διεκρίνετο & συνεχόλαζεν
αὐτῷ. Nam graviter lapsus est
Th. Aldobrandinus, qui *Philo-*
nem Clitomachi μαθητὴν intel-
ligit, *Zenonem*que cum eo fre-
quenter disputare solitum con-
tendit: siquidem *Zeno Cittieus*
mortuus est Olymp cxxix, i.
fed

aliter Philoni, Chrysippo aliter placet. Quid? cum Cleanthe, doctore suo, quam multis rebus Chrysippus diffidet? Quid? duo vel principes dialecticorum, Antipater & Archidemus, opiniosissimi homines, nonne multis in rebus dissentiunt? Quid me igitur, Luculle, in invidiam, & tamquam in concionem vocas; & quidem, ut seditiosi tribuni solent, ocludi tabernas jubes? Quo enim spectat illud, cum artificia tolli quereris à nobis, nisi ut opifices concitentur? qui si undique omnes conveni-
runt, facile contra vos incitabuntur. Expromam primum illa invidiosa, quod eos omnes, qui in concione stabunt, exules, servos, insanos esse dicatis: deinde ad illa veniam, quae jam non

sed auditor Clitomachi Philo-
nonnisi circa Olymp. cxxx.
hoc est, annos minimum octo-
ginta post Zenonis obitum, *α-
λαρχεῖν* incepit. De Philone il-
lo Dialéctico plura *Joan. Jon-
sus* de Scriptor. Hist. Philos.
lib. II. cap. 1. *Sextus* Empi-
ricus *Pyrrhon*. Hypot. lib. II.
cap. XI. §. 110. *Ὁ μὲν γὰρ
Φίλων φησὶν, ὅτις εἶναι συνη-
μένον τὸ μὴ ἀρχόμενον ἀπὸ ἀλη-
θεῖς ἐ λήγον ἐπὶ ψεύδους, οἷον, ἡμέ-
ρας ἑσπης καὶ ἐμὲ διαλεγόμενα, τῇ
ἐτ' ἡμέρᾳ εἶναι, ἐγὼ διαλέγομαι. Ὁ
δὲ Διοδωρος, ὃ μὴτε εὐδέχεται
μὴτε εὐδέχεται, ἀρχόμενον ἀπὸ
ἀληθοῦς λήγειν ἐπὶ ψεύδους &c.*
Vide & lib. VIII. advf. Ma-
them. §. 113, seqq. Præterea
Bal. Reg. Cantab. Ven. 1471.
aliique veteres edii nostrum le-

gendi modum repræsentant. In-
ter eundem hunc *Diodorum*
& Chrysippum magna fuit e-
tiam *αὐτῶν αὐτῶν* contentio;
quod memoriæ tradiderunt *Ci-
cero* de Fato cap. VII. & *Hie-
ronymus* advf. Pelag. Dial. I.
pag. 557. E. In aliis etiam
nonnullis dissentiebant, quod pa-
tet ex *Agellii* Not. Attic. lib.
XI. cap. 12. *Davies*.

I Quod eos omnes qui in con-
cione stabunt exules, servos,
insanos esse dicatis] Hujusce *πα-
ρας* loco *Parif. 1. 2. 4.* ex-
hibent quo deos omnes nos *πισ-
ta* vos esse dicatis: unde legen-
dum, quod eos omnes vos *ισ-
nos* esse dicatis, quo modo di-
serte dat *Parif. 5.* & ita fere
Reg. Cantab. & Ven. 1471.
Certe non liquet ullos dari
MSSon

non ad multitudinem, sed ad vosmetipsos, qui adestis, pertinent: negat enim vos Zeno, negat Antiochus, scire quicquam. Quo modo? inquires: nos enim defendimus, etiam insipientem multa comprehendere. ² At scire negatis quemquam rem ullam, nisi sapientem. Et hoc quidem Zeno gestu conficiebat. Nam cum extensis digitis adversam manum ostenderat, Visum, inquiebat, huiusmodi est: deinde, ³ cum paulum digitos contraxerat, Adensus huiusmodi: tum, cum plane conpresserat, pugnumque fecerat, Conprehensionem illam esse dicebat. Qua ex similitudine etiam nomen ei rei, quod ante non fuerat, κατάληψιν inposuit. ⁴ Cum autem laevam manum admoverat, & illum

MSSStos qui locum præbeant auctiorem. *Idem.*

² At scire negatis quemquam rem ullam, nisi sapientem] Augustinus contra Academicos lib. I. cap. 7. Scientia non solum comprehensis, sed ita comprehensis rebus constat, ut neque in ea quisquam errare, nec quibuslibet adversantibus impulsus nutare debeat. Unde verissime à quibusdam philosophis dicitur in nullo eam posse nisi in SAPIENTE inveniri. Sextus Empiricus advf. Mathem. lib. VII. §. 433. Ἐπεὶ γὰρ τῶς φαίλοισι καὶ αὐτοῖς (Στωϊκοῖς) ἐγκαταβρωμὸν τῇ Ζήνῳ καὶ Κλεάνδρῳ καὶ Χρύππῳ & οἱ λοιποὶ τὸ ἀπὸ τῆς αἰρέσεως πᾶσι ὃ φαῦλόν ἀγνοία κρατῆται πάντως ἡ γένεσι Ζήνῳ, Πίττει &c. καὶ μὴν, ἢ ἐγγύς τοῦ δόγμα

πῶς Χρύππῳ Στωϊκὸν δὲ, φησὶ δὲ τὸ, πάντες ἀγνοεῖ ὁ Φαῦλος, ἢ ἐδὲ αὐτὸ πᾶσι ἡτίετο &c. Vide & Horatium lib. II. Sat. III, 43. ac nostrum de Orat. lib. III. cap. 18. *Idem.*

³ Cum paulum digitos contraxerat] Vulgo constrinxerat. Sed alterum verbum commodius videbatur; idque præstant Cantab. & editio Victoriana. Davies.

⁴ Cum autem laevam manum admoverat, & illum pugnum arte vehementerque conpresserat] Paris. 4. 5. & Reg. laevam manum adverterat; quod non placet. Minus etiam necessario Lambinus, intrusa voce, legit laevam manum pugno admoverat. At sequentia verba remedium flagitabant; nam legas oportet

lum pugnum arcte vehementerque compresserat, Scientiam talem esse dicebat; cuius conpotem, nisi sapientem, esse neminem. Sed,¹ qui sapientes aut sint, aut fuerint, ne ipsi quidem solent dicere. Ita tu nunc, Catule, lucere nescis; ² nec tu, Hortensi, in tua villa nos esse. Num minus haec invidiose dicuntur? nec tamen nimis eleganter: illa subtilius. Sed quo modo tu, si nihil comprehendere posset, artificia concidere dicebas, neque mihi dabas, id quod probabile esset, satis magnam vim habere ad artes: sic ego nunc tibi refero, artem sine scientia esse non posse. An pateretur hoc Zeuxis, aut Phidias, aut Polycletus, nihil se scire, cum in his esset tanta solertia? ³ Quod si eos docuisset aliquis quam vim habere diceretur scientia, desinerent irasci: ne nobis quidem suscenserent, cum didicissent id tollere nos, quod nusquam

oportet & illa pugnum arcte vehementerque compresserat. Illa, videlicet laeva manu Davies.

¹ Qui sapientes aut sine aut fuerint] Sic diserte Paris. 5. Reg. & Ven. 1471. Accedit & Paris. 2. in eo enim legitur, qui sapientes sint aut fuerint. Vulgo qui sapiens sit aut fuerit. Idem.

² Nec tu, Hortensi] Malim & tu Hortensi, videlicet nescis. Vel atque tu, Hortensi. Sunt enim Codices in quibus neque legitur. Possis etiam, aequae tu &c. Idem.

³ Quod si] Lego qui, si eos — scientia, desinerent &c. Idem.

⁴ Jurare ex sui animi sententia — videri pronuntiare] De iis, quas Cicero memorat, formulis vide Cujacium Observ. lib. I. cap. 21. & lib. III. cap. 26. Brissonium Form. lib. V. pag. 477, 482. nec non lib. VIII. pag. 710, 711. ac Savaronem ad Sidonii Apollinaris lib. III. Epist. 12. Idem.

⁵ Pronuntiare] Pronuntiaretur liber S. Victoris, quae lectio placet. Sed forte rō ut ante videri Glossēma est. Ut ea non esse facta sed videri pronuntiaretur. GUIETUS. Ibid. Nemo, libris non addicentibus rō ut deleteret, nisi qui perpetuo Glossēmata

hufquam effet; quod autem fatis effet ipsis, relinquere. Quam rationem, majorum etiam conprobat diligentia: qui primum + jurare ex fui animi sententia quemque voluerunt: deinde ita teneri, si sciens falleret; quod inscientia multa verfaretur in vita: tum, qui testimonium diceret, ut arbitrari se diceret, etiam quod ipse vidisset: quaeque jurati iudices cognovissent, ut ea non esse facta, sed ut videri ⁵ pronuntiarent. Verum quoniam non solum nau-⁴⁸ta significat, sed etiam Favonius ipse infusurrat, navigandi nobis, Luculle, ⁶ tempus esse, & quoniam satis multa dixi, est mihi perorandum. Posthac tamen, cum haec quaeremus, potius de dissentionibus tantis summorum virorum differamus, de obscuritate naturae, deque errore tot philosophorum, qui de bonis contrariis rebus tanto opere discrepant, ut, cum

Glossmata somniaret; quod *Guieto* contigit. Quod autem vir ille doctus ex uno Codice *pronuntiaretur* reponit, non est audiendus: licet accedit huic *Parif. 5.* Si movenda est recepta scriptura, cum *Grutero* potius legendum fuit *pronuntiantur*, prout edidit *Victorius*. Et ita sane dant *Parif. 2.* & *Reg. à prima manu.* Sed praestat vulgata lectio. *Davies.*

⁶ *Tempus* esse, & *quoniam* *satis multa dixi, est mihi perorandum*] *Pal* sec. *tempus* est: quam lectionem probantes *Grutero* & *Guietus*; ille, octo voces sequentes additamenta Li-

brariorum censuit: *Guietus* vero haec omnia, & *quoniam* — *Stoici texuerunt*, pro subditiis habuit. Sed misere labuntur viri illi docti & de Glossmate frustra somniant; nam tam vulgaris lectio quam verba eis suspecta sententiae sunt necessaria. Nihil enim est quod vel nauta significet vel Favonius infusurret nisi navigandi tempus esse; quoniamque Cicero sat multa dixerat, ea causa fuit idonea cur peroraret, nautaeque morem gereret ac Favonio. Cur autem reliqua spuria esse statuerit *Guietus*, nec ipse docuit, nec ullam causam video. *Idem.*

cum plus uno verum esse non possit, jacere necesse sit tot, tam nobiles disciplinas; quam de oculorum sensuumque reliquorum mendaciis, & de sorte, aut pseudomeno: quas plagas ipsi contra se Stoici texuerunt. Tum Lucullus, Non moleste, inquit, fero, ¹ nos hæc contulisse: ² saepius enim congregantes nos, & maxime in Tusculanis nostris, si quae videbuntur, requiremus. Optume, inquam: sed quid Catulus sentit? quid Hortensius? Tum Catulus, Egone, inquit? Ad patris revolvor sententiam, (quam quidem ille Carneadeam esse dicebat)

¹ Nos hæc contulisse] Paris.
4. alique quidam Codd. *hic contulisse*. Male. Vide lib. I. Fin. cap. 5. *Davies*.

² Saepius enim &c.] Totam sententiam sic legerim: *Saepius autem congregantes nos, & maxime in Tusculanis nostris, quae videbuntur requiramus: vel, si placet, quae videbuntur requiremus*. Idem.

³ Sed ita, ut intelligat] *Vitoriani* Codices dabant, *sed ita ut si intelligat*, eamque voculam *Pal.* etiam sec. agnoscit. *Legè sed ita ut simul intelligat*. Error ex scripturae compendio natus est. Idem.

⁴ Per *ἐπεὶ* illam omnium rerum comprobans] Fortasse legendum quare *ἐπεὶ*. P. Manucius.

Ibid. *Epochen enim illam*] Sic nunc edendum curavi. Nam olim verborum ordinem per-

turbatum esse putans; mutaram; nunc, eodem ordine servato, paucissima muto. Et primum deleo *per*, quod inane est & natum ex verbo, quod antecedit, *percipi*: deinde restituo particulam *enim*, quæ omiſſa fuit ab imprudente Librario propter similitudinem syllabæ postremæ vocis *epochen* Latine scriptæ. Infra tollendam repono pro tollendum. *Manutius* ex *per* fecit *quare*: quod non damno. Sed sic, ut dixi, legi malo. *Lambinus*.

Ibid. Per *ἐπεὶ* illam omnium rerum comprobans] Locus in vulgatis stella notatus corrigi potest, si pro *per* legatur *semper*, ut est in libro MSto. *Ursinus*.

Ibid. Per *ἐπεὶ*] An *insuper*, id est, præterea. *Guietus*.

Ibid. Per *ἐπεὶ* illam] Hoc mendosum est vident omnes: suasque

cebat) ut percipi nihil putem posse, adsensurum autem non percepto, id est, opinaturum sapientem existumem: ³ sed ita, ut intellegat se opinari, sciatque nihil esse, quod comprehendi & percipi possit: ⁴ per ἐποχὴν illam rerum omnium conprobans, illi alteri sententiae, nihil esse quod percipi possit, vehementer adsentior. Habeo, inquam, sententiam tuam, nec eam admodum aspernor. Sed tibi quid tandem videtur, Hortensi? Tum ille ridens, ⁵ Tollendum. Teneo te, inquam: nam ista Academiae est propria sententia. Ita sermone confecto

suasque singuli sententias in notis dixerunt, *Manucius, Lambinus, Ursinus, Faber & Guetus*. Ut verum fatear, mihi sat arri-det *Turnebi* emendatio; qui *Advers.* lib. XVI. cap. 18. legit, NEC ἐποχὴν illam omnium rerum conprobans. Quam in rem ab eo laudatus *Eusebius* *Præp. Evang.* lib. XIV. cap. 7. *Carneades* μέν, inquit, ἐν τῷ περὶ τῆς ἘΠΟΧΗΣ λόγῳ πρὸς αὐτὸν (Ἀρκεσίλαοι) δέει, φᾶς ἀδύνατον εἶναι ἀνθρώπων ὄντα περὶ ἈΠΑΝΤΩΝ ἘΠΕΨΧΕΙΝ διαφορὰν ἣ εἶναι ἀδήλα καὶ ἀκαταλήπτα, καὶ πάντα μὴ εἶναι ἀκατάληπτα, καὶ πάντα ἢ ἀδήλα. Vide & cap. VIII. Noster supra cap. 24. *Licebat* enim nihil percipere, & tamen opinari: quod à *Carneade* dicitur probatum. Parique fere modo cap. XXX. Possis etiam, prioribus verbis πλεία πηγῶν finitis, legere, *Parum ἐποχὴν il-*

lam omnium rerum conprobans. Possis quoque, ET ἐποχὴν illam omnium rerum INPROBANS. Vel hæc vel illa conjectura, quod *Codicum* lectioni proxime accedat, præplacet. *Davies*.

5 *Tollendum*] *Turnebus* *Advers.* XVI, 18. reponit *tollendam*, scilicet ἐποχὴν, cum quo facit *Lambinus*. At eos recte confutavit *Petr. Faber*, & *tollendum* retinet, subaudiens *adsensum*. Ei sane nullus aures præbeo, licet forsan à mente *Ciceronis* non multum aberrarit. Noster mihi videtur ad gestum respicere *Zenonis*, qui *digitis extensis adversam manum ostendens*, visum inquiebat *ejusmodi esse*. Vide cap. XLVII. Vult igitur *Hortensius* manum *tollendam* esse: quo nobis quidem esse visa significet: quæ tamen talia sunt, ut ea nec assensus nec perceptio sequi debeat.

fecto, Catulus remansit : nos ad naviculas nostras descendimus.

beat *Tollendum vero manum dixit*
eo modo, quo *Lucretius* I, 112.

Aeternas quoniam poenas in
morte timendum.

Vide & vs. 139, 382. ac alibi.
Non aliter *Varro* R. R. lib. I.
cap. XXI. Canes *potius cum*
dignitate & acres paucos habent
dum quam multos. *Agellius* V,
16. Sed hac ea, quæ non diu-

tius muginandum. Multa sunt
huiusmodi, quæ collegerunt
Grammaticorum *videt*. Vide
fis, inter alios, *Casp. Scioppium*
Veris. lib. III. cap. 3. *Conr.*
Rittershusium *Sacr. Lect.* lib.
VII. cap. 2. ac *J. Fr. Gro-*
novium ad *Agellii* IV, 9. Et
ad Academica quidem TANTUM.
Idem.

F I N I S.

Ex lib. I. ACADEMICORUM
ad VARRONEM.

NONIUS in *Digladiari* cap. I. §. 331.
Quid autem stomachetur Mnesarchus,
quid Antipater digladietur cum Carneade tot
voluminibus?

Ex lib. II. ACADEMICORUM
ad VARRONEM.

NONIUS in *Adbamare* cap. II. §. 5. Qui e-
nim serius honores * adhamaverunt, vix admit-
tuntur ad eos, nec satis commendati multitu-
dini possunt esse.

NONIUS in *Exponere* cap. II. §. 275 Fran-
gere avaritiam, scelera ponere, vitam suam ex-
ponere ad imitandum juventuti.

NONIUS in *Hebes* cap. II. §. 408. Quid? lu-
nae quae lineamenta sint, potesne dicere? cur
ejus nascentis alias hebetiora, alias acutiora vi-
deantur cornua?

NONIUS in *Purpurascit* cap. II. §. 717.
Quid? mare nonne caeruleum? at ejus unda,
cum est pulsa remis, purpurascit: & quidem
aqua tinctum quoddammodo & infectum.

NONIUS in *Aequor* cap. I. §. 332. Quid
tam planum videtur, quam mare? ex quo e-
tiam *aequor* illud poetae vocant.

* *Adbamaverunt*] Errat hic
Nonius: legendum enim apud
M. Tullium *adama-verunt*. LAM-
BIN. *Ibid.* Error non est à No-
nio, sed ab imperitis exscripto-
ribus; nam legendum ADAMA-

RE. Cicero Acad. lib. II. Qui
enim serius honores *adama-ve-*
runt &c. Et ita diserte MS.
Coll. Corporis Christi apud Can-
tabrigienses. *Davies.*

NONIUS in *Alabaſter* cap. XV. §. 17. Quibus etiam alabaſter plenus unguenti putere videatur.

NONIUS in *Siccum* cap. IV. §. 426. Alius adultis, alius ſenibus: alius aegris, alius ſanis: alius ficcis, alius vinolentis.

NONIUS in *Urinatur* cap. VII. §. 57. Si quando enim nos demerſimus, ut qui urinantur, aut nihil ſuperum, aut obſcure admodum cernimus.

NONIUS in *Perpendiculari* cap. II. §. 718. Atqui, ſi id crederemus, non egeremus perpendicularis, non normis, non regulis.

NONIUS in *Gallinas* cap. II. §. 372. Cum ovum inſpexerant, quae gallina peperiffet, dicere ſolebant.

NONIUS in *Concinnare* cap. I. §. 207. Quae cum ſimilitudine verbi * concinnare maxime ſibi videretur.

*Ex lib. III. ACADEMICORUM
ad VARRONEM.*

NONIUS in *Ingeneraretur* cap. II. §. 417. In tanta animalium varietate homini ut ſoli cupiditas ingeneraretur cognitionis & ſcientiae!

NONIUS in *Vindicare* cap. IV. §. 487. Aliqua poteſtas ſi ſit, vindicet ſe in libertatem.

NONIUS in *Digladiari* cap. I. §. 331. Digladiari autem ſemper, depugnare cum facinoroso.

* *Concinnare maxime ſibi videretur*] Lego concinere maxime ſibi videntur, ut habet MS. C. C. C. C. nam haec ad concinnare peperam referuntur. Davies.

sis & audacibus, quis non cum miserrimum, cum etiam stultissimum dixerit?

NONIUS in *Exsulto* cap. I. §. 335. Et ut nos nunc sedemus ad Lucrinum, pisciculosque exsultantes videmus.

NONIUS in *Gallinas* cap. II. §. 375. Qui Gallinas alere permultas qaaestus causa *solerem.

DIOMEDES lib. I. col. 373. ed. Putf. Cicero Academicarum tertio, *Malcho in opera †affixa*.

LACTANTIUS lib. VI. cap. 24. §. 2. Quod si liceret, ut iis qui in itinere deerravissent, sic vitam deviam secutis, corrigere errorem poenitendo, faciliior esset emendatio temeritatis.

NONIUS etiam laudat Academicorum lib. IV. in *Meniana* cap. I. §. 333. in *Natrices* cap. I. §. 334. in *Adstipulari* cap. II. §. 6. in *Balbutire* cap. II. §. 91. in *Dolitum* cap. II. §. 235. in *E regione* cap. II. §. 263. in *Exanclare* cap. II. §. 303. in *Infinitem* cap. II. §. 413. in *Pingue* cap. II. §. 719. in *Ravum* cap. II. §. 729. in *Uncinatum* cap. II. §. 923. Sed cum ea loca fere legantur in Academici secundi parte posteriore, mihi non videbantur hoc in loco repetenda.

*Ex libris incertis ACADEMICORUM
ad VARRONEM*

LACTANTIUS lib. III. cap. 15. Mihi autem non modo ad sapientiam caeci videmur, sed ad

* *Solerem*] Lege *solerent* cum MSto C. C. C. C. Exstat Acad. II, 18. *Davies*.

† *Affixa*] Forſan *affixo*. Idem.

ea ipsa, quae aliqua ex parte cerni videantur, hebetes & obtusi.

AUGUSTINUS lib. III. contra Acad. cap. VII. Academico sapienti ab omnibus ceterarum sectarum, qui sibi sapientes videntur, secundae partes dantur, cum primas sibi quemque vindicare necesse sit: ex quo potest probabiliter confici, eum recte primum esse iudicio suo, qui omnium ceterorum iudicio sit secundus. Fac enim, verbi causa, Stoicum adesse sapientem: nam contra eos potissimum Academicorum exarsit ingenium. Ergo Zeno, vel Chrysippus, si *interrogentur, quis sit sapiens; respondebit, eum esse, quem ipse descripserit. Contra Epicurus, vel quis alius adversariorum, negabit, suumque potius peritissimum voluptatum aucupem, sapientem esse contendet. Inde ad iurgium. Clamat Zeno, & tota illa porticus tumultuatur, hominem natum ad nihil esse aliud quam honestatem: ipsam suo splendore in se animos ducere, nullo prorsus commodo extrinsecus posito, & quasi lenocinante mercede: voluptatemque illam Epicuri solis inter se pecoribus esse communem, in quorum societatem & hominem, & sapientem trudere nefas esse. Contra ille, convocata de hortulis in auxilium quasi libera turba temulentorum, quaerentium tamen, quem incomitis unguibus bacchantes asperoque ore discerpant, voluptatis nomen, suavitatem, quietem teste populo exaggerans,

* Leg. *interrogetur*. Davies.

instat acriter, ut sine ea beatus nemo esse posse videatur. In quorum rixam si Academicus incurrerit, utrosque audiet trahentes se ad suas partes: sed si in illos, aut in istos concesserit, ab eis, quos deserit, insanus, imperitus, temerariusque clamabitur. Itaque cum & huc & illuc autem diligenter admovent, interrogatus quid ei videatur, dubitare se dicet. Roga nunc Stoicum, quis sit melior, Epicurusne qui delirare illum clamat, an Academicus, qui sibi adhuc de re tanta deliberandum esse pronuntiat? nemo dubitat Academicum praelatum iri. Rursus te ad illum converte, & quaere, quem magis amet, Zenonem, à quo bestia nominatur, an Arcesilam, à quo audit. Tu fortasse verum dicis, sed requiram diligentius; nonne apertum est totam illam porticum, insanam, Academicos autem prae illis modestos cautosque homines visum iri Epicuro?

AUGUSTINUS lib. II. contra Academ. cap. XI. Talia mihi videntur omnia, quae probabilia vel verisimilia putavi nominanda: quae tu si alio nomine vis vocare, nihil repugno. Satis enim mihi est, te jam bene accepisse, quid dicam id est, quibus rebus haec nomina imponam: non enim vocabulorum opificem, sed rerum inquisitorem decet esse sapientem.

AUGUSTINUS lib. III. contra Academ. cap. 20. Mos fuit Academicis occultandi sententiam suam, nec eam cuiquam, nisi qui secum ad sectutem usque vixisset, aperiendi.

HADR. TURNEBI

HADRIANI TURNEBI

COMMENTARIUS in ACADEMICORUM

LIBRUM PRIMUM.

LIBROS Academicos (sic enim appellat Cicero) existimo vocatos esse, quod iis nova Academia defendatur: quod genus philosophandi, ut Socraticum maxime & elegans, minimeque arrogans Cicero sequebatur. Disputationem autem fingit habitam in Cumano Varronis. Plinius H. N. xxxi, 3. scriptos esse ait in Academia Ciceronis: cujus locum adscribam: *Digna, inquit, memoratu villa est ab Averno lacu Puteolos tendentibus imposita littori, celebrata porticu & nemore: quam vocabat Cicero Academiam, ab exemplo Athenarum, (ibi compositis voluminibus ejusdem nominis) in qua & monumentum sibi instauraverat, ceu vero non in toto terrarum orbe fecisset. Hujus in parte prima, exiguo post obitum ipsius, Antistio Veiere possidente, eruperunt fontes calidi, perquam salubres oculis, celebrati carmine Laureæ Tullii, qui fuit à libertis ejus. Trium autem sequentium librorum disputatio fortasse non est in Cu-*

mano Varronis habita. Id intelligi potest ex loco quem Nonius ex III. libro affert, *Et ut nos nunc sedemus ad Lucrinum, pisciculosque exultantes videmus.*

CAP. I. *In cumano*] In Cumano tamen habitam epistola ad Varronem declarat: & illuc usque aget Cumanus pertinebat.

Pridie vesperi] Pridie quam hæc habita est disputatio.

Longo intervallo] Cum plusculum temporis in salutatione consumpsissemus, eum satis longo temporis intervallo in suam villam reducebamus. Interval- lum enim temporis intellige.

Et si quid forte] Si quid novi ipse afferret Roma. *Ecquid* Manutius legit, cum præsertim sequatur, *Et quare potius*, ecquid ipse novi. In Bruto, *Quid vos, inquam, Brute & Attice nunc? quid tandem novi?*

Intemperantis] Stulti & prope insani. Plautus: *Nescio quæ illunc hominem intemperia tenent. Est enim intemperantia à tota mente & à ratione defectio.*

Sed

Sed habeo opus] Intelligit fortasse libros qui de lingua Latina inscribuntur, quorum partes, ut tres primos libros privatim Septimio, aliquot alios Ciceroni, alios Marcello nuncupaverat, opus tamen totum, ut reor, Ciceroni dicarat, quod in multos excreverat libros. Citatur enim à Charisio Varro ad Ciceronem lib. XXII.

Eum ipsum] Eruditum & disertum hominem.

Jamdiu expectans] Nam biennio ante Ciceroni denunciavit magnam & gravem *œstimationem*.

Libone] Scribonius Libo Varro pernecessarius erat, vir sane doctus & historiæ scriptor: Liburnicæ autem & Achaicæ classi in bello civili præfuit. Ei libros etiam nuncuparat Varro: citatur enim à Macrobio Varro ad Libonem.

Nosti studium] Quam literarum & doctrinæ sit studiosus, quamque sagaciter ista odoretur & investiget.

Celare possumus] Dum semper tractamus, aliis prodimus.

Veterem illam à Socrate ortam] Socrates philosophiæ moralis auctor fuit, de qua Cicero scribebat. Se etiam alias Socraticum dicere solet, cum se Academicum profitetur, quod Socratis exemplo nova Academia nihil affirmaret: ut in Of-

ficiis, *Sed tamen nostra legens non multum à Peripateticis dissidentia, quoniam utrique & Socratici & Platonici esse volumus.* Nam * Peripatetici Platonici sunt: Academici Socratici.

Genus hoc pratermittas] De philosophia nihil scribas

CAP. II. AMAFANII aut *Rabirii*] Quorum philosophia, quod obscurum nihil habeat, in vulgus probata est. C. autem Amasianus sententiam Epicuri Latinis literis mandarat sine omni orationis elegantia, nulla vel dicendi vel differendi arte adhibita. Eum & Catium Cicero malos verborum interpretes appellat. Horatius quoque interpretem Catium significat cum scribit,

Unde & quo Catius? Non est mihi tempus aventi

Ponere signa novis præceptis. Meminit Amafanii & in Tusculano IV.

Definiunt] Nullam rationem & viam tradendarum artium sequuntur. Epicurei autem nec Rhetoricam, nec Dialecticam probabant.

Nihil apta] Nulla rationis conclusione utuntur, quæ in disputationibus dialecticorum interrogatione efficitur, quam aptam, id est, concinnam esse vult: in quo inest etiam expediti & astricti significatio: ut apud Livium, *Profectus apte*

* Peripatetici nunquam dicti sunt Platonici, nec Platonici alii sunt quam Academici vel Socratici. Locus autem hic Offic. I, 1. corruptus est, & hoc modo videtur refingendus: *Sed tamen nostra leges non multum à Peripateticis dissidentia; quoniam utique & Stoici & Platonici esse volumus.* Vide Offic. lib. III. cap. 4. Davies. tallas,

exercitu: sic Horatius, Et avitus apto Cum lare fundus: Catullus, Aptis sarcinulis, & expeditis: & verbis aptus Thucydides apud Ciceronem.

Utranque vim virtutem] Varro Antiochi discipulus erat, qui librum ediderat de concordia Stoicorum & Peripateticorum. Peripatetici autem & Academici iidem prorsus erant. Ergo cum eandem disciplinam Stoicorum & Academicorum esse censeret instituto magistri sui Varro; quæ Stoici dicunt, qui artes differendi & dicendi virtutes putant, attribuit Academicis, cum ab Academicis omnia Stoici, ut censet, mutuuntur. Virtutes autem esse censent, non tantum quia intelligentiam ornent, verum etiam quod ad bene & beate vivendum conferant. Cicero, libro tertio de Finibus, de dialectica & physica idem docet his verbis. *Ad easque virtutes de quibus disputatum est, dialecticam etiam adiungunt & physicam, easque ambas virtutum nomine appellant: alteram, quod habeat rationem, ne cui falso assentiamur, neve unquam captiosa probabilitate fallamur, eaque quæ de bonis & malis diceremus, ut tenere tuerique possimus: nam sine hac arte quemvis arbitramur à vero abduci fallique posse, &c.* Itaque virtutes complectitur dialectica, ἀπὸ πρῶτης, ἀνεκκαίωται, ἀνελεγχίαν, ἀματυρίαν ut aiunt Stoici.

Verbis quanquam novis] Verba novare cogimur, quod non est Epicureis perinde necesse,

cum de rebus ante oculos positis differant, & in eo vulgari sermone utantur.

Amasianus] Qui physica Epicuri Latine scripserat, & aut opinor, moralia.

Causas rerum] Materiam enim tantum ponit, effectiorem tollit & formam Epicurus. *Causas rerum efficientium*, id est, vim rerum efficientium, causas efficientes.

Appellat] Amasianus atomos corpuscula virtutis. Sunt autem corpuscula, individua: cum tamen individuum corpus esse geometræ negent.

Effectiorem] Causa efficiente.

Adhibenda] Scis quam nostra sint obscura physica: propterea quod adhibenda geometria est, cujus figuræ & numeri non satis explicari verbis Latinis possunt. Plato autem in Timæo Triangula scalena & isoscelea principia & elementa rerum ponit, ex quibus tesseram, pyramidem, octaedrum, icosaëdron & dodecaëdron reliquorum elementorum figuras componit, & animum ex harmonicis comparationibus & numeris componit. Nomen autem Geometriæ etiam Arithmetica hic complectitur.

Quoniam quibusnam] In geometria quomodo quicquam Latine enunciare & effari poterimus, & ut enunciaverimus, quomodo tandem ad intelligendum nostros cives adducemus.

Hæc ipsa de vita] Qualia apud nos sunt nostri, quæ de morali philosophia traduntur.

Pecudis] Voluptatem.

Zenonem

Zenonem] Stoicos, qui non multum in rebus bonis dissident à veteribus Academicis, ut inter eos verborum potius quam rerum contentio esse videatur. Nam omnia Zeno mutuatus erat ab Academia, etsi nonnulla corrigebat. Igitur eosdem prope putat ex Antiochi sententia, cum Antiochum etiam Cicero germanum prope Stoicum existimet.

Simplex] Non è tribus constitutum generibus, animi, corporis & fortunæ, sed in sole virtute positum.

Ab honestate] Nam ab honestate, corporis commoda & fortunæ emolumenta sejungi possunt.

Nec suspicari] Id est, se ne suspicari quidem. Cicero de Finibus, *Cum ipsam eam voluptatem, quam eodem nomine omnes appellamus, laudat locis plurimis, audet dicere ne suspicari quidem se ullum bonum sejunctum ab illo Aristippeo genere voluptatis. Iterum, Interdum ita laudat, ut quid præterea sit bonum, neget se posse ne suspicari quidem.*

Sensum] Sunt enim etiam Epicuro voluptates in stabilitate positæ, quæ sensum non movent, sed indolentia quadam constant.

Si vero Academiam] Legendum, sive Academiam.

Quam argute] Præter quam quod erit acute & subtiliter explicanda sententia veteris Academicæ, tum etiam erit disputatio tractanda, quæ plurimum & molestiæ & obscuritatis ha-

bet, de rerum expetendarum & fugiendarum generibus, de bonorum & malorum finibus adversus Stoicos.

Quam erit illa] Academia scilicet, id est Academicæ ratio.

Constantiam quantum] Gravitationem inconstantiam & levitatem contrariam, quod à Romanis hominibus maximum vitium putabatur.

Ut apud Platonem est] In Timæo, Ἐξ ὧν ἐπολεσάμεθα φιλοσοφίας γένος, οὗ μείζον ἀγαθὸν ἔσ' ἢ λῆθεν, οὐδ' ἤξει ποτὶ τῷ θνητῷ γίνεαι δωρηθὲν ἐκ θεῶν. Id est, Cicerone interprete, *Quibus ex rebus philosophiam adepti sumus, quo bono nullum optabilius, nullum præstantius neque datum est mortalium generi deorum concessu atque munere, neque dabitur.*

L. Ælii] L. Ælium Stilonem cognomento & Præconium Varronis præceptorem significat. Male hic *Lælius* vulgo legitur.

Veteribus] Vetus enim erat illud satyræ genus & Græcanicum; novum à Lucillio inventum. *Quintilianus* lib. X, 1. *Alterum illud est & prius satyræ genus, quod non sola carminum varietate mixtum condidit Terentius Varro, vir Romanorum eruditissimus. Sic, ut scribit Aristoteles, Chæremon poema Hippocentaurum ex omni prope versuum genere miscuerat. Menippeas autem satyras Varro scripsit ad exemplum Menippi Cynici. Earum multi tituli à Gellio citantur, & multo plures à Nonio.*

Antiqui.

Antiquitatum] Etiam de Antiquitatibus libros Varro scripserat, quos ipse de lingua Latina citat, citaturque à *Charisso* Antiquitatùm humanarum lib. XII. Videri potest hic nescio quid deesse: sensus tamen aliquis elici potest, ut dicat laudationes se instituisse in nonnullis satyris, in quibus sit philosophatus, & in Antiquitatum libris procemia philosophiæ scripsisse. Erant autem fortasse libri Antiquitatum, libri rerum divinarum & humanarum: cum præsertim *Charissius* Antiquitates humanas citet.

CAP. III. *Tui libri*] Scripserat enim de vita populi Romani Varro, & rerum divinarum & humanarum xlii. libros ad C. Cæsarem pontificem.

Ætatem] Annos urbis conditæ. Ætatem quoque patriæ postea in tertio de re Rustica scripsit. Nam in hoc nunc denique, inquit, est, ut dici possit, non, cum scripsit Ennius,

Septingenti sunt paulo plus aut minus anni,

Augusto augurio postquam inclyta condita Roma est.

Sedem regionum] Nam Roma in regiones quatuordecim divisa erat. Tacitus lib. XV, 40. Quippe in regiones XIV. Roma dividitur.

Locorum] Ut ædium, verbi gratia, sacrarum, locorum religiosorum, locorum publicorum. Locus in regione est. Loca quoque urbis multa memorat de lingua Latina. Apud D. Augustinum *sedum* legitur, non *sedem*.

Poetis nostris] In libris de poetis Latinis, in quæstionibus Plautinis, in quæstionibus Epistolicis.

Omni fere numero] Omni fere genere versus: nam mixtum erat carminum varietate, ut Quintilianus ait.

Ad impellendum satis] Eadem quorundam de Socrate opinio esse potuit. Xenophon: Εἰ δὲ πῆς Σωκράτῳ νομιζοῦσι περὶ ψαῖς μὲν ἀνθρώπους ἰσὺς ἀρετῆς κρᾶττοι γιγνέσθαι, περὶ αὐτῶν δὲ ἐπ' αὐτὴν οὐκ ἰκανόν. Id est, Si qui Socratem existimant præstantissimum fuisse ad homines ad virtutes impellendos, verum non satis idoneum qui ad eam promoveret.

Sed da mihi nunc] Legendum censeo, sed eam mihi nunc satisne probas? Est illa quidem probabilis causa, mihi tamen non satis probata. Vel da more Virgillii dixit pro dic,

Sed tamen iste deus qui sit da Tityre nobis.

Qui non verba] Alii aliqui poetæ qui sententiam interpretantur, non, ut Pacuvius, Accius, Ennius faciunt, verba explicant; quos de Finibus scribit fabellas Græcas ad verbum de Græcis expressisse, etsi interdum longiuscule recedebant à verbis, ut Ennius &c.

Εἰδ' ἄφελ' Ἀργεῶς μὴ διαπύσσῃ σκέφθῃ

Κέλχων ἐς αἶαν κυανίας Συμπληγάδας,

Μηδ' ἐν νάπαισι Πηλῆος πύσσῃ ποτὶ

Τρηνδαῖτα πύκκη, μηδ' ἐρεῖμασιν ἁλὸς χέρας

Ἀνδρῶν

Ἀδράν ἀρίστων, οἱ τὸ πᾶν χρυσὸν
δίδουσι

Πηλία μετ' ἡλθόν οὐ γὰρ ἂν δέσ-
ποιν' ἱμῶν

Μήδεια πύργους γῆς ἔπλευσ' ἰωλ-
κίας,

Ἐξωπ θυμὸν ἐκπλαγεῖς ἰά-
σιν,

Utinam ne in nemore Pelio
securibus

Casa cecidisset abieгна ad ter-
ram trabes.

Neve inde navis inchoanda
exordium

Cepisset, quæ nunc nominatur
nomine

Argo, qua vultu Argivi de-
lecti viri

Petebant illam pellem inau-
ratam arietis

Colchis imperio regis Pelia per-
dolum.

Nam nunquam hera errans
mea domo efferret pedem,

Medea animo agra, amore sa-
uvo saucia.

Et Accius in Phœnissis, pro
Ω τὴν ἐν ἄστροις οὐρανὸν τέμνων

ὁδόν,

Καὶ χρυσὸν καλλήτοις ἐμβεβῶς δι-
φογίς

Ἡλεις, θεοῖς ἱππεῖσιν εἰλίσσων
φλόγα·

Ὡς δυσυχὶ θεῶν τῇ τότ'
ἡμέρᾳ

Ἀκτῷ ἰφθαίκα.

Sol qui micantem, candido cur-
ru, atque equis

Flammam citatis fervido ardore
explicas :

Quam natum adverso augurio, Et
inimico omīne

Thebis radiatum lumen ostendis
tuum.

Interdum tamen non longe à

verbis recedebant. Ennius Me-
dea exule,

Antiqua herilis fida custos
corporis

Quid sic extra ades exani-
mata eliminās? pro,

Παλαιὸν οἶκον κλῆμα διαποίνης
ἱμῶς, &c.

Rursum illud Ennii in eadem
fabula;

Quo nunc me vertam? quod
iter incipiam ingredi?

Domum paternamne, anne ad
Pelis filias? pro,

Νῦν ποὶ τράπωμαι πόπρεα πρὸς
πατρός δόμους,

ἢ ὡς παλαιὰς πελιάδας.

Empedoclem] Qui de rerum
natura scripserat. Videri potest
huc irreplisse hoc nomen; cum
de poetis tragicis tantum loqui
videatur: neque Empedocles, ut
opinor, in Latinum conversus
esset. Tantum enim quosdam
fortasse locos imitatus erat Lu-
cretius. Nec in libro scripto
reperi.

Non solum cura] Cum in Rep.
gerenda meum quoddam munus,
meæ quædam partes & admini-
stratio erat: nunc ut mea quædam
sit Reip. cura, nulla tamen pro-
curatio est, cum omnia unius
ditione & potestate teneantur.
Sic procurationem dicet libro
tertio de Legibus. Sed quæro
quid reapse sit turpiusquam sine
procuracione senator.

Constrictum] Ductum ab illis
qui vinculis constricti sunt.

Obsolescerent] Vetustate in
desuetudinem & oblivionem mi-
hi abirent. Sumptum ab iis
quæ nitorem & splendorem ve-
tustate

tustate amittunt: quæ obsoleta dicuntur.

Legendo] Nullam enim tum literam, nisi forensẽ, facere poteram.

Fortuna] Mortua Tullia, quæ in matrimonio Dolabellæ ex partu decesserat.

Administratione] Cum Cæsaris unius ditioni & imperio civitas pareat.

Doloris] Quam ex filia amissa capio.

Otii] Quia Reip. administratione liberatus sum.

Brutus] Jam enim ad Ciceronem librum de virtute scripserat.

Gracia desideret] Legendum censeam, à *Gracia desideres*, id est, ut non desideres Græcorum philosophorum ullos libros.

Sententiam] Veterem Academiam sequitur.

Aristum] *Plutarchus* in Bruto Aristonem vocat Antiochi fratrem & *Cicero* V. Tusculana, nisi mendosi codices sunt: hic tamen & in Lucullo Aristum.

CAP. IV. *Veterem*] Academiam, quam sequebaris cum Antiochum audiebas.

In domum] Nam Antiochus Philonis auditor fuerat, diuque novam Academiam & defendebat, & coluerat.

Philo] Philo libros duos scripserat, quibus unam tantum esse Academiam contendebat: Antiochus in magistrum librum edidit nomine Sofum.

Immo vero] Ciceronis verba sunt, non Varronis.

Aqua absumptam diu] Quæ velut diluvione quadam hausta

est. Ita loquitur, quasi jamdiu obsoleverit à nova obscurata. Translatio est à locis depressis quojusmodi erat Academia ubi Plato docebat: sunt enim obnoxia diluvioni. Cicero ad Q. Fratrem. *Rome & maxime Appia & Martis, mira alluvies. Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ plurimæ: magna vis aquæ usque ad piscinam publicam.* Hic alii emendant, *A qua absum tam diu*, quod nondum satis probo.

Infirmus] Hinc illud, *Nisi de via fessus esset.*

Ex Antiocho] Atticus audiebat Antiochum, à quo *pene ex Epicuri convulsus hortalis fuerat*, ut libro primo de Leg. ipse dicit.

Socrates] Primus philosophiæ moralis auctor Socrates fuit, cum ante eum in rerum naturalium investigatione se philosophi occuparent, quarum rerum inquisitionem & obscuram & ad bene vivendum non necessariam omisit. *Cicero* in proœm. Tusc. IV.

Rebus occultis] Nihil enim obscurius est, nihil occultius quam naturæ cognitio.

Celestia] In quibus multa maxima & obscurissima naturæ pars versatur.

Perscripti] A Platone, Æschine, Xenophonte.

Refellat alios] Cum ætas illa magnum sophistarum proventum tulisset, omnia se scire prædicantium, & falsa scientiæ persuasionem juventutem imbuentium; contrariam institit viam Socrates, se nihil scire professus, utque

utque errore homines liberaret, nihil affirmavit, sed alios refutavit, *ἡλεγκτικὸν λόγον*, ut inquit *Plutarchus*, ὡς περ καὶ θαυμαστὸν ἐργὸν φάρμακον, id est, oratione refutatrice, tanquam purgante medicamento utens. Idque erat quod Socrati à deo imperatum fuerat, ut aliis obstetricaretur, ut scribitur in Theaeteto.

Nisi id ipsum] Quod nihil sciat.

Ab Apolline] Id apud Platonem in Apologia dicit Socrates. Oraculum autem illud Chærephonti Socratis sodali editum fuerat.

Platonis autem auctoritate] Duæ sectæ auctorem habuere Platonem, Academici veteres & Peripatetici; sic enim auctoritas hic accipitur.

Xenocratem] Qui Speusippo mox successit in Academia, cum is diu non tenuisset.

Lycio] Lycium, Cynosarges, Academia, Athenis gymnasia erant extra urbem, ubi juventus corpora exercebat.

Instituto] More Platonis, ut Plato: illic enim Plato docuerat. *Cicero* in Bruto, *Is tamen instituto Lælii Panætium audierat*, id est, ut Lælius.

Disciplina] Certam quandam philosophandi rationem in moribus oratione, & natura descripserunt, quam mox explicabit. Id autem nec Socrates, nec Plato fecerant. *Formulam* dixit, à formulis actionum & stipulationum ducta metaphora.

Facta est differendi] Illud *Differendi* tollendum videtur esse: officit enim sensui.

Idem fons] Idem auctor, eadem origo.

Fugiendarumque] Nam ex philosophia morali sectæ philosophorum distinguuntur potissimum, ut, cum in ea nihil inter eos differret, eadem secta fuisse videatur.

Minervam] Doctos & eruditos docet.

CAP. V. *Nostra atque nostros*] Latina & Latinos.

Quid me, inquam] Delectari, cum audio ista Latine dici? adjuvor enim ad id quod professus sum me scripturum.

Jam accepta à Platone] Nam et si non est apud Platonem ars philosophiæ, nec rerum ordo, nec descriptio disciplinæ: tamen omnes philosophiæ partes jam apud eum reperiebantur.

A natura] Ut omnes fere philosophi, qui à natura summum bonum esse ducendum putant.

Extremum] Finem bonorum.

E natura] Secundum naturam: id enim è significat in hoc genere.

Vita] Fortunæ bonis ad vitam degendam necessariis.

Valetudinem] Hæc à Cicerone explicantur pluribus libro quinto de Finibus.

Impressionem] Τύπον vel τύπασιν dicit, ut lingua nec balba nec blæsa sit, sed formam & impressionem disertam & eloquentem verbis reddat, explanatque loquatur. Atque hinc fortasse intelligi potest qui dicantur à jurisconsultis *Atypi*. Huc etiam pertinet *presse loqui*.

Ad comprehendendam] Ad complectendam virtutem animorum, quæ animi virtutem continerent.

In naturam] Quæ suapte natura ingenerantur, nec voluntaria sunt, ut Cicero lib. V. de Finibus ait.

Mores] Quæ voluntariæ virtutes sunt.

Celeritatem ad discendum] Ευπρόσθετον, quam docilitatem lib. V. de Finibus vocat.

Mentis] Nam virtutes voluntariæ, quæ morales dicuntur, in mente non sunt, sed in animi parte quæ perturbationibus obnoxia est. Zeno tamen, ut infra dicet, eas etiam in ratione ponit. Sunt & aliæ voluntariæ morum virtutes quæ in ratione sunt, ut scientia, prudentia, ars, sapientia. Mores enim hic latius accipimus.

Ingenii] Nam qui docilitate & memoria præstant, ingeniosi dicuntur,

Studia] Exercitationem & assiduitatem cum disciplina, qua parati virtutis habitum volebant, Huc pertinet illa quæstio à Platone in Menone disputata, Quibus rebus virtus pararetur, naturane, an arte, an exercitatione. Sed exercitatio virtutis moralis possimum videtur: ratio & doctrina ejus quæ mentem exornat, ut prudentiæ, scientiæ, artis, quas ad mores etiam hic refert.

Ratione] Doctrina & disciplina (id enim sæpe ratio significat,) ut virtus moralis studio & doctrina pariatur. Ea enim fuit, ut ex hoc loco apparet, veteris Academiæ sententia, non tamen Platonis, ut ex Menone perspicui

potest, ubi censet divino quodam munere hominibus tribui.

Philosophia] Philosophia moralis: ita enim sæpe nomen philosophiæ usurpatur.

Progressio] Προορμη qua de re extat libellus *Plutarchi*. Nam Stoici in ea re hærebant, cum omnes qui nondum perfectam virtutem consecuti erant, à virtute tantundem abesse censerent. In quo merito reprehenduntur.

Vita] Vita rerum fortuitarum, quæ ad usum virtutis valeant, modicam suppeditationem & naturæ congruentem complectitur: ne quis divitias, opes, gloriam esse putet. Itaque mox ista ad augendum & tuendum naturæ bonum pertinere dicet, non in naturæ bonis esse. Eodem modo loquitur libro primo de Leg. cum scribit, *vita modica & apta virtute perfrui*, id est modice bonis suppeditata: quanquam alibi aliter explicavi.

Jam virtus animi] Quædam sunt animi bona, non tam naturæ quam beatæ vitæ adjuncta, ut augusta illa sapientia, & præstans alicujus rei scientia. Nam his naturæ bona superantur, ut memoria & docilitas, omnisque adeo moralis virtus. Itidem in bonis corporis, naturæ bonum est, celeritas pedum, robur corporis: propemodum tamen supra naturam ista in Lada & Milone Crotoniate fuerunt, ut eo nomine beati magis fuerint, quam bonis naturæ præditi.

Civitatis] Stoicis mundus communis est deorum & hominum

num civitas: & Socrates se mundanum esse respondit, interrogatus cujus esset. Sic veteres Academici homines esse censent *ἡσυχιοπολίτας*. In eo tamen Stoicos irridet Cicero libro quarto de Finibus, *At quanta conatur: mundum hunc omnem oppidum est nostrum. Incendit igitur eis qui audiunt. Vide quantam rem agas, ut qui Circeis habitet, totum hunc mundum suum municipium esse existimet.*

Ut divitias] Nam hæc bona naturalia non sunt.

Ut opes] Potentiam.

CAP. VI. *Omnia*] Animi, corporis, fortunæ.

Maxima] Virtutes.

Beatissimam] Illis enim vita beata gradus habet, ut in virtute beata vita sit, in virtute & aliis bonis beatissima.

Ex hac descriptione] Ex illa descriptione rerum expetendum, & his bonorum finibus nascuntur officia Academicis; quæ quidem philosophi quidam, ut Cicero docet in Officiis, *propositis bonorum & malorum finibus pervertunt*, ut Epicurei.

Hinc gignebatur] Ut ea consequeremur & conservaremus quæ natura præscribit, & honestum.

Forma] Formæ appellantur delineationes & exemplaria futuri operis. Cicero ad Atticum. *Formam igitur mihi totius Reipub. si jam es Romæ aut cum eris, velim mittas.* Et alio loco, *Videre formam, & ex ea quale ædificium futurum sit cognoscere.* Eodem modo hic *formam* dixit. Est &

futuris forma quam mustri colam vocant. Horatius.

Si scalpra & formas non suter—

CAP. VII. *Efficiens*] Forma.

Se præbens] Materia. Legendum autem censeam, *Ex qua efficeretur.* Alii ea qua legere malunt.

Cohærere] Constare.

Sine aliqua] Neque forma esse sine materia potest.

Alicubi] Nam Platoni & Platonici materia locus est. Id ex Timæo intelligi potest.

Et quasi qualitatem] *Ποιότης*, id est qualitas, vulgi non est, sed philosophorum verbum. In hac vero significatione Stoicorum proprium, quorum, ut opinor, vocabulis etiam Academici utebantur. Stoicis autem cum qualitates corporatæ sint, idcirco, ut opinor, materiam corporatam qualitatem vocabant: quamquam non tam sæpe *ποιότητα* quam *πρωτεύον* dicere solebant. Alexander Aphrodisieus contra Stoicos differens, λέγει ὅτι οὐκ ἐνέργεια σώματος, καὶ ὡς φασιν αὐτοὶ πρῶτον μὲν, εἴη δὲ καὶ ἡ ψυχὴ αἰσθητή, οὗ γὰρ δὴ ἀποιόν γε σώμα αὐτὴν ἐρεῖσιν. ἔστι γὰρ ὕλη. Id est, *Loquor autem de corporibus: quæ reipsa sunt, & ut ipsi loquantur, qualitate affecta sunt, animus sensu percipietur: non enim eum corpus esse dicent qualitate vacans: esset enim materia.* Nisi si qualitatem Cicero per metonymiam hic vocet qualia, id est τὰ ποιωδῆα, quod potius reor. Stoica etiam nonnulla prope Academici hic attribuit.

Atque id in multis] Nam alia etiam multa vocabula philosophi novarunt.

Suis] Propriis, quibus vulgus non utitur.

CAP. VIII. *Earum igitur qualitatem]* Prima quædam corpora sunt, ut elementa: alia ex iis orta, ut reliqua. Stoicis qualitates formæ sunt, ut dixi, rerum corpore non carentes: quorum vocabulo utitur Plutarchus περί Στωϊκῶν ὑπονομάτων καὶ τοῦ πανταχοῦ τὴν ὅλαν ἀργὴν ἐξ αὐτῆς καὶ ἀκίνητον ὑποκείμενῃ τὰς ποιότητες ἀπαφαινοῦσι· τὰς δὲ ποιότητας πνεύματι, ἔνιαι δὲ καὶ πύους ἀεράδεσι, οἷς δὲ ἐγγίνονται μέρεσιν εἰδοποιῶν ἕκαστα καὶ ἡγεμαίνων. Id est, *Quanquam ubique materiam ipsam ignavam suapte natura & immobilem qualitativis subjici prædicant: qualitates autem spiritus, nonnulli vigorem aerium quibuscunque ingeneretur partibus, eas formare & fingere.*

Unius modi] Ut aer unius modi & generis, & aqua & reliqua.

Gignuntur è terra] Id est, stirpium & herbarum. Sic sæpe loquitur lib. II. de Natura deorum.

Multiformes] Πολλομορφῆς. Ut in vocabulo novato & prope poetico, *quasi*, addidit.

Illa initia] Aristoteles & Plato initia ab elementis distinguunt, ut initia sint materia & forma: elementa ignis, aqua, terra. Hic nulla distinctio est.

Accipiendi] Id est, ferendi. De Nat. deorum, *Quod effugiat aliquid accipiendi extrinsecus, id*

est, quasi ferendi & patiendi necessitatem.

Aer & ignis] Qualitates principes Aristoteli efficiunt, calor & frigus: patiuntur humor & siccitas. Proinde Aristoteli aer patitur, propterea quod humidus est: aqua magis agit quam patitur, quia frigida. Stoici contra censent, aeri primum frigus inesse. Sed id videri potest ita descripsisse ex agilitate & mobilitate, quæ major est in igne & aere.

Quintum genus] Eandem de quinta natura Platonis quam Aristotelis sententiam fuisse scribit Proclus in Timæum his verbis, Τί γὰρ διαφέρει πέμπτον στοιχεῖον καλεῖται, ἢ πέμπτον κόσμος καὶ οὐρανὸς πέμπτον, ὡς ὁ Πλάτων ἐκάλεισεν. Id est, *Quid enim interest quintum elementum vocare, aut quintum mundum & figuram quintam, ut Plato vocavit?*

E quo essent astra] Cælum quintum elementum vocat Aristoteles.

Mentesque singulares] Animi singulorum. Hujus rei in prima Tuscul. meminit. *Aristoteles* autem lib. II. de Procreatione animalium censet omnem animi potestatem etiam in mutis animantibus corporis esse cujusdam participem nobilioris quam elementa: idque eo præstantius esse, quo animus sit præstantior. Quo quidem in loco Aristoteles vehiculum ætherium attingit à Platone animis attributum. Id cum legisset apud Aristotelem *Galenus*, scripsit cum cogi animum fateri corporatum. D.

quoque

quoque *Augustinus* Aristotelis sententia animum materiatum & corporatum dicit esse. Aristoteles tamen corpus illud attributum animo, animum esse fortasse non diceret.

Sed subjunctam] Nam illis materia prima omni forma & qualitate caret: id est quod aiunt, *ἀνὰ ἑαυτὸς ἐστίν.*

Expressa atque effecta] Legendum puto *effecta*, ut superius, *Quam* fingit & format effectio.

Tota omnia accipere possit] Elementa & materia omnia quaecunque gignuntur accipiunt, omniumque rerum formas induunt; aut quicquid gignitur, elementa & materiam accipit, eaque formis mutat & novat. Alii *possit* & *mutari* legunt, ac de materia intelligunt, quæ à Platone in Timæo idcirco *ἡλικὴ καὶ πανδεχὴς* vocatur, quod omnium receptaculum sit.

Mutare] Novare, aliis atque aliis subinde advenientibus formis.

Non in nihilum] Quia materiam habent, non possunt in nihilum interire, verum in materiam, licet non primam, resolvuntur, sed forma alia novatam, ut in elementa, quæ ipsorum partes sunt.

Quæ infinite] Id corporibus omnibus convenit, ut in infinita potestate secari possint, ut Academici & Peripatetici, adeoque Geometræ omnes censent, repugnantibus Epicureis, qui corpuscula quædam individua ponunt rerum primordia.

Intervallis] Motus spatia ha-

bet, quæ eodem modo ut corpora infinite dividi possunt, ut *Aristoteles* scribit: cumque tempus numerus sit motus primi globi cælestis, eodem modo ejus partes infinite secari possunt.

Moveatur illa vis] Ut enim forma materiam movet, ita vicissim ab ea mota movetur. Plato, *Σείειται μὲν ὑπὸ δυνάμεως αὐτῆς, κινεῖται δὲ αὐτὸ πάλιν ἐκείνῃ δυνάμει.* Id est, *Concuti* quidem ab illis eam, *motam autem* vicissim illa concutere. Vel potius *cum moveatur*, fuerit, cum agat in materiam, & in ea movenda versetur.

Qualia] *Τὰ ποιὰ* vel *πεποιημένα.*

Natura coherente] Mundus ex partibus coagmentatus est conjunctis & continentibus inter se, non disjunctis, nec distractis, ut natura una continue contineri possit. Cicero lib. II. de Naturæ deorum. *Quæque conversione rotunda circum medium feruntur, ea continentem mundi efficiunt unamque naturam.*

Nulla pars] In Timæo. *Earum autem quatuor rerum, quas supra dixi, sic in omni mundo partes omnes collocatae sunt, ut nulla pars hujusce generis excederet extra: atque in hoc universo inessent genera illa universa.*

Natura sentiente] Nam aliis quibusdam philosophis vis esse videtur sensus & rationis expertis. Natura autem illa sentiens fuerit animus mundi qui à Platone dicitur. Cicero lib. II. de Naturæ deorum. *Secunda autem quæ docet*

res omnes subjectas esse naturæ sentienti. Hæc sententia etiam Stoicorum fuit, qui vim divinam in ratione esse positam, & universæ naturæ animo atque mente censuerunt: legem etiam naturalem vocarunt, & legem perpetuam & æternam.

Sempiterna] Mundi naturæ, ut proinde mundus sempiternus sit.

Quam vim] Naturæ sentientis.

Animum mundi] Nam Plato in Timæo, mundum animantium perfectissimum eorum censet qui sub aspectum cadunt.

Deum appellant] Non est Platoni summus deus mundi animus deus tamen est, cum etiam ab eo mundus deus nominetur: velut in Atlantico, Τῷ δὲ πρῶτον μὲν πᾶσι ἔργῳ, οὗν δὲ λόγῳ ἀρτι θεῷ γεγονότι. Loquitur enim de mundo.

Quasi prudentiam] Πρόνοια significat, quæ non tantum sit supremi dei, verum etiam animi, qui cœlestia maxime procurat: in quibus nulla mutatio est, sed constans & ratus ordo. Atque hæc etiam à Stoicis dicuntur, Cicero lib. II de Nat. deor. *Talis igitur mens mundi cum sit, ob eamque causam vel providentia appellari recte possit, &c.*

Quæ pertinent] In terris major vicissitudo est & perturbatio, providentia tamen cum in orbe terrarum omnia reguntur, tum quæ ad homines pertinent maxime.

Necessitatem] Fatum. Duobus autem modis fatum à Platone dicitur, ut Plutarchus ait, vi & essentia. In posteriore autem significatione animus est mundi, tres in partes distributus, globum

inerrantem, globum errantem, & plagam cœlo subjectam. Verbi Plutarchi sunt: Ἡ δὲ κατ' οὐσίαν εἰκασμένη τοῖσιν εἶναι συμπάτω ἢ τοῦ κόσμου ψυχὴ τελεῖται διανεμηθεῖσα, εἰς τὴν ἀπὸ δαίμωνων, καὶ εἰς τὴν πλειᾶν νομιζομένην, καὶ τρίτῃ τὴν ὑποϋεραν τὴν περὶ γῆν ὑπάρχουσαν. Id est, *Fatum autem quod in natura est, esse videtur totus mundi animus trifariam distributus, in partem inerrantem, & in eam qua errare censetur, & in tertiam plagam cœlo subjectam, terra adjunctam.* Ista autem insignem habent apud Platonicos distinctionem, præsertim animus mundi & deus, quæ tamen Stoicis fuit eadem.

Fortunam] Cicero in Topicis cap. 17. *Cum enim nihil sine causa fiat, hoc ipsum est fortuna eventus, obscura causa, quæ latenter efficitur.* Sed nescio quo modo vis adfertur vocabulis, & eorum notiones conturbantur. Ita enim efficitur, ut cum fatum & fortuna plurimum differant, unum tamen idemque esse videantur. Itaque Alexander Stoicos, qui idem de fortuna dicunt, sic reprehendit. Τί γὰρ ἄλλο ποιοῦσιν οἱ τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον ἐπιζέοντες, αἰτίαν ἀδελφῶν ἀνθρώπων λογισμῶν, ἢ τύχης τὴν σημαίνουσαν ἴδιον εἰσάγουσι τε καὶ νομιζέουσιν. Id est, *Quid enim aliud faciunt qui fortunam & casum definiunt causam humano ingenio obscuram, quam quod fortuna novam quandam significationem introducunt & sanciant?*

In ratione] In oratione legendum fortassis esse videatur.

CAP. IX. Quamquam] Veri disceptatio & dijudicatio dialectices propria est: ad veri autem notionem duo comparata sunt, quæ κριτήρια dicuntur, sensus & mens. Plato tamen sensui quam minimum tribuit, ac prope nihil: plurimum menti.

Oriretur] Nam quandiu in hoc corpore inclusus est animus, sensuum ministerio & servitio utitur ad rerum cognitionem, qui tamen ea tantum percipiunt quæ nunquam vere sunt, sed esse videntur.

Id quod semper] Plato in Timæo. Quid est quod semper sit, neque ullum habeat ortum: & quod gignatur, nec unquam sit? quorum alterum intelligentia & ratione comprehenditur, quod unum atque idem semper est: alterum quod affert opinionem sensus rationis experts, quod totum opinabile est, id gignitur & interit, nec unquam esse vere potest. Mens igitur rerum species quæ simplices sunt & uniusmodi (nihil enim in eis compositum, multiplex, varium, ut in iis quæ creata sunt) percipit.

Aut ita mobiles] In Theæteto & Timæo id à Platone pluribus tractatur: atque hac in re, ut Laertius ait, Heracliti sententiam sequebatur, omnia mobilia & fluxa esse profluentis more censentis. Plato in Timæo. Φύσις γὰρ οὐκ ὑπομίνει τὴν τοῦ τόδε, καὶ τὴν τέτις, καὶ τὴν τῶδε, καὶ πᾶσαν ὅση μένιμα ὡς ὄντα αὐτὰ ἐνδείκνυται φάσις. Id est, Fugit enim non expectans hoc

& hujus & huic, & omnem quacunque stabilia quasi sint indicat significationem.

Eidem] Ut nihil unum cuiquam inesset constanter & fideliter.

Laberentur] Cicero in oratore ad Brutum cap. 3. Has rerum formas appellat ideas ille non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor & magister Plato, easque gigni negat, & ait semper esse, ac ratione & intelligentia contineri: cetera nasci, occidere, fluere, labi, nec diutius esse uno & eodem statu.

Opinabilem] Quod enim rationis est experts, quodque in sensu confidit, opinabile est, ut ait Plato: opinionem enim creat, non firmam scientiam.

Motionibus] Animi agitationibus: nam in cogitando animus Platoni movetur. Alii notionibus legunt, quæ explicantur definitionibus & etymologiis, ut rationes argumentatione.

Definitiones] Semper enim Platoni in omni institutione proficisci placet à definitione.

Verborum] Qua de re plurima Plato differit in Cratylo. Notatio autem vim & notionem verbi declarat.

Rerum notis] Quasi signis & indiciis. Metaphora est.

Ad probandum] In probationibus conclusionibus, quas ratiocinationes vocant.

Ratione] Ratiocinatione: nam συλλογισμὸν Stoici λόγον vocare solebant, & eorum more alii. Dialectica autem posita est in probationibus & conclusionibus: illæ argumenta habent, hæ argumenta

gumenta in ratioeinationes includunt.

Oratoria vis dicendi] *Dicendi* expungendum est, ut glossema. Id autem ab Aristotele ad Theodectem dicitur, Ἡ ῥητορικὴ ἀντίστροφός ἐστι τῇ διαλεκτικῇ, quod hic interpretatur, *quasi ex altera parte adhiberi*: in Oratore ad Brutum, *quasi ex altera parte respondere dialectica*. Nec ea videtur Platonis, sed Aristotelis sententia fuisse. Plato enim oratoribus iniquior, vim dicendi usu quodam comparari, non artificio constare putat. Aristoteles cum perstringens, arte informari posse docet: nec ut Plato obsoniorum apparationi, sed dialecticæ respondere censet, vocabulumque Platonis usurpat, ἀντίστροφον, quod Cicero melius multo interpretatur quam Græci interpretes: quod intelligi potest ex Platone sic scibente: Τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ, πολιτικὴν καλεῖται· τὴν δὲ ἐπὶ τῷ σώματι μίαν μὲν ἔτιως ὀνομασθὲν ὅτε ἔχω τοῖς μίαν δὲ ἕως τῆς δὲ σώματος διερρηπείας, δύο μορφα λέγω τὴν μὲν γυμναστικὴν, τὴν δὲ ἰατρικὴν τῆς δὲ πολιτικῆς, ἀντὶ μὲν γυμναστικῆς τὴν νομοθετικὴν ἀντίστροφον δὲ τῇ ἰατρικῇ τὴν δικαιοσύνην. Id est, *Unam in animo, civilem voco: alteram in corpore, quam unam sic nominare non possum: unius autem corporis cultus duas partes dico, unam exercitatricem, alteram medicinam: civilis autem prudentia pro exercitatione legislatricem, medicina è regione respondentem iustitiam*. Sic enim ista partitur, uttanquam ex altera parte similia similibus quadam

ratione objaceant, non aliter quam in plauistro obversantur rotæ: vel quod sibi sic mutuo respondeant, ut quæ appellantur in canticis antistrophe, velut strophe & antistrophe. Iterum, Ὁ μὲν ἐν ἑγῶ φημι τὴν ῥητορικὴν εἶναι, ἀκρίβοις ἀντίστροφον ὁψοποιίας ἐν ψυχῇ, ὡς ἐκεῖνο ἐν σώματι. Id est, *Quid igitur dicam esse rhetoricam, audisti è regione respondentem obsoniorum apparationi in animo, ut illam in corpore* Itaque sententiam Aristotelis Cicero magis percepit & expressit, quam interpretis Græci. Hujus rei admonuit Georgius Buchananus.

Perpetua] Orationis continentis. Dialecticorum enim oratio in interrogationibus posita est & disputationibus: quod veteribus magis credendum est, qui dialecticos & oratores viderunt quam quibusdam hujus ætati, ab illis dissentientibus, & notiones vocabulorum conturbantibus, cum hodie nec dialecticum nec oratorem habeamus, & alioqui fati ipsam nomen dialectices id ostendat, cujus eadem est quæ dialogi origo. Itaque versatur in interrogando & respondendo: quod & à Platone lib. VIII. de Rep. & ab Aristotele initio Rhetorices ad Theodecten dicitur.

Prima] Ratio, in quæ posteriores aliquid mutaverunt, ut mox dicet.

Disputationes] Quæ in disputationem vocentur & contentionem; de quibus dissensio fit.

Auctoritas] Quarum rerum aucto-

auctores fuerunt, quæque eorum fuerit sententia.

Cap. X. *Aristoteles*] In his quæ inscripsit *μετὰ τὰ φυσικά*. Plato autem species induxerat ad disputationum definitiones, ut ait *Aristoteles*. Itaque ea de causa à *Cicerone* idea dialecticæ hic attributa est.

Theophrastus] Qui ante *Tyrannus* dicebatur: deinde de orationis divinitate *Theophrastus* vocatus est: quod tamen *Seneca* non placet ita scribenti lib. VI. N. Q. cap. 13. In hac sententia licet ponas *Aristotelem* & *Theophrastum* ejus discipulum, non ut *Græcis* visum est divini, tamen & dulcis eloquii virum, & nitidi sine labore.

Et ita moderatus] *Et vita, moratus*, quidam legunt.

Fregit] In lib. de beata vita, ut *Cicero* ait in V. *Tuscul.* & in *Callisthene*, in quo illam laudavit sententiam, *Vitam regit fortuna, non sapientia*: *Τὴν τὰ θεῶν πράγματ', οὐκ εὐσουλία*.

Strato] *Lampiscenus*, philosophus appellatus, quod in ea philosophiæ parte diligenter versatus esset. *Seneca* N. Q. VI, 13. *Straton* ex eadem schola est, qui hanc partem philosophiæ maxime coluit, & rerum natura inquisitor fuit.

Auctoritatem] Sententiam, ut paulo ante, *Fregit* quidam modo auctoris disciplinæ.

Et peracute moveretur] Valde solers & acutus esset in excogitando. Sic lib. primo de *Oratore*: Nam & animi & ingenii celeres quidam motus esse debent, qui ad excogitandum acuti, &

ad explicandum ornandumque sint uberes. Subtilis enim & acutuserat disputator *Zeno*.

Disciplinam] Veterem.

CAP. XI. *Inciderit*] Alii legunt, *Incideret*: omnia autem in virtute *Zeno* ponebat, eamque solam in rebus expetendis bonisque numerabat.

Omnia quæque] Alii quæ legunt. Scripti libri quæque habent pro quacunque; ut pro *Sestio*, *Hæc qui defendunt optimates sunt cujusque sint ordinis*: id est, cujusunque sint ordinis.

Simplex] Non duplex, aut multiplex, sed uniusmodi: non enim ex multis conflatum esse putabat; sed in una virtute positum.

Alia secundum naturam] Alia commoda, alia incommoda ponebat.

Interjecta] In quibus nihil neque commodi, neque incommodi esset.

Neutra autem] Ut digitum extendere vel contrahere, pares aut impares in capite pilos habere.

Sumenda] Non expetenda, ut superiores, sed sumenda censebat.

Præposita] Προτιμύνα.

Rejcta] Αποπροτιμύνα, quæ omnia fulissime in libris de *Finibus* explicantur, & à *Diogene Laertio*.

Non tam rebus] Quia commoda quam bona, incommoda quam mala appellare malebat.

Inter recte factum] Κατ'ῳμῶς, quod officium perfectum est, ut juste depositum reddere.

Officium]

Officium] Quæ inchoata quædam est virtutis actio, & commune officium, ut depositum reddere. Cicero in Officiis I, 3. *Perfectum officium Rectum*, opinor, vocemus, quod Græci κατέσκευα: hoc autem commune καθήκον vocant: atque ea sic definiunt, ut rectum quod sit, id perfectum officium esse definiant: medium autem officium id esse dicant, quod cur factum sit ratio probabilis reddi possit. Sunt autem perfecta officia, sapientis, reliqua aliorum. Id libro quoque tertio de Finibus explicatur.

Natura aut more] Quæ enim natura perfectæ sunt, ab illis in ratione ponuntur, ut docilitas, memoria: quæ more, fere in ea animi parte quæ per se rationis est expers, perturbationibusque agitur: quanquam rationi paret.

In ratione] Nam Zenoni virtus nihil aliud est quam perfecta ratio, vel quam constans & perpetua ratio vitæ. Has definitiones à Stoicis lib. I. Legum Cicero mutuatus est. Quinetiam Zeno perturbationes in opinione & iudicio posuit.

Posse arbitrarentur] Neque enim quisquam Academicorum & Peripateticorum, ut censet Cicero, affirmavit, qui virtutem unam habere, cum omnes habere. Id adeo vitæ docent exempla. Nam fere prudentia timidior est, & philosophi libentius in lectulo quam prælio moriuntur: multosque abstinentissimos & innocentissimos videmus, qui ut injuriam non fa-

ciunt, ita, cum infertur aliis, minime propulsant. Stoici non putant sejungi posse. Laertius: Τα ἀρετὰν φαπὶν ἀντακολουθεῖν ἀλλήλας· καὶ τὴν μίαν ἔχοντα, πάσας ἔχειν. Id est, *Virtutes aiunt se ipsas mutuo sequi, ut qui unam habeat, omnes habeat.* Eorum sententiæ etiam astipulatur Alexander Aristotelis interpres, disseritque ἀρετὰς ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, libro secundo de Animo.

Usus] Qui virtutis laudem omnem versari in actione censent.

Nec tamen cuiquam] Laertius: Τὸν εὐαίρετον φασὶ θεωρητικὸν πᾶσι καὶ ποιητικὸν τῶν πρακτικῶν. Id est, *Eum qui virtute præditus sit aiunt rerum agendarum non solum prudentem, verum etiam actorem.*

Condolescere] Quatuor attingit generales perturbationes, ægritudinem, cupiditatem, metum, lætitiā.

Contraherent] Nam in perturbationum mediocritate sitam esse virtutem censent.

Antiqui] Academici & Peripatetici, quos etiam lib. I. de Legibus veteres appellat.

Rationis] Eas enim collocant in ea animi parte quæ ratione vacat.

Opinionisque iudicio] Merito à Galeno, in libris de decretis Hippocratis & Platonis, Stoicorum de perturbationibus sententia exagitur & vexatur existimantium eas rationis & iudicii esse, cum motiones quædam sint partis à ratione averse. Sed & eam opinionem ante

ante Galenum Posidonius Stoicus damnarat, & Platonis auctoritatem approbat. Galenus autem sic Stoicorum sententiam explicat, de Dogm. Hippocr. & Platonis lib. V. cap. I. pag. 155. ed. Charter. *Χρύσιππος μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ παθῶν ἀποδεικνύει περὶ τῶν κρίσεων πᾶς εἶναι τῷ λογιστικῷ τὰ πάθη. Ζήνων δ' οὐ τὰς κρίσεις αὐτὰς, ἀλλὰ τὰς ἐπινοούμεναις αὐταῖς συνολὰς καὶ λύσεις, ἐπάρσεις τε καὶ τὰς πύσεις τῇ ψυχῇ ἐνόμιζεν εἶναι τὰ πάθη. ὁ Ποσειδώνιος δ' ἀμφοτέρους διενεχθεῖς, ἐπαινῇ πᾶν καὶ ἀσπείτῃ τὸ Πλάτωνος δόγμα καὶ ἀντιλέγει τοῖς περὶ Χρύσιππου, ὅτι κρίσεις εἶναι τὰ πάθη διανοῶν, οὐτ' ἐπινοούμεναι κρίσι, ἀλλὰ κινήσεις πᾶς ἐνέργων διανοῶν ἀλόγων. Id est, Itaque Chrysippus in primo de Perturbationibus ostendere nititur perturbationes iudicia quædam esse rationis: Zeno autem non iudicia, sed iudiciis adjunctas contractiones & solutiones, elationes & collapssiones animi existimabat perturbationes esse: at Posidonius ab utroque discrepans laudat & approbat Platonis sententiam, Chrysippumque oppugnat, ostendens perturbationes neque iudicia esse neque qua iudicio superveniunt, sed commotiones quasdam alterius potestatis ratione carentis. Cum autem Stoici iudicia quædam esse rationis existiment perturbationes, idcirco nullas esse in brutis, quod ratione careant, dicunt. Cicero IV. Tusculana cap. 14. Quorum omnes morbi & perturbationes ex aspernatio-*

hominibus solum existunt: nam bestia simile quiddam faciunt, sed in perturbationes non incidunt. Hic autem, ut ex Galeno apparet, Cicero magis Chrysippi quam Zenonis sententiam explicat, fortasse quia nihil aut non multum ei differre videbantur.

CAP. XII. Quintam] Quatuor tantum elementa Zeno ponit, quintam autem naturam non agnoscit: cælum enim igneum esse putat.

Ignem esse] Cicero lib. II. de Nat. deorum. Zeno igitur naturam ita definit, ut eam dicat ignem artificiosum esse ad gignendum progredientem via.

Mentem atque sensus] Mens enim, sensus, animus, Stoicis spiritus est calidus qui refrigeratione animatur, & ex natura in animum commutatur concepta quadam acie & firmitate. Plutarchus: Τὴν ψυχὴν οἱ Στωικοὶ πνεῦμα θερμὸν ἔλεγον: id est, animum Stoici spiritum esse calidum dicebant. Alio loco. Γίνεσθαι μὲν γὰρ φησι τὴν ψυχὴν ὅταν τὸ βρέφους ἀποχθῇ, κατὰ πρῶτον σώσει, τῇ θερμότητι τοῦ πνεύματος μεταβαλόντος. Id est, Gigni enim ait animum cum factus foras editus est, spiritu ipso perfrigeratione tanquam quadam aciei firmitate commutato.

Ab ea qua expers esset] Natura scilicet. Aliis natura, quæ vis est efficiens, corpore vacat, Zenoni corporata est, ignis scilicet: proinde & animus qui ex ea gignitur: nec solum natura, sed qualitates etiam omnes illis corporatæ sunt, extatque

que in Stoicos hac de re libellus Galeno ascriptus: & hi ab Alexandro graviter oppugnantur. Quo autem processerint eorum nugæ, ex Plutarcho opere precium est cognoscere.

Ἀποποιῶν γὰρ εὖ μάλα πῶς ἀρετῆς ἔστι τὰς κακίας, ὥς δὲ πάντας τὰς τέχνας καὶ τὰς μὲν μακροῦς, ἢ δὲ φαινομένων, καὶ πάθη, καὶ ὁρμῆς, καὶ συγκαταθέσεις, σώματα πνευματικούς ἐν μηδενὶ φάσκει καὶ οὐκ ἔστι, μηδὲ ὑπάρχειν, τίποτι δὲ τούτοις ἓνα τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ συγμιαστὸν ἀπολιπεῖν, ὅπου τὸ ἰσχυρόν. Id est, Ineptum enim valde est cum virtutes, vitia, ad hæc artes omnesque recordationes, præterea visa, perturbationes, appetitiones, & assensionem corpora faciant, ea nulla in re dicere collocata esse & inharere: locum autem eis unum relinquere in corde puncti instar, ubi animi principatus est. Mox ait ab his Plutarchus non solum corpora existimari, verum etiam animalia.

Animum esse] Corporis expertem.

Sensibus] In quibus iudicium veri veteres esse volebant, sed in mente: cum Zeno iudicium veri in eorum comprehensionibus posuerit.

Functos] Actio sentiendi, quam etiam sensum Stoici dicunt, ex quadam impulsione visorum constat & componitur, ut censet Zeno. Sic alio loco, *Functum ex multis partibus* Cicero dicit.

Oblata] Objecta.

Visum] Hoc nomen imposuit ab acerrimo sensu oculorum.

Hujus autem visi & comprehensionis veteres non meminerant.

Assensionem] Συγκατάθεσιν.

In nobis positam] Veteres enim nonnulli, ut Cicero docet in libro de Fato, censuerant assensiones vi & necessitate fieri.

Non adjungebat] Non assentiebatur.

Declarationem] Significationem & notam. In hac re omne certamen Academicis novis cum Zenone fuit, natæque sunt odiosæ disputationes: quæ veram philosophiam perturbaverunt.

Prenderentur] Nam manus proprium est comprehendere, à cujus comprehensione vocabulum dixerat Zeno, quod sensibus percepta sic tenerentur, ut quæ manu prehensa sunt.

Sensum] Stoicis sensus est spiritus à parte animi, in qua principatus est, ad sensus perveniens, & sensuum comprehensio, quam hic Cicero *sensum* in neutro genere dicit, & sensuum actio. Auctor Laertius

Ex qua] Inscientia.

Cum falso] Opinamur enim in falsis & iis quæ non sunt nobis cognita. Itaque sapiens Zenoni non opinatur, & ab eo in rebus malis opinio numeratur.

In rectis] Scientiam enim Zeno in laude ponit, opinionem & inscientiam in vitio, comprehensionem inter utramque collocat, neque in rebus bonis aut malis numerat.

Sensibus fidem] Cum veteres menti tribuerent.

In re comprehenderet] Non enim sensuum comprehensio vim totam rei sine prætermissione complectitur, cum exteriora tantum lineamenta attingat, eaque quæ sub sensum quemque cadunt, ut sub aspectum colores, sub auditum soni.

Cadere in eam] Comprehensionem.

Principium sui] Comprehensionem sensibus factam.

Notiones] Notitiæ.

Non principia] Quæ comprehensiones sunt.

Sed latiores] Notitiæ quædam & præceptiones universæ, quæ ex comprehensionibus oriuntur: sunt enim hæ intelligentiæ fundamenta quædam scientiæ. *Ἐνοίας καὶ ἀεθλήσεις* Stoici vocant.

Errorem] Non est, ut censet Zeno, sapientis errare, temere assentiri, ignorare, opinari, suspicari, nec ista in sapientem cadunt.

Aliena] Sic *Alienaque pacis eorum* dixit Lucretius.

CAP. XIII. *Antiquorum*] Veterum Academicorum & Peripateticorum.

Novata] Innovata ab Arcefila, qui auctor Academiæ novæ fuit, nihilque comprehendi, nihil sciri posse censuit. Nunquam autem esset ista nova Academia nata, nisi Zeno supervacanea & odiosa subtilitate veterem philosophiam correxisset. Nam cum eo certamen omne sibi Arcefilas instituerat. Itaque merito utraque secta à posteritate damnata exolevit & ex-

tabuit, florente nunc Academia vetere & Lycio.

Socratem] Qui apud Platonem nihil fere affirmat, refellit alios.

Veluti amantes] Illam Socratis dubitationem ante Socratem natum jam approbantes & amplexantes. Alii emendant, *Velut jam ante Socratem*: ut Socratem non hujus rei auctorem laudet, sed superiores physicos: quam tamen lectionem non probo.

Democritum] Omnium doctorum esse sententiam in Theæteto Plato scribit, Protagoræ, Heracliti, Empedoclis, Epicharmi. Democritum nunquam Plato suis in libris nominat: cum enim oderat, ejusque libros abolere tentaverat.

Angustos] Arctos esse & minutos sensus, ut tantam rerum magnitudinem capere non possint. A sensibus autem oritur cognitio.

Imbecillos] Infirmas mentes, quæ falso plerumque succumbant.

Brevia curricula vitæ] Cum rerum cognitio multo diuturnioris temporis indigeat. Eo nomine de brevitate vitæ cum rerum natura Theophrastus ex postulat.

In profundo] Cicero in Lucullo: *Naturam accusa, quæ in profundo veritatem, ut ait Democritus, penitus abstruserit.* Simile est illud Senecæ N. Q. VII, 32. *Vix ad fundum veniretur, in quo veritas posita est, quam nunc in summa terra, & levi manu quarimus.* Verba sunt

sunt Democriti, * Αἰνὴ ἐστὶν ἰσ-
 μὲν, ἐν βυθῷ γὰρ ἡ ἀλήθεια. Id
 est, *Ex causa nihil novimus.*
Nam in profundo veritas.

Sibi reliquisse] Hoc enim u-
 num se scire Socrates prædi-
 cabat, quod nihil sciret.

Intelligi] Ratione & intelli-
 gentia cognosci, ut *cerni*, per-
 cipi sensu: sunt enim *κατανοη-
 duo*, sensus & intelligentia.

Affertione] Approbationem &
 assensionem tollebat Arcesilas,
 quam ponebat Zeno, contrari-
 amque inducebat retentionem,
 quam *ἰσχυρὴν* appellabat. *Affer-
 tio* autem est affirmatio. Du-
 ctum ab iis qui in assertione
 hominem vel liberum vel ser-
 vum affirmabant & vindicabant.

Deducere] Ductum à filo,
 quod *deduci* proprie dicitur, ut
 illud, *Et tenui deducta poemata
 filo.*

Novam] Immo vero ne A-

cademia quidem erat, nisi vo-
 cabulo, cum revera esset Pyr-
 rhonis stultissima secta, ut Nu-
 menius ait. Itaque à Timone
 Pyrrhonio Arcesilas Pyrrhonius
 appellatur & Scepticus.

Quartus ab Arcesila] Audi-
 vit enim Hegesinum, Hegesi-
 nus Evandrum, Evander Lacy-
 dem discipulum Arcesilæ. Au-
 ctor Cicero in Luculto. Evan-
 drum tamen auditorem Aristippi
 fuisse, Aristippum Lacydis scri-
 bit *Eusebius*.

Zenone] Zeno Sidonius, phi-
 losophus Epicureus, quem A-
 thenis Cicero auctore ipso Phi-
 lone sæpe audiebat. Eum Phi-
 lo Epicureorum coryphæum so-
 lebat appellare. Hic autem Ci-
 cero, ut opinor, scribebat. Car-
 neadem acerrimum Stoicorum
 oppugnatorem fuisse, & reliquo-
 rum Academicorum seriem ar-
 texebat.

* Leg. *ἰσῆ*, *vere*: quod dudum monuerunt eruditi. *Davies*.

PETRI FABRI

I N

LIBROS ACADEMICOS

CICERONIS COMMENTARIUS.

PETRUS FABER

ARVERNUS LECTORI S. P. D.

HENRICO Castellionio donaveram roganti vel potius flagitanti conjecturas in Lucullum Ciceronis, quarum ille simile quid, cum esset in hac urbe domumque meam quasi mihi in disciplinam iraditus quotidie ventitaret, apud me animadverterat. Quippe rogabat is qui me prope in parentis loco vereretur & coleret: quem ego ardentem magnarum omnium rerum atque artium studio cernerem: cujus ingenii magnitudo ea esset, ea ad virtutem indoles, quæ illum ad summa omnia natum facillime ostenderet. Hujusmodi bonis igitur incitatus & gloria majorum tam illustri loco natus adolescens, cœpit, cum esset natus annos paulo plus sedecim, de re militari deque laude ex ea comparanda, cujus aliquem gustum etiam ante ceperat, cogitare vehementius. Erant in Gallia recens omnia pacata. Erat ipse regi invictissimo ac prudentissimo carus imprimis. Ergo clam Rege in Batarvos ad bellum, quod in ea Gallie parte de religione maxime geri censeret, profectus, quantum gloriæ est consecutus pene puer? Declarat satis illius obitus tam acerbus ac tam defletus non solum nostris sed etiam exteris hominibus & gentibus: quo vel solo Ostenda obsidione illa in perpetuum memorabili nobilitatum oppidum nimis nobile futurum fuit. Verum illi Deus, cum tam præclaro exitu tam mature ex hac colluvione ipsum adscrivit in cœlum, optime consuluit. Et Rex publicos honores omnes quibus illum ornavat, contulit in ipsius fratrem GASPAREM CASTELLIONIUM: cujus nem adolescentis fortissimi & optimi virtus in hoc eodem bello iis jam laudibus, ea fama celebratur, ut majorum vestigiis insistere illum omnes intelligant. Sed nunc redco ad HEN-

RICUM.

PETRI FABRI EPISTOLA. 191

RICUM. Illi conjecturas quas dixi, quasi non sibi uni donatas, verum omnibus curæ fuit quam primum in vulgus edere. Id factum est Lugduni Batavorum. Ibi additæ etiam inscriptiones, illa quidem à minus attendentibus, In Libros Academicos Ciceronis editionis primæ Commentarius: cum ego me ad unum Lucullum Ciceronis ea adnotare nominatim dixissem, & ita hunc librum debere inscribi docuissem. Quin illud additum Commentarii nomen hic alicui videatur plura fortasse requirere. Cetera fuerunt edita item nimis mendoſe: quamvis eam culpam ego non tam in librariorum indiligentiam retulerim, quam in litterulas meas atque lituras, quas is cui dederam tamen facillime legeret. Itaque de illis iterum edendis cum agerent mecum docti atque amici viri, hortarenturque simul, ut etiam in Academicum primum, si quid ejusmodi haberem adnotatum, iis adjungerem; sum assensus. Librariorum tamen commodum expectandum fuit, usque dum CLAUDIUS MORELLUS studium suum atque operam obtulit, pollicitusque est daturum operam ut ea nunc ederentur emendata maxime. Jam ad Academicum primum notas quod attinet, si quid in iis interpretationi ADRIANI TURNEBI preceptoris mei fuerit additum, id ego tribui maxime velim illius Commentarioli brevitati, quæ post obitum viri summi non potuit alios à corrigendo multa in hoc libro mutandove detertere. Tum Græcorum scripta quadam, sicut in Lucullo feceram, contuli hic cum Latinis: quæ velim adolescentibus studiosis esse non ingrata, ut locis obscurioribus alioquin non paucis intelligendis ea sensi magno mihi quidem adjumento fuisse. Vale. Rupellæ Kal. Sextilibus, anno salutis cIo. Icc. xi.

P E T R I
F A B R I
COMMENTARIUS in ACADEMICORUM
LIBRUM PRIMUM.

ACADEMICARUM *Quæstionum secunda editionis liber primus*] Hæc verba *Academicarum Quæstionum* in Lucullo satis ostendisse videor non esse Ciceronis: ut neque illa, *secunda editionis*. Cum enim Cicero Quæstionem omnem Academicam duobus libris exposuisset Catulo & Lucullo, antequam hi duo in vulgus ederentur, mutato consilio de duobus fecit quatuor, ut est in epist. 13. lib. XIII. ad Attic. Illorum autem describendorum Attico homini amicissimo & quasi alteri sibi copiam fecerat, quos scribit in eadem epistola frustra descriptos esse: postea tamen iis quatuor, quos Varroni tribuit, jam editis aut certe confectis, credo, quod aliquâ de duobus illis quid emanasse intelligeret, nova iis, ut est in epist. 32. ejusdem libri, proœmia addidit, quæ certe posterior editio fuerit necesse est. Jam ipse quatuor istos, quos Varroni dedit, libros Academicos appellare solet, de quibus

primus hic tantum superest, nec tamen integer, cum is primæ parti Catulo responderet, ut ejusdem posteriori secundus, qui cum Catulo periit, ut perierunt tertius, & item quartus: quorum duorum jactura eo minor est, quod Lucullus, qui in illos erat translatus, etsi minus emendatus, ad nos tamen usque pervenit. Ego Nonium, qui tam sæpe recitat librum primum & secundum, & tertium, & quartum Academicorum, ipsam Ciceronis inscriptionem recitare hic existimo, ut sit declinatum nomen *Academica Academicorum*, ut ipse item vocavit epist. 29. ejusdem libri: *Hæc Academica*, inquit, *ut scis, cum Catulo, Lucullo, Hortensio contuleram* &c. & ita vocabant Græci, ut apud Diogenem Laërtium in Bione, Παρτέτο τὰ Ακαδημαϊκά. Numenius apud Eusebium lib. XIV. præparationis ad Evangelium de Lacyde, Αὐτὸς, inquit, ἐκένειτο πρὸς τὰς παιδας· ἡ παιδὺν δὲ τὰ Ακαδημαϊκὰ ἐκτελεῖν, & quæ sequuntur. Ακαδημαϊκὰ

ἡρωικῶν autem, Plutarcho interprete in Colotem, est λόγος Ἀκαδημαϊκός, qui etiam λόγον interpretatur alibi ex Aristotele μάθων, ut Clemens Alexandrinus διδασκαλίαν, atque ita ratio Academicorum, ratio Stoicorum, Cynicorum, aliorum à Cicerone sæpe dicitur pro disciplina illorum atque doctrina. Tu quidem, dixerit fortassis aliquis, hic multa verba fecisti de verbo; At rationem quæ nobis probare poteris homo Christianus istorum hominum, qui volunt nihil esse veri, nihil certi, nihil cogniti? in quos reliqui prope omnes philosophi tam vehementer invecti sint? in quos, ut alios mittam, Augustinus (at quam studiosus Ciceronis) libros eruditissimos tres scripserit? De verbis quod dicunt, respondeam, ne res quidem absque verbis posse intelligi vel unus Plato testis fuerit satis opinor locuples; apud quem Socrates Cratyli sententiam sic excipit, Ἐπεὶ μὴ ἔστι τὰ πράγματα μάθῃν ἀλλ' ἢ ἐκ τῶ ὁνομασίων, &c. & sunt, ut ait Cicero ipse, *verba rerum nota*. De ratione autem Academicorum & consuetudine disputandi adversus omnia recte reprehendunt, si consuetudinem illam adversus scripta Prophetarum & Apostolorum, id est adversus Deum, admittimus: præsertim cum Academicus Cotta in II. de Natura Deor. *consuetudinem disputandi contra Deos malam & impiam esse dicere non dubitat, sive id ex animo fiat, sive simulate*. Quanto igitur magis impie faciunt illi, qui ita de

Deo ipso deque Dei verbo disputant in contrarias partes, ut opinionum commenta de religione vel æquare illi, vel majore auctoritate defendere esse non dubitent? Quid enim relinquitur in religione omni, quid in fide, quæ Dei verbo debetur, qua nititur omnium salus, si à verbo Dei receditur? Sed in philosophia permittamus quantum volent Academicis sequi maxime verisimilia, sive quod, ut ait idem Augustinus lib. II. in Academicos, illi in iis, quæ ad Philosophiam pertinent, duntaxat negant scientiam homini posse contingere: sive quod ex illa hæresi videmus extitisse scriptores, *exempli gratia*, duo pæne divinos Ciceronem & Plutarchum, qui quæ scribunt non minus probent nobis omnibus, quam qui Academiae fuerunt vel infensissimi. Itaque doctissimus Galenus Academicorum rationi non nimis, ut levissime dicam, indulgens, in lib. IX. de Decretis Hippocratis & Platonis, ubi de judicio veri disputat, nihil referre scribit illorum rationem sequamur an eorum quæ id sensibus, aut menti aut comprehendenti phantasiæ tribuunt, quos cum memorasset, Διαφίξειν μὲ οὖν, inquit, ἀλλήλων δεκῶσιν αἱ εἰρημύνας λέξεις, εἰ δ' ἐπιμελεσέσθην πῶς σκοποῦτο, τὴν αὐτὴν ἔχουσι δύναμιν.

CAP. I. Studiis *iisdem*] Fuerit iste, ut nobilis poetæ verbis utar, *in tenui labor*: tamen quia *iisdem* hic pro *iisdem* scribi debere visum est doctissimo viro;

viro; in eoque ego non dubito quin Ciceronem ipsum auctorem habere se crediderit, vix, opinor, quisquam mihi vitio vertat si eum locum Ciceronis indicavero. Ille igitur in Oratore cap. XLVII. ait Ennium dixisse, *In templis isdem*, quibus ipse verbis addit, *probavit. At iisdem erat verius, nec tamen eisdem optimus: male sonabat iisdem*: ex illis verbis, inquam, *male sonabat iisdem*, est illa nata correctio, quod *iisdem* illic à Cicerone male sonare dicitur. At non dicitur non esse Latinum, neque id alibi male sonare hic idem fortasse dixerit. Usu certe optimorum scriptorum nihil potest esse tritius quam horum utrumque. Itaque Priscianus ubi de hoc pronomine differit, *Regula*, inquit, *exigit per duas i. vel per e. & i. tam nominativum pluralem masculinum, quam dativos & ablativos omnium pluralium scribi, id est, iisdem vel eidem, &c.* Sed hæc ipsa nimium multa. Itaque nihil hic adderem nisi locus ille quem citavi ex Oratore esset, quamvis in uno tantum verbo *eisdem*, tam valde mendosus. Ibi scriptum est, *nec tamen eisdem optimus*: quod cum videret idem Lambinus ferri hic non posse, delevit. Verum ad hanc rationem extremam confugere illi meo iudicio necesse non fuit: quis enim non videat, si rem ipsam satis attenderit, *isdem* illud quod Romanis hominibus tum probavit Ennius, cum *eisdem*, quod Cicero verius hic putat, comparari; deque duo-

bus his *eisdem* quam *isdem* optimus esse? id enim significat hic usitata illa figura orationis quæ vocatur a *Græcis ἀντιπαροισις*. *Optimus* autem est pinguius Lucilio, ubi is apud Velium Longum *ei* quam *i*, pinguius esse dicit in hoc versu, *Hæc illi fecere: adde e ut pinguius fiat*: quo nomine pro plenius aut pleniore sono in illo doctissimo de Orthographia libello suo sæpius usus est idem Longus, atque id exili ac tenui ibidem opposuit. Jam *isdem* illud Ennianum ex *iisdem* contractione factum esse vel cuivis notum, & addit ibi Priscianus, *Solent autem auctores etiam per Synaresin unam i ponere pro duabus, &c.*

Atque illum complexi, ut mos amicorum est, satis eum longo intervallo ad suam villam reduximus] Hæc verba, *ut mos amicorum est*, suspecta Lambino fuerunt, quæ, illum secuti alii docti viri, item adventitia esse edere non dubitarunt. Quæ mihi non minus videntur esse Ciceronis, nec minus probari debere quam quod in tertio de finibus est item in congressu Ciceronis cum Catone, *Surrexit statim, deinde prima illa quæ in congressu solemus, Quid tu, inquit, &c.* Aut in II. de Orat. in amicissimorum item congressu, *Qui cum inter se, ut ipsorum usus ferebat, amicissime consalutassent* &c. Sed illud, *Satis eum longo intervallo ad suam villam reduximus*, obscurius fortassis, non tam ambiguitate nominis *interval-*
lum,

lum, quod origo ipsius proprie de loco dici declarat cum dicatur non minus de tempore, quam re atque sententia. Doctissimus Enarrator Adrianus Turnebus optime de tempore dictum accipit, *Cum plusculum temporis*, inquit, *in salutatione consumpsissemus, eum satis longo temporis intervallo in suam villam reducebamus.* Intelligit videlicet intervallum interjectum inter salutationis tempus, cum paullum abessent à Varronis villa, & illud cum in villam perventum est. Id videndum, sitne æque probabile, *satis longum intervallum temporis* tam brevi itineris & loci spatii definiri: an etiam probabilius sit illud intervallum intelligi ab eo tempore quo Varronem illi antea viderint, puta Romæ, aut ubicunque id factum sit, ad hanc ipsorum congressionem. *Longo intervallo* plenius quidem dicitur addita præpositione *post*, ut in Oratione pro Cluentio, *Longo intervallo post iterum advocantur.* Sed hoc idem præcise vel sæpius dicitur sine præpositione; ut in epist. ad Cassium, *Ut te tanto intervallo viderem*, &c. ut similibus in locis prope infinitis. Idque eo magis considerandum, quod antecessit, *nullam moram interponendam putavimus, quin videre-mus hominem*, & quæ sequuntur. Tum autem hanc dubitationem etiam magis augeat, quod in Charmide Platonis, ejus Dialogi principium hic in principium sui dialogi hujus ejusdem verbis intulit, Socrates eum Potidæa se adve-

nisse diceret, item ut hic Roma Varro, ἤκον μιν τῇ ἀσπι-
ραία ἐσπέρας ἐκ Ποτιδαίας, adiretque ad illos sodales suos quibuscum ibi loquens inducitur, Οἷν δέ, inquit, διὰ χρόνῳ ἀφί-
μένῳ ἀσμένως ἢ ἐπὶ τὰς συνή-
δεις διατελεῖας. &c. Διὰ χρόνῳ
versum aperte longo intervallo, Ni quis etiam malit pro eum legere enim, ut sit parenthesis (*satis enim longo intervallo*, scilicet *videremus*) quod Ciceroni æque fuerit in promptu sumere ex ejusdem Platonis nobilissimo principio illo libri primi de repub. ubi item causam eandem reddit Socrates, cur sit diutius cum Cephalo collocutus, Διὰ χρόνῳ ᾧ καὶ ἐωράκειν αὐτόν. Utraque tamen scriptura constare possit. Hoc igitur illi plene διὰ πολλῶν χρόνῳ, præcise etiam διὰ χρόνῳ & διὰ μακροῦ, solent dicere. Sed ab auctoritate maximi viri non recedo. Fuerint hic illi, ut utar Comici verbo, *Spissigradissimi*, sermo quidem sit satis longus habitus ante quam ex hac ambulatione confederint.

Percunctantibus nobis, & si quid forte Roma novi.] Dionysius Lambinus & alii doctissimi viri delent si post verbum *percunctantibus*, quasi ea vox ubicunque sic occurrat, rejicienda sit. Mihi non videtur locutio sic probata maximis scriptoribus ejici debere è sermone Latino. Primum, si Latina deessent, potuit Cicero magnus imitator Græcorum Græcos hic imitari, qui verbis ἐρωτᾷ, ποιδαίαν, & similibus

particulam ei solent plerumque postponere, ut hoc ex eodem initio Charmidæ, *Εἰ δὲ αὐτὰς ἀνθρώπων ἄνθρωποι αὐτοὺς διαφρογνῆς*, &c. Quid? non etiam parentem ipsum elegantiae Latinae Comicum in Pœnulo legerat? qui, *Censetis*, inquit, *hominem interrogem, meus servus si ad eum venerit, nec ne*, &c. Non apud eundem in Milite, *Sed volo scire eodem consilio, quod intus meditati sumus, si gerimus rem?* Quid? quod Livius locutionem hanc Ciceronis videtur affectasse de industria, ut in lib. XXXIII. *Percunctatus si consilium non utile solum, sed etiam salutare admittere auribus posset*, &c. & lib. XXXVI. *Percunctatus si se interim, qua defecissent ab societate Romana, urbes recipere vellet*, &c. Atque idem scriptor hanc particulam solet verbo querere plerumque subicere: ne quis dicat ea tantum Jurisconsultos à Græcorum consuetudine sic uti solere. Quin etiam hanc formulam veterem retulit Cicero in II. de Divinat. *Dicito si silentium esse videtur, & dicito si pascantur aves*; ut si diceret, *dicito an*, aut *dicito nunquid*: ut Plautus in Mercatore, *Dic mihi an boni quid usquam est*, &c. Et Menæchm. *Dic mihi, nunquid tu vidisti tabulam*, &c. Sed nimium exemplorum.

Atticus, omitte ista, qua nec percunctari, nec audire sine molestia possumus, quæso, inquit] Lambinus, Puto legendum, inquit, libris omnibus invitis,

Atticus autem ista, &c. Sed hic idem Atticus ab hoc eodem Varrone in Dialogo secundo de Re Rustica cap. 2. eosque autem sic inducitur loquens, *Atticus, qui tunc T. Pomponius, nunc Q. Cæcilius cognomine eodem, Ego opinor, inquit, incipiam primus*. Et ip cap. 5. *Atticus Murrio, Narra isti, inquit eadem; qui sermones sint habiti* &c. & cap. 9. ejusdem lib. *Relinquitur, inquit Atticus*, &c. Et alibi tam sæpe utitur ea formula Varro, ut nimis odiosus sim, si, quot locis, enumerem: & lege Ciceronis Dialogos de Legibus, in quibus etiam Atticus inducitur: lege item alios, ejusdem non pauciora exempla similia reperies.

Intemperantis enim esse arbitror] Optimus enarrator *Intemperantis* hic interpretatur *stulti, ac prope insani*: confirmat etiam loco Plauti, in quo intemperies insaniam significet: addit à Cicerone ipso, *Est enim intemperantia à tota mente, & à ratione defectio*, quæ sunt à lib. IV. Tuscul. Disputat. Sed ibi *intemperantia* quæ describitur, ut ibidem etiam subicitur, ea est, quæ perturbationes omnes inflamat atque excitat, quæ Græcis ἀκρασία & ἀνοησία dicitur, ut est etiam in Glossis veteribus. Et idem Cicero in eodem lib. cum dicit, *intemperans militaris in forti viro gloria*; de illa intemperantia certe non intelligit, sed de ea potius quam ἀμειραια appellat Plato lib. VII. de repub. ut alij sæpissime; ut *Temperantiam* contra

contra vetus idem Glossarium recte interpretatur συνμυσταίαν. Itaque magis huic loco putem convenire illud è procem. lib. 1. Tusc. Disput. Sed mandare quemquam litteris cogitationes suas, qui eas nec disponere, nec illustrare possit, nec delectatione aliqua allicere lectorem, hominis est intemperanter abutentis & otio, & litteris. Et initio primi de finibus ubi de suo studio, & tractatione philosophiæ respondet reprehensoribus, Qui autem, inquit, moderatius id volunt fieri, difficilem quandam temperantiam postulant: quod ibidem interpretatur cum subiicit, Ut propemodum justioribus utamur illis qui omnino avocent à philosophia, quam iis qui rebus infinitis modum constituent. Erit igitur etiam hic intemperantis dictum quasi modum non adhibentis, qui ne ea quidem, quæ scriberet, occultare sibi temperaverit, aut quæ vellet occultata scriberet. Nam quod Lambinus pro esse arbitror, annotat è cod. vet. arbitror esse, ut item paulo post mutat ipse te intermittere, idemque facit aliis in locis pluribus, ubi concursus ejusmodi vocalium occurrerit; fortassis etiam alii in eadem quoque opinione sint ex eo quod à Cicerone cum aliis in locis, tum in Oratore cap. 44. præcipitur his verbis, Prospiciet quid sequatur, ne extremorum verborum cum insequentibus primis concursus aut hiulas voces efficiat aut asperas: ubi cum sic plus esset his verbis quæ dixi;

paulo post, hæc refert, Quod quidem Latina lingua, sic observat, nemo ut tam rusticus sit, qui vocales nolit conjungere. Id valet quoties vocales concurrunt, quasi de duobus unam facere, & ut paulo post dicit, contrahere; ubi idem præcipit cujus contrarium est distrahere Nobis, inquit, ne si cupiamus quidem, distrahere voces conceditur. Est igitur hic conjungere, & contrahere Græcis συναλείφειν, à quo est συναλοιφή, quod Eustathius κρείσιν & συναίρεσιν recte interpretatus est: distrahere autem διαίρειν & συκρεῖν & διαπαῖν. Utriusque rei luculentum exemplum est apud Demetrium in aureolo libro illo περὶ ἑρμηνείας, ubi διαίρεσιντι ἢ καὶ συκροῦσιντι, inquit, εὐφωνότερα, ὥς το, πάντα μὲν τὰ νῦν εἰ καλὰ ἴσιν εἰ ἢ συναλείψας, εἴποις, καλὰ ἴσιν. Hoc eo dixi quod Victorius in variis lectionibus & commentariis in hunc Demetrium, & qui Victorium sequitur Lambinus, corrigunt, & legunt in Cicerone, Nemo ut tam rusticus sit, quin vocales nolit conjungere. Video quid velint: quod si illis conceditur, quid fuerit Cicerone ipso rusticus? In ipso ingressu primæ epist. ad Lentulum, Ego omni officio ac potius pietate erga te, & quæ sequuntur; ut mittam alia ejusmodi infinita. Quid igitur fiet? Cato conjungebat, id est συναλείφειν, eamque conjunctionem, ut ostendit hic Cicero, nota quadam indicabat; ut cum M littera vocalem sic antecederet, quod scribit Quintilianus lib.

lib. IX. *Et illa Censorii Catonis die hanc*: aut si nota illa non adhiberetur in scribendo quid prohibuit ita pronuntians ac legendo contrahere? cum utriusque rationis scribendi & exempla in libris ac monumentis veteribus, & auctores sint. Quid? quod licuit id quod prohibetur illic severius, in genere dicendo summissio prope negligere ipse in eodem libro scripserat, hac ratione addita, *Habet enim ille tanquam hiatus*, inquit, *concursum vocalium molle quiddam*. Hoc Demetrius, quod etiam recitavi paulo ante, sic extulerat, Διαμετέντα ἢ ἐσσυμένεσσιν εὐφρονέτεσσι. Jam epistolarum scribendarum genus atque rationem in hoc summissio ac tenui genere versari notum: Ὁ ἐπιστολικὸς χαρακτήρ, ait idem Demetrius, δῆται ἐκνότητος, &c. Hic Cicero in epistola ad Pætum, *Epistolas*, inquit, *quotidianis verbis texere solemus*. Ut hoc eodem auctore sic liceat impune vel scribendo vel pronuntians aliquando voces distrahere. Ac prope eram oblitus Lambinum pro *vocum* & *voces* ibidem reponere *vocalium* & *vocales*. Certe immerito, sic enim vocalis *I* in Aufonii monosyllab. *vox*, & à Terentiano *E*, *vocula* dicitur: & sic Poëta vetus apud Athenæum in griphis lib. X. Τὸ ω ἢ ἐπὶ αὐτῷ φωνῶν, &c. quippe quod ex litteræ, ut ait Plato in Theæteto, cum de vocalibus disputaret, φωνῶν μόνον ἔχουσι.

Et artibus antecedit.] Lambinus corrigit è veteri libro ac

legit *antecellat*: non necessario certe, si Plautus in Pseudolo Latine dicit, *Siquidem isthæ opera, ut prædicas, perfeceris, Virtute regi Agathocli antecesseris*, aut Terentius Phormione, *Verum ei hæc antecessit*, quomodo Donatus interpretatur. Quibus in locis quis sit, qui velit quicquam corrigi?

CAP. II. *Itaque non multum hesitans respondebo.*] Lambinus ait se delendam curasse vocem *multum*, non repertam in libris veteribus: neque ea erat in Victorianis impressis. Credo quod eadem erat proxime posita. Ego cæteros impressos non ausim damnare, & sic interpretor, ut interpretatur apud Maronem Charisius in illis, *Multum ille & terris jactatus & alto*, non diu hæsitans. Idem enim valet utrumque adverbium: ut contra *parumper hesitans* dicitur à Livio, qui lib. XLV. *Obstupescens*, inquit, *tam violento imperio parumper cum hesitasset*, &c.

Vides autem eadem ipse, didicisti enim non posse nos Amasani aut Rubirii similes esse.] Hæc locutio conturbavit eruditissimum ac diligentissimum Lambinum, & fortasse non immerito; ac videndum an commode includi possint nota parenthesi hæc duo verba *didicisti enim*, eadem autem sit adverbium ex ablativo casu: *eadem* scilicet ratione aut opera, aut via, ut exponit Charisius. Et sic loquitur ipse Cicero in epist. lib. XV. ad Attic. *In terea narrat eadem Bassi servum*

cum venisse, qui nuntiaret le-
giones, &c. ut apud Plautum
Bacchid. *Eadem liberis; eadem
dederō tibi*, &c. Aliisque in
locis infinitis & hic, & alii ve-
teres in eadem significatione
utantur. Amasianus autem hic
ita appellatur etiam ab Hiero-
nymo præfatione in Amos pro-
phetam.

*De rebus ante oculos positis
vulgari sermone disputant.*] Vi-
detur hic respexisse ad verba
Socratis item de voluptate dis-
putantis in Philebo, Οὐκ οὐν τὰ
δημιώτατα καὶ ἀειφανεῖ ῥᾶται
συνοεῖν.

*Nihil apta interrogatione con-
cludunt.*] Doctissimus enarrator
interrogationem hic optime in-
terpretatur rationis conclusio-
nem, *quæ in disputationibus*, in-
quit, *Dialecticorum interroga-
tione efficitur.* Hoc videatur
alicui dici obscurius, dum bre-
vius dicitur. Etsi Plato, ut a-
lios mittam, dixerat in Craty-
lo, Τὸν δὲ ἐρωτᾷν καὶ ἀποκρίνασθαι
ἐπιστάμενον ἄλλο πὺν καλεῖται ἢ
διαλεκτικόν. Sed hic de mera
conclusionē rationis, nulla nec
interrogatione adhibita nec re-
sponsione, intelligitur. Fortasse
sumptum est ē consuetudine
Stoicorum, qui Dialectici per
excellētiā appellati sunt. Ci-
cero quidem interrogatiunculas
illorum sæpe solet in ea sig-
nificatione dicere, ut verbum
interrogare, sicut illi ἐρωτᾷν, pro
rationem concludere. Clarum
exemplum est in libro de fato
ex Stoicis, cap. 12. Sic enim
interrogant, *Si fatum tibi est
hoc morbo convalescere, sive me-*

*dicum adhibueris, sive non, con-
valesces.* Item, *Si fatum tibi
est ex hoc morbo non convales-
cere*, &c. ubi etiam ἀργὸν λόγον
interpretatur *interrogationem ig-
navam.* Et sic Seneca magnus
Stoicus in Epist. 83. & sic
in multis aliis locis utitur.
Græci sic usi fuerant, ut dixi,
verbo ἐρωτᾷν, ut in disputatio-
ne adversus Stoicos refert Plu-
tarchus de Chrysippo loquens,
Ἐν ᾧ τοῖς ἀποδείξαι τοῖς τοῖς ἡ-
ρώτηκε λόγους, ubi sic multa ar-
gumenta continenter Chrysip-
pus absque ulla interrogandi
nota concludit: in quam sig-
nificationem Plutarchus ipse, &
Galenus, & illa ætas utitur sæ-
pissime. Nescio qui de vetu-
stioribus primus usurpaverit;
ut neque idem verbum pro
verbis παρακαλεῖν, δείξαι, κατεῖναι,
quo sensu sæpe utuntur Apo-
stoli. Hermogenes negat in ea
significatione esse hoc satis com-
modum aut Græcum verbum,
sed hoc ipso satis indicat fuisse
veteribus non inauditum.

*Nos autem præceptis Dialecti-
corum & oratorum, quoniam,*
&c.] Hic erat addita vox etiam
ante *quoniam* in impressis qui-
busdam libris, ut in veteribus
Lambini; quæ scriptura si ve-
rior est, ut puto veriorē esse,
particulam *etiam* addidit quod
existimaretur omnium iudicio
Oratoria laus in schola Stoi-
corum magnopere non vigere.
Stoicos enim intelligit, ut mox
vocat *nostros*: quod Antiochus,
quem Varro sequitur, cum mi-
grasse diceretur in Academiam
veterem ē nova, germanissimus
tamen,

tamen, ut in Lucullo legimus, erat Stoicus.

Quoniam utramque vim, unam esse nostri putant. In impressis Turnebi & Victorii est, *Quoniam utramque vim virtutem esse nostri putant.* Quam scripturam magis probo, quod ea Stoicorum est propria sententia: cum si legatur *Unam*, non magis significare quis putet Stoicorum sententiam quam Aristotelis, ut utraque ab ipso Cicerone in Oratore exponitur, qui locus in promptu est & notus omnibus.

Verbis quanquam novis cogimur uti. Cogimur uti verbis quanquam ea nova sunt. Quid est hoc? mendum est profecto. Lambinus pro *quanquam* reponit aliquando: vidi etiam in margine libri, qui fuit Nicolai Gruechii magni ingenio atque doctrina viri scriptum ipsius manu, *legend. quandoque aut quoque.* Viderunt mendum doctissimi viri, sed mutatio tanta litterarum in eo corrigendo cui facile probari possit, esse vix putem. Tum difficultatem in iis artibus explicandis, quam Cicero vult quantum potest hic augere, extenuet potius profecto quam augeat: non enim aliquando aut quædam duntaxat verbo novavit Zeno princeps illius disciplinæ, quod illis obicitur à tam multis: & Cato ipse maximus Stoicus in lib. III. de finibus, *Etsi habet, inquit, hæc Stoicorum ratio difficilius quiddam & obscurius. Nam cum in Græco sermone hæc ipsa quondam rerum nomina nova-*

rum nova videbantur quæ nunc diuturna consuetudo triviat, quid censes in Latino fore? Hoc est dicere, quam nova censes in Latino sermone visum iri? Et sane quid dicatur nunc aptius huic item loco & illis interrogationibus quæ sequuntur continenter, quam si legatur, *verbis quam novis cogimur uti?* Demonstratum est alibi quam sæpe ingeminanda sit aut detrahenda eadem littera aut syllaba, aut etiam eodem verbo librarii peccaverint. Itaque sic in lib. II. de Finibus pro *Quanquam hæc sunt contraria, lego, quam hæc sunt contraria?* quem locum omnem qui legerit atque attenderit, cum tardissimum oporteat esse, si non ita legendum censeat. Et sic in Truculento Plauti Act. IV. Sc. iv. in versu, de quo amplius quærendum censuerunt ubique stellulam addiderunt doctissimi viri, (ut hic etiam moneam eos qui plurimis vestigiis antiquitatis & sermonis eleganti aducantur modo, repudiatis illis, in quibus theatri flagitia reprehendit gravissime Cicero) in illo igitur versu est, *Ubi id' audi-vit qnanquam penes est mea omnis res & liberi;* lego quam pro *quanquam*, addita interrogandi nota post *liberi*. Id docet & versus & multo magis antecedens & consequens scriptura. Verba sunt Dinarchi cujus nomen huic versui DIN. præponendum est, ut sequenti proximo præponendum PHR. Nihil amplius. Atque hoc exempli satis fuerit à librariis ple-

plerumque sic falso geminari syllabas. Et tamen in hoc ipso libro Ciceronis non longe ab extremo similis geminationis exemplum item luculentum est: ubi orationem antecedentem claudit verbum *dixerat*, sequentem incipit vox *at*, perspicue addititia, & ex antecedente syllaba sic uti dixi repetita. Quare Lambinus illam rectissime sustulit.

Cum causas rerum efficientium.] Lambino videtur legendum *efficientes*, quamvis *efficientium* sit in libris. Non offendet illum hæc scriptura, si in mentem venisset illud Horatii, *Aut lapathi brevis herba*, aut quod est apud Cicero- nem ipsum in Oratione pro Flacco, *Qui arborem fici nunquam vidisset*. In Topicis sic appellavit, *Proximus est locus rerum efficientium, quæ causæ appellantur*. Hanc autem divisionem exponit item aliis locis pluribus.

Ex effectione.] Efficiendi vim appellat alibi, ut τὸ ποιοῦν Græci. Effectio autem videtur hic dici, ut ab Aristotele ἐνεργεια, lib. VII. τὴν μετὰ τὰ φυσικὰ quod ibidem etiam dicitur λόγος & μορφή & ἐμπλέχεια. Solet equidem illa formula nominum actio plerumque significari. Auctor vel ipse Varro lib. IV. de ling. Lat. *Corpus est*, inquit, *ut cursor: locus, stadium, qua currit: tempus, hora qua currit: actio, cursio*. Sed hoc Latina lingua non perpetuo sic observat ut satis apparebit infra in defini-

tione virtutis, ubi pro Græco τελειότης & ἀκρότης perfectio, ut alibi absolutio, dicitur.

Adhibenda enim Geometria est, quoniam quibusnam quisquam enuntiare verbis, aut quem ad intelligendum poterit adducere? Hæc verba omnia doctissimus Turnebus includit nota parenthesis. Lambinus totam periodum, aut adeo periodos transposuit, ac pro voce *Geometria* vult legi *ea materia*: ubi certe videtur aliud egisse vir diligentissimus. Quid enim erat notius quam Platonem veteris Academicæ patrem, quam ejus discipulos Aristotelem, & ut mittam alios, Xenocratem qui mathematicas aiebat, ut est apud Plutarchum & Diogenem, λαβὼς εἶναι φιλοσοφίας, quam totam illam familiam & sectam, quam is, quem hic exprimit, Varro, sequi se profitetur Antiochus libros Geometricorum præceptorum aut exemplorum implevisse? Geometriam autem hic ut sæpe alibi appellavit potissimum, quod ea est, ut apud Plutarchum in Symposiacis à Philone dicitur, ἀρχὴ καὶ μετὰ τὴν πόλιν τῶν ἄλλων. Hoc apertum: nec obscure tamen notatur hic Epicurus qui cum Democritum sequeretur in Physicis, virum in Geometria perfectum, ut est in lib. I. de Finibus, Geometriam non dixerit. Quod autem de Geometricis dicit hic difficile esse illa explicare Latine, dicit item de Geographicis in Epist. lib. II. ad Attic. *Et hercule*, inquit, *sunt res difficiles ad explicandum*,

plicandum, & quæ sequuntur. Sane velim, ut isti Doctores etiam discant hic à principibus viris, barbaries, quam ipsi propemodum amplectuntur, quantopere fugienda sit: quod idem sic jubet Cæsar in lib. de Analog. 1. tanquam scopulum fugere nos verbum inauditum atque insolens. Sed redeo ad illa, *Quoniam quibusnam quisquam* &c. ubi magnum est & grave mendum, & libri impressi Victorii cura, & quos uterque Stephanorum fratrum impresserunt, erant stellula notati, quæ mendum ostenderet. Id uno ego in verbo esse sentio, quod quod, si quidem pro *quoniam* legam, ut lego fidenter, *quam jam*, videor mihi omne fustulisse. Primum levissima mutatio facta est. Ostendi alibi ob similitudinem V & A ut sæpe librarii scripserint *quum* pro *quam*, & contra *quam* pro *quum*, pro quo veteres *quom*; deinde *jam* pro *denique*, ut etiam interpretatur apud Maronem Servius in illis, *Quæ jam finis erit, conjux?* Quid usurpari poterat hic aptius; Postremo quid magis postulent interrogationes continuatæ quæ sequuntur? Nisi me animus fallit, vix paullo humanior fuerit quisquam, cui non hæc scriptura jam videatur optima & plenissima,

Hæc ipsa de vita, & moribus, de expetendis fugiendisque rebus: illi enim, &c.] Hæc item ut sunt distincta notis, non video quæ possint intelligi. Profecto addenda est interrogandi

nota post nomen *rebus*. Continuatur enim interrogatio ab illis verbis, *quam jam quibusnam, &c.* Hæc autem ipsa dicit, quod ea quæ sunt de moribus, nota nobis & proxima ac velut ante pedes posita sunt: Illa autem de natura cœlestibusque rebus, à nostro sensu atque intelligentia remotissima.

Quod bonum quale sit, negat omnino Epicurus sine voluptatibus sensum morientibus nec suspicari.] In correctione est *vel suspicari*. Id si sequimur, quid illis fiet in tertio de Finibus. *Quaquam negant nec virtutes nec vitia crescere?* Similia sunt infinita apud hunc, apud alios, præter illa etiam quæ notavit in Commentariis linguæ Græcæ doctissimus Budæus, aut quæ observarat apud Maronem Servius, ubi certe mutationi locus esse non potest. *Ipse diem noctemque negat discernere calo, Nec meminisse vis media Palinurus in unda. &c.*

Et ad vitæ consuetudinem & constantiam] A libris impressis à Rob. Stephano aberant hæc duo verba *consuetudinem &*, quam scripturam Turnebus & Lambinus sequi maluerunt. Ego putem tutius nihil delere. *Consuetudinem* accipit, ut infra in hoc lib. *morum autem putabant studia esse & quasi consuetudinem: quam partim exercitationis assiduitate formabant, in quibus erat philosophia.* Ubi quis mendum esse dixerit?

In Graciam mitto, id est ad Gracos ire jubeo] Lambinus putabat illa verba, *Id est ad Gracos ire*

ire jubeo, adventitia esse. Sed ea de industria addidit Varro, id est ipse Cicero, ne quis putaret Athenas aut Rhodum aut Græcas alias longinquas urbes hic intelligi, cum possent illi etiam Romæ Græcis magistris operam dare. Mittam exempla infinita Horatius proficitur Iliadem se Romæ didicisse, *Roma nutrir mihi contigit atque doceri, Iratus Graiis quantum nocuisset Achilles*. Jam ad formulam quod attinet, similiore hujus non poterat uti hic Cicero quam usus est in Bruto, ubi cum de Græcis quædam dixisset, subjicit cap. 46. *Sed domum redeamus, id est, ad nostros revertamur*.

Quæ quo facilius minus docti intelligerent jucunditate quadam ad legendum invitati] Hæc, ut nunc sunt, satis video ne constare quidem. Et quis non videat hic articulum *quæ* redditionem postulare *quæ* nulla sequitur? Et quid apertius quam ex illo altero *quæ* ante Menippum proxime præcedente hæc etiam pendere? Librarius non attendit satis, qui illum eundem articulum tam importune repetivit. Ego deleo, & locum omnem lego & distinguo sic; *Et tamen in illis veteribus nostris quæ, Menippum imitati, non interpretati, quadam hilaritate conspersimus, multa admista ex intima philosophia, quo facilius minus docti intelligerent, jucunditate quadam ad legendum invitati*.

In laudationibus, in iis ipsis antiquitatum præmiis, philoso-

phia scribere volumus.] Doctissimus enarrator veretur ne desit hic aliquid: & sane obscurum est, quas laudationes intelligat, ni quis suspicetur laudationes mortuorum scripisse illum instituto veteri, ut Porcia laudationem ait scripisse Cicero in lib. XIII. epist. ad Attic. Nam satyris Menippeis laudationes illas adnumerare, aut illi adeo, quæ inscribitur *νεῖ ἐς νεκρούς*, nulla ratio est, cum suis historicis libris illas adnumeret; quorum librorum divisionem & argumenta singulorum Augustinus (quem operæpretium fuerit hic legere) exponit accuratissime in lib. VI. de civit. Dei. *Philosophice* autem hic optime reponit Lambinus, & confirmat liber vetus Ursini, neque *Philosophia* hic extare potest.

CAP. III. *Nos in nostra urbe peregrinantes errantesque tanquam hospites tui libri quasi domum deduxerunt*] Lambinus suspicatur legendum *reducerunt*, & ita Turnebus quoque legitur, & legitur apud Augustinum in eo quem citavi libro. *Ego deduxerunt*, quod est in Ciceronis libris impressis mutari nolim, quia multo magis convenit cum verbis *hospites, peregrinantes, errantes*, denique patet latius.

Tu sedem regionum & locorum.] Apud Augustinum legitur, *sedium, regionum*. Malo ut hic: minus ambiguum est. Et *sedem regionum & locorum* dixerit, ut alibi *sedes urbis, & sedes*

sedes Capitolii ab eo dicitur, & si quæ sint similia.

Sed da mihi nunc: satisne probas? immo vero, &c.] Doctissimi viri pro *da mihi*, malint legere *eam mihi*, ut etiam habuit scriptus liber Car. Stephani. Ego *da mihi*, quod est in libris impressis pro *dic mihi*, ut apud Terentium in Heautontim. Nunc quamobrem *has partes didicerim, paucis dabo*: Et apud Maronem, *da Titvre nobis*: & in Rhetor. ad Herenn. lib. 2. dicit Cornificius. Si ergo pollicitus sum me *datum causam qua inductus Ulysses, &c.* haud ejiciendum putem.

Quia non verba sed vim Græcorum expresserunt Poetarum.] Cur ergo, quærat aliquis, ejusmodi fabellæ dicuntur in primo de Finibus ad verbum de Græcis expressæ? Dicam modo quod à Gellio dicitur in lib. IX. expressæ ad verbum in multis esse, sed etiam in multis expressæ non esse. Exemplum subjecit doctissimus Turnebus, & possit plura, si quis velit, in quibus utrumque satis appareat. *Vim* porro bene Lambinus hic interpretatur *sententiam*. In re quidem haud perobscura, dicat alius. Esto: verum potuit metuere, hujus nominis tam varia notio nè quem deciperet: potuit illi venire in mentem ejus quod est in lib. III. de Orat. c. 7. *Subtilitatem Lysias, acumen Hyperides, fontium Aeschines, vim Demosthenes habuit*: ubi, ut in aliis multis locis, *vis* Demosthe-

nis non ea notione dicitur quæ *vis poetarum* in hoc loco: sed ea potius quam in secundo illorum librorum lenitati, ut genus dicendi quod Græci *ἡδύτης*, cui vim illam tribuit ipse, generi dicendi, quod idem *ἡδύτης*, cui tribuit lenitatem, opposuit. Quam vim vocavit etiam ibidem *animum*: ubi, *Influendum est*, inquit, *aliquid animi illi lenitati*: sic enim est in libris. Aperte mendose: & Lambinus pro *influendum* reponit *infundendum*: sed vera scriptura in margine librorum olim impressorum à Badio remanserat, *Influendum est aliquid animi, &c.* Id valet, *inspirandum est aliquid animi*, metaphora vel aptissima, ut illud, *ἐμπνεύσας μὲν*, sæpe usurpatum ab Homero, quod alibi doceo pluribus. Sed ad *vim* redeo, cujus me quoque nominis insignis ambiguitate apud Livium locus hic admonet ut faciam mentionem sui. Ibi *vis*, ut est in aliis libris, de illa vi quæ juri inimicissima dicitur in Ciceronis oratione pro Cæcina, ut in aliis contra de vi & potestate atque effectu juris ipsius intelligitur. Is locus est de discordia patrum & plebis in creando novo rege post interitum Romuli in illius historiæ libro primo cap. 17. *Patres*, inquit, *decreverunt, ut, cum populus regem jussisset, id sic ratum esset, si patres auctores fierent: hodieque in legibus magistratibusque rogandis usurpatur idem jus vi ademptum. Priusquam populus suffragium*
intulit,

ineat, in incertum eventum comitiorum Patres auctores fiunt. Sic legunt in suis notationibus doctissimi viri Sigonius & Lipsius. Verum ut intelligi possit *Idem jus usurpari*, nempe jus illud quod hic sibi reservabant Patres, ut tum demum ratum esset quod populus jussisset, cum id ipsi confirmassent, & idem jus vi ademptum esse illis postea in ipsorum cum plebe contentionibus, neque id ab iis, ut est in Oratione pro Plancio, teneri potuisse; ego tamen *vi adempta*, quod erat in libris impressis vetustissimis à Badio Luteriæ, & Venetiis ab Aldis, quos hic habebam, & ita esse in uno suo codice nos admonuit ipse Lipsius, ut apertum, ita verum esse existimo. Accipio ut in Ciceronis epistola ad M. Crassum, *Has literas velim existimes fœderis vim habituras esse, non epistolæ*: & ut in secundo de Divinat. *Quarundam radicum vim & effectum* conjuncte dixit idem. Sed nihil opus exemplis: quid enim hic declarat aliud explicatio quam Livius addidit, *Præusquam populus suffragium ineat, in incertum eventum comitiorum Patres auctores fiunt.* Nihil igitur muto in illis veteribus impressis: nam qui magis potuit esse hoc illorum decretum sine vi atque sine effectu, quam cum illi ante comitia decernerent, ut quicumque eorum esset futurus eventus, id quod populus jussisset ratum fore. Mera species est hæc & usurpatio vetustatis absque ulla vi:

& non jus, sed imago juris, ut in lib. XLI. loquitur ipse Livius: ubi cum quædam exposuisset, in quibus legi parere viderentur socii, cum parerent verbis, non sententiæ legis, *Postea*, inquit, *his quoque imaginibus juris spreto promiscue sine lege*, &c. Et sic imaginarios fasces Decemvirum, non veros aut justos, dicit idem in lib. III. Et apud Jctos multa hujusmodi, *imaginaria emptio*, *imaginaria venditio*, quæ etiam nuda dicitur à Paulo in leg. 59. de contrah. empt. *Nuda*, inquit, *& imaginaria venditio pro facta non est.* Et si Pomponius in leg. 66. de jure dot. in quodam usufructu ostendit hanc imaginem non debere rejici, *Quidam*, inquit, *remedii loco recte putaverunt, ut vel locet hunc usufructum mulieri maritus, vel vendat nummo uno*, &c. Ut sit nuda, velut inanis dixisset Paulus. In qua significatione hoc item à Cicerone ipso plerumque dicitur, nullo videlicet pretio constituto. Et nulla emptio, ait Justinianus, sine pretio esse potest, & nulla est conductio quæ est in uno nummo, ut est in leg. 10. de acquir. possess. quod utrumque significet & nudam & imaginariam. Sic enim nilo quam quomodo sunt interpretati illi Jcti apud Paulum in Notis Charondæ, ut *nuda* intelligeretur quæ sit absque consensu. Atque hoc demum erit illud *dicis causa*, & *dicis immo*, quæ antiqua esse Varro dicit in lib. V. de sermone Latino:

& Glossarium vetus, *dicis causa* & *dicis gratia*, proprie interpretatur apud Jctum Caium νόμος χάριν, λόγος & χάριν. Cæterum *dicis immo*, quod Varro conjuncte dixit cum *dicis causa*, vix puto esse qui sic intelligat, quid sit. Itaque pro *immo*, lego eisdem litterarum ductibus omnibus *numo*, consuetudine scribendi eorum qui non geminabant consonantes: & sæpius ita occurrit in veteribus inscriptionibus; ut usurparint veteres illi & Jcti potissimum in ea significatione & formula *dicis numo*, & intelligatur nummus ille qui *dicis causa* adhibebatur quasi pretii loco, ut quæ donatio esset re, ea imagine esset venditio. Hinc est illud *addicere nummo*, *addicere nummo sefertio*, apud Valerium, apud Vitruvium, apud Suetonium, ut exposuit etiam Budæus in suo libro de *Asse* pluribus: quo pertineat item assis ille qui in mancipatione adhibebatur, ut à Boëtio in *Topica* ex Caio Jcto pluribus exponitur; ne quid addam hic exemplorum amplius. Immo tu quam multa quam longe petita hic addidisti, dicat non indiligens aliquis. Longior fui: sic fit, cum aliud ex alio: & putabam alicui non tam perito, quam studioso harum rerum, illa, cuiusmodi essent, haud ingrata fore.

Fortuna gravissimo percussus vulnere.] In notis Lambini erat, *in al. percussus vulnere*. Percussus esset gravius, velut

abjectus, prostratus; quæ plerumque conjuncte à Cicerone ponuntur, ubi ad *ἐπιθήσει* alterum eorum alteri additur. Indicat proverbium, *Plastrum perculit*; & Glossarium vetus *perculit* interpretatur *κατεσάλει* & *percussus*, *ἀπασαίνει*; cum *percussus* sit etiam eidem *ἐκπλάγεις* & *ἀποπλάγος* &c. Cicero sæpe declarat hunc casum suum. Ex locis vix puto intelligi utrum verbum huic loco fuerit accommodatius.

Nostros civeis] Civeis & Cives in similibus exemplis vulgo sine reprehensione dici scribit Varro in lib. de ling. lat. vii. sed & *civis* & *cives* dici solitum docet Charisius, ut etiam Priscianus in lib. vi. cap. de accusat, plurali tert. declinat Et quam earum scripturam sequamur hic parum retulerit. In iis autem quæ sequuntur proxime, *Nihil ut iisdem de rebus à Græcis desideres*, in Victorianis erat, *Græcia desiderat*, pro quo doctissimus enarrator, *Legendum censeam*, inquit, *à Græcia desideres*. In Lambini etiam notis est alios legere *Græcia desideres*. Verum si quis vim verbi *desideres* propius attenderit, nihil mutabit in hac scriptura. Id præter cætera valet *ἐπισημαίνω* ut recte interpretantur Glossæ veteres Græcæ atque Latinæ. Et quod exemplum possit asserri melius aut aptius, quam quod apud hunc ipsum Varronem est prooemio libro. de re rustica. *Ad cujus libros* (de Sibylla ibi loquitur) *tot annis post publice solemus redire: cum desideramus* quid

quid faciendum sit nobis ex ali-
quo portento.

CAP. IV. *Celictam à te ve-
terem jam, inquit, tractari au-
tem novum.*] Doctissimus enar-
rator subaudit *Academiam*, ut
illum item secutus Lambinus.
Res est facilis. Verumtamen
qui proxime *sententiam* nomi-
nat, ubi *eandem sententiam*
aperte *eandem disciplinam* sig-
nificaret, ut in Lucullo item
significare docui, nihil fuerit
periculi *sententiam* hic repetere.
In eò autem quod subjicitur,
quid, ergo inquam, quod Lam-
binus addit interrogandi notam
post articulum *quid*, ut fere
solet, ubi is occurrit alibi, di-
stinguere, non video qui id
possit in hoc Horatii versu lib.
de Arte, *quid ergo? Ut scrip-
tor si peccat idem librarius us-
que, &c.* aut in hoc Satyr. 1.
lib. 1. *Quid enim? concurritur
hora Memento aut cita mors
venit, &c.*

Quamquam negarit in libris.] Etiam in impressis Victorianis
erat *negaret*. Utrumque La-
tine dicitur: satis docet Dio-
medes in lib. I. in cap. de
verbor. qualitatib. Et illud
duas Academias esse caret men-
do. Et duas esse ipse Cicero
dicit in hoc libro in extremo.
Quamquam Græcorum alii tres
faciunt, ut Plutarchus in Bruto.
Alii etiam quinque, ut Sextus
enumerat & Eusebius.

*Et totam veterem Academiam
à qua absun tam diu*] In li-
bris Victorianis est *Aqua ab-
sumptam* duobus verbis: quam
scripturam ipse Turnebus se-

quitur & interpretatur, *quæ ve-
lut diluvione quadam hausta est*.
Addit etiam exempla, in qui-
bus translatio, quam hic notat
sumptam à locis depressis, haud
facile notari possit: & Cicero
non hic *Academix* nomine lo-
cum sed hæresim ipsam intel-
ligit, ut tanto durior illa Me-
taphora futura sit. Lambinus
testatur libros veteres habere,
*Aqua absumptam jam diu. Jam
diu* verum est quod est in his
impressis, & convenit cum præ-
cedentibus; *relictam à te ve-
terem jam*: & cum iis quæ
repetet inferius idem Varro;
*Tua sunt, inquit, nunc partes
qui ab antiquorum ratione nunc
desceis.*

Mibi vero, inquit ille] Lam-
binus ait in vetere codice legi;
Mibi vero ille, quid est enim;
&c. Hoc etiam rectum sit:
exempla sunt apud ipsum Var-
ronem, ut supra ad initium li-
bri docui, innumerabilia. Sed
quæ subjiciuntur hic, *in con-
spectu consedimus omnes*; Lam-
binus suspicatur esse legendum,
Omnes in conspectu consedimus.
Offendit, credo, confirmatio tot
pedum versus Heroïci in fine.
Et sane Cicero ipse in Orato-
re, *Versus, inquit, saepe in ora-
tione per imprudentiam dicimus,
quod vehementer est vitiosum,
sed non attendimus, &c.* Et
Quintilianus in lib. IX, 4.
*Versum in oratione fieri multo
foedissimum est totum, sicut etiam
in parte deformis: utique si pars
posterior in clausula deprehenda-
tur, aut rursus prior in ingressu.*
Hoc illi: sed Livius tantum
V 2 abfuerit

abfuerit ut hic aliquid cor-
geret, ut ab illo versu, quo
claudit orationem in hoc loco
Cicero, nec paucioribus pedi-
bus continuatis historiam ince-
perit, *Facturusne opera precium
sim*, &c. Quod idem Quinti-
lianus notat in eo quem dixi
loco: verum notat, non corri-
git. Et qui conati sunt in
aliorum oratione reprehendere,
eos in hoc ipso conatu con-
stat imprudentes in idem vi-
tium incidisse, ut testatur in
eodem libro illo Cicero, ut
fuerit hunc finem versus no-
tasse tutius quam correxisse:
cum præsertim id eum non
declinasse veteres observaverint.
Docet etiam Capella nomina-
tim lib. V. *In conspectu* autem
absolute, si quis hoc etiam quæ-
rit, ut à Græcis *ἐν ᾧ* item
absolute dicitur.

*A rebus occultis & ab ipsa
natura involutis*] Vir Doctis-
simus Fulvius Ursinus censet
delendam præpositionem *ab*,
eamque abesse dicit à scripto
suo libro. Verum Cicero ita
loquitur ad initium Timæi de
Publio Nigidio, *Acer & dili-
gens investigator earum rerum
quæ à natura involuta viden-
tur*. Et in primo de Offic.
*Corporis nostri natura ipsa mag-
nam videtur habuisse rationem*
cum dixisset; addit postea,
*Quæ autem partes corporis ad
naturæ necessitatem datæ ad-
spectum essent deformem habitura,*
cas contexit atque abdidit.
Et paulo post, *Quæ enim na-
tura occultavit*, &c. De qua
re item in secundo de Natur.

Deor Ut in adificiis, inquit
architecti avertunt ab oculis &
naribus dominorum ea, quæ pro-
fluentia necessario tatri essent
aliquid habitura: sic natura res
similes procul amandavit à sen-
sibus. Quem locum Cicero eis-
dem fere verbis exprimit, ut
hoc etiam addam hic, ex illo
Xenophontis loco lib. I. de
dictis Socrat. *Ἐπεὶ ὅ τὰ ἀπο-*
χωρεῖντι θυγατρὶ, ἀποτρέψαι τὰς
τέτων ὀχέτας & ἀπνεύσειν ἢ δι-
νατὸν πρὸς σωτάτω ἀπὸ τῆ αἰδέ-
σεων. In eo differre videatur
quod ibi Dei providentiæ hoc
opus dicit esse Socrates, quod
Cicero naturæ tribuit. Sed i-
dem est. Unus hic Plutarchi
locus è libro de repugnantiis
Stoicorum satis docere possit,
Ὅτι ἢ ἡ κοινὴ φύσις, & ὁ κοινὸς
τῆ φύσεως λόγος, εἰμαρμένη καὶ
αἰσῶνία, καὶ Ζεὺς ἐστίν, ἐδὲ τοὺς
ἀντίπιδας λείπει.

*In quibus omnes ante eum
philosophi occupati fuerunt*] In
libris Victorianis, etiam in iis
quos Turnebus edidit, est, *In
quibus omnibus*. Sed omnes ve-
rius: apparet, vel ex eo quod
Socrates hic, ut in V. Tuscul.
Disput. itemque alibi, primus
ab illis descivisse, ac de vita
& moribus quæsiuisse dicitur,
cum illi superiores omnes uno
Physici nomine fuerint appel-
lati.

*Celestia autem vel procul esse
à nostra cognitione censeret*] Li-
bri editi à summis ingenio at-
que doctrina viris Victorio &
Turnebo nostro habent, *Pro-
cul esse à naturæ cognitione*.
Non video qui fieri possit. Et
procul

procul esse à nostra cognitione, cum iis quæ de iisdem rebus dicit apud Xenophontem Socrates, Ταῦτα ἀδύνατον ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις εὐρεῖν, optime & planissime consentiat. Cælestia quæ vocet & hic & alibi satis explicat optimus enarrator, quippe in obscuritate naturæ ea pars est omnium obscurissima. Socrates ipse in Apologia apud Platonem ἐπερώσια & μετιώρησιν appellare solet. Et Socratem Aristophanes in Comœdia, quam ob id ipsum Νεφέλας inscripsit, dicit ἀεροβάτειν. Et in Theæteto scribitur Thalem Physicum ἀπρονομοῦντα καὶ ἄνω βλέποντα, &c. Eodem pertinent quæ pluribus scripsit Xenophon in lib. I. de Dictis Sociat. Res nota.

Per scripti varie, copiose sunt] Varie & copiose erat etiam in impressis Victorianis & Turnebi, neque erat causa, cur copia deleretur. Hæc autem, ita disputat ut nihil affirmet ipse, refellat alios, objicit Socrati apud Xenophontem in lib. IV. de Dictis illius Hippias his verbis, Τῶν ἄλλων κατωργητῆς, inquit, ἰσχυρῶν ἐὶ ἐλέγχων πάντας, αὐτὸς οὐδὲν θέλων ὑπέχειν λόγον, οὐδὲ γνώμην ἀποφαίνεισθαι περὶ οὐδενός. Quæ eisdem verbis hic expressit: ut & quæ Diogenes è superiori- bus item retulit, Εἰδέναι δὲ οὐδὲν πλὴν αὐτὸ τοῦτο εἰδέναι, Nihil se scire dicat nisi idipsum & quæ sequuntur ibidem ex Apologia Platonis item fere ad verbum. Unde apparet in illis, sapientissimum esse dictum

(quo in loco Lambinus suspicatur judicatum pro dictum esse legendum) nihil esse mutandum verius esse, & verbum dictum ex Platonis verbis λέγει & φάσκει verissime esse conversum, ἡμεθυμῶμεν οὕτως, inquit Socrates, τί ποτε λέγεις ὁ Θεὸς φασκεῖν ἡμῖν σφάπτειν εἶναι. Quin oratio Latinis oraculum adsignificat, ut in Topicis, Divina hæc fore sunt testimonia, primum orationis. Oracula enim ex eo ipso appellata sunt, quod est in his Deorum oratio, &c. ut in secundo de Nat. Deor. ex Pacuvio: Grajugena de ipso aperit ipsa oratio. Sic enim lego potius quam ut edidit Lambinus ipsa ratio, qui tamen testatur in quodam libro veteri esse scriptum ipsa oratio, ut est etiam in scripto meo, & in impressis pluribus, atque id postulat modulus Senarii hujus; & verbo aperit proprie usus est hic poeta, sicut utitur Maro in lib. VI. — magnam cui mentem animumque Delius inspirat vates aperitque futura. Ut autem dictio in ea significatione dicatur, notius quam ut exemplis egeat. Et sic Græcis quoque veteribus ῥήσις pro eo quod χρησμός aut μάντευμα dicitur, videndum apud Suidam & Hesychium in voce ῥησιάρχης, utque illud nomen alii δισφαται, ἀληθειαν alii interpretati sint. Sed multus hic etiam sum.

Quod hac esset una omnis sapientia] Lambinus addita ad- spiratione vult legi hominis sapientia. Cujus conjecturam con-

firmare videantur verba Socra-
tis in eadem Apologia, ὡς
ἐν ἐπεί οὗτος, ἔτι ὑμῶν, ὡ
ἀνδραπύ. σφάπτεις ἴσθι ὅς τις,
&c. Non enim dicit, ἀπεί-
των ὑμῶν, sed tantum ὑμῶν ὡ
ἀνδραπύ. Non tamen ausim
mutare: quod hæc de nulla
alia Sapientia, sic dicta, possint,
intelligi.

*Quæ cum diceret constanter,
& in sententia permaneret, om-
nis ejus oratio tum in virtute
laudanda & omnibus hominibus
ad virtutis studium cohortandis
consumebatur.]* Hæc ut sunt quis
explicare posse confidat? &
profecto non sunt integra. Lam-
binus, ut esset quod reddere-
tur verbo *tum*, pro *&* post
verbum *oratio* reponit *tum*.
Ego sperem nihil mutando to-
tum locum posse corrigi. Pri-
mum in Victorii & Turnebi
libris impressis est *quum* pro
quo malo *cum* ut est in hoc
libro, ut puto longe verius.
Deinde ubi hic habet *in sen-
tentia*, illi habebant in *ea sen-
tentia*, plenius & commodius.
Postremo virgula delenda ante
omnis, quæ post *oratio* ponen-
da est. Nihil præterea mo-
vendum sit ut optime voculæ
cum vocula *tum* respondeat.
Oratio autem in *ea sententia*
permanere dicatur non dissimili
metaphora, atque alibi *versari*,
ingredi, *egredi* & *digredi* dici-
tur. In illis porro impressis
est *exhortandis*; in hoc autem
cohortandis: puto *cohortandis*
esse ex correctione, quod illud
in ea significatione rarius oc-
curreret; cum habeat in his

verbis utraque præpositio vim
augendi. Utriusque Priscianus
unus exempla multa suppedi-
tet. Veteres Glossæ Latinæ
exhortor interpretantur ἀπει-
πω, id valet *debhortor*. Sed ex-
empla non memini, & libri
in quibus invenirentur fortasse
perierunt. Verum in signifi-
catione illa altera *cohortandi*
multa occurrunt etiam in ver-
sibus, ubi corrigi non possit.
Lucretius in lib. VI. — *insig-
nem conscendere currum Vento-
rum exhortantur spes*. Et apud
Ovidium præter cæteros, quan-
tum meminisse possum, plu-
rima.

Nam cum Speusippum sororis
filium Plato philosophia quasi
heredem reliquisset, duos autem
præstantissimos studio atque do-
ctrina Xenocratem Chalcedonium,
& Aristotelem Stagiritem: qui
erant cum Aristotele Peripatetici
dicti sunt] Magni nominis in
litteris viri Urinus & Ciaccio-
nus conjiciunt hic pro quasi
heredem reliquisset, duos autem
præstantissimos, legendum, ex
asse heredem reliquisset, secun-
dos autem præstantissimos, &c.
Capta scilicet conjectura à for-
mula testamentorum notissima:
quid enim in jure civili præ-
sertim Romanorum notius aut
tritius? At in Platonis testa-
mento quod à Diogene est in-
tegrum editum, neque heredi-
tatis philosophiæ, neque here-
dis Speusippi, nedum secundo-
rum heredum illorum, ulla
mentio est. Speusippum autem
hic quasi heredem philosophiæ
dicit præposito adverbio quasi,
ut

ut molliret metaphoram, quod is diceretur etiam à Græcis ejus philosophiæ magis proprie *μαθησος* quam *κληρονομος*. Deinde possetne si vellet Speusippus ingratus esse tam impie in avunculum, virum tantum, tam bene de se meritum, ut illius suprema jussa sic irrita haberet, hereditatem, quam his duobus ille reliquisset, ipse uni Xenocrati tradere? Aut hoc leges ullæ finerent? Adde quod antequam Plato moreretur, cum præfesset etiam scholæ, ab illo discesserat Aristoteles, de quo notum est Platonis illud, *Ἀριστοτέλης ἡμῶς ἀπλάκων*, &c. Prope dicit ut ille apud Plautum, *Apolastixo omnes inimicos*. Neque porro verendum est, quod videntur illi veriti, ne verbum *reliquisset* non optime cohæreat cum *præstantissimos*. Non minus convenit quam si quis interroganti, cujuscumque discipulos illos reliquisset, respondeat, præstantissimos: aut quam illud in Mollællaria, ubi fenex, cum redit peregre, quærit è servulo pessimo, cui velut magistro discedens filium commiserat, *Loquere cujuscumque reliqui, quom hinc abibam, filium*. Debuit respondere optimum: hoc enim illi servus domino fidelis alius jam antea objecerat in jurgio, *Corrumpe herilem filium Adolescentem optimum*; respondet homo nequissimus, *Cum pedibus, manibus, cum digitis, auribus, oculis, labris*. Nihil pluribus opus est.

Aristotelem Stagiritem] Stagi-

ritem reponit Lambinus; quæ declinatio Græca est, ut Latine *Stagiritem*. Priscianus in lib. VI. cap. de accusat. sing. primæ declinat. tam multa exempla affert è Latinis scriptoribus, ut, utra forma sit usitatio in lingua Latina, ratio vix iniri possit. Quod sequitur, *qui erant cum Aristotele*, versum è Græco est, & *qui erant*, valet *οἱ συνοῦντες*, id est, *μαθηταί*: quare etiam à Græcis appellantur *συνεπαταί*, *ὁμιλῆται*, *γνώριμοι*, *φοιτηταί*, &c. Quod autem sequitur, *Peripatetici dicti sunt*, quia disputabant inambulantes, varie interpretantur veteres. Hermippus apud Diogenem, Aristotelem ait *ἐλέχ. περιπατον τὸν ἐν λυκείῳ*, ubi illum dicit *ἀνακείμενον τοῖς μαθηταῖς συμφιλοσοφῆν*, ὅθεν *περιπατητικὸν ὠρεσασθ. εὐδῆναι*. Cum alii sic dicerent appellatum, *ὅτι οὐ νοσε περιπατῶντι Ἀλεξάνδρῳ συμπαρὸν δὲ λέγοιτο ἅττα*.

Certam quandam disciplinam formulam composuerunt] Doctissimus enarrator, *Id*, inquit, *nec Socrates nec Plato fecerant*. Recte scilicet accipit. Aliquis tamen quæsierit, qui id possit in Platonem convenire (nam in Socrate apertum, qui unam modo philosophiæ partem excoluit) cum Plato sit omnes partes philosophiæ persecutus, deque illis separatim libros ediderit. Id exponitur multis apud Diogenem in illius historia: & exponit Galenus multis in lib. IX. de Decret Hippocrat. & Platon. cur hæc Platon-

toni jure tribuatur philosophiæ descriptio. Quanquam Diogenes Zenonem primum ait ita divisisse, & Plutarchus in lib. I. de Placitis illam tribuit item Stoicis. Verum Sextus egregie totam rem explicat, qui illius divisionis Platonem auctorem facit re & sententia, non tamen sic expressim verbis ut Xenocratem & Peripateticos. In quo illi convenit optime cum iis quæ paulo ante Cicero dixit, *Platonis autem auctoritate una & consentiens duobus vocabulis Philosophia forma instituta est.* Et dicet infra paulo post, *Fuit ergo jam accepta à Platone philosophandi ratio triplex:* ubi participium *accepta* qui delet ut supervacaneum vir doctissimus, ex his omnibus apparet ut illum opinio fefellerit.

Illam autem Socraticam dubitationem] Ne hic quidem probare possim correctionem Ciacconi, qui delet *dubitationem* & copulam &. Quid enim magis convenit Socratis disputationibus? qui etiam profitetur se nihil scire.

Ita facta est differendi, quod minime Socrates probabat, ars quadam philosophia] Eruditissimi viri magno consensu verbum *differendi* hic consent esse delendum, neque video qui ferri possit. *Sed ars quadam philosophia* quod mutat Lambinus & legit *philosophia*, necesse non puto. In similibus exemplis multis ostendi supra ad illa verba *Causas rerum efficientium.*

CAP. V. Qui philosophiam

jam professus sim populo nostro exhibiturum] Lambinus hic addit accusativum *Me* ante verbum infinitum. Sed Budæus in Commentariis linguæ Græcæ docuerat sæpe à Latinis, ut à Græcis, hunc casum solere ibi prætermitti, & facile subaudiri, idque multis exemplis.

Quid verum & quid falsum, quid rectum in oratione pravumve] Lambinus suspicatur legendum, *quid verum aut quod falsum.* Credo quod sequeretur *ve* post *pravum*. Sed non modo Grammatici veteres, verum etiam Paulus JCTus, ut sæpe conjuncta pro disjunctis & disjuncta pro conjunctis accipiantur, docet exemplis pluribus in tit. de verbor. significat. leg. 53. & 29. Jam *verum & falsum* quod ait Cicero, id intelligit in sumptionibus; ut *rectum & pravum* (quod alibi dicit, *recte conclusum & vitiose conclusum*) in conclusionibus. Ubi ordinem sequitur, quem Aristoteles in iis, quæ ad judicium pertinent, apud quem διὰ τῶν ἀποδείξεων ἀναλυτικῶν, ut verbis utar Diogenis, τὰ λήμματα κρίνεται, διὰ καὶ τῶν ὑπὲρ τῶν συναγωγῶν ἐξετάζεται. Sed ad summam Dialecticæ quod attinet, Cicero respicit potius hic ad rationem Stoicorum, qui & Dialectici κατ' ἐξοχὴν appellati sunt, ut legimus etiam in Topicis & in secundo de Oratore; & hanc partem illius artis, quæ est de judicando, unam excoherunt.

Adeptum esse omnia à natura

E na.

E natura, id est, secundum naturam, id enim significat in hoc genere, ait Enarrator doctissimus. Recte scilicet: ea namque forma hic dicitur qua alibi dicit scriptor, *è dignitate, ex consuetudine, ex voluntate*, &c. Ut sit *è natura* idem quod, *ut vult natura, ut possulat natura*. Et sic κατὰ φύσιν interpretatur Alexander, ut Epictetus κατὰ τὸ βούλημα τῆ φύσεως.

Clarity in voce] Λαμπρότης φωνῆν vocat Aristoteles in libro περὶ ἀκροῶν; ut illud, *In lingua etiam explanatam vocum impressionem*, exprimit idem ibidem his verbis, σαφεῖς δὲ μάλα αἱ φωναὶ γίνονται παρὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆ φθογῆς ἀδύνατον ἢ μὴ τελίως τῶν διηρημένων τὰς φωνὰς εἶναι σαφεῖς. Optimus enarrator impressionem interpretatur τύπων. Recte. Hoc verbum hic valde frequens ostendit etiam Pollux in lib. II. Quod autem addit idem, quam verecundius, hinc intelligi posse qui dicantur à Jctis atypi; eodem pertinet quod Glossarium vetus Atubus interpretatur μογιλάλῳ. Retulit autem ille scriptor Atubus pro Atypus, puta ex Ennio, aut aliquo ejus ætatis eadem ratione & sono litterarum, quo illi Burrus pro Pyrrus, ut alia item quæ notat in Oratore Cicero.

Animi autem quæ essent ad comprehendendum ingenii virtutem idonea] Lambinus profert è vet. cod. *ingeniis* pro *ingeniis*, quæ scriptura nihil hic

adjuvat: nisi forte eo valet, ut suspicionem augeat, utrumque & *ingenii* & *ingeniis* esse addititium: cum præsertim magnas illas & veras ac proprio nomine appellatas virtutes, quas in hac eadem divisione quam pluribus exponit V. de finibus, sic omiserit Cicero: quod vitium gravissime reprehendit ipse in Epicuri divisione in primo de Finibus. Sic enim fiat ut pars in genere numeretur. In illo autem lib. V. quem citavi loco, virtus ingenii ad naturam dumtaxat refertur, non etiam ad mores, ad quos hic ea referri debeat: si hæc scriptura vera sit potissimum. Illic enim, cum virtutum animi duo prima genera fecisset, subjicit, *unum earum quæ ingenerantur suapte natura, appellanturque non voluntaria: alterum earum, quæ in voluntate posita, magis proprio nomine appellari solent*. Et post illa, *Prioris generis quæ fere omnia appellantur uno ingenii nomine: easque virtutes qui habent, ingeniosi vocantur*. Alterum autem genus est magnarum verarumque virtutum, quas appellamus voluntarias, ut Prudentiam, Temperantiam, Fortitudinem, Justitiam, &c. Atque illius primi generis virtus, id est, *ingenii*, ab Aristotele vocatur in lib. VI. ad Nicomachum φυσικὴ ἀρετὴ, ut alterius generis est ἡ κοινὰ ἀρετὴ. Et Plato illam ingenii virtutem εὐφροσύνην, & ejus partes εὐμαθίαν καὶ μνήμην virtutes appellat. Sed ὁμωνύμως, ut in libro de illius philosophia scribit

bit Alcinous. Quas ob res ego nomen ingenii aut ingeniis hic addititium crediderim, aut pro hoc nomine, ut in divisione partes illæ tantæ non omittantur, scripserim *animi*, in cuius locum fuerit è quadam interpretatione illud à librario suffectum. Quod si etiam ingenii retinere cogimur, *comprehendere* fuerit opinor hic accipiendum, ut apud Maronem in illo — *comprehenditque in fomite flammam*. Quo pertineat illud è V. Tuscul. disput. Tardis mentibus virtus baud facile committitur. Et illud vel apertius è IV. de Finibus, Si nihil in homine perficiendum est, præter motum ingenii quendam, id est rationem, necesse est huic ultimum esse ex virtute vitam fingere. Rationis enim perfectio est virtus. Et in eodem libro de Zenone dicit, *Cumque summum bonum posuisset in ingenii præstantia, quam virtutem vocamus*, &c. Atque ita virtus ingenii hic, & virtus animi æque late pateat, idemque significet.

Morum autem studia esse & quasi consuetudinem] *Studia, exercitationem & assiduitatem cum disciplina, qua parari virtutis habitum volebant*; inquit doctissimus Enarrator. Glossarium vetus *studium* vertit *ἐπιτηδευμα*: id definiunt Stoici apud Stoicæum in Ethicis, *ὅδον πρὸς τέχνης ἡμῶν ἀγνοῦν ἐπ' ἀρετῇ*: quod genus illi dicunt, *ἐν ᾧ εἶναι εἰς φιλομυσίαν, φιλογραμματίαν*, &c. quem locum omnem Cicero in Partitionibus exprimit

sic, *Sunt autem alii quidam perfecti animi habitus ad virtutem quasi præculi & præparati rectis studiis & artibus, ut studia litterarum, ut numerorum ac sonorum, & que sequuntur. Quasi consuetudinem addit hic velut explicandi causa*: ut Plato etiam conjuncte posuit *ἐπιτηδευμα & ἔθος*. Et Aristoteles in secundo ad Nicomach. (quod etiam alibi dicit) *Ἡ δὲ ἡδίκη ἐξ ἔθους ἐκτεταται, ὅθεν ἔ τῶν αὐτῶν ἐργῶν μικρὸν συνεχέλιον ἀπὸ τῶ ἔθους*.

In quibus erat philosophia] Philosophia moralis; sic enim sæpe philosophiæ nomen usurpatur: ait Enarrator doctissimus. Potuit, si id illi fuisset propositum, addere sic usurpassie etiam Græcos, & adnotare Simplicium ad Aristotelem in Physic. lib. II. Ubi enim ille dixit duobus modis dici τὸ εἶναι addit, *ἔργων καὶ ἐν πρὸς φιλοσοφίας*: hoc ille. Etsi Aristoteles ipse in I. libro de Animo, *Ὁμοίως δὲ*, inquit, *καὶ ἐν τοῖς πρὸς φιλοσοφίας λεγόμενοις διαρίθην*, ut ibidem Simplicius & Philoponus explicant, cum libros intelligit quos alio nomine inscripsit *πρὸς τ' ἀγαθόν*, &c. In quo non satis convenit illis in numero librorum, quod Cicero tertium de illis citat in primo de Natura Deor. & tres numerat Diogenes in historia Aristotelis, & primum illorum recitat in præmio ejus operis: cum apud Suidam in voce *ἀγαθόν*, & apud Philoponum scribatur in numero singulari *βρολίον*.

quod de illo opere omnino Aristotelis intelligitur. Fortasse aliter ab aliis hoc opus divisum est. Sed hoc fortasse nihil ad rem: ni quis ex eo intelligat locos Aristotelis esse considerandos attentius.

Id est virtus, quasi perfectio natura]. Lambinus legi vult, *et quasi perfectio natura*: itaque esse ait in veteri codice. Ego hic conjunctionem addendam esse non puto: non enim diversae res virtus & definitio virtutis, quae hic exponitur. Verum vox *quasi* non recte sit fortassis in promptu dicere cur hic addita sit, neque addit ipse ubi illam definit, *rationis absolutionem et perfectionem*. Neque Galenus in lib. V. de Decret. Hippocrat. & Platon. cum refert eisdem verbis ex veteribus, *ἡ ἀρετὴ τελειότης ἐστὶ τῆς ἰκαστοῦ φύσεως*: ut apud Plutarchum item definiunt veteres ἀκρότητα τῆς λογικῆς φύσεως, & ut definit Hippodamus Pythagoreus *ἡ ἀρετὴ τὰς ἰκαστοῦ φύσεως καὶ ἀκρότητας καὶ τελειότητας ἐπὶ*. Non tamen ausim id adverbium hic delendum esse dicere: ut neque post paulo, ubi dicet, *Hominem esse censebant quasi partem quandam civitatis*. Quod ex Aristotele eisdem verbis expressum est. *Quasi* autem & *quandam* addit suo more ut molliret scilicet illorum causa, quibus essent illa insolentia, aut certe minus cognita.

Vita autem adjuncta (hoc enim erat tertium) *quae ad virtutis usum valerent*]. Externa

intelligit, ut optimus Enarrator explicat explicat ex illis primi libri de Legibus, *Vita modica et apta virtute petri*: quae Cicero sumpsisse videtur ex Aristotele, ubi de iis adjunctis vitae cum scriberet in X. ad Nicomach. addit, καὶ ὅτι ἀπὸ μετρίων διώκειτο ἀνθρώποις κατὰ τὴν ἀρετήν, &c. Sed quod illa quae sequuntur hic, *Item virtus animi bonis et corporis cernitur in quibusdam, quae non tam natura, quam beata vita, adjuncta sunt*, idem Turnebus interpretatur, *Quaedam sunt animi bona, non tam natura, quam beata vita adjuncta, ut augusta illa sapientia, et praestans alicujus rei scientia*: Nam his natura bona superantur, ut memoria et docilitas, omnisque adeo moralis virtus. Idem in bonis corporis, natura bonum est celeritas pedum, robur corporis: propemodum tamen super naturam ista in Lada et Milone Crotoniate fuerunt, ut eo nomine beati magis fuerint, quam bonis natura praediti. Sic ergo interpretatur ille & ingeniose & erudite, sicut omnia. Verum tamen hoc etiam considerandum videtur, quoniam in his Ciceronis verbis non ullum exempli, aut adeo verbi huiusmodi vestigium apparet, quod eo valere possit: & quae subiungit exempla bonorum, *Hominem esse quasi partem civitatis, et esse conjunctum cum hominibus, humana quandam societate*, quae in lib. V. de Finibus Peripateticorum item ratione exponenda pluribus exposuit:

posuit: eamque societatem natam à primo satu dicit qua nati diliguntur à procreatoribus, totaque domus: deinde sequuntur cognationes, affinitates, amicitiae, & cætera, quæ persequitur etiam diligentissime Stobæus in eorundem Peripateticorum disciplina, ut Aristoteles ipse nominatim de Domestica & civili societate in primo libro de Repub. multisque aliis in locis, ut in lib. ad Nicomach. VIII, 1. de omnium hominum conjunctione inter ipsos & charitate, Ἰδὲ δ' ἂν πρὸς καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ὡς οἰκίῳ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ φίλῳ: & quæ ibidem pluribus de Amicitia dicit, cujus fontem & ortum à natura Cicero solet esse dicere. Hanc igitur conjunctionem & communicationem utilitatum quoniam, in superiore bonorum divisione, neque in animi neque in corporis bonis numerarat neque in vitæ: magis esse videtur in proclivi illa bona intelligi esse quidem à natura, sed valere multum ad usum virtutis, atque ad vitam, ad eamque vel majores extrinsecus utilitates adferre. Itaque ad omnia superiora genera tria bonorum animi & corporis, quæ maxime ad naturam pertinent, & vitæ quæ sunt externa, hæc bona referenda crunt, iu quibus animi virtutes corporisque cernantur. Virtutes enim animi & corporis ipse vocat in lib. IV. de Finibus de sententia veterum illorum, ut sæpius in lib. I. de Rhetorica vocat Aristoteles.

Eritque hyperbatum non insolens ubi dicatur ordine directo, *Jam virtus animi & corporis cernitur quibusdam in rebus, &c.* Postremo quod bonis illis describendis hic dicitur *Hominem esse censebant quasi partem quandam civitatis*, exprimitur eisdem verbis ex illis Aristotelis ut sunt in lib. VIII. de repub. cap. 1. Μόλιον γὰρ ἑκάστος τῆς πόλεως. Ne quis putet sententiæ hujus Stoicos auctores & principes, ut neque eorum quæ de societate hominum inter ipsos, de quibus antea diximus. *Non tam autem, &c.* accipio ut pro *Deiotaro Caesaris dextram dicit non tam in bellis & in præliis quam in promissis & fide firmiorem.*

Cætera autem pertinere ad id putant aut ad agendum, aut ad tuendum, ut divitias, ut opes, &c. In libris impressis Victorii & Turnebi ipsius erat *ad augendum pro ad agendum*: & ita reponit Lambinus è quodam scripto libro Memmiano. Mihi vix videtur divisionem tam sæpe usurpatam ab Aristotele, quem tam sæpe hic exprimit Cicero, prætermisisse. Ille enim multis locis & ad Nicomachum & ad Eudemum & alibi notum ut bonorum alia faciat ποιητικά, alia φυλακτικά: & in primo de Rhetorica in hac definitione beatæ vitæ, εὐδαιμονία κλημάτων καὶ σωμάτων μετὰ δυνάμεως φυλακτικῆς καὶ πρὸς πρακτικῆς, quæ verba optime cum his Ciceronis conveniunt, ut in quibus libris est *agendum*

agendum, nihil mutandum esse videatur, neque aliud sit hic agere quam efficere aut facere, ut apud Lucretium in lib. I. *Præterea per se quodcumque erit aut faciet quid, Aut aliis fungi debet agentibus ipsum, & quæ sequuntur.*

CAP. VI. *Communis hæc ratio*] Hæc divisionis bonorum ratio nobis etiam satis constat, ut mirum sit inventos esse tum qui Peripateticorum eam tantum esse dicerent, Est equidem illa apud Aristotelem prope locis infinitis; sed Academicorum quoque veterum Xenocratis & Polemonis eam esse docet vir doctissimus rerum Græcarum Clemens Alexandrinus in Stromate secundo; & Plato ipse, qui fons erat utriusque, ita diviserat in epist. VIII. itemque aliis in locis. Itaque illam divisionem tribuit illi apud Diogenem in ejus historia ipse Aristoteles.

Adipisci quæ essent prima in natura] In Victorii & Turnebi libris est *in prima natura*: quod genus haud scio an sit inusitatum Ciceroni, qui tam sæpe tamen hoc usurpat in libris de Finibus ubi *prima in natura*, ut hic est, vertere solet *πρῶτη κατὰ φύσιν*, id est, *quæ natura postulat*. Id quod ante docui his verbis significari. Illa autem Ciceronis, *adipisci quæ essent prima in natura*, Plutarchus, sæpe extulit eisdem verbis, *τὸ πρῶτον κατὰ φύσιν*.

Nisi adjungerentur & corporis] In correctione erat etiam

pro &. Sed Budæus in Commentariis linguæ Græcæ & pro etiam solere dici satis multis exemplis ostenderat.

Voluptatumque contemptio] Sic in sua orthographia vult scribi Victorinus. Priscianus autem in lib. IX. & X. in *tempfi & temptum à temno*, ut in *emptum* ab *emo* & in similibus, M ante T sine P. negat inveniri. Cui potius assentior: quoniam tam sæpe idem reperit, cum præsertim in libro Pandectarum vetustissimo illo semper ita scriptum sit, itemque in aliis libris & inscriptionibus vetustissimis pluribus.

CAP. VII. *De natura autem ita dicebant, ut eam dividerent in res duas: ut altera esset efficiens, altera autem quasi huic se præbens*] Hæc divisio Platonis est: exponit etiam Aristoteles in lib. I. Physic. Ille sequebatur Timæum Locrum; postea secuti sunt Stoïci, quos ejus divisionis auctores facit Plutarchus lib. I. de Placitis cap. III. & Diogenes in Zenone, & noster Athenagoras, & alii. Efficiens autem ut sit, quomodo interpretatur Enarrator doctissimus, sic docet Seneca in epist. LXVI. ubi cum dixisset, *Universa ex materia & Deo constare*, deinde, *potentius autem est quod facit, quod est Deus*, inquit, *quam materia patiens Dei: quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod est illic materia, id nobis corpus est.* Plutarchus etiam in eo quem proxime dixi loco illam causam

sam priorem conjuncte vocat τὸ ποιητικὸν καὶ εἰδικόν, ut materiam τὸ παθητικόν τε καὶ ὑλικόν. Quod sequitur, altera quasi huic se præbens, ex Platonis Timæo expressum est ex illis ἵδραν ὃ περιχοί. Sed quod addit, ea, qua efficeretur aliquid, in Victorianis impressis est eaque. Doctissimi viri Turnebus & Lambinus legendum putant, ex qua, &c. Hæc scriptura, qua efficeretur aliquid, me non offendit: neque aliter dicitur post, in eo autem quod efficeretur: & sic locutus erat Zeno, quod Achilles in Aratum sic refert, Ζηνὸν δὲ Κεῖταιος ἀρχὴν εἶναι λεγέει τὸ ὅλων θεὸν καὶ ὕλιν. θεὸν μὲν τὸ πνεῦν, ὕλιν δὲ πικρὸν. Et Plutarchus in libro in quo disputat utrum sit utilius Ignis an Aqua, cum commemorasset elementa quatuor, quomodoque iis uteretur effector mundi Deus, addidit, Τῇ μὲν καὶ ὕδωρ ὑποδείκνυται διὰ τὴν ὕλης ποιητικῆς καὶ πλαστικῆς, &c. Et materiam quandam quod dicit hic, eo dixisse videtur quod Plato λογισμῶς πνι νύθῳ μέχρι πρὸν esse dixerat.

Nihil est enim, quod non aliubi esse cogatur] Lambino videntur hæc verba non esse Ciceronis; non dicit qua conjectura: & mihi Ciceronis esse non minus videntur quam illa Platonis è Timæo, quæ hic exprimit, καὶ φανερὸν ἀναγκαῖον εἶναι περὶ τὸ ὃν ἔστιν ἐν πνι τόπῳ. Id quomodo intelligi debeat exponit pluribus præter cæteros Simplicius ad initium lib. IV. Physic. Aristotel. E Stoi-

cis quidem valde apertum, qui ὅτι μὲν, ut Plutarchus ait, τὰ σώματα καλεῖται.

Et qualitatem nominabant] Ut in scripto codice Lambini, sic erat in Victorii quoque & Turnebi libris impressis Et quasi qualitatem, Non improbo: sic enim quasi molliet duritatem verbi insolentioris, & sic supra quasi perfectio natura dixit, cujus adverbii simile nulum Græci addiderant in eadem definitione. Plutarchus in libro adversus Stoicos in extremo, Τὰς δὲ ποιότητας αὐτὰ πάλιν καὶ σώματα πηροῖσι & sic appellari ab his dicit Galenus in lib. II. φυσικῶν διναμικῶν, & Alexander qui in lib. II. de Animo adversus illos de ea re totum caput conficit, cujus inscriptio est, ὅτι αἱ ποιότητες εἰσὶ σώματα. Sed hoc durius quod ait Varro, veteres illos corpora qualitates nominasse; cum in hoc uno Stoici, ut ait ibidem Galenus, desciverint à decretis illis Physicis, ἀπὸ πρῶτον μὲν Ἰπποκράτους ἦν, δεύτερον δὲ Αἰσοκλέους, τρίτον δὲ Στωικῶν, ἐνὸς μέντοι μεταθεμένου ὃ πρὸς ποιότητες σώματα εἶναι. Sed in hoc, ut in aliis multis, dicendum fuerit, Antiocho, quem vulgo dici solitum ferunt τὸ Στωικὸν φιλοσοφεῖν ἐν Ἀκαδημία, magistro suo Varronem acceptum ferre voluisse.

Bene sane facis.] Hæc non magis offendere debuerunt diligentissimum virum quam illa Catonis in lib. III. de Finibus eadem re proponenda, Bene facis, inquit, quod me adjuvas.

Quod ipsum (ποίησις intel-
ligit) non est vulgi verbum]
Hoc vide ut expresse-
rit è Platonis Theæteto, ἵσως ἢ ἡ πει-
σις ἀλλόκοτον τι φαίνεται εἶναι,
&c.

Et id quoque commune om-
nium fere artium] Lambinus pro
quoque reponit quidem, & sic
erat in Victorii & Turnebi li-
bris: fortassis è correctione;
cum apud veteres quoque pro
quidem, ut Gellii verbis utar
è lib. XVII. fuerit celeberrim-
um. Quare neutrum in hoc
loco rejiciendum.

Ut effecisti] In correctione
Lambini est, ut fecisti. Et sa-
ne Donatus in Andriam efficere
ait esse faciendo perficere: quod
fit videlicet præpositio ex in-
tentiva, ut Priscianus loquitur.
Verum hoc discrimen simpli-
cis & compositi verbi hujus
non sic religiose à Cicerone
servatum est paulo ante, cum
causam efficientem quod Græci
vocabant τὸ πρῶτον, ut quam illi
τὸ πάρον, quæ efficeretur, dice-
ret; ut nec infra in hoc li-
bro, ut mittam alia exempla,
cum dicet, Nec vero aut quod
efficeret aliquid, aut quod effi-
ceretur, posse esse non corpus:
quod idem Lucretius verbo sim-
plici, At facere & fungi sine
corpore nulla potest res.

CAP. VIII. Itaque aer quo-
que (utimur enim pro Latino)
ignis, &c.] Ursinus delet quo-
que: & ex libro scripto sic ait
esse legendum. Ego librum il-
lum non ausim antepone-
re cæteris libris omnibus. Multa e-
nim alia Græca nomina paulo

ante usurpavit, quibus consue-
tudo uteretur pro Latinis. Ad-
dita autem vox quoque erit pro
eo quod est etiam, quasi dice-
ret, ut illi etiam Græcum ver-
bum usurpem. Sed quod addit
utimur enim pro Latino, quod
etiam repetit in lib. II. de
Nat. Deor. id est propemo-
dum veniam petere, aut excu-
sare quasi inopia Latini verbi
coactum ex Græco mutuari.
Considerandum. Mitto animam
quo Latino pro Græco illo ve-
teres præsertim Poëtæ tam sæ-
pe sunt usi. Plinius in lib.
II. cap. V. cum dixisset qua-
tuor elementa, & summum ig-
neum, Proximum, inquit, spiri-
tus, quem Græci nostrique eo-
dem vocabuli æra appellant. Il-
le igitur spiritum pro aëre vult
esse nominatum, ut item πνεύ-
μα apud Græcos dicitur, ab
Anaximene in lib. I. de Pla-
cit. apud Plutarch. cap. III.
& utitur Plutarchus ipse, &
Plato in Philebo & in Timæo,
Cicerone etiam interprete. Et
videndum an hic Varro ipse
in lib. I. de re rust. cap. LVII.
sic spiritum usurpaverit; ubi
cum ostendisset quosdam grana-
ria habere sub terris, addit his
verbis, Horum solum paleis sub-
sternunt, & curant ne humor
aut aer tangere possit, nisi cum
promitur ad usum: quo enim
spiritus non pervenit, ibi non
oritur curculio: aperte enim hic
spiritus pro aëre redditur. Ut
fortassis accipitur in ejusdem
libri cap. LIX. ubi, Servantur
mala punica in arenâ jam de-
cerpta, ac matura, ut dixi, &
etiam

etiam immatura, cum harent, inquit, in sua virga. si demiseris in ollam sine fundo, eamque si conjeceris in terram, & obteris circum ramum, si extrinsecus spiritus afflet. Cui conjectura videatur obstare alicui verbum afflet. Sed & spiritus duci & aer duci non multum dissimili metaphora à Cicerone ipso sæpe dicitur. Cæterum locus hic Varronis est insignis mendo, & miror quod à præcellentibus ingenio atque doctrina viris præteritus est. Quid enim erat, obteris circum ramum? Coniciebam igitur legendum obleris pro obteris, ut in cap. ejusdem lib. XLI. utitur, cum in insitione præcipit, ne imbres noceant aut nimius calor, furculum argilla oblinendum. Postea comperi nihil opus esse conjectura; Plinium retulisse locum integrum in lib. XV. cap. xvii. cum scribit de eisdem malis punicis, *M. Varro in doliis harena servari jubet*, inquit, *& immatura obrui terra in ollis fundo effracto, sed spiritu excluso ac furculo pice illito*. Hanc igitur Plinius tam longo intervallo hic ferat opem Varroni; cui aliam addam etiam, quando nunc illius quoque memini, haud minus insignem. Hoc vitium sit libri Victorii scripti illius tantopere laudati. In eodem igitur lib. I. de re Rust. cap. xxiii. sic Varro, *Itaque lupinum cum necdum siliculam cepit & nonnumquam fabalia, si ad siliquas non ita pervenit ut fabam legere expediat, si ager ma-*

erior est, pro stercore inarare solent. Hic liber antiquus ille pro necdum siliculam cepit, quod verissimum erat in libris impressis habebat cum dominus siliculam cepit. Quid absurdius, nisi hic etiam quando minus pro illo quum dominus suspicemur posse legi? At Plinium item in lib. XVII. cap. ix. ubi de eadem ratione sterco-randi scribit, cum inter omnes constat, inquit, nihil esse utilius lupini segete priusquam silique-tur, quid apertius quam ex hoc loco Varronis ad sententiam certe, & puto etiam ad verba quod attinet, errorem omnem fustulisse. Quem Theophrastus in lib. VIII. histor. plantar. etiam tollere potuit. De Fabâ quidem de qua dicit ille eisdem fere verbis, Κοπρίζαν δι-
 νει τὴν γῆν, deinde, διὸ ἐοικὸς πρὸς
 Μακεδονίαν καὶ Ὀστράλιαν ἔπαιον ἀ-
 ῥῶσι ἀνατρίπαισι τὰς ἀρούρας. Di-
 citur ἔπαιον ἀνδρῶσι, quod aperte
 significat idem tempus atque il-
 lud, cum necdum siliculam cepit.

Initia, ut è Græco vertam, elementa] Ut Lambini v. c. ha-bebat, & ut è Græco vertam, sic etiam erat in iis quos Vi-ctorius & Turnebus ediderunt. Utrumque commodum, & pro-pe æque facile. Sed quod sub-jicit, *Quintum genus, è quo essent astra, mentesque singulares, eorum quatuor, quæ supra dixi, dissimile Aristoteles quoddam esse rebatur*, magis considerandum putet aliquis cur tribuat uni Aristoteli; cum Simplicius in illius octavum librum Physic. illud idem de Platone magistro

illius scribat sic, Περὶ τὴν οὖν
καὶ ἔστι οὐσίαν τὴν ὁ οὐρανὸς φε-
ρόν. Nec solum ita dicat, ac-
doceat ipse, verum addat, ἐπὶ
τοῦτο σαφέστερον πεποιήκει Ζένο-
ντος ὁ γνησιώτατος ἢ Πλάτων
τοῦ ἀκρατίου ἐν τῷ ὡς ἔστι Πλά-
τωνος βίου, &c. In quibus ille
eandem causas attulerat quas
Simplicius retulit. Et sane Pla-
to ipse in Epinomide (si qui-
dem hic germanus est liber
Platonis: nam de hoc etiam
dubitatum est) cum quatuor illa
memorasset ordine, & nomina-
tim singula, addidit πέρτερον ὅ
ἀντίθετον. Sed ille videlicet aper-
tius exposuerat.

Sine ulla specie] Id est, ver-
bum de verbo, ἀνείδιον, sicuti
carentem omni qualitate ἀποιόν,
ut ex Platone simul & Aristo-
tele refert Plutarchus in lib. I.
de Placit. cap. IX. Jam in eo
quod dicit materiam quandam
ex qua omnia effecta atque ex-
pressa sint, doctissimi viri ma-
lunt legere effecta. Commo-
dum sit utrumque, & exprimat
quod de materia illa dixerat
Timæus, καὶ εἶον ἀναμαζαμέναν
ἀποπλεῖν τὰ γινόμενα.

*Que tota omnia recipere pos-
sit*] Timæus, Διξαμάρην ὅ πᾶσαν
μερῶν. Inde πανδιχίς appella-
vit Plato, qui pro hoc tota
habet κατὰ πᾶν ἑαυτῆς.

Omnibusque modis mutare].
Ursinus, *Mutari*, inquit, liber
antiquus ἔστι fortasse melius. Et
sane infra paulo post dicet,
Et materiam ipsam penitus com-
mutari putant. Utrumque &
mutare & mutari convenit cum
verbis Platonis ἐ Timæo, σείει.

μὲν ἡ αὖ ἐκείνων αὐτῇ, κινουμένη
δ' αὖ πάλιν ἐκείνη σείειν. Ut
mittam quod verbum *muto* de
eo verborum genere est quæ
voce agendi interdum etiam sig-
nificationem habent patiendi.
Videndi hic Priscianus & Gel-
lius qui hujus ipsius verbi ex-
emplum addfert ex Varrone in
lib. XVIII. cap. xii. Potuit
& ἐ Lucretii versu lib. I. *Nec
cessare inter se mutare, meam
De Cælo ad terram*, &c.

*Eoque etiam interire non in
nihilum, sed in suas partes*] Hic
Lambinus legi velit, *eoque
etiam omnia interire*, &c. Et
sane id ordo verborum postu-
lare videbatur; siquidem hæc
referuntur ad omnia quæ dixit
expressa atque effecta ex mate-
ria, ut etiam Turnebus videtur
intelligere; & sic loquitur Lu-
cretius in lib. I. *Haud igitur
redit ad nihilum res ulla, sed
omnes Discidio redeunt in cor-
pora materiai*. Sed de mate-
ria ipsa tutius fuerit, opinor,
accipere, ut ad Zēnonem po-
tissimum hic respexerit cujus
verba sunt hæc apud Stobæum
in Physicis, Τὰ ὅ μίση ταύτης
(de illa materia loquitur) ὅτι
αἰεὶ ταύτῃ διαμνεῖν, ἀλλὰ δια-
ρεῖται καὶ συγχέεται. Et Chry-
sippus ibidem quasi magistri
verborum interpretes eandem il-
lam materiam ait, διαίρειν καὶ
σύγχυσιν ἐπιδεχομένην κατὰ μέρη,
ὥς τε φθορὰς γίγνεται ἐκ τῶν μερῶν
εἰς τινὰ οὐ κατὰ διαίρεσιν, ἀλλὰ
κατ' ἀναλογίαν τῇ συγχύσει
γινόμενων ἐκ τινος. Ut hic
materie illius ratione quadam
& proportionem dicatur interitus.

Itaque in loco quamvis difficili nihil mutare tutius esse arbitror.

Nihil esse in natura minimum] Eisdem fere verbis Aristoteles lib. I. Physic. Οὐκ ἐστὶν ἐλάχιστον μέγεθος. Id negare, quod negabat Epicurus, in primo lib. de Finibus negat Cicero esse Physici. Sed quod magis miremur, hoc idem Plutarchus, ut quæ sequuntur, *intervalla*, item *infinite dividi*, Stoicis, velut ipsorum propria ac repugnantia communibus notionibus, objicit, quos si sequamur, in altero id sequatur, ὡς ἔκ ἐστιν ἐὰν πλείονων μερίων ὁ ἀνθρώπος ἢ ὁ δάκτυλος, &c. Ut ex eo quod aiunt item illi ea intervalla infinite dividi, efficiatur hoc vel absurdus ut perniciosissimus equus nunquam testudinem iugeris spatio antecedentem possit consequi, ἀνάσκη ἢ τοῦτο συμβαίνει, inquit, ὅ μιν κινουμένων κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον πῶς ἢ διαστήματων ἢ διαστάσεων εἰς ἀπείρον ὄντων μελετῶν ὡς περ ἀξιοῦσιν οὐκ ἐστι. At potuit idem, nisi forte de communibus notionibus ageret, in illa disputatione cum Stoicis agere mitius ac pro illis respondere quod de Aristotele dicit in primo de Placitis cap. XVI. ubi cum ex Thalys & Pythagoræ sententia dixisset σώματι τμήτα εἰς ἀπείρον, addit, Ἀριστοτέλης ἢ διαφέρει μὴ εἰς ἀπείρον, ἐντελεχεία ἢ οὐδαμῶς. Aut ut Simplicius in lib. I. Physic. Aristotel. interpretatur apud Xenocratem, qui cum esset in Geometria perfectus, contra

principium Geometricum γραμμὰς ἀδιαίρετους poneret. Ζενοκράτης εἶπεν, inquit, γραμμὰς ἀδιαίρετους μὴ διὰ σμικρότητα, διαίρεταὶς ἢ καὶ αὐταὶ οὐσαι τῇ φύσει.

Animum esse dicunt mundi] Sic definiunt Stoici apud Stobæum in Physicis, Diogenes, Cleanthes, Oenopites, esse τὴν ἐκ κομποῦ ψυχὴν, *animam mundi* vertit Varro apud Augustinum de Civit. Dei, ut Thales apud eundem Stobæum τοῦν ἐκ κομποῦ, Θεὸν definiverat. Cicero tamen Academicorum veterum & Peripateticorum ratione exponenda videtur ad Xenocratem & Aristotelem hic potissimum respexisse, quorum ille apud Stobæum in Physicis Deum vult esse δίκην, & definit ψυχὴν τοῦ παντός, & de Aristotele refert Clemens in Protreptico, τῶν ὄλων οὐ νοήσας τὴν πάντα τὴν καλούμενον ὑπατον, ψυχὴν εἶναί τοῦ παντός οἶται, &c. Et si in eo quod hic additur à Cicerone de Providentia, Ciceroni cum illo non convenit. Cujus de ea re nimis prava sententia etiam ibidem à Clemente graviter eleganterque refellitur.

Quasi prudentiam] Utro modo legatur *prudentiam* an *providentiam* haud magni retulerit, ut & *mentem* utroque nomine recte appellari posse dicit lib. III. de Nat. Deor. quia etiam *sapientiam* appellavit quam nunc *prudentiam*, & cum *procurantem* addit, satis exprimit πρόνοιαν, quo nomine Stoici Jovem ipsam appellare solent,

solent, ut superius demonstra-
tum est.

Quam interdum necessitatem
appellant, quia nihil aliter possit,
atque ab ea constitutum sit] Nec-
essitatem & fatum, id est, ἀ-
νάγκη & εἰμαρμένη ut distin-
guat Plato, exponit accurate
Plutarchus in libro de Fato
Ut item Platonem secuti Stoici,
docet idem Plutarchus in lib.
de Placit. primo cap. xxvii.
Quare quod pro *inter* qua-
si fatalem reponit Lambinus
interdum quasi fatalem, verum
esse puto, ut distinguantur illa
duo quo modo Plutarchus do-
cuit; & particula *interdum* al-
teri *interdum* quod in hac di-
visione præcedit, & ei, quæ se-
quitur, nonnunquam, quæ idem
valet, verissime respondeat. Fa-
cile omitti potuit à librario
ultima syllaba, vel scribendi
compendio, cum unica I, ut
est etiam in Manutii doctissimi
notis, & *inter* & *interdum* &
intra significet Enarrator do-
ctissimus Turnebus, ut videtur
secutus Parmenidem & Demo-
critum & Heraclitum, qui, ut
est apud eundem Plutarch. in
eodem illo de Placitis loco,
hæc duo unam rem esse vo-
lunt pro *inter* legit *evenire*.
Ego non ausim sic mutare:
& sequar libentius distinctio-
nem illam Platonis, & cætera
quæ dixi cur probarem *inter-
dum*. Sed quod addit Lambi-
nus verbum *esse* ante *possit*, id
videatur audacius factum: &
puto longe proclivius absque
mutatione ulla, ex eo quod di-
xit *constitutum*, repetere aut sub-

audire *constitui*. Jam continua-
tionem ordinis sempiterni quod
dixit Cicero, vix videtur pla-
nius potuisse exprimere verba
Chrysippi, quæ retulit in lib.
VI. cap. II. Gellius, φυσικὴν
σύνταξιν ἢ ὅλων ἐξ αἰνῶν ἢ ἐκ-
τῶν ἐτέροις ἐπακολουθεύσαν.

Multa improvisa hæc nec opi-
nata nobis] Lambinus pro hæc
legit ἔ. Neque video prono-
men hæc quo satis commode
referatur. Proclivius tamen ex-
istimo fuisse librario repetere
nec, ex quo postea factum sit
hæc: ut in Lucullo factum do-
cui propter similitudinem, ut
sit ἀσυνέτως improvisa nec opi-
nata.

CAP. IX. Quæ erat in ra-
tione ἔ in differendo] In cor-
rectione erat, fortassis in ora-
tione. Ego non muto. Sic
conjuncte rationem & disputati-
onem dicit in Catone Majore,
Nec me solum ratio ἔ disputa-
tio impulit, ut ita crederem: ut
hic alia mittam.

Quamquam oriretur à sensibus,
tamen non esse iudicium verita-
tis in sensibus] Nihil mutan-
dum cenico. Trajectio verbo-
rum est non inusitata. In se-
cundo de Orat. Clamare contra
quam deceat, atque possit, homi-
nis est, &c Quod ad rem at-
tinet, Iudicium veri quod oriri
dicit à sensibus, ut apud om-
nes illos sæpe occurrit, vix est
ut cuiusquam verba Cicero
magis hic expresserit quam The-
ophrasti, quæ retulit Clemens
in Stromate secundo, Θεωφράστῃς
ὅτι τὴν αἰσθητικὴν ἀρχὴν εἶναι τῆς π-
ρώτης φησιν.

*Ut nihil unquam unam esset constans ne idem quidem quia continenter laberentur & fluere-
rent omnia]* In libris impressis Victorii & Turnebi, ut in scripto Caroli Stephani est, *constans idem quidem*. Turnebus interpretatur, *ut nihil unum cuiquam inesset constanter & fideliter*.

Jam tum doctissimo viro, cum hæc interpretaretur, puto locutionem illam visam esse duriorē. In hac autem aliorum impressorum *ne idem quidem* abesse non potest quin aliud unum & aliud *idem* significet; addita præsertim particula *quidem*. Formula valde solennis est Ciceroni; nec usquam alibi, quod sciam, unum & idem dicitur, nisi de una tantum re. In quinto Accusationis, *Una & eadem* nox erat. In Timæo, τὸ κατὰ πάντα ὄν, vertit, *quod unum atque idem semper est*. Nihil opus pluribus exemplis. Ea res & simul scriptura tam diversa fecit ut non probarem *ne idem*, quod ex correctione aliqua potius esse existimem; & pro *eidem*, legam *& idem*. Litera T. à librario facile omitteri potuit ob similitudinem cum I. Quamobrem in Oratione pro Cæcina graviter peccatum esse docui. Ut sit, *ut nihil unquam esset constans & idem quidem*. Jam *constans* valet ἰσχυρός, quod expressit hic è Theæteto Platonis, ubi cum ille dixisset, ex auctoritate Homeri Heracliti, aliorum οἶον γενεαὶ κινεῖται πᾶσι πάντα. (Et quam accurate vertit! Quia continenter laberentur & fluere-

omnia.) Plato igitur illa postea repetens in eodem libro ab Heraclito & aliis, Πεύματα τυχὰς εἰ πάντα καὶ οὐδὲν ἴσκει. Utrumque dicit nihil constare unum & idem & omnia continenter labi & fluere. Plutarchus etiam in libro quem inscripsit περὶ τοῦ εἰ, &c. pro eo quod ille ἴσκει, dixit μένει, ut μένει ὃ οὐδὲν, οὐδ' εἰς εἰς. Et paulo post, ἔτε μεταβάλλων ὁ αὐτός εἰσι. &c. ubi etiam εἰς in priore loco, id est, unus, & ὁ αὐτός in posteriore, id est, idem, usurpatur promiscue, ut alibi sæpissime fit: cum proxime ex Heraclito ipso citavisset, ποταμῶ ᾧ εἰς εἰσι ἐμὲναι οἷς πρὸ αὐτῶ κατ' Ἡράκλειτον, &c. Jam *constare* pro illorum sive ἰσχεῖναι sive μένειν tam sæpe à Lucretio, tam sæpe à Cicerone ipso dicitur, ut hic unus locus è Lælio instar esse possit omnium, *Qua*, inquit, *in rerum natura totoque mundo constarent, quaque moverentur*, &c. Nisi quis etiam locum addere velit ex Oratore cap. 3. quo & illa Platonis exprimuntur, & hæc ut exponimus, apertissime docentur ita exponi & legi debere. *Has rerum formas appellat ideas ille non solum intelligendi, sed etiam dicendi gravissimus auctor & magister Plato, easque gigni negat, & ait semper esse: cætera nasci, occidere, fluere, labi, nec diutius esse uno & eodem statu.*

Nisi in animi motionibus atque rationibus] Doctissimi viri hic hærent. Ego nihil movendum censeo. Sextus, aut potius

potius ejus interpres, cum dixisset motionem in anima esse memoriam, phantasiā, cogitationem ait Peripateticos motionem illam nominare cogitationem & mentem sive intelligentiam. Etiam Plutarchus ad Timæum Platonis, Ἐστὶ γὰρ, inquit, ἡ μὲν νόησις ὁ νοῦντος κίνησις περὶ τὸ μένον. Postremo è Cicerone ipso quid afferri hic possit convenientius quam illud ex quarto de Finibus, *Si nihil in eo perfectum est præter motum ingenii quendam, id est rationem, &c.*

Verborum etiam explicatio probabatur, qua de causa quæque essent ita nominata] In libris illis veteribus Lambini, in quibus legitur *id est* post verbum probabatur, scriptura ea est ex alicujus interpretatione, qui non meminisset particula *nempe*, ut apud Græcos δηλονότι, in similibus formulis quam frequenter subaudiretur. Cujus rei exempla sunt in Budæi Græcæ linguæ commentariis tam multa, ut frustra laborem si coner exponere pluribus. Et antea notare idem alicubi memini.

Post argumentis & quasi rerum notis utebantur] Lambinus testatur quosdam libros veteres addere *ducibus* ante verbum *utebantur*. Sed cum tam sæpe in Paritionibus, in Lucullo, alibi usurpet *notam*, pro eo quod σημείον vocat & definit Aristoteles in extremo libro secundo Prior. Analyticor. & exponit pluribus in lib. I. de Rhetor. atque hic etiam in Lucullo *notam veritatis & notam veri* sæpius vocat in eadem senten-

tia exponenda, quam etiam *signum*, etiam *insigne veri*; in quibus omnibus *ducis* aut *ducum* nomen addi non solet; hoc nomen puto hic addititium esse.

Huic quasi ex altera parte oratoria vis dicendi adhibebatur] *Dicendi* verbum putabat doctissimus Turnebus, ut glossēma, hic esse delendum. Haud videtur necesse: & puto adhibitum, quo magis hanc oratoriam vim ab illa facultate, cui ea sic respondeat ex altera parte, distingueret. In proemio quidem lib. I. de offic. ubi dicit, *Vis dicendi major est in illis*, hoc ipso quod in suis Oratoriis dictionibus illis *vim dicendi majorem* esse dicit, aliquam *vim dicendi* vult esse in philosophicis disputationibus; & non solum Orator, qui proprie definitur *dicendi peritus*; sed etiam Philosophus in Oratore vocatur, *non solum intelligendi sed etiam dicendi gravissimus auctor & magister Plato*. Et harum duarum facultatum vicinitatem, quam hic dicit, exponit satis in eodem libro ex Aristotele & Stoicis, qui etiam dialecticam definiunt ἐπιστήμη τοῦ εὖ λέγειν, ut scribit Alexander ad initium Topicorum Aristotelis. Jam ut hic *quasi ex altera parte adhiberi*, sic in Oratore dicit, *Aristoteles in principio artis Rhetorica dicit illam artem quasi ex altera parte respondere Dialecticæ*. Verba Aristotelis sunt, Ἡ ρητορικὴ ἐστὶν ἀνέκροσθαι τῇ διαλεκτικῇ. Turnebus, qui etiam Bucina- num laudat auctorem, rectissi-

me ait bene Ciceronem interpretari illud ἀντισποφθ ex altera parte respondens, atque adeo melius quam Græcos interpretes. Hoc aliquis miretur; quia & Sextus & Alexander Aphrodisiensis in idem initium Topicorum ἀντισποφθ interpretantur ἰσισποφθ, idque eorum uterque ubi citat illum locum Aristotelis, ut mittam quod Suidæ & Hesychii glossæ idem eisdem verbis explicant. Metaphora autem à libra ducta est potius quam à rota plaustris, quod doctissimi viri putarunt. In illa altera lanx alteri lancium respondere dicitur, cum, ponderibus impositis, neutra alteri propendat, & paria momenta sint utriusque: ut contra in momentis imparibus dicit in tertio de Offic. Siue quod summum bonum est, id ita summum bonum est, quemadmodum Peripateticis nostris videtur, ut omnia ex altera parte collocata vix minimi momenti instar habeant. Apertum, vel ex his verbis ipsis, vel ex illa celebrata libra Critolai Peripatetici, unde hæc sumpta sunt. Quo loco (inquit hic in quinto Tusculan. Disputat.) quaro quæ vim habeat libra illa Critolai, qua cum in alteram lancem animi bona imponat, in alteram corporis & externa, tantum propendere illam boni lancem putet, ut terram & maria deprimat. Hoc idem ponit in libris de Finibus; & Iuvenalis videtur in satyr. VI. ut proverbium usurpasse, Committit vates, & comparat inde Maronem, Atque

alia in parte in tautina suspendit Homerum. Victorius in illis nobilibus Commentariis in eos libros Aristotelis hic non sequitur interpretationem Turnebi nostri, cum ἀντι in ἀντισποφθ ait Ciceronem interpretari è regione & contra, & hoc significare apud ipsum ex altera parte Sed mihi videor jam satis ostendisse Ciceronem hic nihil contrarium velle nos intelligere. Quid? quod ipsum verbum contra sic usurpat Plautus in Epidico pro ἰσπ. Næ tu habes servum graphicum & quantivis pretii. Non caruißi auro contra. Qua formula sæpe alibi idem utitur, ubi carum esse auro contra, non aliud est quam quod Archippus verbo uno dixit ἰσίστησαν. Neque negare velim quin sæpe ex altera parte valeat quod ait vir doctissimus: & sic accipitur à Livio in lib. III. qui cum multos dixisset Tribunos impedire delectum in foro, At ex altera parte, inquit, Consules in conspectu eorum positos delectum habebant. Facile est videre hic, ut in locis similibus valere itē ἰναρτίας &c.

CAP. X. Aristoteles primus species, quam paulo ante dixi, labefaciavit] Hoc Plutarchus in Colotem pene expressit, τὰς γὰρ ἰδίας περὶ ὧν ἐσκευάσθη τῷ Πλάτωνα πανταχῶς κινῶν ὁ Αἰσθητικὸς, &c. Quod sequitur, ut in his quiddam divinum esse diceret, in Timæo, ἰδίας ἐστὶ τίσις αἰθερῆς, inquit, μία μὲν οὐρανίου διῶν γῆ. &c.

Theophrastus autem vir & oratione

oratione suavis & ita moderatus] Veteres illi duo libri, ubi testatur Lambinus esse & ita moderatus, mihi non probant scripturam suam: neque mutandum quidquam hic existimo. Sic enim in Hortensio, *Quid aut Theopompo acrius aut Theophrasto mitius inveniri potest?* ubi mitis, ut hic moderatus, non ad vitam & mores, sed ad Orationem aperte referendum: ficit hæc duo conjungit in Oratione pro Murena de doctrina Stoicorum, *Doctrina*, inquit, non moderata nec mitis, sed acerbior & durior &c.

Post hos Polemo & Crates unaque Crantor in Academia congregati] Συμδιδόντες est apud Diogene in Cratete pro hoc congregati. Proprium verbum illud est, quod etiam vertit in epist. xxiii. lib. xiii. ad Attic. Cum ita simus affecti, inquit, ut non possimus plane simul vivere (intelligis enim profecto in quo sit posita συμβίωσις) cum in V. Tusculan. Disput. Congregatas animantes dicat, quas Aristoteles ζῶα ἀνιμαῖα. Sed Diogenes illorum trium συμβιωτὴν numerat Arcefilam quod Cicero non facit, qui illos diligenter veterem Academiam tutatos dicit; cum Arcefilas novam, ut ipse vult, ut alii mediam, instituerit. Jam eis utebantur, quod esse testatur Lambinus in illis tribus libris veteribus, recte ipse rejicit: utebantur verum verbum est, pro quo verbo σώζων hic utebantur Græci. Ostendit Numenius apud Eusebium, qui

cum Speusippum & Xenocratem & Polemonem memorasset, καὶ γὰρ με δάκνει, inquit, ὅτι μὴ πᾶν ἵπαδόν τε καὶ ἱδρὼν σώζοις τὰς Πλάτωνι κατὰ πάντα πᾶντο ὁμοδοξίαν. In quo ut videantur illi cum Cicerone non omnino convenire, tamen ex iis, quæ paulo ante dixit, facile sit illorum conciliare sententias, illis enim, cum præessent Scholæ, αἱ τὸ ἱδρὼν δεικνύμετο τῶν ὁμοδοξίων χεῖρον τι πυντὸν ἑκάστα γὰρ τῆς μήπω ἱπποχῆς πύτης πολυδραχμήν τε & εἰ δὲ τινὼν τοιούτων ἄλλων: ubi item hoc, Polemonem audiverant assidue Zeno & Arcefilas, à Numenio dicitur ibidem, Πολέμωνος ὃ ἐγένοντο γινώσκοντες Ἀρκισίλαος καὶ Ζήνων. [Lib. XIV. Præp. Evang. cap. 5.]

CAP. XI. Nervos virtutis inciderit] Recta scriptura. Immutatio est temporis, de qua ex Diomede alibi monui. Metaphoram autem sumere potuit à Platone ex hoc tertii de Repub. Ἐκτίμη ὥσπερ νεῦρα ἐκ τῆς ψυχῆς aut à Demosthene, Ὑμῖνς ὃ ὁ δῆμος ἀκνευερασμένοι. Verecundius Plato metaphoram quasi molliverat præposito ὥσπερ.

Nec aliud quidquam numeraret in bonis] Aliquem ostendat quod Diogenes ait, Κοινὰς μὲν τῶν ἀγαθῶν μικτὰ μὲν εἰν εὐτεχνία & εὐχηρία, ἀπλοῦν δὲ εἰν ἀγαθὸν ἐπισήμη. Et eadem divisio est apud Stobæum in Ethicis. Sed Zenonis esse non puto, verum alicujus alius Stoici, puta Chrysippi, de quo Plutarchus in illorum repugnantiis,

τρόπον τινα, inquit, συγχωρεῖ, καὶ ὀδῶσι τοῖς βλαπτικοῖς τὰ ἀσχημονήματα καλεῖν ἀγὰρ & quæ sequuntur. Apud Plutarchum autem, & apud Diogenem, & apud Stobæum has divisiones omnes, quas hic exponit Cicero, eisdem verbis licet videre expositas pluribus.

Ea sumenda & quadam estimatione dignanda Sumenda citat ex illis Plutarchus ληψία, ut quadam estimatione dignanda, τὰ ἀξία ἔχοντα, ut item Diogenes in Zenone. Stobæus etiam πολλὰ ἀξία ἔχοντα & Sextus in Pyrrhoniis hypothetibus, ἱκανὰ ἀξία ἔχοντα. Ἀξία Cicero estimationem vertit, & hic & nominatim in tertio de Finibus. Nam cum estimationem, inquit, quæ ἀξία dicitur, &c. Aliisque in locis idem nomen estimationem interpretatur, ut Glossæ Hesychii, præter cætera, id interpretantur πρῶτον, & Stobæus ἀπορίαν. Cujus generis exempla multa apud unum Aristotelem ad init. lib. IX. ad Nicomach. ἱκανὴν autem illud Sexti exprimit hic noster in eodem illo lib. de Finibus, cum dicit in aliis satis esse causæ quamobrem quibusdam anteponantur, &c. Ut Henricus Stephanus, qui illa Sexti ἱκανὴν ἀξία vertit sufficientem dignitatem, audacius fortasse verterit. Tum illa, ex iis alia pluris esse estimanda, alia minoris, Stobæus exponit eisdem verbis, τὰ μὲν πλεον ἀξία ἔχοντα τὰ δὲ ἰσότητος.

Proposita appellabant, rejecta autem Quæ ἀσχημονήματα illi hic

proposita, alibi vertit producta & promota, & precipua, ut in tertio libro de Finibus: ut ἀποπροσημύα, rejecta, etiam ibidem remota, quæ Stobæus τὰ ἀπαξία ἔχοντα, ut Diogenes τὰ ἀναξία ἔχοντα. Gellius porro in lib. XII. cap. v. in eisdem illis Græcis explicandis productiones & relationes vocat, quasi diceret producta quæ ἀσχημονήματα illi, & relata ἀπροσημύα, oblitus videlicet tot locorum Ciceronis; ut tamen relata idem significare velit accipiatque ut apud Maronem, — retro sublapsa referri.

Officia autem & servata prætermittaque Officia prætermittaque vertit, ut proxime contra officium, ex eo quod Græci παρὰ τὸ καθήκον. Hoc frequentissimum apud illos. Sed conjunctio & Lambino videtur delenda. Sic tamen est in libris: ut hæc duæ conjunctiones & quæ duabus Græcis τὴν καὶ eodem ordine respondeant. Itaque non ausim mutare. Ut neque in his media putabat legam ut idem legi malit media ponebat. Gellius quidem non corrigat: qui eadem divisione exponenda in eodem loco lib. XII. Et in mediis, inquit, relicta neque in bonis neque in malis judicata sunt.

Cumque superiores non omnem virtutem in ratione esse dicerent, sed quasdam virtutes natura aut more perfectas, hic omnes in ratione ponebat] Hic omnes virtutes uno φρονήσεως nomine complecti visus est, ut ait Plutarchus in libro qui est

ὁ ἡθικὸς ἀρετῆς· qui deinde addit de Stoicis, Ἀπὸ λόγου μὲν ὅτι αἰσίου ἐν ταῖς τῶν ἐπισήμων φρονήσιν ὑπὸ τῶν Ζήνωνος ἀνομάζῃ. In quo Socratem etiam reprehendebat Aristoteles, qui dixisset, ut est in lib. VI. ad Nicomachum, πάσαι τὰς ἀρεταὶς φρονήσεις εἶναι. Et ibidem paulo post, Σωκράτης μὲν οὖν λόγους τὰς ἀρετὰς αἶτο εἶναι ἐπισήμους ὅτι εἶναι πάσαι. Hoc est quod apud Diogenem aiunt Stoici, διδάσκον εἶναι ἀρετὴν, ut Socrates scilicet.

Sejungi posse arbitrarentur] Aristoteles in eo libro, quem proxime dixi, Ὅτι χωρίζονται ἀλλήλων αἱ ἀρεταί.

Nec virtutis usum modo, ut superiores, sed habitum per se esse praeclarum] Ex illis superioribus Aristoteles hoc satis explicat in lib. I. ad Nicomach. qui, cum in descriptione vitae beatæ virtutem aut actionem ex virtute poneret, Διαφέρει ὅτι οὐκ, inquit, οὐ μικρὸν ἐν κινήσει ἢ χρήσει τὸ ἀριστὸν ὑπολαμβάνειν, καὶ ἐν ἔξει ἢ ἐνεργείᾳ τὴν μὲν ὅτι ἐξ ἐνδύχεται μηδὲν ἀγαθὸν ἀποτελεῖν ὑπάρχουσαν, οἷον τῆς κατεύδουσι ἢ καὶ ἄλλως πῶς ἐξηγησέσθαι. Quod idem ex eodem exponit Stobæus in Ethicis pluribus: ut etiam ex Homero Plutarchus in ipsius vita. Hic aliquis etiam dixerit Senecam, magnum Stoicum, cum Zenone magistro oportere conciliari: Seneca enim in epist. 118. sibi objicientem inducit, Vos certe dicitis sapientiam, si sine usu datur, accipiendam non esse: at Zeno hic nec virtutis

usum modo, sed habitum per se esse praeclarum dicit. Negotium facile. Diogenes in ejusdem Zenonis historia, Ἀρίσκει ὅτι αὐτοῖς, inquit, & διαπαντὸς χρῆσθαι τῇ ἀρετῇ ὡς οἱ περὶ Κλεάνδρου φασίν, &c. pro quo dicit hic Cicero, nec tamen virtutem cuiquam adesse quin ea semper uteretur. Atque hoc ille sic eisdem verbis.

Opinionesque judicio suscipi] Quia verbum *suscipi* referendum hic non ad *opiniones*, sed ad *perturbationes*, quod antecedit, lego *opinionisque judicio suscipi*. Et sic est locutus in IV. Tuscul. Disput. *Sed cognita jam causa perturbationum quæ omnes oriuntur ex iudiciis opinionum & voluntatibus, sit jam hujus disputationis modus.* Etsi enim sunt Stoicis *perturbationes δόξαι καὶ κρίσεις, opiniones ac iudicia*, ut Cicero etiam in III. de Finibus dicit, *Omniaque ea sunt opiniones & iudicia levitatis*, hæc tamen est locutio alia ab illa longeque dissimilis.

Et omnium perturbationum arbitrabatur esse matrem immoderatam quandam intemperantiam] Cum his convenit quod ait in quarto Tuscul. Disput. *Omnium autem perturbationum fontem esse dicunt intemperantiam.* Hanc tamen Stobæus ἀγνοίαν ab illis appellari dicit, quam *μανίαν* esse & *πλοιδίαν παρεχομένην τὰς ὀρμὰς*, Atque ut illo in loco Cicero intemperantiam illam temperantiæ contrariam esse docet: sic Stobæus illos ait dicere τὴν ἀγνοίαν

ἢ ἢ ἡμετέριον καὶ τῇ συφροσύνῃ.
Hinc igitur est illa apud Suidam admonitio simul & definitio hujus vitii, Εἰ τις λέγουσιν ἄνθρωπον εἶναι τέλειον ἐπιστήμης ἀμαρτάνει· ἢ ἢ ἄνθρωπος ἔστι μοχθηρὸς ἢ παθητικὸς.

CAP. XII. Ut in quatuor initiis rerum illis quinque hanc naturam, ex qua superiores sensus & mentem effici rebantur, non adhiberet] Urbinus delet hic præpositionem in ex quodam vetere libro. Ego sequar potius cæteros libros, quando sic locutus est Cicero ipse in primo libro de Orat. Adhibere in dicendo quandam speciem atque pompam: in secundo de Finibus Adhibere sapientiam in reipub. salute. Infinita sunt hujusmodi.

Nec vero quod efficeret, aliquid, aut quod efficeretur, posse esse non corpus.] Eisdem verbis convertit hic definitionem corporis, quibus id Stoici definiunt, cum alii aliter definirent. Ea est apud Gellium lib. V. cap. xv. Corpus est, inquit, quod aut efficiens est aut patiens. Sed & Græcam definitionem ponit, τὸ δυνάμειον ἢ τὸ πάθος σῶμα ἐστίν. Atque hoc Plutarchus tribuit eisdem Stoicis in lib. I. de Placit. cap. xi. & lib. IV. cap. xx. itemque alibi. Verum quod addit Gellius eam definitionem significare volentem Lucretium scripsisse, Tangere enim & tangi nisi corpus nulla potest res, ὡς ἡμετέριον ἀμαρτάνει est doctissimi viri. Alio enim versu hanc illorum & Ciceronis definitionem Lucretius ex-

primit sic, At facere & fungi sine corpore nulla potest res. Qua definitione illius Epicurei, ipse Epicurus magister in epistola ad Herodotum conatur etiam docere animos hominum esse mortales, Οἱ λέγουσιν, inquit, ἀσώματα εἶναι τὴν ψυχὴν ματαιῶσαι· οὐδὲν γὰρ αὖ ἰδίαν ποιῶν εἴτε πάχυν αἰτὴν τοιαύτην.

De sensibus ipsis quadam dixit nova, quos junctos esse censuit à quadam quasi impulsione oblata extrinsecus, quam illi phantasiā, nos visum appellamus licet] Id Plutarchus significat adversus Stoicos, cum dicit, Ἐκείνων μὲν γὰρ (de calidis & frigidis, albis & nigris loquebatur) ἔχεται εἰς αἰ φαντασίαν τοῦ αἰσθητοῦ ἐπιστόδιον. Hæc ut facilius intelligantur, legendus idem Plutarchus in lib. IV. de Placit. cap. viii. ut sensus dicatur à Stoicorum disciplina multis modis, in quibus numeratur φαντασία ἢ κατὰ ληπτική, quæ, ut sit in aliis quoque modis, dicitur γίνεσθαι διὰ αἰσθητικῆς. Affectio autem illa, quam etiam impulsione vocat his Cicero, apud eundem Plutarchum eodem libro cap. xii. est, ut Chrysippus definit, φαντασία μὲν οὖν ἐστὶ πάθος ἐν τῇ ψυχῇ γινόμενον ἐνδοκινύμενον αὐτῷ καὶ τὸ πικρὸς αἶον, ἰπιδὸν δὲ ὁψιως θεωρῶμεν τὸ λευκόν, ἐστὶ πάθος τὸ ὑπερμεγέθειον διὰ τῆς ὁράσεως ἐν τῇ ψυχῇ, &c. Alibi apud eundem Plutarchum, apud Diogenem, alios, definitur hæc phantasia ab eisdem Stoicis τύπωσις ἐν ψυχῇ. Et Cicero

Cicero in Lucullo τυπώσεις, vertit ad verbum *impressiones*.

Comprehensibile, feretis hæc] *Incomprehensa* dicere maluit e- quidem in Lucullo quam *incomprehensibilia*, ut alia quoque participia ejusdem formæ ita accipi solere ad eum locum adnotavimus. *Comprehendibile* autem illud, quod testatur Lam- binus esse in vetere libro, ut *docibile, legibile & similia*, non observasse apud quenquam me- mini. Jam Græcum nomen καταληπτόν Galenus in libro qui inscribitur περί ἀρίστης διδασκαλίας, non aliud valere scri- bit quam βεβαιώς γινώσκον, ut neque καταλαμβάνον, aliud quam βε- βαιώς γινώσκον. Zeno hoc à se novato nomine id maxime sig- nificari credidit.

Comprehensionem appellabant similem his rebus quæ manu prehenderentur, unde etiam hoc nomen duxerat, at cum] Rectif- sime Lambinus delet conjun- ctionem *at* post verbum *duxe- rat*. Nihil est opus confirma- tione: potius argumento id esse potest quæ causa sit cur in li- bris hic sæpe librarii errave- rint, quod alibi adnotavimus. Quod autem ait *comprehensionem similem his rebus pro compre- hensionem earum rerum*, ne ea quidem est inusitata locutio. Illa vero, quod autem erat sen- su comprehensum id ipsum sen- sum appellabant, Diogenes in Ze- none, Αἰσθησις ἡ λεγεται καὶ ἡ δι' αἰσθήσεων κατάληψις, ut etiam Plutarchus in quarto de Pla- citis: ut item hanc illorum definitionem scientiæ, Τῇ ἐπι-

τήμῳ φασὶ κατάληψιν ἀσφαλλῇ ἀντιτάτταν ὑπὸ λόγῳ, vide ut Cicero eisdem verbis exprimat, *Et si ita erat comprehensum ut convelli ratione non posset, sci- entiam, &c.* Definitio est apud Diogenem, Plutarchum, Stobæ- um, Sextum.

Opinio quæ esset imbecilla] Sic Δεῖα illis est ὑπόληψις ἀδιν- νῆς. Stobæus, alii.

Quodque natura quasi nor- mam scientiæ & principium sui dedisset] Aliquis deesse putet eam Plenior quidem eo ad- dito locutio futura sit. *Princi- pium* autem illud quod addi- dit, ex Theophrasto, ut supra adnotatum est, potuit addere.

Unde postea notiones rerum in animis imprimerentur] In cor- rectione est fort. animis im- primerentur, deleta præpositione in. Utraque locutio bona sit. Itaque hæc mutanda non est. Quid enim dicamus in Lucul- lo, ne longius abeam, *Quid si in ejusmodi cera centum sigilla hoc annulo impressero?* aut ve- rum illud quidem impressum in animo atque in mente, & cætera hujusmodi pæne infini- ta. Quod idem in libro quar- to de Placitis philosophorum cap. xi. è Stoicorum discipli- na sic extulit Plutarchus, Εἰς πῦτο (repetendum τὸ ἡγεμονικόν) μίαν ἡμέτερον τῶ ἐννοῶν διαπογρα- φεται &c.

Sed latiores quadam ad ra- tionem inveniendam via reperi- untur] Nihil muto. Sic in proœmio Topicor. *Quam tibi cum exposuissem disciplinam in- veniendorum argumentorum, ut* sine

sine ullo errore ad eam rationem via perveniremus ab Aristotele inventa &c. non dubitavit idem verbum repetere. *Aperiuntur* autem, quod est in correctione diligentissimi viri, ne si quidem in aliquo libro veteri inveniretur, mihi sic probari posset.

CAP. XHI. *Qua cum dixisset: Breviter sane &c.]* In Victorii & Turnebi libris impressis erat, *Et breviter*. Ac minus probo illos in quibus ea particula non est, ne proferam hic alios locos qui sunt innumerabiles in eo scriptore, sicut in aliis, ubi *Et* sic orationem incipit: ut supra non longe ab initio Dialogi, *Et ego ista quidem, inquam, Varro, jamdiu expectans, &c.* Etiam antea non ita longe ab hac pagina, *Et recte, inquit, respondes, &c.* Et mitto quæ de ea veteres Grammatici tradiderunt; & item ut Græci particula καὶ sic uti soleant. Hoc facile. Neque illud difficile, *verum esse autem arbitror*, etsi in correctione est *verum autem esse arbitror*; quasi unum modo verbum particulam *autem* anteire soleat. Sed tota continuatio verborum, *verum esse autem arbitror*, ut Antiocho nostro familiari placebat, correctionem veteris Academiæ potius quam aliquam novam disciplinam putandam, fortasse negotium fecerit ei qui non meminere subaudiendum nempe: qualia multa à Budæo observata supra notare memini.

Quod Et qua de causa dissidium factum sit] Lambinus hic, ut alibi etiam ubi occurrit dis-

sidium, corrigit ac reponit *dissidium*, atque ita legi scribit hic in tribus libris antiquis. Est equidem *dissidium* Latinum nomen etiam in Glossario veteri, διάλυσις γάρ, διαχωρισμός, χωρισμός. Sed hic *dissidium* longe verius: quid enim hoc fiat in Oratione pro Sylla, *Ut hoc dissidio ac dissensione facta oppidum in potestate possit habere*, hujusque similibus in locis? aut quod adeo verbum usurpetur magis proprie, quam id à quo hoc declinatum superius usurpavit de Stratone in re simili, *Cum se totum ad investigationem naturæ contulisset, in ea ipsa plurimum diffedit à suis*, id est, δίση; Ut Numenius apud Eusebium Carneadem ab Arcefila diffidere dixit, Μόνα δ' ἐν τῇ ἐποχῇ λόγῳ πρὸς αὐτὸν δίση. Atque ex eo sunt ejusdem Numenii libri, quos citat idem Eusebius, πρὶ τῶν Ἀκαδημαϊκῶν πρὸς Πλάτωνα διαστάσεως. In Lucullo. *Quid? cum Cleanthe doctore suo quam multis rebus Chrysippus diffidet?* Infinita sunt ejusmodi. Nam quod Cicero subjicit, *Satisne ista sit justa defectio*, etiam proxime usurpavit *desceiscis*, quod idem valet: ut Glossarium interpretatur recte *Desceivit ὑπομέλησεν*. Sed *diffidere* in bello quoque & in armis usitate dicitur. In Oratione pro Marcello, *Non consiliis solum Et studiis, sed armis etiam Et castris diffidebamus*.

Non pertinacia aut studio vincendi] *Non pertinacia* vertit à Parmenide Platonis eisdem ver-

his οὐκ ὑπὸ φιλονεικίας. Studio emendandi sit potius pertinacia, ex notatione nominis : quam Glossarium *pertinaciam* vertit item φιλονεικίαν sed hic additum est ad rem quasi amplificandam. In qua re tamen animadverterit aliquis quod in hoc videtur à Cicerone dissidere Numenius, qui illum ait apud Eusebium ingenio, id est, ὥς τε ὡς ἔστιν, ῥαδίη, θερμῶς ὑπὸ φιλονεικίας. Sed hoc ille dicit in universum, non cum de horum inter se contentione differit.

Qua ad confessionem ignorantis adduxerant Socratem, & veluti amantes Socratem, Democritum, Anaxagoram, Empedoclem &c.] Alii sic emendant, velut jam ante Socratem Quam tamen lectionem ego non probo, ait Enarrator doctissimus : & optime non probat. Ursinus tamen putat legendum & multo ante Socratem, ut ipse ait ex auctoritate librorum veterum, confirmante etiam historia. Libri illi quid attulerint non addit. De historia facilis conjectura est. Muretum sequitur, qui in lib. IX. variat. lect. cum hic Turnebi Commentarium laudavisset, corrigit tamen ut illi quos Turnebus non probaverat, & quærit quomodo potuerint illi amare Socratem, qui ante, inquit, ut opinor, mortui erant, quam avia Socratis nasceretur. Hæc est illa historia. Quasi Turnebo non fuerit illam historiam refutare facile ! Primum, illis auctoribus, particulæ velut post

& quid hic loci relinquitur ? Deinde cur Apollo Socratem sapientissimum Græciæ dixit, quod is profiteatur se nihil scire (sic enim interpretatur oraculum ipse Socrates) siquidem veteres illi idem antea dixerant ? Jam de historia quod retulit, ut ante dixi, Muretus, similiter facit ut in ipso vestibulo illius operis, ubi longum caput in eo consumit, ut doceat Socratem, qui præcepta ad Demonicum scribit, floruisse Ciceronis temporibus, hoc uno argumento quod Dionysius Halicarnass. in libro de Rhetorica suum & Echecratis sodalem vocat (potuit etiam ἐταῖρον amicū reddere : nihil opus auctoribus) Ἰσοκράτης μὲν ὁ σὸς καὶ ἐμὸς ἐταῖρος, Εὐκλεῖς, &c. Quasi fando nunquam sit auditum quod Cicero scribit in epistola ad Atticum in lib. II. de duobus illis nobilissimis discipulis Aristotelis : Quoniam tanta controversia est Dicæarcho familiari tuo cum Theophrasto amico meo &c. At illi duo quanto longius aberant ab ætate Ciceronis & Attici, quam Physici illi ab ætate Socratis ? Addat si quis velit illa de Chrysippo, quæ sunt in lib. I. de Natur. Deorum, In secundo libro vult, inquit, Orphei, Musæi, Hesiodi, Homerique fabulas accommodare ad ea quæ ipse in primo libro de Diis immortalibus dixerit, ut etiam veterrimi Poætæ, qui hæc ne suspicati quidem sint, Stoici fuisse videantur. Sed hac de re nimium multa. Metaphora est igitur in verbo amantes.

mantes. Eam, quia videretur alicui fortasse durior, ut visa est hominibus doctis quos nominavi, ut solet, adverbio *veluti* mollivit.

Angustos esse sensus] Citat Lactantius in lib. III. ac monet sumptum ex Empedocle. Id verum est. Verba ipsius Empedoclis sunt apud Sextum, *Στινωπὶ μὲν ᾧ παλάμας κατὰ γυνὴ κίχωνται.* Ubi Ciceronem videmus *παλάμας*, vertisse *sensus*, ut item *αἰσθησις* interpretatus est Sextus. Gentianus Hervetus (qui Sextum Græcum vellem edendum curavisset potius quam Latipam interpretationem suam) totum versum ita reddidit, *Effusa, angusta est nimum nam palma per artus.* Quid est hoc quæso? Ut ille vertat *σάκετον ὄρε*, quomodo scribit Theophrastus in lib. de sensu aures appellasse eundem Empedoclem? Nempe hoc est quod apud Diogenem ait Aristoteles, illum fuisse *μεταφορικόν*, et si metaphora hæc longius ducta non sit, quam illud apud Homerum *ῥέει Ἄρης*, quamvis alia significatione. Ac ne illa altera quidem obscurior est, siquidem hac imagine Cicero in Lucullo bene est usus, *Mens sensibus utimur, Et efficit artes quasi sensus alteros;* quando notum est *παλάμας* non solum *manus* significare, sed etiam *artes*. Deinde sequitur *imbecillos animos*: respondet illis Empedoclis, *ἔτι νῦν ἀληπία τὰδε*. Non reddit verbum de verbo Cicero, tamen à sententia non recedit:

neque cum dicit *brevia curricula vite*, quibus reddit elegantissima illa, *Παῦρον ὃ ζωῆς β.ε. μίεθ' ἀθροίσματος ὠκυμέρου καπνοῖο δ' ἔχον ἀρθάντις ἀπέναν.* [Vide Sextum advf. Math. lib. VII. §. 123.]

In profundo veritatem esse demersam] Eisdem verbis Democritus apud Diogenem in Pyrrhone. *Ἐν βυθῷ ᾧ ἡ ἀλήθεια.* Illa autem *opinionibus Et institutis omnia teneri* sunt ex his ejusdem philosophi, *Νόμος γλοῦν καὶ νόμος πικρὸν, νόμος θεμελὲν, νόμος ψυχρὸν, νόμος χροῖα, ἔτεῖ δὲ, &c.* ubi *νόμος* interpretatur Sextus *ὥσπερ νομίζεται εἶναι καὶ δεξαζεται*, itidem ut Cicero *opinionibus Et institutis.* Ut idem Sextus *ἔτεῖ* interpretatur κατ' ἀλήθειαν, ut Galeus, qui totum locum Empedoclis in primo libro *περὶ αἰσθησέων* exponit pluribus, etiam docet *ἔτεῖ* ductum nomen *παρὰ τὸ ἔτεον*, usitato nomine apud Homerum pro eo quod est *ἀλήθεια*, in quo recte illis cum Cicerone convenit, qui hoc *nihil veritati relinqui*, exprimit ex illis ejusdem philosophi, *Ἐτεῖ οὐδὲν ἰδμεν.* Ex quibus apparet libri Diogenis, in quibus *αἰνή* legebatur pro *ἔτεῖ*, quam sint depravati. Jam quod Lambinus suspicatur ante verbum *relinqui* addendum esse loci, sit ea quidem valde usitata locutio: sed neque hoc est obscure dictum, *nihil veritati relinqui*, quod vel rectissime opponitur illis, *opinionibus Et institutis omnia teneri.* Deinceps omnia tenebris circumfusa

confusa esse dixerunt] Anaxagoræ tribuit hoc Lactantius in eodem, quem citavi, loco, & puto ita esse: nos Anaxagoræ libros non habemus. Et particula *deinceps* videatur ordinis continuationem significare, ac de eisdem illis, ex quibus illa sumpsit, id quoque decere intelligi.

Sic omnia latere censebant] Censebat legendum esse ac referendum ad Arcesilam ostendit non solum quod proxime antecedit, Itaque Arcesilas negabat, sed etiam quæ proxime sequuntur omnia, atque illud nominatum, Huic rationi quod eras consentaneum faciebat, &c. Arcesilas autem illud, Neque esse quidquam quod cerni aut intelligi possit, ab illis Empedoclis mutuatus est hic, & Cicero vertit, οὐτ' ἐπιδερνὰ τὰ δ' ἀνδράων οὔτε νόω ἀεὶληπία. Hoc uno verbo vocare solitus est Arcesilas ἀκαταληψίαν. Sic ejusdem nobilitate illa ἐποχή exponitur in illis quæ sequuntur, Nihil oportere neque profiteri neque affirmare quemquam, neque assertionem approbare, & cætera usque ad illa, Huic rationi: ubi rectissime Lambinus admonet legendum esse *assensione*, contra quam est in libris, & legerat atque explicarat doctissimus Budæus, credo item è libris. Sed ut mittam alias notiones verbi *affero*, ut *asserere* vitem ad olus, *asserere* vitis propter cupressos dicit Varro, *asserere* in libertatem, *asserere* in servitutem sepe JCTi; illud *asserit* quod Glossarium vetus in-

terpretatur λέγει, ut item Priscianus, hic sit omnino supervacaneum. Jam enim dixerat neque profiteri, neque affirmare, quibus respondet Græcum verbum ἀποφάνεαι, ut *assensione* approbare commode interpretemur συγκατατίθεσθαι καὶ παραδέχεσθαι. Est enim συγκατάδοσις *assensio* nomen frequentissimum in Academicorum & Stoicorum disputationibus, pro quo παραδέχῃ, aut utrumque conjuncte, dicitur: ut apud Plutarchum in libro de repugnantibus Stoicorum πᾶσιν παραδέχῃ καὶ συγκατάδοσιν ἀναμάρτητον, ut hic Cicero paulo post *assensionem* & *approbationem* conjuncte posuit. Ἐποχὴν autem illam Arcesilæ quam dixi interpretatur hic in Lucullo *assensionis retentionem*, ut ἐπύχει ibidem retinere assensum, cubibere assensum, sustinere assensus lubricos, continere se ab assentiendo, & alia hujusmodi in quibus librario ne volenti quidem *assertionem* sine flagitio scribere liceat.

Huic rationi quod erat consentaneum faciebat, ut contra omnia sententias dies jam plerosque deduceret] Nihil corrigam, & jam accipiam pro etiam, ut interpretatur alicubi Charisius. Id valebit, etiam Zenone vivo. Dies autem plerosque deducere erit πολλάκις διημερεύειν. Deinde sequitur, Cum in eadem re paria contrariis in partibus momenta rationum invenirentur: Cicero vertit quæ Eusebius in eo quem sæpius citavi libro illius esse memorat, præter cetera, τὰς εἰς ἐκάτερα λόγους ἰσχυρατάς.

κρατεῖς ἀλλήλοις. Alii pro ἰσοκρατεῖς dixerunt ἰσοθενεῖς, alii ἰσοδαρεῖς. quod verbi Ciceronis vim valde proprie exprimat, ut etiam ἰσοῤῥοποι, ex quo est ἰσοῤῥοψία quam exponit Sextus, ut Diogenes in Pyrrhone, non dissimilis ἀποραλλαξίας, quam exprimit satis in Lucullo: cuius contraria est παραλλαγή apud Græcos, id est, διαφορά. Sed quoniam huc ventum est, non possum locum Theophrasti, cuius etiam venit in mentem, hic silentio præterire, vel quod est mendosus in libris quos habemus nos, & habuit doctissimus Gaza, vel quod est ab hoc Varronis in primo de re rustica conversus integer. Hic igitur Theophrasti locus in libro primo de causis Plantarum ita legitur, ut nunc est, Ἐν γοῦν τῇ Ἀληθείᾳ φασίν, ὡς αἰὲν καρποφορεῖ, παραλλαγήν ἢ ποιῶνται κατὰ τρεπίαι. Sic legit Theodorus, & vertit, *Itaque in Alethea fructificari assidue ferunt, quanquam anno tertio discrimen pateat.* Hic Alethea ager aut regio sic fertilitate nobilis, ubi quæso terrarum est? At Varro pro eo legit Ὀλινθία, ac vide ut locum illum converterit, *In Olinthia quotannis resibilia est dicunt, sed ita ut tertio quoque anno uberiores ferant fructus.* Ubi is παραλλαγήν non vertit *discrimen*, ut Theodorus, qui eam etiam in sexto historiae ejusdem Theophrasti vertit in loco non multum dissimili *diversitatem*, & sæpe hoc nomen sic accipitur: sed accipit in ea significatione,

qua παραλλάττειν idem valet quod παρέχουσιν & ποιεῖναι, ut παραλλαγή fit velut exuperantia aut proventus major atque uberior. Hujus Varronis interpretationis. Theodoro si tum venisset in mentem homini de Græcis & Latinis literis tam bene merito, ab ea, ut opinor, nulla in re discederet. Hoc fortassis considerandum dixerit aliquis quod in Olinthia dicit hic absolute Varro, cum apud Theophrastum χώρα proxime antecederet. Sed idem Theophrastus in secundo historiae absolute item vocat Κορινθίαν, cum dicit Διὸ οὐδ' Ἐξανέσιν, οὐδ' ἐπὶ Φαλύκῃ τῆς Μεδαριδῆς, οὐδ' τῆς Κορινθίας ἐν ποσὶ τέποις. Cujusmodi ἰλλείψεως exempla alia in suis linguæ Græcæ commentariis Budæus exposuit.

Cuius in libris nihil affirmatur, & in utramque partem multa differuntur, de omnibus queritur, nihil certi dicitur] Aliquis hic miretur dici illud, nihil affirmatur, & nihil certi dicitur: nihil tamen est in scriptura mendi, etsi de illo non omnibus cum Cicerone convenit. Constat satis ex uno Diogene in ipsius historia Platonis, Οἱ μὲν φασίν, inquit, αὐτὴν δογματίζειν, οἱ ἢ οὐ. Deinde etiam sic id verbi quid sit explicat, Τὸ δογματίζειν εἰς δόγμα πείθει, ὡς τὸ νομοθετεῖν νόμους πείθει. Etiam paulo post, Ὁ τῶν Πλάτων περι μὲν αὐτὴν κατέληφεν ἀποφάνταί· τὰ ἢ ψευδῇ διελέγχει· περὶ δὲ τῶν ἀδελφῶν ἐπείχει. At verbum ἀποφάνταί affirmare Ciceronem veritas a-

apud Xenophontem superius ostendimus: & δογματίζειν est decretum ponere. Omne decretum autem, ut est in Lucullo stabile, fixum, ratum esse debet, quod movere nulla ratio queat. Nihil magis contrarium. Numenius hanc quasi litem ita dirimit, ubi de ipso Platone sic apud Eusebium [Præp. Evang. lib. XIV. cap. 5.] loquitur, secutum fuisse.

ἐπικρυψάμενος ἐν μύσῳ τοῦ δῆλα εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀσφαλῶς μὲν ἐγράψατο, αὐτὸς δὲ αἰτίαν παρέχετοῖς μετ' αὐτὸν γάστρας ἄμει καὶ διολκῆς τῶν δογμάτων &c. Ciceronem igitur dicemus, cum essent opiniones eæ tam diversæ duæ, illam, quam essent Arcefilas & Carneades amplexati, quorum sectam sequebatur ipse, secutum fuisse.

Διαμαγδὼν δὲ ἑκάστου ὅπου ἐνόμιζεν

PETRI FABRI

COMMENTARIUS

IN

LUCULLUM

SIVE

ACADEMICORUM

LIBRUM SECUNDUM.

PETRUS FABER

HENRICO COLINIO CASTELLIONIO

AMIRALIO AQUITANIÆ S.P.D.

ET ipse nuper, cum in hanc urbem venisti, ut eam quasi tuam germanam patriam alteram inviseres; & his diebus per Jacobum Esprincharum, hominem tibi addictissimum, & mihi ob ipsius ingenium atque doctrinam & mores carissimum, petiisti, ut, quæ notavisse me olim ad Lucillum Ciceronis intelligere potuisses, tibi mitterem. Incidi etiam in litteras, quas non ita pridem ad me scripisses; in quibus quam multa me delectarint, incredibile dictu est: Sic abhorrere te ab hac corruptelâ consuetudinum & morum: pietatem adversus Deum in primis colere, cujus omne studium ad unius ipsius Dei præscriptum dirigere didicisses. Ad extremum addebas te cetera studia doctrinæ, quibus cura atque studio matris optima ac sapientissimæ femina esses institutus à parvulo, diligentissime persequi. Propemodum exclamavi, ut ille apud Platonem, ὁ παῖς πατρός ἀγαθός quippe sciebam, vir omnium fortissimus ac summa pietate præditus pater tuus quo horum studiorum amore ab ineunte ætate flagravisset; & videram, vir summus pater illius quam sollicitè in his erudiendum illum curavisset. Patrem, qui te parvulum reliquit moriens, (cujus mors Gallie omni, bonis certe omnibus, acerbissima fuit) tu satis meminisse vix potes; quem videbant gregarii milites, qui sub illo duce militarunt, non in castris, non in agmine, vix acie ipsa librum gravioris scriptoris allicujus de manibus unquam deponere: ut minus mirum sit, si res illas gessit pene puer, quas horrerent imperatores illi veteres, quibuscum illi negotium fuit. Viderat scilicet eadem studia atque exempla in patre suo. Nam patruos Odonem & Franciscum, quos duo non gentis modo sed e-

tiam orbis terræ lumina atque exempla esse pietatis ac virtutis omnis confiterentur etiam inimici, sic meminisse per aetatem non poterat. Fuit igitur illius pater, avus tuus, tanta gloria rerum gestarum vir, ac tam clarus foris, domestice disciplina sanctitate non minus admirabilis. Memini ipse, cum in tanta familia, aut potius in tanta hominum multitudine, non dictum, non factum animadverteretur, quod boni cujusquam aures aut oculos posset offendere. Ipsum vero domi videbamus tempora divisa sic habere, ut quod est librorum divinarum lectione & auditione, quod est reliquis deinde necessariis negotiis aut publicis aut privatis illi superesset, id omne veterum sapientum scriptis legendis impenderet. Sed hæc eni historia vitæ illius edita Latine à doctis & fide plenis hominibus tibi jam debent esse notissima. Exitum porro illius & audire & legere potuisti ut sit Gallia pæne omnis interitus consecutus. Quibus in malis tantis iram iudicis ac vindicis Dei quis non vidit? quis non sensit? Sed reprimo me. Pacem & veniam à Deo petere debemus omnes, ut genti velit esse propitius, neve pati, ut Regno tanto tamque nobili, Gallici nominis & generis inimicissimi, nostris dissensionibus, id quod nuper fecere, iterum insultare possint. Ergo nunc redeo ad te; cui exemplis illis tuorum quis possit unquam graviora proponere? aut quid tu magis dies & noctes cogitare debeas, quid agere, quam ut illorum vestigiis insistas? illorum divinas virtutes imitere, quibus parem laudem consequi possis? Mitto nunc illos, qui, dum gloriæ Dei sic inserviunt, illam sunt ipsi gloriam ac memoriam consecuti; qua te etiam, ut Themistocli Troppæa Miltiadis aiunt somnos adimere solita, è somno puto jam sapius excitari. Quanquam ad bellicam laudem quid ego nunc te coner impellere? qui quam esses ejus cupidus ostendisti, ante quam decimum ætatis annum attigisses. Hispana classis ante sexcentium intra ostium Garumnae fluminis portum ceperat. Hic tu, quem rex invictissimus paucis ante mensibus mari a quo ora Aquitania præfectum in locum parentis tui demortui suffecerat, classi, quæ tibi Rupella in-

tra triduum parata fuit, ipse praesse voluisti; & vix una nocte adventum tuum hostis effugit; cum ii qui tibi aderant primores civitatis, fortissimi viri, amorem pugnandi atque ardorem tuum, tum comitatem in singulis appellandis atque hortandis admirarentur omnes, quibus & in classe, & postea militibus in ierram expositis, factus sic ad imperandum viderere, ut, nisi quibus id quasi à natura insitum videretur generi vestro, prodigium esse ducerent. Quod eo valere debebit, ut tu, non modo quid Rex, verum etiam quid Gallia omnis, quid hac gravissima civitas in primis, quid illi cives, qui & Regi tam fidelem tamque opportunam operam navare, & tibi sic adesse & parere, & pro te ac vita tua suam vitam effundere parati fuerunt, quid expectent, & quid tu praestare debeas, in posterum semper cogites. Ostenderas, antequam hinc in Regiam proficiscerere, Lucullum Ciceronis velle te legere, petierasque à me, ut eum tibi exponerem; magnopere in eam cupiditatem induci te auctoritate Plutarchi, à quo librum illum valde laudatum meminisses. Dixi primo, praeter illa quae essent in eo obscuriora, esse permulta sic depravata, ut ea vel corrigi omnia, vel, ut sunt, intelligi spes ulla esse non posset. Verum tamen cum viderem te vel hoc ipso magis accendi, & quod de Bruto Dictator Caesar dicere solitus est, scirem te, quicquid velles, valde velle; cumque eam rationem contineat hic liber, quae ad aliorum Ciceronis de Philosophia librorum sententiam intelligendam magnopere pertinet; censui gerendum tibi morem, si quidem spatium ad eam rem esse potuisset. Non potuit; jussit enim te Rex ad se iter sine mora suscipere. In his tamen paucis, quae legere una & conferre coeperamus, intelligere potuisti qui fuerit mos Academiae recentioris, cujus princeps Arcefilas fuit, quam duo summi viri Cicero & Plutarchus, quorum utriusque te studiosissimum vidi, tantopere probaverunt, Veri inveniendi causa contra omnia dicere; de omnibus assensionem sustinere; quae ceteri vera dicant, ea verisimilia tantum esse concedere; quae non minus tamen ipsi vel in cognitione re-

rum vel in agenda vita sequantur, quam illi, qui vera esse defendunt: quam recte, non est hujus opera dicere. Certe vidisti, ut de officiis Cicero, cum sequeretur Stoicos, quod illorum ratio in his ipsi videretur maxime verisimilis, non minus quam illi, certa praecepta dederit. Ut igitur huic tua voluntati obtemperarem, sperarem autem, quibus in locis nihil mutari deceret, neque tibi studium tuum, neque Vinerii tui operam atque industriam defuturam; quasi tu jam de illis, qui depravati sint, per epistolam quaesivisses, de his tibi respondere constitui, non librorum scriptorum ope fretus, sed una conjectura, & quidem audaci plerumque, velut cum pro * Sub nube solem non ferunt scribo Sub novis solem non ferunt; multaque alia pro aliis aequae novae, aut inaudita, quae tu tamen velim ne repudies ante, quam argumenta quae dicam expenderis. Elaborarunt in his corrigendis homines aetatis nostrae doctissimi: in his Dionysius Lambinus. Vix ullus fere locus est aut mendosus, aut mendi suspectus, quem non aut indicavit, aut etiam correxit. Itaque vidimus Ciceronis ab illo correcti libri, ut brevi non solum in Gallicis urbibus, sed in aliis extra Galliam prope infinitis, impressi sint. Ad has correctiones quia te videbam crebra solere confugere, neque plus iis tribuere tamen, quam quantum ratione allata aliqua vera aut certe verisimili tibi probatum esset; Ego quoque, qui, ut Timon de libris Homeri fertur Arato respondisse, veteres libros, quominus correcti sunt, plerumque eo minus correctionis egere existimem; in his, nisi in quibus id nihil referre videretur, quid mihi vel probaretur, vel non probaretur, indicavi tibi, & rationem, quamobrem ita censerem, addidi; & simul † paginarum libri tui numeros adscripsi, ut haec nostra, cum velles, cum doctissimi Lambini notis conferres, commodiusque & facilius ecquid ego studio tuo opis attulissem, intellexeres. Vale. Rupella Kal. Decembribus.

* Cap. 22. † Nos Lectoris commodo studentes, capita, editionis Lambiniana paginarum numeris, adscripsimus.

P E T R I F A B R I

A R V E R N I I N

M A R C I T U L L I I C I C E R O N I S

L U C U L L U M C O M M E N T A R I U S .

M A R C I T u l l i i C i c e r o n i s
*Academicarum qua-
 estionum editionis pri-
 ma liber secundus]*

Hæc inscriptio, quæ legitur in plerisque libris impressis, non est, opinor, Ciceronis. Ipse in lib. XIII. epistolarum ad Atticum, (quo in libro librorum Academicorum toties mentionem facit, quippe illas epistolas tum scribebat, cum hos libros scripsit atque edidit) Academicam quæstionem, Academicam *σύνεξιν*, & Academiam; Academicas vero quæstiones, quod sciam, nusquam appellavit. Deinde, quæstionem hanc omnem ut constat è multis epistolis ejusdem libri, explicavit ille quidem primum libris duobus Catulo & Lucullo, sed brevi mutato consilio, de duobus illis fecit quatuor, quos tribuit Marco Varroni. *Totam Academiam*, inquit in epist. XIII. ejus lib. *ab hominibus nobilissimis abstuli, transtulique ad nostrum sodalem, & ex duobus libris contuli in quatuor*. Duos illos igitur, qui nondum essent

editi in vulgus, quoquo modo perire voluit. Attico illos describendos dederat, cui in eadem epistolas scribit, *Quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt* &c. Postea tamen, ut est in epistola ejus libri XXXI. etiam illos edi, & novis præmiis ornari illi placuit. *Catulum* (inquit) *& Lucillum, ut opinor antea. His libris nova præmia sunt addita, quibus eorum uterque laudatur*. Huc addo, quod non omnium librorum hic una inscriptio est: est enim in aliis, *M. Tullii Ciceronis Academicarum quæstionum liber quartus, qui Lucillus inscribitur*. Hanc inscriptionem magis probat doctissimus Lambinus, quæ mihi vel multo minus probari potest. Nam quæ Lucillus, qui de duobus illis à Cicerone numeratur secundus, appellari possit quartus eorum, quos Varroni misit? Aliquando attendi Nonium, quem unum hujus inscriptionis auctorem citant; deprehendi omnia, quæ ille profert ex quarto libro Academico in decem locis, neque

que his pluribus, inveniri in posteriore libri parte, qua in disputatione à Cicerone disputationi Luculli respondetur, quæ in priore parte exposita fuit: quas in duas partes etiam à Plutarcho dividitur hic liber in vita Luculli, ut dubitare non possimus hanc disputationem posteriorem in quartum librum ad Varronem incidere: nec mirari debemus illis in locis, ut rem eandem, sic eadem verba remansisse. Plutarchus certe de hac inscriptione hoc ait: *Δε-
καλλῷ δὲ ἀναγέγραπται τὸ βιβ-
λίον.* Nihil amplius, ut nec Cicero ipse hoc libro toties appellando quicquam præterea addit: quare ad veram inscriptionem, *M. Tullii Ciceronis Lucullus*, Ego quoque nihil addiderim.

CAP. I. *Indocilem usum disciplinam*] Hoc genus loquendi visum est insolentius, credo, Lambino. Observarat fortassis *indocilis*, ut *docilis* & *docibilis*, nstitatus dici de eo qui discit, quam de re quæ discitur. Tu si quæris, *indocilem disciplinam* ut hic Cicero dixerit; dixit, ut Apuleius postea in libro de philosophia Platonis, *Plato justitiam artem vivendi putat, & nunc docilem esse, nunc usu & experientia venire.* Aperta res, ut item experientiam & usum arte non contineri. Cujus generis Rhetorica à Platone esse alicubi dicitur, qui illam *ἀπὸ τῆς τριτοῦ, & ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας* appellare solet. Quod *docibilis* addidi, id veterum glossarum interpretes doctissimus vertit non

solum *εὐδαιμονία*, & *εὐμαθία*, sed etiam *διδασκαλία*, ut interpretatio Latina vetus, quæ in epistola secunda ad Timotheum *docibilem* habet pro *διδασκαλία*, neminem offendere debeat; non magis quam in Plauto *Orator impetrabilis*, aut in Virgilio *frigus penetrabile, telum penetrabile*, & sexcenta ejusmodi. Hic mihi per te liceat opinor ab istiusmodi notarum brevitate recedere paulum, ac monere te, ut attendas diligentius, & quantum præsidii in literarum doctrina sit imperatori futuro confideres. Etenim quod scribitur hic à Cicerone de Lucullo, idem ex historia Græcorum de Xenophonte didicimus. Sallustius, quem tu studiosissime legebas, vides ut idem L. Sylla tribuat [in Jugurtha cap. 100.] *Sylla gentis patricia nobilis fuit; familia prope jam extincta majorum ignavia, litteris Græcis atque Latinis juxta, atque doctissime eruditus.* Et paulo post, *Igitur Sylla postquam in castra Marii cum equitatu venit, rudis antea & ignarus belli, solertissimus omnium in paucis tempestatibus factus est.* Jam quæ fuerit *usus disciplina*, quam hic Cicero appellat, ex hoc uno apparet, quod ait apud eundem historicum Marius in concione de se ac de nobilioribus, *Quæ illi litteris, ego militando didici.* Et nostri cætera; quibus ex rebus intelligi licet cum duæ res illæ separatim in laude Imperatoria tantum possint, quantus ille, qui fuerit ambas consequutus, Imperator esse debeat.

Sed

Sed hoc considera hic etiam, quantum inter Plutarchum & Ciceronem differat. Cicero Lucullum ait profectum ad bellum Mithridaticum post consulatum, cum esset rei militaris rudis; Plutarchus multis annis antequam factus est Consul, cum esset quæstor Syllæ; illæ Imperatore absente nobilissimas eum victorias tres, duas de ducibus Mithridatis, tertiam de Mitylenæis dicit reportasse. Hic vide etiam quanti referat, qui velit historiam scribere, interfuisse rebus ipsis, aut ab iis qui interfuerint idoneis auctoribus didicisse: quod se præstitisse testatur summus scriptor Thucydides. Quæ non eo dico, ut de summis viris detrahā. Nam & Cicero quæ hic scribis ex ipsius ore, aut litteris Luculli amicissimi & familiarissimi sui scire potuit: & Plutarchus iis scriptoribus credere necesse habuit, à quibus summi illius Imperatoris res gestæ fuissent & Græcis & Latinis litteris antea celebratæ. Non enim illis objici potest, quod iis sæpe qui historiam regum scribant quorum ipsi in potestate ac ditioe sunt, quibusve qua re etiam obnoxii sunt, quos verissime negat Pausanias posse nisi ad illorum nutum scribere, aut iis adeo qui vel ignoti illis, spem præmiorum sectantes, ultro suam operam illis offerunt. Cujusmodi historicorum ætate nostra quantus proventus extitit? quos tu homines cave credas unquam primæ legi illi historiæ quam

Cicero refert, *Nequid falsi dicere audeat, deinde nequid veri non audeat*, parere in animum induxisse. At nunc non erat his locus, dixerit alius aliquis; at ego sciebam quæ ad te nunc scriberem ubicumque ea dicantur, tibi non ingrata fore. Ut redeam ad notas, quæ varietas in eadem pagina libri Lambini præterea notabatur in *percontando*, & *percunctando*; utraque scriptura, ut videre est apud Festum, habet auctores. Ego *percontando* hic malim, quod Verrii, qui fuit Ciceronis ætati propior, auctoritate nititur. Neque in his *partim rebus gestis legendis*, ut neque in his *quod hærebat in memoria*, video quicquam esse mutandum.

Totiusque belli instrumentis & apparatu] In libris Victorianis (sic appello etiam libros à Rob. Stephano Lutetiæ impressos ad eorum exemplum, quos paulo ante Florentiæ Victorius imprimendos curavisset) erat *instrumento & apparatu*; quæ scriptura longe commodior profecto est. Primum sit illa usitata Ciceroni *ἐνέχνοια* commodissima, in qua, si *instrumentis* unitatis appellatione, quam in libro primo de Finibus, ubi dicitur, *Quid enim opus tanto instrumento in optimis artibus comparandis?* Deinde *instrumentis* appellatione multitudinis valde ambigue dicatur, videaturque potius tamen valere quod in lib. II. de legibus, cum *instrumenta belli*, *ὅργανα πολέμου* vertit ex Platone; cum sit potius *instrumentum* hic apparatus omnis,

ut

ut recte est in veteribus glossis interpretatum πάντες πράγματος ἰσοδυναμοῦσι. Et definit Ulpianus Jurisconsultus in lege XII. de Instructo, vel instrumento legato, *Instrumentum est apparatus rerum*, & quæ sequuntur: ne nunc exequar, *instrumenti* nomen quam multis in rebus dici soleat.

Absuit ab oculis] *A*suit reponit Lambinus; & sic in Pandectis illis vetustis scriptum inveniri solet hoc verbum. Cornutus etiam & Vindex grammatici veteres negant B. sonare ante F. scribique, *Offuit, offendunt, offerunt*. Sed cum in vetustissimis illis Terentii libris impressis doctissimorum hominum cura *obfuit*, & in Maronis item libris vetustissimis *abfuit* & *abfore* legatur, neque ea quisquam mutaverit, ut cætera exempla hic mittam; ego nihil item hic muto, & consuetudinem scribendi censeo potius temporibus immutatam, aut iudicio scribentium. Adde quod Cicero ipse cum *Abfero* & *Abfugio*, pro quibus veteres *Aufero* & *Aufugio* dicere maluerint, tantum excipit, de cæteris nihil eum hic præcipere satis apparet.

CAP. II. *Sed* & pro quaestore aliquot annos] In superiore capite dixerat: *In Asiam* quaestor profectus ibi permultos annos, &c. Et hic paulo post, *Cam* eum secum & quaestor habuit, & post aliquot annos imperator. At infra. *Cum Alexandria* pro quaestore essem, fuit Antiochus mecum. Quibus in locis in libris

impressis à Car. Stephano *proquaestor* aut *pro quaestore* nusquam impressum est, sed *quaestor*, quæ recta scriptura est, quia Luculum à Sylla, cujus quaestor erat, missum in Ægyptum scribit Plutarchus, simulque Alexandriæ eum apud Ptolemæum aliquandiu mansisse. Constat autem ex Appiani libro qui Mithridaticus inscribitur, anno ipso, quo in Græciam Sylla trajecerat, à Sylla illum in Ægyptum missum. Cui igitur probabile sit quaestorem illum & proquaestorem dici eodem anno præsertim, quo primum quaestor in provinciam profectus est? At Sylla in Italiam reverso, cum is successorem Murenæ in provincia reliquisset, etiam Murenæ diu quaestor fuisse dictus est superius: *Quæstura* diuturnum tempus, *Muræna* bellum in Ponto gerente, in *Asia* pace consumpsit.

Nec quicquam aliud videndum est nobis, quos populus Rom. in hoc gradu collocavit, nisi nequid privatis studiis de opera publica detrahamus] Nihil in hoc gravissimo præcepto mutandum est; nec verbum ullum commodius, quam *videndum est*, hic usurpari potuit. Mittam exempla infinita. Meministi Senatusconsulti summi illius, quod est in prima oratione in Catilinam: *Decrevit Senatus quondam ut L. Opimius Cos. videret nequid resp. detrimenti caperet*. Item apud Sallustium. *Senatus decrevit caperet*. Hoc Cicero postea in Philipp. V. *Coss. provideant, ne quid Respubl. detrimenti*

irimenti capiat. Non alia vis igitur fuit in Senatusconsulto Opimiano verbi *videret*, atque in his posterioribus *darent operam*, aut *provideant*. Neque verendum est ne *videndum est*, aut hic, aut in aliis locis quibusdam ubi id censuit mutandum Lambinus, alius sit, atque δὲ ἀποκρίν ὁπώρα μὴ apud Demosthenem, atque alios, quos sic solere hoc verbo uti, ut item verbo ἀγᾶν, notum grammaticis omnibus.

CAP. III. *Contra omnes dicere, qui scire sibi videntur, solemus*] Urfinus hanc scripturam confirmat è libro veteri suo. Ego librorum Victorianorum, in quibus est *dicere quæ videntur solemus*, scripturam illi longe antepono. Non enim contra eos, qui scire sibi videntur, solum, sed contra omnes dicere solebant, qui quid disputando defenderent. Ne longius abeam, in hoc ipso libro dicetur infra *Veri inveniendi causa, contra omnia dicere oportere, & pro omnibus*. Et in lib. I. de Orat. *Mos erat patrius Academia adversari semper omnibus in disputando*. Et dicit Numenius de Carneade apud Eusebium lib. de præparatione ad Evangelium XIV. καὶ πάντε ἀνεκρούζε τὰ ὑπὸ τῶ ἄλλων λεγόμενα.

Nisi ut in utramque partem dicendo & audiendo eliciant] E-mendatio Lambini & eorum librorum quos ille memorat, à quibus abest verbum *audiendo*, scriptura videri potest commoda: nam qui possit quis audi-

endo tantum alterius sententiam elicere? Sed hunc morem Academiae Cicero cum exponit in lib. I. de finibus, quomodo id fieret, aperte docuit. *Arcefilas* (inquit) *instituit, ut ii, qui se audire vellent, non de se quærerent, sed ipsi dicerent, quid sentirent; quod cum dixissent, Ille contra. Sed qui audiebant, quod poterant, defendebant sententiam suam.*

Sed ut potuerunt omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis judicaverunt aut re semel audita ad unius se auctoritatem contulerunt] Grave mendum; lenius tamen quam ut docti homines tanto conatu id corrigerent; in una enim prope litera id omne positum fuit. Particula *aut* negatio erat, quæ conjunctio disjunctiva credita est. Hoc disci potuit ab antiquis. Carisius testatur *haud cum t* aliquando scripssisse veteres: ut ab illis item Velius & Cornutus adspirationem in vocali solitam prætermitti. Servius etiam ambiguitatis hujus particulæ admonuit, ad illud lib. IX. *Æneid. Tantum fortuna secunda, Aut adversa cadat*; ubi ille, aut *disjunctiva est, non negantis adverbium*. Ergo *pro aut* hoc loco *haud* five *haut* scribendum fuit. Deinde *potuerint* pro *potuerunt*. Id particula concedentis ut aperte atque adeo necessario postulabat. Postremo, verbum *judicare* quis non videat è proximo repeti debere? Totus igitur locus ita & legendus & distinguendus est: *Nam quod dicunt omnia se credere*

dere ei, quem iudicent fuisse sapientem; probarem, si id rudes & indocti iudicare potuissent. Statuere enim quis sit sapiens, vel maxime videtur esse sapientis. Sed, ut potuerint, omnibus rebus auditis, cognitis etiam reliquorum sententiis, haud re semel audita, &c. Et sane verum est: quis enim possit, non omnibus auditis cognitisque sententiis, iudicare quæ sit omnium earum optima? Commodius vero Lambinus reponit *quis sis sapiens* pro *quid sit sapiens*, cum eisdem verbis repetatur proximum illud, *quem iudicent fuisse sapientem*; atque ita erat tamen etiam in impressis Victorianis. Cicero vertit pæne ad verbum è Xenophanis verbis, quæ refert in illius vita Laërtius: Σοφόν ὃν εἶναι δὲ τὸ ἐμπροσθέν τὸ σφόν. (lib. IX. §. 20.)

CAP. IV. Si non fuerint, non &c.] Hæc est bona locutio. Illius autem antiqui libri Lambini scriptura pretii nullius, si non fuerit veritas: tantum ostendit illam alteram, quam sequitur Lambinus, si non fuerint vera, esse ex interpretatione. Locus unus è Lælio, *Sunt ista Leli*, &c. hanc litem dirimere potuit: quem locum si quis corrigere velit, ut correxere quidam; certe in primo lib. Academico nescio qui corrigere audeat, *Sunt, inquam, ista Varro. Nam nos &c.* Ubi Platonis verba ἐστὶ πῦρ Cicero eisdem verbis exprimit. ut vides: quibus, in similibus responsionibus, locis pæne infinitis Plato utitur. Nec minus notum, quid

apud Aristotelem valeat ὅτι ἐστὶ, ἢ οὐκ ἐστὶ. Quin Cicero, ne nunc exempla aliunde repetam, in lib. II. de Orat. c. 38. non alia significatione dixit: *Nam & omne quod eloquimur sic, ut esse dicamus id, aut non esse: & si simpliciter dictum sit, suscipiunt Dialectici, &c.* quem tamen locum ubi leges tu, poteris meo periculo corrigere ac restituere alterum *eloquimur*, prætermisum à Librario, ut sæpe fit ubi sic idem verbum geminatum est; ut legatur sic: *Nam omne quod eloquimur, eloquimur sic, ut aut esse dicamus id, aut non esse.* Valde audacter, inquires. Ita est; sed hoc docet ipsa sententia, & definitio enuntiationis. Sic interpretatur alibi ἀξίωμα Cicero ex Stoicorum ratione, qui quidem sic definiunt apud Laertium in Zenone, Ἀξίωμα ἐστὶν ὃ ἐστὶ ἀληθές ἢ ψεῦδές. Πρότερον vocabant superiores, ut ait Plutarchus in quæstionibus Platoniciis. Aristoteles περὶ ἑρμηνείας etiam ἀποφάντικόν λόγον sæpe vocat; ac definit φωνὴν σηματικὴν, ὅτι ἐστὶ, ἢ οὐκ ἐστὶ. Idem valet. Sed Aristotelis verba Cicero tamen hic ut vides magis exprimit. Similis aut etiam gravioris culpe librariorum, in libello de optimo genere oratorum, exemplum habes, in his verbis cap. VII. *Cum esset lex Athenis, ne quisquam corona donaretur in magistratu, prius quam rationes retulisset, & altera lex eos, qui à populo donarentur, in concione donari debere: quia in Senatu* Demosthenis

Demosthenis curator muris reficiendis fuit, eosque refecit pecunia sua: de hoc igitur, &c. Corrigebam olim, & legebam, Qui à populo corona donaretur, in concione donari debere, Qui à Senatu in Senatu, Demosthenes curator, &c. qua conjectura tametsi nihil poterat esse certius, tamen cum postea venit in mentem legem apud Demosthenem ipsum, apud Æschinem, apud Libanium etiam inspicere, sic reperi Latina respondere Græcis singula singulis, ut me nimis tarditatis condemnarem, quod ad Græca illa non à principio confugeram. Verba legis ut videas quam apte & rotunde Cicero converterit, hæc sunt: Ἐὰν μὲν τινα ὁ δῆμος σφαιροῖ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ σφαιροῖ ἀναγορεύεσθαι· ἰὰν δὲ ἡ βουλὴ, ἐν τῷ βουλευτηρίῳ. Non dicam, ut hunc locum aut explicarint aut correxerint eruditissimi viri; Ipse existimare possis, qui non sic restitutum legerunt, ut, quamvis magno labore, nihil tamen egerint.

Nec se tenuit, quin contra suum doctorem librum etiam ederet.] Hic non sit incommoda scriptura librorum illorum Lambini veterum: sed quare sit commodior, quam omnium impressorum? Quam si corrigere velimus, corrigamus eadem opera in epist. lib. XV. ad Atticum, *Teneri non potui, quin tibi apertius illud idem in litteris declararem.* Terentius verbo composito dixit in Eunuchō, *Vix me contineo, quin involem in capillum.*

CAP. V. *Repetunt jam à Pub. Valerio]* Vel hanc veram esse scripturam, vel quam Urfinus profert ex antiquo libro *Repetunt à P. Valerio*, satis constat exemplis quibus ob multitudinem supersedendum puto. Quod autem *fratres* hic *Lambinus* tollit, nihil necesse est. Fuisse enim hos fratres scribunt nominatim Cicero & Gellius & Pomponius Jurisconsultus. Ad rem vero quod attinet, Crassum favisse Gracchō suspicari licet ex Plutarcho, qui de Scævola dicit aperte, ut hic Cicero, cum inducit Nasicam dicentem in Gracchis pag. 833. Ἐπεὶ τοίνυν, ἔφη, ἀπεθιδῶσι οἱ ἄρσων τὴν πύλιν &c.

Similiter vos cum perturbare, ut illi remp. sic vos philosophiam bene jam constitutam velitis] Nihil hic muto. Etsi pleonasmus est hic non valde obviū; non tamen omnino dissimilis est in illis verbis lib. II. de Oratore: *Reliqua, sicuti sanguis in corporibus, sic illa in perpetuis orationibus fusa esse debebunt.* Plautus quidem Pseudol. *Exossabo ego illum* (inquit) *similiter itidem, ut murenā coquus.* Eadem fabula, *Cui homini herus est confimilis velut ego habeo hujusmodi &c.*

Quasi mente incitati] Neque in his mutandum quicquam est. Sic infra dicit *Furorem incitatum.* Et in lib. I. de Divinatione, *Cassandram divinātem mentis incitatione divina.* Ne ipse quidem dubites; cui etiam in mentem hic venisse puto ejus, quod ego memini tibi dicere.

cere apud Cæsarem initio lib. I. de Bello civili, pro illo *in civitate*, quod tamdiu torquet doctissimos homines, *incitate* mihi legendum videri. Quod ipse Cæsar adverbis *raptim* atque *turbate* non multo post eum locum extulit: & *incitatus* ejus adverbii comparativus gradus sæpius apud Ciceronem legitur.

CAP. VI. *Post autem confecta à Carneade*] Optime correxit Lambinus. Nam qui possit intelligi Arcefilæ ratio *confecta* à Carneade, qui fuit, ut hic dicitur, quartus ab Arcefila? Potuit etiam confirmare ex his verbis lib. I. de Nat. Deorum, *Hæc in philosophia ratio contra omnia differendi, profecta à Socrate, repetita ab Arcefila, confirmata à Carneade* &c. Convenit cum *confecta*; Id autem valebat idem quod *absoluta*, ut in lib. II. de Finibus, *Neque appellatur omnino beata vita nisi confecta & absoluta*; & aliis locis compluribus, ut etiam *Conficere σωτελεῖν* veteres glossæ recte verterunt. Quod vero Carneadem quartum Cicero ab Arcefila, & hic & in 1. Academico, numerat, aliquis id putet improbari Numenio, qui apud Eusebium in eo libro, quem paulo ante citavi, ubi Lacydæ, qui Arcefilæ in Schola successerat, commemorat discipulos, ait, Ἐκ πάντων αὐτοῦ τῶ γ. α. ῥίμων πῇ γολὴν αὐτοῦ διδύχαςτο Εὐανδρος, καὶ οἱ μετὰ τοῦτον, μετ' οὗ Καρυάδης. Sed in Eusebio μετὰ τέττα pro μετὰ πῦτοι scribendum est. Et si unum Telestem successorem cum Evandro

reliquisse illum scribit Diogenes. Sic igitur illis hic probe cum Cicerone conveniet. *Egesimum* qui est Ἠγηπίωνος Numenio, Diogeni, Suidæ, miror quod oblitus est corrigere Lambinus, quod doctissimus Turnebus ante correxerat. Adspirationem ostendi supra, cum de *haud* particula dicerem, veteres in multis prætermisisse: inde error ille facile extiterit.

Ingenii non minus in hoc quam in Carneade eloquentia, in Melanthio Rhodio suavitatis] Qui pro in hoc legat in Bione, is conjecturam suam, quam videtur probare Lambinus, mihi neutiquam probet. Bionem constat ex Diogene Craterem Academicum, cujus Arcefilas quoque discipulus fuit, audivisse primo; deinde Cynicum factum; postremo Theodoreum. Quare hic illum cum Carneade, aut cum Carneadis discipulis comparare nulla ratio est. Sed quod testatur idem Lambinus pro in Carneade esse in libris veteribus in *Thermada*, nos multum adjuvat: fuit enim verum in *Charmada*; pro quo etiam in Oratore hæserat *Carneades*; ut nos doctissimus Victorius admonuit. Discipulum Carneadis hunc numerat etiam Suidas in voce Πλάτων, ubi tamen in meo libro impresso Mediolani minus integrum nomen remansit ἀρμάδης pro Χαρυάδης. Is apud Eusebium & Sextum Empiricum, qui eum testatur de Rhetorica scripisse, Χαρυάδης legitur. Vera igitur scriptura est, *Ingenii non minus in hoc, quam*

in *Charmada eloquentia*, &c. Tres hic ait nobilissimos Carneadis auditores fuisse Clitomachum, Charmadam, & Melanthium. Jam Clitomocho ingenii acumen quin hic tribuat Cicero, ut proxime laudem industriae, ne ipse quidem dubitare nos finit, qui in hoc libro dicet infra, *Clitomachus homo acutus, ut Pœnus, & valde studiosus & diligens*. Quod idem tribuerant illi veteres, ut est in Eustathii commentariis in Dionysium; à quibus dicitur illic, ut hic à Cicerone, Ὁξύτητι φύσας, & ἄκρα μελέτη εἰς πολὺ σοφίας ἐληλακώς.

Quod nōs nunc facere ingredimur] Aggredimur, quod repōnit hic Lambinus, verbum aptum sit, sed non video cur sit minus aptum illud quod ejicit. In lib. I. Academic. ad Varonem: *Posteaquam sum ingressus res eas, quas tecum simul didici, mandare monumentis*. In iūio lib. II. de Divinat. *De divinatione ingressi sumus his libris scribere*. Liber Topico- rum sic incipit, *Majores nos res scribere ingressos*. Exempla infinita. Hoc igitur leve: illud durius, quod idem sic male accipit hæc verba, *Nec vero esse ullam rationem disputare*. Quam formulam Cicero sic sæpe usurpat, quasi videatur ab ejusmodi correctionis periculo sibi cavere voluisse. In hoc ipso libro dicit, *Ironiam enim alterius perpetuam præsertim nulla fuit ratio persequi*. Et in Orat. pro Cæcina, *Nullam esse rationem ejusmodi occasionem amittere*.

Quem locum item ille, frustra tamen, corrigit. Alia exempla licet ex hoc eodem auctore proferre, sed nihil est opinor necesse pluribus. *Nulla ratio est, ἀλογόν ἐστι*. Plato quem Cicero sæpissime solet exprimere, dicit in Philebo, Ἀλογόν ἐστι μηδὲν ἀγαθὸν εἶναι. Quod item in Parmenide aliisque in locis posuit adjuncto verbo infinito, pro quo eodem σὺν ἔχει λόγον, & σὺν ἔφθι φύβην, & ille & alii solent dicere.

Εναργίᾳ ut Græci] *Enargia* recte scriptum in libris illis veteribus Lambini Latinis litteris: hac enim una ratione ratio Latini sermonis constare hic pos- sit, ut hic ablativus cum com- parativo *clarius* possit cohærere: ut item paulo post *phantasia* cohæreat cum præpositione *pro*. Nam qui Plutarchi verbis, quibus ejusmodi nominibus ille Ciceronem scribit usum, id confirmari putant, nihil agunt. Plutarchus enim quomodo intel- ligi velit satis explicat iis quæ subjungit. Τὰ μὲ μεταφοραῖς, τὰ δ' οἰκειότησιν ἄλλαις γινώσκουσα, καὶ παρσῆγχα μηχανασάμενθα.

Dum nova quadam commovent] Verbum *commovent* neminem con- turbare hic debuit; neque ali- ter hic accipi necesse est, quam verbo *κινήσας* in lib. III. de Rhetorica utitur Aristoteles, ubi de oratoris actione differit. Ἡρξάντο μὲν οὖν κινήσας τὸ πρῶ- τον οἱ ποιηταί. Plato etiam, Ὅ- σον λόγον κινεῖτε, in V. lib. de Repub. & multis aliis locis. Alio verbo imitatus est Cicero in Bruto, cum dixit, *Longi ser- monis*.

monis initium pepulisti, quod verbum non magis ibi corrigi debuit. De Philone autem hoc idem testantur Numenius apud Eusebium, & Sextus Empiricus in lib. I. Pyrrhonearum hypotyposeson. Neque vero magis illa verba, *In id ipsum se induit*, suspecta cuiquam esse debuerunt. Unde simile esset ductum, licuit videre apud multos; apud neminem tamen apertius, quam apud Ciceronem ipsum, qui in lib. III. accusationis, *Hic videte*, inquit, *in quos laqueos se induerit, quorum ex nullo se unquam expediret*. In eodem libro, *Videte, ut, dum expedire sese vult, induat*.

Cum enim ita negaret] In hoc loco, ut erat valde mendosus, primum ἀνατάλητοι, aut κατελήτοι legere haud magni referat. Utrumque, ut monuit Lambinus, dicatur non incommode. Deinde hæc definitio visæ, ex definitione Græca Φαντασίαι, ut est apud Diogenem in Zenone & apud Suidam ad verbum expressa, & ex iis, quæ de eadem re infra repetetur, recte à doctissimis viris antea emendata est, ut hic à Lambino ponitur. Et si est mirum hunc errorem tam vetustum esse, ut in Augustini lib. II. in Academicos eisdem verbis referatur. Cæterum, ut illa quæ jam dixi correctæ sint, ut sunt, restant etiam quæ corrigenda distinguendave alio modo sint. Hæc parenthesis nota comprehendenda sic sunt, *Id nos à Zenone definitum rectissime dicimus: qui enim potest quicquam com-*

prehendi, ut plane confidas id perceptum cognitumque esse, quod est tale, quale vel falsum esse possit? Redditio deinde, quam postulabat particula cum, unde hæc cœpit oratio, est in verbis, *Hoc cum infirmat tollitque Philo: quasi diceret, Cum igitur aut Cum inquam hoc infirmat*. Revocat enim ut sit Lectorem, post tam multa verba interjecta, ad illud unde cœperat. Hunc totum locum sic explicat etiam Sextus in cap. xxxiii. ejus libri quem citavi proxime: & apud Eusebium Numenius.

CAP. VII. *Ut nemo sit, qui non in sensibus sui cujusque generis judicium requirat acrius*] Lambinus & Ursinus testantur in quibusdam libris hic abesse negationem. Ea rectissime abest. Constat ex eo quod paulo ante dixit, *Sensuum ita clara judicia & certa sunt* &c. Et dicit inferius, *Si quis Deus te interroget, sanis modo & integris sensibus, numquid amplius desideres?* Quæ sententia Stoicorum & Antiochi est, qui nomine Academicus ex Academia vetere; re autem est, ut infra dicetur, germanissimus Stoïcus.

In quo Cyrenaici solo putant veri esse judicium, quia sentiatur] Hunc tactum Lucretius in libro II. *tactum animi*; Plutarchus initio lib. V. συμποσιακῶν, etiam διάνοιαν appellavit. *Sentiat* igitur hic aliquis potius quam *sentiatur*, putet esse legendum: cur enim tactus, ut cæteri quoque sensus, quos hic enumerat, quos sentire dicit, non item dicatur *sentire* probabilius

billius quam *sentiri*? Et sane quæ sentiuntur è sententia Cyrenaicorum sunt permotiones animi dux, & quidem solæ, dolor & voluptas. Diogenes in Aristippo, Δύο πάθη ὀφίσταντο, πένος κ. ἡδονήν. Et Aristocles apud Eusebium ait illis esse μέγα τα πάθη καταληπτά. Et de Aristippo nominatim, Τούτων ἑ-
Φασκε ὅτι παθῶν μένων ἡμᾶς τὴν αἰσθητὴν ἔχειν. Id est, opinor, has permotiones aiebat solum sentire nos. Nisi etiam intelligi potest passively dictum *Tactus doloris & voluptatis pro Voluptate ac dolore quibus afficimur*; ut in Orat. pro Cælio, *Si quem forte inveneritis, qui aspernetur pulchritudinem, non odore, non tactu, non sapore capiat, & quæ sunt his similia, ut & sentire, & sentiri significet.*

Ille deinceps equus est, ille canis] Hic locus inverso verborum ordine, ut à Lambino invertitur, nihilo, ut videtur, factus est planior. Ut est, potuit satis intelligi. Lucullus è ratione Stoicorum primum posuit ea, quæ singuli sensus percipiant, quæ propria eorum cuiusque iudicii sunt, ut album sensus videndi; sonus, aurium, & ita deinceps. Sequuntur quæ jam tenere nos animo dicit. *Φαντασία* efficit, quæ etiam αἰσθησις vocatur à Stoicis ut Plutarchus quoque nos monet in lib. IV. de Placitis philosophorum. *Φαντασία* ergo illa ab iis definitur apud eundem Plutarchum & alios, τύπαις ἐν ψυχῇ. Alexander Aphrodisien-

sis in lib. I. de animo, illa impressio in animo ut fiat, exponit his verbis: Ἀνθρώπος κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἐνεργῶν φαντασίας λαμβάνει, & quæ sequuntur. Ubi ille ostendit, ut hic Cicero, ex pluribus in animo impressis, & custoditis, exempli gratia, albis, genus ipsum posse nos cognoscere: ac viso aliquo albo singulari dicere, hoc est album. Hic vocatur à Plutarcho primus modus illius impressionis. Huic igitur secundus erit Ciceroni tertius, quem adverbio *deinceps* intelligit; non de iis dicetur, quæ sint propria sensuum singulorum, sed de iis quæ vocant Græci κοινὰ αἰσθηματα, quæ communiter percipiuntur. Velut cum Socratem, aut Cleonem venientem, ut est apud Aristotelem; cernimus; non solum de colore iudicat visus, sed etiam de magnitudine; cuius iudicium est illi commune cum tactu; tum de motu, de statu, de forma, de numero, quæ communia eidem cum cæteris sensibus. His igitur coniungendis fiunt enuntiationes, è quibus rationis conclusio componitur; ut hic subiungit, *Si homo est*; & quæ sequuntur.

*Sed ex multis animi percepti-
onibus constat*] Nihil equidem est hic mutandum. Non possum tamen quin te moneam hæc sumpta esse ex illa nota definitione Artis; cuius auctores vetus interpretes Hermogenis Stoicos esse testatus est. Τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκκαταληψεων ἐγγυμνασμεῶν ἀπὸς π. τέλει εὖ χρησθῆναι ὅτι ἐν τῷ βίῳ. Multo minus

nus celem te tam studiosum, ut Cicero illam definitionem in Latinum verterit nescio quo in libro. Diomedes conservavit initio lib. II. de Grammatica, ubi *Artem Tullius*, inquit ille, *hoc modo definiuit. Ars est præceptionum exercitatarum collectio, ad unum exitum vita utilem pertinentium.* Apud interpretem Hermogenis tamen est, *Ἐκ καταλήψεων συγχευμασμένων*, ut apud Quintilianum lib. II. cap. xvii. *Ex perceptionibus coexercitatis.* Sed ut posui, retulit testis hac in re non improbandus in libro qui inscribitur *Ὠὲ παροῖτα*, & scriptor multis nominibus laudandus Philo Judæus *πρὶ τῆς ἐκ τὰ ὠσπαιδύματα σινώδης*. Et Cicero in definitione Latina tam accurate conversa de Græca ita verum esse auctor est locupletissimus. Sed in libris Diomedis impressis Lutetiæ malè est *præceptionum pro perceptionum.* Et apud Quintilianum ex eo quod citavi capite idem error tollendus est locis aliquot. Etiam *θεώρημα*, quod Lambinus annotavit, satis idem valere docuit eruditissimus ille interpres Hermogenis, qui hac ipsa definitione explicanda *θεωρήματα* & *καταλήψεις* promiscue usurpare solet. Nihil igitur in hac pagina, aut in sequentibus duabus mutandum esse animadverti, sed expressa de Græcis & conversa plurima, quæ tu & Vinierius conferre diligenter debebitis. Unus est locus hic *Itaque argumenti conclusio, qua est Græce ἀπόδειξις*, ita de-

finitur: Ratio, qua ex rebus perceptis, ad id quod non percipiebatur adducit. In quo valde attendas oportet an hæc definitio Stoicorum satis expressa sit ex illa quam refert in Zenone Diogenes, qui illos definire ait *τὴν ἀπόδειξιν, λόγον διὰ τῶν μᾶλλον καταλαμβανόμενων τὸ ἥτιον καταλαμβανόμενον πρὶ πάντων*. Sic erat in libro meo impresso ab Henrico Stephano, in quo certe corrigendum est *πρὶ πάντων* ac pro his duabus vocibus *πραινόντα* reponendum.

CAP. IX. *Sapientique satis sit non esse falsum*] Non magis hic addenda negatio fuit, quam in lib. I. de Finibus, cum de Epicuro dicit, *Nihil generosum sapit, atque magnificum*: quod tamen Lambinus libentius addita negatione legerit. Sed apud Maronem (ut fides fiat in versu potissimum) in his quæ sunt in lib. VII. *Nec vestra feretur fama levis, tantique abolefcet, gratia facti*: aut in his lib. III. *Nec prolem Ansoniam & Lavinia respicit arva*; quis mutare quicquam aut velit, aut possit? Quid autem facilius quam hic repetere negationem è proximo? Quod sapissime etiam & in lingua Græca & Hebræa à Grammaticis vulgo observatum est.

CAP. X. *Qui lucem eripere conetur*] Nihil erat hic graviore animadversione dignum. Lambinus conjecturam doctissimi Passeratii protulit admodum elegantem, & aptam verbis, quæ superius posita sunt, *clarissimis rebus tenebras obducere.* Verumtamen

tamen hæc quoque locutio ita Ciceroni probata est, ut ea quasi pro trito communi sermone proverbio videatur usus; velut infra in hoc libro, *Non enim lucem eripimus*. Et paulo ante eum locum eadem re significanda, *Errare eos qui dicerent, ab Academia sensus eripi*. Et lib. I. de Nat. Deorum, *Multis etiam sensu mirabile videri, eam nobis potissimum probatam esse Philosophiam, qua lucem eriperet*. &c. Sumptum esse potest ex historia Cimmericorum quibus adspectum solis Deus ademit, ut infra ex Homero dicturus est. Potest ex illo, quo Aristo quoque est usus Academicum refutans, ut hic Lucullus facit, *Τίς σ' ἐτύφλωσεν; τίς σ' ἀφείλετο λαμπράδος αὐγὰς;* Quamquam Galenus in libello *περί ἀείσης διδασκαλίας*, hoc etiam refert de novis Academicis, *Ἐνίοτε μὲν εἰς πᾶσιν ἀνθρώποις τὴν ἐποχὴν ὡς μὴδε ἥλιον εἶναι κατηληπτόν*. Sic dicet item infra, *Nec magis approbant nunc lucere: & Non magis assentiuntur, nec magis approbant nunc lucere*. Satis exemplorum: ex quibus etiam satis apparet in Epistola 1. ad Atticum illud, *Si judicatum erit meridie non lucere*, de quo doctissimi viri tantopere contendunt; alio modo non debere scribi.

Quemadmodum prima visa nos pellerent] Prima non magis hic Lambinum aut quemquam offendere debuit, quam apud Maronem in illis: *Cui prima frementem Fudit equum tellus*; aut, *Consulis imperium hic primus*

sevasque secures Accipiet. Nec magis necesse tuit pro nos legere eos, ut referatur ad sensus: de sensibus enim nominatim subjungitur, *Tum ut sensus ad res percipiendas intenderemus; mens enim ipsa, &c.* Illud fortasse magis animadvertendum, quod hic minus videtur ordo quem sequuntur Stoici servatus esse; quem servabit ipse infra, quo in loco *visum* primum ponit; deinde *assensum*; postremo *appetitionem*. Primum (inquit) *videri oportet; in quo sit etiam assensus: dicunt enim Stoici sensus ipsos assensus esse; quos quoniam appetitio consequatur, actionem sequi*. Et sic Alexander, cui non minus videntur Stoicorum quam Aristotelis fuisse decreta cognita, ait in lib. I. de animo, *Ἐπειτα μὲν οὖν τῇ φαντασίᾳ συγκατάθεσις, ὡς περ ἐν καὶ τῇ συγκαταθέτῃ ὁρμή*. Sed Plutarchus in Colotem eundem ordinem posuit, quem Cicero in his verbis, *Τελὼν περὶ ψυχῆς κινήματων ὄντων, φανταστικῶν, καὶ ὁρμητικῶν, καὶ συγκαταθετικῶν*. Quæ postea hoc eodem ordine omnia persequitur, credo, quod ita conjuncte fiant posteriores hi duo motus *Assensus & Appetitio*, ut ratione quadam magis, quam tempore distinguantur.

Itaque alia visa sic arripit, ut bis statim utatur, aliqua sic recondit e quibus memoria oritur] Locus hic ut doctissimos viros fatigaverit, nihil est necesse dicere. Lambinus reliquit inane spatium, quod ipse multis verbis explere conatus est; at ego una littera C hic plus

plus esse existimo; (nam particula *sic*, quia sine redditione est, hic ferri nullo modo potest) quæ littera si in *A* mutetur, nihil quisquam hic, opinor, aut deesse aut superesse dixerit. Cicero duo visorum genera hic facit; alia quibus mens statim utitur; alia quæ recondit, ut reservet scilicet, & his utatur postea, cum erit usus. Sic Plutarchus in libro, quem inscripsit *πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα*, dividit *νοήσεις* in *κινεμένας*, & *ἀναπαιμένας*, quæ verba Stoicorum sunt, quæ idem Plutarchus in ipsorum repugnantibus explicat, nominatim in verbis *κινήσεις & χάσεις*; & Philo Judæus in lib. *περὶ τῆ ἐξέτησε Νῶε*, qui *κίνησιν* hic interpretatur *ἐνεργείαν*, ut *χάσιν* *ἡρεμίαν*. Utrumque sic ostendit exemplo artificis, ut sit artifex *χρῆσει*, cum ex arte non agit, & *κίνησει* cum agit, nec reconditam mente modo tenet, artem, sed ea utitur: quomodo Cicero ipse in lib. III. de Finibus *κινήσεις*, aut *τὰ ἐν κινήσει* vertit *quæ sunt in effectu*; ut *χρῆσει* *quæ sunt sine effectu*; ut hic *φαντασίας* (quas à Stoicis etiam *ἐννοίας* Plutarchus appellari dicit, & appellat ipse *νοήσεις* ut paulo ante retuli) *κινουμένας*, *visa quibus mens statim utitur*: ut *ἀναπαιμένας*, *quæ recondit*. Aperta res; ipse tamen addit *quasi*, molliendæ metaphoræ causa, si cui verbum Latinum *recondit*, quod tamen Græco verbo proprie respondet, hic videretur durius: quod verbum ubi proprie dicatur à Latinis,

notum. Lego igitur & quidem fidenter, *Alia visa sic arripit, ut his statim utatur: alia quasi recondit, è quibus memoria oritur*. Nam quod ex reconditis illis visis memoriam oriri dicet idem pæne eisdem verbis dicit Alexander de illo viso & quasi nota impressa, quæ in animo relinquitur, quam *τύπωσιν* supra Stoicos appellare diximus. *Τῆς μνήμης*, inquit, *ἡμῖν συζόμενοι αἵποι γίνεται τοιοῦτον ἐκκατάλειμμα, καὶ τὸ τοιοῦτον ὡς περ τύπον φαντασίαν καλοῦσι*. Et sic Plutarchus ait apud Stoicos *μνήμας εἶναι μνημὺς καὶ χρεπκὰς τυπώσεις*.

Ἐννοίας τὴν περιλήψιν] Utrum hæc Græca nomina Græcis literis an Latinis scribantur, hic haud magni, credo, retulerit. Et pronomen *istam*, quod ante *κατάληψιν* ait Lambinus inveniri in libris scriptis, etiam in Victorianis impressis inveniebatur. Neque *per se* cur mutetur causa est, aut cur non sic accipiatur, ut in II. libro de Finibus, ubi tam multis verbis idem dicitur, *Honestum quod per se, sua vi, sua natura, sua sponte sit laudabile*. In pagina sequenti miror item quod *proinde* vult legi idem Lambinus pro *perinde*, cum præsertim *perinde* Charisius pro *proinde* apud Plautum dici annotaverit. *Perinde* hic aperte valet *ὁμοίως*, ut aliis in locis apud Cicero nem infinitis: *proinde* vero sæpius *τοίω*: ut itaque apud Virgilium interpretatur Servius. Quod pro *perinde*, id est *ὁμοίως*, accipi, ostendi potest etiam in
verū,

versu, ut apud Lucretium in lib. III. in extremo, *Si possent homines proinde ac sentire videntur*. Rectissime igitur in veteribus glossis utraque particula utramque significationem & adverbii similitudinis & conjunctionis collectivæ, ut grammatici vocant, habere dicitur.

Qui omnia sic incerta dicunt, ut stellarum numerus, par an impar sit, nesciatur] Leve fit fortasse, & prope supervacaneum, nihil mutandum hic fuisse, dicere: & *nesciatur* verbum esse ut Priscianus vocat, potentiale recte positum hic pro *sciri non potest*. Nihil tamen restat monere te quasi proverbium hoc valde tritum apud Græcos hic dici de his rebus, quæ sunt à cognitione nostra ac scientia remotissimæ: sic Dei contra proprium esse in Psalmo, ut stellarum & nomina & numerum sciat.

CAP. XI. *Si ve tu probabilem visionem, si ve improbarem & que non impediatur*] Ut ad hujus philosophiæ rationem, & ad verba Græca & Latina minus trita aliquot, egregius erat hic locus; ita male à librariis, aut à correctoribus acceptus est. Non hic divisio est illa visionis in probabilem & improbarem, quomodo Lambinus accepit, sed illius altera pars, id est, visio probabilis dividitur in eam quæ sit probabilis tantum; quam exponit ipse paulo inferius, *Visum, quod cuique occurrit, & primo quasi aspectu probabile videtur*; & eam quæ sit probabilis simul & quæ non

impediatur, quam inferius item exponit sic, *Quod ex circum-
spectione aliqua, & accurata consideratione visum sit*. Hoc ita esse doceant etiam Pyrrhoneorum Philosophiæ quasi rudera illa, quæ restant apud Græcos, Galenus in lib. IX. de Decretis Hippocratis & Platonis hanc eam ipsam divisionem novorum Academicorum sic refert: *Ανάγκη δὲ ἡ τέτων κρίσις εἰς φαντασίαν, ὡς οἱ νεώτεροι τῶν Ακαδημαϊκῶν λέγουσιν, οὐ μόνον πιθανόν, ἀλλὰ καὶ ἀπειραμένον & ἀπερίωτον*. Sextus Empiricus lib. I. Pyrrhonearum hypotyposων paulo secus distinguit, & verbis tamen utitur eisdem, quibus Græce Galenus; & quibus Latine Cicero. Ille igitur ut quidem est interpretatus Henricus Stephanus (Græcum enim adhuc mihi videre non licuit) *Præferunt igitur novi Academici ei phantasia, quæ simpliciter est verisimilis, eam, quæ est verisimilis & ἀπειραμένη* utrique autem harum eam, quæ est verisimilis & ἀπειραμένη & ἀπερίωτος. Vides eadem verba. Stephanus ipse vir de Græcis litteris & Latinis tam bene meritus, credo, si illi verborum Ciceronis venisset in mentem, maluisset hic *visionem probabilem* quam *phantasiam verisimilem*, etsi res erat eadem, Latine dicere; neque tantillum hæsisset in verbis ἀπειραμένη & ἀπερίωτος: potius ea ex hoc loco in suum Ciceronianum Lexicon retulisset. Quid enim aut potuit φαντασίαν πιθανὴν magis reddere, quam *visionem probabilem*,

babilem, aut μέρον, quod illi addunt, magis explicare, quam quod hic dicit, cum repetit, *Quod cuique occurrit, & primo quasi adspēctū probabile videtur?* Deinde *probabilem* & *qua non impediatur* cum dicit; vertit *πιπρὶν καὶ ἀπείρασται*, reliquit *ἀπειραμένω*, quod postea cum repetit, reddit, ut jam diximus, quod ex circumspectione aliqua, & accurata consideratione visum sit, ἀπείραστον reliquit; ut intelligatur ipsum utrumque pro eodem accipere: ut Galenus etiam ἀπειραμένω & ἀπείρασται conjuncte posuit: ἀπείρασται igitur est hic ἀνεμπόδιον, ut Suidas etiam addita præpositione contrariæ significationis ἀντιπείραστασμα exponit ἐμπόδιον. Et Plutarchus in lib. *ἀπὸ φύλης*, cum dicit τὸ μέντοι καὶ ὁμοῦ καὶ ἀπείρασται βίον, ut aliis plerisque in locis, hoc nomine non aliter utitur. At ἀπείραστον est in glossis veteribus *distrabere*; & quidem *distrabere* & *impedire* dici promiscue unus locus apud Cæsarem primo libro de Bello Civili, quem tu attente legisti, satis docere poterit: Subjicitur Metellus Tribunus plebis ab inimicis Caesaris, qui hanc rem distrahat, reliquasque res, quas agere instituerat, impediatur. Ut nihil sit apertius quam ἀπείρασται in epist. ad Corinth. I. cap. 7. veterem interpretem, cum vertit *sine impedimento*, optime atque eruditissime vertisse. Περιοδεύειν ut minus etiam dubites redditum sic esse verissime, atque ego te hic quasi Græce doceam; περί-

οδός est præter cætera καὶ τῆς γῆς ἀειρήνησι, ut interpretantur veteres. Cicero lib. II. de finibus regionum historiam dixit; verbum scilicet geographis in usu frequens, ut περίοδος Eudoxi, Hecataei, aliorum. Idem verbo quoque ἀπειροδύειν utuntur pro ἀεινήσει. Docet Eustathius præfatione commentariorum in Dionysium, id esse non modo καταγραφῆς & ἀναμετρήσεως, describere ac metiri regiones; sed accipi etiam pro καταλεπτόν ἀφηγήσασθαι, singula accuratius exponere: ut Cicero vertat circumspicere & accurate considerare, eodem pertinet; & tu vides profecto jam pridem sic debere scribi, *sive probabilem* & *qua non impediatur*.

Esse aliquid perspicui, verum illud quidem, impressum in animo] Non debuit corrigi. Idem Carneadi tribuit Numenius apud Eusebium. *Esse aliquid perspicui*. Ille ἐπὶ πάντι ἐστὶν ἀδηλα. Verum illud quidem, neque id tamen percipi. Ille de vero simul & falso dicit idem his verbis, Τὸ ὅδ' ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ἐν ταῖς πράγμασιν ἐστὶν συγχαραὶν ἰδόντων ἐπὶ βεβαιότητι καταλαβέσθαι. Quod paulo post sequitur, Vere inaniterve moveatur, in eo quidem videtur esse erratum; in quo ego moveamur pro moveatur libentius legerim: ut ejusdem personæ verbis utatur in eadem comprehensione verborum, dicemus & moveamur; ut etiam dixit superius, Quemadmodum prima visa nos pellerent. Alioqui moveant etiam commodum sit, ut referatur

referatur ad illa *perspicua* aut *impressa*. Proclivius tamen fuerit *moveamur*, & librarius mutare potuit, ut congrueret cum *videatur*, quod paulo ante positum fuit. Inanis autem motio quàm hic dicit ea est, quam Plutarchus in lib. IV. de placitis vocat *διάνοιον ἐλκυσμόν*.

Si magnam partem quidem] Sic bene legit Lambinus, & multa exempla Budæus in suis commentariis linguæ Græcæ è libris Ciceronis collegerat. Bene etiam legit idem Lambinus *Obscurato*; sic enim recitat Capella in libro primo, & cum sequenti participio *oppresso* magis id convenit. Sed in his verbis, *aut ei sensus adimendus est, aut ea, quæ est in nostra potestate, reddenda assensio*, quod ait idem in libris illis vetustis esse hic *Credenda* pro *Reddenda*; nimis aperte ineptum hic verbum illud sit: & quod reponendum suspicatur ipse *proden-da* pro *deserenda*, cum sententia Ciceronis pugnat item apertissime. In disjunctione, ut vidisti in Topicis, plus uno verum esse non potest. Ex hac Lambini correctione utrumque verum sit. Quid enim hic differt, animali sensus adimere, & prodere, id est deferere assensum? cum præsertim sensus dicant Stoici assensus esse, ut infra dicturus est Cicero. At reddere id est tribuere assensum animali, & eidem sensum adimere, sic pugnant secum, ut, confirmato altero, alterum negari necesse sit: *reddere* enim, tribuere & dare, ut apud Græ-

cos ἀποδύναι, sæpe significat. Monuit etiam Marcellus Jurisconsultus in lege 94. de verborum significatione. *Verbum reddendi, inquit, quamquam significatum habet retro dandi, recipit tamen & per se dandi significationem*. Sic etiam est interpretatus Nonius apud Plautum, ut mittam alia exempla, & sic in aliis quoque verbis multis *re* præpositionem abundare docuerunt grammatici veteres.

CAP. XII. *Eique quod visum sit assentiatur*] Conjecturam Lambini, qui legit *assentiri* pro *assentiatur*, probabilem efficit ordo rerum qui sequitur, *qui aut visum aut assensum tollit, is omnem actionem tollit*. Sed hunc ordinem non magis illi hic servare necesse fuit, quam fuerat supra in illis, *Quemadmodum prima visa nos pellerent; deinde Appetitio ab his pulsa sequeretur; tum ut sensus ad res percipiendas intenderemus*. De quo videor te satis illic admonuisse. Itaque non muto.

CAP. XIV. *Et horum luminibus utens oratio*] Usitatus quidem dicatur, ut Lambinus corrigit, sed neque hæc immutatio generis inusitata est. In lib. IV. de Finibus. *Earum rerum, inquit, quam plurima, & quam maxima adipisci*. Et infra in hoc libro, *Cum res occultissimas aperueris, juratusque dixeris ea te comperisse*. Quamquam hoc quoque corripbat Lambinus. Verum nimis multa hujus generis corrigenda isto modo sint. Apud Varronem in lib. I. de

Re rust. *Circumcisis rebus, quæ non arbitror pertinere ad agriculturam.* Apud Sallustium Bello Jugurthæ, ut vidisti, *Abundantia earum rerum quæ prima mortales ducunt.* Infinita sunt ejusmodi apud Latinos & Græcos: qualia exempla apud Homerum Plutarchus multa esse docuit.

Quid enim dicere habeant] Lambinus hic delet *enim*, ut sæpe alias. Non illi tum veniebat in mentem hanc particulam plerumque esse affirmantis adverbium, ut γάρ apud Græcos. Docuerat Priscianus in lib. XVI. & XVIII. & pluribus Budæus noster in suis commentariis; in quibus particulis ejusmodi tam accurate explicandis docuit vir summus, quantus earum, & quam multiplex esset usus.

Quoniam vel illa vera definitio transferri non possit in falsum, quod ea definitione explicetur] Nihil hic corrigendum fuit. Hæc veræ definitionis ratio est, ut in Topicis præcipitur, *ut in aliam rem transferri non possit.* Tum illa verba, *cur illa vera definitio sit*, repetit è proximo: & particula *quoniam* redditionem postulat, quæ nulla est hic, nisi in verbis, *quod ea definitione explicetur, id percipi posse.* Disjunctio autem; si, ut vult Lambinus, addatur ante hæc verba, meo judicio corrumpat omnia. Nam *vel*, quod est ante pronomen *illa*, non est disjunctio; sed eam vim habet, quam *etiam*, ut multis aliis in locis. Varias

hujus particulæ significationes præter ceteros Nonius, & Diomedes, & Budæus noster exposuerunt.

Cumque ipsa natura accurate orationis hoc profiteatur] Neque hic mutandum est quicquam; est enim hæc *oratio* nihil quam συλλογισμός, ut ab Aristotele definitur, & explicatur etiam à Gellio in lib. XV. cap. 26. *Aristoteles*, inquit ille, *quid Syllogismus esset his verbis definiuit*: λόγος ἐν ᾧ τινὲς πῶν ἔτερον π τ κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τ κειμένων. Ejus definitionis non videbatur habere incommode interpretatio facta hec modo. Syllogismus est oratio in qua consensis quibusdam & concessis, aliud quid, quam quæ concessa sunt, per ea quæ concessa sunt necessario conficitur. Sic Gellius hic vertit λόγος: & sic Apuleius etiam cum eandem illam definitionem exponeret: recte scilicet, ut hic Cicero. Quam enim in aliam rem definitio hic à Cicerone facta conveniat?

Deinde ibidem inter falsa visa & vera] Adverbium *ibidem* Lambino videtur delendum, & abest à libro veteri Car. Stephani. Sed ex hoc loco omni satis apparet Academicos utrumque *ibidem*, id est in eadem disputatione de visis tradidisse, nec profecto magis appareat, aut gravius notetur eorum quæ sumunt ipsi pro congruentibus inter se repugnantia, quam rebus sic eodem

eodem loco expositis, quam ipsi non animadverterint. *

Nihil fecit] Ne hic quidem videtur quicquam esse corrigendum. Verbo *fecit* non aliter utitur in lib. V. Tusc. disputationum cap. 5. *A. Tu siquid es factururus, nova aliqua conquiras oportet, ista me minime morvent*; præcise dixit ut hic, pro eo quod est, *si es quid profecturus*, aut siquid est simile. Aliter dixit Plautus in Curcul. *Tametsi nihil fecit, pro tametsi nullum facinus fecit*: ut alibi apud eundem servulus improbus, cum à domino constringitur ob facinus, *quid feci*, inquit: ut Demosthenes in Androctionem, *τ' οὐδὲν ποιηκῆτα* dixit item præcise: sed illa mitto.

CAP. XV. *Parum defigunt animos in ea, quæ perspicua sunt, ut quanta luce ea circumfusa sint possint agnoscere*] Hic additur negatio nequicquam. Non enim aliud declarat *parum defigunt*, aliud *non defigunt*, si quidem recte Charisius *parum* adverbium negandi interpretatus est, quomodo si sit hic scriptum, nemo audeat, ut opinor, corrigere. Sed quod in *somnis* reponit idem Lambinus, bene corrigit. Unus Maro satis exemplorum tibi suppeditet. Servius tamen ad illud, *Ipsa sed*

in somnis inhumati venit imago, dubitat an sit, Synæresis *somnis* pro *somniis*, ut etiam alii apud Charisium. Sed pace tantorum Grammaticorum dixerim, nihil necesse fuit ad illam rationem confugere. Græci, à quibus Latini acceperunt, sic ἐν ὕπνῳ dicunt. Plato Sophista: *Τὰ ἐν τοῖς ὕπνῳ φαντάσματα*. Aristoteles in libro quem περὶ ἐνυπνίων inscripsit, *Τὸ ὃ ἐν ὕπνῳ φάντασμα ἐνύπνιον λέγομεν*, inquit. Sic in quiete, & secundum quietem sæpe dixit ipse Cicero. Et hic post paucos versus, *quæ vel furiosis vel dormientibus videntur*: ne alia adducam, in quibus ejusmodi Synæresi locus esse non potest.

Quarunt quonam modo] Verbum *quarunt* non cohæret cum superioribus his *nam cum dicatis*. Itaque cum pro eo, quod legitur hic paulo post, *nonne inquirunt*, legatur in libris Victorianis, *nonne inquam*, quod longe est, ut mihi videtur, tutius; pro hoc *quarunt* item ego legam *quaram*, litterarum ductibus nihil prope mutatis, sententia recta & commoda. †

Cur non inter quæ nihil sit omnino] Sane durius hic verbum simplex dicatur pro composito, ut valde sit probabilis correctio Lambini reponentis *interfit*. Alioqui fit subaudiendum *discri-*

* Cum *ibidem* desit in *Pall. Ascens. & Victor.* nos eam vocem cum *Grutero* prætermisimus: nam *Fabri* ratio cur retineatur, non nimis videtur firma. *Davies.*

† Prorsus aberravit vir doctissimus. *Dicatis* ad Stoicos spectat, contra quos disputabant Academici. *Quarunt* ad ipsos Academicos. Ut nihil sit mutandum. *Idem.*

minis,

minis, aut simile quid intelligendum. Quod autem idem pro *visa vera illa* reponit *vera illa visa*, sit fortasse levius, & tamen sic in libris Victorianis impressum fuit: sed in illis, *Sed ut in his nihil intersit omnino*, nihil fuit necesse monere quicquam. Ut absolvam brevi, adverbium *ut* adverbio sic antecedenti commode respondeat: nequis etiam malit *ut pro ita ut*, quod sæpe fit, accipere. Tum pro *nihil intersit qui recte etiam erat in libris Victorianis impressis nihil ut esset qui* &c.

Cur non ut plane nihil intersit] Locus obscurior non attendenti ob particulam *ut*. Cujus tamen in ea significatione Ciceroni usus est frequentissimus. *Ut nihil intersit* valet *etiamsi nihil intersit*, dicatur plenius, ut concedamus nihil interesse. Confer sequentia; & quæ annoto ad illa verba, *Ut sibi sint* & *ova ovorum*, & *apes apum* *simillima*, qui locus item immerito correctus est.

CAP. XVI. *Ut si lupi canibus similes, eosdem dicas ad extremum*] Verbum substantivum quam facile subaudiri soleat, nulli ignotum. Id neque addere hic opus fuit, neque est additum in his *eosdem dicas ad extremum*: ubi ut plene dicatur, verbum *esse* addendum sit. Sententia nota, expressa etiam ex Platone, cujus est in Sophista, Περίοικε καὶ κύρι λυκοῦ ἀνθρώπου ἡμετέρων.

Simul ac seipse commovit] Opima item hæc erat scriptura.

Proverbium tritum sermone ipse in lib. III. de Oratore sic extulit, *Facilius est currentem incitare, quam commovere languentem*. Et Lucretius in lib. IV. *Ergo animus cum sese ita commovet ut velit ire*, cum dicit, quæ verius potest ostendere verbum *commovit* hic esse verbum aptissimum? Ductum etiam videri potest ex illo ritu commovendi sacra bellis indicendis, ubi is, qui ancilia moveret, imperator in æde Martis ad bellum profecturus Martem precabatur, ut vigilaret. De eo ritu legendus tibi Servius ad illud Maronis è lib. VII. *Cum prima movent in prælia Martem*. Et initio lib. VIII. ad illud, *Utque impulit arma*. Hinc est illud Plauti, *Cum mea commovi sacra*.

CAP. XVII. *Nec fit in duobus aut pluribus nulla re differens ulla communitas*] Non bene reponitur hic à Lambino *nulla pro ulla*: facillimum enim erat repetere ex propinquo *Rerum natura non patitur*. Deinde vix cuiquam probari possit, quod pro *ut sibi sint* vult idem legere *At tibi sint*. Est enim concessionis genus in quo particula *ut* sæpissime, ut superius admonui ad illa verba *Cur non, ut plane nihil intersit*, solet usurpari. Proximè etiam in eadem re his verbis erat usus *Concedentibus nobis* &c. Atque hoc idem Lucretius in lib. IV. item adversus Academicos sic plenius effert, *Et tamen hoc quoque uti concedam scire, at id ipsum Quæram* &c.

Et

Et eos quidem innumerabiles] Neque hic assentiar ei, qui hæc verba delere velit. Quid enim vetat innumerabilibus mundis illis innumerabiles mundos pares esse dicere? Democriti quidem æmulus Epicurus apud Diogenem, Κόσμοι, inquit, ἀ-
 νίσοι εἰς τὸν αἶθ' ὁμοιοὶ εἰς τὸ ἀνό-
 μοιοι. Plutarchus lib. II. de plac. Philos. cap. 1. Δημόκρι-
 τοῦ ἑ Εἰκαστοῦ, ὅτι τῶν
 μαθητῶν Μαρξίδου, ἀπείροις
 κόσμοις, ἐν τοῖς ἀπείροις κατὰ τὰ
 αὐτοῦ πεποιμένοι. Verum Cicero omnem dubitationem sustulit, quod addidit, Deinde postulas, ut si mundus ita sit par alteri mundo &c.

CAP. XVIII. Nam nobis satis est ova illa internoscere] Adde hic de suo verbum licere videtur magnæ esse licentiæ. Et satis est internoscere cominodum est pro satis est si internoscamus, ut apud Horatium in arte vidisti præcipi. Non satis est pulchra esse poemata, dulcia sunt. Non satis est esse pro non satis est si sint. Sic conjungunt etiam Græci verbum ἀπείρ cum verbo infinito, ut Xenophon lib. I. de dictis Socratis, Ἀρχεὶ δ' αὐτοῖς γινώσκειν. Sed multis etiam hic fui. In his quæ sequuntur, Nihil enim magis assentiri potest hoc illud esse, quam si inter illa omnino nihil interesset? habeo enim regulam, multo plus est negotii: verba inculcare aut mutare, ut mutavit hic Lambinus, satis tutum non arbitror. Si quid ausim affirmare, tantum pro po-
 test legam potes; & distinguam

sic Nihil enim magis assentiri potes, hoc illud esse, quam si inter illa omnino nihil interesset? Habeo enim &c. quia sentio dialogismum esse, in quo responsio illa, Habeo enim regulam, postulat, ut in priore parte legatur potes. Et particula enim ut accipiatur, docui supra ad illa verba, Quid enim dicere habeant? Academicus inducitur qui Lucullo hæc dicenti, Nobis satis est ova illa internoscere, referat Nihil enim; quasi responderet Nihil est, aut nihil est profecto: quomodo ille apud Terentium in Adelphis, Quid aiunt? quid censes? nihil enim. Deinde item sibi Lucullus objicit etiam quod Academicum quæsiturum sciat, Magis assentiri potes &c. Ipse respondet, habeo enim regulam. Significare autem vult ejusmodi anthypophora non magis assentiri posse Lucillum hoc ovum scilicet esse illud ovum quod se dicat nosse, quam si inter illa omnino nihil interesset.

CAP. XIX. Ea te comperisse] Nihil hic mutari debuisse docui supra ad illa verba cap. XIV. Horum luminibus utens oratio. Carveres ne quis] Hic particulam ne dicas delendam, si te veteris interpretis Maronis moveat auctoritas, qui his verbis explicandis Neque illum Flava Ceres alto nequicquam spectat Olympo, vetat nos apud Terentium legere Cave ne te tristem sentiat. Sic enim elatum dicit contrarium significare, quia sit utrumque prohibentis Cave & ne; duas autem negationes semper

semper affirmare. Valde mirum tantæ auctoritatis Grammaticum id ita asseverare, cum & duas negationes sæpe negare docuerit exemplis etiam Nonius, & hujusmodi locutionem sic probet consuetudo: quis enim ferat, si quis reprehendat, aut corrigat in hoc Horatii versu, *Vive, vale, cave ne titubet*: aut apud Ciceronem in lib. II. de divinatione, ubi Crassus cum iret in Parthos, cumque Brundisii exercitum imponeret, *Quidam*, inquit, *Caricas Cauno advectas vendens clamitabat, Cauneus*. Dicamus, si placet, monitum ab eo Crassum caveret, ne iret. Quæ idcirco addidi etiam, ut minus mirere, si multi hoc tempore multa in libris veterum corrigimus, quæ præstiterit interdum, sic illa, ut invenerimus, reliquisse.

CAP. XXI. Carneades nonnumquam secundum: & illud dabat assentiri aliquando] In libris Victorianis & in vetere Car. Stephani est nonnumquam secundum illud dabat. In eorum librorum sententiam Lambinus corrigit; mihi contra hujus libri scriptura proba & vera esse videtur. Secundus conclusionis modus, ut vidiſti descriptum in Topicis, hic plenius est: *Si ulli rei sapiens assentietur unquam, aliquando etiam opinabitur: nunquam autem opinabitur: nulli igitur rei assentietur*. His verbis porro *primum* & *secundum* Stoici solent uti in his conclusionum modis, quos in eodem libro illo exponit tam accurate Cicero; & Chrysippus

apud Diogenem in Zenone, & alii multi. Græci vocant *πρῶτον* & *πρῶτον* primam partem connexi, ut secundam *δύτην* aut *ἑξῆς*, aut *ἐπὶ μὲν*, quæ Cicero nunc *antecedens* & *consequens*, nunc *primum* & *secundum*, nunc *primum* & *extremum* eisdem quibus illi verbis exprimit. Hic tamen vocat *primum*, primam sumptionem, id est totum connexum, ut etiam paulo post cum dicit, *Sed illud primum, sapientem, si assensurus esset, etiam opiniaturum*: secundum autem ut Græci, quod erat postremum in connexo, *Nunquam autem opinabitur*: quæ est etiam secunda sumptio in hac conclusione rationis. Jam Arcefilæ ratio tota est perfacilis. Is probabat conclusionem, id est *συμπέρασμα*, ut etiam in lib. III. de Finibus conclusionis rationis postremam partem illam sic vocat: *Duorum autem*, inquit, *ex quibus effecta conclusio est*. (Hoc dixi quod sapissime conclusionem rationis vocat, quam Græci *συλλογισμὸν* aut *ἀπόδειξιν*) Conclusionem igitur hanc probat hoc ipso quod sumptiones duas, ex quibus ea efficitur, confirmat, id est, quasi *συγκυροῖ*, sua sententia comprobata, aut adeo confirmat rationibus allatis. In hoc autem convenit Arcefilæ cum Zenone, qui primus omnium philosophorum statuit sapientem nihil opiniaturum. De Carneade res est item facillima; nonnumquam probabat secundum: id erat *Sapiens autem nunquam opinabitur*. Nonnumquam dicit, quia nonnumquam

nunquam contrariam sententiam probabat ut supra dixit: *Carneadem autem etiam heri audiebamus solitum esse delabi interdum, ut diceret opiniaturum esse sapientem.* Et paulo ante eum locum de assensione. *In qua melius, inquit, sibi constitit Arcefilas, si vera sunt quæ de Carneade nonnulli existimant.* Vides igitur Carneades quid hic probaret, & quomodo: vel potius quid simularet se probare. Id enim dicit infra Cicero se putare magis ab illo disputatum, quam probatum, atque in eo se Clitomachum auctorem sequi.

Ita enim finitima sunt falsa veris, eaque quæ percipi possunt] Ratio linguæ Latine atque sententiæ plane hic constet, si pro eaque scriptum sit *eisque*. Error, ut puto, natus est è mutatione duarum literarum *i* & *s* in unam *a*, ita pro eaque commode & recte legatur *eisque*. Nam ut emendatio margini adscripta minus à me probetur, facit quod ne cum tanta quidem accessione verborum cum sequente parenthesi (*si modo ea sunt quædam, jam enim videbimus*) possit illi convenire. Probabilius corrigit Lambinus tamen in præcipitem locum; tamen si proclivius etiam fuerit librario erranti ex *tam in*, facere tamen in ob geminationem syllabæ prope ejusdem *en* & *in*. Paulo inferius in verbis. *Quis inquam enim*, non probo correctionem. Verbum inquam commode esse additum, satis ostendat quod proxime dixerat

ipse, *Sed prius pauca cum Antiocho &c. nempe dicam.*

CAP. XXII. *Quod erant, qui illum gloriæ causa facerent sperare]* Ne hic quidem, cur quid mutaretur, ulla causa fuit. Cur enim non æque bene hoc dicitur, atque illud in lib. I. de Nat. Deor. *Plato à Deo construi atque edificari mundum facit?* aut in eodem libro *Xenophon facit Socratem disputantem* &c.? Non colligam exempla in quibus *facere* dicunt pro fingere aut dicere, aut si quod aliud verbum declarat idem æque commode. Nam in Prologo Heautontimor. Terentii, *Qui nuper fecit servo currenti in via Decesse populum;* aliquis fortasse putet ambigue dictum vel de histrione (quamquam Terentius id de poëta dixerit) qui agendo populum reipsa decesse de via fecerit; quomodo Lucretius dicit in lib. III. *Harmoniam Graij quæ dicunt, quod faciat nos Vivere cum sensu.* Et idem aliis locis ita loquitur. Et Varro lib. III. de Re rust. cap. V. *Quod macrescere facit volucres.* Et Salustius apud Senecam epist. 115. *Quæ audita Panormitanos dedere Romanis fecere.* Ut qui genus hoc loquendi Græcis tantum usitatum Latinisque inauditum monuit nos in Lexico nobili, illum oporteat horum locorum & aliorum similium oblitum fuisse.

Ut enim ii, qui sub nube Solem non ferunt, item ille cum æstualet veterum, ut Manianorum sic Academicorum umbram secutus

secutus est] Mendum hic videre facile fuit. Alii aliter corrigunt. Ego locum video ex Romani fori locis emendari debere. Cicero similitudinibus duabus utitur hac re exponenda. Posterior est umbræ Mænianorum, ad umbram Academicorum veterum. In priore vero non minus apte comparatur Antiochus, cum adhuc in Academia nova est, ubi concursus omnium Philosophorum quasi æstus ferre non potest, cum iis, qui in ea fori parte, quæ *sub novis* appellatur, cum solis æstus non ferunt, sub Mæniana se recipiunt. Nihil est igitur quod hic *sub novis Solem non ferunt*, pro *sub nube Solem non ferunt*, dubitemus scribere. Jam enim adscribo te meæ sententiæ; de qua, ut minus etiam dubites, addo illud Varronis è libro V. de lingua Lat. *Sub novis dicta pars in foro, quod vocabulum ejus per vetustum*. Cicero quoque hunc eundem locum sic appellat in lib. II. de Orat. ut Plautus & Varro alium *sub veteribus*, item circa forum. *Sub novis* autem, ut *sub veteribus*, præcise dictum: & subauditur *tabernis*. Livius libro III. De Virginio: *Seducit filiam ac nutricem prope Cluacina ad tabernas quibus novis est nomen*. Idem libro XLIV. de Tib. Semppronio Censore, P. Africani, inquit, *pone veteres ad Vortumni signum laneasque & tabernas conjunctas in publicum emit &c.* Jam Mænium, qui domum in foro habuit, quod Mænianum

ab eo dictum est, à quo etiam columna Mænia, ibi id genus ædificii primum instituisse constat à multis. Doctissimus interpres glossarum veterum duobus his nominibus *ἐνδῆμις* & *ἐξώστης*, promiscue reddidit *Mænianum*, & *aggrundam*, & *suggrundam*, & *protectum*, & *projectum*, & *projectionem*, quod in hujusmodi opere scilicet tigna ultra tectum projicerentur, quo, ut est in epitoma Festi, ampliarentur superiora. Sed ut *sub novis* non minus apta & vera similitudine, quam Mæniana quæ in foro *κατ' ἐξώστης* appellantur; de quibus Plinius scribit lib. XXXV. cap. X. è diverso *Maniana*, inquit Varro, *omnia operiebat Serapionis tabula sub veteribus*, hic dici nemo, opinor, negaverit; sic ad librariorum lapsum quod attinet, nihil usitatus illis, quam, cum eadem litera bis continenter ponitur, ut hic *in novis sequente solem*, alterum *s* omittere. Facilius autem eo fuit hic peccare, quod ex *novis* aut *noveis*, ut olim scribebant, factum est *nobeis*. Nam literis B. & V. sunt aliquando usi pænè promiscue. Cujus consuetudinis scriptores Pandectarum libri illius tam celebratæ vetustatis, ut mittam cæteros, innumerabilia exempla suppeditent. Qui error ne latius vagaretur, etiam de harum duarum literarum distinctione separatim vetus Grammaticus scripsit Adamantius. Hoc pænè sui oblitus addere; constare vehementiores æstus iis, quibus

in foro versari necesse esset, molestos admodum & noxios fuisse: cui malo remedium quis aliquando repererit, scribit Plinius lib. XIX. cap. 1. his verbis: *Marcellus, Octavia sorore Augusti genitus, in adilitate sua avunculo undecimum Consule, Kal. Augusti velis forum umbravit, ut salubrius litigatores consisterent.*

CAP. XXIII. *Illi cum res bonas tractent, similes bonorum videri volunt*] Sic erat etiam in vetere libro Caroli Stephani. In Victorianis autem *Cum res non bonas tractent*, quos Lambinus in sua correctione secutus est. Ego puto ita esse in Victorianis etiam ex correctione ejus, qui videret *res bonas* ferri hic nullo modo posse. At hujus libri scripturam propius à vera abesse existimo: & librario fuit facilius scribere *bonas* pro *nobas* ex illa consuetudine scribendi, quam proxime exposui. Nihil, Rep. bene constituta, fuit unquam invidiosius, quam non modo tractatio, sed etiam studium novarum rerum. Legisti oratione prima in Catilinam, *Servelius Abala Sp. Malium rebus novis studentem sua manu occidit*; ut mittam exempla infinita. In philosophia vult item invidiosum esse Arcefilæ novæ Academiae principi, atque ejus æmulis, quod nova Academia instituenda ille exortus est, ut antea dixit, qui bene constitutam philosophiam everteret. Quid ergo aut in Rep. aut in philosophia bene constituta aut seditiosis illis tri-

bunis quos memoravit, aut novis Academicis quos cum illis comparavit, vel aptius vel gravius quam res novæ ab antiquis potuit objici?

Esse sensus quidem nec obscuros dicit nec tenebricosus] Hoc est vel nimis aperte falsum. Democritus *verum esse plane negat*; *esse sensus quidem nec obscuros dicit* &c. Certa ut mihi videbatur conjectura reponam, *Hic obscuros, hic tenebricosos*. Et videbam in tam multis locis ob similitudinem litterarum H & N peccatum esse. Infra *Nicetas Syracusius* apertò errore pro *Hicetas Syracusius*. Et aliquanto post pro *Nunc proxime videntur accedere*, legendum etiam è libris scriptis, *Huc proxime* &c. Et postea etiam pro *Hac tamen minus eleganter legitur recte in vetustissimis impressis Nec tamen* &c. Post incidi in ipsum Democriti locum, qui hic à Cicerone exprimitur. Henricus Stephanus cum aliis aliquot veterum philosophorum locis, quos è Sexto Empirico maxime descripserat, impressit. Ibi hæc verba sunt Democriti, γνώμης ἢ δυο εἰσὶν ἰδέαι, ἡ μὲν γνηστὴν, ἡ δὲ σκοπὴν. καὶ σκοπὴς μὲν τὰδε σύμπαντα, ὄψεις, ἀκοὴ, ὀσμὴ, γαῖσις, ψαῦσις. Et paulo post, Ὅταν ἡ σκοπὴ μηχανικῇ διωκται, μήτε ὁρᾶν ἐπ' ἑλαττον, μήτε ἀκροῖν, μήτε ὀδραῖν, μήτε γεύεσθαι, μήτε ἐν τῇ ψαύσει αἰσθάνεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ λεπτότερον. In hac disputatione ejus philosophi de sensibus omnibus eorumque judicio videre licet, ut Cicero hic σκοπὴ verterit *sensus*

sensus tenebricosos: hic ἐπὶ λεπτοτέρον *obscurus*; ut in Arato λεπτὰ φάσματα καὶ verterat *obscuro corpore Chela*.

Sic enim appellat eos is, qui hunc maxime est admiratus, Chius Metrodorus] Hoc non minus aperte falsum, quam illud superius. Hæc particula sic, ut nunc est, nullo modo cum præcedentibus aut cum sequentibus cohærere potest. Referri autem debet ad Democritum, qui sic, id est ut Cicero vertit in Latinum, *sensus obscurus*, & *tenebricosos* appellavit. Metrodori autem illa verba, quæ Cicero eisdem verbis vertit, profert Aristocles Peripateticus apud Eusebium, sic; Οὐδὲς ἡμῶν οἶδεν· οὐδ' αὐτὸ, τοῦτι, πίττεισι οἰδαμεν, ἢ σὺν οἰδαμεν. Citat etiam Diogenes in Anaxarcho. In quibus tamen verbis à Metrodoro sensuum ulla mentio facta non est. Sed Aristocles ait ibidem illum tribuere omnia sensibus contra quam Democritus fecerat. Γενόμενα δὲ πικρὰ, inquit, οἱ αἰσθητικοὶ τῇ αἰσθήσει καὶ ταῖς φαντασίαις μέγισται δὲν πιστεύουσιν καὶ μὴν καὶ Μητρόδοσος ὁ Χῖος τὸ αὐτὸ τῷ λόγῳ. Epiphanius noster in lib. III. adversus hæreses aliter sensisse videtur, sic enim retulit, Μητρόδοσος ὁ Χῖος ἔφη, μηδὲν μηδὲν ἐπιστάμεθα, ἀλλὰ ταῦτα, ὅσα δεκτικῶς γινώσκουσιν ἀκρίβειαν, σὺν ἐπιστάμεθα· οὐδὲ πῶς αἰσθητικοὶ δὲ ἀποσέχουσιν δεικνύσιν ὅτι ἐστὶ τὰ πάντα. Hoc Metrodorus obscurius alicubi fortasse dixerat, quod sint postea alii aliter interpretati. Aristoclem probat, & se-

quitur interpretem Eusebius ad sententiam Ciceronis videtur Epiphanius magis accedere. Qui enim sic negat quicquam scire nos, is omne iudicium admittit non modo sensibus, ut Democritus, sed etiam menti & rationi, quod ille relinquebat. Id enim erat Democrito γνώμη γνῶσις. Ut ut sit, satis profecto constat, hunc locum legendum & distinguendum sic esse, *Hic tenebricosos*: sic enim appellat eos is qui hunc maxime est admiratus Chius Metrodorus initio libri, qui est de natura: Nego, inquit, scire nos, & quæ sequuntur.

CAP. XXIV. Videor ne tibi non ut Saturninus nominare modo illustres homines, sed etiam imitari nunquam nisi clarum] Non moror hic Lambini libros illos scriptos; neque illius commendationem satis probare possum. Sententia est minus obscura, quam verba ipsa. Seditiosos homines dixerat supra, cum res novas tractarent, solitos ex antiquis esse claros & nobiles viros nominare, quos suæ sententiæ auctores habere se dicerent. Hic Saturninum, vel seditiosissimum tribunorum, exempli gratia appellat pro seditiosis omnibus, qui se neminem nisi clarum, nisi nobilem imitari dixerit. In verbis autem una tantum litera peccatum est à librario: pro nunquam enim scribendum fuit nunquam, aut conjuncte nunquam. Nunquis enim ait Priscianus compositum esse ut *ecquis*. Utrumque rectum sit.

Quam

Quam multa ille contra sensus quam multa contra omnia qua in consuetudine probantur dissolvit?] Turpe erratum & grave: miror non esse animadversum, aut notatum; peccatum tamen est duntaxat in distinctionibus. Distinguendum ergo, & legendum, *Quam multa ille contra sensus? quam multa contra omnia, qua in consuetudine probantur? Dissolvit idem: mihi quidem non videtur: sed dissolverit sane* &c. Nihil hoc dialogismo atque anteoccupatione planius. Sic infra dicet, *Hæc Chrysippea sunt, ne ab ipso quidem dissoluta.* Et Plutarchus in libro de repugnantiis Stoicorum, ubi Stoicos de Chrysippo in his eisdem rebus gloriari dicit, sic aperte hunc locum exposuit, atque eisdem verbis: Ἐπὶ τῷ τοῖς κατὰ συνήθειας ἐκδοθεῖσιν ἔγωγε κοινῶσι & μεγαληγοροῦσιν, ὥστε τὰς πάντων ὁμοῦ τῇ Ἀκαδημαϊκῶν εἰς ταῦτ' ὁμοφρονηθέντας λόγους οὐκ ἀξίους εἶναι παραβαλεῖν οἷς Χρύσιππος ἔγραψεν εἰς διαβολὴν τῇ αἰδοῦσιν &c. quæ etiam inferius repetet omnia Cicero. De quo item Galenus lib. IV. decretorum Hippocratis & Platonis: Μὴ πεπιχέμενον ὅλως πρὸς τῶν παλαιῶν εἰρημνία διαλύματα, καὶ πρὸς αὐτὴν διαφέρεται.

Quid Cyrenæ videntur minime contempti philosophi?] Sic recte est etiam in impressis à Carolo Stephano. *Mihi* quidem erat additum in Victorianis, ut vult legi Lambinus; sed absque eo pronomine acrior est & habet plus gravitatis o-

ratio, ubi eos non sibi minime contemptos dicit, sed omnibus. Cyrenaici autem hi dicti sunt supra, sed non video cur non recte dicantur etiam Cyrenæi, ut Straboni in lib. XVII. οἱ Κυρηναῖοι, item aliis: qui sunt etiam οἱ ἀπὸ Κυρήνης. Ex eo porro quod proxime dixerat *furere tibi Empedocles videtur*; verbum *sentire*, aut tale quid ἰς ἀναλογίᾳ audiendum est.

Nemo inquam superiorum] Non tutius, opinor, hic mutat verbum *inquam* Lambinus, quam in illis verbis *quis inquam enim*, quæ supra indicavimus. Neutrubi enim id mutandum fuit.

Ille credo nihil opinatur] Alii *opinaturum* legi volunt. Ego nihil muto; vel facilius est intelligi verbum *inquit*, aut *respondet*, aut aliud simile. In definitione autem *vix* bene *effectum* pro *effectum* reponit Lambinus. Est enim expressum è Græco ἐκμεμαγμένον, quod verbum in hac definitione posuerat Zeno.

CAP. XXV. *Quod ne id facere posses*] Vox *id* Lambino probari hic minus poterat: ego non mutem; quod ea interdum vel ornatur tantum, vel expletur oratio. Sic interpretatur nominatim Donatus apud Terentium in illis, *Id amabo adfuta, quo id fiat facilius*: aliisque item locis ostendit id pronomen abundare sæpius: vel, sic expressit Cicero utrumque antecedens, ut Grammatici vocant, & relativum; quo modo in lib. IV. Tusculanarum dis-

putationum, *Quid est enim, quo non progrediatur eodem ira, quo furor?* aut quomodo Plautus in Trinummio de furibus illis insignibus, quos ibi memorat, *Quarum eorum unus surripuit currenti cursori solum.* Et multa sunt ejusmodi apud ipsum Ciceronem.

Maneant illa omnia, lacerat ista causa; veraces suos sensus esse dicit. Igitur] Hic de doctorum hominum conjectura nihil dicam. Mihi error omnis videtur esse in uno verbo *lacerat*; isque natus è similitudine litteræ *i.* cum littera *l.* quas plerumque vix liceat internoscere, & litterarum *B.* & *R.* quarum item magna similitudo est in libris qui majoribus his, id est Latinis, litteris scripti etiam hoc tempore reperiuntur. Pro illis igitur *L.* & *R.* rescribam *I.* & *B.* & erit *Facebat ista causa.* Si, inquit, hoc teneo, ut maneant & fixa sint omnia illa, quæ heri diximus, videbas ipse jacere istam causam. Verbum *maneant* in ejusmodi re admodum frequens: quomodo apud Græcos Plato in Sophista dicit *Μένειν ὁμιλοῦν*. Sic sæpe alias: nihil opus exemplis. Verbi item *jacere* usus in hac re frequentissimus. *Facebat ista causa*, hic valet afflictæ ista erat & labe factata defensio. Sic infra dicit in hoc libro, *Vides profecto jacere illud perspicuitatis patrocinium.* Sic alibi, *Leges nihil valent, jacent judicia.* Et sic Græci etiam verbo *καίεται* solent uti. Plato in Philebo ostendit,

unde ductum sit: *Ἐμοίχα δὲ καὶ οὖν ἔστι ἰδὼν σοὶ πτωχόν καὶ θαπρεῖ πλεγγίσσαι ὑπὸ τῶν οὖν δὴ λόγων τῶν ὅς νικητῆριον πέραι μαχομένη καίται.* In qua significatione apud Homerum pro ἀπρακτικῶν sæpe dicitur, & quidem semper in pejorem partem, ut veteribus observatum est. Sed hoc etiam mittam: nam hoc verbum ex hoc loco movere nefas puto, siue *jacebat* legendum erit, siue *jacebit* in futuro, quod valde hic conveniat illud quidem: sed ullam rem mutare nisi in re necessaria & aperta haud satis tutum. Illud autem, *veraces suos sensus esse dicit: igitur semper auctorem habes*, rectum sic est. Est enim anthypophora, qualis infra erit, *Cantum est*, inquit: & Philippica II. *Vide inquit ne veteranos offendas.* Hic ergo quasi alius quis, qui id pro Lucullo dicat, inducitur. Respondet Cicero, atque addit illi socium Epicurum, ut auctorem tam levi vel magis ei sententiæ fidem derogat.

Hoc est verum esse, confidere suis testibus, & importune insistere?] Sic lego cum interrogatione. Negat verum esse docere suis modo testibus. Paulus Juriscons. in lege 21. De testibus, cum dicit, *Testes eos, quos accusator de domo produxerit, interrogari non placuit*, ostendit qui hic licuerit antiquo jure. Qui in hac lege explicanda occupati fuerunt nostra ætate magni jurisconsulti, eorum explicationem hic locus multum adjuvare potuit: ut is item

item qui est in præfatione lib. IV. ad Herennium, *Non igitur ridiculus fit, si quis in lite aut in iudicio domesticis testibus pugnet?* In oratione pro Flacco testes è domo Lælii accusatoris prodiisse dicuntur, etiam externi; sed hic res spectatur, ut communi apud Græcos proverbio notata est, Οἰκῶθεν ὁ μάρτυς. Ergo domestici testes, aut sui intelliguntur, non solum qui societate domus aut propinquitatis, sed etiam qui familiaritate juncti sunt: ut ii quos Cononi Demosthenes objicit, Συμπίττει καὶ πολλῶν τοιούτων ἔργων κρηναί. qui se ultro mutuis inter se testimoniis adiutores prædicent. Οὐ γὰρ ἡμεῖς μαρτυρησόμεθα ἀλλήλοις; οὐ γὰρ τῶν ἐταίρων ἐστὶ καὶ φίλων? Suos autem testes eo magis appellare sensus, eosque improbare, hic videtur, quod eos Heraclitus apud Sextum sic & appellat, & vituperat, Καὶ γὰρ μάρτυρες ἀνδρώπειν ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα &c.

Timagoras Epicureus negat si bi unquam, tum oculum torfisset, duas ex lucerna flammas esse visas] Lambinus ait veterem librum habere flamulas unica. Non est inusitatum in libris: mansit ex consuetudine antiqua Ennii & aliorum illius ætatis, quos testatur sæpe Festus non geminasse consonantes. In verbo torfisset aliquis plus negotii repererit, quod Aristoteles problemate XVII. partis 31. contra videtur quærere, Διὰ τί εἰς τὸ πλάγιον κινεῖται τὸ ὀφθαλμὸν οὐ φαίνεται δύο τὰ ἐν; Deinde Lucretius item Epicureus

respondens, ut tum respondebat Timagoras, iis, qui fidem detraherent sensibus, non torquendo oculum, id fieri dicit, sed premendo. At si forte oculo manus uni subdita subter Prefit, cum quodam sensu fit, uti videantur Omnia, quæ tuimur, fieri tum bina tuendo; Bina lucernarum florentia lumina flammis; Binaque per totas ades geminare supellex; Et duplices hominum facies, & corpora bina. Id ita fieri dixerat item Aristoteles in problemate XXXI. partis 3. cum, ab ebriis, quæreretur, cur bina cernantur quæ sint singula, Ταυτὸ δὲ πῦρ γινεῖται καὶ ἐὰν πρὸς κάτωθεν πίσηται ὄψιν. Hoc etiam posuit in problemate XXI. ejusdem partis, ut & in partis XXXI. problemate 7, & 17. & de insomniis. Hoc autem, Bina cernere oculum cum torquetur, ubi dixerit, non memini; ut valde verisimile fit in re tam celebrata non solum in Epicurum atque ab Epicureis, sed etiam à superioribus, hunc Timagoram eodem verbo πίση, id est, presserit, ut exemplo, usum fuisse. Nam furiosi cur ita videant. Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus, Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas, satis causæ insit in ipso furore.

Ego Catuli Cumanum ex hoc loco video. Pompeianum non cerno] Hanc scripturam, quam esse testatur Ursinus in illo libro, quem ipse valde probat, veram existimo; & vix Cumanam regionem pro Cumanum dici credibile

dibile est, præsertim cum subjungat, *Pompeianum non cerno*, nisi quis putet in aliis male *regionem* scripturam fuisse pro è *regione*, quod etiam probabile fit.

At ille nescio qui, qui in scholis nominari solet, mille & octingenta stadia quod abesset, videbat] Haud scio an Plinius hunc locum intelligi velit in VII. cap. XXI. Cicero, inquit ille, tradidit fuisse, qui pervideret 135. m. pass. In alterutro error est in numero. Mille & octingenta enim stadia valent 225. m. pass. Strabo etiam in lib. VI. alium numerum sequitur. Plutarchus adversus Stoicos hoc ait spatium maris fuisse tantum, quantum naves unius diei noctisque itinere conficerent.

Dicit me acrius videre, quam ullos pisces] Nihil erat, cur hic repudiaretur acrius, pro eo quod ὀξετερον ni quis item reprehendat in lib. II. de Finibus, Oculorum, inquit Plato, est sensus in nobis acerrimus: quod est versum ex Phædro Ὀψις ἡ μὲν ὀξύτατη. Plutarchus etiam Platonis hæc verba & profert & explicat in libello qui est περὶ τοῦ πότερον ὄψιν ἢ πῦρ χρησιμώτερον. Et sic in lib. III. de Orat. Translatio quæ quidem sumpta ratione est, ad sensus ipsos admoveatur, maxime oculorum, qui est sensus acerrimus. Et paulo post, Illa vero oculorum multo acriora &c. Cur tam multa dico de re facili? Ne suspicere posse hic accidere, quod in lib. XII. de Legib. ejusdem Platonis, Εὐφραδὲς ὁ ἀπὸ

λελοιπότου ψυχὴν σώματι ὄψιν εὐχέρις ἀνάδημα. quæ Cicero cum verteret in suarum legum lib. II. pro illo εὐχέρις castum reddidit, quod interpretes tam multi non injuria inexplicabile esse reppererunt. Testati sunt id etiam pluribus doctissimi viri Joachimus Camerarius, & Henricus Stephauus. Ego loci hujus emendationem debeo Clementi Alexandrino, qui in Stromate V. & in Pædagogii lib. II. illum integrum protulit, ut Eusebius in lib. III. de præparatione Evangelii; ut Theodoretus, qui omnes hic non εὐχέρις, sed, ut Cicero & legit & vertit, εὐαγὲς è Platone descriperunt: ut mirer locum tam insignem ac tam celebratum à Christianis scriptoribus doctissimis, sic depravatum in libris Platonis tam diu jacuisse.

CAP. XXVI. Solem Mathematici amplius duodeviginti partibus confirmant majorem esse quam terram] Magna de ea re dissensio est inter Mathematicos veteres. Hanc tamen veram esse scripturam testimonio est vetus interpres Arati ad illud, Ὅσον δ' ὀφθαλμοῖο βολῆς ἀποτέμνεται αὐγὴ &c. Ἥλιος, inquit, παρὰ πῆς Μαθηματικῆς ἐπιστεύθη τῆς γῆς ὀκτοκαίδεκαπλάσιον ὄν. Achilles etiam vetus Mathematicus in ejusdem poetæ phænomena ait esse qui dicant undeviginti partibus esse majorem: illa autem, ut scis, quam ponit Ptolemæus, quem plerique sequuntur, immanis est magnitudo.

Quam haberet M. Cotta, qui

bis

bis cum Gemino consul fuit, agnoscendo ejusmodi notam] In libro scripto Urfini est in C. Cotta. C. Aurelium Cottam constat vel è fastis cum P. Servilio Gemino consulem fuisse A. U. DI. & DVI. Marcum vero Cottam cum P. Servilio neminem. Non est dubium, quin Cicero C. Cottam illum hic intelligat: sed in libris impressis tantum mutem litteram M. ut C. quod est in libro Urfini: cur enim prænomen Cottæ adderet, Gemini relinqueret? nisi pro M. scribam in ante agnoscendo; eoque magis quod in libro veteri Caroli Stephani erat In ante M. ut item in libro Urfini ante C.

Lysippus eodem are, eadem tempe-ratione, eodem calo, aqua] Bene Lambinus hic nos admonet, ut quæramus, quid aqua nomen valeat. Unus tamen Plutarchi locus è libro de defectu oraculorum satis docere id potuit in disputatione de nobilitata sede illa Crateræ quæ haberet, inquit ille, αἰτίας ὑλικὰς πῦρ & σίδηρον καὶ μέλαζιν διὰ πυρὸς, καὶ δι' ὕδατος βαφὴν. Idem paulo post illa verba etiam quid ignis, quid aqua hic afferat, exponit pluribus. Nec refert quod illud ferreum, hoc autem æneum est opus, de quo Cicero loquitur: ut enim ferri, sic æris βαφὴν, five βάψω etiam Pollux esse docet in lib. VII. Præstare autem hic aquam aquæ ostenderat idem Plutarchus in eodem libro hoc exemplo satis, Περὶ ὃ ἔ Κρόνου καὶ τ' ἱερῶς ἔ Απόλλωνος ἐν Τάρ-

σος μαχαίρας, ὃ φίλε Δημότρε, σὺ λέγοντος ἡκούμεν, ὡς ὁ Κρόνος ἐγκαταίρει σίδηρον ἐκ τῶν &c. Atque aliud exemplum subjungit idem auctor de aqua Alphæi, quo discrimen illud, etsi in alia re, non minus ostenditur. Quod si quæris etiam eodem cælo cur addiderit, id quoque satis docet idem in libro qui inscribitur, περὶ τοῦ μὴ χρᾶν τὸν ἔμμετρα τὴν Πυθίαν, ubi multis exequitur, quid Delphis æneis signis ær, quod hic cælum dicitur, pulchritudinis ac nitoris afferat.

CAP. XXVII. *Ipsū sibi respondentem inferiorem fuisse*] Plutarchus in libro de repugnantibus Stoicorum hoc pæne ad verbum effert sic, Βεληγεῖς αὐτῶν σωεπῆν τῇ σωηθείᾳ καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν, ἐνδείκνυντο γέγονεν αὐτῶν. Plenius scilicet; verum explere Ciceronis orationem haud satis tutum arbitror: & nihil facilius quam hic subaudire seipso post inferiorem, ex eo quod dixit *Ipsū sibi respondentem*. Locus collatus est pluribus cum Plutarcho supra ad illa verba, *Quam multa ille contra sensus* &c.

Et qui experrectus sit, eum somnare; Et cujus furor conserit, putare non fuisse ea vera, quæ essent sibi visa in furore] Bene ratio linguæ hic constet, si legatur somnia deleta syllaba re, nata fortassis è sequenti & ob similitudinem. Conjunxit enim cum putare & post, cum idem dicit, *Experrectus enim potuit illa visa, ut erant, putare* Et somnia.

CAP. XXVIII. *Incende, incende*] Non ausim improbare hoc verbum. Fortassis enim furias ipse Alcmaeo jam mente captus alloquitur. In his verbis *Carulea incincta igni incendunt, Incedunt* erat in vetere libro Car. Stephani, quod magis conveniat cum sequenti versu. Plutarchus tamen in Colotem ex Alcmaeone, ut videtur, citat, Αἱ δὲ με δαδρόφοι μελανίμοις ὄντια προῆσι.

Arcum auratum Luna innixus] Non mutem. *Luna* dixit pro *arcu ipso Lunato*. Eadem metaphorā Naso, *Lunavitque genu sinuosum fortiter arcum*: ex eo, quod primum *Luna* cernitur *curvata in cornua*, ut loquitur Plinius. Et sic *Lunatum feramentum* vocat Columella, quod ita curvatum sit. Nihil opus pluribus.

CAP. XXIX. *Sed quid proficit*] Nihil moror hic correctiones. Sic paulo ante tertia persona dixit, *Cautum est, inquit*. Et dicet paulo post: *Nihil me ludit, inquit*. Et plura exempla vide supra ad verba illa cap. 25. *Veraces suos sensus esse dicit*.

Qua nec augendi nec minuendi quid primum sit aut postremum docet] Ut nihil mutem, eadem formula dictum existimo, qua in lib. III. de Finibus, *Ex quo intelligi debet principium ductum esse à se diligendi*: aut ut in II. de Orat. *Id in quarto loco quarendi posueramus*.

Quicquid enuntietur (id autem appellatur ἀξιωμα, quod est

quasi effatum) aut verum esse aut falsum] Sic definiunt ἀξιωμα Stoici, ut eorum verbis annotavi supra ad illa verba *Si non fuerint*: & verbis eisdem in lib. I. Tuscul. disputationum ipse definit. Quod etiam *enuntiatum & enuntiationem* vocat in lib. de Fato. Ἀξιωμα autem hic tam late patet Stoicis, ut multis docet Proclus lib. III. in Euclidem, quam πρότασις Aristoteli; cui ἀξιωμα dicitur, ut Geometris, de iis enuntiatis, quæ sic certa sunt, ut probationis non egeant: quas etiam κρινὰς ἐννοίας vocant; quarum apud Euclidem exempla vidisti. Jam non est quod vereare, ne sit error hic in nomine *effatum*, quod auctore Gellio in lib. XVI. cap. VIII. Cicero videatur uno nomine Latino duntaxat Græcum nomen reddidisse; quod tam multis, ut superius ostendi, reddiderit: quod Varro etiam *profatum & proloquium* vertit. Gellii sit hoc μνημονικὸν ἀμάρτημα potius: qui etiam Græcum ἡμιόλιον negat in lib. XVIII. cap. XIV. vocabulum Latinum habere, cum id Cicero *sesquialterum* in Timæo sapius, & *sesquipleus* in Oratore vertisset. Idem Gellius in lib. V. cap. XX. *Nos, inquit, neque solæcismum, neque barbarismum apud Græcorum idoneos adhuc invenimus. At solæcismum & Aristoteles usurpat; & Theophrastus & Chrysippus, ut est apud Diogenem, de solæcismis separatim libros scripserunt: quod eo non dixi, ut te à tam erudito scriptore legendo*

gendo deterream; multo autem minus, ut hoc illi referam, pro eo quod ipse *μημενικὸν ἀμείριμα* Ciceronis, quamvis leve, tamen notat in lib. XV. cap. VI, qualia apud doctissimos animadversa multa: sed ut hoc tu advertas, ac videas ex his, quæ negat Gellius, affirmare te posse facta, quæ facta memineras: affirmare autem aliquid non esse, quoniam tu id non memineras, quam periculosum sit.

Incomprehensa & non percepta] Verecundius poscebat in lib. I. ad Varronem, ut *κατεληπτόν* sibi liceret *Comprehensibile* dicere. Hic non videtur esse ausus *incomprehensibilia* dicere pro *ἀκατάληπτα*, dixit *incomprehensa*. In Timæo tamen cum *ἔλυται* vertisset *indissoluta*, paucis versibus post *ἔλυται* vertit *indissolubiles*. Quomodo autem hic *incomprehensa & non percepta*, & in Timæo *indissoluta* dixit, sic apud Sallustium *corruptum & infectum* usurpatum tu meminisse debes, & à doctis hominibus observatum est.

CAP. XXX. *Cederet scilicet*] Sic recte erat in libris Victorianis & Car. Stephani. Verbum *cedere*, id est, *εἶκειν*, in ea re valde tritum Stoïcis. Plutarchus in libro de illorum repugnantis, *Ἄν μὲν ἀδύλοις ἐκώσι*. Et eadem pag. *Ἀἰς τὸ μὴ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐπιδοῦναι καὶ εἶκειν ἑγχαλητόν ἐστι*. Item ibidem, *οὐ συγκαταπείθεσθαι, ἔτι εἰσόντων* &c.

Tribunum aliquem censeo ad-eant] Miministi, credo, illud

Livii de Appio jus dicente in lib. III. *Postquam, omiſſis rebus præ unius cura, nemo adibat, domum se recepit*. Et sic in epistola secunda libri primi ad Quintum fratrem prætores *adiri* dicuntur: sic arbitri: sed hic Tribuni adeuntur atque appellantur, cum auxilium ab iis petitur adversus eos qui jus dicunt. Exemplorum satis una oratio pro Quinctio suppeditet. Res nota. In libris tamen Victorianis *videant* est pro *adeant*. Ne hoc quidem sit dictum in commode: sic enim dicitur, ut in epistola ad Atticum lib. XIV. Ep. 21. *talaria videamus*, id est, *paremus*, ut est in Plauto: quem etiam in hoc verbo citat Varro in lib. VI. de lingua Latina, *Insta, para, cura, vide quod opus sit*.

Quam sit cautus is, quem isti tardum putant] Verum & rectum. Quid enim magis conveniat enim ratione quam subjungit? *Si enim*, inquit, *alterutrum concessero* &c. Illud autem paulo inferius, *Si recte conclusit teneo*, recte corrigit Lambinus. Et *conclufi* in prima persona rectum esse declaratur, quod dicit se causam obtinere, si recta ea sua conclusio sit. Apparet, in litteris eisdem librarii quam facile peccare soleant.

CAP. XXXI. *Alia visa esse qua percipi possint, alia qua non possint*] Quoniam hæc divisio Stoicorum est, ut in Zenone Diogenes testatur, & Galenus in lib. IX. de Decretis Hippocratis

pocratis & Platonis Carneadi autem sunt incomprehensa omnia, id est, ἀκατάληπτα ἅπαντα, ut ait Aristocles apud Eusebium, & sæpius idem hoc in libro à Cicerone dicitur, facile suspicetur quis hic aliquid esse mendii. Nihil est. Supra dixit Lucullus cum Academicos refelleret, illos etiam componere artem quandam, & visorum, inquit, ἔτι καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι καὶ γένεα definiunt, in his quale sit id, quod percipi ἔστιν comprehendendi possit, totidem verbis quot Stoici. Deinde verbum esse usitatum pro dici monuit etiam Priscianus in lib. XVIII. Et Donatus eodem pæne verbo apud Terentium in illis, *Quem semper te esse dictitasti, nominari interpretatur, idque moris antiquorum esse dicit.*

Etenim is, qui à vobis sapiens inducitur, multa sequitur probabilia] A nobis, ait Urfinus, *habet liber scriptus, ἔτι καὶ magis placet.* Sane recte illi magis placet: nam à vobis hic ferri nullo modo potest: sapiens enim Stoicorum, quos hic alloquitur hic Academicus, nunquam opinatur, quod à Zenone primo omnium philosophorum constitutum fuisse alibi in hoc libro dictum est: at ab Academicis sapiens inducitur is qui sequitur, ut infra dicetur, *probabilitatem ubicunque ea occurrat, & quæ sequuntur.*

Neque tamen habere insignem illam ἔτι propriam percipiendi notam] Nihil hic moveri debuit. Hoc dicit. Multa, quæ vera videntur, non habere tamen ejusmodi notam. Hoc idem

pagina proxime sequente ita dicet, *Illud sit disputatum non inesse in his propriam, quæ nusquam alibi esset, veri ἔστιν certi notam.*

CAP. XXXII. *Academicis placere, esse rerum ejusmodi dissimilitudines]* Optime correxisse Passeratium ex conjectura, & postea Urfinum libris auctoribus, & posuisse ejusmodi similitudines, docet Plutarchus in iis quæ scribit in Stoicos ubi illos Academicis ait in jurgio solere hoc idem objicere, ὡς πάντα πράγματα συγχέουσι τοῖς ἀπαρραλαξίαις, cum sit ἀπαρραλαξία illa non aliud, quam cum res rei sic par ac similis est, ut eæ nullo discrimine separentur; ut infra dicetur, *Quoniam vera a falsis nullo discrimine separentur.* Quod eo etiam adscripsi, ne te forte deciperent auctores thesauri illius tam laboriosi, de lingua Latina vel optime meriti viri, qui in hoc loco nullo discrimine interpretantur facile. Sententia est plane contraria, facile separentur, & nullo discrimine, id est, nulla dissimilitudine, propriave nota, & non cum aliis communi separentur: ubi commodissime ἀπαρραλαξία exprimitur. Error autem hic natus erat è repetitione ejusdem syllabæ Di; quod peccatum in aliis notavimus pæne infinitis.

Nec ut placeat eum qui de rebus omnibus contineat se ab assentiendo, moveri tamen ἔστιν agere aliquid, reliquit ejusmodi visa] Locus hic erat quidem valde mendosus, sed qui leviori mutatione

mutatione tamen posset emendari. Litterarum *b* & *n* similitudo quam multos locos in hoc libro corrupisset, ostendi supra ad illa verba cap. 23. *Nec obscuros, nec tenebricosos.* In hoc quoque loco igitur pro *nec* repono *hic*. *Hic* autem est Clitomachus, qui in hac disputatione *reliquit ejusmodi visa* &c. *Ut placeat* vero pro *quomodo, qua ratione placeat*, illis videlicet, minime obscurum.

CAP. XXXIII. *Mane flavum*] Non corrogo: etsi *ravum* legit Nonius. Is enim æque indiligens hic est, atque in cæteris quoque verbis hujus loci, aliisque item locis compluribus referendis. Itaque potius assentior Ciceronis libris, & Ennio & Pacuvio, qui apud Gellium lib. II. cap. xxvi. *mare vocant marmor flavum, & aquam, flavam.*

Diffimileque est proximo ei continenti] Non muto, nec video, cur non rectum id sit dicere, mare quod albescit esse diffimile proximo quod ei continens est. Aristoteles certe probl. xxxiii. partis 13. satis opinor doceat, καὶ θαλάττης, inquit, τὸ μὲν ἑστὺς, λευκὸν, τὸ δὲ πέραν κίανον ἔχει μέλαν.*

Ut nobismetipsis placet] Vir doctissimus reponebat *vobismetipsis*. Facit ut dicam mihi nihil mutandum videri. Anthypophora est optima. Objicis, inquit, decretum hoc nostrum esse. *Falsum quod sit, percipi non posse* &c. Hoc decretum

tribuerat supra Lucullus Academicis, his verbis, *Ex his duo putat sibi concedi; neque enim quisquam repugnat. Ea sunt hæc; qua visa falsa sunt, percipi ea non posse* &c.

Et facile esse ei locum] Repetendum remittas ἀποκρίνω. De reliquo hæc scriptura longe melior est quam ea, quam sequitur doctissimus Urfinus, *Et facias, pro Et facile.* Conferendum & quod supra dixit Lucullus, *Memoria quidem certe, qua non modo philosophiam, sed omnis vitæ usum omnesque artes una maxime continet, nihil omnino loci relinquitur* &c.

Vera esse auspicia haruspicum, oracula, somnia, vaticinationes] Quibus in rebus haruspicina versetur, exponit Cicero in lib. II. de Divinatione sic: *Sed quoniam de extis Et fulguribus satis est disputatum, ostenta restant, ut tota haruspicina sit pertractata.* Hic igitur, siquidem sint auspicia haruspicum, contra quam illo in loco dividit, auspicia illa, quæ proprie appellata sunt ab avibus specieiendis, & summæ sunt auctoritatis, præterierit, ut malus augur scilicet. At in eodem illo libro pertractata parte de ostentis, quæ erat haruspicinæ ultima, addit *Auspicia restant.* Itaque de auspiciis magna disputatio sequitur ibi, quare hic *haruspicia* pro *haruspicum* scribendum puto. Error ex accessione tituli supra litteram A. facile existere potuit.

CAP. XXXIV. *Vide superio-*

* Nempe Lambinus ediderat *proximo & continenti*.

ra] Nihil hic verius emendatione Lambini. Error item, apertum, unde fit. Verba sunt ex notatione ejus qui nos moneret, ut hanc Ciceronis disputationem cum superiore Luculli conferremus; ea librarius Ciceronis esse credidit. Per simile exemplum habes in lib. I. de Finibus in verbis *Detrahis de homine sensibus*: quæ sunt etiam ex alio loco ejusdem libri à librariis non in suum locum inculcata.

In conferendo] Nihil hic mutandum. *In conferendo* valet ἐν τῷ συγνύοντι τὸν ἀγρὸν, ut Xenophon dicit in lib. I. de dictis Socratis: quem locum attendendum ut Cicero eisdem verbis exprimat, Οὐτε γὰρ τῷ καλῶς ἀγρὸν φειτυομένῳ δῆλον ὅτις καρπώσεται. Et deinceps *in navigando, in uxore ducenda*, & quæ sequuntur, è quibus verbum *conferendo* verum hic esse poterat intelligi.

Proinde quasi sapiens nullum aliud decretum habeat, & sine decretis vitam agere possit] Hic locus correctus est, & quidem varie. Nequicquam. Erat enim integer, & apertius: repetenda tantum negatio post copulam &. Similem eclipsim notavi supra in illis verbis *Sapientique satis fit*. Res est etiam confirmata exemplis pluribus. Ciceronis sunt hæc, leviter Antiochum reprehendentis, quod is diceret novos Academicos hoc unum decretum habere, cum haberent multa alia, sed ea probabilia modo, non etiam percepta.

CAP. XXXV. *Quod impressum esset è vero*] In definitione Zenonis erat ἀπὸ τῶ ἀρχόντου. Id Cicero vertit supra ex eo quod esset. Idem valet, ut superius etiam demonstravimus: nihil igitur hic mutandum.

Sed nihil miror, quod est tale visum, quod falsum esse non possit] *Nihil miror* ait esse Lambinus in libris vulgatis. Ego si vidissem, pro his *nihil miror* libentissime legerem *nihil miror*: non vidi nisi in iis, quos ipse vulgaverat: sed ea fortasse mea culpa fuit. In impressis Lutetiae à Badio, à Rob. Stephano, à Vascosano erat, *Sed mihi minor, quod est tale*. Doctissimus Turnebus ex illis *mihi minor est tale* censuit legendum *mihi minores, tale*, tantum deleta littera T. quasi temere repetita è sequente proxima: & *minores* interpretatur *juniores* verissime. Mihi altera scriptura tamen videtur potior *minor quod est tale*, ut unitatis numero auctorem ipsum definitionis visi, id est Zenonem, significet; & verbum *respondet* mutare necesse nihil sit. Deinde pro illo *mihi* sive *nihil*, quod est in aliis, lego tantum *his*, errore nato primum è similitudine literatum n. & h. deinde l. & f. *nihil minor* enim ferri hic nullo modo potest: neque Zenonem sic cum antiquioribus illis comparat, ut parem esse velit; ut neque in lib. IV. de Finibus in disputatione cum Catone, cum quo hos eosdem omnes sic dicentes facit cap. 22. *Nobisne omnibus & Platoni ipsi nescio quem*

quem illum anteponebas? Et illos, comparatione Zenonis, antiquos & superiores appellat. Adde quod Stoïcis obijci idem solitum à Græcis ostendit etiam Lucianus in libro de Sectis, ubi secum, qui rationem Stoïcorum sequi se diceret, Platonem & Aristotelem inducit loquentes, item ut cum Catone Cicero, Ὁ βέλπης Λυκίε, τί παθών ἢ ποῖ ποτὶ πιστεύσας Χρύππον καὶ Ζήωνα ἀρετῆμαστας ἡμῶν πρεσβυτέρων ὄντων παραπολὺ χθές καὶ πρῶτὸ γεγονένους. Vox igitur nihil hic, uti dixi, ferri non potest. *Mibi minor* quā dicatur aptius? quasi Cicero sibi uno posteriorem illum esse dicat, cum historia in medio posita æque pateat omnibus: nam *minores* dici posteriores, non solum ex iis, quæ diximus, apertum, sed ex frequenti usu linguæ latinæ: sic minor Africanus, minor Cyrus, ut contra major Cyrus, major Africanus, major Cato dicitur, ut apud Maronem legisti non semel, *Nunc fama minores Italiam dixisse*. Et si potest etiam intelligi dictum præcise *minor* pro *minor natu*. Vidisti in arte Horatii, ubi *senex* dicitur *ensor castigatorque minorum*. Et sic in lib. III. de Orat. *majoribus molesta* cum dicit, *maiores* vocat eosdem illos quos in lib. I. *maiores natu* plene dixerat. Et Zeno Polemonis, qui quartus fuit à Platone ac postremus illorum omnium, discipulus fuit. Hæc Lambino ipsi, qui hic in Turnebum prope invecus est, puto satisfacere

potuisse, cujus paulo post, ubi pro in cognitione reponit incognito, correctio certe egregia est.

CAP. XXXVI. *Atque ita dicas necesse est*] Particulæ atque vim docuerunt veteres esse multiplicem. Donatus in Andriam Terentii ad illud. *Atque ipsis commentum placet*, ait atque valere tamen. Cur not hic veterem grammaticum tam doctum non sequamur, & nihil hic mutemus?

Utrum igitur nos impudentes] Sic legendum est hic: & sic infra dicet, *Uter nostrum sit, leviter ut dicam, verecundior*.

Velut illud ante] Non muto. *Ante* significat *illa ante esse quasita*. Sic infra dicet, *Sed paululum ante dicendum est*. Et in lib. IV. Tusc. disputationum, *Reperiam fortasse; sed illud ante: videsne, &c.*

Geometra provideant, qui omnia vobis, quæ describunt, probant] Lambini conjecturam non possum probare hic quidem, ut nobis pro vobis legendum sit: hoc est dicere, omnia Academicis, quæ describunt, probant. Cum is Academicus, qui hæc dicit, tam valde negat ibidem rationibus geometricis crediturum esse sapientem.

Extremitatem & quasi libramentum in quo nulla crassitudo sit] Ἐπιφάνειαν, quam superficiem vocat Plinius, vertit hic *extremitatem*, ut Aristoteles & Pythagorei πῆχυς, σῶματ' definirant, apertum: sed quasi *libramentum* quod addit, non item apertum. Librare esse æquare, hinc *Libratores & libramentum*

mentum, & ad libram, & ad libellam æqua & plana loca, notum: at extremitas plana, dices, id est, ἐπιφάνεια ἐπίπυδος, una extremitatis species est, cum aliæ duæ numerentur ~~ἐπιφάνεια~~ & μικτή, quæ in definitionem ἐπίπυδος, quod *libramentum* hic, in Timæo autem *planum* vertit, quî poterunt cadere? Ego tibi respondere hic aliud non possum, quam Ciceronem in eo secutum potius vetustiores philosophos esse, quam Euclidem Illi enim ἐπιφάνειαν, & ἐπίπυδον pro eodem accipiebant. Testatur etiam doctissimus Proclus ad illam definitionem Euclidis, Ἐπίπυδος ἐπιφάνεια ἐστίν, &c. Sic igitur Proclus, Τοῖς μὲν παλαιωτέροις τῶν φιλοσόφων ὅτι ἐδόκει τῆς ἐπιφανείας εἶδος ἦν τὸ ἐπίπυδον, ἀλλ' ὡς ταυτὸ, ἐκότερον παραλαμβάνειν, & quæ sequuntur: ubi philosophos illos appellat nominatim Platonem, & Aristotelem.

Lineamentum sine ulla latitudine carentem] Locus valde corruptus est in impressis libris, & in scriptis, de quibus aliquid audivimus: sed bene habet quod lineæ definitio, cujus istæ reliquæ tamen hic restant, non solum Græca ex Euclide, sed etiam Latina ex Varrone salva & integra est. Euclidis est tibi nota jam pridem. Varronis ex illa expressam habes apud Gellium lib. I. cap. xx. *Linea est longitudo quadam sine latitudine & altitudine.*

Si adjiciam iusjurandum, sapientemne priusquam Archimedes eo inspectante rationes omnes de-

scripserit eas] Bene correxerunt viri docti, quî *adigam* pro *adjiciam* reposuerunt: & librariis fuit facilius in eo peccare quod litteras C & G testati sunt veteres & sono & figura sic similes fuisse. At quod sequitur quomodo constare potest? Quærit an sapiens juraturus sit Solem majorem esse quam terram, etiam priusquam rationes illas geometricas, quibus id efficitur, audiverit. Id autem vix insanus fecerit; potius quæfierit ex Archimede ipso non stultissimus aliquis cum ex eo rationes eas audiverit, idem quod Diogenes ex illo, qui de rebus superis ac cœlestibus differeret, Ποταῖος ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ; quod etiam quam fit incertum, doctissimus Philo Judæus, si quis id quærit, exequitur pluribus in libro qui est inscriptus περὶ ὀνείρων. Sed huc revertamur. *Postquam* igitur hic à Cicerone scriptum esse, non *priusquam*, ne sapiens ipse jam, opinor, jurare dubitet. Hoc enim ait, Sapientem non juraturum Solem multis partibus majorem esse quam terram, ne tum quidem cum Archimedes rationes eas, quibus id efficitur, inspectante eo, descripserit. Hoc ita esse hæc verba quæ sequuntur, *Quod si rationibus geometricis non est crediturus*, ita planum faciunt, ut stulte faciam, si coner pluribus ostendere. Addam hic tamen; Idem error, æque gravis, atque æque apertus, nec magis à doctissimis hominibus notatus, quod sciam, hæsit in lib. II. de legibus non longe ab

ab initio, *Ut vestri Attici*, inquit, *priusquam Theseus eos demigrare ex agris & in astu se conferre iussit, & Sunii erant iidem, & Attici*. Id vel ex historia Thucydidis apparet esse plane falsum. Ex illis notis librariorum, & compendio scribendi, qui *p* aut *p* varie acciperent, videtur hic esse error. Hanc autem notam posuit in suis notis doctissimus, & patris atque avi persimilis, Aldus Manutius.

Quo potissimum sententia melius eligit disciplinam?] Qua sententia pro cuius sententia videatur hic fortasse durius. Deinde, ut sit non plane sapientis, non omnino tamen stulti est, sapientium consilio eligere disciplinam. Sane librarii titulum, quo utebantur pro litera *m*, sæpe omiserunt. Facile item fuit copulam & post ultimam syllabam verbi *eliget* non repetere. Indicant exempla, quæ subjunxit, quæ vel magis veterum Physicorum sententias singulares proponunt, quam universam disciplinam; eas igitur cum commemorasset, addidit ad extremum, *Quancunque vero sententiam probaverit &c.* Ubi *sententia* non de consilio in eligenda disciplina illorum Philosophorum, sed de eorum sententia ac disciplina ipsa aperte dicitur: *disciplinam* autem post *sententiam* explicandi amplificandive causa addidit, cum *sententia* idem valeret; ut in primo Academ. *Brutus*, inquit, *qui eandem sequitur sententiam quam tu &c.* Quas res ut Ci-

cero sumpserit è Theophrasti libro *ἡ φυσικὴ ἱστορία*, & convertit Græca in Latinum, operæ pretium sit videre apud Simplicium in lib. I. Physicorum Aristotelis.

CAP. XXXVII. *Cui sex reliquos consensisse primas ferunt* } Ut homines doctissimi corrigunt ac legatur *concessisse*, constet sententia, & ratio Latini sermonis, & mutatio est levis, adjecto titulo supra litteram *E* & littera *S* pro *C* posita, quarum litterarum similitudo apparet in multis libris: & de Græca *σύνμα* scribit Terentianus, *Credi &c potest quod σύνμα sit*. De similitudine autem Græcarum veterum & Latinarum litterarum scribit Plinius in lib. VII. veteres Græcas fuisse eandem pæne, quæ nunc sunt Latinæ &c. Hinc igitur extitit gravis error in libro III. de Oratore cap. 38. & varie correctus à doctissimis viris in verbis, *Ut ille sensus disertus, indigenitalis*; ubi ego nihil muto; tantum lego *Census* cum *C*, id est locuples, ut quidem exponit Asconius, cum *Censi*, inquit dicebantur, qui centum millia in professione detulissent: quoniam censum illum maximum fuisse constat, quando populi descriptio ex censu à Servio rege est primum instituta. Deinde *indigenitalis* est nobilis, qui *ἀθηναῖος*, quo nomine, ut *αθηναῖος* & *ἰθαγενής*, populus Atheniensis gloriari solet. Hæc autem tria verba poëtæ veteris ipse item in oratione pro Quintio his tribus exponit, *potentes, disertis, nobiles*.

nobiles &c. Et Varro apud Nonium verbo *sufflatus* sic; *Neque auro, aut genere, aut multiplici scientia sufflatus quarit Socratis vestigia.* Addam etiam ne quid te moretur eo loco, cum leges, *nomen* indigenitalis *novatum* sine conjunctione significat non compositione factum, sed potius declinatione; quod haud scio, an de nomine *antegenitalis*, quod est apud Plinium in lib. VII. cap. 53. & derivatione, ut grammatici loquuntur, ab *indigena*, *indigenitus* æque dici possit. Pronomen vero *ille* referendum ad poetam, & verbum *novavit* e proximo intelligendum est. Alter locus etiam est in 1. epistola lib. III. ad Q. fratrem qui in simili errore doctissimos item valde conturbavit, *Palæstra & Sylva viridicata*, ubi ego *viridi sata* scribam. *Sylva sata* quæ sit, satis docet unus locus Varronis ex lib. III. de re rustica cap. v. ut quæ viridis, item unus Plinii lib. XVI. cap. 33. Sed longior fui, dum tibi in exemplis illustribus ostendere volo, ut littera C & S librarii male interdum mutaverint. Nunc redeo ad verbum *Concessisse*, quod ut satis aptum hic sit, sicut doctissimis hominibus visum est; Ego tamen *Consensisse* non muto; quippe quod historiæ, quæ de ea re est apud Diogenem ex Callimacho in Thale, videtur aptius & commodius. Et quid magis conveniat cum elogio illo, quod recitatur in lib. II. de Finibus in extremo, *Uno ore exi plurimæ consentiunt gentes*

populi primarium fuisse virum. Quo verbo non minus utitur ipse in lib. de senectute de eodem Calatino, *In quem illud elogium unicum, plurimæ consentiunt gentes &c.*

Anaxagoras materiam infinitam, sed eas particulas similes inter se & minutas] In Victorianis est, *sed ex ea particulas*, non dicatur æque commode atque apud Plautum, *Etiamne habet nunc Casinagladium? habet sed duos*: & apud Ciceronem ipsum lib. V. epistolarum ad Atticum, epistola cujus initium est, *Te in Epiro &c.* Certum, inquit, *hominem sed mirifice abstinentem*: quibus in locis & similibus Donatus opinor interpretetur atque, ut interpretatur alicubi apud Terentium. Rem exponunt multi: Simplicius autem in Commentario lib. I. physicorum Aristotelis copiosissime.

Quod quædam animalis intelligentia per omnia ea permeet & transeat] In varia scriptura utrum sit hic verum verbum *permeet*, an *permanet*, ambiguum relinquit ipse Cicero: Si quidem *permeet*, hic ab eo scriptum est, Deum Zeno definit apud Plutarchum in libro de Placitis philosophorum primo cap. VII. Πνεῦμα διήκον δι' ὅλον τοῦ κόσμου. Cicero in hac definitione sic ad verbum expressa ut vides, διήκον vertit *quod permeet*. In lib. I. de Nat. Deorum in eadem definitione vertit *pertinens*. Deum, inquit, *rationem per omnem pertinentem naturam vi divinam esse affectam*

nam putat: quem locum eo libentius etiam adduxi, ut corrigas, cum leges illud *vi divinam*, & reponas *vi divina*, ut paulo post dicit, *vim divinam in ratione esse positam*. Hoc planum est. Eodem libro in definitione Neptuni sumpta item à Stoïcis, ut est apud Plutarchum in Iside, vertit idem *δῖνον* quod manet: & in lib. III. ejusdem operis eadem definitione vertit *pergens*. Certe *Permanet calor argentum*, *penetratque frigus* cum dicit Lucretius in lib. I. & Naso lib. IV. de Ponto, *Dum littera nostra recurrens Tot maria & terras permeat, annus abit*, satis docent utrumque verbum huic loco Ciceronis aptum esse. Cætera de vi propria verbi *manare* & *permanare* satis doceant te grammatici veteres, Pestus, Glossæ, Nonius, cæteri.

CAP. XXXVIII. *Quod nulla fuerit novo consilio inito*] Merito correxit Lambinus; & sic recte erat in Victorianis impressis antea. Hoc Epicureus Lucretius effert in lib. V. sic *Quidve novi potuit tanto post ante quietos Inlicere?* Tam impie videlicet de Dei providentia atque operibus & sentit & loquitur Epicurus, ut cæteri philosophi illi objiciant quod est in extremo lib. I. de nat. Deor. *Deos re tollere, oratione relinquere*.

Cur mortifera tam multa, perniciofa] Merito Lambino suspectum hoc fuit. Ego *perniciofa* post *mortifera* vix adducor ut credam à Cicerone additum:

etsi enim *perniciosum*, ut *perniciēs*, à nece est ductum; *mortifera* vel gravius in usu erat, ut hoc posterius minuendi potius quam augendi vim habere videatur: neque *πρωδύπρον* figuram, quam tribuit Homero Cicero, satis hic aptam puto. Fortasse additum fuerit ex ejus notatione qui velut *συνώνυμον* adscripserat.

Deum opere magno liberat] Non sequar hic Lambinum. *Opere* commodum est: repetit quod dixerat proxime, *Qui det isti Deo immunitatem magni quidem muneris*: utrumque nomen hic idem valet, *opus* & *munus*: ut in Timæo ad initium, *Quocirca*, inquit, *si is qui aliquod munus efficere molitur, eam speciem, quæ semper est eadem, intuebitur, atque eam sibi proponet exemplar, præclarum opus efficiat necesse est*. Sic *opus*, & *munus*, & *actionem ipsam* vocat in Catone majore cum dicit, *præclarum opus docere, instituire adolescentes*: ut Maro, *Famam extendere factis*, *Hoc virtutis opus*.

CAP. XXXIX. *Nec eo tamen aiunt Empirici notiora*] Hanc veram esse scripturam, ut erat in libris veteribus Lambini, docuerat Turnebus, & erat apertum è præmio Celsi Librorum de medicina, & è Galeno multis locis; qui ut mittam alios in hoc, qui est in libro *περὶ αἰσθησέων*, scribit *τῶν δ' Ἐμπειρικῶν μὴ δ' εὐρίσκειν τὴν ἀνατολίαν συγχωροῦντων* & quæ sequuntur.

Nonne etiam dicitis esse è regione

gione nobis, è contraria parte terra, qui adversis vestigiis] Nonius qui profert hunc locum ubi exponit è regione satis confirmat, quæ verba hic superesse Lambinus putat, ea esse Ciceronis, neque spatium, quod hic inane ab illo relictum est, relinqui debuisse. Malo tamen è contraria parte terra, ut est in libris Ciceronis, quam ut habet Nonius in contraria parte terra, ut sit eadem formula nictum qua è regione, sitque ἀντίποδες illa, qua tam sæpe hic scriptor utitur Antipodas autem, quos hic describit Cicero, Pythagoram scribit in ipso vita Diogenes esse dixisse: & tamen idem ait Platonem primum ἀντίποδας appellasse; quos æquè audenter appellat in Glossis veteribus *adversipedes* quidam poëta Latinus. Doctissimus Alexander qui vixit Septimii Severi tempore, fuitque ejus Imperatoris familiaris, auctor est in Commentariis in lib. I. *Μετεωρολογικῶν* Aristotelis, ne sua quidem ætate an essent ulli antipodes potuisse sciri, sed doctos homines, eos esse, e ratione cœli conjecisse. Hic Ciceronis Academicus ait esse, qui, cum de illis disputantes audiunt Stoicos, desipere eos arbitrentur. Plutarchus in libro qui est περὶ τοῦ ἰμφανομένου ἀστρούτου τῆς κύκλου τῆς σελήνης, Pharnacem pronuntiare facit, quæ de illis dicantur, portenta esse. Ea Lucretius irridet in lib. I. Geographus nobilis dubitare se dicit, an sint ulli, Pomponius Mela. Quid

tu iis facias qui sunt nuper in Augustinum atque in Theologos prope investi, quod is homo Theologus Antipodas istiusmodi ullos esse negaverit. In quo abesse non potest, quin aut odio Augustini proprio, quanti viri! aut communi Theologorum teherantur; aut de tantis scriptoribus illis, à quibus Augustinus acceperat, isti ne fando quidem inaudivissem. Et enim in eo venditare sese, quod avorum nostrorum memoria primum est in ea loca perventum; eaque sunt hodie eorum beneficio notissima; hoc ne librariolis quidem liceat, quorum tabernæ earum regionum descriptionibus ac tabellis pictis refertæ sunt.

Nicetas Syracusus] Correxit Turnebus ex Diogene. Hunc *Hicetam* memorat etiam Aristoteles in libris de cœlo, & Plutarchus lib. IV. de placitis philosophorum, & alii. In Græca scriptura errari non poterat: apud Latinos autem apparet, ut supra dixi, in litteris *H* & *N* quam facile peccatum sit.

Ego ne vobis quidem tantum] Sic erat equidem in omnibus etiam, quos ego vidi libris. Lambinus corrigit; & pro nobis reponit *ne bis*; verum corrigi debuit hoc ex verbis Epicuri, quæ Cicero hic vertit. Ea sunt in illius epistola ad Pythoclem; τὸ ὃ μέγιστον ἡλίου τε ἔστιν τοῦ λοιπῶν ἄστρον κατὰ μὲν τὸ πρὸς ἡμᾶς τηλικούτων ἐστὶν ἡλίκεον ὅποιον φαίνεται· ubi κατὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς dicit Epicurus, ut Aristoteles πρότερον πρὸς ἡμᾶς, & πρότερον ἡμῶν

ἢ οὐκ dicere solet promiscue. Res jam aperta. Cicero scripsit *Egone? nobis quidem tantum*: nihil potuit aptius: nec tamen non valde eleganter Lucretius hoc idem in lib. V. *Nec nimio solis rota major, nec minor ardor, Esse potest, nostris quam sensibus esse videtur.*

An ut Xenocrates mens nullo corpore] Idem in libro I. ad Varronem est *natura expers corporis*. Non est igitur vitium in hac scriptura. Morari tamen potuit lectorem non indiligentem, quod Aristoteles, à quo in primo de animo hæc definitio Xenocratis ponitur, ψυχὴ ἀειθερὴς ἰαυτὸν κινεῖν, cum in eam definitionem tam sollicite inquirat, atque omnes prope syllabas excutiat, nusquam animum mentem sine corpore ab illo definiri dicit, tantum ἀειθερὸν interpretatur *μενάδα* quæ sit ipsi ἀμεινὴς & πύρρη. Sed apud Plutarchum in lib. I. de Placitis hoc amplius, Pythagoras *μενάδα* ait esse νοῦν. Et item in II. Pythagoram ipsum ait idem ἀειθερὸν nomine νοῦν intelligi voluisse. Pythagoreos autem Plato & Xenocrates in plerisque secuti sunt, ut Cicero si non verba ipsa Xenocratis hic, at sententiam certe expresserit. *Xenocrates* vero quod est hic in libris impressis in recto casu, ego non mutem, cum tam sit facile, tamque usitatum aliquod verbum ἢ ἀναλόγως subaudire.

Nam utraque in parte multa dicuntur] Bene correxit Lambinus, sic enim solet exprimere Cicero, quod Plato in Phædro ἐν ἀμφοτέρω dixit: Ipse in O-

ratore in contrarias partes hoc dicit. Utrumque ut alii. Sic Chrysippus εἰς ἐκάτερον λέγειν, & εἰς τὰναντία λέγειν, ex consuetudine Academicorum apud Plutarchum in libro de Stoicorum repugnantibus. Non ausim tamen mutare: possit enim dici atque intelligi, ut in primo Academicorum, *Cum paria contrariis in partibus momenta rationum invenerentur.*

CAP. XL. *Cum ita completa & conferta sint omnia, ut & quod movebitur corporum cedat, & qua quidque cesserit, aliud illico subsequatur*] In loco sic obscuro videatur quidem aliquid deesse: tamen si vox *corporum* non post verbum *movebitur*, sed post *conferta* posita sit, nihil hic magnopere requiram amplius; ut dicatur idem atque in lib. I. de nat. Deorum, *Nihil est enim quod vacet corpore*: quod ipse vertit è Timæo Platonis, *Κενὸν δ' αὐτῶν ὑπάρχει οὐδέν*. Et sic *movebitur* idem quod *pelletur* (quamquam ne *movebitur* quidem in significatione usitatioe sua sit incommodum) ab alio videlicet. Quod si cui id videbitur durius, & si nulla transpositione facta malit suspicari pro *corporum cedat* legendum, repetito nomine, *corpore corpus cedat*, ut sæpe in similibus repetitionibus peccatum est, non improbem conjecturam, quia sit apta rei, quæ exponitur: de qua certe possum affirmare. Verumtamen & ab eruditissimi Lambini variis emendationibus hic quidem, & ab istis conjecturis longe sit & tutius & verius

rius abstinere, & à libris minime recedere, ut quod corporum recte dicatur pro quicquid corporum: sicut quod roboris apud Livium in lib. xxvii. ubi is de Salapianis ita loquitur, *Custodias vigiliisq; in eam noctem intentius instruunt; circa portam, qua venturum hostem rebantur, quod roboris in presidio erat, opponunt. Quod roboris dicit pro quicquid roboris aut quodcumque roboris.* Quo modo & in Divinatione ad illa verba *Sicilia tota, si una voce loqueretur, hoc diceret? Quod auri, quod argenti &c.* Alconius interpretatur quicquid auri &c. Sic in epist. Pompeii ad Coss. quam legimus lib. VIII. Epistolat. ad Atticum, cum dixisset, *Vos hortor ut quodcumque militum contrahere poteritis contrahatis &c.* pro illo quodcumque militum subiecit statim quod militum, cum dicit, *Ego ad P. Lupum & C. Coponium pratores misi, ut se nobis conjungerent, & militum quod haberent ad nos deducerent &c.* Ut ea duo quod & quodcumque promiscue dici nemo profecto dubitet: & sic in similibus multis exemplis recte accipiuntur. Exponitur autem hic aperte ἀντιπρὸς quæ dicitur à Græcis; ea est cum corpori cedenti succedit corpus. Id maxime apparet in aëre, qui & cedit corporibus, & succedit in eorum locum; & in aqua, ut etiam scribit Lucretius in libro primo, *Cedere squamigeris latices nitentibus aiunt, Et liquidas aperire vias, quia post loca pisces Linguant, quo possint cedentes con-*

fluere unda. Pluribus exponi Aristoteles in lib. IV. physicorum, Plutarchus in quæstionibus Platoniceis, ut Platonem ipsum hic mittam, & cæteros. Sed ex una definitione sive descriptione Simplicii, ut est in Commentario in lib. VIII. Aristotelis, quid id sit omne satis intelligitur, ἡ ἀντιπρὸς τὸν ὅταν ἐξωδουμένου πρὸς σώματ' ἰσὺ σώματ', ἀντιπρὸς γένεταί τ' ὅταν, καὶ τὸ μὴ ἐξωδῆσαν ἐν τῷ τοῦ ἐξωδῆσαι εἴη τῶν, τὸ δ' ἐξωδῆσαι τὸ ἀποσπῆσαι ἐξωδῆσαι, καὶ ἐκείνο τὸ ἐχόμενον, ὅταν πλείονα ἢ, ἕως ἂν τὸ ἐχόμενον ἐν τῷ τῶν γένεταί τῷ πρώτῳ ἐξωδῆσαι. Videas ipse ut ea hic à Ciccone expressa sint.

CAP. XLI. *Solis autem magnitudo &c.*] Non ausim hic addere, ut Paulus Manutius olim, cujus conjecturam certam esse Lambinus putat, hæc tria verba, *quam obscura est;* cum præferim ne illa quidem accessione facta consent cætera. Hoc spero, me, cum à libris Urfini veteribus, & ab impressis à Badio olim, & à Victorianis sumpsero vos ergo pro vos vero; tum à libris Badianis eisdem huic pro hinc; à me autem hæc tria verba *hoc permenſi refertis* addititia esse atque esse explicationem horum trium huic *vestra mensura*, facturum ut locus omnis plane emendatus sit. Sic igitur legam atque distinguam, *Solis autem magnitudo (ipse enim hic radiatus me intueri videtur, ac monet, ut crebro faciam mentionem sui) vos ergo hujus magnitudinem quasi Decempeda: huic* enim

enim me quasi malus architectus mensura vestra nego ego credere. Dubium est uter nostrum sit, leviter ut dicam, verecundior? Vos cum dicit, Posidonium ex omnibus Stoicis puto significari maxime, qui & summus Mathematicus fuit, & de illius & Eratosthenis mensuris Solis Macrobius in somnium Scipionis scribit hæc, *Eratosthenes in libris dimensionum sic ait: Mensura terra septies & vicies multiplicata mensuram Solis efficit. Posidonius dicit multo multoque sapius solis spatium efficere.* Jam vox ergo post longam parenthesis hic est commodissima. Deinde quasi *Decempeda*, etsi præcise, non ideo tamen minus commode dicitur. Dicatur plenius equidem, si sint illa addita *permensi refertis*; sed nec pronomen hoc illis additum ferri hic potest; & illa duo ferri alioqui ut possint, certe in loco addita non sunt, Tum particula *enim* post pronomen huic affirmantis adverbium est; ut in multis exemplis eam vim ejus esse ante demonstratum est. Postremo addit se quasi malum architectum ei mensuræ non credere. *Architectum* dicit, ut dixerat *Decempeda*; qua mensura architecti multum solerent uti. In oratione pro Milone conjunxit. *Qui*, inquit, *cum Architectis & decempedis villas multorum hortosque peragabat.* Malum vero dicit *Architectum*, ut alibi *Malum poetam*, ut Homerus κακὸς ἠνιόχους, id est, ἀτυχούς, ἀνπισήμους, ut contra *Bonus gubernator* supra dictus

est in hoc libro, & *sutor bonus* ab Horatio, qui ut etiam σφός dicatur à Græcis, docet Aristoteles ad Nicomachum lib. VI. & dixerat Plato Theæteto, Ἄνθρωποι ἐπισήμονες ταῦτα καὶ σφοί. Itaque malum architectum, id est, imperitum se dicit, ut Socrates de se detrahare solitus est; ut minus mirum sit, si mensuris ac rationibus ejusmodi non sit crediturus.

Erigimur, elatiores fieri videmur] Lambinus testatur in libro vetere esse *altiores*: etiam locum habere hic potest: & sic in lib. II. de Finibus: *Tu ipse gloriari mihi videbare, ut altior fieres*, &c. Platonis est in lib. VI. de Rep. quem ad locum videtur hic Cicero respexisse, Ἐπὶ τούτων ὑψηλὴν ἐταίρειν αὐτὴν. Utrumque est in his Græcis. Nam & ὑψηλὸν est *altum*, & ἐξύρειν αὐτὴν est *efferre* se atque erigere. Malim tamen hic *elatiores*, quod *elatio* pro Græco ἐπαρσις etiam in definitione lætitiæ animi inaniter exultantis ponitur in lib. IV. Tusculan. Disputationum.

CAP. XLII *Quod is Eretrius fuit*] Sæpe peccatum est ob similitudinem litterarum *A* & *V*. Hic legendum esse *Eretrius* satis docet una Stephani de urbibus Epitoma: ut *Eretriaci* dicuntur forma nominum possessivorum; ut Κορινθίαις eidem Stephano. Sed quod ait illos eas res uberius quam veteres explicasse, hoc eo dicit, quod illi veteres magis in physicis occupabantur; quippe qui physici omnes ante Socratem appellati

pellati sint. Deinde pronomen hos ad Eretriacos est referendum, ut pronomen illos ad Aristonem & Pyrrhonem. Hoc si cui minus credibile videtur, quod Aristonis & Pyrrhonis jampridem esset explosa sententia, ut in procemio librorum de Officiis legisti olim; is mirari desinet, quod dicat illos à Stoïcis contemni non oportere, cum videat in IV. lib. de Finibus, quam multa sint Stoïcis cum Aristone & Pyrrhone communia.

Quæ ἀναδὴν nominantur] Ἀνάδεια quod legisse testatur in libro scripto Lambinus, rectum est. Atque in hoc conveniebat Pyrrhoni cum Stoïcis, qui ut illud usurparint satis docet unus Gellius in lib. XII. cap. 10. Hoc tamen inter illos differebat, quod Pyrrho hunc bonorum finem esse volebat, Stoïci non item. De quo Pyrrhonis sine pluribus disserunt in Pyrrhone Diogenes & Sextus.

Et Aristoteles ejusque amici nunc proxime videntur accedere] Una conjectura ductus scribendum censebam huc pro nunc: neque enim ferri posse, siquis tribueret plus auctoritatis illis qui tum essent, Peripateticis, quam Theophrasto discipulo Aristotelis; quem scholæ ille quasi hæredem reliquisset, quem Cicero ad initium lib. IV. de Finibus, ubi ut hic de summo bono disputat, unum de Peripateticis omnibus adjungit Aristoteli comitem his ipsis verbis, *Existimo, inquam, Cato, veteres illos Platonis auditores Speusippum, Aristotelem, Xenocra-*

tem, deinde eorum Polemonem, Theophrastum satis & copiose & eleganter habuisse constitutam disciplinam. In lib. vero V. ejusdem operis hoc amplius, cum in eadem sententia exponenda Aristoteli Nicomachum filium & Theophrastum disciplinæ socios solos addidisset, subjungit, *Simus igitur contenti his. Namque horum posterius meliores illi quidem. quam reliquarum philosophi disciplinarum, sed ita degenerarunt, ut ipsi ex se nati esse videantur.* Postea incidi in notas Ursini qui testatur sic legi in libris scriptis, ut conjeceram: quod eo valet etiam, ut magis appareat N & H similitudo librariorum quam sæpe deceperit: neque titulum, pro littera N scribi solitum, addere vel demere illis minus usitatum fuit.

CAP. XLIII. *Germanissimus Stoïcus*] Budæus Stoïcis legit atque explicat in Commentariis linguæ Græcæ, & sic fere omnes habent impressi libri, quos vidi. Puto hoc tribuisse plures tanti viri auctoritati, quem Stoïcus legendum esse admonere debuit ipse Cicero; cum hoc idem repeteret atque interpretaretur infra sic, *Ille noster est plane, ut supra dixi, Stoïcus perpauca balbutiens.* Non igitur germanus est hic, ut vir summus cum præ studio non satis attendit interpretatur, ἀδελφός, id est *similis*. sed γνήσιος, id est *verus*, ut sit *germanissimus Stoïcus* non *similis*. aut *simillimus*, sed *verus*, & ut dicitur purus putus Stoïcus: atque ut Cicero explicat *plane Stoïcus.*

Huc

Huc si quis velit adjungat, quod ait Sextus de hoc Antiocho dici solitum à Græcis, in Academia eum Stoïca philosophari. In qua significatione legisti in lib. III. de Offic. *Sed nos veri juris germanaque justitia solidam atque expressam effigiem nullam habemus.* Et sic utitur in locis aliis pæne infinitis.

Non potest igitur uterque sapiens esse, quoniam tantopere dissentiunt; sed alter si Polemoneus] Locus molestus hic mihi valde fuit, distinctionis vitio maxime. Nimis enim concise dicatur & nove *sed alter* pro *fac esse alterum*, quomodo id accipi debere certum est. Ne te mover, *set* pro *sit* vides quam sit facile scribere: at conjunctionem *sed* non solum per *d* sed etiam per *t* scribi solitam, ut de adverbio *haud* supra demonstratum est, docent & libri & scriptores veteres. Velius Longus, *sed*, inquit, *quamvis legem grammaticorum per t litteram dicatur, nescio quomodo tamen obrepsit auribus nostris: ut d litteram sonet.* Charisius tamen *sed* cum *d* mavult ideo scribi, quod *sedum*, unde hoc factum sit, antiqui dixerint. Ego igitur pro illo *set* legam *sit*, & locum omnem distinguam ita, *Non potest igitur uterque sapiens esse, quoniam tantopere dissentiunt: sit alter. Si Polemonius, peccat Stoicus rei falsa assentiens. Vos quidem nihil dicitis à sapiente tam alienum esse. Sin vera sunt Zenonis &c. Sententia certe optima nemo neget, ut item verbum sit in ejus-*

modi concessionibus optime solere dici vidisti supra, *Sed sit sane ingenio divino: & inferius altera ab hac pagina, Sit ita sane.* Diomedes in lib. I. de Grammatica recitat ex oratione pro Milone, *Sit ita factum*, quod interpretatur, *Credite ita factum, cum non sit:* atque eam affirmationem esse quæ altercationis tollendæ causâ sub simulatione confessionis inducitur. Sed in II. libro de Finibus, *Sit ista in Græcorum levitate perversitas, qui maledictis insectantur eos, à quibus de veritate dissentiunt*, viderit Diomedes, ut sit tantum simulata, non etiam vera confessio.

Hic igitur neutri assentiens si nunquam uter est prudentior?] Hic nihil pæne addendum aut detrahendum censeo: tantum litteram *S* censeo male esse repetitam ex fine participii *assentiens*, ut *i* adjectam illi è simili ductu litteræ sequentis. Ergo sic scriptum hic fuisse non dubitem, *Hic igitur neutri assentiens num quam uter est prudentior? Uter erit simplex pro composito uterque, aut uterque, non aliter ac citat ex edicto Prætoris Verris in lib. I. accusationis, Inter aratorem & decumanum si uter velit edicit se recuperatores daturum.* Et post paulo, *Si uter volet, recuperatores dabo.* Et paulo etiam post, *Sed utrum ita scripsit: Si uter volet, an si decumanus volet?* Quare in Pandectis illis Florentinis, quod scriptum est ex Paulo in titulo de Divortiis & repudiis, *Dirimitur matrimonium*

nium divorcio, morte, captivitate, vel alia contingente servitute utrius eorum, nihil est quod homines docti rejiciant: ut neque in lege 34. tit. de Obligat. & actionib. in verbis, *Ideo possunt ultra competere*, quod est in Pandectis illis nobilibus, scriptor earum necesse habuit utraque pro utra in margine scribere: non magis quam in lege 10. tit. de Gradib. & Affinib. nemo correxit, *Erunt autem pater matervē ejusdem, fratresque & sorores utrius eorum propius sobrini*. Aut eadem lege, *Fratribusque & sororibus utrius eorum propius sobrinis &c.*

Nonne indicat non posse illa probanda esse sapienti?] Mutant hoc viri docti. Ego mutare non ausim: potius verbum esse accipiam pro *videri*, ut Donatus in illis Hecyræ, *Quod post me minus fecisse satius sit*, ait sit positum esse pro *videatur*. Sic in oratione pro Cæcina, ubi in aliis libris legebatur *Injuriarum delictum esse*, pro quo ego scribo *in jure parum dejectum esse*; esse est *videri*, auctore Donato, quod alibi valere dici auctore Prisciano antea demonstravi.

Distrabor; tum hoc mihi probabilius videtur, tum illud] Etiam hoc viri docti corrigunt. Qui legi volunt *cum hoc, tum illud*, videntur mihi non solum à sententia longius, sed etiam à verbis Academici recedere. Non enim hæ duæ particulæ valent hic id quod Græcæ duæ illæ τε & καί, quas alibi *cum & tum* vertit Cicero: sed hic *tum*

adverbium est idem utrobique significans, quod modo supra dixit eadem sententia; *Neque vero tibi modo hoc modo illud probabilius videtur*: & alibi, *Qui non tum hoc, tum illud*. *Aperita res.*

Quid illud? in quibus consentiunt. num pro veris probare possumus?] Ita est impressum in omnibus libris quos vidi, neque ego non probō. *Quid illud?* ita præcise est dictum, ut facile tamen intelligatur è proximo verbum *puto* aut *putem*. Deinde antecedens relativi quibus item subaudiatur *ea* vel *illa*, quæ est Latinis æque pæna ac Græcis usitata defectio.

CAP. XLIV. *Nec si patria deleatur, non doleat*] Grammaticorum decretum est, duas negationes affirmare iu lingua Latina. Hoc semper verum non esse docuit etiam Nonius ex Varrone; & Budæus noster in suis commentariis linguæ Græcæ exemplis è Cicerone pluribus, quibus addi possunt infinita alia; quare nihil hic muto.

CAP. XLV. *Vos autem mihi veremini*] Aliquis putet pronomen *Mibi* hic vacare, ut interdum fieri docuit è Cicerone Servius ad hæc verba lib. III. *Æneid. Ecce tibi Ausonia tellus*. Et frequens est & Græcis & Latinis hic illius usus; sed quia sequitur *Ne labor*, tutius fuerit ita illud accipere, ut cum *simere alicui* dicimur.

Labor ut assentiar Epicuro] Bona est hic emendatio Lambini. Hoc unum addendum fuit, interrogationis nota; atque ita distinguendum

distinguendum fuit, *Labor ut Calliphontem* Iambinus *Calliphontem* legi vult, nihil necesse est. Utrumque usurpatum est; ut quem Ctesiphontem hic Cicero appellare solet, Ctesiphontem videmus declinatum à Terentio, ut alia exempla mittam. Et Priscianus docet, ut in multis ejus formæ Græcis nominibus Græcam declinationem Latini interdum servare soliti sint: ex qua consuetudine Cicero dicat in Verrem, *Quid in Leonte Macharensi*, & alia, quæ notavit Charisius. Nihil igitur hic restet, nisi hæc verba *Possẽ esse medius* faciant ut te admoneam in lib. de Fato, his verbis, *Mibi quidem videtur Chrysippus, tanquam arbiter honorarius, medium se ferre voluisse*, quasi proverbio dici; quod eisdem verbis exprimat Plutarchus in lib. 1. *συμμοστικῶν* cap. 2. *Ἐφ' ὧν ἐγὼ διαίτην ἔχημεν, ἡ κατὰς, βαδίζοντες διαίτην*. Possim alia afferre his similia, sed nihil apertius quam sine injuria posse moveri. Hoc eo dixi, quod doctissimus Victorius *medium ferire* legi vult pro *medium se ferre*; quem sequitur etiam Iambinus; quasi non diceretur Latine *se ferre* pro *incedere*; aut sit in Virgilio reprehendendum in lib. II. de Camilla, *Captivo ut se ferret in auro*.

Possũ esse medius, ut quoniam Aristippus, quasi animum nullum habeamus, corpus solum tuetur; Zeno, quasi corporis sumus expertes, animum solum complectitur, ut Calliphontem sequar: cujus quidem sententiam Carneades &c] Merito opinor visa Lambino est inanis particula *ut* ante *Calliphontem* post alterum *ut* quod erat ante verbum *quoniam*: etsi videndum an reperatur quasi verbis aliquot interjectis aliud declarantibus, ut in procæmio librorum de re Rustica Varro, *Et non solum*, inquit, *ut ipse quoad vitam quid fieri oporteat ut te moneam, sed etiam post mortem*. Nihil est hic quidem cum quo ea particula cohærere possit: in his Ciceronis verbis nihil post parenthesim repeti potuisset, quæ nulla hic est: sed in sequentibus hæc, quæ notata non est, notari distinguique debuit sic (*Cujus quidem sententiam Carneades ita studiose defendebat, ut eam probare etiam videretur, quanquam Clitomachus affirmabat nunquam se intelligere potuisse quid Carneadi probaretur*.) Hoc ostendit particula *sed*, quæ post eam parenthesim ad Calliphontem, aut finem Calliphontis, quod hic æque conveniebat, animum legentis revocat. Nam quod pro

CAP. XLVII. Num minus hac invidiose dicuntur] Lego vel ex libris Victorianis vel ex libris Car. Stephani, *Num minus hac invidiose dicuntur, nec tamen minus eleganter? Illa subtilius*.

Dixerat superius, *Quid me igitur Luculle in invidiam & tanquam in concionem vocas?* Deinde ipse referebat contra illum & in Stoicos concionem se multo magis incitaturum, cum paradoxa illa Stoicorum proferret: *Expromam*, inquit, *primum illa invidiosa; quod eos omnes, qui in concione stabunt, exules, servos, insanos esse dicatis*, &c. Quibus omnibus quaerit ex Lucullo, num minus hæc invidiosa sint, quam quæ is Academicis objecerit.

CAP. XLVIII, *Quod comprehendendi, & percipi possit: per ἐποχὴν illam omnium rerum comprobans*] Locus, ait Urfinus, stella notatus corrigi potest, si pro *per* legatur *semper*. Mihi non videtur posse; quorsum enim dixerit hujus Carneadeæ sententiæ auctor Carneades ipse ἀδυνατον ἄνθρωπον ὄντα καὶ ἀπάτων ἐπέχειν; quæ ejus verba refert Numenius apud Eusebium in eo, quem sæpe citavi, libro XIV. Hoc valet idem ac si dicat *nefas* esse homini semper ἐποχὴν comprobare: quæ verbis Carneadis hic Cicero sine dubio respicit. Turnebus, qui in lib. XVI. adversariorum illa quoque verba recitat, contra atque Urfinus pro *per* legit *nec*. Næc hoc quidem satis probabile sit: cum enim dicit non posse ἐπὶ ἐποχὴν illum comprobare de omnibus, satis posse de quibusdam significat: quare hoc dixit de Carneade supra, *Et illud dabat assentiri aliquando*, hoc est dicere, ἐπὶ ἐποχὴν non comprobare aliquando. Nihil am-

plius. Quod tamen postea Cicero dixit se magis disputatum à Carneade, quam probatum, Clitomacho credere; quæras hic, Tu igitur quid censes? Sane in loco ejus stellæ, ubi una syllaba *per* integra reliqua est, censeo scribendum *nec semper*. Constat ex his, quæ dixi: & libri impressi à Badio olim vide quam prope absint, in quibus pro hoc *nec semper* est impressum *vehementer* sine litura, ut non putem fore, qui quidem Ciceronis credat verbis, qui hac scriptura plenius aut verius quicquam desideret.

Sed tibi quid tandem videtur Hortensi? Tum ille ridens, Tollendum] Depravatius est hoc meo judicio, quam doctissimi homines existimant, qui legi volunt *tollendam*, ut ad ἐποχὴν referant. At ἐποχὴν nec Carneades tollebat; tantum dabat aliquando sapientem assentiri; quod illum Cicero magis disputasse, quam sensisse, ut vidisti, existimat. Et Carneadis doctor, auctor hujus Academicæ Arcefilas, sic ἐποχὴν constituerat, ut Plutarchus scribat, ne illos quidem, qui tam multa contra scripserint, illam movere potuissent; nedum Carneades moverit. Hæc sunt illius verba in Colotem, *Τὴν ὅτι πρὸς πάντων ἐποχὴν οὐδ' οἱ πολλὰ πραγματιστὰς ἀμφοῖ, καὶ κατείναντες εἰς τοῦτο συγγραμμά, καὶ λόγους ἐκίνησαν*. Itaque ea Academicæ propria sententia hic dicitur, defenditurque à Cicerone & constantissime & accuratissime. Cum is igitur, *Teneo te*, dicit; & *ista est Academia propria*

propria sententia, ostendit se Hortensium, qui initio disputationis fuerat partium Antiochi, ad hanc sententiam traduxisse. Itaque respondet ille ridens *tollendum*, ut *assensum* videatur hic omnino deesse, id est, contra quam illi legunt retinendam esse *ἰσχυρῶς*. Profecto quidvis addere liceat potius quam sic aperte secum pugnantia defendere. Quod si *tollendam* legere malimus, (in quo item librarii facile peccatum fit, quia littera

V inversa est *A*, ut describitur à Terentiano litteræ Lambda similis) certe negatio hic prætermissa sit, ut in multis aliis locis est vel prætermissa temere, vel adjecta; & sit *non tollendam*, videlicet *ἰσχυρῶς*, de qua hæc omnis disputatio est. Hoc sit vel facilius, nihil mutata sententia; quæ sententia certe ita vera certaue est, ut ut in verbo peccatum sit, ut nihil hic apertius esse videatur.

INDEX RERUM.

Simplex numerus paginas denotat Academicorum, litera vero *n* præfixa notas indicat.

- A**CADEMIA & Lyceum
gymnasia Athenis 24.
Academia vetus & nova
12, 19, 58, 59.
Academici & Peripatetici à Platone 23, 85. An contra Academicos disputandum 89.
Eorum pertinacia 91. dogmata 27, seqq. ii ac Peripatetici quondam iidem 30.
Eorum ratio 73, seqq.
- Accius 16.
Adigere iuramentum n. 212.
Adensus esse ipsos sensus dicunt Stoici 301.
Aelius (L.) 13.
Aeschines Carneadis discipulus n. 89.
Aeschylus 17.
Africanus (P.) 70, 82, 86.
Albinus (A.) Græce scripsit historiam *ib.* 49.
Alcmaeo 132, 177, 179.
Alexinus 159.
Amasianus 8, 9.
Amare viros ante nativitatem nostram natos dici possumus n. 56.
Anaxagoras 56, 83, 155, 191, 216. cur nivem nigram dixerit n. 155.
Anaximander 215.
Anaximenes 215.
Andromacha cantus 95.
Animum Mundi (quem appellant Deum) necessitatem 39.
fatum, fortunam 40.
Antiochus 18, 19, 54, 69, 77, 78, 79, 92, 104, 128, 141, 144, 150, 189, 193, 203, 204, 206, 240, 242, 244, 244, 249, 255, 257. Ejus liber sossus inscriptus 80.
Academicos gloriæ causa reliquit n. 151. germanus fere Stoicus 148, 151. n. 242.
Antiopa cantus 95.
Antipater 90, 104, 203, 256.
Antipodes 227.
Aperire vias n. 53.
Aqua, ex ea constare omnia dicit Thales 215.
Arcefilas 45, 55, 56, 59, 81, 84, 85, 87, 139, 141, 147, 161, 162. Ejus opiniones 56, seqq. cur cum Zenone disputarit n. 54.
Archidemus 256.
Archimedes 211.
Ἀρχὴν & συνθεσιν interdum miscet, interdum distinguunt auctores n. 35.
Aristippus 240, 251, 251.
Aristo 80, 229, 239.
Aristoteles 17, 24, 205, 248, 249. abundantia ingenii præstabat 26. Ideas Platonis labefactavit 43. aureum orationis flumen fundit 221.
in

INDEX RERUM.

395

in philosophia prope singularis 242.
Aristus Antiochi frater 18, 80.
Atticus 4, 6, 20, 26, 43.
Avianus 168.
Axioma est quasi effatum 185.

B.

Brutus

18.

C.

Callipho 240, 252.
Carneades 59, 81, 87, 104, 111, 139, 147, 163, 176, 183, 189, 194, 202, 203, 241, 249, 249, 252. quamdiu vixerit n. 88. rerum omnium *ἐπεὶ* non probabat n. 261.
Cassius (L.) 82.
Cato (M.) Græcas literas in senectute didicit 70.
Catulus 80, 91, 258, 260, 262.
Censorinus (L.) cum M. Manilio consul 194.
Charmadas 88.
Cimmerii 142.
Cleantes 156. ejus Deus 233.
Clitomachus 79, 88, 163, 190, 194, 202, 249, 252.
Columbæ collum 94, 164.
Contemplatio Naturæ est animæ pabulum 234.
Cotta (C.) 173.
Crantor 45. ejus liber de luctu 247.
Crassus & Scævola, fratres n. 82.
Crates 45.
Chrysippus 156, 250, 252, 255. fulcire putatur porticum Stoicorum 159. sibi respondens pro sensibus, in-

ferior fuit 175, 176. ei placet, cum gradatim interrogetur, quiescere 182.
Cyrenaici 96, 160, 240, 254.

D.

Dardanus 151.
Dare pro dicere n. 17.
Democritus 9, 56, 83, 109, 135, 136, 155, 223 ejus dogmata 230.
Demosthenes 17.
Derogare fidem n. 114.
Dialectica quid valet 180.
Dialecticam totam Epicurus ridet & contemnit 187.
Dialogi philosophici quales n. 2.
Dicæarcho animus nullus videtur 229.
Dio 80.
Diodorus 159, 240, 255.
Diogenes Stoicus 249.
Dionysius Heracleotes 153.
Divinationem nullam esse arbitratur Cicero 232.
Domestica & bellica opponuntur n. 15.

E.

Empedocles 56, 83, 157, 218.
Empirici 225.
Ennius 16, 131, 177.
Epicurus 94, 124, 170, 198, 251, 254. Democritum sequitur 9. bonum negat se scire sine voluptatibus sensum moventibus 12. sensus veraces dicit 166, 192. de voluptatibus cum Cyrenæicis non consentit 240. Logicam spernit n. 187.
Evander 187.
Euclides

Euclides Megareus 238. bationum 49.
 Euripides 17, 178. *Interrogatio* pro rationis conclu-
 sione n. 299.

F.

Fannius 86.
 Flaminius (C.) 82.
 Fines bonorum varii memoran-
 tur 238, seqq.

G.

Galba (Set.) 131.
 Gallinarii Deliaci 137, 174.
 Geminus vide Servilius 176.
 Geometrae se non persuadere
 sed cogere profitentur 210.
 Gerundia in *di* casum geniti-
 vum post se recipiunt n. 236.
 Gracchus (Tib.) 83, 85.
 Gracia pro Græcis n. 18.

H.

Hegesinus 87.
 Heraclitus 218. Tyrius 79,
 80.
Heres pro successore n. 24.
 Herillus 237.
 Hermachus 188.
 Hicetas Syracosius 227.
 Hieronymus 240.
 Hortensius 76, 77, 78, 103,
 141, 143, 258, 260, 261.
 Hyperides 17

I.

Iliona 177.
Incitatus furore n. 179.
Indocilis, inartificialis n. 65, 66.
 Initia Mathematicorum quæ n.
 219.
 Intemperantiam immoderatam
 esse matrem omnium pertur-

L.

Lacydes 87.
Laudatio quid n. 15.
 Leucippus 218.
 Lucullus 76, 77, 78, 143, &c.
 Ejus laus & res gestæ 60,
 seqq. Senex obit n. 63.
 Lycurgus 248.
 Lyfippus 174.

M.

Maniana quæ n. 153.
 Marcellus (M) 249.
 Marius (C.) 83.
 Materia est infinite divisibilis
 38.
Medium officium quid n. 48.
 Megarici 238.
 Melanthius Rhodius 88.
 Melissus 218.
 Memoria quid 199.
 Hortensii verborum tenax,
 66.
 Luculli rerum tenax 66.
 Menedemus Eretria n. 238.
 Menippus 14.
 Mens rerum judex 40.
 — sensuum fons atque ipsa
 sensus 106.
 Metrodorus 163. Stratoniceus
 88. Chius 157.
Minor, dotibus inferior n. 206.
 Mithridates rex post Alexan-
 drum maximus 67.
 Mnesarchus 151.
Moveri acute n. 45.
 Mundum divino artificio exadi-
 ficatum vix putat Cicero 232.
 Murena 65.
 Myrme-

INDEX RERUM.

397

Myrmecides

222. *Prudentia*, providentia n. 39.

Pyrrho 239.

Pythagorei 219.

O.

Oratoria vis dicendi n. 43.

Q.

P.

*Quæstio est appetitio Cognitio-
nis* 101.

Pacuvius 16.

Panætius 247. P. Africani co-
mes 70. Princeps Stoicorum

200.

Parmenides 83, 158, 217, 238.

Penelope telam retexens 185.

Peripaterici unde dicti n. 25.

Perturbationes voluntarias esse

49.

Phantasiæ ab Academicis quo-
modo divisæ n. 111.

Phidias 258.

Philo 19, 69, 79, 80, 81. &c.

Diodori Croni discipulus n.

255.

Philosophia doloris medicina &
otii oblectatio 18.

Philosophia non melius a Diis
munus homini datum 13.

Philosophos quam Poetas ma-
gis delectare 17.

Plato 13, 17. &c. ab eo phi-
losophandi ratio triplex ac-
cepta 27. ejus Timæus 228.

tres animo partes tribuit 229.

Polemo 45, 205, 240, 251.

Polyænus 198.

Polycletus 258.

Pompeius (Q.) 82.

Principia rerum quæ secundum

varios philosophos 214, seqq.

Probabili (si nil offeret contra-
rium) utetur sapiens 191.

Probabile nihil in incertis 204.

Protagoræ quod veri judicium

254.

Providentiam horret Cicero 224.

Quod interdum παρέλκει n. 164.

R.

Rabirius 8.

Remus inflexus 94, 164.

Rogus (Tetrilius) 80.

S.

Scævola (P.) 82

Scientiæ secundum Stoicos vir-
tutes sunt n. 8.

Scyron 180

Selii (P. & C.) 80.

Sensibus suis contentus Lucullus

94.

—— non contentus Cic. 167.

Sensuum veritas maxima 94.

Servilii Gemini 136, 172, 173.

Socrates 7, 21, 55, 83. &c.

quare sapientissimus ab Apol-
line dictus 22. minime pro-
babat ut philosophia Ars fie-
ret 25. Εἶπον 86. de om-
nimoda doctrina apud Plato-
nem disputat n. 23.

Sol quantus 170.

Sophismata aculeata & contorta

159.

Sophocles 17.

Sorites 129, 181. vitiosa 182.

Speculare in expectandi significatu

non dicitur n. 65.

Speusippus 24, 44.

Stilpo 159.

Stoicorum dogmata 220. pa-
radoxa

- radoxa 248.
 Strabo cxxxv. m. p. videbat n. 168.
 Strato 44, 222, 224.
 T.
 Talpae num vident n. 169, 170.
 Terram solam Corporum omnium moveri 227.
 Thales 215.
 Themistocles oblivisci se malle discere quam recordari dixit 66.
 Theophrastus 17, 44, 205, 227, 246. nervos virtutis incidit 45.
 Timagoras Epicureus 166.
 Tubero 247.
 Tuditanus 178.
 V.
 Varro 4, 6, 21, 54. ejus laus 14.
Verum justum n. 91.
 Virtutes omnibus vitae commo- dis antepositæ n. 32.
 Visi definitio 162.
 Visorum genera Carneadi 190.
 X.
 Xenocrates 24, 44, 205, 248. 249, 255. mentem corporis expertem statuit 50.
 Xenophanes 83, 158, 217. habitari ait in Luna 226.
 Megaricorum princeps 238.
 Z.
 Zeno 11, 45, 54, 55, 92. &c. ejus dogmata 45, seqq. Epicureus 59.

INDEX

AUCTORUM veterum, qui in Notis
emendantur aut refelluntur.

A.		L.	
A	RISTOTELES Eudem.	Lactantius	33.
	166.	O.	
	Augustinus 139, 146, 266.	Origenes Philos.	36, 215, 217.
C.		P.	
Cæsar	350.	Petronius	39, 91.
Cicero Fin. 8, 30, 107,	271.	Photius in Amphilochiis	142.
— de Senect,	70.	Plato	372.
— Offic.	269.	Plautus	155, 300.
— Epp. ad Quintum	326.	Plutarchus	70, 227, 228.
— In Oratore	297.	Q.	
— De Optimo gen. Orat.	348.		
— de Oratore	248, 380.	Quintilianus	354.
— De Leg.	380,	S.	
— de Fato	391.		
Clemens Recogn.	12.	Scholiasfes Ciceronis	66.
Clemens Alex.	213.	Servius	119, 146.
Cleomedes	169.	Sextus Emp.	46, 84, 155,
Cyrillus in Julian.	21.		156, 178.
D.		Stobæus	48, 99.
Diogenes Laert.	99, 102, 157.	Suidas	89, 99, 350.
Diomedes	265, 354.	T.	
E.		Tertullianus	225.
Epiphanius	217, 219, 223.	Themistius Orat.	22.
Eusebius	227, 350.	Theodoretus Therap.	21, 217.
G.		Theophrastus Caus. Plant.	336.
Gellius	374.	V.	
I.		Varro R. R.	319.
Irenæus	216, 217.	Velleius Paternulus	71.
Justinus M.	213.		

F I N I S.

BOOKS Printed for, and Sold by CORNELIUS CROWNFIELD, at *Cambridge*, and JOHN CROWNFIELD, at the *Rising-Sun* in *St. Paul's Church-Yard, London*.

M TULLII Ciceronis de Legibus Libri Tres. Recensuit, ac Petri Victorii, Paulli Manucii, Joachimi Camerarii, Dionysii Lambini, & Fulvii Ursini Notis suas adjecit *Joannes Davisius*. Accedit Hadriani Turnebi Commentarius. *Octavo, 1727.*

—— de Finibus Bonorum & Malorum Libri Quinque. Ex Recensione *Joannis Davisii*. Cum ejusdem Animadversionibus, & Notis integris Petr. Victorii, P. Manucii, Joach. Camerarii, D. Lambini, ac Fulvii Ursini. *Octavo 1728.*

—— Tusculanarum Disputationum libri V. Cum Commentario *Joannis Davisii*. Editio Tertia, Auctior & Emendatior. *Octavo, 1730.*

—— de Divinatione & de Fato. Recensuit, & suis Animadversionibus Illustravit ac Emendavit *Joannes Davisius*. Accedunt Integrae Notae Paulli Manucii, Petri Victorii, Joach. Camerarii, Dion. Lambini, & Fulv. Ursini, una cum Hadriani Turnebi Commentario in Librum de Fato. Editio Secunda, melior & emendatior. *Octavo 1730.*

—— de Natura Deorum libri Tres. Cum Notis integris Paulli Manucii, Petri Victorii, Joachimi Camerarii, Dionys. Lambini, Fulv. Ursini, & Joanni Walkeri. Recensuit, suisque Animadversionibus Illustravit ac Emaculavit *Joannes Davisius*. Editio Tertia. *Octavo, 1733.*

—— ad Q. Fratrem Dialogi Tres de Oratore. Ex MSS. emendavit, Notisque Illustravit *Zacharias Pearce, S. T. P.* Editio Secunda. *Octavo, 1733.*

conjectures ——— de Victorius, qui
sont hâreuses; de Lambin, qui sont ex-
cellentes; de Guyet, qui sont sub-
tiles, de Davisius et de Mr. Walker,
qui sont ingénieuses, et enfin de l'ill-
ustre Mons. Bentley, le Prince, à
mon avis, des critiques de ce siècle,
qui sont surprenantes.

D. Durandus in Prof. p. xv.
ad Ciceronis academ. versionem
Gallicam, cum textu Latino.
Lond. Vailliant. 1740,
hinc notandum, Amicum Davisi,
qui nomen suum edi voluit, fuisse
Bentleium. Vid. Davis. Prof. sub
in. Nomination in notis laudat
Durand.